Raftul Denisei

„O poveste care te absoarbe cu totul și-ți taie respirația."
New York Journal of Books

Katherine Govier

Fiica lui Hokusai

roman

ebook

HUMANITAS fiction

KATHERINE GOVIER
THE PRINTMARKER'S DAUGHTER
Copyright © Katherine Govier, 2011
All rights reserved.

© Humanitas Fiction, 2014 (ediţia print)
© Humanitas Fiction, 2014 (ediţia digitală)

ISBN: 978-973-689-728-3 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

KATHERINE GOVIER

Fiica lui Hokusai

Traducere din engleză și note de
IRINA BOJIN

Cuprins

FIICA LUI HOKUSAI
- PARTEA ÎNTÂI
  - 1. Cine sunt eu
  - 2. Edo, 1800
  - 3. Şapte stele
  - 4. Yakko
  - 5. Povestitorul
  - 6. Casa Tamaya
  - 7. Poeţii nebuni
  - 8. Lecţia de dans
  - 9. Rămas-bun
- PARTEA A DOUA
  - 10. Spre mare
  - 11. Barbarii
  - 12. Valurile
  - 13. Din nou acasă
  - 14. Prinsă asupra faptului
  - 15. Orbul
- PARTEA A TREIA
  - 16. Sanba
  - 17. Şotii
  - 18. Teatrul
  - 19. Concursul de pictură
  - 20. Învăţăceii
  - 21. Soţul
  - 22. Familia
- PARTEA A PATRA
  - 23. Von Sieblod la Nagasaki, 1823
  - 24. Întâlnirea
  - 25. Darul
  - 26. Anii întunecaţi
  - 27. Fuga
- PARTEA A CINCEA

28. Vremuri de restriște
29. Scene hazlii
30. Semnul păsării de noapte
31. Un vizitator spășit
32. Juhachi-ya
33. Obuse
34. Alungarea duhurilor rele
35. Anul Nou, 1849
36. Prieteni
37. Orfană de tată
PARTEA A ȘASEA
38. Dangăt de clopot
39. Bătălii
40. Corăbiile negre
41. Treburi gospodărești
42. Șampanie
43. Peștele uriaș
44. După cutremur
45. Revederea
46. Fluturi albi
47. Cripta
Postfață cine a fost artistul din umbră?
Mulţumiri
Glosar

Pentru Nick

PARTEA ÎNTÂI

1. Cine sunt eu

— Hei, tu! Tu, aia cu bărbie mare! Oei!

Mă strigă.

Nu-i răspund. Nu încă.

Înmoi vârful pensulei în călimară.

Îl las să tragă cerneala. Ridic pensula, o răsucesc şi bag din nou vârful în cerneală. Apoi ridic pensula şi o bat de marginea călimării.

O apăs iarăşi de marginea farfurioarei şi o răsucesc până ce picăturile de cerneală din vârful perilor cad înapoi în micuţa băltoacă neagră.

— Nu apăsa aşa tare! ţipă Bătrânul.

Îi răspund cu un rânjet.

— Ia mai taci din gură, Bătrânule!

Râde. Crede că mi-a tulburat concentrarea.

Dar mâna mea nu e lipsită de pricepere. Ca să-i fac în ciudă apăs un minut în cap. Ridic pensula din călimară. Nu picură, nu e încărcată de cerneală, ci doar umezită atât cât trebuie. O ţin aplecată deasupra hârtiei. O ridic şi o cobor doar puţin, cât să poată răsufla, şi apoi ating hârtia cu vârful. Încep să trasez liniile fine, delicate, ale părului de pe ceafa unei curtezane. Cele pe care el n-are nici răbdarea, nici mâna atât de sigură încât să le poată desena.

— Oei!

Nu răspund. M-am închis în mintea mea.

Eu sunt Oei. Katsushika Oei. Katsushika este numele locului unde s-a născut tata. Oei este un joc de cuvinte. Aşa mă strigă el. Înseamnă „Hei, tu!“. Mai am şi alt nume, de pildă Ago-Ago, care înseamnă „Bărbiţă“. Tot el

mi l-a dat, cu gândul la bărbia mea de om încăpăţânat, ieşită în afară. Am şi nume de artist: Cherchelita, care înseamnă întocmai ce credeţi, şi Femeia înfloritoare, pe care nu mai este nevoie să vi-l traduc. Da, am avut prea multe nume, cu toate că, în această privinţă, ca şi în altele, sunt mult în urma lui.

A luat numele Stelei Nordului şi al zeului tunetului. Şi-a zis Bătrânul Nebun după Pictură. Şi-a dat nume, după care le-a schimbat tot el de vreo douăzeci de ori. Pentru mine rămâne însă tot Bătrânul.

Unii spun despre el că are hachiţe şi e greu să trăieşti în preajma lui. Nu le împărtăşesc părerea. Nu e greu să trăieşti în preajma lui.

E imposibil să trăieşti în preajma lui.

Recunosc, nici cu mine nu-i uşor de trăit. Sunt nesupusă. Îmi bat joc de semenii mei, mint, mă port urât. Lumea zice că n-am fost învăţată să fiu femeie. Cei mai îngăduitori dau vina pe tatăl meu. Sunt de-a dreptul indignaţi. E de neînchipuit. „Pictează, dar nu coase“, spun oamenii. Aha! Ăsta ar putea fi epitaful meu. Poate chiar şi este. Numai că va trebui să-mi găsiţi mormântul ca să aflaţi.

Iar asta nu vă stă în putere.

2. Edo, 1800

Atunci m-am născut.

În izbucnirea roşie a zorilor, în furnicarul oraşului. Printre nenumăratele fiinţe omeneşti care aveau un singur nume.

Pământul era plat.

Ţara era condusă de shogun.

Trăiam în Epoca Virtuţii, Epoca Mărinimiei şi nimic nu se întâmpla pe neaşteptate.

Am ţipat. Şi de ce nu? După Miyo şi Tatsu am venit eu, Ei, a treia fiica a unui artist sărac lipit pământului. Prima soţie a tatălui meu, care născuse două fete şi un băiat, murise. Mama mea era a doua care se încumeta să-i fie nevastă.

M-a privit nemulţumită. Eram primul ei copil şi al patrulea pentru tatăl meu.

— Are urechi mari, a zis tata încântat şi m-a luat în braţe. E a mea.

Mama s-a posomorât.

— Urechile mari aduc noroc bărbaţilor, nu femeilor.

— Seamănă cu un căţeluş, cu un pechinez, a zis tata. Ia uite aici, a făcut el ciupindu-mă de bărbia ieşită în afară. Am s-o numesc Ago-Ago.

Bărbiţă. Un nume care atrăgea atenţia mamei asupra încă unui defect de-al meu. Ea s-a înnegurat de-a binelea. Cât despre mine, am scos şi mai tare bărbia în afară, sfidătoare.

— I se vede îndărătnicia pe faţă, a zis mama. Trebuie s-o dezvăţăm să mai facă asta.

Tata a izbucnit în râs, înveselit. Râsul lui mulţumit a fost ca laptele pentru mine. M-a luat în braţe şi a lui am rămas.

Se purta de parcă nu mai văzuse un bebeluş până atunci. Înmuia degetul în zeama de orez şi îmi dădea să mănânc. Mă purta într-o eşarfă legată peste piept sau pe spate, dacă lucra. Din ziua aceea am fost nedespărţiţi. Oraşul se lăţea cu fiecare zi, iar noi ne strecuram prin mulţimile gălăgioase asemenea unor peşti printre ierburile din baltă. Tata zicea că sunt amuleta lui norocoasă. Nu mi-a înfrânt îndărătnicia, ci mi-a întărit-o.

Iar ochii mei negri nu s-au închis.

În anii care au urmat, mă striga Ago-Ago când îşi mai amintea, dar de cele mai multe ori mă chema, pur şi simplu.

— Hei, tu. Vino încoa’!

Mă născusem în vremuri grele.

Viaţa noastră, a orăşenilor, se scurgea neştiută. Nu eram îndreptăţiţi la nimic, doar să fim martori ai grandioasei parade puse la cale de shogun, întocmai ca un condamnat care mergea pe jos spre Locul de Pedeapsă, cărând pe umăr o pancartă pe care erau pictate momente ale crimei de care se făcuse vinovat. Ne hrăneam cu orez brun şi bârfe despre amanţi care îşi puseseră capăt zilelor din dragoste. Gurile actorilor noştri erau ca nişte despicături roşii. Noi, cei numiţi *chonin*, purtam un singur nume şi nu aveam faţă.

Înainte să mă nasc eu, a trăit un artist pe nume Sharaku. Desena feţe uriaşe, albe, fără nasuri, doar cu câteva linii groase, negre, în chip de ochi şi guri lăţite într-o expresie de furie, teamă sau lăcomie. Puţini erau cei care îi cumpărau desenele – pesemne că prea adesea se recunoşteau în ele –, aşa că, în scurtă vreme, Sharaku şi lucrările lui au dispărut. Unii au zis că era actor de teatru Nō şi că murise otrăvit din cauza prafului alb de plumb cu care se machia. Alţii spuneau că Sharaku era tatăl meu. Că după această primă neîmplinire îşi luase alt nume şi mersese mai departe, iar dovada că el fusese Sharaku era că n-a mai pictat niciodată o faţă uriaşă.

Nu ştiu dacă era adevărat. Tata îmi spunea multe, dar de asta n-a pomenit niciodată.

În ceea ce priveşte feţele însă, lucrurile se dovedeau a sta într-adevăr aşa. Tatăl meu putea desena orice mişcă şi multe din cele care nu mişcă – dansatori, elefanţi, vâslaşi, munţi, zei şi diavoli. Cascadele şi valurile îngheţau anume pentru ca el să le poată picta. Fuji îi arăta cele o sută de ipostaze. În schimb, tata nu desena niciodată feţe omeneşti. Ochii, nasul şi gura erau pentru el doar câteva linii scurte, precise, şi atât. Poate că ceea ce vorbea lumea era adevărat şi el era încredinţat că feţele desenate nu se vând. Poate că dorea să se desprindă de trecutul lui. Ori poate de noi toţi. De atunci încolo, în ochii lui noi n-am mai avut feţe, ci doar spinări încovoiate de poveri, fese musculoase, coapse subţiri, degete zbârcite la picioare şi trunchiuri în mişcare.

Ei, dar ce trupuri aveam! Câtă frumuseţe sălăşluia în ele! Erau bunurile noastre cele mai de preţ. Datorită trupurilor deveneam şi noi oameni. Înainte să mă nasc eu, nu prea semănam a oameni, dacă e să ne luăm după stăpânii noştri. *Bakufu* – guvernul militar instaurat pe câmpul de bătaie cu două sute de ani în urmă – îl ţinea pe shogunul Tokugawa la putere. Epocile treceau una după alta, dar *bakufu* rămânea. Nu mai erau războaie; nu ne luptam cu arme, ci cu imagini şi cuvinte. Desenele şi cărticelele noastre de istorioare costau câţiva bănuţi, în schimb aveau o putere de necrezut. În ele găseam veşti, bârfe, lucruri de care să ne aducem aminte. Ele lăudau singurele plăceri care ne erau îngăduite – teatrul kabuki, legăturile amoroase şi micile răsfăţuri ale simţurilor.

Shogunatul Tokugawa nu ne putea ataca direct – eram prea numeroşi. Drept urmare, oamenii regimului tăbărau asupra solilor noştri – imaginile. Le numeau deşănţate şi căutau să le nimicească.

Ia gândiţi-vă la puterea zăngănitoare a samurailor îndreptată asupra unor plăpânde foi de hârtie! Te apucă râsul. Imaginile şi cuvintele nu fac rău nimănui, afară de cei cărora le e teamă de istorie. Legile shogunatului îşi luaseră drept ţintă lumea noastră imaterială. Orice imagini cu membrii clanului Tokugawa erau interzise. Orice aluzie la felul cum ajunseseră la putere se pedepsea cu moartea. Ţara era pustiită de foamete şi de furia apelor revărsate, dar oricine ar fi vorbit despre aceste nenorociri ar fi însemnat că îl vorbeşte de rău pe shogun, care orânduia mersul vremii la fel cum cum hotăra soarta celor mărunţi. Aşadar, nu era îngăduit să fie pomenite.

Ne prefăceam că ne supunem. Spuneam poveşti cu stafii, repetam legende din vremuri trecute, mergeam la piese despre amorurile marilor curtezane. Ne puneam credinţa în creaturi închipuite – demoni, zei şi fantome. Vorbele umblau fie şoptite la ureche, fie scrise în cărţuliile galbene cu istorioare de duzină. Cântam, dansam şi ne îmbrăcam în haine fistichii. Oamenii negri ai regimului zbierau ordine şi ne făceau viaţa din ce în ce mai grea. Nu ne puteau opri, dar tot nu conteneau. Au fost dintotdeauna prezenţi în viaţa mea, de când am scos primul ţipăt până am ajuns la vârsta de mijloc şi eram îndeajuns de bătrână ca să nu-mi mai pese. Apoi au dispărut peste noapte. Dar asta s-a întâmplat la sfârşitul poveştii.

Acum suntem la început. Într-o căsuţă luată cu chirie. Stăm întinşi pe rogojină, unul lângă celălalt. Soarele portocaliu răsare din neguri.

Naşterea mea a fost cu noroc, dar şi cu ghinion. Am avut noroc fiindcă m-am născut în mijlocul acestei lumi vrăjite. Tâlcul vieţi mele au fost mai întâi vorbele tatei, apoi picturile lui. Nenorocul meu a fost că am trăit sub apăsarea unei alte puteri, mult mai năpăstuitoare. Şi că eram fată, în vremurile acelea de restrişte. Noroc şi nenoroc.

Aceasta este povestea lui Ei.

Eram întinsă pe rogojină, în cămăruţa rece, umedă şi întunecoasă pe care o împărţeam. Tata lucra la lumina unei lămpi cu ulei. După o vreme s-a

ridicat şi a stins-o. A deschis uşa spre noapte. Din înalt se prăvălea un val des de zăpadă, care ştersese culmile acoperişurilor cu pensula ei albă, lăsând doar conturul ţiglelor, subţire şi întunecat.

M-a luat în braţe şi am ieşit afară, sub cerul liber. Am ridicat privirile. Zăpada cădea drept în jos, printre copacii goi. Fulgii grei nu şovăiau deloc în drumul lor spre pământ. Nu mai era nici o frunză de care să se agaţe. Zăpada ajunsă pe felinare se topea. Cădea la picioarele lui, strat după strat. Acoperea pământul, îi schimba culoarea şi apoi se topea, făcând porţiunile bătătorite să lucească.

Eu eram cuibărită la căldură, în braţele lui. Fulgii reci, uşori ca o boare, mi se aşezau pe ochi, pe obraji şi pe buze. Am scos limba ca să le simt gustul. Chicoteam, bucurându-mă de frig şi de căldura lui. Simţeam că sunt la adăpost de orice rele. Simţeam că sunt iubită. Noi doi eram o singură fiinţă.

Zăpada era un dar. Lingeam fulgii de pe buze, le simţeam dulceaţa.Tata privea ninsoarea şi ofta. Credeam că era fericit să mă ţină în braţe. Acum ştiu de ce: îşi bătea capul cum să pună pe hârtie acea zăpadă. La vremea aceea însă trăiam din iluzii.

— Ce oră este? a strigat mama.

— Este ora Şobolanului, a răspuns el. Ora idilelor. După care a mormăit ca să-l aud doar eu: Sau ora când trebuie să te fereşti de idile.

A oftat şi a ridicat ochii, căutând stelele care îi erau dragi. Dar pe cer nu se vedea nici o stea.

Iluzia parcă pălise puţin.

— Până şi o curtezană ar mai întârzia câteva clipe înainte să fie nevoită să se ducă la clientul ei. S-ar privi în oglindă sau ar strânge paharele goale. Dar multă vreme n-ar avea: ăsta e ceasul. Ora tiraniei şi a iubirii.

Cum adică?

— Vii în casă? a strigat mama din nou.

Tata a izbucnit în râs. Îi cunoşteam râsul mai bine decât pe al meu. Era un râs neprefăcut, însă lipsit de bucurie. Râsul unui om căruia nu-i scapă nimic, dar care nu ia nimic de bun. Nu îşi făcea visuri. Râdea ca şi cum era om liber, dar cu mâhnire, căci nu era.

— Nu încă! Îl aud pe vestitor că se apropie.

— Ei şi ce? cârâia mama. Doar nu vine la tine.

Am auzit lipăit de paşi pe pietrele umede. Vestitorul s-a ivit pe neaşteptate. Avea gluga trasă peste ochi şi străbătea străzile în goană, oprindu-se la poduri ca să strige veştile, după care îşi trăgea gluga la loc peste faţă şi pleca în goană. Nu-i cunoşteam numele, ştiam doar că aleargă pentru *Kawara-ban*, o foaie volantă care apărea din când în când. Era împotriva legii, fiindcă nu ne era îngăduit să aflăm ştirile. Aşa că omul trecea în goană noaptea. Uneori ne aducea veşti despre foametea care bântuia în partea de miazănoapte. Sau despre răscoalele celor din miazăzi, nemulţumiţi de creşterea preţului orezului. Despre un cutremur sau un incendiu izbucnit hăt departe, în Osaka sau Kyoto. Despre arestări şi uneori despre execuţii. Despre scandaluri stârnite de funcţionarii corupţi de la oraş. Unii spuneau că aceste povestioare nu erau nimic mai mult decât zvonuri sau bârfe. Însă noi, cei care stăteam cu ochii pe drumurile care duceau la oraşul uriaş – cel mai mare din lume –, noi puteam să dăm mărturie că acele nenorociri chiar se întâmplaseră, căci vedeam şiruri lungi de ţărani înfometaţi îndreptându-se către noi.

Vestitorul de la *Kawara-ban* s-a apropiat. Îi desluşeam silueta prin perdeaua de zăpadă. Îmi închipuiam că-i e teamă, însă tata mi-a spus că nu-i aşa, că nu e înspăimântat. Îşi făcea treaba şi atât.

Cu mintea mea de acum ştiu că nu era adevărat. Fără îndoială că-i era teamă. Tuturor ne era teamă. Aşa ni se cerea. Dacă nu ne temeam însemna că nesocoteam legea. Numai că unii păreau că nu se tem. Tata era unul dintre aceştia. Şi el, ca şi ceilalţi, îşi făcea treaba.

Acum auzeam glasul vestitorului. Simţeam suişul şi coborâşul vorbelor, dar nu le prindeam înţelesul.

— Uitaţi-vă mâine! Va fi afişat. Un nou edict. Alte oprelişti. Artiştii şi scriitorii să ia seamă. Uitaţi-vă mâine!

Tata m-a strâns şi mai tare la piept. A spus o rugăciune.

Ne-am dus la culcare.

Se făcuse ziuă. Totul în jur era acoperit de o pătură de zăpadă. Era foarte frumos. Făceam bulgăraşi şi îi băgam în gură. Ne aflam în faţa scândurii pe care erau ţintuite edictele şi tata citea cu glas tare, oprindu-se adesea ca să

dea mai multă greutate cuvintelor. În jurul nostru se strânseseră o mulţime de femei care nu ştiau să citească.

Luaţi aminte la noul edict al seniorului consilier. Prin gura lui glăsuieşte shogunul.

De multă vreme sunt cărţi pe lume şi nu mai este nevoie de altele. An după an, oamenii s-au ţinut de treburi nefolositoare, precum tipărirea de cărţi ilustrate, pentru care au cerut preţuri uriaşe. Este o risipă de neîngăduit.

Cărţile nou tipărite vor fi socotite cu desăvârşire nedorite dacă sunt deşănţate sau cuprind o serie de idei necuviincioase.

Cărţile de amor nu sunt bune pentru morala publică.

Cărţile care caută să strice mintea copiilor, cu rea-credinţă aşezate în timpuri străvechi, vor fi socotite nelalocul lor.

Toate cărţile care urmează a fi tipărite – cărţi cu imagini, cărţi de citire şi romane – vor fi revăzute şi cenzurate. După inspecţie, semnul cenzorului – un sigiliu rotund, având în mijloc caracterul kiwame *– va fi pus pe desen înainte ca acesta să meargă la tipar şi apoi gravat în placa de lemn.*

Imaginile pe care cenzorii nu le vor găsi mulţumitoare vor fi confiscate şi arse. Plăcile vor fi sparte. Cei care vor nesocoti acest ordin vor fi trimişi în faţa judecătorului.

Dacă se dovedeşte a fi nevoie să se tipărească o carte nouă, trebuie întrebat la cancelaria comisarului orăşenesc.

Se interzice răspândirea veştilor. Vă amintiţi că a fost oprită mai demult. Opreliştea este încă în vigoare. Nu mai sunt îngăduite „cronici adevărate“, precum cele care pot fi împrumutate de la biblioteci. Ele răspândesc zvonuri neîntemeiate şi vor fi confiscate. Bibliotecile care le dau cu împrumut vor fi închise.

— Vorbe şi iar vorbe, a zis tata către femei. Ia să mergem mai departe. Vă spun ce scrie la sfârşit.

Femeile s-au foit nemulţumite; voiau să afle tot ce scria.

— Sar peste partea asta, a spus el arătând câteva coloane de caractere. E vorbărie goală.

Seniorul consilier este hotărât să impună Vechile Obiceiuri ca fiind cele drepte. Deosebirea dintre cei vrednici de preţuire şi cei care merită doar dispreţ începe să se şteargă. Prostimea vrea să-i imite pe cei mai buni decât ea şi pierde măsura. Lucrurile nu mai pot merge astfel. Vom stârpi de la rădăcină corupţia şi delăsarea, vom impune cumpătarea şi virtutea. Vom scăpa Japonia de cei care se gândesc doar la ei şi de puterea distructivă a patimii şi dorinţelor.

Terminase de citit. S-a întors spre cei adunaţi şi a făcut o plecăciune adâncă, la fel ca un actor pe scenă. Oamenii nu ştiau dacă să le fie teamă sau să râdă.

3. Şapte stele

În tata parcă mai sălăşluia cineva. Oricâtă patimă ar fi pus în ceea ce făcea, parcă nu era din tot sufletul, de ziceai că e umbra lui însuşi. Îi plăceau mulţimile, dar şi să se ţină deoparte, să ne facă să râdem, dar să fie cu ochii pe el însuşi, cântărindu-şi fiecare gest sau vorbă. Se vedea pe el însuşi atunci când mânca, dormea sau făcea dragoste. Se distra pe seama lui însuşi ca şi pe seama noastră. Întâi de toate era artist şi ultimul lui gând tot de artist era. Între timp mai era şi un om obişnuit, dar asta se întâmpla foarte rar.

În seara aceea a intrat în casă, m-a lăsat jos şi s-a întins lângă mama.

— Ce zicea edictul?

— Nu mai sunt îngăduite cărţuliile amoroase, nici cărticelele cu poze, nici bibliotecile.

Mama a gemut şi şi-a tras o pânză peste cap. Cărţuliile cu imagini pentru cei care voiau să se aţâţe singuri se vindeau foarte bine.

— Ia potoleşte-te, femeie!

A căscat, ca şi cum nu era mare lucru. Mama a izbucnit în plâns.

O vreme câştigase bani pictând calendare în care erau arătate lunile lungi şi cele scurte, fiindcă se schimbau în fiecare an. S-a dat însă un edict care a interzis oamenilor de rând să aibă sau să vândă un astfel de calendar.

Calendarele puteau fi tipărite doar cu permisiunea shogunului. Doar el avea căderea să numere zilele şi lunile, să cunoască mişcarea stelelor şi schimbarea anotimpurilor. Cine avea bani pentru un calendar oficial? Numai cei bogaţi.

Dar tata nu-şi pierduse nădejdea.

— Calendarele sunt trebuincioase. Oamenii vor să ştie ce zi este. Sunt cerute, aşa că nu ne vom da bătuţi. O să găsim o cale.

S-a apucat să picteze calendare care arătau imagini nevinovate – un cocoş sau o crizantemă. Între petalele răsucite sau ghearele cocoşului erau ascunse caracterele indicând numărul de zile. Orăşenii le descopereau şi înţelegeau, ba chiar se bucurau de acest mic joc. Oamenii shogunului nu băgau de seamă, aşa că o vreme am fost salvaţi.

Acum însă era vorba de cărţi – cu imagini, cu povestioare, cărţi de istorie. De pe urma lor ne duceam traiul.

— *Bakufu* ne-au luat şi ultimul lucru care ne mai rămăsese. Ultimul pai de care ne agăţam ca să trăim, se jeluia mama, căreia îi plăcea să dramatizeze puţin.

— Ia staţi! a zis tata.

Spunea de multe ori aşa. Era o replică împrumutată din teatrul kabuki. Făcea o pauză de efect, după care urma un gest măreţ. Se strâmba fără să scoată o vorbă şi punea la cale un plan.

A sărit din pat şi a rămas în mijlocul camerei, crăcănat, cu braţele întinse în lături. Noi am izbucnit în râs.

— O să facem un lucru nou, pe care nu i-a dat prin cap să-l cenzureze!

Ne-am liniştit. Aveam să o scoatem la capăt şi de data asta.

Noi, copiii, am adormit. Aşa parcă ne era mai cald.

Într-o noapte Bătrânul lucra. Nu e frumos din partea mea să-i spun aşa, dar acesta este adevărul. Era bătrân, împlinise patruzeci de ani când m-am născut eu. Cei mai mulţi bărbaţi mureau înainte să facă patruzeci şi cinci. Eu rămăsesem trează, alături de el. Mama îi culcase pe ceilalţi trei fraţi mai mari şi adormise lângă ei. Avea să se trezească devreme, tocmai când el mergea să se culce, şi să tragă de el ca să facă dragoste. Oare cum izbuteau

să ne hrănească pe noi, cei patru copii? Nici acum nu ştiu. Mama era o femeie curajoasă. Nici nu se putea altfel, de vreme ce se măritase cu el.

Stând aproape de tata, îi simţeam mânia.

— Uită-te la desenul ăsta. Nu-i bun de nimic! De nimic!

A aruncat pensula şi şi-a dus pumnii la ochi.

Am privit desenul. Erau cele două maluri ale râului Sumida, care străbătea oraşul. Oriunde te uitai vedeai oameni micuţi, căruţe trase de boi, poduri şi bărci. Nu e rău, am zis în sinea mea. Tata a lovit hârtia cu palma.

— Unde e viaţa? a strigat pentru sine. Nu simţi mirosul tăbăcăriei din vale, nici al tămâiei de la templu. Nu-i auzi pe luntraşi cum icnesc atunci când înfig prăjinile în apă.

Era foarte aspru cu el însuşi. Ca el mai erau sute de pictori – făceau firmele prăvăliilor, decoruri de teatru, stampe care se vindeau pe bani puţini la orice colţ de stradă. De când îl mâniase pe stăpân şi fusese dat afară, trebuia să ne purtăm singuri de grijă. Nu era uşor, căci întotdeauna mai erau şi alţii, care nu strâmbau din nas orice li s-ar fi cerut să facă.

O vreme a vândut ardei. Cumpăra ardei iuţi de la un ţăran şi îi vindea umblând din casă în casă. Uneori cineva îi comanda o stampă hazlie, în care se vedea o scenă de amor şi care era folositoare în felul ei. Ca artist, azi erai la modă, mâine nu, gloria ţinea doar o zi. Asta era soarta artiştilor.

Când şi când îi mergea vestea şi oamenii se înghesuiau să-i cumpere desenele. Alteori aştepta în zadar clienţi. Fiindcă nu putea avea un bun renume timp îndelungat îşi lua altul. Acum îşi spunea Sori.

Mie îmi plăcea pictura.

— E bună, i-am spus.

Cu toate acestea, ceva dreptate avea şi el. Poate că era prea frumoasă.

— Şi ţipetele celor biciuiţi în închisoare? O pedeapsă uşoară, de numai cincizeci de lovituri, sau una grea, de o sută? Nu, nu şi iar nu. Dar lucirea felinarului reflectată în apa neagră a canalului? Vreau ca oamenii care privesc tablourile mele să audă plânsul păsării de noapte luate cu forţa!

Ştiam deja că pasăre de noapte însemna prostituată care bate malul râului.

Se învârtea de colo-colo tropăind.

— Nu se simte ploaia.

Aici se înşela. Ploaia o simţeai. Era bine pictată.

— Cum să pun totul pe hârtie? Nu vreau să-mi scape nimic. Am nevoie să mai învăţ, dar cum? Pentru ce vreau eu nu se găseşte profesor.

Am ridicat braţele către el ca să mă ridice. Încercam să mă fac una cu trupul lui.

Se învârtea prin cameră şi mă bătea uşor pe spate, ca să se liniştească. Cel mai bun profesor erau chiar ochii şi urechile lui.

— Ştiu că răspunsul e în mine. Dar câţi ani să mai aştept până îl găsesc?

Cu un astfel de tată rostul meu pe lume nu lăsa loc de îndoială: cineva trebuia să aibă grijă de el. Chiar şi acum, când s-a dus demult, dacă închid ochii şi trag adânc aer în piept, pot să-l aduc înapoi. Îi simt spatele şi brâul de care mă agăţam atunci când mergea repede. Simt pe braţe sudoarea care i se scurgea pe ceafă. Mă sprijin cu pieptul de spinarea lui. El duce braţele la spate şi răsuceşte palmele aşa încât să ţină pânza în care eram atârnată. Sunt aşezată pe împletitura degetelor lui. Palmele tatei erau ca un cuib în care mă simţeam la adăpost. Le simţeam căldura şi mă trecea un fior, despre care am aflat cu mulţi ani după aceea că era de plăcere.

În urechi îmi răsună încă plescăitul rece al apei izbindu-se de chei şi strigătele vânzătorilor de cărbune care colindau străzile. Simt în nări mirosul muced al toamnei, parfumul amărui al crizantemelor, izul frunzelor ude, strivite pe pietre. Toate acestea s-au dus, n-a mai rămas nimic din acea lume de hârtie, o lume închipuită, a culorilor nebune şi a lucrurilor pieritoare.

Fraţii mei îi aparţineau mamei, însă eu eram doar a lui. Străbăteam împreună oraşul, eu atârnată în spatele lui. Era minunat. Clămpănitul sandalelor pe podurile arcuite era muzică pentru urechile mele. La fiecare uşă vedeam lucruri frumoase: mătase şi catifea gata croite, piepteni pentru coc şi lampioane pictate; coşuri, castroane şi cartoane cu urări. Pompierii treceau în goană, ducând pe umeri prăjini lungi; stegarii ne împingeau în şanţ ca să facă loc *daimyo*-ului. Stafiile servitorilor morţi sălăşluiau pe sub poduri iar zeii războinici se aplecau peste marginea norilor.

Locuiam în Shitamachi, în două camere de câte şase tatami fiecare. Casa, făcută din lemn, era înghesuită într-un şir de multe alte clădiri aidoma. Se afla în Oraşul de Jos, ridicat pe terenul mlăştinos smuls mării, întretăiat de canale şi poduri. Când vremea era însorită, priveliştea îţi bucura ochii: tulpinile de bambus se aplecau deasupra colibelor şi trestiile adumbreau canalele. Uşile depozitelor date cu var străluceau, bărcile îşi croiau iute drum pe oglinda apei. În nopţile de vară clipocitul acesteia se auzea din toate părţile. Auzeam orăcăitul broaştelor şi cârâitul păsărilor din coteţe. Iarna însă locul era trist, năpădit de umezeală.

Ceva mai încolo pe străduţa noastră erau un teatru al povestitorilor comici, o frizerie şi un stand de tir cu arcul. Aici veneau mai ales îndrăgostiţii. Împreună cu soră-mea ne uitam cum bărbaţii luau femeile pe după umeri ca să le arate cum să ţină arcul şi săgeata. La capătul străzii, chiar pe malul canalului, se înălţa un mic templu al lui Inari, zeul recoltei. La marginea apei îşi făceau veacul pisici sălbăticite, care se hrăneau cu şobolani şi resturi de mâncare din gunoaie. Tare îmi plăceau pisicile şi apucăturile lor de hoaţe.

De cealaltă parte a străzii se înşirau prăvălii şi tarabe. Găseai acolo tot ce pofteai: un val de pânză indigo, castroane de lemn, cuţite de toate formele şi mărimile, hârtie din coajă de dud. Din toate părţile răsunau glasuri răguşite: vânzătorii ambulanţi îşi lăudau marfa, alţii strigau să li se facă loc sau urlau la animalele de povară. Era un du-te-vino neîncetat – oameni şi iar oameni, cărucioare, cai şi catâri.

Oraşul de Sus ne privea ameninţător de pe vârful dealului. Castelul se înălţa în mijlocul unui loc pustiu. Oamenii povesteau că donjonul era mai înalt chiar decât muntele Fuji, pe care îl zăream în depărtare, la trei zile de mers pe jos. Castelul căzuse pradă focului şi odată cu el arsese şi Oraşul de Jos. Asta fusese cu mult înainte să mă nasc eu. Nici măcar tata nu era născut la vremea aceea. Ştiam însă ce se întâmplase. Focul distrusese podurile şi locuitorii rămăseseră ostatici între canale, fără scăpare. În nopţile vântoase se mai auzeau şi acum gemetele stafiilor.

Apa din şanţul de apărare al castelului se scurgea până la râul Sumida, care la rândul lui se vărsa în golful Edo, unde pescarii, cocoţaţi pe picioroange, aşteptau răbdători să prindă ceva. Dincolo de golf era o

întindere uriaşă de apă şi atât. Tata spunea că departe, peste întinderea de apă, erau o lume mare, alte ţări şi alţi oameni. Greu de crezut.

Noi ne aflam chiar în locul de unde porneau drumuri şi poteci care duceau până în cele mai îndepărtate colţuri ale ţării. Ce formă avea ţara noastră nu aveam habar. Nu ne era îngăduit să avem hărţi. Orăşenii nu aveau voie să ştie până unde se întindeau puterile shogunului. Puteam totuşi să urcăm spre miazănoapte, pe firul întunecat al Sumidei, spre izvoare.

Fiindcă era singura călătorie îngăduită, o făceam adeseori. Sumida era un râu lat şi adânc. Apa lucea în ciuda gunoaielor pe care le căra la vale. Malurile râului erau bătătorite de cei care treceau pe acolo sau care încărcau bărcile. Aceste maluri despărţeau oraşul de apă. Fâşia lungă de pământ gol era un loc bun la toate, lăsat în folosinţă nouă, prostimii, de *bakufu*. Stăteam pe puntea bacului care înainta cu greu împotriva curentului şi priveam în jur. Pe maluri vedeam tot felul de lucruri – ghicitoare, cerşetori, copii cu zmeie, dansatoare.

Cele şapte stele de la miazănoapte formau Carul Mare. Tata mi-a arătat cum să-l găsesc pe cer. Urmăream linia roţilor din spate şi găseam steaua Myoken, ochiul strălucitor al zeilor. Myoken însemna statornicie. Era steaua scriitorilor şi tata o venera.

Îmi aduc aminte de seara când s-a hotărât să-şi ia un nume nou. De data aceasta voia să cinstească Steaua Nordului: avea să se numească Hokusai.

— Vom merge pe urma ei, mi-a spus.

Pe vremea aceea mergeam doar pe jos. Eram de-acum prea mare ca tata să mă mai poată căra în spate. În timp ce mergeam, auzeam vuietul râului, lipăitul tălpilor lui pe pietre şi mieunatul pisicilor. De văzut nu vedeam prea multe. Era spre sfârşitul unei după-amiezi de iarnă şi întunericul se lăsase deja peste noi. Femeile erau adunate afară, în jurul focurilor la care găteau mâncarea; copiii le trăgeau de fuste. Undeva se auzea bufnetul unui ciomag izbit de peretele butoiului – o fată bătea pânza. Dinspre apă venea cântecul unui vâslaş.

Am ajuns la lumină, acolo unde erau prăvălii de ceai, de cărţi, un om aşezat lângă un cazan cu cărbuni aprinşi. Am mers mai departe, oraşul s-a împuţinat ca să treacă printre mlaştini, apoi s-a înălţat din nou. Am ajuns în

acea parte a oraşului unde se aflau teatrele kabuki. Erau teatre mari, cu baniere fluturând deasupra intrării în faţa căreia se înghesuia mulţimea. Răpăitul asurzitor al tobelor anunţa oamenii că piesa urma să înceapă în scurtă vreme.

— Kabuki e la fel de rău ca desenele noastre. Numai că teatrele astea n-o să fie închise niciodată, a bombănit tata. N-ar îndrăzni.

Nici teatrul nu era respectabil. Actorii erau aidoma nouă – oameni fără identitate oficială. Nu aveau voie să părăsească acel cartier, aflat chiar în inima oraşului. La spectacole veneau negustorii bogaţi şi nevestele lor. Veneau şi săracii, care de multe ori renunţau la o masă ca să-şi cumpere bilet. Veneau până şi doamnele din lumea bună, deghizate. Se îndrăgosteau de actori. Auzisem de nenumărate ori asemenea povestiri. Erau interzise, şi tocmai de aceea le plăceau tuturor. Aşa era la vremea aceea.

— Înainte să te naşti tu, veneam aici ca să pictez. Actorii, luptătorii. Nu-mi plăcea deloc. Trebuia să stau printre spectatori. Trebuia să dau seamă despre cele văzute.

Doi băieţi slăbuţi, care se pregăteau să joace roluri de femei în teatrul kabuki, au trecut hlizindu-se pe lângă noi.

Am ciulit urechea la glasurile lor piţigăiate.

— A zis că ne dă un *ryo* de aur dacă…

— Doar nu l-ai crezut? N-oi fi aşa tâmpit.

Era şi părerea mea. Cine avea un *ryo* de aur putea să-şi cumpere orez pe un an întreg.

Celălalt a început să se vaiete, cu glas ascuţit, întretăiat de suspine.

— Nu trebuie să plângi. Eşti actor. Asta e doar o piesă de teatru.

— Da’ mi-e foame, s-a tânguit băiatul mai mic trăgând de mâneca veşmântului scump al celuilalt.

Am rămas cu ochii în urma lor. Băiatul mai mare îl îndemna pe cel mic să meargă mai repede. Vântul sufla cu putere, legănând lampionul care arunca o lumină crudă. Şi mie îmi era foame. Numai că eu aveam un tată şi un cămin. Astfel de băieţi trăiau în cartierul unde copiii erau vânduţi ca prostituate.

Eram atât de obosită… Parcă adormisem mergând şi când mă trezisem tot mergeam, trecând de la întuneric la lumină. În faţă se deschidea o stradă

luminată de o puzderie de lampioane. Ajunsesem în Oraşul fără Somn, cartierul plăcerilor. Trecusem de la sărăcie la bunăstare, la voioşia bătătoare la ochi care îi preschimba pe oameni din robi în fiinţe noi, libere. Vreau să zic pe bărbaţi doar. Femeile erau întotdeauna servitoare.

Auzeam tobele, tânguirile cântăreţelor, chiotele de râs. Am grăbit pasul şi l-am apucat pe tata de mână. Ne aflam în Yoshiwara, cartierul desfrâului, unde plăceri altminteri interzise erau îngăduite în mod miraculos, atâta vreme cât se plătea impozit către *bakufu*.

Tata era în căutare de lucru.

Îmi plăcea foarte mult în Yoshiwara. Aici, noi, orăşenii, ne simţeam regi, ba chiar mai mult, dacă aveam ceva bani. Bărcile cu prova şi pupa înalte, arcuite, plecau una după alta de la chei. Vâslaşii stăteau în picioare pe punte, în bătaia vântului, şi strigau unul la altul în timp ce mânau bărcile înspre larg cu prăjinile lor lungi. Era o mulţime de lume. Călători, lucrători, samurai plictisiţi. Când soarele începea să apună, se îndreptau cu toţii spre nord, luând vântul în piept. Bărbaţii adăstau până când erau daţi afară şi Marea Poartă era încuiată în orele de dinaintea zorilor.

În Yoshiwara plăcerea se plătea. Cu bani cumpărai mătase, saltele de catifea, mâncare, muzică, sake şi femei, mai presus de toate. Femeile luau banii, dar nu-i păstrau niciodată. Îi dădeau proprietarilor bordelului, celor care făceau curăţenie, toboşarilor şi celor care aduceau mâncare. Clienţilor li se storcea până la ultimul bănuţ, după care erau daţi afară de paznici. Dar asta venea mai târziu, după o lungă noapte de plăcere. Dacă se întâmpla să venim aici ziua, dădeam ochii cu bărbaţi înfrânţi, care se îndreptau spre sud de această dată. Acum însă era seară, ora cea mai încărcată de promisiuni. Traversam podul arcuit având cele şapte stele deasupra capetelor şi casele plăcerii în faţa noastră.

Pe Nakanocho, strada mare, lampioanele aruncau pete roşii de lumină pe zăpada topită. Birtul care servea supă cu tăiţei, deasupra căruia o inscripţie te îndemna „Întăreşte-te înainte să te apuci de treabă!“, era însă închis. Cazanele care stătuseră toată ziua pe foc, pufăind şi zăngănind, se înghesuiau acum cuminţi pe plite. Alături, atelierul de tatuaje era şi el cufundat în întuneric, dar Waki, proprietarul, era întins pe jos, chiar în locul

unde lumina felinarului de pe stradă pătrundea pe sub perdea. Tata s-a oprit la câţiva paşi de urechea lui.

— Ce faci, Waki? l-a întrebat împingându-l cu vârful piciorului.

Se vedea cât colo că Waki doarme, însă tatei nu-i plăcea să vadă oamenii stând degeaba.

Waki s-a ridicat în coate.

— Plăsmuiesc un desen nou: o coadă de dragon împletită cu un fulger. O să-mi ia ore în şir să fac atâtea mii de înţepături, da' o să iasă ceva uimitor.

A închis ochii şi a zâmbit, de parcă vedea deja tatuajul.

— Aha, a făcut Hokusai.

Şi-a desprins mâna dintr-a mea şi m-a lăsat liberă. S-a întins. Se simţea bine în locul acela.

Waki a ridicat perdeaua şi ne-a poftit în atelier. Înăuntru avea o masă înaltă pe care se întindeau clienţii. A aprins o lămpiţă cu ulei. Modelele de tatuaje erau atârnate pe ziduri. Tata îl plăcea pe Waki, un ţăran simplu care venise la oraş ca să facă bani. Acum a rămas lângă perdea, a făcut o plecăciune şi ne-a recitat din obişnuinţă reclama cu care îşi convingea clienţii.

— M-am născut într-un sat din Kyushu. Părinţii mei se ocupau cu broderia. Şi eu mă pricep să mânuiesc acul. Mi-am făcut şcoala brodând catifeaua groasă şi brocartul pe care le vindeam familiilor de războinici. În comparaţie cu ele, pielea este o ţesătură ca vai de ea.

Noi dădeam din cap, de parcă nu mai auzisem niciodată vorbele acelea.

— Cu toate acestea, a continuat Waki, trăgându-şi umerii spre spate, lăsându-se de pe un picior pe altul şi holbându-se la mine, carnea se mişcă! Ehe, câte nu poţi face! Vedeţi, pot să desenez trupul dragonului pe umărul stâng al clientului şi coada pe braţ, ne-a arătat el cum ar face tatuajul. Muşchii rotunzi de deasupra umărului se mişcă, şi dragonul odată cu ei. Osul ascuţit al cotului devine săgeata din vârful cozii dragonului.

— O să-ţi ia ore întregi ca să faci tatuajul ăsta, însă va fi o minunăţie, a încuviinţat tata.

— Am să-l fac primului venit care poate răbda durerea. Cât să-i cer? Un *ryo* de aur?

— E câştigul pe o lună al unui lucrător.

— La mine nu vin lucrători. O mie de *mon*, atunci?

— Ăsta-i câştigul pe cinci zile.

— Nu-i prea mult, nu crezi? Pentru arta mea…

— Nu-i prea mult dacă trebuie să sufere atât.

Un bărbat s-a oprit în prag, în spatele nostru. Ţinea umbrela aplecată în faţă. Nu-i vedeam decât pulpele înfăşurate în pânză şi trupul slăbănog. Faţa îi era ascunsă.

— Ce vrei? l-a întrebat Waki cu asprime.

Bărbatul a lăsat umbrela pe spate şi a făcut un pas înăuntru, la lumină.

Nu era nevoie de cuvinte. Pe frunte avea tatuat caracterul care înseamnă „câine“. Nu era decât un loc pe lume unde i-ar fi fost tatuat pe frunte: la închisoare. Aşa erau însemnaţi cei care încălcaseră legea *bakufu*.

— Scapă-mă de el, a spus omul cu glas hârâit.

Oare ce-i făcuseră de vorbea astfel?

Waki i-a spus că n-are cum. Tatuajul nu putea fi şters. De asta i-l făcuseră pe frunte: ca să rămână însemnat pe viaţă.

Bărbatul a făcut un pas spre el.

— Atunci fă-l de culoarea pielii, ca să nu se vadă.

— Nu pot, a zis Waki şi din vocea lui mi-am dat seama că-i e teamă. Aş ajunge eu însumi la închisoare.

Bărbatul a înjurat, a tras perdeaua la o parte, furios, şi a ieşit în stradă. S-a întors spre capătul unde se aflau bordelurile cele mai ieftine şi a luat-o la fugă. Noi am rămas cu ochii în urma lui.

— Vai de femeia care e prea sărmană ca să-l refuze, a zis tata.

Îi era milă de femei, mai cu seamă dacă nu erau rude cu el.

Waki a suflat în lampă.

— Oricum, atelierul e închis, a spus şi ne-a împins afară; ochii îi fugeau neliniştiţi spre capătul străzii.

— Întoarce-ţi mintea înspre dragonul tău fantastic, închipuie-ţi scoicile pe care ai să le desenezi în chip de solzi şi poate că te fură somnul, l-a sfătuit Hokusai.

Alături, Mitsu se învârtea pe lângă tejghea. Un bărbat îmbrăcat în pelerină neagră de călătorie stătea cu spatele la noi şi privea marfa. Mitsu

strâmba din gura ei mare. Avea sprâncene groase, negre ca tăciunele, iar sub ochi, pungi uriaşe, tivite tot cu negru. Tata spunea de ea că arată de parcă e machiată, asemenea unui actor, şi adevărul e că ea se strâmba mult mai mult decât era nevoie, doar ca să arate prin ce stare sufletească trece. În tinereţe fusese îngrijitoare la un bordel, cel puţin aşa spunea. Îşi cunoştea meseria.

— Nici nu ştii ce face ăsta! Oho! Vrei să vezi?

Bătea din pleoape şi dădea ochii peste cap. A deschis o cutie de lemn ca să-i arate mai multe falusuri făcute din baga. Alături, pe o pernuţă de catifea, stăteau căluţi-de-mare uscaţi. Tot acolo erau şi ghiocuri, din acelea cum îl văzusem pe tata că foloseşte ca să-i toarne mamei de băut când era în durerile facerii. Iar pe un raft din spate, într-o cutie de lemn, avea o gheară de urs, bună să mângâi burta unei femei însărcinate. Dacă avea un client ca lumea, ridica bucata de pânză cu care le ţinea acoperite şi i le arăta. Numai că acel muşteriu nu era ceea ce aştepta ea. S-a întors spre noi şi am văzut că era la fel de sărman ca noi. S-a răsucit pe picioare şi a ieşit. Mitsu a strâns din buze şi a împins bărbia înainte. A acoperit preţioasele jucării. A aruncat o privire dispreţuitoare către muşteriu. Apoi şi-a îndreptat atenţia spre noi.

— Ce te-aduce pe aici? Cu asta după tine?

A arătat cu bărbia spre mine. Nu putea suferi copiii. Aduceau ghinion în branşa ei.

Tata era îmbrăcat sărăcăcios, era slab. Dar eu eram mândră de el şi gândeam că merită să fie bogat. Nu ştiam că a fi un mare artist înseamnă a te lipsi de o saltea groasă sau a sări peste o masă. Aveam să învăţ în scurtă vreme.

Mi-am îndreptat spatele şi m-am uitat urât la Mitsu. Dacă îi trecea cumva prin minte să-l jignească, atunci avea să aibă de-a face cu mine.

— Mă uitam să văd dacă ai ceva nou, a răspuns Hokusai, mai mult ca să scape de gura ei.

— Ceva nou? Nimeni nu mai umblă după lucruri vechi în ziua de azi, a răspuns ea şi a ridicat din umeri, iar el a dat din cap: era de aceeaşi părere. Clienţii sunt năzuroşi.

El era îmbrăcat aidoma miilor de săraci care se îmbulzeau pe străzile din Edo. Din cauza asta îţi sărea pe dată în ochi în Yoshiwara, unde oamenii se îmbrăcau cu ce aveau mai bun. Dar nici nu aveai de ce să-l dispreţuieşti. Nu

era nici beţiv, nici risipitor. Nu se îngropa în datorii ca să aibă bani pentru curtezane, în timp ce noi, copiii, flămânzeam. De flămânzit flămânzeam oricum. Lui îi plăcea doar să se uite la vitrine. Asta nu costa nimic.

— Am făcut un desen frumos, cu nişte fete care prind licurici, a spus cam nesigur pe el, însă ea nu părea interesată. Şi nişte femei pe care le-a prins ploaia pe pod…

— Pe alea le poţi vinde la prăvălia unde se închiriază umbrele de hârtie date cu ulei, a mârâit Mitsu. Dă-le voie să-şi pună sigiliul pe ele.

— Mda, ar fi şi asta o idee, a oftat el. Aş putea desena umbrele. Acum, că nu se mai tipăresc cărţi, după ce s-a dat edictul…

— E ceva vremelnic. Trece şi asta. *Bakufu* o să ne lase în pace. Nu stau niciodată prea mult cu ochii pe noi.

A privit cu atenţie faţa îngrijorată a tatei şi parcă s-a mai înmuiat.

— De ce nu încerci să pictezi curtezane celebre privindu-se în oglindă? Asta cere lumea acum.

— Toată lumea face de-astea, a gemut el. Până şi Utamaro.

Mitsu a dat din umeri.

— Păi atunci trebuie să faci tu unele mai frumoase. În ziua de azi până şi cei mai bogaţi se lasă greu. Nu le mai place să-şi cheltuie toţi banii în Yoshiwara. Cu toţii caută chilipiruri, a spus scârbită, ba chiar a şuierat dispreţuitor.

A împreunat mâinile, făcând pe înţeleapta.

— Da, bietul de tine. Cred că n-ai mai prins vremurile bune. Afacerile merg greu, foarte greu.

Clătina din cap, legănându-şi obrajii puhavi.

— Trebuie să faci ceva ca să afle lumea de tine, îl sfătuia Mitsu. Îşi spun eu ce…

Dar el n-o asculta. Nu asculta pe nimeni, nici măcar pe mama. O pală de vânt a izbit felinarul de stâlpul acoperişului. Lumina crudă se legăna încolo şi încoace, sâsâind. Am stat puţin să-i privim umbra tivită cu roşu. Apoi am plecat mai departe. La ceainărie, nişte artişti ne-au oferit ceai. Tata refuza să bea sake. Ne-am aşezat şi am stat o vreme în tihna de acolo; oamenii umblau pe stradă cu priviri încărcate de speranţă, din când în când o curtezană frumoasă îşi făcea apariţia mergând maiestuos, tobele din faţa

bordelurilor răpăiau, fetele care serveau la masă vorbeau în şoaptă. Când şi când o voce se ridica mult deasupra celorlalte, apoi se stingea brusc, de parcă omul fusese înghiţit de pământ.

Nici unul dintre sfaturile lui Mitsu nu îi era de folos ca plimbatul pe aceste străzi, ca faptul că se afla în Yoshiwara, printre cei atinşi de febra banilor, cât mai mulţi bani, şi cei care trăiau în lipsuri. Pe aceştia dorea tata să-i picteze, nu pe prostituate, pe care le desenase deja, nici pe actori, pe oamenii renumiţi. El căuta oameni obişnuiţi, dintre cei care munceau cu palmele sau cu spinarea, oameni pociţi sau schilozi, cei caraghioşi sau cei care-ţi stârneau mila. Asta căuta el. Dar cine ar fi cumpărat acele desene?

4. Yakko

Ajunseserăm la Yoshiwara spre sfârşitul după-amiezii. Eram în luna a treia, de Sărbătoarea Lampioanelor. Stăteam pe strada mare şi aşteptam să treacă cortegiul. Ceremonia încă nu începuse, dar oamenii se adunaseră deja. La streaşina fiecărei ceainării atârna un lampion cu desene albastre şi negre. Curtezanele ţanţoşe ca nişte regine, urmate de însoţitoarele lor, îmbrăcate în costume mult prea mari, ieşeau din bordeluri şi se îndreptau spre locurile anume rezervate lor.

Tata luase cu el caietul de schiţe. Mi-a poruncit să nu mă mişc din locul acela, apoi a uitat cu desăvârşire de mine.

Curtezanele ieşeau din bordelurile scumpe aflate chiar pe strada mare. În faţă mergea un bărbat cu o suliţă, care le deschidea calea. După el venea un om cu un felinat aprins, cu toate că nu se întunecase încă. Curtezanele şi copilele care le însoţeau erau înveşmântate în chimonouri sclipitoare de mătase şi catifea, în culori atât de tari, că îmi părea că mările şi cerul însuşi fuseseră stoarse de culoare pentru a le vopsi. Apoi venea o căruţă plină de femei cu feţele vopsite în alb, care cântau la shamisen. Toboşarii au început să bată mai iute, ca să înteţească bătăile inimilor. Saltimbancii se învârteau prin aer asemenea unor roţi de car, sprijinindu-se când în mâini, când în picioare şi înconjurând grupul de femei spre care se îndreptau toate privirile.

Copiliţele care mergeau în faţă erau îmbrăcate în haine lucioase şi machiate peste măsură, însă ele nu erau nimic pe lângă curtezanele de prima mână, cocoţate pe sandale de un cot, cu părul aranjat în formă de stup în care erau înfipte ace de aur. Curtezana-şefă, *oiran*, îţi tăia respiraţia. Toată lumea o privea cu gura căscată. Păşea cu nespusă încetineală, legănându-se când pe un picior, când pe celălalt. În spatele ei mergea un bărbat care îi ţinea o umbrelă deasupra capului. Pe urmă veneau alţii – îngrijitoarea, cei care lucrau la ceainărie – şi iarăşi o curtezană cu sandale înalte şi coc uriaş.

Eu alergam pe lângă cortegiu. Nu-mi era greu să ţin pasul, căci curtezanele executau un pas anume, închipuind cifra opt, adică trebuiau să facă două cercuri cu laba piciorului şi apoi să îl ducă în spate, ca şi cum ar fi izbit ceva, şi doar apoi să îl pună în pământ. Din cauza asta înaintau foarte încet. Unele dintre ele aveau o anume prospeţime, se vedea că sunt nou-venite. Am încercat să le atrag privirile, dar n-am izbutit. Nici măcar nu puteam fi sigură că sunt fiinţe omeneşti. Copilele care le însoţeau se împingeau unele pe altele şi ţipau. Nici lor nu le era îngăduit să privească pe nimeni. Am fugit înapoi la tata. Nu-i desena pe cei din cortegiu, desigur, ci pe spectatori.

Printre cei aflaţi pe margine era unul care atrăsese atenţia tatălui meu: un orb cu baston.

Omul era chel; îşi răsese părul ca să arate că este orb. Aşa era obiceiul. Era un bărbat vânjos. Capul îi semăna cu un ou mare, proptit pe gât. Ovalul bărbiei era ieşit în afară, pe când ovalul ceva mai mare al frunţii era lăsat pe spate. Sprâncenele negre, stufoase, se răsuceau deasupra ochilor mijiţi asemenea unor câini adormiţi. Urechile clăpăuge aveau valuri peste valuri de piele. De una din ele îşi atârnase mătăniile. Îmi închipui că era un loc potrivit ca să le ţii dacă erai orb. Nu aveai cum să le pierzi. Omul avea mâini mari, puternice, ca nişte labe, şi le ţinea ridicate, parcă i-ar fi fost teamă să nu le piardă şi pe ele. Încheieturile erau noduroase iar pielea de pe mâini şi de pe degetele lungi, boante, atârna puţin.

În clipa în care l-am văzut am simţit că îl urăsc. Îl uram fiindcă mă înspăimânta, iar tata mă învăţase să nu-mi fie teamă de nimic.

Orbii aveau doar două căi de a-şi câştiga traiul. Unii erau cămătari. Dintre orăşeni, orbii erau singurii care puteau cumpăra autorizaţie. Oficial,

mânuirea banilor era o meserie dispreţuită, şi de aceea *bakufu* îşi închipuiau că o îndeletnicire ruşinoasă e numai potrivită pentru orbi.

Dar cui îi păsa de părerea oficială? Banii nu puteau fi stăpâniţi. Negustorii nu se sfiau să-i schimbe. De la an la an erau tot mai bogaţi şi se împăunau tot mai tare. Purtau haine scumpe şi îşi dădeau aere de nobili. Iar adevăraţii nobili, pe cât auziserăm noi, trăiau în sărăcie, în case la fel de pustii ca sufletele lor. Celor mari şi tari le era tot mai greu să trăiască din fidelitatea faţă de suzeran, din devotament şi din munca altora. Drept urmare, cămătarii orbi aveau mult de lucru. Serviciile lor erau foarte căutate. Se îmbogăţeau şi ei. Aveau destui bani cât să mănânce, să bea şi să petreacă o noapte în Yoshiwara, ba chiar şi să-şi cumpere o curtezană.

Numai că orbul din faţa mea nu era bogat. În oraşul nostru orbii nu prea aveau de ales. Puteau să fie bărbieri sau să facă ceva cu mâinile. De pildă, să fie maseuri. Privindu-l, m-am gândit că acest orb se îngrijea de luptătorii de sumo. Aşa înţelegeam de ce mâinile ca lopeţile, pe care le ţinea ridicate la piept, se strângeau pumn şi se desfăceau fără încetare, în timp ce tot corpul îi rămânea nemişcat. Urmărea cu atenţie desfăşurarea paradei. Avea o expresie de apreciere şi mulţumire, asemenea celor care puteau vedea de fapt. Gândul îi era la piele, la carne, puteam să jur.

Globii ochilor, cât se zăreau printre gene, erau cu desăvârşire albi; nu avea pupile. Sau poate că ochii erau daţi peste cap şi pleoapele ascundeau pupilele. Ţinea gura întredeschisă şi buzele, groase şi scurte, aproape că formau un cerc. Nasul lat se oprea deasupra buzei de sus, lăsând un loc gol. Un loc la fel de gol ca toată faţa lui.

Poate că se ruga, dar mă îndoiesc; nu părea a fi o persoană religioasă. Cred mai degrabă că prezenţa curtezanelor îl desfăta. Le inspira mirosul, le auzea respiraţia, le simţea încordarea. Se îmbiba de prezenţa lor.

M-am înfiorat. Femeile nu se puteau ascunde nici măcar de orbi.

Alt drum spre miazănoapte. Crescusem. Alergam alături de tata, care se îndrepta spre chei. Am sărit de pe mal în barja în care se urca, cu toate că distanţa era cam mare, apa rece şi murdară. A întins mâna ca să mă prindă fără să se uite de fapt înspre mine. M-am lăsat jos, pe fundul bărcii, între genunchii lui, ca să nu simt frigul. Iarna nu era departe.

Când am coborât pe ţărm, am pornit spre Yoshiwara, mergând aplecaţi din cauza vântului care sufla din faţă.

Atelierul editorului se afla chiar lângă Poarta Mare. Am aruncat o privire peste drum, spre cartierul bordelurilor. Strada era cenuşie, bătută de ploaie. Apa din şanţul de apărare era tulbure din cauza ploii. O curtezană se întorcea acasă, cu sandalele pline de noroi; pe picioarele ei goale se vedeau dâre de murdărie. Curtezanele nu aveau voie să poartă şosete, *tabi*. Ale mele nu erau curate, dar cel puţin le aveam. Era un moment ciudat, chiar înainte de amiază – ora Şarpelui. De obicei nu era mai nimeni prin preajmă, dar în ziua aceea birtaşii trăgeau icnind lăzile cu tofu afară din prăvălie. Mitsu spăla treptele de la intrare şi câţiva bărbaţi din vecini atârnau lampioane pe ramurile goale ale copacilor.

Tata a intrat într-o ceainărie de lângă editură şi s-a aşezat. Fata care servea i-a pus o ceaşcă de ceai în faţă, iar mie mi-a dat un biscuit cu migdale. Lui Hokusai îi era frig, era murdar şi înfometat. N-avea chef de ceai însă, căci îl frământau gândurile. Măcar să-şi fi pus mâinile pe ceaşca fierbinte. Mi-a spus să tac din gură, aşa că m-am făcut cât de mică am putut.

Lângă noi s-a ivit un bărbat cu un început de chelie. Avea o figură îngrijorată şi tot îşi punea mâna în vârful capului, acolo unde părul era mai rar. Poate credea că e murdar şi voia să se şteargă.

— Dispari cu săptămânile şi vii acum să mă cauţi la ceainăria bunicii?

— Dacă nu dispar, cum să lucrez? Am desene noi.

Editorul s-a îndreptat spre uşă.

— Dacă aş avea puţină minte, n-aş mai lucra cu tine.

Tata a zâmbit cum ştia el mai plăcut.

— Dar n-ai să mă dai deoparte, Tsutaya, fiindcă sunt prea bun, aşa-i?

— Ia să văd ce-ai adus şi după aia îţi spun dacă eşti bun la ceva.

Tata s-a burzuluit, însă a deschis traista. A înşirat desenele pe masă, unde eu nu puteam ajunge. Simţeam cât de încordat este. Editorul s-a apropiat şi le-a privit stând în picioare. Erau portrete de curtezane: la lumina lunii, aranjând flori, plimbându-se pe malul canalului.

— Hmm, a mârâit nu prea încântat. Hmmm, hmmmm, a făcut el.

Tata îi tot arăta desene. Străini călare pe cai – trebuie că erau coreeni. Fete de la ceainărie.

— Vreau să văd amorezi sinucigaşi, a zis Tsutaya.

Hokusai a ridicat câteva hârtii. Băieţi adunând frunze. Copii pe malul mării. Tsutaya şi-a dres glasul, nerăbdător.

Era fiul adoptiv al marelui editor Tsutaya Juzaburo, a cărui moarte era încă deplânsă de artişti. Plecase dintre noi cu zece ani în urmă. Artiştii spuneau despre el că fusese un geniu. Îi auzisem cu urechile mele, dar n-aş fi fost chiar aşa de sigură. Tatăl lui fusese proprietar de bordel. Erau oameni de rând, dar lacomi, după cum aflasem eu. Tatăl lui Tsutaya avusese o idee deşteaptă şi atât. Cumpărase drepturile de a tipări îndreptarele *saiken*, nişte cărticele scrise cu caractere mărunte, coloane de simboluri din care aflai rangul unei prostituate, cât costa o noapte cu ea şi ce era în stare să facă.

Cărticelele *saiken* erau foarte căutate. Când un *tsu*, un client pretenţios, intră pe poartă, el vrea să ştie ce curtezane sunt de vânzare. Atunci cumpără o cărticică. Îndată după aceea îl vezi mergând cu capul aplecat peste pagini, cu urechile roşii, aţâţat, răsuflând atât de iute, că nu mai apucă să tragă aerul adânc în piept. N-ar băga de seamă nici dacă ar intra într-un felinar sau ar da peste vestita curtezană Hana-ogi, în drum spre o ceainărie.

I-am văzut de multe ori când eram cu tata, care obişnuia să exclame:

— Ce prostănac! Se uită la hartă în loc să admire peisajul.

Îndreptarele erau cumpărate nu doar de nou-veniţi, ci şi de obişnuiţii locului, care doreau să afle ce cotă aveau dragele lor.

Şi, bineînţeles, prostituatele însele citeau cu luare-aminte acele *saiken*, ca să afle dacă le-a crescut valoarea sau dacă le-a scăzut – ceea ce se întâmpla mai des. Îmbătrâneau, şi asta era scris în *saiken*, măcar că vârstele nu erau niciodată cele adevărate. Îndreptarele erau făcute ca să laude marfa, nu ca să spună adevărul. Nu ţineau seama de interesele clienţilor, ci mai degrabă de ale negustorilor din Yoshiwara.

Prin urmare în cărticele stătea scris cam aşa: „Luna-printre-nori are optsprezece ani şi sâni rotunzi, este subţire şi are strungăreaţă între dinţii din faţă. Are o purtare rezervată, dar un temperament înflăcărat… Se mulţumeşte cu puţin şi răspunde cu patimă…“

Multe dintre cele scrise erau palavre, dar asta nu avea nici o însemnătate. Ca să le citeşti trebuia să cumperi cărticica şi toată lumea dorea să o aibă. Chiar dacă mai aveai una, cumpărai alta şi apoi alta, fiindcă voiai să ştii ce e

nou. Cărticelele erau aduse la zi şi tipărite de două ori pe an. Apăreau fete noi, cele bătrâne mureau sau se retrăgeau din branşă – ceea ce, e drept, se întâmpla mai rar.

Sigur, prost să fi fost şi tot îţi dădeai seama că lucrurile nu stăteau aşa cum erau descrise acolo – ca să nu zic mai rău –, deoarece Tsutaya trebuia să facă pe plac multora: proprietarilor de bordeluri, de ceainării şi clienţilor înşişi. Însă *tsu* nu se gândea la asta. Citea, rămânea cu gura căscată, îi curgeau balele de poftă şi credea.

Nu e nevoie să fii geniu ca să scoţi bani din tipărirea cărticelelor *saiken*. Ba chiar aveai nevoie de o măsură bună de prostie. Iar cel din faţa noastră nu era nici măcar primul Tsutaya, ci nevrednicul său fiu. De ce să aibă un astfel de om putere asupra tatei?

Mă uitam cu ură la editor; dacă mi-ar fi stat în putere, i-aş fi găurit capul cu privirea. Nu-mi găseam locul. Nu spunea nici da, nici nu. Ce era aşa de greu? Hokusai era la fel de bun ca orice artist ale cărui lucrări le tipărea Tsutaya, ba chiar mai bun! Numai că tata era mai altfel: nu se străduia să facă pe placul nimănui în afară de el însuşi. „N-am să spus niciodată că-mi face plăcere să fac ceva ce nu-mi place“, zicea el.

Noi ne mulţumeam cu puţin. El aproape nu punea nimic în gură, nu îi plăceau jocurile de noroc, în schimb muncea din zori până târziu în noapte. La început, când se împrietenise cu Tsutaya, acesta îl încurajase. Acum încerca să-i dea lecţii.

— Uite, asta ar merge. Ia fata, scoate-o din peisaj, scoate-i şi pe ceilalţi oameni, lungeşte-o şi fă-o să se uite în oglindă. Atunci s-ar vinde.

Hokusai s-a înroşit la faţă. M-am lipit de picioarele lui. A adunat desenele şi s-a pregătit de plecare. Eu m-am lipit şi mai tare de coapsa lui. Tsutaya a încrucişat braţele, aşa cum face un şef încăpăţânat. Mă bătea gândul să fug afară ca să le atrag atenţia când o fată a apărut în prag.

Era o curtezană ucenică şi ea ne-a salvat.

— Cine te-a lăsat să treci? a luat-o Tsutaya la rost.

Prostituatele nu aveau voie să iasă pe poartă. Dar poarta era la câţiva paşi, iar paznicul era cu ochii pe ea.

— Să-mi fie cu iertare. Regret că vă tulbur, dar…

— Ce vrei?

— Trebuie să iau frunzele de ceai pe care le aşteaptă O-Fumi ca să facă plăcere clientului cu care are întâlnire.

A făcut o plecăciune respectuoasă. Vorbea cu voce aleasă, limpede, înaltă. Am înţeles pe dată că era nouă: era caraghioasă, stângace şi nu-şi putea ascunde emoţia. Avea gâtul subţire şi tot legăna din cap, de parcă ar fi vrut să întrebe ceva. Din cauza asta cocul greu i se lăsase într-o parte. Nasul cam lung, roşu la vârf, îi curgea căci nu purta şosete.

Era altfel decât celelalte. După cum vorbea ai fi zis că e de familie bună. De obicei prostituatele ucenice erau fete de la ţară, vândute de părinţi. Îşi ascundeau originea în spatele vorbelor de duh pe care le învăţau fetele din Yoshiwara.

Tsutaya a pufnit.

— Aşteaptă. O să te servească mama mea.

Fata a făcut din nou o plecăciune. Era foarte graţioasă.

— Mama dumneavoastră? Ar fi minunat. Aţi vrea să fiţi atât de bun şi să-i spuneţi că sunt în prăvălie şi am nevoie de ajutorul ei?

Tsutaya a râs, pentru ea şi pentru tata.

— Să vezi şi să nu crezi! Doamna Murakami[1] în persoană!

1 1 Personaj feminin din *Povestea împăratului Genji*, primul roman japonez, scris la începutul secolului al XI-lea.

Fata a plecat capul.

— Să-mi fie cu iertare, stăpâne, dar nu sunt pe de-a-ntregul sigură că am făcut cunoştinţă, a spus cu politeţe atât de exagerată, că ar fi putut la fel de bine să-l pălmuiască.

Tsutaya a plecat privirea către ea. S-a uitat dincolo de ea, spre stradă. La capătul dinspre Edo al podului oamenii viermuiau, în schimb, lângă poarta pe care intrai în cartierul plăcerilor nu era nimeni. Tsutaya s-a posomorât şi mai tare. I-a vorbit fetei cu voce aspră:

— *Yakko!* a zis dispreţuitor. Nu mă ştii, dar ai să mă cunoşti în scurtă vreme. Eu ştiu toate casele din Yoshiwara. Îi cunosc pe cei care locuiesc acolo, pe proprietari, pe fete, pe birtaşi. Ştiu câţi bani fac şi ce faimă au. La urma urmei, faima lor e la mâna mea, căci eu tipăresc Îndreptarul Caselor

Verzi. Ai de gând să trăieşti aici? Atunci ţine seama de mine. Pot să te aduc la sapă de lemn. Pe de altă parte, dacă, atunci când ai să ajungi curtezană, eu am să scriu de bine despre tine, o să ai o mulţime de clienţi. Dacă am să scriu că nu eşti drăguţă – şi nici nu eşti –, n-o să-ţi meargă bine. Ăsta sunt eu, a încheiat, bucuros că-i dăduse fetei o lecţie.

Ea l-a ascultat cu atenţie. Când a terminat, s-a lăsat încet în genunchi, cu o mişcare mlădioasă, a pus palmele pe pământ şi a făcut o plecăciune.

— Vă rog să acceptaţi umilele mele scuze, a zis.

A rămas multă vreme cu faţa în jos. Noi îi priveam cocul. Era lucios, frumos aranjat, cu câteva şuviţe lăsate să atârne pe lângă urechi. Când a ridicat capul, pe faţa ei se citea smerenia. În ochi i se citea mâhnirea. Dar oare numai atât? Vedeai în ei inteligenţa şi încă ceva, o scânteie ca un tăciune care mocneşte sub cenuşă.

Am zâmbit în sinea mea. Fetei nu-i părea deloc rău, chiar deloc.

Nu cred că Tsutaya a zărit scânteia din ochii ei. N-a coborât privirea atât de jos. Dar un gând nu-i dădea pace.

— Vino încoace, a zis.

Fata a plecat ochii. Îmi dădeam seama că ar fi vrut să nu ia în seamă porunca aceea grosolană. Şi eu aş fi vrut să nu o ia în seamă. În clipa aceea îl uram pe editor. Puteam să bag mâna în foc că şi tata îl ura. De vândut desene nici nu mai putea fi vorba. Trebuia să găsim pe altcineva.

Fata nu avea de ales, era prinsă în capcană. Numai eu o puteam scăpa, aşa că am zbughit-o spre uşă.

— A, nu! Stai pe loc! a strigat tata şi a luat-o la fugă după mine.

Şiretlicul meu a dat roade. Tsutaya s-a înveselit pentru moment.

— N-oi fi tu un pictor bun, da’ măcar eşti cea mai bună mamă din Yoshiwara! a strigat după Hokusai.

Eram cu tata la uşă când l-am auzit vorbindu-i din nou fetei.

— N-o să-ţi meargă bine aici, a repetat.

Se hotărâse să-şi ţină firea ca să se răzbune mai târziu, cu mai multă cruzime.

— Dacă mă gândesc bine, faţa ta nu oferă privitorului perfecţiunea simetriei şi nimeni nu şi-ar găsi liniştea în moliciunea trupului tău.

Din felul în care vorbea, ca în cărticelele *saiken*, am înţeles că pregătea deja textul referitor la fată.

— Da’ ceva bun tot ai, din câte văd eu, a continuat. O purtare desăvârşită.

Fata a lăsat iarăşi capul în pământ. Dacă stătea aşa nu avea cum să vorbească.

— Scoală-te! i-a poruncit.

Fata s-a ridicat. Tata şi cu mine o priveam pe furiş. Avea ochii depărtaţi, nasul lung şi gura mică. O faţă care avea s-o bage în bucluc, ar fi spus mama. Se vedea de la o poştă că e o nesupusă.

— Mie mi se pare fermecătoare, a zis Hokusai. Mi-ar plăcea să-i fac portretul.

— Crezi că s-ar uita cineva la aşa ceva? a pufnit Tsutaya.

Era foarte slabă. Picioarele lungi şi spinarea îi erau încovoiate. Chimonoul prea mare pentru ea se târa pe jos.

— E plină de viaţă. Şi are haz.

Fata a plecat privirea fiindcă acum până şi tata îi cerceta faţa şi felul de a fi.

— Şi are farmec. Uită-te la mâinile ei: mari, dar frumoase, a adăugat tata.

— Poate aşa crezi tu, i-a tăiat Tsutaya vorba, dar desenele tale nu se vând, Sori al Doilea.

— Nu mă cheamă Sori al Doilea.

Cei doi bărbaţi s-au înfruntat din priviri. Tsutaya a fost primul care a plecat ochii.

Am intrat înapoi în prăvălie. Tata s-a aşezat din nou şi a dus ceaşca de ceai la buze fără să bea. S-a uitat la desene. Editorul îşi freca chelia. S-a uitat cu atenţie la sigiliul şi semnătura de pe noile desene.

— Şi atunci cum te cheamă? a întrebat cu glas obosit.

— Hokusai. Atelierul Steaua Nordului. Îţi place?

— Lumea te ştie de Sori al Doilea, a mârâit Tsutaya. Te-am făcut faimos. Nu se poate să-ţi schimbi numele acum. Sori al Doilea înseamnă bani.

— Păi de ce crezi că l-am vândut? a rânjit tata. Aveam nevoie de bani.

Editorul a ridicat mâinile în semn de neputinţă.

— Înseamnă că trebuie s-o iau de la capăt, să te fac iarăşi faimos.

— Deocamdată am să pun amândouă semnăturile pe desene, Sori al Doilea, schimbat în Hokusai. După o vreme am să renunţ la Sori.

În cele din urmă Tsutaya a scos banii din chimir şi a cumpărat două desene. Târguiala n-a ţinut decât câteva minute. Tata n-a numărat banii. Niciodată nu-i număra.

Între timp mama lui Tsutaya îi adusese ceaiul ucenicei. Am plecat împreună.

— Drăguţă fetiţă, a spus *yakko* şi mi-a mângâiat obrazul.

Tata m-a aburcat pe umeri, cum făcea în vremurile noastre bune, şi am plecat. Picioarele mi se izbeau de pieptul lui când mergea. M-am apucat să-l cert că-şi vânduse numele.

— Ce fată rea eşti, a zis bătându-mă uşor pe picior.

Am izbucnit cu toţii în râs. Am trecut podul şi am intrat pe Poarta Mare.

— Şi eu am un nume nou, a zis fata. Mi-au luat numele pe care îl aveam în lumea de-afară. Numele cel nou e Shino.

— Ia spune, Shino, dacă fetiţa asta ţi se pare drăguţă, n-ai vrea s-o cumperi?

Aveam şase ani, dar arătam de patru. Cei care nu ne cunoşteau îşi închipuiau că tata era muritor de foame şi voia să mă vândă. Eram chiar la vârsta potrivită. Dar Shino ştia că nici nu putea fi vorba de aşa ceva. Mi-a mărturisit mai târziu, în mai multe rânduri, că văzuse cum mă ţinea tata de ţurloaie când mă lua în spate şi călăream triumfătoare pe umerii lui. Era convinsă că n-o să-mi dea drumul niciodată.

Shino a zâmbit, i-a zis că se ţine de glume şi a plecat grăbită.

L-am izbit cu călcâiele în piept.

— Pune-mă jos.

M-a lăsat pe pământ şi eu am luat-o la fugă după fată.

— Ei! a strigat Hokusai. N-ai voie să fugi.

A venit după mine şi m-a prins. Eu ţipam încântată, în timp ce el s-a dus la o bancă mergând cocoşat ca o maimuţă, ţinându-mă atârnată de mâini în faţa lui. Mă dojenea:

— Dacă nu eşti cuminte, tatăl tău nu poate lucra, iar dacă tatăl tău nu poate lucra, atunci tu, şi nu eu, vei fi Sori al Doilea!

Shino s-a întors ca să-l vadă cum se maimuţăreşte. Îmi plăcea cum arată când râde şi îmi plăcea sunetul râsului ei. Apoi şi-a acoperit gura cu palma.

— Vino încoace, Shino, tânără cu nume nou care a fost înainte altcineva. Eşti bună să mă ajuţi? Faci ceva pentru mine? Uită-te la desenele mele şi spune-mi dacă îţi plac, a zis tata. Spune-ne ce le place doamnelor nobile.

Ştiam ce vrea. Căuta apreciere, acum că Tsutaya îl umilise.

Ne-am aşezat pe bancă şi am privit desenele.

Erau imagini din oraşul nostru, Capitala de Răsărit. Le ştiam pe toate. Într-unul se vedeau cheiurile de pe ţărmul râului, unde îndrăgostiţii îşi luau rămas-bun atunci când bărcile trăgeau la mal. Altul arăta scena unui teatru kabuki, unde se vedeau şiruri de capete rotunde. Capetele erau înghesuite, asemenea unor căpăţâni de varză, la picioarele a doi bărbaţi corpolenţi. Bărbaţii citeau replicile.

— Am văzut Nakamura pe dinafară, dar n-am intrat niciodată, am spus eu.

— Aşa mă gândeam şi eu, mi-a răspuns Shino.

A privit cu atenţie fiecare desen. Feţişoara ei de copil era tristă, însă îţi dădeai seama că se bucură să vadă desenele. Poate că fusese cândva în acele locuri. Dar acum era ostatică.

Desenul cu strada din Yoshiwara i-a atras în mod deosebit atenţia. Curtezanele erau îmbrăcate în robe albe; se pregăteau pentru procesiunea festivalului de vară.

— Aha, vasăzică aşa va fi, a zis ea.

Tata se desena şi pe el în acele imagini, aşa, ca să se amuze. Întotdeauna se făcea în chip de bătrân chel, gârbov, cu faţa zbârcită. Le spunea tuturor: „Ăsta sunt eu!“ Nu ştiu de ce se desena în acel chip. Nu arăta deloc aşa, ci aşa ar fi putut ajunge. Într-adevăr, era bătrân, judecând după vârstă, dar nu şi-o arăta. Era puternic, plin de viaţă şi avea un păr negru, des ca iarba.

— Gândeşte-te la desenele altora şi spune-mi dacă astea nu sunt mai frumoase.

Curtezana ucenică a râs.

— Sigur, eu nu ştiu ce gusturi au unii, a spus, dar mie îmi plac. Am văzut astfel de desene la castel, nu doar aici, în Yoshiwara.

— Vezi? Ce ţi-am spus eu? Doamnele nobile caută desene de astea, a zis tata.

Îmi plăcea să râd împreună cu ea. Nu aveam nici o prietenă, doar surori şi acum un frate. Cu surorile mele mă băteam. Tata ne-a arătat alt desen.

— Aici e Nagasakiya, unde trag negustorii olandezi când sunt la Edo.

După ce i-am mărturisit, am tras adânc aer în piept. Era un desen îndrăzneţ, ştiam prea bine. Noi nu aveam voie să-i vedem pe barbari. O pusesem la încercare: ori ne dojenea, ori se făcea că n-o vede.

A privit desenul cu multă atenţie.

— Aţi fost aici? a întrebat.

— Da, am fost, am bolborosit eu. Stăteam în cârca tatei când a făcut desenul. Mă uitam şi eu înăuntru pe ferestre. Când se iveau oamenii cu părul roşu din mulţimea de gură-cască, se isca un vuiet de glasuri.

— Întotdeauna sunteţi atât de curajoşi? a întrebat ea cu un zâmbet curios.

5. Povestitorul

Când nu măcinam seminţe pentru culorile tatei şi nu aduceam apă de la fântână, eu şi surorile mele ne furişam la capătul străduţei noastre, în pavilionul povestitorului. Era o clădire lungă şi îngustă, unde ne puteam ghemui cu uşurinţă printre pachete şi picioarele spectatorilor care plătiseră. Aveam grijă să nu ne vadă proprietarul, altminteri ne dădea afară.

Îmi erau dragi oamenii care spuneau poveşti înflorindu-le cum se pricepeau mai bine. Povestitorul din ziua aceea avea o privire sălbatică şi un fel de putere magică, fiindcă toţi amuţiseră cu ochii la el. Mi-am găsit un locşor în spaţiul dintre rândurile de scaune, ca să-l pot vedea bine. Se încălzea imitând vreo duzină de voci, una după alta. Apoi a scuturat o păcănitoare ca să arate că e gata. S-a lăsat în genunchi, s-a aplecat în faţă şi şi-a plimbat palmele deasupra pământului, rotindu-le de parcă măcina grâu. Eu stăteam nemişcată ca o stană de piatră.

Ningea cu fulgi de gheaţă, mărunţi ca firicelele de praf. Tânăra aristocrată se urcă în lectică şi închise uşa. Soţul îşi luă rămas-bun de la ea

fără să dea perdeaua la o parte.

— Te duci în Lumea Viselor, zise el. Ai grijă să nu te îmbolnăveşti din pricina arborilor de lac.

Izbucni în râs. Era o glumă răutăcioasă. Drumul dintre Harajuku şi Yoshiwara, de-a lungul canalului, era mărginit de două şiruri de arbori de lac. Acesta era otrăvitor şi puteai muri din pricina lui. Însă nobilul nu vorbea de arborii propriu-zişi, ci de primejdia care o pândea, şi anume de a se îmbolnăvi din cauza muncii pe care urma să o îndeplinească. Nobilul fusese nemulţumit de soţia lui. O trimisese în faţa judecătorului-şef, care o condamnase să lucreze timp de cinci ani ca prostituată.

— Avem noroc, zise unul dintre purtătorii lecticii. E uşoară.

— Mda, nu cântăreşte mai mult de câţiva săculeţi de orez, îi întări celălalt vorbele.

Plecară în goană.

În lectică, tânăra soţie era aruncată de colo-colo. Auzea lipăitul tălpilor goale ale purtătorilor pe pietrele ude. Parcă plesneau pe cineva peste faţă sau peste şezut. Pleosc, pleosc, pleosc. Alergau fără să se oprească. Soţia seniorului Yoshida avea cincisprezece ani. Se înfăşură mai strâns în kosode, *roba de mătase şi catifea. Poate că mergea la moarte, dar nimeni n-avea să o audă plângând.*

O luară pe drumul mare, de-a lungul canalului. Prin despicătura perdelei vedea arborii de lac. În vârful dealului purtătorii strigară, se opriră şi puseră lectica jos. Cel mai în vârstă i se adresă de afară:

— De aici încolo mergeţi pe jos. Nu este voie să intri în Yoshiwara cu lectica.

Tânăra soţie trase perdeaua şi scoase capul pe fereastră. Drumul şerpuia printre ceainării. La celălalt capăt, în vale, era un pod peste apă. Lumea Viselor nu părea a fi cine ştie ce. În plină mlaştină, câteva cvartale de case, pătrate, înconjurate de şanţuri cu apă. Fusese acolo odată în plimbare cu părinţii. Familiile cu copii mergeau adesea acolo în zilele de sărbătoare. Îşi aducea aminte că fusese într-un loc care semăna cu un parc de distracţii, unde cireşii înfloriţi erau ca nişte norişori albi şi unde văzuse un cortegiu de femei minunat de frumoase.

Coborî din lectică cu mâna întinsă, ca să fie ajutată. Podul Şovăielii se arcuia deasupra şanţului cu apă. Văzu Salcia Unde Priveşti Înapoi, locul unde iubiţii îşi luau rămas-bun. Pe malul celălalt stătea un paznic. Traversă podul arcuit şi se apropie de el. Avea la ea naginata, *o lamă scurtă şi încovoiată, prinsă într-un mâner lung şi subţire ca o prăjină. Paznicul ieşi din ghereta lui.*

— Predă arma, îi zise.

— Aşa trebuie?

— Toţi cei din tagma samurailor trebuie să predea armele. Chiar şi femeile, recită el fără să o privească.

— De ce? întrebă ea.

— Fiindcă samuraii şi oamenii de rând sunt egali în cartierul plăcerilor.

— Să nu-l credeţi, zise purtătorul, care venise în urma ei. Toată lumea ştie de ce nu e îngăduit să aduci arme înăuntru. Fiindcă femeile sunt aşa de nenorocite, că, dacă ar avea o sabie, şi-ar pune capăt zilelor.

Străjerul avea ţeasta înaltă şi îngustă, în schimb umerii obrajilor se lăţeau, aşa încât capul lui semăna cu o tigvă din cele care cresc pe câmp. Numele lui era Shirobei. Întotdeauna era Shirobei. Toţi cei care fuseseră paznici acolo până la moarte purtaseră acel nume. Din uniformă îi ieşea un smoc de păr argintiu, ţepos. Pieptul i se mişca parcă era viu şi un bot ascuţit se ivi din haină. Avea o vulpe albă în cămaşă. Tânăra soţie scoase un ţipăt.

— Nu te speria. Vulpea albă e zeul norocului.

Ea se înfăşură şi mai strâns în robă şi îl privi cu aroganţă.

— Lasă-mă să trec.

— Poarta e încuiată. Este ora Şobolanului.

— De asta m-au adus acum. Ca să nu mă vadă nimeni.

— Cu ce treabă vii aici? întrebă Shirobei.

— Merg la Casa Tamaya, răspunse ea.

— Rămâi aici?

O privi cu atenţie. Era ceva neobişnuit. O yakko, *o femeie de viţă nobilă, condamnată să fie curtezană.*

— Şi care-a fost pricina? întrebă el. Ce nenorocire s-a abătut? Foamete, incendiu, potop?

Nobilii nu au de suferit de urma unor astfel de nenorociri.

— Ai fost dezonorată, trădată, luată ostatică?

Nu? Atunci înseamnă că şi-o făcuse cu mâna ei.

— O indiscreţie cu un actor?

Tânăra ţinea bărbia sus.

— Altădată primeam multe doamne ca tine aici. Dar în ultima vreme n-au mai venit.

Descuie poarta şi îi luă arma. Privindu-l, fata n-ar fi putut spune ce gândeşte. Dacă n-ar fi aflat cu puţin timp în urmă că omului nu-i pasă de semenii lui, ar fi zis că îi e milă de ea. Îşi strânse kosode *pe lângă gât.*

— Mulţumesc, zise şi făcu o mică plecăciune.

El îi răspunse tot cu o plecăciune. Ea îşi îndreptă spatele, trecu pe lângă el şi mai aruncă o privire înapoi, luându-şi la revedere de la tot.

Nu îi părea rău că soţului ei îi stătea în putere să se lepede de ea. Părinţii ei, dacă nu mureau de ruşine, aveau să o aştepte să se întoarcă. Timp de cinci ani urma să fie curtezană în Yoshiwara.

Ascultătorii au oftat, compătimind-o. Povestitorul s-a întors cu spatele ca să ia o gură de apă. Ne-a lăsat timp să ne aşezăm mai bine şi să morfolim cocoloaşe de orez înainte să-şi reia povestea.

Înăuntru aştepta un bărbat înfăşurat într-o mantie. Era proprietarul Casei Tamaya. Puse mâinile pe umerii ei, o măsură din cap până în picioare. O răsuci încet cu spatele şi apoi iar cu faţa spre el. Dădu să-i desfacă roba chiar acolo, dar se răzgândi. O apucă de bărbie şi îi întoarse faţa ca să-i vadă fiecare obraz.

Povestitorul vorbea folosind graiul din Yoshiwara. Vocea lui era acum arogantă şi prefăcută.

— Prost târg am făcut, zise el. Mi-au spus că eşti frumoasă.

— Adevărul e în faţa ochilor tăi, răspunse ea.

— Te-am luat numai fiindcă mi-ai fost dată în dar.

— Poate un dar prea scump pentru tine?

Bărbatul apucă pieptenul care îi ţinea părul şi îl scoase cu furie. Băgă mâna în păr şi trase. Cosiţele se despletiră. Erau lungi, foarte lungi. Degetele lui erau ca un pieptene. Părul se tot despletea, până când îi ajunse la genunchi.

Ea ridică bărbia, mândră, aproape sfidătoare. Ştia că părul ei este minunat. Bărbatul păru gata să o plesnească peste faţă. Dar ceva îl opri – poate hainele ei elegante – şi se mulţumi să o privească cu răutate.

Ea îşi muşcă limba ca să nu mai scoată o vorbă. Ar fi vrut să-i spună: „Dacă nu mă vrei, dă-mi drumul“. Dar se stăpâni. Nu-i răspunde, nu-i răspunde, îşi repeta în gând. De câte ori n-o dojeniseră părinţii? De câte ori îi nu-i spuseseră că de la limbuţie o să i se tragă?

— Are să mă coste bani ca să te ţin. Tre’ să-ţi fac rost şi de aşternuturi. Ai adus fun’ chimono?

— M-au luat de acasă doar cu ce am pe mine.

Bărbatul plescăi nemulţumit şi o luă înaintea ei pe strada mare. Cartierul era împărţit în pătrate mari, întretăiate de străzi. Strada mare din centru, Nakanocho, mergea drept pe o mică distanţă şi ajungea la şanţul cu apă. Din ea se desprindeau străzi mai mici la dreapta şi la stânga. Edocho 1 era pe dreapta, iar Edocho 2, pe stânga. Urmau Ageyacho pe dreapta şi Sumicho pe stânga.

— Aci ie numai case verzi. Strada din cap ie Kyomachi. Acolo stă ţiitoarele cele mai sărace, pricepi? Ai noroc că eşti cu mandea. Stai colea. Am ceva trebi.

Yakko *rămase afară în frig, chiar în faţa prăvăliei lui Mitsu. Pe jos se aşternuse un strat subţire de zăpadă. Văzu cum zăpada acoperă săbiuţele crude ale ierbii care se grăbiseră să scoată capul din pământ. Aici era mai frig, mult mai frig decât acasă, din pricina apei din jur.*

Din prăvălie, Mitsu o privea cercetător, o cântărea din ochi.

Mitsu? Păi pe Mitsu o cunoşteam. Chiar apărea într-o poveste? Mi-am făcut loc mai în faţă. Miyo şi Tatsu mă trăgeau de haină şi se strâmbau la mine. Voiau să meargă acasă. Am clătinat din cap. Mi-am frecat bărbia cu degetul mare şi arătătorul – aşa cum fac bătrânii, zicea mama.

După ce o privi bine se duse şi se propti în prag, fără să scoată o vorbă. Yakko *scutură praful uşor de nea care se aşternuse pe veşmântul ei. Sandalele cu barete erau pe jumătate cufundate în zăpada afânată.*

— Aveţi să-mi daţi nişte tabi *de schimb? o întrebă* yakko *pe negustoreasă. Am mare nevoie de ele. Ale mele s-au udat şi mi-e frig la picioare.*

— Nu ţin tabi*, răspunse Mitsu. Şi, oricum, aici n-ai să porţi şosete.*

Yakko *se propti de stâlpul peretelui, se aplecă şi ridică un picior. Îşi frecă talpa cu amândouă mâinile, cât putu de tare. Piciorul era alb de frig.*

— Dumneavoastră văd că purtaţi totuşi, zise către negustoreasă.

— Cu mine e altceva, spuse Mitsu. Eu m-am retras.

Abia atunci băgă de seamă că yakko *avea şi mâinile albite de frig. Şi faţa tot aşa.*

— N-ai mai pus piciorul pe aici, din câte văd. Nu-i aşa? N-ai mai trecut de Poarta Mare? Ce cauţi aici?

— Am venit ca să stau la Casa Tamaya.

— Aoleu, făcu Mitsu.

Povestitorul a dus palma la gură şi a holbat ochii. Am izbucnit în râs. O imitase cum nu se poate mai bine.

— Am auzit de tine. Trebuie că eşti soţia nesupusă a seniorului Yoshida.

— Cum de-aţi auzit de mine?

— Bârfe, zise Mitsu. Zvonuri. Aici se află tot.

Yakko *puse capul în piept.*

— Nu eşti singura doamnă de aici, dar ca tine nu mai sunt multe. Pe vremuri curtezanele erau de familie bună şi se îmbrăcau cu lucruri scumpe, dar acu' am mai scăzut cu toţii la preţ. Toată lumea strânge baierele pungii, chiar şi când e vorba de visuri.

Tânăra soţie puse piciorul în zăpadă şi se înfioră. Îl ridică şi pe celălalt şi se clătină, gata, gata să cadă.

— Curtezanele merg în picioarele goale. Asta e regula.

— E o regulă de batjocură, zise yakko *scoasă din fire.*

Mitsu duse degetul la buze.

— Picioarele goale sunt frumoase şi ispititoare. Ai să te obişnuieşti. Să ţii minte un lucru: Yoshiwara e un loc înapoiat, tocmai din pricină că e o lume a plăcerilor.

Yakko *tăcu o vreme. Mitsu stătea cu ochii ţintă la ea.*

— Ce-ai făcut? o întrebă.

Femeia-copilă aplecă faţa albită de frig.

— Cum adică?

— Ei, ştii tu. Ca să… Mitsu dădu din mână cu un gest teatral… te trimită aici.

— Nu i-am dat ascultare soţului meu.

Din mulţime se auziră murmure. Acum înţelegeau de ce dăduse de necaz.

— În ce fel anume?

— Am… m-am dus la teatru.

Minţea. Adevărul era că ridicase mâna asupra lui, dar nu avea puterea să recunoască o asemenea jignire.

Mitsu rămase cu gura căscată.

— Te-ai dus la teatru! Asta-i tot?

Nu era îngăduit, însă unele femei se duceau.

— S-a făcut foc şi pară şi gărzile m-au luat. M-au dus în faţa unui judecător.

— În faţa cărui judecător?

Yakko *se înfăşură mai strâns în haină şi îşi băgă mâinile în mâneci.*

— Sadanobu.

— Ai avut ghinion!

Mitsu o prinse de braţ şi o ţinu câteva clipe.

— Ce ghinion să dai tocmai de ăla. Nu e atât de curat pe cât se laudă. Şi se răzbună pe una ca tine.

Yakko *porni înapoi către şanţul de apărare. Mergea cât putea de repede, alunecând pe zăpadă şi fluturând din mâini.*

— Acum nu mai poţi să ieşi! strigă Mitsu în urma ei. Trebuie să rămâi aici până ţi se scurge timpul.

Yakko *se opri. Luă o piatră şi o aruncă în apă. Se auzi un plescăit slab şi piatra se cufundă în apa întunecată, lăsând în urmă cercuri perfect rotunde. Femeia rămase nemişcată, parcă îngheţase. Dacă n-ar fi avut veşmântul colorat, s-ar fi văzut că e albă din cap până în picioare.*

— E greu de crezut, nu? spuse Mitsu. În visurile adevărate nu sunt atâtea reguli. Dar astea nu sunt visuri adevărate, ci… pufăi ea mânioasă. Adică, or fi ele visuri adevărate, dar nu sunt visurile noastre. Noi ne câştigăm traiul jucând roluri în visurile altora. Ale celor care au bani ca să şi le cumpere.

Stăpânul ieşi în prag.

— Un' se duce? urlă el. Vino-ncoa'!

— Nu se duce nicăierea, răspunse Mitsu. S-a preschimbat în nălucă.

Povestea se încheiase. Oamenii oftau şi strigau că mai vor. Povestitorul plecase însă de pe scenă. Surorile mele se duseseră şi ele. Când am ajuns şi eu acasă, mama era înfuriată. Nimeni nu avea chef să-mi răspundă la întrebări. Cumva, cumva, ştiam eu că poveştile pornesc din viaţa adevărată. Dar oare puteau ajunge chiar atât de aproape de noi? *Yakko* din poveste era oare cea pe care o văzusem eu? Shino? Era oare cu putinţă? M-am aşezat într-un colţ, unde m-am apucat să mă legăn şi să mă trag de bărbie.

— Iar face aşa! Iar o apucă! O să-şi lungească şi mai tare bărbia.

Data următoare când am mers împreună cu tata la Yoshiwara, am rupt-o la fugă. Voiam s-o găsesc pe Shino.

— Ei! Întoarce-te!

Scos din fire, Hokusai a trântit pensula şi a fugit după mine să mă prindă. Eu ţipam încântată.

— Copil afurisit! a spus tare, ca să fie auzit. Cum de m-am pricopsit cu jivina asta?

A alergat crăcănat înapoi, la rogojina pe care o lua când călătorea şi m-a dojenit:

— Să stai cuminte, că altfel tatăl tău nu poate lucra, iar dacă tatăl tău nu poate lucra, tu n-ai ce mânca!

Era veşnica lui ameninţare.

Tocmai atunci a apărut Shino.

— Poate să meargă cu mine la birtaşi? Trebuie să iau nişte prăjiturele pentru diseară şi să le duc acasă, a zis.

— Ia-o! a zis el fără măcar să ridice privirea. Chiar ai face foarte bine să o iei.

Aşa se face că am ajuns la Casa Tamaya.

6. Casa Tamaya

Casa Tamaya era la încrucişarea dintra strada mare şi Edocho Doi, a doua stradă ca mărime din Yoshiwara. Era clădită din lemn şi la intrare avea trei trepte. Vestibulul era plin de dulapuri roşii, printre care erau împrăştiate perne de mătase. Am mai văzut o tablă de go din abanos şi vase de ars tămâia.

— Sunt aduse din China, mi-a şoptit Shino.

— De unde ştii?

— Aveam şi noi unele la fel acasă.

Pe un perete era o nişă în care se afla o măsuţă de lucru joasă. În faţa ei era aşezată o femeie cu figură obosită. Nu era tânără, dar era îmbrăcată cu veşminte bogat împodobite: straturi peste straturi de catifea şi mătase pictată. Făcea trei lucruri deodată: scria, dădea ordine unei fetiţe şi vorbea peste umăr, poruncind cuiva care se afla sus pe scări. Shino mi-a spus în şoaptă că o cheamă Kana, că este stăpâna casei, că fusese prostituată şi se căsătorise cu stăpânul.

— Ia uite-o şi pe Shino, a zis femeia cu asprime. În sfârşit te-ai întors. Du-le iute la bucătărie.

Nu a plecat destul privirea ca să mă vadă, iar eu sunt şi foarte mică de statură.

Ne-am dus la bucătărie, unde era cald. Dalele de pe jos erau spălate cu apa scoasă dintr-un puţ aflat în mijlocul încăperii. Lumina pătrundea printr-o răsuflătoare tăiată în acoperiş. Shino i-a făcut semn unui bucătar care a venit şi a luat pachetul. Pe când ne întorceam, l-am văzut pe contabil, aplecat deasupra abacului.

— De la el am cumpărat aşternutul, mi-a şoptit Shino. Nu aveam nici un ban atunci. Şi nici măcar nu-mi e pe plac – un futon de bumbac aspru, vopsit într-un cenuşiu mohorât… Mi-aş fi dorit ceva moale, mătăsos…

Eu nu aveam un futon doar al meu. Surorile mele şi cu mine ne ciondăneam pe unul zdrenţuit, pe care îl treceam de la una la alta.

— „Nu eşti decât o ucenică“, mi-a spus contabilul. „Ce însemnătate are pe ce dormi? Când au să vină clienţi la tine, ai să-ţi poţi cumpăra aşternuturi frumoase.“ A scris preţul pe o coloană de cifre, alături de numele meu. „Ăsta este contul tău.“ Erau deja multe sume înscrise acolo! „De-abia am venit. Astea ce sunt?“ l-am întrebat. A făcut câte un semn în dreptul fiecăreia. „Mâncarea pentru o lună. Aşternuturile. Bacşişurile pentru purtătorii care te-au adus aici.“ Ai înţeles, Ei? Am plătit ca să fiu adusă la închisoare.

A încheiat povestea izbucnind în râs şi eu am privit-o cu atenţie să văd dacă zâmbetul era tot atât de larg ca atunci când o văzusem prima oară. Da, era la fel.

— Când am venit aici, habar n-aveam ce înseamnă banii. Acasă femeile nu umblau cu banii. Poate doar atunci când ieşeam pe furiş ca să cumpărăm tablouri sau desene.

Eu ţineam bănuţii de care tata nu avea nevoie: *mon*, *momme*. I-am arătat câţiva.

— La unii mă pricep, i-am explicat. Unul era pătrat. Alţii, mari, cafenii, aveau o gaură în mijloc; erau banii pe care cămătarii îi ţineau înşiraţi pe sfori lungi când aşteptau muşterii la piciorul podului Ryogoku.

— Atunci mă poţi ajuta. Ştii cum merg treburile pe lumea asta.

Nu-mi mai încăpeam în piele de bucurie.

Etajul era un spaţiu mare, în jurul scării. Acolo dormeau curtezanele, în despărţituri micuţe, cu pereţi subţiri. În loc de uşi erau perdele, aşa că le puteam auzi vocile. Când una dintre ele a tras paravanul, am zărit o sobiţă de gătit, un ceainic şi nişte aşternuturi împăturite. Ceva mai încolo se afla camera marii *oiran* Hana-ogi, apoi a celei de-a doua curtezane ca valoare, Fumi, şi, alături, cămăruţa unde locuia Shino.

Dintr-o cameră a ieşit un bărbat cu hainele în neorânduială, cu părul năclăit de sudoare. A privit-o pe Shino drept în faţă şi ea a plecat ochii. Era doar o ucenică, nu avea nici şaisprezece ani şi deocamdată nu putea sta alături de celelalte curtezane.

Când bărbatul a trecut pe lângă noi, o curtezană a ieşit după el din cameră. Când bărbatul s-a întors ca să coboare scara, privirile li s-au întâlnit. Curtezana a dus mâna la inimă şi a oftat. Bărbatul s-a făcut nevăzut pe casa scării. I-am auzit paşii când a trecut pe lângă măsuţa de lucru, apoi clinchet de monede. Curtezana a rânjit cu ură:

— Usca-ţi-s-ar boaşele şi cădea-ţi-ar scula! Să nu te mai arăţi în veci pe aici!

S-a răsucit pe călcâie şi a dispărut după perdea.

Alte două fete erau aplecate peste balustrada scării.

— Capu’ sus! Uite-l că vine!

— Ba nu!

— Ba da!

— Ba nu!

— Ce se mai fooieşte! De ce n-o plecaa?

— E îndrăgostiiit!

— E buună. Nemaipomeniiit de bună.

Ne-am pus toate pe chicotit.

Curtezanele s-au furişat până la fereastra din mijloc, cea care dădea spre stradă, şi l-au văzut pe bărbat oprit pe treptele din faţă. Privea în sus, spre etajul a doilea.

— Acu’ chiar pleacă. Uite.

— Mergi cu bine cartofiorul, meu. Răcuşorul meu. Colţunaş…

— Takao! Ieşi din cameră şi ia-ţi la revedere! a strigat proprietăreasa de jos.

Curtezana a ieşit iarăşi din cameră, strângându-şi haina pe lângă trup. S-a aplecat peste balustradă.

— Clipele se vor scurge greu până te voi revedea, a gângurit ea. Simt că mă ia cu leşin de durere când văd că pleci.

Ultima parte a fost spusă cam fără tragere de inimă.

Celelalte fete râdeau pe înfundate şi îşi dădeau coate. Proprietăreasa a urcat scările bufnind şi a plesnit-o pe una dintre ele peste ureche.

— Takao! Mai găseşte şi alte cuvinte!

— Să-mi fie cu iertare. Mă străăăduiesc, da' sunt osteniiită. N-am dormit toată noaptea, iar acu' ie maaare gălă-gie!

O frumoasă a ieşit încruntată de după un paravan. Când a dat cu ochii de noi, s-a mai îmblânzit.

— A, Shino, iată-te. Vii să-mi faci nişte ceai şi să mă ajuţi să curăţ? Hai… da' ciiine e copila asta?

Vasăzică asta era Fumi, cea de-a doua curtezană. Citisem despre ea în *saiken*. Văzusem şi portretul ei, sau ceea ce se spunea că este portretul ei. O văzusem defilând pe strada mare, înfăşurată în chimonoul uriaş. Mie îmi părea slabă şi cocoşată.

— Ea este Ei! a spus Shino cu glasul ei de clopoţel, împingându-mă în faţă. Este fiica artistului Hokusai, cel care îşi face desenele pe strada mare. I-am spus că poate veni cu mine.

— Ce suflet bun ai, Shino, a spus Fumi privindu-mă cu mintea în altă parte şi punându-mi o mână pe creştet. O să ai de suferit din cauza asta. Dar poţi s-o iei cu tine pe fetiţă.

M-am aşezat pe podea.

Fumi avea un scrin negru, lăcuit, şi două oglinzi rotunde cu mâner. Le-a luat pe amândouă şi, sucind capul la dreapta şi la stânga, încerca să vadă cum îi stă părul la ceafă.

— Iar trebuie să mă duc la coafeză. Din păcate nu-mi pot permite.

I-a dat lui Shino o pensulă mică şi a învăţat-o cum să-i dea cu pudră pe ceafă. Apoi i-a dat un ac de păr ca să prindă firele care se desprinseseră şi atârnau din coc.

— Tatăl tău e artist? Am avut unul aici, stătea tot tiiimpul cu ochii pe noooi, a zis Fumi. Cum s-ar zice, eram modelele lui în orice clipă. Se uita cum ne îmbrăcăm, cum cântăm la felurite instrumente, cum privim luna… Doar că nu mai vine pe aici acum. Poate că-i e teamă, cum s-ar zice, să nu primească o amendă sau să fie aruncat în temniţă sau – aici a făcut o figură îndurerată – să nu ajungă la Nisipurile Albe ori, şi mai rău, să fie izgonit. Îţi

dai seama? Doar fin’că ne-a desenat pe noi. Din pricină că suntem atât de rele.

M-a privit ridicând din sprâncene.

— Uite-mă, în toată splendoarea mea şi cine mă ştie? Numai bădăranii ăştia.

— Oricum eşti frumoasă, a zis Shino.

Priveam în oglinzi, ca şi cum nu aveam puterea să o privim drept în faţă. Din locul unde stăteam eu nu vedeam decât strălucirea soarelui reflectat în metalul lustruit. Nu zăream faţa lui Fumi.

— Ştiu, a zis ea, privindu-se mulţumită în discul lucitor de bronz.

S-a dat într-o parte, aşa că acum puteam să-mi văd chipul în spatele ei. M-am speriat de-a binelea, atât eram de urâtă.

— Dar frumuseţea nu-i totul.

— Aşa zici? a făcut Shino; am privit-o, însă n-am putut să-mi dau seama la ce se gândea.

— Mda, bărbaţii spun că doresc frumuseţea, a zis Fumi. O visează noaptea, îşi dau toată averea pe ea. Da’ ce-şi doresc ei cu adevărat e bunătatea. Dacă ai să fii blândă şi atentă la nevoile lor ai s-o duci bine aici. Trebuie doar să uiţi de tine şi să te gândeşti doar la ce-i bine pentru ei.

Shino s-a dus să pună ceainicul pe sobiţă.

— Nu ştiu cum să-i mulţumesc pe alţii, a zis. N-am fost în stare să-l mulţumesc nici pe soţul meu adevărat. Atunci cum aş putea să mulţumesc un aşa-zis soţ în cartierul plăcerilor?

În oglindă am văzut cum curtezana a strâns din buze. Ori poate că a zâmbit.

— O întrebare isteaţă. Cască bine ochii, a răspuns. Creier ai, aşa că o să găseşti o cale.

De atunci încolo, ori de câte ori îmi era urât singură sau mă plictiseam în timp ce tata lucra în Yoshiwara, mă duceam la Casa Tamaya şi întrebam de Shino. Într-o dimineaţă, după ce ea se culcase târziu şi eu mă trezisem devreme, mi-am luat inima în dinţi, m-am strecurat în patul ei şi m-am întins alături de ea. De-abia mă încălzisem când au năvălit în cameră câteva femei ca să o ia pe Shino.

— Te-ai trezit, *yakko*? Hai, sus!

Şi-au făcut loc pe lângă paravan. Erau cinci la număr şi în spatele lor am zărit-o pe Kana.

Shino, care dormea adânc, s-a trezit buimăcită. S-a ridicat în capul oaselor. Părul ei lung, moale, era împletit într-o coadă care se încolăcea pe pat.

Femeile au început să chicotească.

— Ia uită-te la ea! Ce ţeapănă se ţine! Zici că-i o doamnă! N-o să vină nici un bărbat la ea. N-o s-o vrea nimeni, a spus una dintre ele.

Kana a plesnit-o pe una dintre femei peste picioare.

— Sunteţi nişte ţărănci prostănace! Shino ştie o mulţime de lucruri. O mulţime. Aţi face bine să mai învăţaţi câte ceva de la ea. Ştie să scrie şi să cânte la diferite instrumente, să deseneze şi să danseze. O să se descurce de minune. Aşa zice Fumi.

A tras futonul de pe noi.

— Hai jos, *yakko*. Ia-o şi pe asta mică. E vremea mesei.

Shino s-a ridicat protestând.

— Nu-mi place să mi se spună astfel. Mi-aţi dat un nume. Pentru ce nu mă strigaţi pe numele meu?

— E… cum să zic… mai uşor să-ţi spun *yakko*, a răspuns o femeie căscând. Şi p’ormă, tu eşti… eşti aşa…

— Ştiu cum sunt, a zis Shino încet.

Ne-am ridicat din pat şi am coborât toate scara, clămpănind din sandalele de lemn.

Era acea zi din lună când prostituatele erau stăpâne în sala de mese. De obicei stăteau în genunchi, mai într-o parte, parcă nu aveau poftă de mâncare, în timp ce clienţii se ghiftuiau. Eu însă auzisem cum le chiorăie stomacurile. Azi însă aveau voie să mănânce cât doreau. Se împingeau cu coatele ca să apuce pastă de fasole cu porumb, peşte prăjit, ridichi albe şi vinete în supă miso, bucăţi de raţă friptă. Erau mânjite la gură de grăsime, iar când vorbeau pe limba lor stâlcită se împroşcau una pe alta cu sos.

— Fumi crede că frumuseţea nu e cea mai importantă aici. Mi-a spus că, şi dacă nu sunt frumoasă, pot să am succes dacă sunt blândă, a zis Shino.

— Fumi se înşală, cum s-ar zice. Nimic nu e mai important decât să fii frumoasă, a sărit una dintre fete. Aşa-i?

Toată ziua se întrebau astfel. „Aşa-i?“ Ajunsesem să vorbesc şi eu astfel cu mama, când voiam să o necăjesc. Mereu îl ocăra pe tata că mă lasă la bordel cât timp avea de lucru. Dar nici nu-i cerea să mă lase acasă.

— Chiar dacă v-aş da crezare, a zis Shino alegându-şi cu grijă cuvintele, cum îi stătea în fire, şi nu sunt sigură că vă dau, îmi puteţi spune cine hotărăşte ce e frumos?

Eu sorbeam zgomotos din supa cu fidea de hrişcă. Eram încredinţată că aşa fac artiştii.

— O întrebare foarte bună, *yakko*, a declarat Fumi.

Toată lumea a izbucnit în râs. Ar fi trebuit să-i spună Shino.

— Nu hotărăşte nimeni. Nu e de hotărât, cum s-ar zice. Cine ştie cunoaşte, cum s-ar zice. Îhî!

— Nu-i adevărat! Bărbaţii hotărăsc.

— Ba nu hotărăsc ei.

— Ba da.

— Ba nu!

— Dacă eşti frumoasă, se vede de la o poştă, cum s-ar zice. Cum e Hana-ogi.

Ea era întâia curtezană.

— Sau Fumi.

— Da’ ce-i ciudat e că se schimbă, a cugetat Kana cu glas tare. Părerea că cineva e frumos şi din ce pricină se schimbă de la un an la altul, cum s-ar zice. Ţin minte… Adică, acum fetele trebuie să fie slabe. Da’ înainte, când eu eram prima în meserie, fetele cu renume erau rotunjoare.

— Nu e cu putinţă! Nu te cred! Adică erau grase, cum s-ar zice? a întrebat Takao cu gura plină.

— Tu nu mai ţii minte fin’că erai prea mică, da’ să ştii că aşa era atunci. Fetele erau grase, cum s-ar zice.

Celelalte s-au arătat scârbite.

— Şi bărbaţilor le plăcea, a adăugat Kana după ce s-a mai gândit puţin.

Au izbucnit toate în râs.

— Aşadar cine hotărăşte că tre’ să fim slabe?

— Îţi spun eu cine. Noi am hotărât, s-a băgat în vorbă una dintre fete.

— Noi?

— Păi da. Noi arătăm ce se poartă. Dacă eu, cum s-ar zice, mă îmbrac cu un chimono cu frunze de bambus şi las să mi se vadă veşmântul de dedesubt, şi dacă mă înfăşor într-un obi verde cu violet foarte lat, cum s-ar zice, mult mai lat decât are oricine altcineva, şi dacă ies la plimbare pe strada mare, atunci artiştii mă pictează şi chiar şi doamnele de viţă nobilă îşi închipuie că e o modă nouă şi se minunează. Aşa-i?

— Mai ţineţi minte când s-a dus Hana-ogi la Sărbătoarea Primăverii îmbrăcată ca un bărbat? Şi asta li s-a părut frumos.

Iarăşi s-au prăpădit de râs.

— Mda, poate că aşa stau lucrurile. Noi hotărâm.

— E grozav, cum s-ar zice! Noi suntem stricate, cum s-ar zice, da’ nu zici că vor să se îmbrace ca noi? Până şi fetiţele din familiile de samurai?

— Şi să vorbească aşa, ca noi. Împrumută vorbele noastre, de pildă *iki*…

— Fin’că suntem aşa pricepute. Noi hotărâm ce se poartă şi cum. Şi suntem nurlii…

— Daa, suntem nurlii până când se lămuresc peste noapte că le căşunăm la sănătate.

Iar s-au hlizit.

— Păi chiar le căşunăm. Aşa-i?

Au râs toate, iar unele din ele s-au întins pe podea, atât erau de sătule.

— Da’ cu sănătatea noastră cum rămâne? a zis Kana privind-o cu subînţeles pe una dintre fete.

Într-adevăr, fata era numai piele şi os, palidă la faţă. Şi tuşea fără încetare.

— Nu prea arăţi bine, Sanae.

— Să nu mai spui aşa! s-a văietat fata. Dacă o să mă creadă bolnavă, o să mă trimită acasă, nu?

— Se poa’ să ne trimită pe toate acasă dacă Sadanobu chiar duce la îndeplinire regulile astea noi de care vorbeşte lumea.

— Da’ nu au de gând să ne trimită. N-au să închidă niciodată bordelurile.

— Ca să fie închise trebuie să le dăm noi foc.

— Mmm, ce bine ar fi, a murmurat o fată.

Iar au râs.

De-acum simţeam că ne plesnesc burţile de atâta mâncare. Stăteam întinse pe jos, gemând.

— Ei, ce-am hotărât că înseamnă frumuseţea? a întrebat Shino.

— N-am hotărât.

— Da’ putem să-ţi înşirăm calităţile.

Fumi s-a apucat să recite:

— Cel mai bine e să ai între cincisprezece şi optsprezece ani.

Pe cât îmi făceam eu socoteala, cele mai multe erau trecute de vârsta asta.

— Pielea trebuie să fie rozalie, ca floarea de cireş.

Nu aveau pielea rozalie, ci gălbuie, căci nu ieşeau niciodată la aer.

— Ochii să aibă forma seminţei de pepene. Nasul… depinde de faţă: nici prea mare, nici prea mic. Gura să fie ca o dungă subţire, iar buzele umflate, ca muşcate de o viespe. Ochii mari, foarte negri în mijloc. Sprâncenele împreunate.

Fetele au tăcut, gândindu-se ce departe erau de frumuseţea ideală. La fel gândeam şi eu.

— Dinţii albi şi nasul prelung şi drept. Urechile să fie lungi, depărtate de faţă, nicidecum cărnoase.

— Oo!

S-au strâmbat când au auzit de urechi cărnoase.

— Când ridici părul, ceafa să fie curată şi gâtul lung.

— De unde ştii tu atâtea? a întrebat Shino.

— Sunt scrise pe o tăbliţă, iar noi suntem măsurate. Cu toate am fost preţăluite.

— Mijlocul să fie subţire şi picioarele lungi faţă de trunchi. Creştetul capului neted, să poţi pune o farfurie pe el.

Două fete s-au ridicat, şi-au pus câte o farfurie pe cap şi au încercat să meargă. Farfuria le-a alunecat de pe cap.

— Şi să nu uităm de laba piciorului – să fie frumos arcuită.

— Şi degetele să stea cu vârful în sus!

Toate femeile au dus mâna la gură chicotind. Shino n-a înţeles gluma. Nici eu.

Fumi ne-a şoptit:

— Dacă ai vârfurile răsucite în sus înseamnă că eşti o femeie desfrânată.

— Dar eu nu sunt, a protestat Shino indignată. Aşa-i?

Celelalte s-au tăvălit de râs. Fumi a bătut-o uşor pe picior:

— Eşti o fată bună.

Am privit-o pe Shino şi ea mi-a întors privirea. Ochii ei nu erau nicidecum de forma seminţelor de pepene. În partea de sus erau drepţi, iar în partea de jos curbaţi. Semănau mai degrabă cu nişte bărcuţe plutind pe o mare liniştită. Iar nasul ei nu era prelung, ci se termina cam brusc. Ba mai avea şi o mică cocoaşă. Mi-am acoperit bărbia cu mâna fiindcă ştiam că este ieşită în afară.

— Degetele mâinii! a zis o fată. Trebuie să fie lungi, fine, ascuţite la vârf.

— Astea le ai.

Într-adevăr, Shino avea degete lungi, delicate. Le-am admirat toate. Totuşi, parcă nu era destul.

— *Yakko* se va face mai frumoasă cu vârsta, a spus Fumi.

— Peste poate. Faţa rămâne la fel.

— Da, însă regulile se pot schimba. De pildă, înainte era frumos să ai sprâncenele depărtate, pe când acum, după cum vedeţi, cel mai frumos e să le ai unite, a continuat curtezana. Putem să smulgem firele, care cresc apoi mai dese, şi astfel să le facem să se apropie. Unele aşa fac. Iar nasul o să se facă prelung, a spus după câteva clipe de tăcere.

Shino nu prea părea să o creadă.

— Ai răbdare. Nu-ţi pierde nădejdea, a zis Fumi. Uite ce mâini ai.

Shino a ridicat mâinile. Mie îmi păreau foarte frumoase.

— Sunt mari, a spus curtezana cam nesigură pe ea.

A îndoit un deget spre spate.

— Dar aşa mlădioase!

— Joc koto.

— Şi pictează, am adăugat eu. Şi ştie să scrie multe caractere chinezeşti.

— Dacă aşa stau lucrurile e bine. E cum spune Kana: ai multe talente! Noi, fetele sărace, n-avem nici un talent. Poate că scrii şi poezii?

— Îmi place să aştern gândurile pe hârtie… a recunoscut Shino timidă.

Celelalte s-au tăvălit de râs.

— A, nu. Nu, nu. Nimeni nu vrea să afle ce gândeşte o prostituată.

Shino m-a dus înapoi la tata. Odată ajunse şi-a desprins mâna dintr-a mea. Tata stătea ghemuit ca de obicei şi rădea înăbuşit în timp ce, cu mişcări iuţi ale pensulei, punea pe hârtie giumbuşlucurile unui scamator şi ale maimuţei lui.

— Du-te, mi-a zis Shino şi m-a împins spre el. Ne revedem în curând.

— Nu, Shino, am zis eu tare, cu glas plângăreţ.

Voiam să văd cum face tata când ştie că Shino e lângă el. Aşa cum mă aşteptam, a ridicat capul, s-a îmbujorat la faţă şi a privit-o cu blândeţe. A lăsat pensula jos – nu făcea aşa ceva pentru nimeni – şi s-a ridicat în picioare. Era doar cu puţin mai înalt decât ea, şi în timp ce ea se făcea tot mai înaltă, asemenea unui lăstar în căutarea soarelui, el devenea tot mai mic, legănându-se şi îndoind genunchii.

— Să vezi şi să nu crezi: e chiar frumoasa *yakko,* a spus. A avut bunăvoinţa să-mi aducă fiica înapoi.

— Îţi este foarte recunoscătoare că o laşi pe Ei să aducă un pic de veselie în viaţa ei modestă, a răspuns Shino.

Şi-au zâmbit unul altuia. Până şi eu am simţit fiorul care îi cuprindea pe amândoi.

— Dacă s-ar întâmpla să mergi pe strada mare într-o după-amiază, a spus el, ţi-aş putea mulţumi cum se cuvine.

Ea a plecat uşor capul. A rămas puţin pe gânduri.

— Timpul meu nu îmi aparţine. Dar s-ar putea să fiu trimisă după ceai şi dulciuri pentru Fumi în ziua sărbătorii care se apropie. Îi place foarte mult ceaiul din prăvălia unde ne-am văzut prima oară.

7. Poeţii nebuni

Era în luna a opta, una dintre ultimele zile calde de dinaintea venirii frigului. Poeţii nebuni erau aşezaţi într-un loc mai înalt, pe malul râului Sumida. Erau acolo tata, Tsutaya editorul, Utamaro pictorul şi un scriitor meşter la toate numit Sanba. În prăvălia lui Sanba găseai cele mai bune sulimanuri din Edo, de pildă praful alb de plumb cu care actorii se dădeau pe faţă. Pe lângă asta, Sanba scria piese de teatru şi recenzii privind jocul

actorilor. Iar ca să fie sigur că îi merg afacerile, mai inventase şi un elixir al nemuririi care se vindea foarte bine. Altminteri glumea tot timpul ca să-i facă pe ceilalţi să râdă. Tot acolo se afla Kyoden, autor de romane ieftine, pe care le vindea în tutungeria lui, alături de cele trebuincioase fumătorilor. Mai era şi Waki, maestru în tatuaje, care făcea şi mici desene şi scria poezii.

Curtezana Yuko adusese un telescop pe care îl ducea la ochi una, două. Era potrivit ca să vadă pista de curse de la marginea oraşului. Yuko repeta încet numele unui cal pe care pariase ibovnicul ei. Dacă acesta câştiga, ibovnicul i-ar fi cumpărat contractul şi ar fi eliberat-o. Cel puţin aşa credea Yuko. Era prostuţă şi ţi se făcea milă de ea, însă nu scria poezii rele.

Asemenea vocalelor unei curtezane
ale salciei
fire verzi
se întind nemăsurat de lungi.

Nu era adevărat ce spuneau stăpânii bordelului, şi anume că oamenii nu vor să ştie ce gândesc curtezanele. Acestea erau rafinate. Cei din Edo mureau de curiozitate să afle amănunte ale vieţii pe care o duceau în Yoshiwara. Toată lumea mergea acolo, chiar dacă era interzis. Veneau oameni de toate felurile, deghizaţi. Cartierul plăcerilor era ca o oală de supă în care se amestecau cu toţii şi, cu toate că *bakufu* pretindeau că nobilii ne dispreţuiesc, s-a dovedit că samuraii voiau să se învârtească printre precupeţi, în vreme ce fiicele lor se amuzau stând alături de ţărani.

Tocmai din pricină că erau atât de nepotrivite, asemenea apropieri aţâţau simţurile. Waki, artistul tatuajelor, stătea lângă Akemi, fiica unui negustor. Tatăl ei plătea masa, ceea ce însemna că aveam mâncare pe săturate. Beam vin din pahare cu picior, maimuţărindu-i pe europeni. Puneau la cale următoarea carte: poeţii aveau să scrie versurile, artiştii să deseneze ilustraţiile, iar Tsutaya să o tipărească. Toată lumea era mulţumită.

La picioarele noastre, de o parte şi de alta a râului, erau locuri care rămăseseră uscate. O trupă de dans întinsese pe jos o rogojină şi femeile îşi acordau instrumentele. De sus, unde stăteam noi, vedeam totul foarte bine.

Eu stăteam culcată în iarbă şi ascultam ţârâitul greierilor. Vremea lor aproape trecuse; frigul avea să-i amuţească în scurtă vreme. Dacă se întâmpla să-mi arunce cineva o privire, mă uitam cruciş. Poeţii nebuni nu se gândeau decât la ei; treji, erau timizi, dar acum, că băuseră, se lăudau cât îi ţinea gura. Iar fetele care serveau – toate cam de vârsta mea – nu aveau poftă să-mi aducă şi mie ceva. Poeziile erau întotdeauna despre sex. „Cu mult mai mult decât floarea fecioară care te farmecă din faţă îmi place planta violet din pantaloni care se vede cel mai bine din spate.“

Poeţii au râs auzind versurile tatălui meu. Planta purpurie din pantaloni, ha, ha, ha! Am râs şi eu odată cu ei.

Hokusai a ridicat privirea, ca şi cum abia atunci îşi amintise că eram şi eu acolo. Credea oare că sunt prea tânără ca să ascult poezioare despre bărbaţii care se fereau de femei? Auzeam mereu astfel de lucruri şi nu le dădeam nici o importanţă.

Tata s-a întors la tabloul lui.

M-am hotărât să pictez şi eu ceva. Am luat o pensulă şi o foaie de hârtie şi am desenat un sân de mare pe care plutea o bărcuţă cu pânze. Nu eram prea mulţumită de ceea ce ieşise. Greşisem perspectiva şi formele. Nu ştiam cum să le fac să apară pe hârtie aşa cum le aveam în faţa ochilor. I-m arătat tatei desenul. A ridicat privirea, atent de această dată, şi m-a învăţat cum să îndrept greşelile.

— Acum scrie o poezie care să se potrivească, mi-a spus.

Am scris ceva despre o deschizătură care era prea îngustă. Când poeţii au văzut versurile, au râs ţinându-se de burtă. Le era mintea doar la lucruri ordinare, le-am spus.

— Nu asta aveam eu în minte, am zis. N-am decât zece ani.

— Ai zece ani când îţi vine la îndemână, m-a dojenit tata. Altminteri ai douăzeci.

I-am răspuns că nu înţeleg ce are în gând, *aşa-i*, şi el mi-a zis să nu mai vorbesc precum o curtezană. I-am răspuns imitând vocea unei păsări de noapte:

— Hei, hei, bătrâne. Ce tot spui acolo?

Au izbucnit cu toţii în râs şi eu am fost foarte mulţumită de mine.

— Fiica ta şi-a pierdut şi ultima fărâmă de nevinovăţie? a întrebat unul dintre ei.

Hokusai mă privea ca pe o străină.

— Ia uite ce viespi frumoase! a exclamat Sanba, schimbând cu dibăcie vorba. Galbene cu negru, şi ce picioare lungi! Ai grijă să nu te înţepe.

— Păcat că am făcut deja o carte despre sex şi insecte.

— S-a vândut bine, a mormăit editorul.

— Dacă nu eram eu, n-ar fi fost nimic de capul ei.

— Prea te ţii cu nasul pe sus, prietene Utamaro.

— Mă ţin fiindcă sunt cel mai bun.

— Ba nu eşti cel mai bun, ci doar cel mai scump, a zis Tsutaya.

— Tipografiile care cumpără lucruri ieftine capătă ceea ce merită: cărţile nu se vând şi ele dau faliment.

Într-adevăr, Utamaro era cel mai bun. Nici un pictor din Edo nu se apropia măcar de valoarea lui. Oamenii de rând îi admirau picturile, *bakufu* aşijderea. Până şi nevestele samurailor se dădeau în vânt după ele, sau cel puţin aşa mă asigurase Shino. Tata a încercat să facă ceva în stilul lui, dar oricât de bune erau desenele, rămâneau doar imitaţii ale lui Utamaro.

— N-ai să fii cel mai bun în veci, vin alţii tineri din urmă, a cugetat cineva cu glas tare.

— Adică nerozii ăia care se chiorăsc din spatele paravanelor prin bordeluri? Care mişună pe străzi ca furnicile? a bombănit artistul. Ăia care-şi închipuie că, dacă-şi îmbracă modelele în costume splendide şi le pictează feţele, nu se vede că n-au habar să picteze? Eu, cu pensula mea, pot să fac un simplu desen în tuş, dar acesta va avea viaţă veşnică.

Mai la vale de noi, un pod arcuit cu multe picioare, asemenea unei omizi, se ridica deasupra apei care curgea leneş. Chiar în vârf se zărea silueta unui călăreţ vânjos, îmbrăcat în haine groase, înconjurat de războinici cu săbiile trase din teacă. Alaiul unui *daimyo* trecea pe pod.

— Ia uitaţi cine vine.

Au întors cu toţii capetele. Era Sadanobu. Cel care dădea edictele. Cel care ura Yoshiwara şi felul nostru de viaţă. În istorioara spusă de povestitor el fusese cel care o pedepsise pe renumita *yakko*. Să fi fost chiar cea pe care o ştiam noi? Nu voia să ne spună.

— Nu-l luaţi în seamă. Nu e o persoană însemnată, a zis Utamaro binedispus.

Sadanobu fusese consilier pe vremea când shogunul era copil. Acum shogunul era bărbat în toată firea şi preluase puterea. Se dovedise a fi mai corupt decât noi toţi. Lucrurile reintraseră pe făgaşul lor firesc.

— Nu se poate. Încă mai are putere.

— Ce-o fi făcând toată ziua?

— Se antrenează în artele marţiale. Aşa îşi umple timpul în care nu dă decrete.

— Şi ce dacă dă? Lasă-l să dea, că noi tot nu ne ţinem de ele. Mai ţineţi minte de câte ori s-a interzis publicarea ştirilor? Şi aţi văzut ce des apare *Kawara-ban*?

Mica foaie volantă şi vestitorii care veneau să ne anunţe că va apărea izbutiseră cumva să scape de pedepse.

— *Bakufu* sunt ca pisicile: aşteaptă momentul prielnic şi sar asupra prăzii.

— Pe mine au sărit o dată, a zis Kyoden. Mi-a fost de ajuns. După aia m-am preschimbat în şoarece: mă supun regulilor.

Oamenii lui Sadanobu intraseră în tutungerie şi cumpăraseră o cărţulie dintre cele scrise de Kyoden despre viaţa în cartierul plăcerilor. Consilierul însuşi o citise, au zis. Mai apoi bătăuşii se întorseseră şi îl arestaseră pe Kyoden. La vremea aceea Kyoden era fruntaşul lumii literare. Sadanobu voise ca prin el să dea o lecţie celorlalţi. L-a trimis la Nisipurile Albe pentru interogatoriu, împreună cu bătrânul său tată.

A fost acuzat că face stampe şi cărţi depravate.

Kyoden a fost amendat şi pus în lanţuri şi faima lui a crescut şi mai mult. Cartea a dispărut pentru o vreme. Apoi a fost tipărită din nou, cu toate că matriţele de lemn fuseseră puse pe foc. Dar Kyoden n-a mai scris cărţi satirice. Sau, mai bine zis, n-a mai scris foarte des.

— Te supui? Aşa pretinzi? Eu zic mai degrabă că eşti o curcă plouată. Compui tratate de morală şi din când în când te-apucă să scrii o povestioară deşănţată. Ori una, ori alta, alege.

— De ce să aleg? a rânjit Kyoden. Sadanobu le are pe toate.

— Nu e chiar om rău. A pus pe picioare o bancă de economii pentru cei sărmani. Iar când oamenii s-au răsculat din cauză că nu mai aveau orez ca să se hrănească, el a scos orez din depozitele negustorilor. Ba chiar s-a arătat îngăduitor faţă de cei prinşi că şi-au atacat superiorii, s-a băgat Waki în vorbă.

— Cu toate astea ne urăşte.

— Din pricină că e invidios.

Yuko a lăsat jos telescopul. Şi-a ţuguiat guriţa ei roşie şi a oftat mâhnită. Calul iubitului ei nu câştigase cursa.

— Speranţele mi s-au spulberat.

Bărbaţii s-au prefăcut că oftează îndureraţi.

— Da’ poate că e mai bine aşa, s-a luminat Yuko la faţă. Am să scriu o poezie frumoasă despre întâmplarea asta.

— Cum poţi trăi ştiind că scrii mizeriile alea? l-a întrebat Utamaro pe Kyoden. Şi pe urmă să te însori cu *shinzo*? Fetiţele nici măcar n-au voie în bordeluri, aşa spune legea.

Au râs cu toţii şi s-au întins pe iarbă. Spuneau despre ei că sunt bătrâni. Aşa spunea Kyoden, de pildă, sau Hokusai, care avea cincizeci de ani, însă nu credeau nici ei. Singur Utamaro era cu adevărat bătrân. Nu era însurat.

— Mă însor cu ele ca să le scap de viaţa de curtezane, a zis Kyoden.

Au râs amândoi cu gurile până la urechi.

— Ba chiar aşa e, să ştii!

— N-o faci din milă, nu încerca să mă păcăleşti. Te însori cu *shinzo* din două motive: întâi fiindcă pofteşti la fetiţe, a zis Utamaro. Apoi fiindcă le tragi de limbă ca să ai ce scrie în cărţile tale.

Kyoden a pufnit iar în râs:

— Şi tu? Tu la ce pofteşti? La băieţi?

Utamaro a fluturat din mână, negăsind de cuviinţă să-i răspundă.

— Poate că mi-am trădat principiile şi chiar pe mulţi dintre prietenii mei, a zis Kyoden. Dar mai e un lucru sfânt pentru mine. Sunt get-beget din Edo. Vreau să mai trăiesc măcar o zi. Scriu ca să le fac pe plac oamenilor shogunului. Scriu ca să am ce vinde. Asta e Calea Supravieţuirii. Când o să am destui bani, am să aştern pe hârtie ceea ce am eu de spus.

— Şi când o să vină ziua aceea?

— Poate că niciodată. Când au cei din Edo destui bani ca să-şi răscumpere virtutea?

— Bună întrebare. O asemenea marfă ar costa cât ochii din cap.

Poeţii nebuni au râs cu hohote, şi-au înmuiat pensulele în cerneală şi au scris versuri. Erau atotştiutori. Văzuseră şi făcuseră de toate, sau măcar ştiau pe cineva care făcuse, şi asta îi înveselea. Se credeau mari şi tari şi nu şovăiau să taie aripile celui de alături ca să zboare ei mai sus.

— Îmi pare rău de toţi cei care nu-şi pot permite să fie virtuoşi, a zis tata.

Ceilalţi au pufnit bănuitori. Le era teamă că se crede superior. Tata picta o raţă moartă alături de o cochilie de sidef. Se ferea să picteze lucruri pe care le pictau ceilalţi.

— Îţi dă mâna să te arăţi înţelegător. N-ai prea multe de pierdut, a zis Kyoden.

Tata a zâmbit împăciuitor.

— Să nu ai multe de pierdut. Asta e taina.

Într-adevăr, nu era cel mai căutat artist din Edo. Însă el vindea stampe olandezilor, şi mulţi îl invidiau din pricina asta. Pe tata era cu neputinţă să îl jigneşti. Era încredinţat că într-o zi se va dovedi că e mai presus de toţi ceilalţi. La fel credeam şi eu.

Ajunşi la piciorul podului, soldaţii lui Sadanobu au rupt rândurile şi el s-a oprit. Parcă se uita în sus, spre noi. Samuraii viermuiau în jurul lui. Cineva i-a ţinut calul. Sadanobu a descălecat cu greutate şi a pornit înspre noi.

— Vorbeşti de lup…

— Uite-l şi pe boşorogu’ ăsta. Vine să se înveselească.

Eu gândeam, la fel ca mulţi alţii, că Utamaro se înşală. Poate că Sadanobu nu mai era consilier de rang înalt, dar putere urma să aibă întotdeauna. Nu degeaba fusese bunicul shogunului. Îl numeau ipocrit fiindcă îi plăceau bordelurile şi băutura, chiar dacă vorbea împotriva lor.

Îl priveam cum se apropie. Kyoden a murmurat:

— Oare mi-o mai citi cărţile?

Râsetele lor s-au auzit până departe.

— Nu mai citeşte, a spus Sanba. Se duce la culcare devreme pentru că dimineaţa se antrenează la jujitsu cu sensei. După asta dă lecţii de confucianism. Nu mai are timp de citit.

— Iar de scris nici atât, îmi închipui.

— Ce rău îmi pare că, atunci când s-a ivit prilejul, n-am tipărit povestioara aia jalnică pe care o scrisese, a mormăit Tsutaya în timp ce toate privirile erau întoarse spre bărbatul mătăhălos care abia se mişca. Ştiţi că mi-a propus-o? Da’ ce era el la vremea aia? Un tânăr senior cu caş la gură, care urma să moştenească un domeniu undeva, departe. Cui îi păsa de el? Am dat-o deoparte. Acum am auzit că a distrus-o.

— Să nu dai crezare zvonurilor. Nici un scriitor nu-şi distruge opera. Fără îndoială că mai are o copie, a zis Kyoden. În adâncul inimii lui crede că într-o bună zi va fi descoperit şi va fi considerat un geniu.

— Poate că o are în păstrare un slujitor credincios.

— Îmi vin în minte vorbele cuiva, a zis Tsutaya dus pe gânduri. „Acum am înţeles: cuvintele de laudă cu care am fost copleşit nu sunt nimic pe lângă linguşirile celor care căutau să-mi intre în voie. N-am nici talent, nici ţinere de minte.“

Au râs cu toţii.

— Aici are dreptate.

Sadanobu se apropiase acum şi auzea şi el ce vorbim.

Poeţii nebuni i-au întors spatele, prefăcându-se fascinaţi de trupa de dansatori de pe malul râului. Am văzut că Waki tremura şi pe frunte i se adunaseră broboane de sudoare.

Fără să-l vedem, l-am simţit pe Sadanobu că se opreşte. Răsufla greu. Era gras şi, dacă îl priveai dintr-o parte, semăna cu o femeie însărcinată.

— Am un mesaj, a zis, dar nimeni nu s-a clintit. Am un mesaj pentru un om numit Utamaro.

— Nu avem aici aşa ceva, a spus Utamaro cu glas puternic. Nu există un astfel de om. Artistul care poartă acest nume este un nemuritor.

S-a lăsat o linişte şi mai adâncă.

— Data viitoare când îl vedeţi – a continuat Sadanobu cu glas batjocoritor –, fiţi buni şi spuneţi-i să fie cu mare grijă. Mai are foarte puţin şi calcă linia.

— Calcă linia? Cu ce anume?

— Cu portretele de curtezane. Le face faimoase, de parcă ar fi eroine din poveşti. După cum ştiţi cu toţii, bordelurile sunt o ruşine. Stampele cu

păcătoasele de acolo au fost demult interzise. Utamaro a fost prevenit.

Gras cum era, abia îşi mai trăgea răsuflarea după ce vorbise atât.

Nimeni n-a scos o vorbă. Cortegiul s-a strâns în jurul lui Sadanobu şi au plecat.

Când s-a stins ropotul copitelor, a început zeflemeaua.

— Aţi văzut? s-a împăunat Utamaro. Sunt cel mai bun. Ce altă dovadă mai vreţi?

Nimeni n-a muşcat momeala. Vinul se terminase. Prin chimono simţeam cum se ridică răcoarea din iarbă. Chelneriţa a îngenuncheat şi s-a apucat să strângă paharele. Păsările ciripeau; se înserase. Ne-a cuprins un fel de tristeţe. Yuko stătea cu mâinile împreunate în poală, privind în gol. Singur Utamaro dădea mai departe:

— Lasă-l să zică ce-o vrea. Ştiu că n-am ce păţi. Câţi ani sunt de când le pictez pe femeile astea? Şi nu s-a atins nimeni de mine. Kyoden a fost aruncat în temniţă din pricină că a folosit cuvinte. Cuvintele sunt prea bătătoare la ochi, nu poţi să nu le iei în seamă. Pe când imaginile, a continuat Utamaro în timp ce noi ne strângeam lucrurile, imaginile pot fi cum îmi place mie. Dacă e să ne luăm după edicte, sunt interzise, dar ce înseamnă opreliştile în faţa măreţiei?

— Dă-mi să văd ce-ai pictat, Ei, mi-a spus tata cu blândeţe.

A ridicat hârtia şi a privit-o cu atenţie.

— Nu e chiar atât de rău. Poate izbutim să o băgăm în carte.

Eram cu Shino în camera ei şi desenam caractere cu pensula înmuiată în tuş. Ea încălzea apă pentru ceai pe o sobiţă. Acum era curtezană adevărată. Îşi făcuse intrarea în lumea Yoshiwarei şi avea propriii ei clienţi. Contractul s-ar fi terminat, dar avea datorii şi era nevoită să lucreze până le plătea pe toate. Oricât de cumpătată ar fi fost o curtezană, datoriile creşteau şi îi mâncau tot ce agonisise. Cu toate că era mereu obosită, Shino se străduia să mă înveţe bunele maniere. Chiar în acea clipă îmi spunea să nu trag cu ochiul după paravanul care despărţea camera ei de a lui Fumi. Eu însă nu-i dădeam ascultare.

Mă uitam la spatele gol al lui Fumi. Am văzut nişte degete groase despărţindu-i părul pe ceafa ei frumoasă şi începând să-i frământe carnea.

Chemase un maseur, tocmai orbul pe care îl zărisem adesea stând în mulţime, atent la parada curtezanelor. Am băgat capul în cameră, ca să iscodesc mai bine. Pe faţa în formă de pară orbul avea o expresie de încântare. Nu cred că era datorită părului ei aspru, lipsit de luciu sau a umerilor slăbănogi. Mă îndoiesc să fi fost chiar şi datorită parfumului ei.

— Ei, pleacă de acolo! a şuşotit Shino. Uite, ia ceai! Aşază-te să putem sta de vorbă.

M-am tras înapoi şi m-am aşezat, dar tot trăgeam cu ochiul printr-o crăpătură. Spatele mâinilor orbului erau ca nişte săculeţi de orez, iar degetele albe ca păstârnacul. Globii albi ai ochilor erau daţi peste cap. A zâmbit când a auzit-o pe Shino, ceea ce mi-a întărit bănuielile. Oricât de încet mi-ar fi vorbit ea, pe faţa orbului, altminteri nepăsătoare, se aşternea aceeaşi expresie.

Mâinile lui au coborât pe spinarea curtezanei. Fumi a gemut. Orbul o apăsa cu degetele mari între oase. Ea a oftat de plăcere. Shino m-a tras la o parte. Ne-am aşezat faţă în faţă ţinând ceştile de ceai, iar Shino s-a străduit să facă conversaţie politicoasă cu mine. Avea sarcina să mă înveţe cum să-i farmec pe ceilalţi.

— Ceaşca de ceai îmi încălzeşte mâinile şi mă ajută să scap de frig.

— Într-adevăr, mă încălzeşte la fel ca zâmbetul tău într-o după-amiază de iarnă, am răspuns fără să mă gândesc. Însă am adăugat: Îl urăsc pe orb.

— Ai să te căieşti. Zeii nu sunt binevoitori cu cei care îi dispreţuiesc pe obidiţi.

I-aş fi putut răspunde că nu-i urăsc pe toţi orbii, ci doar pe acela. Încerca să o fure. Shino aparţinea tatălui meu, chiar dacă el nu putea plăti ca să-i fie client. Îmi aparţinea şi mie. Ştiam că se întâlnesc, dar nu aflasem cum şi unde, căci păstrau bine taina. Dar Shino avea dreptate: îmi părea rău că-l urăsc. Ura mea era atât de înverşunată şi de pătimaşă, că îl atrăsese pe orb aici. Era ca un fier înroşit care se lipea sâsâind de victimă.

Pe culoar s-au auzit paşii orbului.

— Unde este *yakko*? a întrebat, cu toate că ştia.

Avea o voce pătrunzătoare, care parcă suplinea lipsa vederii.

— Am ceva pentru ea.

Shino mi-a aruncat o privire. Şi-a tras călcâiele sub coapse, s-a ridicat cu o mişcare de o graţie fără cusur şi a tras paravanul. Orbul a scos un săculeţ din traistă.

— Mi-ar face plăcere dacă l-ai lua şi ţi-ai pregăti ceva de mâncare, a zis el.

— Eşti foarte binevoitor, a răspuns Shino, dar nu pot primi daruri.

— Este un peşte, a zis orbul.

Prin pereţii de hârtie au răzbătut chicoteli. Parcă le şi auzeam pe fete:

— Aţi auzit? I-a adus un peşte!

Din toate părţile se auzeau râsete batjocoritoare.

— Cam pute, aşa-i?

— E înamorat… O vrea, aşa-i?

Auzea tot, desigur. Era orb, nu şi surd. Ca să şteargă batjocura, Shino s-a purtat încă şi mai curtenitor.

— Sunteţi atât de îndatoritor, a spus Shino. Peştele este singurul lucru pe care nu l-aş putea refuza, dacă aş avea unde să-l gătesc. Din nefericire, nu…

— Ai să găseşti pe cineva care să ţi-l gătească.

Orbul i-a întins pachetul, ea l-a luat şi a făcut o plecăciune adâncă, chiar dacă el nu putea să o vadă.

El a plecat târând picioarele, a găsit scara pe pipăite şi a coborât, însoţit de chicotelile femeilor.

— Nu poţi să-l găteşti în cameră! Are să miroasă urât, aşa-i? a ţipat una dintre fete prin peretele de hârtie.

Shino s-a prefăcut că e încântată de darul primit, apoi mi l-a întins mie.

— Ia-l acasă. O să-l pregătească mama ta.

— Nu vreeeau să-l mănâââânc, e de la ălaa, m-am maimuţărit eu, ştiind prea bine că o scoteam din sărite dacă vorbeam ca o curtezană.

Am luat peştele de voie, de nevoie, şi mi-am pus jacheta matlasată. Am ieşit pe culoar. În camera de alături două *shinzo* jucau cărţi. Din încăperea aflată la celălalt capăt, unde paravanul era închis, a ieşit un bărbat.

— Cine e? am întrebat curioasă; voiam să-i ştiu pe toţi cei care se vânturau pe acolo.

— Un cenzor de tipărituri, un *gyoji*, mi-a răspuns Shino.

Auzisem de astfel de oameni, dar nu mai văzusem nici unul până atunci. *Gyoji* a întors capul în timp ce cobora scara. Avea o bărbuţă tăiată scurt, cum aveau mai toţi oamenii stăpânirii. Nici măcar nu a încercat să se ferească de privirile noastre.

— E o iscoadă! am zis.

— Nu fi aşa de aspră! m-a dojenit Shino. Ai un pic de milă. Înainte vindea stampe pe sub mână, iar acum e nevoit să le controleze. N-a avut de ales. Trăim cu toţii în aceeaşi lume. Facem şi noi ce putem.

— Poate că eu sunt prea aspră, în schimb tu eşti prea îngăduitoare, am sărit eu, dar apoi m-am înduioşat. Eşti obosită, i-am spus.

Mi-a aruncat o privire încărcată de reproş.

— Şi tu ai să osteneşti dacă te laşi în voia unor porniri atât de înverşunate.

— Atunci ce caută aici, mă rog?

— Ce caută şi ceilalţi.

— E duşmanul nostru şi iscoada trimisă de *bakufu*. Cum se face că e client al bordelurilor?

M-am înfuriat văzând că face o figură amuzată, aşa cum făcea adesea când eu sau tata ne răzvrăteam împotriva unei nedreptăţi.

— Ia gândeşte-te altfel. Cum să poată cenzura arta bordelurilor, dacă n-a pus piciorul aici?

— Tata îi urăşte pe *gyoji*, am zis.

— A, dar şi el este aspru. Iar la el asprimea nu e îngăduită: ar trebui să înţeleagă viaţa mai bine decât tine.

Shino mi-a ciufulit părul.

— *Gyoji* e un om ca toţi ceilalţi, mi-a explicat. Un om speriat, la fel ca noi. De teamă s-a făcut iscoadă. Dacă în timp ce inspectează picturile aranjează şi o întâlnire cu o curtezană, nu i se pare că e o contradicţie. Ba chiar i se pare că cele două fapte se leagă. Stă cu picioarele în două râuri.

— Unul curge încolo şi altul încoace! am strigat eu.

Am împins un picior înainte şi altul în spate până m-am prăvălit într-o parte şi am lovit peretele. De cealaltă parte s-a auzit o voce supărată de femeie. Curtezanele locuiau într-o casă de hârtie. M-am adunat de pe jos.

— E o prostie să stai astfel.

— Adevărat, trebuie să fie cu băgare de seamă ca să nu-l ia curentul, a încuviinţat Shino. Dar oare nu suntem cu toţii nevoiţi să stăm în poziţii incomode?

— Tu nu. Tu eşti bună.

— Cum aş putea fi bună? a zâmbit Shino pentru ea însăşi. Sunt o curtezană.

— Picturile sunt frumoase. Dacă mi-ar sta în putere, aş cere să se facă cât mai multe.

— Dacă ai fi un conducător, n-ai vedea lucrurile la fel cum le văd artiştii. Ai putea bănui că imaginile spun poveşti potrivnice ţie sau felului în care conduci.

— O imagine nu poate face rău. E cu totul altceva decât un om înarmat cu o sabie.

— Aşa crezi? a clătinat Shino din cap. Atunci ei sunt mai deştepţi decât tine.

— Fiindcă le e teamă de imagini?

— Da, sigur, a zis Shino conducându-mă spre uşă; voia să mă trimită de acolo.

— Ce poate să-ţi facă o imagine? a întrebat-o ca s-o mai ţin lângă mine.

— Îmi ceri să gândesc la fel ca ei, a spus Shino scoasă din fire. Pot doar să-mi închipui. Poate că nu le e teamă de imagini, ci de gândurile cărora le dau naştere.

— Gândurile sunt nevăzute, ca stafiile, am zis. Pot umbla oriunde vor. Nu pot fi oprite de oamenii cu barbă.

— Se poate, numai că oamenii cu barbă vor încerca mereu să le oprească. Stafiile, la fel ca gândurile, îţi pătrund în minte şi, până să-ţi dai seama, oamenii nu te mai respectă.

— Oamenii râd de Hokusai.

— Da, fiindcă aşa vrea el. Poate că râsul va fi scăparea lui.

— Va scăpa fiindcă e mai puternic decât *bakufu*.

Shino a dus degetul la buze.

— Ai o fire năvalnică, fetiţo. Însă eşti nesocotită. Cunosc felul tău de-a fi, căci aşa eram şi eu până nu demult. Şi uite unde am ajuns! a zâmbit din nou pentru ea însăşi.

— Tata nu se teme de nimeni, şi cu atât mai puţin de *bakufu*.

— Nimeni nu poate spune aşa ceva.

— Tata spune.

— Tatăl tău e necugetat, a zis ea apăsat. Înainte putea face tot ce poftea şi nu păţea nimic fiindcă nu era foarte cunoscut. Dar acum faima lui creşte. Au auzit cu toţii de el. *Bakufu* aleg pe cine să pedepsească: întotdeauna pe cel mai renumit artist.

— Spune că vom pleca din Edo.

Lui Shino parcă i-a mai venit inima la loc.

— Nu mai e bine-venit în cartierul plăcerilor, ca altădată. Şi nici tu n-ai ce căuta aici.

— Nu ţi-ar părea rău dacă am pleca din Edo? am întrebat privind-o cu atenţie ca să văd dacă pot citi ceva pe faţa ei, dar ea n-a lăsat să se vadă nimic. Pe cine iubeşti mai mult, pe mine sau pe tata?

A izbucnit în râs:

— Eşti prea îndrăzneaţă. Vorbeşti de treburi care-i privesc pe cei mai vârstnici decât tine.

— Spune-mi!

— Îţi spun doar atât: şi el îmi pune aceeaşi întrebare.

Părea stânjenită. Ochii ei înguşti s-au făcut parcă şi mai negri, şi-a lăsat bărbia mică în piept. A strâns din buze şi a lăsat ruşinată nasul în jos. A ridicat mâna şi a dus-o la coc, ca şi cum i se desfăcuse.

Chiar dacă nu vorbise, răspunsul era grăitor.

— Dacă am avea bani, ţi-am plăti datoriile şi ţi-am cumpăra libertatea, am zis; vorbele îmi ieşiseră din gură fără să mă gândesc.

— Tatăl tău are o soţie şi tu ai o mamă, m-a dojenit ea cu blândeţe.

— Dar nu are o curtezană… dacă nu te socotim pe tine.

— Nu-şi poate permite o curtezană, nici măcar una urâtă, ca mine! a râs ea. N-am să plec curând din Yoshiwara.

— Doar dacă nu cumva un bărbat plăteşte ca să fii liberă.

— Ar trebui să fie bogat. Iar un bogătaş ar dori să aleagă. Nu m-ar vrea pe mine.

Mi-a venit în minte faţa orbului, blajină, cuviincioasă. Dar m-am simţit uşurată aducându-mi aminte că el nu era bogat.

M-am dus cu peştele în camera pe care tata o închiria uneori la templu ca să picteze, atunci când avea mult de lucru. Ucenicii erau prinşi cu treburile lor. Am pus peştele pe *hibachi*.[2]

2 Vas cu cărbuni, folosit pentru încălzitul încăperilor.

Pielea i s-a încreţit rău şi s-a lipit de grătar. Carnea a căzut de pe oase în foc. Ucenicii râdeau de mine. Îmi era foame şi nu rămăsesem decât cu un schelet cu oase mărunte, care mi s-ar fi putut opri în gât înăbuşindu-mă.

Era limpede: nu mă pricepeam la bucătărie.

8. Lecţia de dans

Venise din nou acea zi din lună când prostituatele domneau în bucătărie. Kana plecase de acasă, zicând că nu vrea să mai stea să se uite la ele cum se îndoapă.

Fetele s-au repezit asupra mâncării.

— E de tot hazul! Ea e aşa de grasă, pe când noi suntem numai piele şi os. Nu suferă să ne vadă mâncând?

— Îhî, ia dă-mi nişte tofu.

— Ia vezi, să nu-l iei pe tot.

— Mai vreau, mai vreau doar una… uuf.

În seara dinainte izbucnise o ceartă în bordel. Yuko îşi acoperea falca umflată cu o pânză muiată în apă rece.

— Ce zici de ăla de aseară? Un derbedeu. Am vrut să-l arunc afară, da’ nu aveam destulă putere. Cum de l-au lăsat pe aşa un bătăuş înăuntru? I-am spus că, dacă nu mă lasă în pace, am să-l chem pe Jimi. Da’ n-a vrut să mă asculte. Şi n-aveam cu ce să-l ameninţ.

— Ai nevoie de ceva tare, ori ascuţit, ori cu vârf.

— Nu ne îngăduie să ţinem aşa ceva aici.

— Da’ n-ai putea folosi oglinda?

— Oglinda? Şi dac-o sparg?

— Nu te-ai mai vedea în ea!

— Ce bine!

Yuko s-a aplecat peste masă şi a plesnit-o.

— Da’ ştii că ai haz! a zis aranjându-şi pânza udă la loc pe bărbie.

— Acasă, a zis Shino rar, ne-au învăţat cum să ne apărăm. Fraţii mei aveau săbii de la vârsta de zece ani. Şi femeile învăţau să le mânuiască. Nu se ştie niciodată.

— Ce nu se ştie?

— Poţi fi atacată de un prieten care ţi-a devenit duşman peste noapte. Putem fi învinuite de infidelitate şi atunci trebuie să ne sinucidem. Tata spunea că trebuie să fim în stare să ucidem chiar şi un prieten cu care luam ceaiul sau cu care mergeam la plimbare. Pentru astfel de prilejuri aveam un anumit fel de *kata*.

— Cum se numeau? a întrebat Yuko visătoare.

— Păi, să vedem: Ploaie şi tunet, Mersul călugărului, La plimbare şi Taclale cu prietenii.

— Aveai şi tu sabie?

— Da, eu aveam un baston lung cu o lamă la capăt. *Naginata* mea. Dar acum, a arătat ea cu mâna spre Poarta Mare, se află la Shirobei. De altfel, nici nu e neapărat nevoie de sabie. Ca să-ţi aperi onoarea poţi să te foloseşti de orice obiect, chiar şi de o oală de gătit.

Fetele s-au tăvălit pe jos de râs.

Shino a ridicat mâna şi a scos din păr un *bin-sashi* din metal. L-a arătat celorlalte:

— Puteţi să vă folosiţi până şi acele de păr.

— Oooh!

A împuns cu acele înspre ochii unei fete.

— Pleacă! Huşi!

S-a făcut că se retrage şi a atacat-o din nou. Fetele rămăseseră cu gura căscată. Erau de-a dreptul tulburate.

— Cam aşa ceva, a murmurat Shino cu vocea ei melodioasă, înfigându-şi acele la loc în păr.

Dar Yuko a văzut că ochii îi sclipeau.

— Ce şmecherie… Mă înveţi şi pe mine?

Se îmbătaseră de mâncare. Aşa a început. S-au dus sus în camere ca să-şi scoată acele din cocuri. Valuri peste valuri de păr negru, întărit de uleiul cu

care fusese dat, le-au căzut pe umeri. *Bin-sashi* erau lungi cam de zece degete şi aveau un vârf lung, ascuţit. Cu cât o curtezană avea un rang mai înalt, cu atât mai multe ace de păr era îndreptăţită să poarte. Shino avea şase. Fumi, opt. În zilele când se îmbrăca de sărbătoare şi le punea pe toate opt. Acele lui Shino erau date cu lac roşu. Ei îi plăceau lucrurile frumoase şi le cumpărase, cu toate că în felul ăsta îşi mărise datoria.

Eu nu aveam nici unul, aşa că am împrumutat de la o fată. Acul era lung şi fin. Nu era gros sau tare, în schimb avea vârful foarte ascuţit.

— E o armă slabă.

— Crezi? a zis Shino.

Mai întâi ne-a învăţat cum să ne scoatem acele iute, fără să se vadă. Duceai mâinile cruciş, ca să tragi cu dreapta acul din partea stângă şi cu stânga pe cel din partea dreaptă a capului. Făceai un gest natural şi atât, scoteai repede acul din păr şi îl ascundeai sub mânecă, sucind încheietura. Îl treceai prin dreptul ochilor fără să şovăi. Cine te vedea putea crede că îţi aranjezi părul. Aşa îl păcăleai.

Am repetat de mai multe ori. Shino ne-a arătat cum să ţinem degetele ca să avem putere în ele, dar să fie şi mlădioase. Desena cercuri cu acele. Era uşor să-ţi închipui că sunt mici cuţite, de exemplu.

— Am putea face un dans cu acele, a venit Shino cu ideea.

Ţinând un ac în fiecare mână, Shino mergea în cerc, se lăsa în jos, făcea un pas înapoi.

— Să le ţineţi întotdeauna aproape de faţă, ne-a învăţat.

Fumi a izbucnit în râs.

— Aproape de faţă? Nu e bine aşa.

— Nu trebuie să ne acoperim feţele. Braţele trebuie să fie un cadru pentru faţă. Ţineţi minte ce zice Kana? „Faţa este tabloul pe care cineva îl vede şi se bucură.“

— Întocmai. Dar dacă nu o păzeşti vei fi rănită.

Abia acum au înţeles.

— Mai ţineţi minte când golanu’ ăla i-a spart nasul lui Takao?

— Şi i-a rămas strâmb? De-a fost nevoită să plece?

— El a zis că dormea când i l-a spart. S-a întors pe o parte şi i-a spart nasul.

— Eu n-am crezut o vorbuliţă, a zis Shino încet.

Ne-a arătat fiecăreia dintre noi cum să ţinem acul de păr ascuns în podul palmei, cu vârful lipit de un deget. Ne-a arătat fiecăreia dintre noi cum să mergem încet, învârtindu-se în cerc, cum să ne pregătim arma ţinând-o în palmă. Cum să încrucişăm braţele, cu pumnii strânşi, ca să blocăm o lovitură. Cum să stăm într-un picior, cu celălalt strâns de la genunchi. Se chema poziţia Cocorului.

— Tata m-a învăţat. Nici nu şi-a închipuit unde voi avea nevoie să mă apăr, a adăugat ea tristă.

Ne-a arătat cum să ne aruncăm în faţă cu mâinile întinse şi să înfigem acele într-o ureche sau în amândouă.

— Nu e nevoie să facem rău cuiva. Vom folosi cele învăţate doar ca să ne păzim viaţa. Faptul că le ştim ne dă mai multă siguranţă, aşa-i?

Femeilor le plăcea grozav când o auzeau vorbind ca ele.

Ne învârteam toate prin cameră, făcând cercuri cu mâinile, lăsându-ne în jos, ridicându-ne din genunchi şi aplecându-ne cât mai graţios – cel puţin aşa trăgeam noi nădejde.

Atunci a intrat Kana.

— Ce naiba faceţi aici?

Shino nu s-a oprit, nici n-a clipit măcar. Cu o mişcare îndemânatică a ascuns acul în palmă şi apoi l-a împins în sus pe mânecă.

Fumi şi-a înfipt acele în păr şi l-a netezit.

Eu am băgat de seamă taman atunci că obiul se desfăcea şi mă străduiam să-l înnod la loc.

— Le învăţam pe fete un dans pe care îl ştiu de la mama. Îl dansează fetele nobile în zilele de sărbătoare.

Kana se dădea în vânt să audă ce fac nobilii. Iar dacă fetele din Casa Tamaya învăţau să danseze însemna că puteau cere bani mai mulţi de la clienţi.

— Era şi timpul să arăţi ce poţi, i-a spus lui Shino bătând-o pe umăr. Sunt încântaaată, a spus apăsat şi a coborât la catul de jos.

Acum, că aveam încuviinţarea ei, ne-am pus şi mai abitir pe treabă. Mergeam într-un cerc strâns, cu paşi iuţi, hotărâţi, aducând un picior doar puţin în faţa celuilalt, întocmai cum ne arătase Shino.

— Trebuie să exersăm de trei ori pe săptămână. Doar aşa învăţăm, a zis Shino amintindu-şi ce spunea sensei.

Eu mergeam cu paşi uşori, ca un tigru, dar îmi înfigeam bine picioarele în pământ, ca să nu mă poată răsturna cineva. Au început şi celelalte să meargă aşa. Ne distram de minune. Doar gândul că ne vom putea apăra ne îmbăta de plăcere.

Shino îşi putea scoate acele din păr cu un gest iute, întorcea capul aşa încât adversarul, văzându-i gâtul elegant, să fie vrăjit de graţia ei şi să nu-şi dea seama că ea îşi pregătea arma. Apoi ea se întorcea iarăşi cu faţa spre el, învârtind acele în dreptul ochilor.

— Învăţaţi-vă să vă ascundeţi acele în pliurile chimonoului, cu vârful ascuţit sub degetul mijlociu. Pe urmă am să vă învăţ cum să împingeţi acul pentru ca vârful să iasă aşa – ne-a arătat vârful cu care puteau uşor ucide pe cineva – de-a lungul degetului.

După ce am învăţat şi mişcarea asta, ne-a arătat cum să învârtim mâinile în dreptul pieptului, aşa încât mânecile să alunece de pe încheieturi. Ai fi zis că e un dans, însă era o mişcare de blocaj. Ne protejam pieptul cu braţele în timp ce eram pregătite să înfigem acele ascuţite în ochiul celui care ne ataca.

— Chiar că poţi răni pe cineva aşa, a zis Yuko aprobator.

Shino ne privea cu mândrie adumbrită de tristeţe.

— Când eram copil, eram foarte pricepută. Tata voia să-mi pot apăra onoarea. Dar apoi m-a lăsat să fiu pedepsită fiindcă i-am pătat lui onoarea.

La tâmple părul i se desfăcuse şi atârna în şuviţe ude. Ne-am oprit din râs.

— Cred că a fost o lecţie cam lungă.

Ceva mai târziu, când am ieşit pe verandă, Kana a lăudat-o pe Shino.

— E bine că le ajuţi pe celelalte fete să fie graţioase.

— Da, desigur, a spus Shino. Pot să le dau lecţii mai des dacă vă face plăcere, a murmurat cu voce supusă, cum ştia atât de bine.

Când plecam, am auzit-o pe Kana spunându-le fetelor mai tinere:

— Dacă învăţaţi să vă mişcaţi cu graţie, aşa cum ştie Shino, atunci o să fiţi mai ispititoare pentru clienţi şi cu siguranţă că o să vă puteţi plăti

datoriile mai repede.

9. Rămas-bun

În *ageya* editurile sărbătoreau Anul Nou. Pe pereţi erau atârnate bandiere galbene şi roşii pe care erau scrise noile titluri cu caractere mari, negre. Toată lumea era adunată acolo: vânzători de cărţi, artişti, editori, curtezane şi clienţi, învăluiţi în nori de fum. Proprietarii de bordeluri, îmbrăcaţi în haine elegante, stăteau ceva mai în spate. Zdrahonul de orb era şi el acolo – i se vedea capul deasupra mulţimii. Eu îmi croiam drum printre prostituatele care se văitau că nu li se dă vin, luam în răspăr frânturi de conversaţie, mă pierdeam printre piepturi şi burţi, împingeam oamenii din calea mea ca să ajung lângă tata.

— E un om de paie, o să-i ia cineva gâtul!

— Care sunt numerele? Să nu mă duci de nas…

Urcat pe scenă, Utamaro îşi arăta Capetele mari[3].

3 Portrete de femei frumoase, gen al cărui pionier a fost Utamaro.

Acum ţinea în mână portretul unei frumoase celebre. Nu-i putea spune numele, căci îl oprea noul edict dat de Sadanobu. Dar Utamaro găsise o cale. Tatăl ei avea o fabrică de biscuiţi din orez. Pe fundal, alături de faţa ei frumoasă şi tristă, albă ca lumina lunii, desenase un sac pe care scria „Renumiţii biscuiţi din orez“.

— Fiecare femeie reprezintă un tip. Caracterul ei reiese din forma feţei şi din felul în care sunt aranjate trăsăturile. Asta de aici e o cochetă. Cealaltă e o femeie la locul ei.

A arătat spre stampele atârnate pe pereţi.

— Edictele spun că ar fi prea bătătoare la ochi. Cum vine asta? Să fi ajuns *bakufu* critici de artă? Prea bătătoare la ochi pentru cine?

— Pentru cine ţine la viaţa lui! l-a luat unul peste picior.

— Cine spune că portretele mele sunt bătătoare la ochi îmi face de fapt un compliment.

Utamaro a ridicat pumnul cu degetul mare în sus şi s-a împuns cu el în piept.

Un bărbos aflat în spate a prins glas:

— Crezi că frumoasa asta e o persoană însemnată?

La orice adunare iscoadele se strecurau printre oameni.

— Într-adevăr, a răspuns Utamaro.

— Ba nu. E o păcătoasă. Îi ispiteşte pe oameni, că e curtezană ori nu. E un cadavru viu. Nu ar trebui să fie îngăduit să pictezi femei frumoase doar ca să arăţi cum îşi poate un bărbat pierde întâi capul, apoi chiar viaţa.

— Cu toţii murim! a strigat Utamaro. Asta e tristeţea vieţii. Am arătat în…

Bărbosul a dat masa la o parte şi a plecat.

Am ajuns lângă tata. Etako, cea care ţinea *ageya*, şi-a apropiat faţa de câine de mine.

— Ai adus o fetiţă la o seară de băutură şi glume deşănţate? Să-ţi fie ruşine! l-a luat ea la rost pe Hokusai.

Dar Hokusai nu s-a ruşinat defel.

— Ştii prea bine cât ţin la familia mea, a rânjit el şi a dispărut din nou în mulţime.

Tocmai atunci s-a ivit lângă mine unul dintre prietenii lui. Fusese şi el la petrecerea în aer liber a Poeţilor nebuni. Era Sanba, dramaturgul care îşi permitea să scrie piese de teatru datorită prăvăliei de sulimanuri pe care o avea.

— Bună seara, fetiţă.

Am întors repede capul, doar cât să-l salut. Eram îngrijorată din cauza tatei. În jurul meu lumea râdea. Hokusai se urcase pe scenă şi se ţinea de şotii.

— O să dea de bucluc? am întrebat.

— Dacă se poartă cuviincios, nu.

Am plescăit din buze. Nu se purta niciodată astfel, mai cu seamă atunci când ar fi fost nevoie.

Sanba m-a împins în faţă ca să pot vedea.

Tata se lăuda cu ultima lui carte, numită *Tactica generalului Cuptor*. Desenele erau făcute de el şi tot el scrisese şi textul.

— Într-o îndepărtată provincie de la soare-apune trăia un mare senior poreclit Inimă Largă. Seniorul avea un venit de un milion de tone de orez. Numele lui este Seniorul Harababură. Îndrăgea toate lucrurile care fac plăcere…

Şi-a plimbat mâinile pe lângă trup, asemenea unui râu care curge. S-a întors spre peretele din spate, aşa încât să-l putem vedea din profil. A desenat o curbă în faţa lui, o umflătură moale de la brâu în jos, un piept lat şi neted, un profil aspru, urât.

Am recunoscut pe loc silueta. Era Sadanobu, *daimyo*-ul cel gras care trecuse pe lângă noi cu alaiul său atunci când eram pe malul râului Sumida. În cameră s-a făcut linişte. Fiecare s-a tras ceva mai departe de vecinul său. Bărbaţii cu bărbuţe urmăreau scena cu mare atenţie.

— Şi îi plăcea mult să bea sake, a citit Hokusai mai departe. Fiindcă nu se mulţumea doar să vâneze în munţi sau să pescuiască în mare, se distra punându-i pe oameni să înoate cu pietroaie atârnate de gât sau să alerge în picioarele goale pe gheaţă.

Simţeam cum încordarea creşte în cameră.

— Ajunge, Hokusai, a zis Sanba, însă vorbele lui au avut darul să-l întărâte şi mai tare pe tata.

Waki cel sfios s-a apropiat furiş de scenă şi l-a apucat de braţ. Hokusai s-a scuturat şi a citit mai departe.

— Seniorul Harababură îşi îmbrăca curtenii în haine groase vara şi în veşminte subţiri iarna, a citit el, ţipând cât putea de tare. Aurul şi argintul i se scurgeau printre degete ca apa…

Waki s-a uitat în jur, căutând ajutor, şi l-a găsit pe orbul cel corpolent. Maseurul s-a apropiat, a întins mâna fără să vadă şi l-a apucat pe tata de ceafă. El continua să citească.

Sunt situaţii în care un copil poate face lucruri care nu-i izbutesc unui adult.

— Hokusai! am spus imitând vocea unei *yakko*. Ar fi păcat dacă ai dezvălui cum se sfârşeşte cartea.

Hokusai s-a întors iute spre mine – cred că vocea mea îl păcălise – şi orbul a profitat de scurta tăcere ca să-l tragă de pe scenă.

— Hokusai nu mai poate citi. Îmi pare foarte rău. Vorbele lui nu au noimă. Nu se poate pricepe ce spune.

Tatăl meu dispăruse. Eu stăteam afară, legănându-mi picioarele şi privind luna.

— S-a făcut târziu, a zis Sanba; venise de undeva din spate. Eşti obosită?

— Nu.

— Ai pe cineva să te ducă acasă?

— O să vină Shino dacă are vreme.

— Shino? Şi unde te duce?

— La Casa Tamaya.

Sanba a fluierat de uimire.

— Eşti foarte mintoasă pentru un copil de zece ani.

— Am doisprezece, i-am zis dispreţuitoare, cu toate că în sinea mea eram încântată; nimeni nu-mi mai spusese că aş fi mintoasă.

— Mergi la şcoală?

— Surorile mele merg la templu, unde le dau preoţii lecţii. Eu însă… am zis lăsând privirea în jos, cu modestie prefăcută.

— Tu te duci cu ele?

— Ştiu deja multe caractere. Mă învaţă Shino.

— Nu mai spune! a făcut Sanba ochii mari.

Îmi dădeam seama de ce se minuna. Eram mică şi slăbuţă. Nu aveam nimic de fetiţă. Oamenii se purtau cu mine ca şi cum eram un copil, măcar că eu mă simţeam mai în vârstă.

— Şi dacă Shino nu poate veni?

— O să vină.(Trebuie că era ora Bivolului.) Doar dacă nu are treabă.

— Poate că a apărut ceva, a zis el cu un zâmbet de cunoscător.

M-am strâmbat. Mă scoteau din fire astfel de glume. Ştiam ce meserie are şi nu găseam nimic de râs. Lui Sanba i-a părut rău de cum se purtase.

— Vrei să aştept până vine tatăl tău? m-a întrebat.

— Nu.

M-am ridicat sfidătoare şi am intrat înapoi în *ageya*.

Aşezaţi pe rândurile din spate, artiştii vorbeau de tata.

— Hokusai o caută cu lumânarea. Ce l-a apucat mai adineaori?

— Nu-i stă în fire să fie aşa viteaz.

— E un plagiator. Îl imită pe Utamaro.

— Imită pe oricine şi orice.

— Are fler, asta e.

— Da, însă numai atât. Oamenii îl iau în seamă.

— Da, în afară de *bakufu*. Ei nu-l bagă în seamă.

— Iar el tocmai asta vrea. Să fie luat în seamă.

— Şi va fi, dar nu spre binele lui, ai să vezi. Cel mai rău este că-şi vinde stampele în afara ţării.

— Oare cum a pus mâna pe contract? N-are nici o însemnătate. De-acolo o să i se tragă.

Am ieşit pe stradă şi m-am oprit în umbra dintre cercurile de lumină aruncate de felinare pe zidurile *ageya*. Nădăjduiam că acolo nu mă va vedea nimeni.

Mai întâi m-am gândit la orbul care fusese la Casa Tamaya şi îi dăduse lui Shino un peşte. Nu-l puteam suferi şi nu mă ferisem niciodată să recunosc asta. Pe de altă parte îl împiedicase pe tata să facă greşeli încă şi mai urâte trăgându-l jos de pe scenă.

De ce îl salvase? Nu putea fi un admirator al artei lui. Trebuie că din cauza lui Shino. Prin urmare, orbul ştia că tata însemna ceva pentru Shino. Ce anume? Şi de unde ştia? Oare pe mine mă cunoştea?

Un gest generos din partea unui om atât de respingător nu putea însemna decât un singur lucru: că era îndrăgostit de ea. În aşa măsură, încât avea grijă până şi de rivalul său.

Eu, una, nu înţelegeam iubirea. Dacă n-o puneam la socoteală pe mama, care nu avea vreme de mine, singurii adulţi pe care îi cunoşteam erau prostituatele şi artiştii. În lumea lor totul era anapoda. Munca le umplea toată ziua, iar dragostea o cumpărau atunci când aveau bani. Câţi dintre ei nu şi-ar fi dorit ca lucrurile să stea taman pe dos! Cât despre Shino, ea era mâhnită, însă nu-şi pierduse speranţa. Avea să-şi plătească datoria. Alţii însă păreau să se simtă bine trăind aşa, anapoda, şi nu tânjeau după altceva.

Hokusai, cu toate că era bărbat şi putea face orice îi poftea inima, era tot ostatic. Ştiam că e îndrăgostit de femeia-copilă – o slăbănoagă cu gât de gâscă, nas lung şi chipul trist. Şi eu o iubeam. El însă o voia şi nu putea să o aibă, şi nu fiindcă era însurat, ci din pricină că nu avea bani. Uneori câştiga bani, dar parcă i se scurgeau printre degete. Habar n-am cum se întâmpla. Să fi renunţat la Shino? De aceea se lăuda că n-are nici o grijă? Iar Shino oare se împăcase cu gândul? Poate că tata nu era un rival pentru orb. Poate că orbului îi era milă de tata. Ce gând îngrozitor! Poate că el era în stare să compătimească pe cineva, o calitate despre care Shino spunea că mie îmi lipseşte.

În sinea lui, Hokusai n-ar fi acceptat nici în ruptul capului regulile anapoda ale iubirii, mă gândeam eu. Nu, nicidecum. Hokusai nu-şi putea găsi liniştea.

Iar dacă nu-şi găsea liniştea, era primejdios.

M-am tras ceva mai departe de uşă, ieşind din conul de lumină în căutarea unui colţişor mai întunecos. Tata nu se putea supune regulilor. Câteodată obosea şi se prefăcea că le respectă, dar a doua zi i se urca sângele la cap şi le încălca pe toate. Poate că aşa făcuse şi astăzi.

Îmi era frig. Anul nou ar fi trebuit să ne aducă primăvara, dar acesta aşternuse zăpadă pe ramurile pinilor şi gheaţă lucitoare pe pământ. În întunericul dintre şirurile de bordeluri, şanţul cu apă lucea potolit. Apa era albastru-închis, aproape neagră, căci lumina felinarelor nu ajungea până acolo. Deasupra se vedea secera subţire a lunii. Cum stăteam şi priveam fără ţintă, mi-am dat seama că-l găsisem pe tata. Era aşezat între ramurile unui copac.

Părea mic, un băieţel chinuit de ceilalţi copii. Tânjea după întuneric, după un loc unde era linişte, unde nu era ademenit de nici o voce. Am pornit spre el, dar m-am oprit. Sanba îmi aţinea calea.

— Ce-o fi făcând Hokusai?

— Se roagă, i-am răspuns.

— La lună?

— Nu, la Steaua Nordului. Myoken. Steaua scriitorilor, steaua pictorilor. Este una dintre cele şapte care formează Carul-Mare, am spus eu în şoaptă,

arătându-i-o cu degetul; apoi mi-am dat seama că ştia şi voia doar să mă tachineze.

— Habar n-am avut că tatăl tău se roagă.

— Sigur că da. Mergem deseori la templul Yanagishima din Honjo, unde s-a născut el, am spus, râzând în sinea mea de Sanba, care nu ştia atâta lucru.

Deasupra, acolo unde nu ajungea lumina felinarelor, stelele străluceau mai cu putere. Din cauza fumului care umplea aerul nu le vedeam tot timpul. Ardeau, apoi pâlpâiau ca flacăra unei lumânări şi dispăreau, ascunse după nori. Apoi, când aerul se limpezea, apăreau pe cer valuri, valuri, ca nişte trăsături elegante de penel pe cerul întunecat.

Sanba m-a prins de mână.

— Să nu-l tulburăm, a zis. Ştiu eu o ascunzătoare bună.

Dar eu asta şi voiam.

— Tată! am strigat. Bătrâne!

— Hei. Oooo-eei, a răspuns el fără să se mire, fără să dea vreun semn că-i părea rău fiindcă mă părăsise.

Nici măcar n-a întors capul.

— Vino să vezi.

Am dat drumul mâinii lui Sanba.

— Mulţumesc, i-am zis. Poţi să te duci.

M-am urcat în copac şi m-am ghemuit lângă Bătrânul meu. Stăteam cu ochii la cerul întunecat şi noaptea curgea pe lângă noi.

Aveam o înclinaţie pentru tot ce e macabru, din pricina celor printre care mă învârteam. Cu toate acestea nu eram bântuită de gânduri negre. Fascinaţia mea faţă de stafii avea ceva luminos, plin de emoţie. Îmi plăcea să-i urmăresc pe cei care se jucau cu moartea. Mă stârnea. Da, eram greu de îmblânzit: n-aveam pace nici o clipă.

În noaptea aceea de an nou îmi era teamă însă.

Am căutat un singur lucru frumos asupra căruia să-mi îndrept gândurile, dar n-am găsit nimic. Nici măcar ramurile de cireş de pe stradă – rămâneau plantate doar atâta timp cât înfloreau, după care erau smulse. Mă durea sufletul de copăceii care nu apucau să prindă rădăcini. Bobocii galbeni

înfloreau înainte de vreme. Nu mult după aceea tulpiniţele se sfrijeau şi ei mureau.

Nici măcar faţa lui Shino, prelungă, cercetătoare, şi vocea ei de flaut nu-mi erau de ajuns. Acum, când îmi venea în minte figura ei, mi-o aminteam cum era la ora Bivolului, când se ridica de pe saltea, cu cearcăne negre sub ochi, ţinând în mână o lumânare aprinsă. Prin deschizătura chimonoului i se vedea coşul pieptului, numai piele şi os.

— Petrece-ţi chimonoul, îi spuneam în şoaptă. Mi se face frig când te văd.

Punea bărbia în piept. Părul bogat îi cădea peste acele cocului şi îi trăgea capul într-o parte. La glezne, de sub chimono, i se vedea marginea roşie a veşmântului de corp. Dacă îşi dădea seama că-mi este milă de ea, se mânia.

— Nu cumva să-ţi fie milă de mine! mă mustra ea.

Tata mă învăţa să nu-mi fie frică, ea spunea să nu-mi fie milă. Ce să simt, atunci? Furie. O simţeam, dar nu ţinea mult. Iar dacă nu simţeam nimic, atunci ce eram? O stafie?

Era un gând neliniştitor şi am încercat să mă smulg din puterea lui, până când am fost cât pe ce să cad din copac. Apoi mi s-a părut interesant şi m-am străduit să-l iau înapoi.

Poate că eram într-adevăr o stafie. Oare de câtă vreme eram astfel? Şi cine altcineva mai era stafie? Tata? Se mâniase şi el, după cum văzusem chiar în acea seară, dar mânia îi trecuse. După aceea îl cuprinsese tristeţea. Poate fiindcă el înfrumuseţa lucruri care nu erau de fapt frumoase? Şi cât de bine izbutea! Frumuseţea ieşită de sub penelul lui îţi încorda băierile inimii, cele care mergeau până jos, în spatele gâtlejului, pe sub cuvinte şi dincolo de cuvinte, drept la lacrimi. Frumuseţea se înstăpânise peste el. Înlocuise carnea şi sângele. S-ar fi dezis de noi toţi şi de sine însuşi doar ca să slujească acea frumuseţe.

Ştiusem dintotdeauna că aşa este el. Aflasem încă de când mă ţinea în braţe. Arta şi nevoia de a o face erau mai puternice decât iubirea. Era un adevăr pe care, de fiecare dată când zeul artei învingea, mă vedeam nevoită să-l învăţ din nou. Şi de fiecare dată mă durea la fel de tare.

Stăpânul lui era Myoken. Stăpânul îi spunea că nu are nevoie să mănânce odată cu alţii. Nici să doarmă odată cu ei. Nu era nevoie să picteze ceea ce

doreau alţii. Trebuia să picteze ce îi dădea inima ghes. Nu trebuia să împlinească actul creaţiei doar pentru bani sau ca să ne întreţină pe noi. Trebuia să danseze aşa cum îi cânta stăpânul.

Şi, cu toate acestea, cu toate că râdea şi făcea tot felul de giumbuşlucuri, nu părea să-i facă plăcere.

Am adormit sprijinită de tata.

Sanba era dedesubt, la poalele copacului.

— Hokusai, ar fi mai bine dacă te-ai face nevăzut o vreme. Pe Utamaro l-au arestat.

Braţul pe care tata îl ţinea încolăcit în jurul meu s-a încordat. Câteva clipe n-a zis nimic, apoi a strigat către Sanba:

— Aşa zici tu. Ştii ce răspuns îţi dau? Îmi pare rău pentru prietenul meu. Dar cum m-aş putea face nevăzut? Nu sunt nici spirit, nici demon! Sunt făcut din carne şi oase.

Sanba a râs scurt.

— Eu cred că ai să găseşti o cale dacă vrei să rămâi în viaţă.

Ne-am dus acasă la Shino. Era dimineaţa devreme. Clienţii plecaseră şi fetele dormeau. Kana ne-a dat drumul înăuntru, cu toate că n-ar fi avut voie. Am dormit acolo, în camera lui Shino. Zilele treceau în tihnă în casele verzi. Kana s-a purtat frumos cu noi, însă ne-a spus că trebuie să plecăm înainte de ora Oii.

Shino ne-a însoţit până la uşă. Am văzut cum şi-a pus piciorul în sanda şi, chiar în acelaşi timp, tata şi-a încălţat şi el sandala. Fără să ştiu de ce, mi-a venit să plâng. Piciorul ei mic, delicat, în slujba dorinţelor altora. Piciorul lui lat, cu pielea uscată, plin de bătături, gata să pornească la drum. Mi s-a făcut rău şi am vomitat.

Shino a curăţat după mine.

— Nu vreau să plec, i-am şoptit.

Ce mă atrăgea între pereţii subţiri ai bordelului? Tristeţea îmi spunea ceva, la fel şi necazurile curtezanelor, ascunse sub graţia lor ridicolă. Era ca şi cum aş fi mâncat prune murate: simţeam în acelaşi timp gustul dulce şi sărat. Îţi strepezeau gura, dar nu te mai săturai de ele.

Era spre sfârşitul după-amiezii şi străzile se umpleau de lume.

— Duceţi-vă la prăvălia lui Waki. E speriat, dar o să vă primească. Staţi acolo cât sunt oameni pe stradă. Ai grijă ca Hokusai să plece din Edo înainte de crăpatul zorilor, mi-a spus mie.

— Şi cu mine cum rămâne?

— Ai putea pleca şi tu. Aţi putea dispărea amândoi o vreme.

Tata a rămas tăcut, ceea ce era neobişnuit la el. A făcut un pas, s-a împleticit şi s-a prins de mine şi de Shino.

Ne-am luat rămas-bun.

Am dormit în cămăruţa din spatele prăvăliei lui Waki şi ne-am trezit odată cu zorile. Beţivii abia dacă încetaseră să vomite pe străzi, să lălăie cântece şi să se roage să fie primiţi în casă, aşa cum făceau în primele ore ale dimineţii. Doar muncitorii se trezeau aşa devreme. Măturătorii plecaseră după ce curăţaseră murdăria adunată în timpul nopţii. Prietenele mele, pisicile, se încăieraseră pentru oasele de peşte aruncate de bucătăresele din bordeluri. Altminteri strada era total pustie. Waki avea nişte bani adunaţi de Poeţii nebuni.

— Am să trec să-i las la închisoare pentru Utamaro, a zis tata.

— Ţi-ai pierdut minţile? Eşti căutat!

— La închisoare n-o să mă caute. Chiar acolo n-o să le dea prin cap să vină după mine.

Waki şi tata s-au luat pe după umeri şi au izbucnit în râs. Hokusai şi cu mine am ajuns la capătul străzii. Un samurai cherchelit a intrat în prăvălia cu pălării de paie ca s-o aducă înapoi pe cea de care se folosise ca să-şi ascundă faţa. În urma lui venea un copil. Rostul acelui copil era să-l convingă pe samurai că bănuţii pe care i-ar fi primit înapoi ca rest de la negustorul care îi închiriase pălăria erau prea puţini ca să-şi mai bată capul cu ei. Dacă îi lăsa negustorului, acesta îi împărţea cu copilul, care la rândul lui îi dădea o parte curtezanei, iar aceasta plătea bacşişurile pentru *yarite* şi pentru birtaş. Ştiam cum merge treaba, ştiam cum curg banii şi alte bunuri în lumea asta şi faptul că ştiam mă făcea să mă simt bine.

La poartă Shirobei a înapoiat săbiile bărbatului. Apoi samuraiul, uşor de recunoscut acum, că nu mai avea pălărie, a urcat repede podul şi a trecut de

partea cealaltă. După el au venit măturătorii cei oacheşi care au dispărut şi ei dincolo de cocoaşa podului. Am luat-o şi noi pe poteca udă rămasă în urma lor.

Noi, oamenii, suntem asemenea şerpilor, fără oase. Alunecăm pe pământ, solzii ne sclipesc printre firele de iarbă. Ne lepădăm de piele şi dobândim una nouă, verde. După care o luăm de la capăt. Numai că, din pricină că ne lepădăm pieile, şirul se rupe. Acum eşti copil şi îndată după aceea o bătrână stearpă, zbârcită. Iar eşti copil, apoi te veştejeşti şi te înnoieşti din nou. Viaţa ta poate curge în două direcţii odată, pe măsură ce îmbătrâneşti şi întinereşti. Firul vieţii o ia înapoi şi curge în partea cealaltă. Poate că şarpele pare că stă nemişcat, însă nu e deloc aşa. Toate părţile lui sunt egale. Toate părţile lui sunt prezente. Viaţa poate părea searbădă, oarecare. Însă câteva clipe din copilărie, ori câteva zile, se vor întipări în fiinţa ta până în cele mai mici amănunte şi vor rămâne acolo an după an, reapărând în pielea cea nouă sau adăstând în pielea cea veche, pe vecie.

Uneori lumea din jur sau timpul amuţesc ca să cinstească o schimbare de stare. Aşa se întâmpla acum; era începutul sfârşitului copilăriei mele. Zorile aşteptau trecerea noastră. Eu am întors capul. Tata n-a aruncat nici o privire îndărăt.

PARTEA A DOUA

10. Spre mare

După ce ne-am luat rămas-bun de la Shino, am mers preţ de două ceasuri spre hotarul de răsărit al oraşului Edo, fără să scoatem un cuvânt. Am ajuns la închisoarea Nihonbashi, înconjurată de şanţul de apă şi un zid gros. În partea de sus a zidului erau înfipte ţepuşe de fier cu vârful îndreptat spre înăuntru. Dacă nu ştiai cum stau lucrurile, ai fi zis că mulţimea venise acolo ca să se distreze: rudele şi prietenii celor întemniţaţi erau înşiraţi în faţa porţii, negustorii ambulanţi vindeau ceai şi găluşte de orez.

— Locul ăsta e la mare căutare, a zis tata. Uite, toată lumea se înghesuie să intre.

De dincolo de ziduri răzbăteau până la noi strigăte de bravură ostentativă, aşa cum scot actorii-războinici din teatrul kabuki. Aşa era corect să te porţi. Nimeni nu striga de durere, cu toate că se auzeau bufnituri înăbuşite. Nimeni nu ţipa de frică atunci când era târât în temniţă. Cu toţii ştiau regula.

Ne-am aşezat la rând şi am cerut să-l vedem pe Utamaro. Pe mine mă cuprinsese frica, cu toate că nu îmi era îngăduit. Nici tata nu era chiar în apele lui, însă mânia care îl cuprinsese îi dădea putere. Avusese dreptate, pe când Shino, Sanba şi ceilalţi se înşelaseră: *bakufu* nu îl căutau, nu încă. Îl prinseseră pe cel mai faimos dintre artişti. Ni s-a dat voie să vorbim cu el prin fereastra celulei unde era închis. Fereastra se afla undeva sus, aşa că nu-l puteam vedea. I-am aruncat banii adunaţi de ceilalţi artişti.

— Tu eşti? a întrebat tata. Cum te simţi?

— Tu ce crezi? s-a auzit o voce indignată. În celulă e frig şi pute, de-abia pot răsufla. Aici nu sunt decât nelegiuiţi.

— Aşa e la închisoare, a zis Hokusai.

— Dacă-mi povestea cineva nu credeam. Îţi iau bani pentru orice, până şi pentru un locşor unde să te poţi aşeza sau ca să te poţi da mai departe de grămezile de scârnă.

— Am dat bani temnicerilor din partea ta.

Utamaro a bombănit ceva.

— Ai să scapi de aici.

— În afară de pârţuri, doar lacrimile mai scapă din închisoare, a zis Utamaro.

De cealaltă parte a zidului, noi am râs şi am dat din cap. Aşa era potrivit să te porţi în acea împrejurare: să faci o glumă.

— Nu găseşti nimic frumos aici, a continuat Utamaro.

— Mda, a făcut tata. Îmi pare rău.

Cred că atunci i s-a făcut milă – încă un simţământ nepotrivit, căci ştirbea mândria celui care era compătimit. Eu mi-am întărit inima, ca să nu mă cuprindă şi pe mine mila. Cu toate acestea, nu eram obişnuiţi să-l auzim pe Utamaro vorbind aşa, iar vocea lui să urce până la noi din haznaua aflată de cealaltă parte a zidului.

— Să nu mă compătimeşti. Poate n-ai să mă crezi, dar într-un anume fel e odihnitor. Nu-ţi mai pasă de nimic.

— Zice lumea că au să-ţi dea drumul în scurtă vreme. Te-au adus aici doar ca să-i sperie pe alţii.

— Păi da, nici nu mă mir. Sunt cel mai bun.

— Da, a încuviinţat tata. Eşti cel mai bun.

— Mă pedepsesc pe mine ca să ia pildă şi ceilalţi artişti. Cred că mă vor lăsa în viaţă ca să vadă cum arată cineva de care au avut grijă.

Am plecat. Tata mă ţinea de mână.

— Ne ducem de aici, a zis. O luăm spre mare.

Am ajuns la marginea oraşului, la Câmpiile Osândei. Aici domnea mirosul morţii. Trupurile sfârtecate, înfipte în ţepe, nu mai aveau nimic omenesc. Un leş fusese tras jos de câini şi acum se încăierau pe el. Pe jos se aflau şi câteva capete. Cu greu mi-am dat seama ce sunt, căci fuseseră ciugulite de ciori. Am zărit temnicerii aducând alte capete înfipte în ţepe; alte leşuri erau aduse pe Câmpiile Osândei.

— Le-au ţinut la murat în sare, m-a lămurit tata, ca să nu scape de pedeapsa de după moarte. Înţelegi? *Bakufu* îi pun mai întâi la murat, ca să-i vedem cum putrezesc aici. (Îi plăcea să-mi explice în amănunt.) Dar nu e nevoie să te uiţi, a încheiat.

— Ba sigur că am să mă uit, de vreme ce îmi spui!

Ştiam că prunele se pun la murat. Dar capetele de oameni? Să fi avut acelaşi gust dulce şi acru? Oricum, zbârcite erau.

Pe măsură ce zidurile Oraşului de Sus dispăreau în urma noastră, minunatul vârf înzăpezit al muntelui Fuji se înălţa în faţă, aşteptându-ne. Mergeam pe Tokaido, drumul care ducea la Kyoto, şi am ajuns la librăria Ichibee, unde le plăcea să vină celor care învăţau ştiinţa olandezilor – *rangaku-sha*. Hokusai îl cunoştea pe proprietar, aşa că am intrat. Vânzătorul ne-a dat să bem ceai şi ne-am putut odihni. Apoi ne-am uitat la cărţile de vânzare. Am găsit multe cărţi de călătorie şi imagini ale unor locuri celebre înşirate pe marile drumuri ale ţării.

— Cine le cumpără? a întrebat tata.

— Pelerinii. Toţi pleacă în pelerinaj în zilele noastre. Vin câte doi ori câte zece. În anumite perioade ne trezim cu cohorte întregi. Merg la Ise sau chiar până la Fuji-san. De-aia ne-am aşezat prăvălia aici.

— Câtă risipă de simţăminte religioase, a murmurat Hokusai.

Răsfoia o cărţulie cu imagini ale celor două stânci de la Ise despre care se spunea că sunt căsătorite. Stâncile erau legate cu o funie împletită din paie. În librărie mai erau stampe cu câmpii şi mlaştini întinse, acoperite de ierburi, cu dealuri molcome. Mai era şi o imagine a unui han primitor, clădit la marginea drumului spre Ise, în faţa căruia stăteau două femei frumoase.

Vânzătorul a izbucnit în râs.

— La dus, poate. Că la întors, pelerinii chefuiesc şi preacurvesc şi se dedau la toate păcatele cărnii. Dacă tot s-au purificat mergând la Ise, de ce să nu o ia de la capăt? Vrea şi nevastă-mea să meargă în pelerinaj, a continuat dând din cap. Da’ i-am spus: „Crezi că te las? Ţi-ai pierdut minţile?“ După câte am văzut… Oamenii nu-şi doresc decât să fie pe drum. Orice drum, indiferent unde ar duce.

Tata privea cărţile una după alta.

— Locuri vestite, a spus încet. Nu figuri renumite. Asta vor să vadă acum.

Avea o expresie pe care i-o cunoşteam; aşa arăta când o idee i se înfiripa în minte.

— Şi noi plecăm din oraş, a spus în cele din urmă. Mergem până la Uraga.

— Ştii că pe ea nu o poţi lua cu tine.

— De ce nu?

— Femeilor nu le e îngăduit să iasă din Edo.

— Da’ ea nu-i femeie. E copil.

— Copil, da’ fată.

Tata s-a uitat la mine. Aşa ceva nu-i trecuse prin minte. M-am temut că o să mă trimită înapoi.

— Aşa o fi, dar e ajutorul meu.

— Chiar trebuie să ieşiţi? a întrebat vânzătorul. Ţineţi morţiş?

— Poate că da, poate că nu. Ai văzut ultima mea carte, cea despre Harababura generală?

Vânzătorul n-a scos un cuvânt. Ne-a dus în spatele prăvăliei, am trecut printr-o curticică şi am intrat în casa lui. Ne-a lăsat să aşteptăm în camera lui de ceai. S-a întors cu nişte haine de băiat şi o foarfecă.

Am ţipat atunci când mi-au desfăcut părul şi mi l-au tăiat scurt, cum s-au priceput, deasupra urechilor şi pe frunte. În creştet firele stăteau ţepoase ca o perie. M-am bucurat însă când am scos chimonoul, care era murdar şi se lipea de mine. Pantalonii băieţeşti erau largi la genunchi şi strânşi pe glezne. Cămaşa îmi ajungea până la coapse şi era legată cu o eşarfă. Pe deasupra mi-a dat să pun o haină. Eu nu vedeam cum arăt, însă tata şi vânzătorul râdeau de se prăpădeau.

— N-o să-şi dea nimeni seama!

Şi chiar aşa a fost. Când am ajuns la postul de pază de la marginea oraşului, ne-am oprit, ca toţi ceilalţi. Tata a scos permisul lui de trecere. Paznicii priveau de sus, din turn.

— De ce vrei să ieşi?

— Mă duc la mama nevestei mele, în Uraga.

— Şi ăla cine e?

Stăteam în mijlocul drumului, cu picioarele în noroi. Tata a arătat cu capul spre mine.

— Fiul meu, a zis. Îmi e ucenic.

— Treceţi.

Ne-am continuat drumul. Vântul răcoros îmi adia prin păr – o senzaţie cu care nu eram învăţată. Mă simţeam uşoară, de parcă lăsasem în urmă ceva. De fapt, chiar lăsasem ceva la librărie: hainele mele de fată.

— Când am să le capăt înapoi? am întrebat.

Nu le duceam dorul, dar vedeam că oamenii pufnesc în râs când mă văd.

— Când ne întoarcem acasă, ne oprim şi le luăm.

Am trecut pe lângă un toboşar care îşi legase nişte gonguri mici la brâu. Întinsese o rogojină pe iarba de lângă drum. Dansa şi, ori de câte ori se răsucea, ciucurii cu noduri tari la vârf loveau gongurile închipuind un fel de melodie. În acelaşi timp, dansatorul lovea toba de piele. Ochii îi ţinea aţintiţi spre trei spectatori aşezaţi la marginea rogojinii.

L-am tras pe tata de mână şi ne-am oprit să ne uităm şi noi. Hokusai a făcut un mic desen cu dansatorul. Nu am aruncat bănuţi peste grămăjoara deja adunată pe rogojină.

— Nu putem să-i dăm un ban?

— Ar însemna să-l jignim.

Eu am văzut însă că omul ne zâmbea.

— Ba ar vrea un bănuţ.

— O fi vrând, dar s-ar înjosi dacă l-ar lua.

Am pornit iar la drum. Eram obosită şi se lăsa noaptea. Dintr-odată nu mai înţelegeam de ce porniserăm în acea călătorie lungă.

— Fugim din Edo?

— Nici vorbă, mi-a răspuns. Plecăm, doar atât. M-am săturat de oraş. Toţi ăia de acolo vor bani.

— Din pricină că ai datorii?

Hokusai s-a simţit atins în amorul propriu.

— Ce ştii tu de datorii?

— Shino are şi ea, l-am anunţat eu.

— Oamenii plătesc o grămadă de bani pentru lucrările mele. Sunt foarte preţuite. Le vând chiar şi negustorilor olandezi. Nu, nu din cauza datoriilor

plec.

— Din banii pe care îi câştigă, Shino e nevoită să dea ospătarilor şi proprietăresei, şi să plătească pentru sake.

Coafezului nu-i plătea, fiindcă acestuia îi plăcea să-i aranjeze părul mătăsos, neobişnuit de lung. Dar asta nu i-am mai spus-o tatei.

— E nevoită să plătească până şi pentru machiajul pe care nu-l poate suferi. Banii câştigaţi îi împarte cu celelalte curtezane. O parte îi dă la ceainăria unde îşi întâlneşte clienţii. A, mai e şi familia ei. Trimite bani acasă în fiecare lună. Ba îi mai dă şi soţului ei, cel care a trimis-o în faţa judecătorului. De asta are datorii.

— Bărbatul ei e un nemernic; acum, că ea e o curtezană bine plătită, vrea să-i ia banii.

De ciudă a grăbit pasul şi a luat-o înaintea mea, spumegând de furie.

— De ce să pună soţul lui Shino mâna pe banii ei? bombănea el. La o adică, a vândut-o.

Am mai mers o bucată de vreme aşa.

— Vezi tu, aşa se petrec lucrurile. Oamenii vând totul, până şi ceea ce le este drag. Munca lor. Apoi duc banii mai departe. De câte ori trec dintr-o mână în alta, banii devin mai murdari. Ce scârboşenie! a exclamat. De pildă, cineva admiră o stampă de-a mea. Îi dă o valoare în bani murdari. Lucrul ăsta mă scoate din fire, s-a adresat el drumului care se deschidea în faţa lui. De aia nu-i dau nici o atenţie.

Am trecut pe lângă un om cu un măgar. S-a holbat la tata, care vorbea furios, şi apoi m-a privit pe mine cu milă.

— Cum să nu-i dai atenţie? Avem nevoie de bani. Fără ei ajungem şi noi să facem datorii.

— Banii nu merită atenţia mea. Nici măcar nu le cunosc numele. Sunt spirite ale răului.

Se prefăcea, fiindcă le ştia numele. Dar ura lui era adevărată. Şi în această privinţă, ca în multe altele, era deosebit de ceilalţi. Toţi ceilalţi îndrăgeau banii. Ospătarii şi măturătorii adunau bănuţii căzuţi în şanţurile de scurgere. Curtezanele se prefăceau a nu vedea hârtiile împăturite lăsate lângă ceştile de ceai, dar, de îndată ce nu mai erau privite, le desfăceau şi numărau banii.

Totuşi nu credeam că ăsta e motivul pentru care plecăm din Edo. Am alergat ca să-l ajung din urmă.

— Plecăm din pricină că trebuie să te ascunzi de *bakufu*?

— Să mă ascund? Eu? a pufnit el dispreţuitor. Ţi-a luat-o mintea razna.

Am tăcut. Era urât din partea mea să-l scot din fire. Acum mergea cât putea de repede. Însă eu alergam şi mai repede, în faţa lui.

Ce plăcere nebănuită era mişcarea!

În oraş eram nevoiţi să ne oprim la fiecare colţ de stradă. Trebuia să ne ferim de mulţimea de oameni. Ne înghesuiam pe podurile strâmte ca să trecem peste canale. Mahalaua noastră era împrejmuită cu o palisadă de lemn, păzită zi şi noapte. Cartierele erau despărţite de porţi încuiate. De câte ori voiai să mergi înainte, întâmpinai o oprelişte. Trebuia când să te fereşti, când să te repezi într-o parte sau în alta.

Iar acum câmpia se întindea cât vedeam cu ochii.

Am început să simt adierea vântului.

Am trecut pe lângă femei care cărau legături de lemne în spate, pescari cu coşuri aburcate pe spinarea cailor, de-o parte şi de alta a şeii, pelerini în veşminte albe. Alergam bine în pantalonii de băiat. Îmi închipuiam că la ceafă am o faţă pictată, care se strâmba la Hokusai. Sprâncenele – cele de la ceafă – erau încruntate. Gura era lăţită, lăbărţată, limba îmi atârna afară. Mă uitam cruciş, pupilele erau lăsate în jos, aproape de rădăcina nasului, spre al cărui vârf priveam. Eram un ticălos. Când ochii lui Hokusai mă căutau prin mulţime, faţa pictată se strâmba la el. Îhî!

Am privit îndărăt, însă el se uita în zare. Nu-i păsa de obrăznicia mea. M-a cuprins ruşinea. Am căutat în gând ceva care să mă înspăimânte, după cum mă obişnuisem şi învăţasem din poveştile spuse de el. Întâi m-am gândit la capetele puse la murat. Apoi mi-am închipuit din nou că s-ar putea să mă vândă.

Am încetinit pasul şi l-am găsit.

— Te bate gândul să mă vinzi, tată?

A pufnit batjocoritor, cum se pricepea de minune. Deschidea gura şi sufla aerul afară cu atâta putere, că şuiera şi sâsâia de parcă ieşea dintr-o ţeavă ruginită.

— N-aş găsi cumpărător.

Am luat-o iar la fugă înainte şi m-am pitit într-un pâlc de pini, de unde puteam să-l pândesc. Hokusai o lua când la dreapta, când la stânga, ţopăind pe drum. Se oprea ca să adulmece aerul. Vorbea singur sau cu mine, chiar dacă nu eram alături de el. Uneori nu se adresa nimănui, vorbea fără se oprească. Chiar ziceai că e nebun. Ce n-aş fi dat să pot fugi de acolo şi să nu fiu nevoită să îl urmez! Însă vocea lui m-a găsit în ascunzătoare.

— Când ajungem la malul mării, o să privim în zare, a spus cu glas în care nu auzeam nici o umbră de supărare. O să ne liniştim.

Vocea lui blândă m-a vrăjit. Nu puteam să-l părăsesc. Poate că el m-ar fi putut abandona, dar eu nu eram pregătită să-l pun la încercare. Mi-am potrivit pasul după al lui.

Începuse să se întunece când am ajuns la o răspântie.

— O să găsim bani în satul de pescari spre care ne îndreptăm? am întrebat.

Tata m-a privit cu asprime.

— Ţi-am mai spus că nu plecăm din oraş din pricina banilor. Crezi că te-aş duce într-un loc unde oamenii se închină banilor ca unui zeu? Nu, acolo nu sunt bani.

— Atunci cum o să avem de mâncare?

— Am să dau desenele mele în schimbul unui adăpost. Iar hrana ne-o vom găsi în apa mării şi pe uscat. O să dormim la rudele mamei tale.

Am mers mai departe, abia târându-ne picioarele.

— Oamenii shogunului n-au să mă găsească într-o colibă de pescar!

Vorbele i-au ieşit de pe buze fără voia lui.

Aha! Ştiam eu că suntem fugari, întocmai cum zisese Shino. În acelaşi timp înţelegeam că nu aveam voie să mărturisim.

— Oricum, mă plictisisem de cartierul plăcerilor. Toţi artiştii lucrează acolo. Vreau să văd şi alte locuri celebre.

În faţa noastră se ivise popasul următor. Am găsit un han unde ne-au dat de mâncare şi ne-au lăsat să dormim în schimbul unei picturi reprezentându-l pe Buddha, făcută de tata. Am adormit pe paie curate.

11. Barbarii

Drumul care ne aştepta a doua zi era la fel de lung. Mă uitam la cei care treceau pe lângă noi călare pe cai de samar, dar nu îndrăzneam să-l întreb pe tata dacă am putea avea şi noi unul. Ne dădeam la o parte atunci când din spate se apropia un *kago* al vreunui negustor bogat, purtat pe umeri de servitori cu muşchii umflaţi şi ochii ieşiţi din orbite. După ce am mers vreme îndelungată, ne-am aşezat pe marginea drumului. M-am întins pe iarbă în timp ce tata desena trei copii grăsuni de ţăran care înălţau un zmeu pe câmp.

— Unde e marea?

— Ţi-am mai spus. Aproape am ajuns. Nu-i simţi mirosul?

Am adulmecat aerul. Într-adevăr, avea alt miros. Mirosea a sare.

— O să-ţi placă. E o lighioană uriaşă, care doarme şi se trezeşte. Urlă şi geme, dar e propriul ei stăpân.

— Şi unde ai să găseşti un editor?

— Nu mai vreau să aud de editori. Am să desenez cărţi de joc cu poeme şi am să le vând eu însumi. Am să pictez volume cu imagini hazlii pentru femeile bogate.

Ceva mai încolo am dat de o ceainărie. Alături se afla un atelier unde un bărbat şi membrii familiei lui ciopleau amulete de lemn cât degetul mare al mâinii, numite *netsuke*. Hokusai i-a desenat. Eu m-am uitat la amulete – un Buddha gras, o vulpe, o pisică adormită, o sobă. Mi-aş fi dorit şi eu una. Aş fi putut să o ţin în palmă şi să o strâng în pumn. Aş fi putut să o ascund în chimono, atunci când îl căpătam înapoi. Cu toţii ascundeam obiectele de valoare, nu de teamă să nu ne fie furate, ci fiindcă plăcerile nu ne erau îngăduite. Singurele noastre răsfăţuri erau ascunse, ca de pildă picturile pe care negustorii le comandau pentru căptuşeala hainelor.

Norii se adunaseră şi cerul ne privea ameninţător. Eram doar în a treia zi a noului an. O zi de primăvară, dar rece. În scurtă vreme avea să înceapă să plouă. Am ajuns la un popas. Clădirile întunecate erau înghesuite unele în altele pe ambele părţi ale drumului: hanuri, grajduri şi, deasupra câtorva trepte, un mic templu pentru călători, adăpostit sub porţi roşii. Tocmai când ne pregăteam să intrăm ca să ne aşezăm lângă o sobă fierbinte, a apărut o

mulţime de oameni. Bărbatul care împletea din paie apărători pentru copitele cailor îşi rânduia căruciorul. Un vânzător de tăiţei a aprins focul sub un cazan mare, plin cu apă. Nişte ţărani aduceau copii schilozi, bătrâni orbi, femei însărcinate.

— La ce fel de templu am ajuns? l-am întrebat pe vânzătorul de tăiţei.

— Nici un templu, a zis el râzând. Neguţătorii olandezi merg la Edo să se prezinte shogunului. Vor ajunge aici până cade înserarea. Unul dintre ei e doctor.

Olandezii erau singurii străini cărora le era îngăduit să facă negoţ în ţara noastră. Hokusai zicea că din pricină că erau gata să se dezică de cartea lor sfântă, doar ca să-l încredinţeze pe shogun că nu vor propovădui religia zeilor creştini.

— Îmi pare un motiv neîntemeiat ca să ai încredere în cineva, mi-a zis când l-am întrebat.

Mi-am adus aminte de diavolii cu păr roşu pe care îi zărisem prin fereastra înaltă de la Nagasakiya atunci când tata s-a dus să facă desenul. Mi-am amintit cum a răcnit mulţimea când au ieşit pe uşă afară. Mi-am dat seama că şi ei erau tot oameni şi se închinau zeului banilor.

Cu patru ani în urmă, un căpitan olandez venise acasă la noi. Îi ceruse tatei să picteze două suluri cu întâmplări din viaţa unui bărbat şi a unei femei din Japonia, de la naştere la moarte. Sulurile erau pentru comandant. Ne-a oferit o sută cincizeci de *ryo* pe ele. Apoi căpitanul a mai comandat două suluri, pentru el, şi ne-a oferit aceeaşi sumă. A zis că vor rămâne în Edo încă zece zile, nu mai mult, şi că lucrările trebuiau terminate până la plecare.

Era o sumă enormă. După ce a ieşit, noi am dansat în atelier. Ca de obicei, nu aveam bani şi barbarii cu părul roşu ne scoteau din încurcătură. Totuşi, timpul era scurt şi trebuia să punem cu toţii umărul la treabă.

Surorile mele au pisat pigmenţii şi i-au dizolvat în apă. Eu, fiind cea mai mică, spălam pensulele şi făceam tot felul de treburi. Elevii s-au aşezat de-a lungul sulurilor şi umpleau cu culoare acolo unde li se spunea.

Chiar şi aşa aveam de dus la bun sfârşit o muncă enormă, care nu putea fi întreruptă, aşa că abia dacă apucam să dormim. Hokusai voia să facă un

lucru de cea mai bună calitate.

— Va trebui să le spunem olandezilor că nu putem termina sulurile în zece zile, a zis în cele din urmă.

M-au trimis pe mine să duc solia. Căpitanul Hemmy a aplecat spre mine capul îmbrăcat într-un norişor de păr creţ, auriu, şi m-a anunţat cu voce tunătoare că olandezii nu mai puteau sta în capitală şi erau nevoiţi să plece fără a mai lua sulurile. Am alergat înapoi la atelier ca să dau teribila veste. Tata s-a mulţumit să mormăie ceva şi a continuat să deseneze clopotele templului, care îi dădeau multă bătaie de cap. Nimic, nici măcar anularea comenzii, nu-l putea abate de la lucru.

Spre norocul nostru, shogunul a tot amânat primirea străinilor. Zilele treceau şi olandezii încă mai aşteptau să fie chemaţi la castel. Noi lucram mai departe la suluri. Shogunul parcă ţinea cu noi, deşi, fireşte, nici nu putea fi vorba de aşa ceva. Interzisese acest fel de negoţ.

Patru zile mai târziu am terminat pictatul sulurilor.

Am ţinut-o într-o fugă până la Nagasakiya ca să duc vestea. Ni s-a spus să aducem sulurile în aceeaşi zi.

Opperhoofd[4] a fost foarte mulţumit de sulul pictat şi ne-a dat atâţia *ryo* câţi ne promisese. Dar căpitanul Hemmy şi-a pus ochelarii pe vârful nasului şi a aşezat sulurile unul lângă altul. L-a comparat pe al lui cu al superiorului, desfăşurându-le puţin câte puţin.

4 Comandant suprem (în olandeză, în orig.).

Hokusai a ridicat ochii în tavan, a rotit privirile prin cameră. A fluierat o scurtă melodie. A tras un vânt.

— Sunt amândouă la fel? Amândouă făcute de mâna ta?

Hokusai n-a crezut de cuviinţă să-i răspundă.

Căpitanul Hemmy şi-a scos ochelarii de pe nasul lung şi subţire.

— Cred că ale mele sunt copii, a zis. Nu sunt de aceeaşi calitate. Preţul ar trebui să fie pe jumătate.

Era o jignire îngrozitoare.

Fără să scoată o vorbă, neatins în demnitatea lui, Hokusai şi-a strâns chimonoul în faţă, apoi şi-a dres glasul şuierând în felul bine cunoscut. A făcut un pas înainte şi, cu mare grijă, a rulat a doua pereche de suluri,

atingându-le doar cu vârful degetelor. N-a făcut o plecăciune. M-a luat de mână şi am ieşit. Uşa mare de lemn s-a închis în urma noastră şi ne-am găsit din nou pe străzile Japoniei.

Acasă mama a luat cei o sută cincizeci de *ryo* şi i-a cerut şi pe ceilalţi. Tata i-a arătat a doua pereche de suluri.

— A încercat să mă tragă pe sfoară.

Mama a început să ţipe.

— Îţi dai aere de domn, dar te porţi ca un ţăran! Ce te ţii aşa cu nasul pe sus?

— Nu înţelegi nimic.

— Avem nevoie de banii ăştia. Jumătate din ei sunt deja cheltuiţi.

El a ridicat din umeri.

— Vrei să spui că nu-i aşa? Uită-te la copilul ăsta. E flămând!

L-a împins în faţă pe frăţiorul meu. Ori poate credea că nouă, fetelor, nu ne era foame?

În cămăruţele în care trăiam nu aveam cum să ne ferim de certurile lor. Eu şi sora mea ne târam într-un colţ şi ne astupam urechile, dar ţipetele tot le auzeam.

— Unde e neisprăvitul de frate mai mare? Ar trebui să aducă bani acasă!

— Ai grijă, femeie! Dacă blestemi copiii soţiei mele moarte, o să vină diavolii după tine.

— Iar tu, Tokitaro – îi spunea pe numele primit la naştere, ca să-i aducă aminte că nu s-a ales mai nimic de capul lui –, îi iubeşti pe cei morţi, nu pe cei vii. Te iubeşti pe tine, dar nu şi pe credincioasa ta soţie. O sută cincizeci de *ryo* ar fi scăpat casa asta de mizerie.

Mă rugam să tacă. Dar ea s-a pornit să se văicărească şi mai cu foc, învârtindu-se prin cameră asemenea unui şoim prins de furtună. Până la urmă, istovită, s-a prăbuşit la pământ.

— Furia te secătuieşte de puteri. Eu însă te iert, a spus tata cu glas blând. Aşa eşti tu. Nu mă înţelegi şi nu mă vei înţelege niciodată.

Mama a izbucnit în plâns.

— Care parte a sărăciei noastre crezi că nu o simt? a continuat Hokusai. Frigul şi umezeala? Hainele zdrenţuite? Faptul că lucrez nopţi întregi? Că fata asta face treburi pe care le făceam eu ca băiat? Că, în ciuda faimei de

care mă bucur în toată Japonia, noi mâncăm doar orez? Tu oi fi crezând că asta e mizeria, a vorbit Bătrânul mai departe, dar să ştii că se poate şi mai rău. Atunci când un străin, un barbar, se uită cu dispreţ la mine. Când spune că n-am făcut un lucru de calitate.

Până aici vorbise potolit, dar atunci şi-a ieşit din fire. A început să fluture din mâini şi să bată din picior.

— Oricum, e un om rău. Nu are nimic bun în el. Miroase urât.

— Se hrănesc cu carne de vacă, de aia, a zis ea.

— Puţin îmi pasă ce mănâncă.

— Puţin îţi pasă de ce mâncăm noi, i-a tăiat ea vorba ţipând.

— Eu pun preţ pe respect!

— Nu te poţi hrăni cu respect!

— Ba eu pot!

A holbat ochii, s-a aşezat jos cu picioarele încrucişate şi s-a apucat să soarbă şi să clefăie, frecându-şi burta cu palma. Eu mă tăvăleam pe jos de râs. Surorile mele mai mari îl urau fiindcă o lua pe mama peste picior. Iar mama s-a apucat să se văicărească. Fratele meu mai mic stătea cu ochii aţintiţi la focul care abia pâlpâia în vatră. Sakujiro aproape că nu vorbea. Mama îl legăna de pe un şold pe altul, ca pe un săculeţ cu orez. Băieţelul era un mister pentru noi toţi. Eu însă credeam că nu e prost deloc.

— Vezi, femeie, ăsta e neajunsul tău: nu poţi râde.

— Să râd? a strigat mama. Nu, în schimb pot să plâng.

Cu asta s-au potolit vreme de un ceas sau două. Apoi el i-a cerut să-i dea un castron gol la cină, ceea ce ea a şi făcut. El şi-a luat beţigaşele şi ducea mâncarea nevăzută la gură, zâmbind şi făcându-mi complice cu ochiul.

— De încăpăţânat ce eşti nu ţi-o fi nici foame, da’ cu mine să ştii că nu merge aşa. Eu simt foamea în burtă.

Nu era greu de înţeles: Hokusai se hrănea cu lucruri nevăzute, cum erau ele, bune sau rele. Nu era o luptă cinstită, recunosc. El era un geniu al zeflemelei. Ştia să se folosească de cuvinte aproape tot la fel de bine ca de pensule. Pe deasupra era şi un actor înnăscut. Adormeam ascultându-i poveştile cu stafii şi mă trezeam auzindu-i glumele. Eu îl înţelegeam pe Bătrân, mama nu.

Mă simţeam deasupra ei. Eu şi tata ne simţeam superiori.

În noaptea aceea am mers la Yoshiwara, nădăjduind să o putem vedea pe Shino.

A doua zi au luat-o de la capăt.

— Fetele tale suferă de frig din cauză că nu avem cărbuni pentru foc. Fiul tău…

A arătat spre băiat. Sakujiro zgândărea focul cu un beţigaş. Pe feţişoara lui nu se citea nimic. Te lua cu fiori când îl priveai, recunosc. Nici măcar ea nu găsea cuvinte să vorbească despre el.

— Pictezi frumoasele alea care sunt de vânzare, în timp ce eu, virtuoasa ta soţie, am doar un chimono…

— Of, mă oboseşti, mă oboseşti, a zis el cu voce blândă, aplecat peste un desen; lucrase toată noaptea. Ca să nu ne mai certăm, hai să zicem că trăim în mizerie. Ce vreau eu să spun e că prefer mizeria umilinţei.

— De ce? s-a înverşunat ea. Umilinţa nu înseamnă nimic pentru mine. E ca un ţânţar pe care îl alungi. Pe când mizeria o simţi în oase.

— Gândeşti ca în vremurile de demult, când nu erau decât ţărani. Au trecut mulţi ani de atunci, s-a întors Hokusai împotriva ei. N-ai nici un pic de mândrie. Mândria ţine de spirit. Al tău unde este?

Mai târziu, când s-au întins pe rogojină şi s-au iubit, i-a vorbit din nou blajin. O împingea în faţă şi o trăgea înapoi, ca pe un pachet de pe care vrei să scoţi învelitoarea. A pus-o în genunchi şi a îngenuncheat în spatele ei.

— Fă aşa şi am să te pictez, i-a spus. Nu asta vrei?

— Nu vreau să fiu în desenele hazlii! a protestat ea.

— Te învăţ eu cum.

El râdea, iar ea plângea. Apoi l-a luat cu binişorul. Eram un copil, dar auzisem multe femei încercând să încânte un bărbat cu vorbe dulci.

— Ia spune-mi, soţiorule, nu-ţi pare rău că n-ai luat cei o sută cincizeci de *ryo*?

Shino n-ar fi întrebat niciodată aşa ceva.

A doua zi să vezi şi să nu crezi! Căpitanul Hemmy şi garda lui japoneză şi-au făcut din nou apariţia la uşa noastră. M-au pus să-i spun translatorului lor că tata e ocupat şi nu-i poate primi.

— Înţeleg, a spus el. Numai că noi avem multă răbdare.

Au stat la uşă toată ziua. Când s-a înserat, l-am lăsat pe translator înăuntru. A făcut o plecăciune adâncă şi şi-a cerut iertare pentru că Hokusai fusese bănuit a fi făcut o copie. Căpitanul Hemmy se gândise mai bine. Dorea să ia sulurile şi adusese banii.

Tata nu voia să le vândă, ştiam foarte bine. Dar ţipetele mamei nu rămăseseră fără ecou.

— Du-te să cauţi printre cărţile din atelier, mi-a spus. Vezi dacă sulurile mai sunt de vânzare.

M-am dus în camera cealaltă şi m-am jucat vreme îndelungată cu pisicile, după care am adus translatorului sulurile şi povestea s-a sfârşit. Noi ne-am plătit datoriile şi mama a fost fericită o vreme, iar când el râdea, se punea şi ea pe râs.

Mai târziu am aflat că, în lunga călătorie spre Nagasaki, căpitanul Hemmy murise.

— Ooo! Ai văzut? Ai văzut ce s-a întâmplat? Ţi-am spus eu! repeta Hokusai, apoi făcea iar ooo şi aaa. Ai văzut? Ţi-am spus că intrase un spirit rău în el. A pus stăpânire pe el şi l-a dus la pieire. Cred că i s-a tras de la dezechilibrul celor patru grăunţe. Era plin de fiere. Nici măcar medicina occidentală nu l-a putut salva.

Hokusai s-a rugat, a intonat cântece religioase, a luat ierburi chinezeşti şi a tras fum de tămâie pe nas. Voia să se cureţe de spiritul nefast al căpitanului Hemmy.

Mă întrebam uneori ce se întâmplase cu sulurile cumpărate de Hemmy înainte să moară. Nimeni nu ştia. Poate că ajunseseră în Europa, duse de un tovarăş de-al lui. Poate că fuseseră vândute acolo şi aşa se crease faima care avea să ne facă viaţa un pic mai uşoară, înainte să ne-o facă mult mai grea.

12. Valurile

Trecuseră patru ani de la întâlnirea cu olandezii. Stăteam pe marginea drumului spre Tokaido, printre ţărani şi vânzătorii de tăiţei. Ne hotărâserăm să aşteptăm până aveam să-i zărim din nou pe barbari. Hokusai desena. Aveam şi eu o pensulă, cu care exersam scrierea caracterelor. Când tăiţeii

erau fierţi, a apărut şi convoiul. Mai întâi am văzut un nor de praf în depărtare. Apoi am auzit zgomotul – tobe, bice, nechezat de cai. Trebuia să îngenunchem şi să plecăm capetele, dar tata nu voia, aşa că ne-am îndepărtat de drum şi ne-am ascuns în păpuriş.

În faţa convoiului mergeau două străji. În spatele lor boii se încordau, cu capetele în pământ, caii mergeau în trap mărunt. Supraveghetorii răcneau. Hamalii abia se mişcau, cocoşaţi sub greutatea lăzilor cu mâncare şi a unei sobe de gătit. După ei veneau alţii, purtând pe umeri o mobilă uriaşă, acoperită cu o pânză roşie, brodată cu auriu: biroul comercial.

Cărătorii s-au oprit. Palanchinele s-au oprit şi ele, perdelele au fost date deoparte. Barbarii au scos capetele pe ferestre. Doi dintre ei s-au dat jos ca să vadă de ce nu puteau înainta. Erau înalţi, îmbrăcaţi în haine groase, negre, cu pălării înalte ca nişte coşuri. Aveau pielea albă ca aluatul. Păr roşu ca arama le atârna din bărbii şi le creştea de sub nas. În ochii lor reci ardeau luminiţe, la fel ca în ochii lupilor.

Au deschis coşurile căptuşite cu pânză de in şi oalele cu mâncare, au întins mobilele lor ciudate – mese şi scaune. Cărătorii s-au apucat să prepare ceaiul. Un palanchin negru, lăcuit s-a clătinat tare şi din el a ieşit şeful lor, înalt şi ţeapăn ca o păpuşă. S-a aşezat ca să ia micul dejun al diavolilor roşii: ceai şi prăjiturele. În timpul ăsta doctorul îi examina pe copiii bolnavi şi pe femeile bătrâne.

Tatăl meu s-a apropiat de ei. Translatorul l-a privit de sus: un ţăran în haine prăfuite, la fel ca atâţia alţii.

— Am o întrebare. Învăţaţii voştri spun că lumea e rotundă. E adevărat?

— Da, este. Am navigat în jurul lumii în corăbiile noastre.

Tata avea multe alte întrebări de pus. În cele din urmă trei barbari au stat de vorbă cu el şi i-au arătat instrumentele cu care priveau cerul. Luna era rotundă, se vedea limpede. Poate că toate erau rotunde. Iar dacă aşa era, cum rămânea cu liniile drepte? De unde veneau ele? Iar direcţia spre o stea? Se schimba dacă te aflai în altă parte a lumii? Poate că şi cerul era rotund? Atunci lumea trebuia privită în cu totul alt fel.

Răspunsurile nu l-au convins pe Hokusai, însă le-a mulţumit olandezilor, iar mie mi-a spus că trebuie să ne grăbim. Se lăsa întunericul.

Mi-a lămurit totul după ce am ajuns la o ceainărie unde ne-au primit peste noapte.

— Dacă aşa stau lucrurile, atunci nu există linii drepte.

Nu credeam. Liniile drepte erau peste tot. Ajungea să te uiţi în jur.

— O să vedem cu ochii noştri. Mergem spre orizont şi o să vedem dacă e curbat.

Uraga era un sătuc de pescari cuibărit sub o stâncă înaltă, pe un ţărm nisipos. Ieşiserăm din golful îngust care ducea la Edo, iar acum priveam spre largul mării. Ne-am îndreptat spre celălalt capăt al plajei, unde se vedeau câteva colibe de pescari. Nimeni nu mai locuia demult acolo. Doar bătrâni şi bătrâne care vânau ţipari cu ţepuşa mai colindau plajele.

— Sunt Tokitaro din familia Nakajima, i-a spus tata unuia din ei.

Bătrânii ne-au primit cu bucurie. Ne-am lăsat traistele într-una dintre colibe. Tata s-a aşezat pe plajă şi a rămas cu ochii la mare, despre care îmi spusese că e o lighioană uriaşă.

— După ce te uiţi? l-am întrebat.

Nici o barcă nu venea sau pleca. Până departe, la orizont, nu se vedeau decât valuri.

— Vezi linia aceea? Acolo unde se sfârşeşte apa şi începe cerul?

— Da.

— Aceea este marginea lumii. Dacă lumea e rotundă, a zis el, atunci linia aceea trebuie să fie curbă, nu dreaptă. Spune-mi ce vezi.

Am privit cu mare atenţie.

— E o linie dreaptă.

— Te înşeli, m-a contrazis. E rotundă, dar curba e foarte, foarte largă, aşa încât ne pare o linie dreaptă, a spus Hokusai. E o curbă foarte largă. Aici nu suntem îndeajuns de departe ca să o vedem.

— Dar mai departe nu putem merge.

— Atunci va trebui să ne schimbăm felul de a vedea.

Hokusai dorea să picteze valurile. A stat multă vreme pe ţărm, încercând să le surprindă în momentul cel mai potrivit. Dar valurile se mişcau prea repede şi se risipeau în faţa ochilor noştri.

— Nimeni nu mai pictează astfel de lucruri, am zis. În tablouri apar oameni.

— Aşa e, însă nu e neapărat nevoie de oameni.

— Aha, am făcut eu, înţelegând că avea de gând să facă şi alte schimbări.

Da, aşa plănuia. Avea să facă oamenii de pe plajă micuţi, astfel încât valurile să pară mari. Oamenii erau deja desenaţi. Pe drumul spre Uraga desenase vânzători de oale, de jucării şi coşurile în care îşi ţineau marfa. Acum îi copia pe desenul ţărmului. În depărtare a desenat valuri mici, arcuite ca nişte pisici. S-a pus şi pe el în tablou, în chip de bătrân.

Eram sigură că oamenii nu doreau astfel de picturi.

— Cine ar vrea să vadă doar apa şi o bătrână cărând o legătură de găteje în spate? am zis.

Fusese lumină, dar acum se lăsa noaptea. Tata s-a dus la malul apei. S-a întors şi a intrat în apă, s-a întors din nou şi a venit spre mine. A intrat din nou în apă şi s-a întors, iar şi iar, ca un copil. Revenea pe mal, dar de fiecare dată înainta mai mult în apă.

Zăream albeaţa pielii lui. Zăream dunga albă a valurilor când se înălţau. Marea nu o puteam vedea din cauza întunericului, dar o auzeam mugind, ca o lighioană mare ce era. Îmi era teamă de ea şi de ce i-ar fi putut face tatălui meu. Am încercat să alerg prin apă, dar mă trăgea de picioare şi parcă voia să mă dea la fund, aşa că am fugit înapoi.

El mergea tot mai departe. Apa îl prindea şi îl ducea de colo-colo. Pe întuneric nu îl mai vedeam, dar apa îl purta cu ea. M-am gândit că l-ar putea lua cu ea şi am început să plâng înăbuşit. Acum nu mai era în locul unde intrase. Din când în când spuma albă şi cenuşie se ridica şi îl acoperea.

Din întuneric s-a năpustit asupra noastră o barcă de pescari dornici să petreacă noaptea la ţărm. Mi-am închipuit că între mine şi capătul lumii e desfăşurat un sul pictat.

Barca a apărut şi s-a topit în întuneric, legănându-se de parcă dansa. Oamenii dinăuntru mergeau călare pe o făptură nevăzută. Vântul, sau poate valurile, i-a împins spre mine. Voiam să văd unde vor ajunge la uscat, pe marginea de jos a sulului.

Lighioana se sucea într-o parte şi în alta, acoperindu-l pe tata cu spumă. Eu stăteam în picioare pe plajă. Îmi ziceam că, dacă stau acolo, se va întoarce la mine. Umblam de colo până colo pe plajă, ca să fiu în locul unde avea să iasă la mal după ce sfârşea joaca cu lighioana.

Tata alerga încolo şi încoace, asemenea bărcii care se legăna în sus şi în jos pe valuri, îndepărtându-se, ridicându-se până la cer. Mergea greu, parcă picioarele îi erau de plumb, apoi împingea în lături, parcă îşi croia drum prin mulţime ca să poată ajunge într-un loc anume. Apa era o foaie neagră de hârtie. El era pensula. Mişcările lui închipuiau o imagine. Oare ce desena?

Am stat îndelung cu ochii aţintiţi la el. Şi-a folosit trupul ca să deseneze o mulţime de caractere. Se oprea şi pornea în ritmul unei muzici pe care doar el o auzea. Se lupta să rămână în picioare. Se lupta să se ţină deasupra valurilor. Trupul lui folosea fiecare muşchi ca să se exprime. M-a fulgerat un gând: îşi desena calea. Poate că asta voia să-mi spună.

Numai că eu nu înţelegeam.

Am strigat către el:

— Bătrâne, întoarce-te!

Văzând că nu-mi răspunde, l-am luat cu binişorul:

— Bătrâne, întoarce-te, să-ţi fac un ceai bun…

Zgomotul apei îl asurzise. Am încercat altfel:

— Hei, tu ăla! Vino dracului înapoi! Pocitule!

Dar nici aşa n-a mers.

N-am să uit în veci întâmplarea asta, mi-am zis, măcar că nu aveam habar ce înseamnă în veci. Nu ştiam cum va fi viaţa mea, dar cum stăteam acolo, privindu-l pe tata cum dansează cu valurile, am înţeles că am să veghez întotdeauna asupra lui, când va cădea şi se va ridica, şi că pământul de sub picioarele mele se va mişca odată cu el, asemenea valurilor. Nu voi avea niciodată încredere în pământul de sub picioare. Voi înfrunta valurile, cu ochii la omul-nălucă pe care îl îndrăgeam. Eram copilul său, dar şi el era copilul meu într-un anume fel.

Crescuserăm împreună în copilăria mea. Învăţaserăm despre amor şi femeile care se vindeau în Yoshiwara.

Fuseserăm împreună în atelierul unde se făceau stampele amoroase. Imaginile cu bărbaţi şi femei încleştaţi unul de altul, cu femei împinse cu forţa în jos pe rogojină – parcă n-am fi auzit aceleaşi lucruri noapte de noapte, acasă la noi.

Vitregiile vieţii nu ne erau străine. Eu aveam grijă de bani atunci când tata nu avea vreme sau chef de ei. O auzisem pe mame spunându-i vorbe care l-ar fi făcut să nu o mai iubească. Dar nu în acele împrejurări m-am preschimbat din copil în adult, ci în acea zi, în faţa valurilor. Atunci când strigam după el întocmai ca o mamă.

Când în cele din urmă s-a întors, l-am întrebat ce făcuse. I-am dat haina mea de băiat şi m-am străduit să-l încălzesc. Era aşa de încântat, că n-a băgat de seamă că şi mie îmi era frig.

— Îmi puneam întrebări, a zis. Vreau să înţeleg. Ştiu că eu sunt aici şi că toate sunt în mişcare, câteodată unele împotriva altora. Ştiu că apa şi spuma sunt părţi ale aceluiaşi lucru.

— Aşa să fie?

— Da, a zis. La fel ca fantomele şi oamenii vii. La fel ca spiritele şi demonii. Curge şi e ca fumul. Poate fi chiar ca norii.

— Aşa, carevasăzică, am făcut eu, măcar că nu înţelegeam o iotă.

Ne-am dus ceva mai încolo pe ţărm şi am rugat-o pe nevasta unui ţăran să ne dea ceva de mâncare. În schimb, tata avea să-i facă un desen. I l-a făcut: soţul ei trăgând năvoadele afară din apă. Femeia a fost mulţumită. Ne-a împrumutat două saltele şi două cuverturi de bumbac pentru noaptea aceea. Ne-am întors în coliba noastră.

Dimineaţa, când soarele s-a ivit din apă, tata era treaz. Stătea ghemuit pe ţărm şi privea luntrile lungi ale pescarilor care vâsleau din răsputeri ca să treacă prin valurile care se spărgeau de mal. De câte ori o luntre izbutea să străpungă zidul de apă, scotea un chiot de bucurie.

Apoi se uita la valurile care se spărgeau unul după altul.

Vântul puternic tăia o brazdă în apă. Acela era începutul unui val. Valul se înălţa tot mai sus, până nu se mai putea ţine singur. Înainte să se spargă, începea să curgă. O perdea de apă limpede, netedă ca mătasea, se prăvălea din spuma de pe vârful valului spre vârtejul albastru de dedesubt.

Aşa s-a scurs multă vreme. Apoi Hokusai s-a ridicat. Şi-a înfipt picioarele în nisipul ud de la mal. A înaintat în apă; picioarele i se afundau puţin în nisip.

A scos un chiot de plăcere.

La amiază era cald. Ne-am bălăcit puţin şi ne-am întins pe nisip, lângă apă. Nevestele pescarilor aveau pălării mari şi se fereau de soare, pe când noi ne arătam pielea.

— Cruzimea alor tăi e greu de îndurat, a zis.

— Cum adică?

Simţeam în trup căldura soarelui amestecându-se cu răceala nisipului ud.

— Au să mai fie prilejuri. Data viitoare am să mă descurc mai bine.

A fugit în apă, încercând să sară peste următorul val.

Mie mi se părea că viaţa se întinde nesfârşită în faţa mea. Aveau să fie alte şi alte prilejuri care ne vor înălţa sau vor trece cu tăvălugul peste noi.

Am rămas acolo toată ziua aceea şi ziua următoare. A căpătat mai mult curaj în faţa mării.

— E o lighioană sălbatică, dar o pot îmblânzi, spunea.

— Nu prea cred.

A intrat mai mult în apă şi spuma s-a învolburat în jurul pieptului său costeliv.

Nu ştia să înoate, aşa că eram nevoită să mă duc după el. Nici eu nu ştiam. Când ajungeam lângă el, se lăsa în genunchi ca să întâmpine apa. Eu mă luptam să rămân în picioare. Apa mă sugea, parcă voia să-mi smulgă carnea de pe oase. El o lăsa să-l izbească. Se clătina şi îşi înfigea iar picioarele în nisip. Eu scuipam apa sărată care îmi intrase în gură.

— O să ne mai întoarcem la viaţa asta, mi-a promis.

Un val l-a plesnit.

A mers spre larg, întors într-o parte. Acum stătea într-un vârtej de apă albă şi albastră.

A căzut.

Valul l-a izbit de nisip. L-a tras în faţă. S-a rostogolit, nemaiputând să se ţină pe picioare. Era prins în val.

A dispărut.

Am stat. Am aşteptat să iasă din apă. M-am apropiat încă puţin de locul unde apa nu mai mergea înainte, ci se trăgea înapoi. Am rămas acolo.

A ieşit din val şi a alunecat pe nisip.

Gleznele mele erau ca două tulpini de bambus. S-a prins de una.

M-am hotărât să încerc şi eu. M-am dus unde apa era puţin adâncă şi am lăsat-o să mă împingă. Valul care venea din spate era înceţoşat, apoi s-a limpezit atunci când s-a aplecat în faţă.

Mişcarea apei mă împingea în jos.

Îmi era frig şi frică, dar eram fericită: mă jucam cu tata. Era doar al meu. Oare se gândea la Shino, sau la mama, sau la ce făcea cu una şi cu cealaltă? Oare ce gândea despre mine? Dar asta ştiam: la mine nu se gândea. Cu mine era obişnuit, atât şi nimic mai mult.

Prin urmare, doar eu puteam să mă gândesc la mine. Cum eram eu? Nu învăţasem să mă gândesc la mine deosebit de el şi de nimeni altcineva, de fapt. Credeam că sunt urâtă, însă isteaţă şi cu limba ascuţită. Mă pricepeam să folosesc pensula, aşa încât să nu-i înşel aşteptările. Pesemne că era îndeajuns.

După-amiază a venit, s-a aşezat pe nisip şi a aşteptat ca vântul şi soarele să-l usuce.

— Acum ne întoarcem la Edo, a zis.

Am fost dezamăgită.

— Credeam că o să locuim aici.

— Va veni şi ziua aceea, dar acum trebuie să mă întorc.

— De ce?

— Trebuie să găsesc un editor, să fac stampe şi să le vând.

— Da’ ai zis că vom trăi aici. Că ai să faci desene ca să capeţi de mâncare.

— Am zis eu aşa ceva? s-a mirat el fără urmă de prefăcătorie. Nu mi-e de ajuns. Nu pot. Nu sunt mulţumit. Lumea adevărată nu e aşa.

Ne-am ridicat şi am pornit-o înapoi.

13. Din nou acasă

În Yoshiwara venise primăvara. Cărăuşi cu obraji bucălaţi urcau colina Primping împingând roabe şubrede, pline cu puieţi de cireş, ca nişte norişori verzui agăţaţi pe tulpinile subţiri, cenuşii. Roţile hârâiau urcând Podul Şovăielii. După ce treceau vârful, oamenii alergau în faţă şi propteau roabele cu spinările, ca să nu o ia la vale şi să iasă pe poartă înainte ca ei să le poată prinde.

După ce traversau podul de lemn, cărăuşii se împrăştiau pe strada mare. Scoteau lopeţile şi se apucau să sape. Nu ştiam de unde aduc pomişorii. În ce pepinieră, în ce mic paradis trăiau până venea vremea plantatului? După ce erau puşi în pământ, pomii păreau că sunt dintotdeauna acolo. Într-o săptămână bobocii albi se umflau şi se deschideau, iar peste încă una o pâclă roz-sidefiu învăluia ramurile şi începeau petrecerile.

Mitsu bârfitoarea a ieşit din prăvălie. A arătat cu degetul spre părul meu, a dus mâna la gură şi a pufnit-o râsul. Tata n-a mai luat-o pe ocolite.

— Unde e Utamaro?

Mitsu a făcut ochii mari, bucuroasă de vestea pe care avea să ne-o dea.

— Acum e acasă. Dar lucrurile merg rău, chiar mai rău decât când ai plecat.

Tata s-a lăsat pe spate şi a ridicat din sprâncene. Aşa să fie? Mitsu căuta întotdeauna să facă impresie. Nu cu ea ar fi trebuit să stea de vorbă. Grozav îi mai plăcea să dea veşti rele! Orice ţi-ar fi spus, să meditezi mai întâi un pic la ce ar fi putut fi adevărat şi ce nu.

— Ce scandal, ce scandal! a şoptit şi s-a oprit ca să-şi tragă sufletul.

— Bandiţii! Au intrat în… – ne-a spus numele unui bordel de mâna a doua – şi l-au jefuit. Au siluit două curtezane, iar alteia i-au tăiat gâtul. Groaznic! a exclamat fluturându-şi arătătorul noduros. Cartierul ăsta se duce de râpă. Pe vremuri, ştii la fel de bine ca mine, derbedeii ăştia ar fi fost opriţi la poartă. Acum nu mai punem mâna pe ei nici măcar când nu-şi plătesc datoriile.

Alături, Waki cel cu faţa blajină tatua spinarea unui pompier. L-a lăsat întins pe masă şi a ieşit să ne salute.

— Fac o treabă bună, i-a şoptit tatei. Dacă vine un pompier la mine, toţi ăilalţi se iau după el.

Mi-am dat seama că nu desenul îl încânta, ci însuşi pompierul, puternic şi bărbătos. Acesta a ridicat capul şi ne-a făcut cu ochiul. Ne-a făcut cu ochiul ca să ne arate că durerea nu e mare lucru pentru el. Waki s-a întors respectuos la el. Era omul-pânză, materialul de lucru uman la care visa de multă vreme.

Pe Hokusai l-au tulburat puţin veştile, dar nu s-a speriat.

— Aşa e la oraş, mi-a spus. Tot timpul se întâmplă câte ceva, câte o nenorocire.

Lipsisem doar câteva zile şi Utamaro fusese eliberat din închisoare, iar bandiţii atacaseră bordelurile. A zâmbit şi a clătinat din cap. Păsările, florile, pisicile din rigolă, toate s-au bucurat de zâmbetul lui.

Am mers mai departe până la hanul lui Etako. Când am ajuns la uşă, un bărbat ne-a ieşit în cale.

— Cărui fapt îi datorăm plăcerea? a făcut Sanba.

— M-am întors la lume.

— V-a fost dor de mine, pun rămăşag, a zâmbit către noi amândoi.

— Ba deloc. Ne-am întors de nevoie, a zis tata. Am nevoie de lume.

— Mda, lumea s-a mai întunecat de când aţi plecat, a continuat Sanba.

A arătat cu capul spre colţul unde era aşezat un bărbat. Scria pe un sul de hârtie, încruntat. Mânuia pensula cu mişcări sigure, iuţi, se oprea după câteva clipe, o înmuia în cerneală şi îşi admira opera. În timp ce scria întindea mâna şi apuca pe pipăite, cu degetele boante, o ceşcuţă, sorbea o înghiţitură şi o punea jos.

— Cine e ăla?

— Un samurai rămas fără slujbă, a răspuns Sanba. Se pregăteşte să ne ia la rost. În fiecare zi mai apar alţii ca el.

Bărbatul a terminat de scris. S-a sculat în picioare şi a ridicat vocea ca să fie auzit peste zarva mulţimii.

— Edo devine un loc al haosului moral, a strigat el; de fapt, citea ceea ce scrisese pe hârtie. Viaţa morală s-a dus de râpă. E o ruşine!

— Întâi vin aici să se simtă bine, după aia încearcă să se spele de păcate zicând că noi suntem cei răi, a zis Sanba. Seminţele lui Sadanobu dau roade.

Samuraiul folosea cuvintele vechi care ar fi trebuit să însemne ceva pentru noi.

— Trădarea a venit de hac virtuţii şi milosteniei!

— Ce nătărău, a zis tata cu glas tare.

De prin colţurile camerei, curtezanele dădeau din cap a încuviinţare.

— Cine te-a trădat, dragule? Inima ta suferă?

— Nu vă gândiţi decât la dragoste. Dacă v-aţi vedea! Vă jucaţi de-a dragostea. Munciţi doar pentru binele vostru. Ce fel de oameni sunteţi? Daţi banii pe prostituate şi pe băutură. Nimeni nu e devotat. Nimeni nu-şi slujeşte stăpânul. Ce s-a ales din Calea Liniştirii Oamenilor?

— Chiar aşa. Ce s-a ales de ea? a întrebat Sanba. Poate că a devenit Calea Trezirii Oamenilor?

— Vă proslăviţi trupurile învelindu-le în mătăsuri şi aşternuturi scumpe. Vă închinaţi frumuseţii de parcă ar fi… de parcă ar fi o putere în sine, a bolborosit el.

Era. Până şi eu ştiam asta.

Samuraiul striga mai departe. Nu numai nouă ne purta pică. Tuna şi fulgera împotriva tuturor locuitorilor din Edo.

— Seniorii împrumută bani de la cămătari. Iau până şi stipendiile propriilor samurai ca să-şi plătească datoriile.

— Du-te la seniori să le spui ce greşesc. Aici nu găseşti nici picior, a murmurat cineva.

— Afar’ de iscoadele lor.

Hohote de râs. Am început şi eu să zâmbesc. Asemenea tatei, mă simţeam bine acolo. În mijlocul mulţimii mă simţeam în siguranţă.

— Pentru ce au fost dintotdeauna despărţiţi cei demni de respect de cei care trebuie dispreţuiţi? Să nu mai fie despărţiţi! Să se termine! Împărţirile ţin de natura omului.

Bărbatul a pocnit cu latul palmei în masă.

— Cum rămâne cu Calea Principiului? Patima şi nebunia au adus cu ele haosul. Vă treceţi viaţa zbătându-vă între câştig şi pierdere…

Încă mai striga când Etako l-a împins spre uşă. În prag a dat nas în nas cu o femeie cu o coafură înaltă, în formă de turn, în care erau înfipte podoabe

lăcuite. Femeia era înfăşurată într-o mantie de brocart, violet cu frunze verzi. Îl privea de sus, cocoţată pe sandalele cu tălpi de trei palme.

— Şi coafurile femeilor sunt mult prea complicate! a mai apucat să strige.

Hana-ogi VII a zâmbit languros. Era regina frumuseţii, curtezana cu cea mai mare căutare, cea mai scumpă. Orice bărbat din Edo şi-ar fi pus viaţa în joc pentru o oră din timpul ei.

— Am să citesc despre asta în cartea ta, când o publici, a zis ea, arătând spre sulul de hârtie.

— Te rog să-ţi plăteşti ceaiul, a strigat Etako după el.

— Acu' înţelegeţi ce vreau să spun? Bani, bani şi iar bani? s-a adresat samuraiul indignat mulţimii, căutându-şi punga. Întreg oraşul ăsta nu e decât un bordel uriaş. Fiecare vrea ca celălalt să plătească, să plătească şi iar să plătească. Înainte nu era nevoie de bani.

A aruncat câţiva bănuţi în praf, a ieşit în stradă şi s-a pierdut în mulţimea care trecea podul şi intra pe Poarta Mare.

Ne-am dus să-l vizităm pe Utamaro în camera închiriată deasupra tipografiei. Pielea îi era de un galben bolnăvicios. Stătea încovoiat de spate. Avea încheieturile legate cu nişte curele de piele. O vecină îi adusese sake; s-a aplecat ca să-l ajute să soarbă din ceaşcă.

— Stânjenitoare treabă, a zis.

Arunca din cap ca să dea băutura pe gât. Ne-a arătat încheieturile, roase până la carne. Noaptea, femeia dădea curelele la o parte şi îi freca rănile cu ulei. Îi era peste putinţă să doarmă. Aţipea câte o jumătate de ceas, dar chiar şi atunci mintea îi rămânea aproape trează.

— Ne-am temut de ce o să păţeşti la interogatoriul de la Nisipurile Albe, ştiind cât de mândru eşti. Dar văd că eşti bine, a zis tata.

Utamaro a ridicat mâinile şi le-a lăsat în poală.

— Mi-au dat drumul, a încuviinţat el, dacă asta se cheamă libertate.

— Oricum, e mai bine decât după zidurile închisorii.

— Te bucuri că nu mâinile tale sunt legate, a spus Utamaro.

Hokusai a tăcut. Cum ar fi putut răspunde amărăciunii lui?

— N-ai putea picta. Nici chiar tu, care pictezi şi cu stânga, şi cu dreapta, n-ai putea picta fără mâini. Nici măcar tu, Hokusai.

— Tata poate picta cu degetele de la picioare, m-am băgat eu în vorbă.

Tata m-a redus la tăcere cu o privire.

— Poate picta ţinând pensula în dinţi.

— Mi se pun cârcei, a protestat Utamaro mânios. Sunt mai în vârstă decât tine. Sunt un om bătrân.

— Amândoi suntem bătrâni, a zis Hokusai.

Utamaro a ridicat din nou mâinile şi le-a lăsat să cadă pe genunchi.

— O să-mi scoată cătuşele astea, însă am să le port mereu la încheieturi, la fel de grele ca numele pe care mi l-au dat: nelegiuit, a spus rar, pătruns de vorbele lui. M-au ucis.

— Ba nu, Utamaro. Nu-i aşa. Tu nu poţi fi ucis. Tu eşti nemuritor. Şi nu ţi-a fost niciodată teamă.

— Nu mi-e teamă. Nu e ca în poveştile cu stafii. Balauri şi şerpi care ies din fumul trupurilor arse şi se întind spre tine. Nu e aşa. Aia nu e teamă.

— Atunci ce e teama? a întrebat Hokusai.

— Îţi pot spune cum începe. Simţi că ai în tine un vierme care te roade şi tot creşte şi tocmai din pricina asta trebuie să nu iei seama la el şi să te ţii semeţ.

Tata asculta cu atenţie. Prietenul lui fusese doborât. Se prăpădea. Ce nenorocire!

— Şi cum se sfârşeşte?

— Nu se sfârşeşte. Devine o parte din tine, nici mai mult, nici mai puţin. Îţi suge puterea. Poate că nu există un sfârşit, a zis Utamaro. Poate că sfârşitul este… a ridicat mâinile ca să ne arate că se gândea la moarte. Oricum, o viaţă respectabilă nu mai poţi duce.

Hokusai n-a spus nimic. Utamaro a zâmbit.

— Vorbeşte lumea că ai câştigat mari sume de bani vânzând olandezilor.

Eu am plescăit din buze.

— Doar o dată, şi s-au dus repede. Acum patru ani. N-au fost sume mari.

— Ba au fost. – Utamaro a dat din cap ca să-şi scoată părul din ochi. – Am să fiu cinstit cu tine. Faima ta mă arde la ficaţi. Nu e drept ca olandezii

să-ţi cumpere lucrările. Sunt mai bătrân decât tine, mai bun şi ştiu mai bine ce vor oamenii.

— Nu-i adevărat! am zis eu cu voce piţigăiată, în schimb tata n-a scos o vorbă.

— Cum se face, Hokusai, că eşti în libertate? S-ar zice că, atunci când tu încalci regulile, *bakufu* nu iau în seamă asta. De ce oare, mă întreb. Fiindcă eşti ţăran şi arta ta e artă de ţărani? Fiindcă eşti neînsemnat, cred. Ori poate datorită doamnelor ălora nobile? Rubedeniile curtezanei tale sunt oameni puternici. Aşa să fi izbutit să pleci pe furiş când încep necazurile?

— Poate sunt o stafie, a zis tata.

— Da, asta cred că eşti, a spus Utamaro făcându-i semn din cap femeii să-i ducă ceaşca la gură.

Ca într-un dans mut, îi ghida mâna cu ochii, deschidea gura doar puţin, atât cât se cuvenea, şi clipea repede. Femeia apleca iute ceaşca şi o îndrepta la loc. O sorbitură de sake se prelingea printre buze şi el o înghiţea.

— Iar de tine ce se va alege, copilă? Ai să te furişezi şi tu, asemenea tatălui tău, ca să ai un pic de libertate? Oare urâţenia şi curioasa ta lipsă de feminitate vor fi salvarea ta?

Până atunci nu-mi dăduse niciodată atenţie. Nu aveam nimic din ce preţuia el la o fată şi mai ales la o femeie. Oare mă cercetase pe ascuns? De ce întreba?

— Ce-ai să faci în viaţă?

— Promite ca artist, a zis tata. O să mă ajute pe mine.

Utamaro a dat din umeri. Şi-a întors privirea către tatăl meu.

— Cei care au copii se cred nemuritori. În fapt, n-au nimic deosebit. Cred că sunt, dar nu e aşa. Sunteţi la fel ca noi, viaţa vă poartă de colo-colo. Nu aveţi nici putere, nici scăpare. Sunteţi la voia sorţii.

A ridicat mâinile încătuşate şi şi-a frecat încheieturile de frunte atât de tare, că pielea i s-a jupuit şi sângele a început să i se scurgă printre ochi.

De cum s-a ivit un prilej am luat-o la fugă, ferindu-mă de cărucioarele vânzătorilor, strecurându-mă prin mulţimea de gură-cască şi pierde-vară, spre Casa Tamaya, la Shino.

Kana stătea de pază la intrare, ca întotdeauna. Aduna cheltuielile în catastif. N-ai fi zis că fusese cândva o curtezană frumoasă. Acum umbla neîngrijită, făcuse burtă, era hărţuită de griji, îşi pierduse fineţea. Cu toate acestea, avea inimă bună. Când m-a văzut, mi-a zâmbit. În ochii ei eram doar un copil din cartier care trăgea la bucătărie. Nu se gândea că aş avea ceva în cap. M-am învârtit pe lângă masa ei de lucru. Am văzut o chitanţă din care reieşea că Jimi cumpărase o fată nouă. Pe hârtie era scris preţul: doi *ryo*.

— Destul de ieftină, la banii ăştia, am zis.

Kana a înhăţat chitanţa.

— Nu e deşteaptă, s-a plâns ea. Pe deasupra mai ia şi opiu. Nu înţeleg de ce am luat-o.

— Poate aţi vrut să vă arătaţi bunătatea, am zis; mă distra să o iau în zeflemea.

— Chiar aşa! Din bunătate! Eşti un copil care pricepe multe. De asta nu mai scoatem profit ca pe vremuri. Oamenii nu înţeleg cât de primejdioasă e meseria noastră. Le primim pe fetele astea – altminteri unde s-ar duce? Le educăm. Uite ce frumoase devin, şi ce folositoare. Sigur, nu ştii ce se poate întâmpla; unele se îmbolnăvesc şi mor. Ei, şi aşa, banii investiţi de noi ajung în pământ. Profitul scos e neînsemnat. Lucrăm şapte zile pe săptămână şi clienţii sunt atât de necioplţi!

— E groaznic, i-am întărit eu spusele.

— Iar gardienii! Ori de câte ori duc lipsă de bani, te trezeşti cu ei la uşă. Ne învinuiesc că am încălcat puţin legea şi stau cu mâna întinsă. Chiar aşa! Vezi coloana asta? Aici sunt doar bacşişuri!

— Iar acum au început şi jafurile, i-am dat eu apă la moară.

— Întocmai! Din fericire, nu s-a întâmplat în prăvălia noastră. Nu, nu, aici nu pot intra, atâta vreme cât avem un băiat de pază.

„Băiatul“ era un bătrân zbârcit, cu baston, care curăţa haznaua.

Kana a aruncat o privire în jur şi mi-a făcut semn să mă apropii.

— Da’ oricât ar fi de înspăimântătoare jafurile sau violurile, sunt lucruri şi mai rele. Mai rău e că soţul meu se culcă cu fetele. Ce poate fi mai rău? Poate că te scârbeşte. Îmi pare rău, dar ăsta e anturajul în care ai crescut. Ai

văzut de toate. I-am spus să înceteze. I-am spus că, dacă o mai duce aşa, am să plec de aici, nu-mi pasă ce se alege de mine.

Am făcut o mutră compătimitoare.

— Deoarece, a zis şi pe faţa ei ursuză am citit o speranţă, un dor ascuns, dar şi o sfidare, fiica mea… am trimis-o de aici. La părinţii mei. Nu se poate să trăiască aici. Nu se poate nici măcar să vină în vizită, în locul ăsta de desfrâu. N-o să-şi mai vadă tatăl decât când vom avea o afacere cinstită.

I-au dat lacrimile şi a pătat cifrele pe care le scrisese în lunga coloană de cheltuieli.

— Altminteri vom închide bordelul. Da, chiar aşa. Chiar mă bate gândul să mă apuc de negoţul cu orez. Cel puţin aşa am rămâne cu ceva bani.

A scos o batistă din mânecă şi s-a şters la ochi. A pus mâna pe braţul meu. Îmi mulţumea că o ascultasem.

Am arătat cu capul spre scară. Ceream un lucru nepermis.

— Pot să urc?

— Du-te.

14. Prinsă asupra faptului

Era spre sfârşitul dimineţii, un răgaz de linişte în lumea aceea. La etaj, Shino şi fetele exersau „dansul“.

Acum chiar aveau un motiv. Nu mai râdeau una, două. Mergeau ca tigrii, călcând uşor, cum le învăţa Shino. Acele de păr – pe care le vedeai în orice tablou, înfipte în cocurile înalte, şi care le arătau rangul (cu cât aveai mai multe ace, cu atât costai mai mult) – erau meşteşugit ascunse la încheieturi, sub mânecile chimonourilor. Ochii lor aruncau scântei. Shino mergea în faţă. Aluneca pe podea şi împungea cu mâinile spre ochii, urechi (amândouă odată), golul de sub bărbie, inima duşmanului nevăzut. Împlântă, împlântă, blochează, izbeşte, întoarce-te – iute, ca o pasăre care ciuguleşte şi fuge. Apoi acele dispăreau din nou în mâneci.

— Nu şovăiţi. Dacă loviţi, loviţi cu gândul să ucideţi adversarul. Dacă nu aveţi sorţi de izbândă, nu atacaţi. Dacă atacaţi fără să fiţi hotărâte nu veţi izbuti.

Se mişca atât de lin, încât părul ei lung, despletit, îi atârna pe umeri şi pe spate fără ca vreun fir să se clatine. Părea că nu face nici un efort. Mersul şi ţinuta ei erau de o eleganţă perfectă. Shino era profesoară bună: metodică, răbdătoare, neabătută de la scopul ei. O priveam cu drag. Poate că nu era fără defecte, însă era frumoasă.

La sfârşitul *katei* fetele au dat drumul aerului din piept cu un şuierat prelung. Asprimea de pe feţele lor s-a topit. Shino a dat din cap spre mine. Ştiuse tot timpul că sunt acolo. Sigur că da, simţise mirosul meu de sudoare, poate chiar mirosul drumului şi al sării din mare, ori poate simţise dorul meu de ea. Simţitul făcea parte dintre calităţile ei. A plecat capul, prefăcându-se că mă salută politicos: eram încă îmbrăcată în haine băieţeşti. În ochii ei am văzut că se bucura de întoarcerea noastră.

— Ei! Ai picat la ţanc. Ne poţi ajuta. Hai să vedem cât de puternică eşti, mi-a spus. Întinde braţul şi loveşte-mă. Încearcă să mă împingi în spate.

Am întins braţele, am pus palmele pe umerii ei şi am împins-o. Era numai piele şi os, slabă ca un câine vagabond, numai că mai lungă. Nici n-am apucat să clipesc şi m-am trezit cu acele ei de păr la gât; nici măcar n-o văzusem mişcându-se. Un cot îmi bloca mâinile, pumnul celeilalte mâini mă împungea sub coaste. Mi-am pierdut echilibrul şi am căzut.

Curtezanele au aplaudat discret. Apoi au dat trena chimonoului la o parte ca să se poată mişca şi s-au pus pe treabă. Încercau să blocheze şi să lovească, prefăcându-se că se mişcă elegant. Se lăsau pe un genunchi, aşa cum făceau de obicei, cu capul plecat, dar când se ridicau făceau o mişcare de blocaj cu braţul în timp ce cu mâna cealaltă, ţinând acul sub degetul mijlociu, împungeau cu putere sub coastele bărbatului închipuit. Se ridicau şi apropiau mâinile, aşa încât să poată înfige acele în urechile bărbatului în timp ce cu genunchiul îl izbeau în bărbie.

— Staţi aplecate în faţă. Înălţaţi-vă, dar păstraţi un nod de forţă în voi, explica Shino. Aşa îl veţi putea împinge deoparte. Nu depărtaţi braţele de corp, ca să nu vă poată apuca de unul şi să-l răsucească. Ţineţi coatele lipite de corp.

Eram atât de absorbite, că nu l-am auzit pe Jimi pe coridor. Nici Shino nu l-a simţit când a intrat. Profesoara a făcut ea însăşi o greşeală. Noi toate

greşiserăm. Jimi m-a apucat de cămaşă – şi-o fi închipuit că sunt băiat – şi m-a aruncat cât colo. A înşfăcat-o pe Shino de guler, strângând-o de gât.

— Ce dracu' faceţi aici?

Prostituatele s-au purtat cum era de aşteptat. Scâncind şi smiorcăindu-se ca nişte căţeluşi, au îngenuncheat şi au făcut plecăciuni adânci, ascunzându-şi feţele. Cu grabă caraghioasă îşi înfigeau acele la loc în păr. Toate în afară de Shino.

— Aveam lecţia de dans, a spus ea calmă, parcă nici n-ar fi băgat de seamă că Jimi o sugrumă.

N-a lăsat ochii în jos. L-a privit pe Jimi drept în faţă, cu seninătate. În ochii ei am văzut aceeaşi flăcăruie neîmblânzită pe care o zărisem atunci când ne întâlniserăm prima oară, când o insultase Tsutaya. M-am întrebat deodată cum o chema de fapt pe fata asta care nu găsea de cuviinţă să se supună şi care îşi atrăsese o astfel de pedeapsă.

— Lecţie de dans!

Jimi nu a citit nimic în adâncul ochilor ei. Nu era un bărbat ager. Dar ceva tot a simţit. El era un peşte mare, un animal de pradă care se simţea bine printre cei lipsiţi de apărare. Cu toate acestea, timp de câteva clipe, puterea lui asupra fetelor a pălit. O umbră mai mare decât el trecuse pe deasupra lui. A cercetat-o pe Shino din priviri, dar n-a văzut decât o *yakko*. Nu-şi putea închipui că o prostituată e în stare de ceva. Dacă i-ar fi spus cineva că luau lecţii de autoapărare, ar fi izbucnit în râs. Într-adevăr, simţea că ceva nu e cum trebuie, dar nu îşi dădea seama că e vorba chiar de el.

A ridicat mâna dreaptă şi a plesnit-o pe Shino peste faţă. Avea în mână un cuţit de tăiat tutunul şi lama i-a despicat bărbia. La început n-a curs sânge, dar apoi a apărut pe marginile rănii şi a rămas acolo.

Shino s-a clătinat şi atât.

Jimi a dat drumul gulerului.

Sângele a umplut rana încet, picătură cu picătură, şi a început să curgă. Jimi privea mai degrabă nepăsător. Ştiam la ce se gândea: să n-o fi lăsat cu o cicatrice care să-i scadă valoarea.

— Ţi-ai făcut ceva la faţă, a murmurat.

Shino şi-a aranjat chimonoul, şi-a strâns repede părul bogat şi l-a prins cu ace. Fără ca el să-şi dea seama, s-a dat mai departe de el, unde n-o putea

atinge. Apoi a dus mâna la obraz.

— Îmi cer iertare, e un dans destul de aprig, a murmurat ea. Urmează după întrecerea băutorilor, spre sfârşitul serii, ca un fel de preludiu. De aceea părul e despletit, a zis şi s-a apucat să-şi înfigă acele la loc.

Celelalte stăteau tot cu faţa la pământ. Eu rămăsesem pe jos, acolo unde mă aruncase. Nu voiam să văd nimic.

Pesemne că Jimi şi-a zis că Shino scăpase prea uşor.

— Târfă neobrăzată! a spus şi a întins mâna să o apuce de cot ca să-i sucească braţul la spate.

Dar n-a ajuns la Shino. Şi-a pierdut echilibrul. Shino a îngenuncheat punând piciorul sub al lui. Jimi s-a rostogolit peste ea şi a căzut pe o parte.

A rămas acolo. N-aş fi putut spune cum se întâmplase.

Shino îngenunchease lângă capul lui.

— Îmi cer iertare, zicea. Am fost neîndemânatică. Greşeala e a mea.

Poate că el ar fi făcut o criză şi ar fi bătut-o dacă ea ar fi arătat că se teme. Ea însă nu părea înfricoşată.

— Am vrut doar să mă plec în faţa dumneavoastră, dar când am făcut un pas în faţă aţi făcut şi dumneavoastră unul şi ne-am lovit unul de altul. Îmi cer scuze. Din vina mea aţi căzut. Daţi-mi voie, vă rog, să vă ajut…

M-a privit peste umărul lui şi, în acea clipă, când viaţa ei s-ar fi putut sfârşi, când lucrurile luaseră o întorsătură cu adevărat urâtă, pot să jur că a ridicat din sprânceană. Apoi mi-a făcut semn din cap: ieşi!

Am fugit afară. Tunsă cum eram, păream un băiat care bântuie pe străzi. Nimeni nu şi-a bătut capul să mă oprească.

În cele din urmă, Mitsu a venit la atelierul de tatuaje unde aşteptam împreună cu tata. Ne-a spus că Shino a avut noroc.

— N-a fost rănită.

— N-a fost?

— Doar o zgârietură. O să se vindece iute.

— Doar Jimi a fost rănit. Aşa-i? am zis ca să-l fac pe tata să râdă, fără să izbutesc însă.

— Şi altceva? Spune ce s-a mai întâmplat.

Mitsu nu se grăbea. Nu avea de gând să renunţe atât de uşor la momentul ei de glorie. A oftat, şi-a netezit părul şi a cerut un ceai. Waki l-a adus şi i l-a oferit cu o figură îngrijorată. Faţa tatei era împietrită – nu-şi îngăduia să arate nici milă, nici teamă.

— A avut noroc. Da, a fost norocoasă. Ar fi putut s-o omoare. Să-i lase o cicatrice pe viaţă. Tăietura aia nu se ştie cum se va vindeca. Aşa-i? Deocamdată e doar…

Aici Mitsu a tras adânc aer în piept, a ridicat din sprâncene, a holbat ochii, a strâmbat gura şi apoi a ţuguiat buzele.

— Cum e?

Hokusai se lăsa când pe un picior, când pe celălalt. Ce nu se citea pe faţa lui se vedea în muşchii gambelor, ai coapselor, ai braţelor şi în pumnii care se încleştau şi se descleştau. Eu vomitasem. Fusese vina mea, ştiam că eu eram de vină. Ce bine ar fi fost dacă îl omora pe Jimi. Eram sigură că ar fi putut, cu acele de păr. Dar n-aş fi mărturisit nici în ruptul capului.

— E învineţită. Pe unde a lovit-o. Pe braţe şi pe spate, ca să nu-i scadă valoarea. O îngrijesc fetele. Au trimis după ierburi şi bandaje. Au făcut rost de un talisman: o hârtie pe care sunt scrise toate marile altare din Ise. A mâncat-o şi sângerarea s-a oprit.

Veştile erau proaspete şi amănunţite.

Tata se învârtea prin cameră. Ştia câte ceva despre medicina occidentală şi nu credea în amulete. Pe de altă parte, nici nu putea spune că nu crede în ele.

— De unde ştii toate astea, Mitsu? a întrebat privind-o chiorâş.

Mitsu ştia totul despre toată lumea. Nu avea nevoie să dea lămuriri. L-a privit jignită. Nu aveam încredere în spusele ei?

— Ştiu eu de unde, a răspuns. Trăiesc de multă vreme în cartierul ăsta. De mai multă vreme decât tine. Şi decât oricine altcineva.

— Le învăţa pe celelalte să danseze. Să fie graţioase, de. Kana e prietena mea. O ştiu de pe vremea când era doar o prostituată pentru clienţi săraci. Kana se simte vinovată. Ea a încurajat-o. Shino voia doar să le înveţe ceva folositor. Numai că dansul s-a încins. Jimi a crezut că puneau ceva la cale. Kana i-a luat apărarea lui Shino. Chiar aşa.

Mitsu îşi luase un aer important, foarte sobru.

— Kana i-a salvat viaţa lui Shino. Va fi pedepsită doar pentru obrăznicie, cu toate că Jimi, nu se ştie cum, s-a lovit rău la spate atunci când a vrut să oprească dansul.

Mitsu a ridicat iarăşi din sprâncene şi a strâmbat din gură. Arăta întocmai ca un răufăcător de pe un afiş kabuki. Era încântată de grozăvia celor povestite.

— Cu toate astea, a legat-o de un stâlp şi a ameninţat-o cu biciul. A lovit-o. Curtezanele plângeau toate şi îl rugau să se oprească. Vă daţi seama? Dansau, nimic mai mult. Ce l-o fi apucat?

Eu ştiam ce îl apucase: sfidarea senină care răzbătuse din ochii lui Shino. Îl înfruntase, şi încă într-un fel atât de elegant, că se simţise un nătărău.

— Aşa că ce mai putea face? repeta Mitsu oricui era dornic să o asculte. Toate prostituatele i-au luat apărarea. Au spus că erau la fel de vinovate şi că, dacă o pedepseşte pe ea, atunci să le pedepsească şi pe ele. Iar dacă le pedepsea pe toate însemna că pierdea câştigul pe o săptămână, ba poate chiar i se ducea afacerea de râpă. Eu ştiu, fiindcă şi eu am afacerea mea. A fost nevoit să le dea ascultare, în special lui Hana-ogi.

Tatei şi mie ne-a mai venit inima la loc.

— Toate bune, numai că… numai că…

Ridica din sprâncene, holba ochii, strâmba din buze. Cât mă scotea din fire teatrul ei! Aş fi vrut să ne dea veştile într-un fel mai stăpânit, ca să le pot duce povara.

— Dar n-o să scape doar cu atât. N-are cum. Ascultaţi-mă pe mine. Nu s-a sfârşit. Jimi o urăşte, dintotdeauna a urât-o. Nu i-a adus decât necazuri. Aşa-i? Chiar acum, când noi stăm de vorbă, s-a dus acolo – a arătat cu capul spre marginea Yoshiwarei, lângă canal, unde se aflau bordelurile cele mai sărăcăcioase – ca să găsească să o dea pe un preţ bun.

N-a trecut bine un ceas că vestea s-a şi răspândit: o vânduse.

— Noul ei proprietar e un cărpănos, a zis Mitsu. Femeile de acolo n-au un aer prea sănătos.

Cu toate că avea inima bună, ochii îi sclipeau de plăcere când ne vedea cum suferim.

— Dar tot răul spre bine, a adăugat cu voioşie. Acum maseurul orb îşi poate permite să vină la ea. Ştiţi că e îndrăgostit de ea de ani de zile.

Am aşteptat o săptămână şi într-o zi, pe la apus, ne-am dus la noul bordel unde lucra Shino.

Era o casă cu etaj, şubredă, nevăruită, pe o stradă dosnică, chiar pe malul canalului împuţit. Apa stătută duhnea. Acolo nu aveau scrinuri chinezeşti înalte şi nici draperii de catifea. Femeile de aici nu se îmbrăcau cu lucruri scumpe şi nici nu ieşeau să se plimbe până la ceainărie spre sfârşitul după-amiezii. Stăteau în spatele grilajului de la intrare, unde puteau fi văzute.

Acolo era şi ea.

Lumina cădea pe faţa ei, dar noi eram în umbră. Stăteam mai la o parte, aproape atingând stâlpul verandei, şi ne uitam la cei adunaţi pe stradă de parcă eram înăuntru, alături de curtezane, şi nu afară, lângă cei care le priveau. Pe faţa lui Shino nu se citea nimic. Era machiată cu un strat gros de fard alb; tăietura pe care i-o făcuse Jimi nu se vedea.

Un bărbat i-a făcut semn cu degetul, chemând-o.

Shino s-a ridicat şi a venit, mergând cu genunchii lipiţi, mişcând doar puţin din tălpi, aşa încât poalele chimonoului se legănau în urma ei asemenea unei cozi. S-a apropiat de grilaj, ne-a aruncat o privire, dar n-a dat nici un semn că ne-ar cunoaşte. A şoptit ceva către *yobbo*. Nu i-a făcut ochi dulci, aşa că bărbatul n-a mai părut interesat. Shino s-a dat înapoi şi s-a aşezat la loc.

De după colţ a apărut orbul. S-a aşezat chiar în faţa ei, de parcă o vedea. Ţinea capul ridicat, urechile ciulite şi flutura din degetele groase ca nişte tentacule. *Yobbo* s-a retras. Mitsu avusese dreptate: maseurul devenise clientul lui Shino.

Mă duceam să o văd la noul ei bordel ori de câte ori apucam.

Bordelul se afla la marginea terenului pe care se întindea Yoshiwara. În locul acela mlaştina îşi cerea înapoi drepturile. Strada era tot timpul plină de noroi şi, pe măsură ce înaintam spre vară, bântuită de roiuri de ţânţari. Proprietarii nu-şi bătuseră capul să pună lampioane colorate sau arbori înfloriţi. Toate uşile erau la fel – mohorâte.

De multe ori, chiar înainte de amiază o vedeam atunci când ieşea din casă. Lângă fântână, alături de un mic cimitir, se înălţa un templu budist, atât de vechi, că vopseaua roşie se scorojise de tot. Era un loc liniştit: nimeni nu mai venea acolo. O urmam, dar ea mă ruga să stau ceva mai departe cât timp se ruga. Când pleca de acolo, figura ei era zâmbitoare.

— Ce mai e şi cu rugăciunile astea? N-am ştiut că te rogi.

— Am greşit, mi-a răspuns. Mă rog la zei să-mi dea puterea să mă stăpânesc.

Am aşteptat, plimbându-mă printre pietrele funerare ale cutărei sau cutărei faimoase curtezane. Fuseseră toate îngropate aici cu pompă, îmi închipuiam. Doar că nimeni nu avea grijă de morminte, ale căror pietre erau acum aplecate, gata să cadă. Vorbeam cu ea pe deasupra pietrelor, ca să o mai ţin acolo, să nu se întoarcă la bordel.

— O greşeală măruntă, am zis. Nu l-ai auzit venind.

— Ba mai mult de una. Am îngăduit mâniei să pună stăpânire pe mine.

Mie nu mi se părea că asta ar fi o greşeală.

— Ţine minte ce ţi-am spus, a repetat ea. Când te apucă furia…

— …să nu loveşti, am continuat eu, măcar că nu eram de aceeaşi părere.

— Să nu-ţi fie milă de mine.

— Ştiu. Aici aveţi zile când mâncaţi pe săturate? Celelalte fete sunt drăguţe?

— Nu, mi-a răspuns. Nu va mai da lecţii de autoapărare.

— Poţi să exersezi în minte şi nimeni n-are de unde şti, a zis.

Mi-a mai spus că domolise demonul trufiei. Învăţase să se poarte potrivit condiţiei sale.

— În orice clipă e cineva cu ochii pe tine.

Orbul venea des la Shino. O voia doar pentru el. Ştiam că are un nume, dar refuzam să-l folosesc. Nici Shino nu rostea numele lui Hokusai. „Tatăl tău“ îmi spunea uneori, ca şi cum nu-l cunoştea personal. Nu m-a întrebat niciodată de ce el nu făcea nimic. Cunoşteam amândouă răspunsul: ca să o cumpere, ar fi avut nevoie de bani. Şi, cu toate că uneori era bine plătit, alteori nu găsea de lucru. Iar când aveam bani, se duceau repede. Unde, habar n-aveam, şi dacă îl întrebam îşi ieşea din fire şi îmi vorbea batjocoritor.

Între timp, o femeie înaltă şi subţire, cu un chip abătut, întotdeauna singură, apărea în toate tablourile lui. Oricine îşi putea da seama că era Shino – plimbându-se pe sub sălcii, ţinând o umbrelă în mână, aşteptând iubiţi.

— Unul te urmăreşte şi altul te vede, i-am spus într-o zi. Orbul te urmăreşte şi Hokusai te priveşte.

Numai că orbul o urmărea în zadar, căci nu vedea. Iar tata, măcar că o vedea în adevăr, aşa cum era, nu putea face nimic.

— Poate că lucrurile stau taman pe dos, zicea ea. Orbul mă vede într-adevăr, fără ochi, pe când tatăl tău doar priveşte şi vede ce-i pe dinafară.

— Unul te pune pe hârtie, iar celălalt îşi pune mâinile pe tine.

— Eşti lipsită de bună-cuviinţă.

Aproape că o făcusem să plângă şi mă bucuram. Eram crudă. Orbul era singurul ei mijloc de trai, singurul ei client. Era nevoită să se poarte respectuos cu el. Îşi impusese ea singură să se poarte astfel, să-şi desăvârşească pregătirea spirituală. Cu un pic de noroc, dacă îl făcea fericit, el avea să îi scurteze şederea în Yoshiwara.

— Se pregăteşte să devină cămătar, m-a anunţat ea. Nu poate să vină la mine fiindcă strânge bani ca să cumpere autorizaţia, a adăugat ceva mai târziu.

Cred că era de fapt un mesaj pe care trebuia să-l transmit tatei, ceea ce am şi făcut.

Utamaro s-a alăturat iarăşi Poeţilor nebuni. Cătuşele – pedeapsa aleasă pentru „cei aşezaţi“, cum ne spunea lumea – îi fuseseră scoase. Dar mâinile îi atârnau în faţă ca nişte lucruri nefolositoare al căror rost nu-l mai găsea. Pielea i se îngălbenise, părul îi căzuse. Nasul lui înalt la rădăcină, căruia îi datora bine cunoscutul aer trufaş, era numai os.

Pe strada mare oamenii spuneau că Utamaro era prea istovit ca să meargă mai departe. Spuneau că a renunţat să lupte şi nu-şi mai doreşte decât să vorbească de vremurile bune.

Şi, pe neaşteptate, a murit.

A murit din cauza cătuşelor, ziceau oamenii.

Nu mai vorbeau de nimic altceva.

Nimeni nu moare din cauza unor cătuşe. El era deja bătrân.

L-a omorât umilinţa de a fi purtat cătuşe.
Ba nu. Utamaro nu putea fi umilit.
Însă nu putea picta cu mâinile încătuşate.
I le-au scos.
A murit fiindcă nu mai voia să trăiască.

15. Orbul

Oraşul era plin de trupuri. Nu doar de leşuri schilodite şi capete murate, ci şi de trupuri în mişcare, iuţi şi viclene. Pompieri tatuaţi ridicau scările arătându-şi dosurile despicate şi cefele vânjoase. Curtezanele stăteau la ferestre cu chimonourile desfăcute ca să li se vadă umerii albi, rotunzi. În pieţe, mulţimea de picioare era asemenea unui desiş de bambus. Dacă te opreai pe un pod, o duzină de braţe te împingeau de la spate să mergi mai departe.

Trupurile erau spiţele roţilor care purtau oraşul. Într-o zi vedeam un grup de fete învăţând un dans nou. A doua zi zăream în faţa teatrului nişte saltimbanci care făceau tumbe ca să atragă mulţimea. Băieţii ridicau zmeie în albia râului, iar în zilele de sărbătoare până şi curtezanele ieşeau să se întreacă la jocul numit fluturaşul zburător. Aceste trupuri îi serveau tatei de modele. Bătrâni scheletici, copii dolofani, fete încântătoare, călugări rugându-se… orice se mişca îi atrăgea privirea şi mişcarea mergea de la ochi drept la pensulă şi pe hârtie.

Dulgherii şi zidarii aduceau căruţe pline; construiau caturi noi peste clădirile şi aşa înghesuite, în care ne stânjeneam unii pe alţii. Pe deasupra ne stânjenea şi felul învechit în care trăiam. Nu mai puteam fi stăpâniţi. În ciuda cicatricei şi a verandei cu zăbrele de lemn, Shino avea să se ridice din nou. Va avea un cămătar orb drept ibovnic.

Vedeam cât de neiertătoare este viaţa şi cum trupurile îi duceau greul. În piaţa de peşte l-am privit pe un bătrân istovit cum îşi trage piciorul beteag, ferindu-se de tinerii sănătoşi, arşi de soare care îşi aruncau unul altuia câte un ton uriaş. Soţia lui aranja scoicile în cărucioare. Era mai scundă decât mine, dar mâinile ei noduroase, umflate la încheieturi şi brăzdate de

cicatrice, erau iuţi şi îndemânatice: puneau scoicile în şiruri drepte, fără cusur. Degetele zbârcite erau vrăjite, ţâşneau de colo-colo, ca nişte rândunele, şi nu-şi arătau urâţenia decât când stăteau nemişcate.

Trupurile femeilor se împlineau asemenea fructelor proaspete şi se veştejeau la fel de repede. La baia publică priveam pe furiş femeile măritate când se dezbrăcau. Pe trupurile lor, netede în tinereţe, vedeai acum pielea atârnând, colăcei de grăsime pe coapse şi coaste descărnate. Cu toate acestea, femeile aveau mare grijă de trupul lor: se frecau bine ca să scape de pielea moartă, se plesneau uşor peste pliurile rozalii, muiate de apă.

Chiar dacă nu avea nimic altceva, un bărbat era stăpân peste trupul lui. Femeia la fel. Cel puţin până când căpăta forme de adult. Atunci, de cele mai multe ori, trupul ei era dorit de un bărbat. Dacă îl lua, i-l dădea înapoi sleit şi stricat. Eu vedeam ce se întâmplă şi, poate fără să-mi dau seama, m-am hotărât că voi fi acel fel de femeie pe care bărbaţii nu o doresc.

Trupul meu era din nou îmbrăcat în haine de fată. Aveam paisprezece ani şi eram urâtă. Aşa spunea toată lumea. Falca de jos era lată, dând feţei mele o formă colţuroasă. Bărbia ieşită în afară se termina cu un fel de măciulie rotundă. Eram poreclită Faţă-de-felinar. Munceam la Atelierul Steaua Nordului. Eram fata bună la toate a lui Hokusai.

În ziua de care vreau să vorbesc m-am dus împreună cu el la vânzătorul de cărţi. M-am aşezat pe marginea drumului ca să mă odihnesc, aşa cum făceam ori de câte ori se ivea un prilej. Dacă pe jos era praf, desenam cu degetul de la picior. Dacă era noroi, luam un băţ ca să trag liniile. Dacă aveam la îndemână hârtie, pensulă şi tuş, făceam schiţe după ceea ce vedeam, la fel ca el. În ziua aceea am plecat şi m-am învârtit pe lângă femeia care vindea pepene, tăiat şi aranjat pe tăvi. Atât m-am învârtit pe acolo, că mi-a dat şi mie o bucată. Am muşcat cu lăcomie şi zeama roşie, subţire, mi s-a prelins pe obraji. Am scuipat seminţele negre în sus. Shino ar fi fost indignată de felul în care mă purtam.

Am stat o vreme printre cei adunaţi în faţa unuia care vindea parfumuri.

— Floare de migdal! striga el. Floare de migdal!

Parfumul dulce, delicat, se pierdea în fumul de cărbune venit de la taraba cu *yakitori* de alături şi mirosul de sudoare al trupurilor. Apoi m-am întors

la tata.

Îi arăta lui Tsutaya lucrările noi. Într-un desen apărea o prostituată care se întâlneşte cu clienţii într-o barcă, ghemuită într-un colţ, îmbrobodită cu o eşarfă neagră. Tata voia să o includă în albumul consacrat curtezanelor din Edo. Femeile ca aceasta erau pe ultima treaptă. Trupuri fără nume, lucrau pe malul canalelor, în frig şi umezeală. Roşul şi negrul erau adânci, îmbibaseră hârtia.

Tsutaya făcea nazuri:

— N-aş zice. E atât de întunecat! Oricum, nu mai vrem curtezane. E din ce în ce mai greu să îi păcălim pe cenzori.

Mă scotea din fire. Adevărul e că eu însămi adăugasem culorile, după ce Hokusai desenase conturul.

A scos alta: Frumoasa ameţită. O curtezană beată se sprijinea de un cufăr negru de lac. Şi la asta lucrasem.

Tsutaya a pus mâna pe umărul tatei.

— Văd că eşti statornic în hotărârea ta de a arăta latura întunecată a lucrurilor. Foarte bine, dacă aşa vrei. Numai că eu nu le pot vinde. Nu pe astea. Afară de cazul în care găsesc un cunoscător adevărat.

M-am dus în spate să-i văd pe gravori cum lucrează. Dacă editorul cumpăra desenele, gravorii lipeau hârtia de o bucată de lemn de cireş ca să copieze imaginea, apoi crestau liniile în lemn. Se foloseau de cuţite cu lama dreaptă sau curbată, cele mai mici cât un deget de copil, cele mai mari cât un pumn. Gravorii stăteau aşezaţi cu picioarele încrucişate în faţa unor măsuţe joase. Tăiau bucăţele micuţe din lemn şi suflau ca să le dea deoparte. Decupau până şi liniile fine ale scrisului, nu doar curbele ispititoare ale femeilor. Nu conteneam să mă minunez văzându-le îndemânarea. M-au salutat înclinând capetele, fără să scoată o vorbă, ca să nu-şi piardă concentrarea.

Când m-am întors, am văzut că tata nu vânduse lucrările.

— De ce nu mai vrea să ţi le publice?

— Îi e teamă să nu-i aduc ghinion, a spus Hokusai.

Tocmai norocul îi purta ghinion lui Hokusai. Norocul lui era că, după ce se stinsese Utamaro, devenise cel mai renumit artist din Edo. Cum puteai să fii vestit şi sărac în acelaşi timp era un mister pentru mine, dar lucrurile

chiar aşa stăteau. Ghinionul lui era că îl preţuiau străinii şi de aceea editorii se temeau că va fi persecutat de autorităţi. Olandezii se întorseseră în Edo şi stăteau închişi în casa lor ciudată, cu ferestre înălţate mult deasupra pământului, prin care nu puteai privi înăuntru. Pe podul din faţă, o mulţime de oameni aşteptau răbdători. În fiecare zi primeam ştiri despre cine intra sau ieşea pe uşa înaltă. Învăţaţi sau studenţi ai *rangaku*. Actori celebri şi curtezane, până şi Hana-ogi. Ea ne-a trimis vorbă prin una dintre ucenice că vechii clienţi ai lui Hokusai doreau să mai cumpere lucrări. *Opperhoofd* voia să-l vadă.

— Spune-i că, dacă vrea să mă vadă, trebuie să vină la Atelierul Steaua Nordului, a zis tata.

Nu ştiu de ce stăruia să primească persoane importante acasă.

Atelierul arăta de parcă acolo tocmai avusese loc o încăierare.

Era de fapt o singură cameră, lipită de încăperea în care locuiam. Cel puţin acum nu mai dormeam pe aceeaşi rogojină. Fiecare avea rogojina lui şi le aşezam alături una de alta, în jurul focului. Dimineaţa mâncam în acelaşi loc. Eram două fete, sora mea Tatsu şi cu mine şi fratele nostru, Sakujiro, rămas acasă. Fratele mai mare, din prima căsătorie a tatei, fusese tocmit ucenic la un şlefuitor de oglinzi pe nume Nakajima. Făcea parte din aceeaşi familie la care fusese şi tata trimis ca ucenic, dar nu-i plăcuse meseria şi nici nu dorise să moştenească afacerea (încă un motiv pentru mama ca să-i scoată ochii). Şi totuşi, dintr-o pricină neînţeleasă, familia Nakajima rămăsese legată de noi. Cu toate că tata – care se credea prea bun să stea pe coridoarele castelului şi să lustruiască bronzul ca să fie tot timpul curat – fugise de generozitatea lor când era copil, fratele meu vitreg fusese luat ca ucenic. Munca lui aducea ceva bani, nu mulţi, dar oricum mai mult decât ar fi câştigat oricare altul dintre noi, aşa că nimeni nu se plângea. Sora mea, O-Miyo, se căsătorise cu unul dintre ucenicii tatei. Tatsu şi cu mine lucram în atelier. Mama îl ducea pe Sakujiro la şcoală. Era foarte mândră de băiat şi el ştia asta.

Atelierul nici măcar nu era mare: avea şase tatami cu totul. Pe lângă pereţi erau înşirate cufere pline de stampe şi schiţe. Tot timpul erau acolo ucenici care lucrau aşezaţi pe jos sau la măsuţe; făceau desen după natură.

De obicei erau aduse găini, maimuţe şi iepuri în cuşti ca să-i desenăm. Mai era şi câte o pasăre în colivie sau un peşte într-o găleată, iar pisicile mele se învârteau peste tot, gata să sară.

Era şi multă gălăgie în atelier. Ziua venea şi O-Miyo, împreună cu băieţelul ei care nu învăţase încă să meargă. Împungea pisicile cu băţul şi vărsa vopselele înadins. Nu-l puteam suferi.

Munca ne lua toată viaţa şi nu ne aducea nimic, cel puţin aşa spunea mama. Certurile dintre părinţii mei nu încetau. Mama nu voia să se dea bătută. Nu putea crede că nu va căpăta ceea ce-şi dorea. Se certau fiindcă tata nu se pricepea să chivernisească banii. Îi risipea pe plăcerile lui proprii, care or fi fost acelea – partide de pictură, uneori chiar jocuri de noroc. Nimic deosebit, numai că mama se simţea păcălită. Drept urmare, strigătele lor se adăugau cârâitului păsărilor închise în colivii, bombănelilor lui O-Miyo care îşi dojenea fiul şi hohotelor tatei, care râdea ca un nebun.

Cu el nu ne plictiseam niciodată. Picta cu mâna stângă şi cu mâna dreaptă. Putea picta deasupra capului sau, dacă se apleca cu capul între genunchi, pe podeaua din spatele lui. Se folosea de unghii ca să picteze şi râdea fără oprire. La vremea aceea scria o carte numită *Mâncăruri neobşnuite*. Se juca cu orez, supe, sake, ceai, prăjiturele, legume proaspete şi uscate, ouă de crustacee în timp ce îngâna un cântecel despre sake:

Mai întâi omul cumpără sake.
Apoi sake cumpără sake.
După asta, sake cumpără omul.
Nu se ştie niciodată ce încurcături se stârnesc de la sake.

Era toamnă. Vântul izbea apărătorile de pânză de deasupra intrării de zidurile prăvăliilor – buf, buf. Poeţii nebuni stăteau în faţa ceainăriei de lângă templul Asakusa. Eu luasem cu mine o tăbliţă de ardezie ca să exersez scrierea. Pe stradă şi-a făcut apariţia o siluetă masivă, înfofolită în haine groase. Sadanobu. Iarăşi el. Artiştii şi-au întors ochii către el.

— De ce vine aici?

— Ne urmăreşte.

— Poate că a terminat romanul şi e pregătit să-l publice.

Glumeau, dar fără chef.

— Poate că-i e teamă, a zis Sanba. Îşi dorea să scrie pentru istorie, dar istoria se scrie singură. Şi n-o să fie prea îngăduitoare cu el.

Vântul se învârtea printre acoperişurile caselor făcând felinarele să se legene. Lumina a bătut strâmb pe faţa lui Sadanobu, întâi portocalie, apoi albă, şi s-a stins. A trecut peste toate feţele, simplificând trăsăturile, preschimbându-le în măşti.

— Cred că vrea să ne spună ceva, a spus Sanba.

Sadanobu s-a apropiat şi, după curiosul lui obicei, s-a aşezat din profil. Pântecele lăsat, bărbia butucănoasă, nasul lătăreţ făceau din silueta lui o caricatură. N-a luat în seamă zeflemeaua celorlalţi. A vorbit cu voce joasă, de om chibzuit.

— Am venit să pun pe cineva în gardă. Pe cel căruia i se spune Hokusai.

Poeţii nebuni nu şi-au pierdut cumpătul.

— Nu avem pe nimeni cu numele ăsta. Poate Hokkubei, Hokuba, Hokutsu, Hokuta? Nu ştiu despre cine vorbiţi.

— A fost într-adevăr un artist cu numele ăsta, dar i l-a vândut unui învăţăcel.

Pe cât părea, Sadanobu a râs pe înfundate, căci pântecul fleşcăit i se mişca în sus şi în jos.

— Hokusai ar trebui să ştie că legea nu îngăduie să dai străinilor amănunte despre viaţa japonezilor, a zis el.

După asta a plecat.

M-am uitat la tata. A sorbit din băutură. Venise vremea aceea. Ce aveam să ne facem?

Nimic, din câte îmi dădeam seama.

S-a auzit o bătaie discretă şi uşa atelierului a fost trasă într-o parte. Tata s-a încordat. N-a dat nici un semn că ar fi ştiut cine bătuse, dar s-a îmbujorat puţin la faţă.

Era Shino.

Faţa ei fină, prelungă, se ascuţise de când stătea la bordelul cel sărăcăcios. Cicatricea de pe bărbie, întinsă de-a lungul fălcii, se vindecase şi abia se mai vedea. Cocul uriaş, ridicat în vârful capului, în care erau înfipte mai multe ace, parcă îi supsese puterea din trup. Mânecile largi ale

chimonoului şi obiul gros o făceau să pară şi mai subţire. Fusta îngustă la poale i se lipea de picioare şi se târa pe jos. Chiar şi acum arăta prea nobilă pentru viaţa pe care o ducea.

Cum de ieşise din Yoshiwara? Trebuie că venise cu o treabă anume, dar care?

M-am apropiat de ea. N-o mai văzusem de luni de zile. Tata s-a răstit la mine:

— Ei! Ţi-am spus să te uiţi la desenul domnului Bohachi.

— M-am uitat. Nu e prea bun!

Maestrul a ridicat din umeri într-un fel care spunea multe, dar zâmbetul nu şi l-a putut ascunde.

— Vezi, a grăit el către Shino, cum seamănă tot mai mult cu mine?

— Mă gândeam să o iau pe Ei la baie, dacă te poţi lipsi de ea, a zis Shino.

Tatsu şi O-Miyo au făcut nişte feţe lungi. Atenţia pe care mi-o acorda Shino le scotea din sărite.

— De ce să te lipseşti de ea? Are de lucru.

— Tocmai despre ce are de lucru va vorbi cu Shino.

— De ce numai Ei? a bombănit Tatsu.

Privirea ei încruntată m-a urmărit în timp ce mă îndreptam spre uşă.

— Ai trecut de vârsta smiorcăielilor, Tatsu. Treci la treabă, a dojenit-o tata.

Am plecat. La piciorul podului cerşetorii cântau cu glasuri monotone, întinzând castroanele ca să le dăm câţiva bănuţi.

— Slăvită fie Sutra Lotusului! Lăudat fie numele Creatorului!

Aduceau cu ei mirosul aerului de ţară, căci aveau legate la gât pacheţele cu ierburi de munte. O ghicitoare cu privirea năucă stătea ghemuită, ţinând o copăiţă între picioare.

— Hai să-ţi citesc viitorul, a îmbiat-o ea pe Shino, dar aceasta s-a ferit, refuzând-o politicos.

— Nu vreau să-mi cunosc viitorul, a zis. Dacă tot nu pot să-l schimb, atunci la ce bun?

Când am auzit-o vorbind aşa, m-am gândit la tot ce poate fi mai rău.

— S-a întâmplat ceva? E rău?

— Tot ce se întâmplă e datorită nouă înşine, mi-a răspuns. Nu trebuie să ne pierdem speranţa.

Viaţa în Yoshiwara o schimbase. La lumina soarelui îi vedeam creţurile de la coada ochilor şi ridurile întinse de-a lungul nasului. Părul ei minunat nu mai lucea ca înainte şi, după cum arăta cocul, se vedea că nu mai fusese pieptănat de câteva zile.

Am ajuns la baie. Deasupra intrării era agăţată o săgeată cioplită în lemn, pe care scria: Adulţi, 10 *mon*. Copii, 8 *mon*. Shino a numărat monedele cu gaură pătrată la mijloc. Baia bărbaţilor era alături, iar proprietarul era soţul femeii care ţinea baia femeilor. Ajutorul de la baia bărbaţilor a aruncat o privire după perete, în baia noastră. Zicea că are nevoie de praf de săpun, însă eu cred că voia să o vadă pe Shino. Atrăgea toate privirile. Era mai înaltă decât mine şi, cu toate că nici una din noi nu era frumoasă, ea era graţioasă. Eu eram scundă, cu picioarele crăcănate, la fel ca tata. Bărbia îmi ieşea mult în afară, mai ales atunci când ţineam să-mi impun voinţa, ceea ce se întâmpla adesea. Shino, cu figura ei plăcută şi ochii mai mereu plecaţi, stârnea curiozitatea. Bărbaţii o plăceau. Îşi închipuiau că e sfioasă, neavând habar cât se înşelau.

Ne-am luat cârpele de spălat, ne-am scos sandalele şi ne-am desfăcut cingătorile. Aplecate peste nişte găleţi mici de lemn, ne-am frecat la subraţ şi între picioare, aruncând zoaiele pe podeaua de lemn lustruit. Ne-am clătit şi, mergând cu grijă ca să nu alunecăm pe podea, ne-am dus să încercăm apa. Băiatul cu găleţile ne-a şi văzut.

— E prea fierbinte? a întrebat; întotdeauna era politicos cu Shino, ca toată lumea, de altfel. Ori prea rece?

Alte femei erau nevoite să bată în marginea vanei de lemn ca să-i atragă atenţia. Noi nu.

— Un pic mai fierbinte ar fi minunat. Eşti foarte îndatoritor, i-a spus Shino.

Femeile au ridicat ochii o clipă, ca să o asculte cum vorbea, dar s-au întors repede la sporovăiala lor.

În faţa noastră erau două neveste cu feţe lipsite de expresie, fără sprâncene, cu dinţii înnegriţi. Se plângeau de soacrele lor. Una era bună, dar

prea bătrână. Cealaltă era afurisită, dar din păcate încă tânără şi mai avea mult de trăit.

— Oare a mea cum va fi? a făcut Shino, arătând cu capul înspre ele.

În felul ei ocolit îmi spusese două lucruri: că nu se va mai întoarce la soţul ei şi că urma să se mărite. Am tras aer în piept.

— Chiar ai să te măriţi? Cum e cu putinţă?

— Am primit vestea că soţul meu a murit, a zis cu glas nepăsător.

— Vasăzică nu mai trebuie să-i trimiţi bani?

— Acum mi-i cere frate-său, a spus în şoaptă.

O bătrână încovoiată ca o seceră s-a apropiat de marginea vanei. Nu avea dinţi în gură. Shino s-a ridicat ca să o ajute să intre în apă. Băiatul a venit şi a luat-o pe bătrână de mână.

— Nu te osteni, a zis. Asta e treaba mea.

Shino s-a aşezat la loc. A adunat aburul în căuşul palmelor, apropiindu-l de obraji. A închis ochii. Aşa făcea când cugeta la ceva. Sau când plângea.

— Voi fi liberă să plec din cartierul plăcerilor. Orbul – cum îi spui tu – s-a oferit să-mi plătească datoriile.

Am suflat clăbucul de pe suprafaţa apei. Am plesnit apa cu palmele.

— Hei! Încetează! au ţipat cele două neveste odată.

— Şi ce vrea în schimb?

— Să mă ia de nevastă.

Băiatul cu găleata turna apă pe spinarea încovoiată a bătrânei. Era plină de cicatrice mici, rotunde, în locurile unde arseseră ierburile vindecătoare. Am privit-o posomorâtă.

— Dacă s-ar întâmpla astfel, te-ai bucura pentru mine? m-a întrebat Sino. Ar lua ceva timp…

De ce m-aş fi bucurat de vreme ce ea plângea? Şi de ce, dacă spunea că se bucură, n-a vrut să-şi cunoască viitorul?

— La mai bine de atât nu mă pot aştepta, a spus în felul ei delicat.

Am pufnit. Se prefăcea că discută cu mine lucruri care erau deja statornicite.

Femeia de lângă Shino a scăpat cârpa de spălat în apă. Cârpa a plutit puţin, până s-a îmbibat de apă, şi a căzut la fund. Băiatul a venit şi, plin de bunăvoinţă, s-a scufundat ca să o găsească. Numai el ştia ce a văzut acolo.

— Mai bine decât ce?

N-am avut cum să spun că tata ar putea să o cumpere, să o păstreze sau să-i redea libertatea. Cuvintele nerostite au plutit o vreme între noi, apoi s-au scufundat şi ele în apa fierbinte. Nu aveau să se împlinească niciodată.

— Ei, acum ştii, a zis ea. Aşa-i?

Cineva i-a cerut băiatului să mai aducă apă rece în găleată.

— Nu! Nu rece! am ţipat.

Voiam să fie la fel de fierbinte cum o voia Shino. În scurtă vreme aveam să ies din vană şi să mă frec, apoi să intru la loc, cu pielea mai curată. Shino aproape terminase şi ea. Se îmbujorase la faţă, pielea i se netezise. Poate că roşea, ori poate că era doar din pricina apei fierbinţi.

— Cred că ţii la el, am învinuit-o. La cartoful ăla orb.

— De ce îl urăşti? m-a întrebat ea chiar în aceeaşi clipă.

— De ce?

Puteam să-i dau nu ştiu câte motive: mâinile lui; trupul lui hidos, umflat de animal care îşi găseşte calea după miros, aşa cum făcea când ghicea locul unde se afla ea pe verandă; vocea lui joasă, pătrunzătoare; încăpăţânarea cu care îi aducea daruri.

— Orbirea e o boală, m-a dojenit Shino pe bună dreptate.

— Şi ce, trebuie să-l iubim din pricina asta?

— Se cade să nu-l dispreţuim din pricina asta.

Mi-a întors spatele şi a ieşit din vană, căutând prosopul pentru frecat. Băiatul o aştepta cu găleata de apă curată. Eu am mai stat să le ascult pe cele două. Trecuseră de la soacre la pieptănături.

— M-am dus la o altă fată; nu e ca cealaltă, se plângea una din ele.

— Ce s-a întâmplat cu fata de care erai aşa de mulţumită?

— S-a întors la ţară, am auzit. Tatăl ei e bolnav.

— Aşa se întâmplă întotdeauna când găseşti o coafeză bună!

Nu mai suportam să le ascult. Am ieşit şi m-am trezit faţă în faţă cu Shino, care se răcorise, se clătise şi acum intra din nou în vană.

— Dacă vrei să ştii, are un nume, mi-a spus.

— Nu vreau să-l ştiu.

De fiecare dată când eram curată, hainele îmi păreau străine; le simţeam mirosul. Ce blestem e sărăcia! Ar fi trebuit să fiu mândră şi să nu o simt, să fiu mai mândră decât mama. În schimb nu-mi doream decât să plâng. Îmbufnată, mergeam abia târându-mi picioarele. Mă uitam la toţi cei din jur, în afară de Shino. Nu i-am mai spus nici o vorbă, ca să o pedepsesc, până când am dat colţul spre casa noastră. Atunci vorbele care mi se tot învârteau în minte mi-au ieşit de pe buze:

— Tata ştie?

— Trage nădejde că aşa se va întâmpla.

Era prea mult. Am simţit că mă cuprind fiorii, de parcă băiatul de la baie aruncase o găleată cu apă rece pe mine aşa cum eram, îmbrăcată, în mijlocul străzii.

— Nu! am strigat uitând că eram pe stradă. Mi-ai pus o întrebare: M-aş putea bucura pentru tine? Răspunsul este nu. Nu mă pot bucura. Chiar dacă te măriţi cu el, tot roabă ai să rămâi. Ştii şi tu prea bine!

În clipele acelea o uram pe Shino. Era prea mândră ca să-mi spună că e săracă şi că trebuie totuşi să trăiască. Aş fi dispreţuit-o dacă mi-ar fi spus asta.

Când am ajuns la atelier, pisicile mieunau şi dădeau furioase din coadă: nu le dăduse nimeni de mâncare. Am băgat laba piciorul sub burta motanului şi l-am ridicat. L-am mângâiat pe spinare, simţindu-i fiecare os, şi l-am aruncat cât colo. S-a furişat pe lângă pereţi până când cineva l-a lovit cu cotul şi a vărsat un bol cu cerneală. Motanul a scuipat; Tatsu l-a ridicat. Atârna în mâinile ei, cu labele răsfirate, încercând să se împotrivească. Tatsu a tras uşa deoparte şi l-a zvârlit afară.

M-am uitat la surorile mele: habar nu aveau de viaţa ţesută în jurul lui Shino. Am auzit-o pe mama trântind oalele. Nu era bună bucătăreasă – spărgea vasele şi ardea mâncarea, ba mai făcea şi murdărie. Iar Hokusai stătea în mijlocul harababurii fericit ca un Buddha, doar că mult mai slab, vrăjit de ceea ce ieşea din vârful pensulei: o zeiţă ivindu-se din nori.

În clipa aceea mânia m-a făcut să văd limpede: noi munceam şi el crea. El singur era îndreptăţit să fie fericit. Iar eu – ce noroc pe mine! – eram preferata lui. Cea care îi fusese dată. Surorile mele simţeau şi mă invidiau din pricina asta, însă ele nu aveau de unde şti cum mă simţeam eu. Nu

aveam pe nimeni în afară de el. Iar el era schimbător şi, atunci când voia, de-a dreptul misterios.

Era o povară să fii copilul ales de el. Mama ştia despre Shino, dar surorile mele nu. Prietenii lui Hokusai şi oamenii din Yoshiwara ştiau şi ei. Eu îi văzusem împreună. Din cauza asta rămăsesem deoparte. Acum eram în sânul familiei, dar când am îndoit picioarele ca să mă aşez pe podea alături de Tatsu, care mă privea cu răceală, nu mă simţeam defel aşa. El îmi luase familia şi mă făcuse să fiu doar a lui.

Iar acum îngăduia ca preaiubita lui Shino să îi fie luată de cămătarul orb. Înţelegeam în sfârşit ce era urât la el. Ca şi cum n-ar fi fost de ajuns că îl susţineam – pe el şi pe curtezana lui –, îngăduia ca această curtezană să fie vândută deoarece nu era în stare să facă rost de bani ca să o întreţină.

Când se întâlnea tata cu Shino? Nu ştiam, dar eram convinsă că găsiseră o cale. Poate că tata mai avea o cameră undeva? Oare aşa se duceau o parte din bani? Închiriau o barcă sau pur şi simplu se duceau pe malul râului ca să-şi ostoiască patima? Cum hotărâseră că lipsa banilor îi va despărţi şi că Shino trebuie să fie vândută din nou? „Trage nădejde că aşa se va întâmpla“, zisese Shino.

Vasăzică vorbiseră despre asta. Da, mărită-te cu orbul, trebuie că i-a spus el. Norocul îţi surâde. O nouă viaţă, pentru care orice prostituată secătuită de puteri ar fi fost recunoscătoare. Oare aşa ajunsese? Shino cea elegantă, neîmblânzită, veşnic răbdătoare?

Îl uram pe Hokusai. De ce îi fusesem dată? Lui şi ibovnicei lui, care de fapt nici nu-i aparţinea? Pentru ce mama nu mă voia? Nici eu n-o voiam, e adevărat, însă ea fusese cea care mă respinsese prima. Tata mă alesese ca să-l ajut la atelier. Oare mă iubise vreodată? Sau doar avusese nevoie de mine? La Hokusai nimic nu dăinuia. Toate erau date deoparte, schimbate; trecea mai departe. Toate erau puse în serviciul marii lui pasiuni – să picteze şi să devină vestit. Îşi păzea cu străşnicie arta. Şi pe a mea. Îl vedeam deja însuşindu-şi munca mea. Era datoria mea de fiică să-l ajut. La rândul ei, familia avea datoria să ţină în viaţă micul lui regat. Pe care nu ştia să-l conducă.

Ceva tot aveam în comun cu surorile mele: eram toate victime ale ambiţiei lui şi roabe ale artei lui. Trebuie să încerc să le iubesc, îmi ziceam.

Oare singura noastră scăpare era să ne măritătm cu alt bărbat care soarbe viaţa celorlalţi?

Am desenat câteva pântece grase de bărbaţi şi pielea care le atârna în falduri deasupra coastelor – una dintre specialităţile tatei. I se spunea „cea mai bună mamă din Yoshiwara“. A întins mâna cu pensula peste masa lui de lucru şi a corectat o linie din desenul meu. Îmi venea să plâng. Mi-am amintit ce mă învăţase Shino şi m-am străduit să păstrez o expresie plăcută. Nu izbuteam niciodată, şi cu atât mai puţin atunci. Nu era prima şi nici ultima oară când îmi ziceam că, dacă voi fi nevoită să fiu altfel, atunci voi fi. Nu-mi doream să fiu ca surorile mele, care nu visau decât să se mărite. Şi nici ca mama, care se văita toată ziua că nu capătă ceea ce-şi doreşte. Era de la sine înţeles. Acum, că mă gândeam mai bine, nici ca tata nu doream să fiu. Nu era bun nici ca tată, nici ca iubit.

Shino avea să se mărite cu orbul, dacă altfel nu se putea. Şi cu asta, basta. Eu însă nu aveam să mă căsătoresc. Vedeam care e soarta femeilor şi nu mi-o doream. Aveam cum să mă feresc. Puteam deveni artist. Cât despre dragostea bărbatului pentru femeie… căsătoria părinţilor mei nu le adusese decât suferinţă. Se vedea de la o poştă. Legătura cu Shino însemnase dăruire şi bucurie, într-o oarecare măsură; fusesem martoră. Nu era legală, şi nici nu putea fi cumpărată şi plătită, dar o întâlneai de-a lungul canalelor, în colţurile întunecate ale ceainăriilor, sub arborii de lac. Era o dragoste în afara lumii şi a legii. În ea aveam să cred, în ciuda părerii altora, şi să-i fiu credincioasă.

Trebuie că mi-o luase mintea razna.

M-am uitat la linia pe care o trăsese el cu pensula pe desenul meu.

Era mult mai bună decât a mea.

Am privit-o cu atenţie. Tata încă mai putea să-mi dea ceva nepreţuit. Mă putea învăţa să pictez. Ca să învăţ de la el nu trebuia să şi cred că e un om bun sau cinstit. Aveam talent, mi se spusese în multe rânduri. Aveam să-l hrănesc şi poate că asta avea să fie scăparea mea.

PARTEA A TREIA

16. Sanba

Shikitei Sanba a venit la Atelierul Steaua Nordului.

Eu stăteam lângă uşă, ca de obicei, ca o gorgonă de pază la poartă. Hokusai se plimba printre studenţi, dând din mâini, pătruns de ceea ce făcea şi totodată puţin comic din pricina cheliei care lucea în lumina slabă din cameră. Ne mutaserăm lângă Ryogoku. Cu un an înainte, un incendiu uriaş devastase mile întregi de case în cartierul Shitamachi. Locuinţa noastră se făcuse scrum, împreună cu multe desene. Noile cocioabe, cu pereţii făcuţi din învelitoarele butoaielor cu sake, căci lemnul se găsea cu mare greutate, se înmulţeau ca ciupercile. Măcar o parte bună tot aveau: erau curate, cel puţin la început. Acum locuia un ucenic la noi. Oalele cu vopsea, menajeria de animale care se învârteau în cuşti, aşteptând să fie desenate, vrafurile de hârtie erau împrăştiate peste tot în cameră. Nenumărate pisici, rămase fără adăpost în urma incendiului, dădeau târcoale pe afară. Le aruncam hârtiile în care fusese învelită mâncarea şi lingeau orice avea miros de peşte.

Sanba a făcut o plecăciune adâncă. Voia să-mi vorbească. Putea intra?

El era cel care stătea de poveşti cu mine la petrecerile poeţilor. Parodist, critic de teatru şi vânzător de sulimanuri.

— Ai venit să te înscrii la lecţiile de pictură? Sau să vezi lucrările tatei?

— Poate că am venit să te văd pe tine.

— Mă îndoiesc.

— Îmi poţi arăta nişte picturi? m-a întrebat făcând iar o plecăciune. Cum ziceai că te cheamă?

— Numele meu e O-ooo-ei.

Am pronunţat în aşa fel încât să însemne „Hei, tu aia!“. Începuse să-mi placă mai mult decât numele meu adevărat. Suna grosolan – se potrivea cu vocea mea aspră.

Glasul meu semăna cu al unei broaşte de baltă, zicea tata. Era la fel de puţin plăcut cum eram eu toată. Să mă fi strâns vreodată cineva de gât ca să stoarcă viaţa din mine? Nu-mi aduceam aminte. Shino încercase să mă înveţe să cânt pentru ca prin cântec să iasă toate ţipetele pe care le înăbuşeam în mine. Scosese la iveală vocea mea adevărată, numai că nu era mult mai bună. Era gravă şi mohorâtă, ca pasta de castane pe care cofetarul o stoarce din cornetele de hârtie ca să facă mici clătite. Măcar de un lucru puteam fi sigură: că n-am să cânt niciodată împreună cu femeile cu glas subţire, care gângureau ca nişte copilaşi.

Shino nu mai făcea parte din viaţa mea. N-o mai văzusem din ziua când mă luase cu ea la baie.

Sanba stătea aplecat deasupra mea.

— La ce lucrezi cu atâta furie? m-a întrebat.

— Deocamdată fac socoteli.

Tata mă învăţa să scriu şi să citesc ca bărbaţii. Femeile învăţau caractere mai simple, fiindcă ele aveau puţin timp liber. Îţi lua ani de zile ca să înveţi să scrii ca un bărbat cu carte. Îmi plăcea să învăţ, iar lui îi venea la îndemână fiindcă în felul acesta puteam ţine socoteala banilor pe care urma să-i primim şi, mai adesea, a celor pe care îi datoram. Îmi plăcea să învăţ caracterele. Aveam chiar şi jocuri ca să învăţ mai repede. Două bărci cu pânze formau cifra cinci, pinii formau caracterul care însemna „giuvaier“. Fiecare şir de doi, trei, patru, şase şi şapte era parte dintr-un desen. Un şoarece aşezat pe un giuvaier însemna zeul belşugului. Nimic nu era irosit. Am învăţat caracterul care însemna „şlefuitor de oglinzi“ urmărind conturul unui desen făcut de tata: un bărbat grăsun, bine dispus, al cărui cap rotund, împreună cu umerii şi şoldurile, forma un triunghi; bărbatul era aşezat pe podea şi, cu o perie de sârmă, şlefuia suprafaţa oglinzii de bronz. Hokusai mi-a povestit cum, pe vremea când era ucenic la un şlefuitor de oglinzi, nu avea voie să-i privească în faţă pe seniori şi pe doamnele lor. De aceea se uita în oglinzi şi îi vedea peste umăr, fără ca ei să ştie că sunt priviţi.

— Îmi pare rău că te tulbur, Ooooei. O-oei? Ăsta nu e nume, a zis Sanba. E o chemare. La fel ca a unei păsări.

— Aşa mă strigă tata, l-am lămurit. E mai uşor.

— Şi când te cheamă, vii? a făcut Sanba; cred că simţise că masca de fiică-servitoare devotată ascundea un fel de haz de necaz.

— Dacă aş veni, n-ar fi nevoit să mă cheme de atâtea ori, nu crezi?

Sanba a izbucnit în râs.

— Şi atunci aş avea alt nume, nu?

— Care ar putea fi acela?

— Îmi mai spune Ago-Ago.

Văzând că Sanba se uită atent la falnica mea bărbie, am scos-o mai mult în afară.

— E un semn de putere, a decretat el. Nu mi-ai spus dacă mă mai ţii minte.

— Te ţin, am recunoscut.

— Caut pe cineva care să-mi ilustreze cărţile.

— Îi cunoşti lucrările.

— Aşa e, dar aş vrea să văd câteva dintre ele.

Începuse să mă bată gândul că nu prea ştia ce vrea. Am dat catastiful la o parte şi ne-am dus într-un colţ al atelierului. Ştiam întocmai în ce teanc de hârtii să mă uit.

Am scos desenele lui Hokusai, întinzându-le cu grijă pe jos. După ce se uita la un desen, îl ridicam şi îl puneam deoparte. Am dat de prostituata care îşi făcea meseria în bărci, pe canal. Desenul acela nu fusese vândut. Femeia era ghemuită la pupa. Avea o eşarfă neagră înfăşurată pe cap şi îşi ţinea mâinile ascunse sub o pătură. Privind-o simţeai cum te pătrund frigul şi umezeala. Semăna cu Shino, ca toate femeile pictate de el. I-am arătat lui Sanba două peisaje de noapte din Edo.

— Astea sunt frumoase, am bombănit eu.

— Spune-mi ce-ţi place la ele.

— Păi, desenul şi culorile. Dar cel mai mult îmi plac minciunile pe care le spun.

— Minciuni! a râs Sanba. Nicidecum.

— Doar de asta sunt făcute, nu? De pildă, atunci când artistul pictează scene de noapte, le face în aşa fel încât să vezi totul. În realitate noaptea nu vezi nimic fiindcă e întuneric. Prin urmare, sunt mincinoase.

— Asta nu e minciună, a zis Sanba.

— Da' ce?

— O tehnică.

— Aşa ziceam şi eu.

— Eşti prea tânără ca să ai păreri atât de categorice.

Nu sufeream să fiu contrazisă. Am căutat printre desene.

— A, nu mă crezi? Ia uită-te. În tabloul cu atelierul de *netsuke*. A desenat femei, numai femei. Nu e adevărat. Acolo nu lucrează decât bărbaţi. Dar celor care cumpără stampe bărbaţii nu le par prea interesanţi. De aceea desenează femei cioplind *netsuke*.

— Aha.

— Vrei să vezi *surinomo*?

— Da, te rog.

Erau cartoane cu poezii pe care Hokusai le făcea la cerere pentru sărbătorirea unei naşteri, comemorarea unei morţi, cu prilejul unei sărbători sau al Anului Nou. Erau foarte delicate – plaja la reflux, grupuri de oameni printre ierburile de mare, scoici şi ancore ruginite aduse de apă la ţărm, muntele Fuji apărând în depărtare. Se vedea aici influenţa artei occidentale şi a preferinţelor olandezilor.

Sanba le-a privit atent. Obiectele îndepărtate erau mai mici decât cele din faţă; linia orizontului era curbată.

— S-a schimbat cu totul, a zis el. E o dovadă de mare curaj la un artist care nu mai e tânăr.

— Se schimbă fără încetare.

— La ce lucrează acum?

În ultima vreme făcuse cărţi cu *manga*; era felul lui de a spune „tot ce e pe lume şi cum se desenează". Aduna schiţe făcute la petreceri şi compunea o cărticică din care începătorii învăţau cum să deseneze. De multe ori erau chiar schiţe pe care le folosise ca să mă înveţe pe mine. Mă bucura gândul că le închipuise anume pentru mine, fata ţâfnoasă cu picioare crăcănate.

În desene apăreau omuleţi încruntaţi care se chinuiau să ridice un butoi, sau amestecau într-o oală, grăsani, bătrâne, beţivi, pelerini orbi. Nu folosea modele. Îi văzuse o dată, ori poate că îi văzuserăm împreună; eu îi uitam, el niciodată. Prima lui carte, *Cum să desenezi*, se vânduse foarte bine. Ne bucuraserăm cu toţii, mai ales editorul.

— Acum lucrează la o carte dedicată femeilor japoneze. Fiecare va fi pradă unei emoţii puternice şi fiecare va fi pe altă treaptă a vieţii.

— Atunci poate că e prea prins.

— Nu cred, a zis. Preluăm orice comandă. Ce ai vrea?

— Mă bate gândul să scriu o nouă versiune a *Chushingurei*, povestea celor patruzeci şi şapte de ronin. Ştii povestea, e celebră, numai că eu vreau să adaug scene care nu sunt cunoscute. Va mai fi o piesă de teatru kabuki după povestea asta. Îţi place kabuki?

Am zâmbit, cum rareori mi se întâmpla. Dacă nu eşti frumoasă, la ce să-ţi mai baţi capul? Dacă nu ai ochi blânzi şi migdalaţi, ci rotunzi şi bulbucaţi, cu pleoapele întinse peste globii prea mari; dacă pleoapele nu-ţi pot ascunde obrăznicia şi vulgaritatea; dacă, chiar şi atunci când ţii picioarele lipite, o pisică grasă îţi poate trece printre pulpe; dacă linia părului începe foarte sus pe fruntea bombată care adăposteşte mai mult creier decât se cuvine unei femei; dacă ai pieptul uscat şi oricine ar arunca o privire sub chimonoul albastru de bumbac n-ar vedea decât clavicula ieşită în afară. În clipa aceea mi-am amintit de toate defectele mele şi zâmbetul mi-a pierit de pe faţă.

— Cred că da, cu toate că n-am fost niciodată la teatru.

Sanba continua să mă privească cercetător. Credeam că ar mai fi vrut să adauge ceva, dar n-a scos nici o vorbă. Tata se prefăcea că e adâncit în lucrul lui. Am scos câteva schiţe pe care le făcuse de încercare, cu ani în urmă.

— Uite aşa i-ar picta Hokusai pe cei patruzeci şi şapte de ronin. Vrei să-ţi povestesc?

Legenda era cunoscută, dar noi aveam ceva nou de adăugat.

— Te rog, a zis Sanba.

Daimyo Takumi no Kami avea mulţi supuşi credincioşi. Dar mai avea şi un duşman, Kozuke, maestrul de ceremonii, pe care îl ura în taină. Pricina era că acest Kozuke se îndrăgostise de soţia lui. Îi mărturisise dragostea

într-o scrisoare pe care ea, ca o femeie virtuoasă ce era, o arătase soţului. Drept urmare, *daimyo* Kami a ridicat sabia împotriva maestrului de ceremonii.

— Chiar aşa? s-a minunat Sanba. Asta schimbă povestea.

— După aceea, seniorul i-a ordonat lui *daimyo* Kami să se sinucidă, ceea ce el a şi făcut. Astfel, cei patruzeci şi şapte de samurai care îi erau credincioşi au rămas fără lucru şi au ajuns oamenii valurilor. Adică se rostogoleau înainte şi înapoi, odată cu valurile, fiindcă nu aveau de ce să se prindă. Mă asculţi?

— Râzi de mine!

— Nu râd deloc, vreau să te pun la încercare. Mă asculţi?

Îmi plăcea să stau de vorbă cu el. Mă pricepeam să-i fac pe oamenii în vârstă să râdă. Era un joc pe care îl jucam şi cu tata.

— Acest nobil, Kami, care scosese sabia şi trebuia să moară, era foarte iubit de samuraii lui. Şi nu din vina lui ridicase sabia, ci fiindcă era mâniat din cauza soţiei lui. Aşa că samuraii şi-au făcut un plan şi au aşteptat vreme îndelungată. Apoi au dus planul la îndeplinire şi s-au răzbunat pe senior.

— Răzbunare! Ce mai e şi asta?

— Ei, ştii tu. Un fel de tăiţei. Se mănâncă în supă.

Era o glumă – mie mi s-a părut chiar inspirată. Tata şi cu mine glumeam tot timpul. Lui Sanba i-a plăcut şi a izbucnit în râs.

— Uită-te la desenul ăsta. Cei patruzeci şi şapte de ronin îl atacă pe senior. E noapte, dar se vede totul. Cum ţi-am spus mai înainte. O păcăleală. Aşa fac pictorii.

— Păcălesc oamenii, mint sau spun adevărul?

— Ei, ori adevărul, ori minciuni.

Îmi răstălmăcea vorbele cu atâta pricepere, că mă încurcase. Am chicotit. Învăţăceii şi surorile mele au ridicat privirile. Tata s-a încruntat. Am ieşit afară împreună cu Sanba.

— Şi am să-ţi mai zic ceva, dacă vrei să ştii, am adăugat. Numai că trebuie să-mi promiţi că n-ai să spui nimănui.

— Eu nu umblu cu bârfe, a zis Sanba.

— Asta e o minciună.

— Minciunile mele sunt la fel ca acelea din picturile tatălui tău – trebuincioase şi atât.

Sanba îmi făcea ochi dulci. Îmi luase ceva timp să înţeleg, fiindcă nu mi se mai întâmplase până atunci. Dar chiar aşa era.

— Aha, am spus tulburată; m-am hotărât să-i spun şi amănuntul cel mai însemnat. Acel senior necinstit, Kozuke, care de fapt nu era Kozuke, ci seniorul Kira, a fost străbunicul mamei tatălui meu.

— Străbunicul mamei tatălui tău?

A făcut ochii mari şi a numărat pe degete.

— Cu câte generaţii în urmă?

— Patru. Sau cinci. Aşa zice ea.

Adevărul e că bunica ne spusese în multe rânduri că se trage dintr-o familie nobilă. Numai că se întâmplase ceva – nu ne povestise niciodată ce anume – şi ajunsese în rândul ţăranilor.

— E un lucru de cinste. Să-ţi găseşti strămoşul în povestea celor patruzeci şi şapte de ronin.

— O fi, am zis cu îndoială. Doar că el era cel rău. Nu a fost un bun ronin!

Sanba a râs din nou.

— Trebuie să ai putere ca să recunoşti. Din fericire eu nu sunt spion.

— Ştiam că nu eşti. Spionii sunt mai graşi, mai bine îmbrăcaţi. Cei mai mulţi au bărbuţe.

— Da, a zis Sanba, întocmai.

Hokusai s-a arătat în prag, ştergându-şi mâinile. Fruntea îi era încruntată.

— O-ooei!

A zâmbit absent către Sanba şi mi-a făcut semn din cap să intru.

— O-ooei, poţi să arunci o privire la ce fac învăţăceii?

— Acum poţi să stai de vorbă cu tata.

— Vai de mine, prietene, a făcut Sanba. Câţi ani are? Doisprezece, nu mai mult. Ce-or zice învăţăceii când îi supraveghează?

— Are cincisprezece ani. Iar învăţăceii ar trebui să fie mulţumiţi. Chiar se pricepe, a zis tata cu mulţumire vădită.

S-au apucat să vorbească de afacerile lor.

— Am de gând să scriu o nouă poveste a răzbunării celor patruzeci şi şapte de ronin. Îmi trebuie ilustraţii pentru ea.

— A, iar o cărţulie de-aia, de doi bani? Ale cui lucrări o să le copiezi de data asta?

— În nici un caz ale tale. N-ar da nimeni doi bani pe ele.

Aşa făceau: se luau în bătaie de joc unul pe altul şi pe ei înşişi ori de câte ori aveau prilejul. Apoi s-au pus pe treabă. Tata a strigat la mama să le aducă ceai şi s-au aşezat amândoi în prag, cât se poate de mulţumiţi. Priveau desenele, îşi arătau unul altuia câte ceva, dădeau din cap. M-am aşezat şi eu şi m-am apucat să desenez modelul pentru nişte piepteni.

17. Şotii

La puţină vreme după aceea tata a plecat de acasă.

Întâi s-a dus să locuiască la prietenul lui, Bakin, ale cărui romane le ilustra.

— Vai de bietul Bakin, a râs mama. Să vezi ce harababură o să-i facă Hokusai în casă, cu hainele şi vasele lui murdare.

Cu cât tata devenea mai vestit, cu atât îi arăta mai puţin respect.

— Hokusai îţi răvăşeşte mintea, repeta ea.

Tata a stat la Bakin doar câteva luni. Poate că într-adevăr se scoseseră din ţâţâni unul pe celălalt. Ori poate că, până la urmă, tata luase în serios avertismentul lui Sadanobu. Pedepsele se înăspreau din nou. N-a trecut mult şi ne-am trezit cu tata la uşă. Ducea în spate traista de pânză şi pe cap avea pălăria de pelerin. Ne-a anunţat că pleacă „în călătorii“. Era la începutul primăverii, într-o dimineaţă geroasă. Cerul era limpede, mugurii verzi, bobocii promiteau că se vor deschide.

— Sper că ţi-ai luat haina de ploaie în traistă, a zis mama supărată.

Nu şi-o luase, puteam băga mâna în foc. Traista era mică, iar el ne-ar fi explicat că poate oricând să facă rost de o haină pe drum, dacă avea nevoie, în schimbul unui desen sau al unui evantai pictat pentru o doamnă.

— De ce pleci? l-am întrebat.

— Ca să văd lucruri pe care să le pot picta, mi-a răspuns.

— Dacă stai pe Nihonbashi[5], toate lucrurile din lume ţi se vor perinda prin faţa ochilor, a zis mama.

5 Pod peste râul cu acelaşi nume şi cartier comercial din Edo.

— Nu şi pescarii adunaţi pe malul unui râu cu ape domoale la apusul soarelui, a contrazis-o tata. Nici vreo cascadă stâncoasă ascunsă între pini. Astea le pot vedea la Chiba, nu la Edo.

— Astea nu sunt subiecte demne de a fi pictate, l-a luat mama de sus cu aerul ei atotştiutor.

Aidoma celor mai mulţi oameni, credea că singurele subiecte care merită cu adevărat să fie pictate sunt priveliştile din Edo, veşmintele purtate de frumoase şi actorii cu feţele contorsionate de strâmbături.

— Te pomeneşti că acum te pricepi şi la artă, a repezit-o Hokusai.

Eu, care de obicei ţineam cu el, am trecut de partea mamei. Pretindea respect, dar ei nu îi arăta câtuşi de puţin. Văzusem atâtea femei supuse, făcând plecăciuni fără rost, străduindu-se să fie pe plac bărbaţilor cu zâmbete prosteşti, aşezându-se în coada mesei, mergând câţiva paşi în spate. Încercase şi mama odată, şi nu fusese mulţumită de ceea ce căpătase în schimb.

— Mă pricep mai bine decât nătângii ăia care îţi spun că eşti artist, a izbucnit ea.

În ultima vreme avea răspunsuri mai isteţe – învăţase de la el să fie mai tăioasă.

— Mahalagioaică înapoiată ce eşti!

Hokusai, căruia îi plăcea să-şi spună „ţăran din Honjo“, o lua uneori de sus în virtutea presupusei lui origini nobile. Chiar mă întrebam uneori de unde se trăgea. Avea rădăcini nobile sau umile, ori un amestec pervers din amândouă? Să fi fost Nakajima tatăl lui? Era cu adevărat din stirpea duşmanului din povestea celor patruzeci şi şapte de ronin? Inima mea înclina când spre unul, când spre celălalt, zbătându-se de parcă era fugărită. Simţeam că mă ia cu ameţeală.

Mama nu văzuse niciodată cu ochii ei vreo cascadă sau vreun asfinţit liniştit, ci doar auzise vorbindu-se despre ele. La fel ca oricare altul, şi-ar fi dorit să vadă frumuseţile ţării noastre şi să meargă până la capătul

drumurilor naţionale care se întreţăiau chiar aici, la Nihonbashi. Ştiam că urăşte viaţa de rob pe care o ducea şi care se datora, după cum repeta adesea, copiilor şi, desigur, bărbatului ei. Aşa că eu, după ce hotărâsem să nu mă căsătoresc niciodată, mi-am pus în minte să nu am nici copii.

Dacă tata pleca, rămâneam cu totul singură. Shino nu mai dăduse nici un semn de viaţă după ce îmi spusese vestea cea rea, în ziua când merseserăm la baia publică. Eu nu mă mai duceam la bordel, de teamă să nu dau de orb acolo. Oare se căsătoriseră? Urmau să aibă copii? De obicei, curtezanele nu mai năşteau. Din cauza măsurilor de prevedere pe care le luau când lucrau şi, bineînţeles, a avorturilor, nu mai erau în stare să aibă copii. Era un motiv de bucurie pentru mine.

— Pleci singur la drum?

Hokusai a zâmbit, mulţumit de el:

— Am lăsat nişte desene şi lămuriri pentru domnul Kenma şi domnul Oburu ca să le copieze. Tu ai să-i supraveghezi. Bohachi mă însoţeşte.

M-am opus. Domnul Bohachi era învăţăcel la Atelierul Steaua Nordului, dar lucrase ca funcţionar guvernamental şi acum se retrăsese. Era prea bătrân ca să mai lucreze şi avea bani berechet ca să plătească lecţiile, dar oare putea să meargă mile şi mile ţinând pasul cu tata? Adevărat, era mai tânăr decât Hokusai, care avea acum aproape şaizeci de ani, însă nu puteai şti cât de mult şi de repede putea merge Bohachi.

— Eşti geloasă, a zis tata.

Aşa era.

Zicând acestea ei au plecat şi noi, fiicele lui, am rămas să îngrijim de atelier.

Surorile mele luau partea mamei în toate certurile, lucru ciudat, fiindcă erau toate aduse pe lume de prima soţie a lui Hokusai. Erau mai în vârstă, cam pe la jumătatea drumului dintre mama mea şi mine. O-Miyo se purta ca o vacă: holba ochii, legăna din cap şi îl privea victorioasă pe soţul ei, Shigenobu, care se afla şi el în atelier ca discipol de-al tatei, chiar dacă era sărac lipit. Pe deasupra, O-Miyo îi trecea totul cu vederea fiului ei, care se lăsase de chinuit pisicile şi se apucase să fure mâncare şi rufărie de la vecini.

Cât timp Hokusai era la atelier, aici domnea dezordinea. Desenele făcute de el stăteau prin colţuri ca grămezile de frunze. Banii pe care îi câştiga erau lăsaţi la întâmplare, în plicuri mici; niciodată nu ştiam ce se întâmplă cu ei. În zilele tihnite, chiar neobişnuit de plicticoase, de după plecarea tatălui meu, Tatsu a luat la mână vrafurile de hârtii adunate prin colţurile camerei; a despărţit frunzele uscate de bananier, folosite la împachetat orezul lipicios, de schiţele cu copii jucând „coşuleţul zburător“ şi de desenele de corbi făcute cu pensula. Tatsu era o fată muncitoare, cu capul pe umeri. Îmi plăcea, numai că ţinea să facă pe şeful şi adesea izbutea. Era foarte organizată, dar asta nu însemna că avea talent, ceea ce ea nu înţelegea. Pe de altă parte, fratele mai mic, Sakujiro, se ţinea de învăţătură şi mama se ocupa de el cu ceea ce s-ar putea numi dragoste.

Eu am terminat ce aveam de lucru. Am copiat schiţe cu arbori – cedri cu ramuri înfrunzite înălţate spre cer, sălcii cu crengi subţiri, răsucite, lăsate în jos. Desene diforme, stângace, ale unor mâini şi picioare de femeie. Astea nu-i izbuteau niciodată. Oare uita că femeile aveau şi astfel de unelte? Acoperişurile de paie ale gheretelor unde stăteau santinelele. Valuri şi plaje. Privind acei demoni ai apei, răsuciţi, învolburaţi, mi-am amintit cum tata şi cu mine ne jucaserăm cu ei. Inima mea era zdrobită de durere pentru că mă lăsase cu femeile.

Dacă stăteam aplecată peste un desen, scăpam de partea cea mai rea a treburilor gospodăreşti: să gătesc şi să curăţ murdăria. Fiind fata cea mai mică, totuşi mai mare decât băiatul, izbuteam de cele mai multe ori să mă fofilez, să mă fac nevăzută. Cel mai bine mă pricepeam la cumpărături şi mă bucuram să umblu de capul meu pe străzi vreme de o oră sau două. Îmi plăcea să mă plimb şi să trag în piept boarea apei adusă de vânt. Când şi când mă zăream în vreo oglindă de bronz lustruit atârnată într-o vitrină. Parcă nu eram chiar aşa urâtă cum zicea lumea. Dar cine ştie ce vedeau ceilalţi? Am luat pilda pisicilor, care nu aveau habar cum arată, dar se bucurau de viaţă cum puteau mai bine, fără să se sinchisească de ceilalţi. Uneori chiar luam bacul până la Yoshiwara şi mă opream să-i văd pe Mitsu şi pe Waki. N-am auzit niciodată nimic despre Shino, iar de întrebat nu cutezam.

Tata nu se grăbea să se întoarcă din călătorie. Frunzele se desprindeau de pe ramuri iar nopţile erau reci când am auzit că se întorsese în oraş.

— Cum se întoarce un animal în vizuină la venirea iernii, a mormăit mama mulţumită.

Însă acasă n-a venit. Trei zile am trăit ruşinea de a şti că se întorsese în oraş fără să dea pe acasă.

Într-o zi umbra lui s-a lăsat pe hârtia asupra căreia eram aplecată. I-am simţit căldura învăluindu-mă în colţul unde stăteam ghemuită. M-am apucat să-i desenez conturul: vârful capului şi umflăturile din părţi care erau urechile. Cercuri. Totul e făcut din cercuri, îmi spusese odată. M-am aplecat şi mai tare asupra hârtiei şi n-am ridicat ochii spre el. L-am auzit râzând de plăcere. M-a împins în spinare cu genunchii – semnul ştiut doar de noi doi. Ţineam ochii plecaţi, să nu-mi vadă lacrimile.

Învăţasem caracterele care înseamnă cer şi pământ şi le-am desenat cu pensula, întâi pe unul, apoi pe celălalt, cât am putut de îngrijit. Mi-am dat seama că era mulţumit.

— Unde ai fost? Cum te-ai întors?

— Am mers tot timpul doar într-o direcţie – înainte, mi-a spus zâmbind. Nu ne-am întors deloc.

Era o glumă de-a noastră.

— Vasăzică e adevărat că pământul e rotund?

— N-am mers îndeajuns de departe ca să aflăm. O să încercăm altă dată, a zis Bătrânul şi am izbucnit amândoi în râs.

Venise iarna. Era ger, dar uscat. Pământul mort era tare ca piatra. Aveam nevoie de bani. Tata s-a dus la Gokoku-ji, un templu aflat la marginea oraşului. A dat de ştire că va face o pictură uriaşă. Discipolii lui au golit un bucată de teren în mijlocul pieţei – şaptezeci de tatami pe cincizeci. Tatsu şi cu mine am fost puse să împingem oamenii înapoi ca să nu intre în piaţă. În locul rămas liber am lipit laolaltă multe foi de hârtie ca să obţinem una uriaşă. Pe margini oamenii priveau cu gura căscată. Hokusai a adus un butoiaş de sake plin cu tuş de cea mai bună calitate, *sumi*. Făcuse un fel de mătură legând un mănunchi de tulpini de trestie, goale pe dinăuntru. Apoi a ridicat acea „pensulă“ enormă ca şi cum ar fi atârnat foarte greu şi,

împingând-o pe hârtie asemenea unui măturător de stradă, s-a apucat să picteze.

A desenat un cerc, după care a ridicat mătura şi a împroşcat cu cerneală. A desenat cercuri în interiorul altor cercuri, linii drepte alături de curbe. Noi înţelegeam că vede subiectul cu ochii minţii, însă nu puteam să ne dăm seama ce este. De unde stăteam noi se vedeau doar linii drepte sau frânte.

A răsucit mânerul măturii şi a făcut un pas în spate, parcă dansa. Cu cât oamenii râdeau mai tare, cu atât învârtea mai repede. M-am strecurat şi eu în faţă, unde oamenii strigau, fiecare încercând să ghicească ce reprezenta desenul.

— E drumul care merge de-a lungul coastei. Punctele cu negru sunt hanuri unde poţi să te culci cu ospătăriţa!

— Sunt munţii dinspre miazănoapte.

După o vreme au început să se certe.

— Ba nu!

— Ba da!

— Care e ultimul munte pe care l-ai văzut?

— Ăla de acolo – două linii care se întâlnesc formând un vârf.

— Ăla nu e munte, e un acoperiş. Ba nu, nu e un acoperiş… e o ramură frântă… e o sprânceană.

Oamenii se înghesuiau, întinzându-şi gâturile, dar de pe pământ nu puteau vedea, aşa cum nu vedeam nici eu, ce avea tata în minte. În mulţime i-am zărit pe câţiva dintre prietenii lui artişti. Am mai văzut şi spioni ai stăpânirii şi editori. I-am văzut şi pe preoţii care comandaseră la noi picturi pentru temple şi lampioane pictate. Cu toţii se învârteau în cerc, însă desenul era prea mare ca să poată fi înţeles.

Primii care s-au urcat pe acoperişul templului au fost pompierii. S-au cocoţat pe stâlpi şi apoi au mers în patru labe pe acoperişul de ţiglă. Dedesubt, Hokusai dansa cu mătura în mână.

Pompierii au strigat de pe acoperiş:

— E Daruma. E Buddha!

Aşa era. Mulţimea a ovaţionat. Cum de păstrase proporţiile acelea uriaşe? Toată lumea spunea că e un geniu. Hokusai a salutat mulţimea cu câteva plecăciuni. Apoi a adunat banii care fuseseră aruncaţi pe jos.

Era şi Sanba de faţă, dar nu părea impresionat.

— Mare lucru! Oricine putea să facă aşa un desen.

Îl rodea invidia!

— Păi atunci de ce n-au făcut la fel?

— Nu şi-au pus mintea.

— Vrei să zici că nu le-a trecut prin minte.

— Nici măcar nu e aşa ieşit din comun. Au mai fost făcute picturi uriaşe de către călugării Kokan şi Hakuin. El n-a făcut-o decât pentru bani.

— Şi ce, e ruşinos? m-am aprins eu. Noi avem nevoie de bani. Tu nu?

Sanba mi-a pus mâna pe braţ.

— Eşti credincioasa lui fiică. Nici n-ai putea spune altceva.

— Sunt. Iar tu, dacă ne eşti prieten, trebuie să fii şi de bună-credinţă.

Ştiam şi eu că orice artist ar fi făcut un astfel de desen pentru bani. Dar nu Hokusai. Lui nu-i păsa de bani. Nici de noi nu-i prea păsa. El voia să fie vestit. De faima lui îi păsa. Aveam să-i fiu alături – nici nu aveam de ales. Am înţeles însă un adevăr pe care doar îl întrezărisem în seara când am simţit gustul zăpezii, cuibărită în braţele lui. Tocmai de la această ambiţie, dorinţa tatei de a fi mare şi de a fi recunoscut ca fiind cel mai mare, ne venea adevărata primejdie – nu de la *bakufu* sau de la sărăcia în care trăiam.

18. Teatrul

Într-o după-amiază de toamnă, când aveam şaisprezece ani, Shikitei Sanba s-a aplecat peste umărul meu şi s-a uitat cum desenam firele de păr de la tâmplele unei curtezane şi ale slujnicei sale, care mergeau alături într-un cortegiu. A rămas acolo destul de multă vreme. Eu lăsasem bărbia în piept, concentrată asupra a ceea ce făceam.

— Pot să-ţi fiu de folos cu ceva, aşa-i? l-am întrebat.

Ne distram vorbind ca în Yoshiwara. Iar Shino nu era acolo ca să mă dojenească.

— Poţi să mă laşi să stau aici fără să mă baţi. Vreau să văd cum lucrezi, nimic mai mult.

Mă gândeam uneori la Sanba noaptea, când mă duceam la culcare şi căutam în minte ceva plăcut, care să mă ajute să adorm. Îmi aduceam aminte de el, de felul în care îmi dădea atenţie, ca nimeni altul, lăsându-i pe ceilalţi deoparte, parcă avea cu mine o înţelegere tainică. Simţeam furnicături în piept şi o căldură la ceafă.

Sanba şi tata aveau o ciudată legătură de prietenie, bazată pe rivalitate. Sanba se lăuda că e singurul om din Edo care putea trăi cu ceea ce câştiga din scris. Hokusai zicea că Sanba nu se gândeşte decât la cum să-şi vândă scrierile şi nu punea preţ pe calitate. Mai spunea că Sanba e un scrib, scriitor cu bucata, că lucrările lui, copiate după cei mai pricepuţi ca el, erau bune de aruncat la gunoi. Hokusai susţinea sus şi tare că lumea cumpără imitaţii ieftine în loc de piese originale. La urma urmei, dacă Sanba avea atât succes, de ce mai ţinea şi o prăvălie de sulimanuri şi promitea clienţilor secretul tinereţii veşnice?

— Poate chiar îl ştie, am zis eu odată.

Într-adevăr, Sanba vindea cosmetice – pudră neagră, pastă roşie, creme de albire a pielii – chiar la poarta Yoshiwarei. Iar pe lângă elixirul nemuririi, care se vindea foarte bine, Sanba mai crease şi o loţiune pentru machiaj, numită apa de Edo. Tata îl lua în bătaie de joc, numind-o apă chioară.

— E apă luată din râu. N-ai crede cât de uşor se lasă unii traşi pe sfoară!

Mai erau şi alţi artişti care ţineau prăvălii, de pildă Kyoden, care vindea tutun. Chiar şi Hokusai, pe vremuri, vânduse mirodenii pe stradă. La un moment dat cred că am înţeles de ce îl lua în zeflemea pe Sanba mai mult decât pe alţii. În ciuda povestirilor despre fapte de vitejie, pe care le scria la comandă, Sanba era o persoană aparte.

Acest cinic care nu credea în nimic, pe cât se părea, în afară de propriile lui promisiuni de tinereţe veşnică, era zgârcit la vorbă şi avea o înfăţişare neîngrijită. Glumele lui seci îi făceau să râdă pe toţi cei aflaţi la Atelierul Steaua Nordului, chiar şi pe mama. Avea multă trecere fiindcă fusese şi el persecutat. Înainte să mă nasc eu, avusese nişte necazuri cu pompierii. Oamenii din oraş, veşnic speriaţi de incendii, îi venerau pe pompierii care aveau muşchi, dar nu prea mult creier. Când Sanba i-a luat în râs, i-au atacat casa.

Faima lui pornise de la acea încăierare. Oamenii stăpânirii l-au pedepsit pe Sanba, în loc să-i pedepsească pe atacatori. A stat încătuşat cincizeci de zile. Purta şi acum însemnele de onoare pentru artişti: cicatrice în locurile unde curelele de piele îi intraseră în carne. La fel avusese şi Utamaro.

— Ţin foarte mult la ele, spunea.

Waki îi tatuase gheare de pisică în jurul cicatricelor albe, umflate, care îi înconjurau încheieturile şi urcau spre coate. Avea braţe uimitor de musculoase.

Uneori nu-l vedeam luni în şir. Apoi, cum se întâmplase astăzi, când migăleam la părul unei frumoase, mă trezeam cu el lângă mine.

Mişcam pensula încet, fără să mă grăbesc, aşa cum fusesem învăţată. Sanba s-a sprijinit de spinarea mea. Îi simţeam ţurloaiele de-o parte şi de alta a şirei spinării.

— Hai să te duc la kabuki.

— Am de lucru.

Atunci i s-a adresat lui Hokusai:

— Las-o şi pe fata asta să răsufle. Îi dai prea mult de lucru. O să zică lumea că nu poţi face nimic fără ea, a zis şi a tuşit cu subînţeles, cum doar el putea.

Ştia şi cum să-l înţepe. Eu m-am înroşit şi m-am aplecat şi mai tare peste foaie. Sanba mi-a şoptit la ureche, dar atât de tare cât să-l audă şi Hokusai:

— Să mai vadă şi ea cum e viaţa, aşa-i?

Era ora unsprezece dimineaţa, ora Şarpelui. Norii se învârteau pe cer, luminaţi de deasupra şi împinşi de vântul tăios venit dinspre mare. Fumul galben şi cenuşiu se risipea, lăsând în urmă un albastru limpede şi rece. Sanba mergea repede şi îmi dădea tot felul de lămuriri, parcă de asta ne aflam acolo. Privindu-l n-ai fi zis că are o voce atât de puternică.

— „Edo e tărâmul splendorilor, dacă n-ar fi, n-ai avea unde vinde nimic.“ Ai auzit vorba asta bine cunoscută?

O auzisem.

— Eu am spus-o prima oară, s-a lăudat, apoi a mai făcut o încercare: Trei sunt locurile unde poţi cheltui o mie de *ryo* de aur într-o singură zi. Poţi ghici care sunt?

— Piaţa de peşte e unul, am zis.

— Da.

— Al doilea trebuie să fie Yoshiwara.

— Prea eşti deşteaptă.

M-am prefăcut că nu ştiu care ar putea fi al treilea.

— Şi cartierul teatrelor.

— Aha, am făcut şi m-am grăbit să ţin pasul cu el.

— Hai, hai, nu rămâne în urmă! mi-a spus pe un ton poruncitor. Eşti tovarăşa mea, nu o servitoare.

Yoshiwara arsese din temelii. Din nou. Ne-am croit drum printre dărâmături, scânduri rupte şi cenuşă. Umbla vorba că locuitorii înşişi îi dăduseră foc. Câteva curtezane fuseseră acuzate de a fi pus foc cu bună ştiinţă. Sanba le ţinea partea.

— Ducă-se, a spus. Locul ăsta nu mai e ce-a fost. Nu-ţi mai oferă nici o distracţie, doar dacă nu-ţi plac hoţii de drumul mare, cu glugi negre pe cap.

Mi-a arătat o pivniţă unde, spunea el, prostituatele erau torturate. Casa de deasupra se prăbuşise.

— Cruzimile n-o să sfârşească, a profeţit el. Proprietarilor li s-a dat voie să îşi găsească alt loc pe timp de un an şi sunt în culmea fericirii. Ba va fi chiar mai rău: în aşezările temporare nu vor mai fi nici un fel de reguli.

Am trecut de locul numit Noul Yoshiwara. Bordelurile se ridicau mai repede decât se găsea şindrilă pentru acoperişuri. La fel ca locuinţa noastră, aveau pereţii făcuţi din învelitorile butoiaşelor cu sake, care se găseau din belşug la vremea aceea. O ceată de orbi raşi în cap treceau printre dărâmături, îndrumându-se unul pe altul cu glasuri cântate.

Ne-am urcat în bacul care mergea de-a lungul Sumidei şi Sanba şi-a întins braţul pe rama punţii.

— Te duc dintr-un loc rău famat la altul, mi-a zis.

Nakamura. Trecusem de multe ori prin apropiere, dar nu intrasem niciodată. Nu doar fiindcă nu aveam bani, ci şi fiindcă nu avusesem timp.

— Vin aici aproape în fiecare zi. Când orchestra intonează primele acorduri, sunt în locşorul meu de lângă scenă. Pe de altă parte, trebuie să recunosc că se întâmplă mai multe în rândul publicului decât pe scenă. Sunt împroşcat cu apă şi noroi. Nu ajung să ies ca să-mi iau de mâncare. Abia

dacă apuc să înghit câteva găluşte cu pastă de fasole şi să dau pe gât un ceai. Nu mă mai satur de spectacol.

— De ce?

— Simţi că te pătrunzi de tot ceea ce e omenesc, despre care budiştii ne spun că este lipsit de însemnătate.

— Înţeleg că nu eşti credincios.

A râs.

Era premiera spectacolului şi biletele se dădeau gratis. În turnul de pe acoperişul teatrului, o clădire din lemn cu trei etaje, erau cocoţaţi câţiva oameni care băteau necontenit din tobe. De pereţi erau atârnate stampe, reclame şi felinare de hârtie. Ne-am croit drum printre vânzătorii de turte de orez lipicios, ceai fierbinte, ţipari şi suvenire. O doamnă de la curte îşi ascundea faţa sub umbrela mare, cu spiţe fin lucrate şi vopsită în culoarea vinetei coapte. Admiratorii lui Danjuro VII erau înşiraţi la intrare. Aveau cu toţii emblema lui pe chimonouri, pe eşarfele de pe cap, chiar şi pe umbrele şi se apucaseră deja să-l laude cu strigăte puternice.

— N-au nimic de-a face cu spectacolul. Sunt păreri pe care le-au învăţat pe dinafară.

Pe verandă, cu faţa la mulţime, erau o mulţime de dansatori cu eşarfe legate sub bărbie. Ţineau mâinile ridicate şi fluturau evantaiele. Femeilor nu le era îngăduit să apară pe scenă. Ce vedeam erau bărbaţi care se prefăceau a fi femei.

— Chiar şi aşa, legea spune că trebuie să arate cât mai puţin atrăgător, a murmurat Sanba. Ca să ne apere moravurile.

Nu ne pândea nici o primejdie.

Un bărbat căra pe umeri, atârnate de o cobiliţă, coşuri cu pepene verde. Sanba mi-a cumpărat şi mie câteva bucăţi. Îmi plăceau culoarea, un roşu viu, aproape stacojiu, care dădea în roz, pulpa care trosnea în dinţi, zeama dulce, seminţele negre, lucioase, pe care trebuia să le scuip.

În timp ce aşteptam, au apărut câteva litiere. Cărătorii împingeau lumea ca să-şi facă loc. Sanba a avut grijă să-mi ia din mână coaja de pepene a cărei zeamă îmi îngălase degetele.

— Iată-i şi pe cei care au dat banii, m-a lămurit Sanba. Dacă piesa va fi populară, se vor îmbogăţi. Dacă nu, vor sărăci. Totul atârnă de ce spun eu.

A râs scurt, parcă de sine însuşi.

Din litiere au ieşit câţiva bărbaţi eleganţi, bine îmbrăcaţi. Au întors capetele în toate părţile ca să vadă dacă bogatele lor veşminte erau admirate, au aranjat faldurile de mătase şi s-au întors spre teatru. Tropăiau de nerăbdare să intre. Feţele albe, lătăreţe, trădau neliniştea care îi rodea. Mi s-a părut că unul sau doi dintre ei i-au aruncat o privire lui Sanba.

— Bagi de seamă cum un vânzător de sulimanuri dintr-un cartier rău famat al oraşului ajunge să aibă un pic de putere? a zis Sanba.

Se plecă în faţa mea.

— Vor să fac o cronică bună spectacolului. Ei, da’ nu, nu, nu. Buna mea părere nu poate fi cumpărată.

Oamenii din faţă se înghesuiau apropiindu-se tot mai mult de verandă, unde dansatorii cu trupuri frumoase mergeau cu paşi mărunţi şi fluturau din evantaie. Paznicii se străduiau să-i împingă înapoi. Sanba m-a tras deoparte. În pragul unei uşi lăturalnice s-a ivit un supraveghetor care ne-a făcut semn cu degetul şi am intrat.

Sanba abia încăpea în lojă, împingând cu genunchii în parapet, în timp ce eu nici nu-l atingeam. Deasupra noastră erau alte loji, unde femeile îşi făceau vânt cu evantaiele, nemaiputându-şi stăpâni emoţia. Dedesubt, la parter, erau lucrătorii care îşi aduseseră mâncare să le ţină toată ziua. Cum priveam de sus vedeam o mulţime de capete care se răsuceau, se înclinau, stând ureche lângă ureche, unul cu nasul în ceafa celuilalt, atât de aproape, că privirea nu pătrundea printre ele. O rampă lungă de lemn se întindea de-a lungul sălii până la scenă. Era *hanamichi*, unde marele Danjuro avea să apară când îi venea rândul. În spatele nostru, admiratorii lui parcă înnebuniseră. Asemenea nouă, actorii nu erau recunoscuţi în mod oficial drept persoane, dar dacă Ichikava Danjuro VII nu era o persoană, îmi ziceam eu, atunci trebuie că era un cal sau o vacă foarte bogată.

Sanba mi-a cumpărat o cărticică în care era explicată piesa. Foile erau moi şi se lipeau una de alta. Am strâns-o la piept, trăgând nădejde că avea să mi-o lase mie.

— Întâi am vrut să te duc la o piesă despre o dramă de familie, a spus Sanba râzând. Dar m-am gândit că poate eşti sătulă.

— Obraznicule!

— În schimb vom vedea o piesă despre o iubire neîmpărtăşită. Povestea e cam aşa: O femeie declară că nu-şi mai iubeşte amantul şi îl îndeamnă să se despartă de ea, cu toate că nu e adevărat. Ea vrea să se sacrifice pentru binele lui. Amantul nu înţelege drama ei şi o ucide. Fantoma ei se întoarce şi îl urmăreşte ca să-l apere, dar el înnebuneşte.

— Am auzit multe poveşti cu stafii, am zis, dar asta mi se pare cea mai trasă de păr.

— Aşa zici? Dimpotrivă. Eu sunt încă prea obişnuit cu loviturile sorţii. Vezi tu, Ei, tatăl tău nu te-a pregătit pentru viaţă. Nu cunoşti decât ticăloşi. Ai trăit ferită de prefăcătoria şi năravurile nenorocite ale oamenilor din lumea bună.

N-am înţeles nimic din povestea de pe scenă, dar mi-au plăcut nespus urletele, posturile, aplauzele şi vorbele de ocară. M-am uitat cum se strâmbau feţele actorilor când erau vopsite în alb, cu linii roşii pe obraji. Am uitat de orele care se scurgeau şi am trăit vieţile chinuite, sleite, ale personajelor. Când piesa a luat sfârşit, am ieşit de-acolo, în lumina roşiatică a apusului. Mi se părea că am două perechi de ochi, cei dintotdeauna şi o pereche nouă. Parcă mă aflam undeva sus şi îmi priveam propriul trup. Sanba şi cu mine plânseserăm şi suferiserăm împreună. Acum, ieşită în aerul rece şi umed, m-am apropiat de trupul lui. Sanba s-a lipit o clipă de mine şi apoi s-a retras.

Mi-ar plăcea să-l cunosc pe marele Danjuro VII? Cui nu i-ar plăcea? Eram mândră când am urcat scara până la etajul trei, unde se afla cabina actorului: toată lumea se purta respectuos cu Sanba.

— Fiţi bine-venit, învăţătorule. Veniţi să vedeţi, împărtăşiţi-ne gândurile dumneavoastră. Ce părere v-aţi făcut? îl întrebau.

Când am ajuns sus, Sanba l-a strigat. Uşa s-a deschis şi în prag a apărut Danjuro, mărunţel faţă de cel de pe scenă. Îşi scosese costumul şi era asudat; machiajul de pe faţă devenise lipicios. Sanba a scos o bucată de pânză din faldurile chimonoului.

— Eşti bun să însemni pânza asta pentru ea?

Marele actor a luat pătratul de pânză, l-a deschis ca pe o carte şi l-a întins pe palmele deschise. Ne-a privit.

— Mi se pare că sar scântei.

— Ţi se pare, i-a tăiat Sanba vorba. E fiica lui Hokusai. Am scăpat-o de truda zilei de azi.

Danjuro a ridicat din sprâncenele pictate. În cadrul îngust al uşii efectul era impresionant.

— Am auzit că marele artist îşi foloseşte fetele ca modele pentru *shunga*…

— Sunt doar bârfe, i-a tăiat-o scurt Sanba.

— Bârfe! a exclamat Danjuro. Shikitei Sanba se plânge de bârfe?

A râs şi râsetul lui a plutit deasupra capetelor noastre ca o pană mătăsoasă, căzută din cer.

Eu m-am înroşit.

— Mai bine nu mai vorbim şi ne dai amprenta feţei tale.

— Desigur. Sluga dumneavoastră, domnule critic, a spus marele actor. Ce veţi scrie despre jocul meu actoricesc de astăzi? N-are însemnătate. Nu-mi spune.

Apoi şi-a întors privirea către mine.

— Ce zici de piesă? Va avea succes?

Eu n-am găsit nimic de spus.

— Nu e o piesă mare, a intervenit Sanba, dar asta s-ar putea să fie un avantaj. Lumea vrea să vadă fantome. Asta e la modă acum.

— Fiecare vorbă a lui e tratată cu cea mai mare seriozitate. Chiar şi când fac un rol bun, mă duc cu gândul la publicul care îi citeşte cronicile, a spus Danjuro şi a izbucnit în râs; Sanba i s-a alăturat.

Spectatorii îl rechemau pe Danjuro pe scenă, dar el nu se grăbea. A ridicat palmele învelite în bucata de bumbac şi iute, cu putere, şi-a apăsat faţa pe ea. A apăsat pânza pe faţă şi faţa în pânză şi a rămas o clipă aşa. Apoi a ridicat capul şi mi-a dat pânza. Pe ea rămăseseră imprimate trăsăturile lui – sprâncenele, nasul, buzele, liniile de pe obraji. Era o stampă tipărită după faţa lui.

Sanba m-a dus la un restaurant aflat pe o barcă legată lângă mal. Era un loc întunecat, umed şi strâmt. Bănuiesc că îl alesese fiindcă nimeni nu ne putea vedea acolo, lucru care părea dintr-odată să capete însemnătate. Mă simţeam bine în pântecul bărcii, între pereţii curbaţi de lemn negru. Sanba a

aprins o pipă şi mi-a dat-o. Am tras fumul în piept şi am simţit cum îmi arde gâtlejul şi ochii. Am luat o gură de sake. Proprietarul s-a apropiat de noi. A făcut o glumă despre agăţatul femeilor. Trebuie că se referea la mine. Pe cât se pare, Sanba era cunoscut pentru talentul lui. Mai venise cu fete aici. Am fost încântată. E mult mai bine să fii pe mâinile unuia care se pricepe. Proprietarul i-a oferit sake şi boabe de soia, dar i-a şi pus întrebări care cereau răspunsuri mai amănunţite, spre delectarea clienţilor care sorbeau supa cu tăiţei aşezaţi la tejghea.

— Ia zi, Sanba, cum să fac să mi-o pun cu o călugăriţa budistă?

— Să n-ai nici o şovăială, să fii sigur pe tine. Sunt dintre cele mai uşor de ademenit.

A tuşit şi a mai dat pe gât nişte sake.

— Femeile se călugăresc dintr-o toană şi pe urmă tânjesc după bărbaţi.

— Da’ e împotriva religiei lor.

— Nicidecum, a făcut Sanba. Buddha ne învaţă să nu facem amor din cauză că cel mai adesea oamenii se înamorează unul de celălalt. Preacurvia e plăcută şi sănătoasă. Ţine-ţi inima în frâu, şi nu greşeşti cu nimic.

Eu eram aşezată în genunchi, cu fundul pe călcâie, şi simţeam cum ameţesc când trăgeam din pipă. Îmi plăcea gustul aspru al fumului şi felul în care îmi ardea gâtlejul. Îmi făceam rău singură, dar, cât ar fi părut de ciudat, mă simţeam bine.

După ce am mâncat, Sanba a zis că vrea să-mi arate atelierul lui. Am urcat într-o cămăruţă la etaj. Pe jos era întins un futon. Însă ceva din cele auzite în seara aceea nu-i dădea pace.

— Spune-mi, e adevărat ce a zis Danjuro? Hokusai îşi foloseşte fiicele ca modele pentru *shunga*?

Într-adevăr, s-ar putea spune că ne folosea ca modele. Doar că bârfele erau mult trase de păr.

— Adică nu eşti cu totul neştiutoare?

— Nu cu totul, am încuviinţat zâmbind.

Eram neatinsă, dar nu neştiutoare. Iar dacă pierdusem ceva, atunci pierdusem încetul cu încetul, fără să fiu silită. Într-adevăr, fusesem model pentru *shunga*. Nu doar eu, ci şi surorile mele, când erau mai mici. Dormeam cu toţii într-o singură cameră. Tata ne văzuse coapsele şi fesele

prin crăpătura chimonourilor. Sânii mei abia mijiţi, mugurii şi pliurile dintre picioare – toate astea fuseseră privite cu atenţie.

Îmi aduc aminte cum îl lua mama la rost din bucătărie:

— De ce nu laşi fetele în pace? Du-te la bordeluri. Sau, şi mai bine, adu-ţi aminte că ai o soţie.

Îl boscorodea tot timpul pe tata, găsindu-i cusur în tot ce făcea şi atrăgându-i atenţia cu voce ascuţită că greşise din nou. La fel era şi atunci. Glasul ei îl înştiinţa că faptul că el o cerceta pe Ei, pe Miyo sau pe Tatsu o scotea din fire şi, chiar dacă îi uşura munca tatei, nu era un semn de bună creştere şi nici nu se potrivea cu ideile ei despre cum trebuie să te porţi şi, oricum, nu era ceva ce se face cu membrii familiei.

Dar să facă scandal? Nici vorbă.

Eu eram dornică să-l ajut. Stăteam întinsă pe spate şi fluturam din picioare de parcă eram un gândac întors cu labele în sus. Râdeam, laolaltă cu surorile mele. Tata avea nevoie de noi pentru lucrările lui. Îmi desenase părţile intime până în cele mai mici amănunte şi apoi le comparase cu imaginile văzute în cărţile olandeze de anatomie care circulau la vremea aceea prin Edo. Mama, departe de a fi înapoiată, aşa cum o învinuia el, avea despre intimitate nişte păreri care aveau să existe doar peste nu ştiu câţi ani. Locuiam în camere micuţe, unde eram tot timpul împreună, zi şi noapte. Ne auzeam unul pe celălalt, ne simţeam mirosul şi ne vedeam unul pe celălalt. Eu îmbrăcam hainele surorilor mele, ele îmi furau desenele. Toate scormoneam în căutare de bănuţi pe care tata îi pierduse prin casă.

Mi-am desfăcut chimonoul în faţa lui Sanba. Nu aveam nici o sfială.

Şi totuşi.

Rămăsesem goală. În faţa lui şi a altora. Renunţasem la ceva fără măcar să ştiu că avusesem acel lucru. Trebuia să-l iau înapoi ca să-l pot dărui cum se cuvine.

Sanba a spus ca pentru sine însuşi:

— Cred că m-am hotărât să o dezvirginez pe fiica lui Hokusai.

— Nu sunt fiica nimănui, mi-a sărit mie ţandăra. Sunt Ei.

— Într-adevăr, a încuviinţat Sanba. Acum destinde-te.

Era greu, atunci când eram obligată.

— Am să încerc.

— De orice te-ai apuca, nu te mulţumi să încerci, m-a povăţuit el. Iese mult mai rău.

Mi-a băgat mâna pe sub chimono. Degetele lui nu erau moi, ci aspre şi iscoditoare. Dar de priceput se pricepea, nu aveam nici o îndoială. Ştia întocmai cum să mă atingă. M-am înfiorat şi mi-am ascuns faţa. Aşa i-am simţit mirosul, pieptul, chimonoul. Mi-a plăcut. Cu toate acestea, nu-mi plăcea să mă atingă în părţile mele intime ca să se întâmple ceva. Nu voiam să ştie ce-mi place şi ce nu.

Numai că el nu s-a oprit. N-am fost chiar la înălţime. Prea multă tragere de inimă nici nu aveam. La un moment dat m-a durut, dar până la urmă am ajuns cu bine la sfârşit.

După aceea am căzut într-un somn adânc. Sanba m-a trezit şi m-a dus până acasă. Aveam la mine bucata de pânză cu figura lui Danjuro imprimată pe ea. Ajunsă acasă am dat uşa la o parte şi aerul rece a pătruns în cameră.

Hokusai încă mai lucra. N-a ridicat privirea.

— Ai venit acasă mirosind a tutun, a zis el fără nici o intonaţie în glas. Şi oarecum teafără şi nevătămată, îmi închipui.

— Oarecum, am zis.

Până dimineaţă n-am mai schimbat o vorbă.

În Yoshiwara se întâmplau lucruri noi, după cum ne-a înştiinţat Mitsu când am trecut pe la ea. În legătura cu Shino, curtezana. Orbul îi scrisese celui care ţinea bordelul de pe marginea canalului spunând că vrea să cumpere contractul lui Shino. Eu m-am făcut că n-am habar despre ce vorbeşte.

— Da’ asta nu-i tot! Nu, nu, încurcăturile de-abia acum încep!

Proprietarul bordelului ceruse o anumită sumă care să-i acopere datoriile. Însă Jimi, primul ei proprietar, se amestecase şi el.

Mitsu a dus mâna la falcă de parcă o dureau dinţii. Cu cealaltă s-a prins de tejghea. Ai fi zis că nu era sigură că se va putea ţine pe picioare, atât era de grav ceea ce voia să ne împărtăşească.

— Ce încurcături?

— Kana şi Jimi au spus că e tot a lor.

— Cum adică? Doar Jimi a vândut-o, am zis fără chef.

M-am uitat în cutia de sticlă unde erau înşirate obiectele de vânzare, căutând căluţii-de-mare, a căror graţie şi delicateţe mă fermecau. Mă întrebam dacă din înfăţişarea mea se vedea că am fost cu un bărbat şi dacă Mitsu va băga de seamă.

— Pretinde că n-a vândut-o, că a vrut doar s-o pedepsească şi că avea de gând s-o ia înapoi. Zice că are datorii şi la el. Că s-a lăsat mânat de supărare şi că vânzarea nu e legală. Că ea îi aparţine Casei Tamaya.

— Păi şi-atunci de ce n-o iau înapoi?

L-am privit pe tata să văd dacă pe faţa lui se citeau ruşinea sau vinovăţia. N-am văzut nimic.

— Ai fi zis că totul s-a dus de râpă. Tocmai când se găsise un bărbat doritor, gata să plătească! Ce păcat, aşa-i? Ei, da' ce să ne mirăm: banii au să o scoată din încurcătură, căci orbul va plăti. Îi curg balele după ea.

Era o imagine foarte vie, chiar şi pentru Mitsu. M-am bucurat să-l văd pe Hokusai cum se încordează.

Mitsu a ieşit pe stradă şi eu după ea.

— Jimi şi Kana o ţin morţiş că ei au iubit-o dintotdeauna, că le-a fost ca o fiică. Ca să audă orbul, de la care pot scoate astfel şi mai mulţi bani.

În cele din urmă i-au căzut ochii pe mine şi a simţit o schimbare.

— E ceva nou… a mormăit ea.

Hokusai a zâmbit strâmb.

— Cât mai ţine povestea asta? N-o să fie frumoasă o veşnicie.

I-am râs în faţă.

— Maseurul e orb, Bătrâne. Crezi că ştie că e frumoasă?

— Ştie, a zis Mitsu. N-a văzut-o cu ochii, dar a atins-o cu mâinile. A auzit-o cu urechile.

De ce spunea vorbele acelea? Ne răneau pe toţi. Am tăcut şi ne-am îndepărtat unii de alţii. Mitsu s-a încruntat. Mai apoi a bătut din palme, cum face o doică atunci când cheamă copiii.

— Nu-i nimic! Shino va rămâne de pomină. E singura femeie din Yoshiwara care a fost vândută de trei ori şi va fi liberă înainte să facă douăzeci şi şapte de ani.

Prin urmare Shino urma să se mărite. Se va putea îmbrăca în chimono de bumbac albastru-închis, ţesut cu model, aşa cum se îmbrăcau femeile din

oraş. Spre ruşinea noastră, nici tata, nici eu n-am zis că ne pare bine pentru ea. Mitsu sporovăia mai departe.

— Ei, şi mai e ceva! Orbul are o familie! Au ieşit ca nişte cari din lemnul putred. Când era un biet maseur sărac şi dădea târcoale prin cartierul plăcerilor, nu avea pe nimeni, dar acu', că e cămătar – a zis ea frecând degetul mare şi arătătorul –, a aflat că are părinţi şi un frate, care locuiesc cu toţii în mahalale.

Se pare că această festă pe care i-o juca viaţa o amuza la culme, căci s-a pus pe râs până i-au dat lacrimile.

— Şi unde e Shino acum?

Mitsu a ridicat din umeri încet, dându-şi importanţă, şi i-a coborât. Şi-a aţintit ochii asupra mea.

— Nu ştiu.

La asfinţit m-am dus la bordelul de pe malul canalului. Shino nu era în spatele zăbrelelor de lemn. M-am bucurat, dar m-am şi speriat. Am întrebat-o pe una dintre femeile care stăteau îngenuncheate acolo, la lumina unui felinar, unde se dusese Shino.

— Casa Tamaya, mi-a răspuns masca albă din colţul gurii.

Când am ajuns la Casa Tamaya, Kana m-a primit cu braţele deschise.

— Ai devenit femeie, aşa-i?

— Aşa e, am spus, fericită şi îmbujorată. De unde ştii?

— Se vede. Ai un zâmbet tainic.

Am zâmbit larg.

— Ştiu, ai venit s-o vezi pe Shino. Te bucuri pentru ea. Însă nu poţi s-o vezi acum.

— Vai!

— Se pregăteşte. E o zi mare pentru ea, cea mai mare. Ultimul cortegiu. Cum ştii, datoria ei va fi plătită. Va pleca din cartierul plăcerilor ca femeie liberă. Măcar atâta să facem pentru ea.

— Şi ce face acum?

— A venit coafeza. Se machiază. Îşi pune chimonoul cel frumos pentru ultima oară.

Kana a desfăcut braţele ca să-mi arate că erau dispuşi să facă orice pentru ea.

— Apoi îl va da cuiva. Va da şi aşternutul, diseară.

Nu credeam că s-ar găsi cineva să-l vrea.

Retragerea unei curtezane din activitate era un adevărat ritual, cu toate că doar rareori avea loc.

— Acum du-te. Întoarce-te peste câteva ore şi ai s-o vezi.

Am aşteptat pe marginea străzii mari. La asfinţit, cortegiul a ieşit din Casa Tamaya. Curtezanele Fumi a doua şi Yuko mergeau de-o parte şi de alta a lui Shino. La această ultimă ieşire în public, ea n-a făcut nici un pas greşit. Zâmbea uşor, cu o oarecare răceală, şi privea drept înainte, cu bărbia ridicată. În urma ei veneau ucenicele, ducând cutiile de „daruri“, şi, la coadă, „băiatul“ care ducea gunoiul, bătrânul cel sărman.

Se adunase multă lume.

— Uite-o, ea e, *yakko*. Îi vezi cicatricea?

— Ce mers frumos are, aşa-i? N-o să mai fie nimeni ca ea.

— Îşi merită libertatea. A fost bună şi blândă.

Pentru o curtezană, retragerea era un fel de moarte, numai că o moarte frumoasă; era sfârşitul unei vieţi de servitute faţă de bărbaţi. Numele ei va muri odată cu ea, îmi ziceam. Oare ce nume îşi va lua mâine? Va deveni o femeie obişnuită şi va pleca din Casa Tamaya, aşa cum o fiică pleacă din casa părinţilor ei ca să se ducă la soţul ei – dar asta doar după ce el avea să dea banii. Mâine Shino nu va mai exista. Oare cine va deveni?

Prietena mea nu se uita nici în stânga, nici în dreapta. Ochii ei nu vedeau pe nimeni – aşa se cuvenea. Privea drept înainte, spre viitor, şi executa pasul tradiţional, desenând cifra opt cu fiecare picior, fără să se clatine câtuşi de puţin. După fiecare pas împingea cu talpa în spate, arătând că astfel se descotorosea de această lume a desfrâului.

Aş fi vrut să mă duc acasă, dar nu mă lăsa inima să mă despart de ea. M-am întors la Casa Tamaya şi m-am rugat de Kana să mă lase înăuntru. Lui Shino nu îi îngăduiau să iasă din casă în noaptea aceea, de teamă să nu fugă. Am intrat şi am găsit-o în faţa oglinzii ei ovale. Fumi îi smulgea sprâncenele, aşa cum purtau femeile măritate. A săpunit-o pe sprâncenele

negre, arcuite, care îmi spuneau pe dată dacă Shino era binedispusă ori supărată. Apoi le-a smuls fir cu fir.

— O să ai o frunte lată, ca să umbli prin lume în lung şi-n lat, a zis Yuko şi au chicotit pe înfundate.

— Ai să-ţi laşi părul liber şi ai să porţi chimono albastru, ca femeile de la oraş.

Ce urări frumoase! De paravan erau atârnate un chimono alb, pentru ceremonia căsătoriei, şi unul roşu, pe care avea să-l îmbrace după aceea. Orbul îi oferise cele două bucăţi de mătase. Familia lui o aştepta. Cu o seară înainte veniseră la cină ca să o cunoască şi îi vrăjise cântându-le la koto şi dansând. Le vorbise despre poezie şi religie, întocmai cum se cuvenea.

— Dac’ ai fi auziiit-oooo. A fost miinunaaată. Am ascultat din spatele paravanului, povestea una dintre ucenice. Şi cum vooorbeşte despre muzică…

Ultima parte a ritualului s-a desfăşurat în bucătărie. Fetele au adus un lighean cu apă. Yoshiwara fusese la început un teren mlăştinos. Înainte de a pleca de aici, curtezana care se retrage îşi spală picioarele de noroi. Picioarele lui Shino erau mici şi arcuite, fără cusur. Va păşi în noua ei viaţă cu picioarele curate.

S-a aşezat pe un scăunel şi a băgat un picior în apă, strâmbându-se fiindcă era rece. Noi ne-am dus pe rând şi i-am spălat întâi un picior, apoi pe celălalt. Când Yuko a vrut să ia ligheanul, s-a împiedicat de ligheanul cu apă de clătit. A alunecat şi s-a prins cu mâna de umărul unei fete. Fata a împins-o. Shino şi-a înmuiat piciorul în lighean şi a trimis o pleaşcă de apă drept în faţa Kanei. Am băgat şi eu mâna în lighean şi am împroşcat cu apă în jur.

— Aaaiii, scârbă mică ce eşti! M-ai udat leoarcă! a ţipat Fumi, a luat ligheanul şi l-a vărsat pe jumătate pe mine. Ia să te spălăm de păcate!

— Asta-i bună! Ne mai trebuie apă! ţipau fetele stropindu-se una pe alta şi râzând când alunecau pe podeaua de lemn.

N-am avut prilejul să o întreb pe Shino cum e soacra ei. Am auzit că zestrea ei fusese deja dusă acasă la socri: cutia de sidef, vopseaua albă pentru faţă, peria neagră şi penseta, ba chiar şi arma ei, *naginata*, pe care o ceruse înapoi lui Shirobei, paznicul de la intrare. Doar Shino le mai lipsea.

Speram din tot sufletul că era adevărat ce spunea lumea, anume că familia avea să o considere fiica de care aveau nevoie. La urma urmei, fiul pe care îl ofereau nu era nici el în stare prea bună. Am rugat-o pe Kana să mă lase să dorm acolo. Tata avea să creadă că sunt cu Sanba. Voiam să mai stau o dată la bordel aşa cum făceam când eram o copilă.

Şi am rămas. Ne-am culcat pe salteaua ei.

— Ce nume ai să-ţi iei? am întrebat-o. Cum te chema înainte?

— Nu am să-mi las numele de acum. Am vorbit cu soţul meu. Tânăra soţie care a fost trimisă aici a murit. Dar Shino trăieşte. Cred că ne schimbăm prea des numele într-o viaţă de om, ce zici?

Dimineaţa ne-am sculat devreme. Shino şi-a pus ciorapi în picioarele ei cele noi, curate. Ciorapi! Era prima oară după zece ani că avea voie să-i poarte. Picioarele îi fuseseră întotdeauna îngheţate. Am îmbrăcat-o în chimonoul cel nou. De cum m-a văzut, m-a luat de umeri şi mi-a spus să duc aşternutul femeilor din bordelul de pe malul canalului.

— Au mare nevoie de el, a zis.

Ceremonia semăna mult cu o înmormântare. Jimi şi Kana aprinseseră torţe de-o parte şi de alta a uşii, aşa cum se făcea când erau scoşi morţii din casă. Orbul şi fraţii lui au venit la uşa din faţă cu un palanchin. Kana a aruncat boabe de orez înăuntru ca să-l purifice. Apoi Shino s-a urcat şi hamalii au purtat-o înapoi peste Podul Şovăielii. N-am mai văzut-o.

În anul care a urmat i-am dus dorul îngrozitor de tare. Însă când era aproape să se împlinească un an de la data căsătoriei, supărarea mi-a trecut şi am început să înţeleg ce înseamnă să rămâi în viaţă. Acasă noi munceam din zori până la căderea nopţii. Mă gândeam că poate am să o văd într-o zi la Nihonbashi sau pe lângă teatre, cu părul atârnându-i pe spate, scăpat din cocul nefiresc al curtezanelor. Era una dintre pricinile pentru care îmi plăcea să ies la cumpărături. Numai că Edo era un oraş uriaş. Nu prea cred că aveam cum să ne întâlnim din întâmplare.

19. Concursul de pictură

Sanba dădea uneori pe la atelier, îmbrăcat într-un chimono negru, care îl făcea să pară nesigur de el. Aş putea veni la teatru? Odată, după ce ne-am înţeles cum să facem, Hokusai ne-a aruncat o privire şi a zis:

— Vă închipuiţi că-l duceţi pe bătrân de nas, nu-i aşa?

— Nu-mi închipui.

Şi nu m-a oprit.

La teatru intram în melodramele vremurilor acelora. Vedeam fii depravaţi şi negustori lacomi. Cel mai mult îmi plăceau piesele cu războinici, poveştile care aveau loc în vremuri demult apuse, dar despre care înţelegeam că se referă la viaţa politică din Edo. Criminali înrăiţi, soţii virtuoase… îmi plăcea să-i văd pe actori suferind pe scenă. Strigam împreună cu ceilalţi spectatori. Sanba spunea că sunt devotată trup şi suflet teatrului.

După ce se termina spectacolul, fumam ca să ne liniştim. Eu îmi spuneam părerea despre piesă, dacă un actor fusese divin ori prea bătrân pentru rol. Despre scriitor, care trebuie să caute neîncetat adevărul. Sau despre costume, care mă lăsaseră cu gura căscată.

— Îmi place să te ascult, Femeie fălcoasă, zicea Sanba.

Într-adevăr, îl făceam să râdă, mai ales după ce beam sake. Iar dacă bea el, atunci voia să se culce cu mine. Probabil că se simţea bine cu mine, altminteri nu m-ar mai fi invitat. Mă întorceam pe furiş acasă înainte să se crape de ziuă, când stelele încă mai erau pe cer, la ora Bivolului. Întotdeauna îl găseam pe tata aplecat asupra desenelor lui.

Sanba n-a mai apucat să scrie povestea celor patruzeci şi şapte de ronin. Ibovnicul meu nu respecta niciodată termenele de predare. Aşa îi plăcea lui. Când chiar era nevoit să scrie, îşi lua o cameră deasupra camerei de lucru a editorului. Iar dacă nici aşa nu mergea, se ascundea prin cine ştie ce loc. Ieşea de acolo după câteva săptămâni, cu manuscrisul terminat şi dornic să chefuiască. Acasă nu putea scrie pentru că avea un băieţel. Unde stătea cea mai mare parte a timpului, habar nu aveam.

Nu aveam însă nici o îndoială că va veni din nou la mine. Ne aşezam în mici birturi sau în bacurile de pe Sumida. Ne plimbam împreună – încet, fiindcă Sanba suferea de gută şi picioarele şi încheieturile îl dureau. Beam

cot la cot cu mulţimea de gravori, scriitori şi lingăi – prietenii tatălui meu sau cei care i-ar fi fost prieteni dacă ar fi avut timp de pierdut cu ei.

A fost o perioadă fericită. Lumea începuse să mă cunoască: fiica lui Hokusai, ibovnica lui Sanba, artist ucenic. Şi ce dacă urechile mele – la fel ca ale tatei – fuseseră croite pentru cineva de două ori mai mare ca mine? Şi că nu eram în stare să fiu supusă? Trupul ăsta îmi aducea desfătare, ca şi Sanba, de altfel.

Se întâmplase o minune. Viaţa îmi hărăzise un locşor doar al meu.

Tata se mândrea cu faptul că era sărac. După o vreme am început să înţeleg şi de ce. Ăsta era chipul lui în ochii lumii şi aşa devenise celebru.

Într-o zi un om al shogunului a venit la Atelierul Steaua Nordului. Venirea lui era în sine un lucru de mirare. Şi mai de mirare a fost că tata nu l-a plăcut din prima clipă şi a spus că e prins cu treburi.

— Nu am venit să cumpăr un tablou, mi-a zis solul. Am venit cu o invitaţie.

Pe faţa lui se vedea limpede că nu-i făcea nici o plăcere.

Hokusai nu picta, ci se gândea la un tablou, lucru care uneori îi lua foarte mult timp. Stătea aşezat pe rogojina lui, chiar în faţa solului, care fusese lăsat să aştepte în genunchi la uşă. Era începutul verii. Noi purtam haine subţiri, din bumbac simplu. Solul era îmbrăcat într-o haină frumoasă, vătuită, brodată cu însemnele shogunului. În cele din urmă Hokusai a fluturat din mână. Îi dădea voie să vorbească.

— Vă aduc o invitaţie la o partidă de vânătoare a shogunului Ienari.

— Vânătoare? a zis tata în barbă. Îţi arăt eu vânătoare, a zis şi mi-a făcut semn să-i aduc haina pe care o punea pe deasupra chimonoului.

Personajele din tablourile lui Hokusai erau înveşmântate în catifele somptuoase. În schimb, haina lui era sărăcăcioasă, fusese purtată de prea multe ori şi nu fusese niciodată curăţată. Am luat-o de unde era atârnată, pe paravan, i-am simţit mirosul şi am dus-o tatălui meu cu mâinile întinse. Trăgeam nădejde să-i arăt solului că e nevoie să arate respectul cuvenit.

Hokusai a pus haina pe genunchi. A întins gulerul şi l-a privit de aproape. A apucat ceva cu două degete şi a mormăit satisfăcut. A căutat din nou, plimbându-şi degetele pe stofă.

— Aha! a făcut din nou şi a apucat ceva cu degetele. Mmmm!

Vâna purici. Am încercat să văd faţa solului, dar n-am izbutit. El nu s-a clintit, nici eu n-am făcut nici o mişcare.

A prins vreo duzină şi a storcit minusculele creaturi între degetul mare şi arătător, icnind de bucurie. Ai fi zis că nu mai e nimeni pe lume în afară de el. Dacă l-aş fi oprit, m-ar fi acoperit de ocări. Solul, obişnuit cu înjosirile de la palat, aştepta. Hokusai vâna şi ucidea, vâna şi ucidea.

În cele din urmă s-a săturat şi el.

— Hei, tu, aia! Ooo-ei! Aşteaptă un sol?

— Da, tată.

— Spune-i că acum îl pot primi.

Era invitat la o vânătoare cu şoimi în grădinile acvatice. Avea să fie acolo şi pictorul Buncho din clanul Shirakawa şi shogunul voia un concurs de pictură la faţa locului. Ar fi însemnat să intrăm pe teritoriul duşmanului, căci Sadanobu ţinea foarte mult la Buncho. Hokusai s-a luminat la faţă.

— Aş fi încântat. Am doar o rugăminte: pot să o aduc pe fiica mea cu mine?

Solul a făcut o plecăciune.

— Vă vom pune la dispoziţie oricâţi servitori vă sunt trebuincioşi.

— Nu, nu. N-am nevoie de servitori. Nu pot încredinţa pensulele decât fiicei mele.

Până la terenul de vânătoare era un drum lung, însă nu asta mă scotea din fire, ci găina vie pe care o căram. Hokusai mergea în faţă, călcând hotărât cu picioarele lui crăcănate. Eu veneam în urma lui cu tuşurile. Într-o mână duceam cuşca acoperită cu pânză, care mi se izbea de ţurloaie. Înăuntru, găina cârâia fără încetare. Oamenii întorceau privirile, parcă mă auzeau râgâind fără voia mea. În spatele meu, un servitor al shogunului ducea sulul de hârtie şi o mătură din paie.

Ne îndreptam spre mlaştina din golful Tokyo, lângă gura râului Sumida. Ienari ajunsese shogun la vârsta de optsprezece ani; acum trecuse de patruzeci. Reformele lui Sadanobu îi înrâuriseră viaţa. Era dedat plăcerilor trupului, capricios şi nestăpânit. Construise un bordel înăuntrul castelului,

cu pridvor zăbrelit cu tot. În Edo toată lumea ştia că îşi contramanda adesea întrevederile de după-amiază ca să meargă la vânătoare cu şoimi în mlaştini.

La flux şi reflux apa intra şi ieşea printr-un stăvilar îngust. La unul din capete creştea un pin uriaş, vestit fiindcă avea o sută cincizeci de ani. Stânjeneii erau înfloriţi, cu petalele lor ca nişte flăcări violet. Cărările se împleteau, ducând la un mic pavilion de ceai. Ceva mai încolo se afla şi un dâmb reprezentând muntele Fuji, pe care doamnelor le plăcea să se urce.

Shogunul era înconjurat de suita lui – războinici călare şi pedeştri, tot atât de laţi pe cât erau de înalţi. Ienari ne-a făcut semn cu mâna, zâmbitor şi binedispus; semăna cu un băietan gras. Am urcat cele trei poduri aşezate în cruciş şi-n curmeziş prin ierburile înalte. Sub ele apa era adâncă de patru, cinci palme, iar stâlpii pe care se sprijineau erau acoperiţi cu sare. Se simţea apropierea mării. Era ora fluxului, apa creştea. Pe margini, în nisip, mici crabi o luau la fugă. Soarele era fierbinte şi, pe măsură ce apa se ridica, mlaştinile începeau să lucească precum metalul. Nu mai erau ascunzători pentru păsări – raţele care se plimbau pe marginile umede ale pământului nisipos din jurul iazului şi păsărelele cu aripi galbene cocoţate pe firele lungi de iarbă-de-mare care se îndoiau sub greutatea lor.

Şoimul era aşezat pe pumnul shogunului Ienari. Coiful lui mic, dar minunat lucrat, strălucea în lumina soarelui. Unul din picioarele îmbrăcate în pene era legat cu un lanţ. Shogunul purta o mănuşă elegantă din piele de căprioară. Cu toţii stăteau nemişcaţi, parcă erau vrăjiţi. Tăcerea era atât de adâncă, încât se auzeau gângăniile prin iarbă. Hokusai s-a scărpinat în fund. Buncho, artistul oficial, stătea ţanţoş şi părea acasă printre seniorii din suită. Era acolo şi vicleanul Sadanobu; cu burdihanul lui moale, semăna întru câtva cu o femeie. Îl privea pe Hokusai cu un zâmbet răutăcios.

De undeva, din rândurile de războinici, s-a auzit un ordin spus în şoaptă.

Nimeni nu s-a clintit.

Găina a cârâit deznădăjduită, de ziceai că o taie cineva.

Doar Ienari a râs. Pe mine mă durea braţul din cauza cuştii grele, aşa că am lăsat-o puţin mai jos.

Tata mi-a făcut semn din cap: sus, sus. Am ridicat iarăşi cuşca.

Habar n-aveam ce are de gând, însă eram aşa de înfuriată, că uitasem de teamă. Tata se juca cu focul. Seniorii aceia, chiar şi shogunul, erau iuţi la

mânie şi ne-ar fi putut arunca în temniţă pentru lipsă de respect. Oare Hokusai se purta aşa fiindcă era mândru de strămoşii lui samurai sau – şi aici mi-am amintit că pusese deasupra fiecărei locuinţe pe care o avusesem o plăcuţă pe care era scris „Hokusai, ţăran din Hinjo“ – tocmai fiindcă era mândru de originea lui modestă?

Găina a cârâit din nou. A schimbat cuşca în mâna cealaltă. Ienari a făcut semn să se dea drumul câinilor, care au luat-o la fugă cât ai clipi. S-au năpustit întâi într-o parte, lătrând şi împroşcând cu apă, apoi au luat-o în partea cealaltă, alergând de colo-colo şi stârnind păsările – bâtlani, ciocârlii… Dintr-un mănunchi de stuf şi-a luat zborul un cocor. Un cocor! Semn de noroc.

Atunci Ienari a ridicat coiful şoimului. A desfăcut lanţul. Pasărea de pradă fremăta, dar nu s-a desprins de pumnul stăpânului. Ni s-a tăiat răsuflarea văzând strălucirea suveranului, împrumutată de fapt de la pasărea care era încarnarea unei ameninţări a naturii. Artiştii aşteptau. Pe mine mă durea braţul. Găina se scărpina. Mi-am mutat greutatea de pe un picior pe altul. Platforma a scârţâit. Apa unduia dedesubt. Ierburile se legănau, ţipetele păsărilor puneau la încercare fiecare fibră din trupul şoimului.

Ienari i-a făcut un semn. Şoimul a ţâşnit ca o săgeată, a străpuns inima cocorului şi l-a doborât. Câinii s-au îndreptat spre cadavru plescăind prin apă. Şoimul s-a întors. Ienari l-a mângâiat drăgăstos pe gât.

Alt cocor s-a ridicat în aer, din nou şoimul s-a năpustit să ucidă pasărea aducătoare de noroc şi din nou câinii au înnebunit simţind mirosul sângelui.

În ziua aceea au mai fost prinse şi ciocârlii, şi alte păsări. Eu mă săturasem de vânătoare din primele clipe. Când, în cele din urmă a luat sfârşit, suita shogunului s-a dus într-un pavilion anume, unde bucătarul a pregătit cocorul după un vechi ritual. Noi ne-am îndreptat spre templul Senso-ji, unde urma să aibă loc concursul de pictură.

Senso-ji era locul nostru de baştină, prin urmare aveam un avantaj de la bun început.

Buncho a fost primul. Cu pensula a făcut un desen al grădinii acvatice de unde tocmai plecasem, al podiumului pe care stătuse Ienari, al ierburilor lungi din mlaştină. Pensula se mişca lin pe hârtie, fără să şovăie sau să se

poticnească. A terminat desenul şi a rămas nemişcat câteva clipe. Apoi a făcut o plecăciune adâncă. Şoimul a binevoit să întoarcă privirea: auzul lui fin prinsese fâşâitul pensulei atunci când Buncho a ascuns-o în teaca împodobită.

Câţiva curteni s-au grăbit să ridice hârtia ca să poată fi văzută de toţi. Au scos oftaturi admirative, aşa cum se cuvenea.

Ienari se plimba încolo şi încoace cu pas apăsat, plin de sine. Pe faţa lui se citeau anii de plăceri şi o anumită mulţumire de sine. Ziua se scurgea asemenea tuturor celorlalte: cu toţii aveau să-i facă pe plac, că era vorba de moarte, de supunere, de veneraţie sau desfătare. Ce însemnătate mai avea? Fusese prea tânăr, nu câştigase nimic. Căci până şi în rândurile shogunilor unii câştigă, pe când alţii nu, unii au valoare, pe când alţii nu.

— Acum tu! a strigat el către Hokusai.

Urechile mari ale lui Hokusai erau ridicate spre cer. Nu părea să-l fi auzit pe stăpân. A şuierat uşor. Şoimul l-a privit înciudat, dar nu s-a clintit. Tatăl meu sâcâia şoimul, voia să-i abată atenţia. Purtarea lui nepăsătoare era cea a unui răzvrătit.

Sadanobu şi-a dres glasul cu un fel de părere de rău. Parcă zicea: „Aş fi putut să te şterg de pe faţa pământului pe vremea când eram consilier de rang înalt şi n-am făcut-o. Sunt prea bun la inimă“.

Ienari a râs de omuleţul încăpăţânat, îmbrăcat în straie sărăcăcioase, care ţinea un sul de hârtie în mâini.

— Hai, chiar vrei să ne laşi să aşteptăm?

— A, a făcut Hokusai pe niznaiul, mi-a venit rândul?

Eu mi-am lăsat capul în piept, aşteptând să cadă sabia asupra noastră. Faptul că nu se temea, o nelegiuire pentru care Sadanobu aruncase mulţi oameni în închisoare, era scris pe o pancartă închipuită deasupra capului tatei. Doar că nu era vorba doar de teamă, ci şi de împotrivire.

Ienari a izbucnit în râs.

Hokusai şi-a căutat pensulele. A luat sulul de hârtie. A făcut un pas înainte şi o strâmbătură care arăta cât îl distra împrejurarea aceea. Oamenii din suita shogunului erau mohorâţi la faţă, însă Ienari părea încântat. Hokusai fredona o melodie. Eu mă clătinam pe picioare; abia mai puteam ţine blestemata de cuşcă. Găina dinăuntru era singura pasăre de acolo care

nu ştia să se poarte. Auzi, să bată din aripi în cuşcă! Penele zburau în toate părţile. Cârâitul te asurzea. Nici ei, nici mie nu ne trecea prin cap de ce ne aflam acolo.

Toţi ochii erau aţintiţi asupra lui Hokusai. Da, era faimos, e adevărat. Până şi shogunul îi văzuse tablourile. Însuşi faptul că ne aflam acolo dovedea că lucrurile se schimbau în Edo. Rafinatul teatru Nō şi şcoala de artă Kano nu mai erau atât de populare în rândul aristocraţilor. Deşi era dispreţuită în mod oficial, cultura Yoshiwarei, aşa bătătoare la ochi şi deocheată, ajunsese acum la modă.

Hokusai a desfăcut sulul de hârtie. Îl făcusem eu însămi cu o zi înainte, lipind mai multe bucăţi. Acum era lung de cinsprezece paşi. Dar capetele nu stăteau întinse pe pământ, aşa că le-a făcut semn străjerilor: tu stai în colţul ăla ca să-l ţii. Tu, în celălalt.

Ienari a râs din nou. Apoi le-a cerut semn străjilor să-i facă pe voie lui Hokusai.

— Duceţi-vă, le-a spus şi patru dintre ei au plecat.

Pun rămăşag că nu mai râsese aşa de pe vremea când era un băieţel urâcios şi punea viermi în supa cu tăiţei a servitoarelor.

Sadanobu a încleştat dinţii. Dar, în timp ce samuraii îşi luau locurile la cele patru colţuri ale hârtiei, clincănind şi zăngănind din armuri, câţiva nobili au urmat exemplul shogunului şi au început să chicotească.

Hokusai a ridicat de câteva ori palmele făcute căuş în faţa pieptului, cerând să se râdă mai mult. Şi râsetele s-au înteţit. Acum până şi cei patru samurai care ţineau colţurile hârtiei zâmbeau prosteşte. Nimeni nu râdea pe seama cuiva anume. Râdeau pur şi simplu.

Am pus jos cuşca cu găina.

Hokusai a luat mătura. Eu am amestecat într-o găleată cerneala albastru-indigo cu apă. El s-a aplecat şi a înmuiat paiele din vârf. S-a apropiat de hârtie, a privit-o din toate părţile, zâmbind unui gând ascuns şi mi-a făcut un semn cu mâna.

Buncho, care era aşezat lângă Sadanobu şi stătuse plecat până atunci, s-a ridicat. I-am privit lucrarea elegantă, reţinută, apoi l-am privit pe el şi am văzut că zâmbea aidoma celorlalţi.

Hokusai s-a pus în patru labe şi şi-a apropiat faţa de hârtie. A ridicat mătura din găleată. O picătură de cerneală a căzut pe hârtie. Ce neatent era! A privit către cei aflaţi de faţă şi a zâmbit. Apoi a lăsat pensula pe hârtie, chiar în locul unde căzuse picătura, şi a început de acolo.

Ne-am dat cu toţii seama de schimbarea petrecută în el. Acum uitase de păsări, de cer, de piaţa din faţa templului, de cei din suita shogunului care stăteau cu ochii pe el. Nu-şi mai dădea aere, nu mai făcea giumbuşlucuri. Începuse să picteze.

A făcut cu mătura o linie albastră, lungă cât sulul de hârtie. A apăsat pensula uriaşă, a răsucit-o şi a apăsat din nou, ca să scoată cât mai multă cerneală. A făcut o linie lungă, vălurită. Până şi găina amuţise. Vorbisem cu ea şi îi spusesem că totul va fi bine, cu toate că nu ştiam ce soartă o aşteaptă. Oare urma un fel de sacrificiu?

Hokusai mi-a făcut semn cu capul.

— Oei! a strigat.

— Bătrâne! i-am răspuns.

Sarcina mea era acum să amestec cerneala roşie într-un castron cu apă.

— Oei! Adu găina.

Am deschis uşa cuştii. Găina parcă a înnebunit: dădea din aripi şi cârâia, dar nu voia să iasă. Am băgat mâna în cuşcă, însă găina nu se lăsa prinsă. Nu ştiam ce să mă fac. Şoimul întorsese capul în altă parte, dispreţuitor. Câinii fremătau de nerăbdare, dar nu s-au clintit. Până la urmă am izbutit să prind găina de picioare şi s-o trag afară din cuşcă. Cârâia asurzitor şi bătea tare din aripi, împrăştiind în jur un nor de fulgi albi. Nu m-am putut stăpâni şi am înjurat printre dinţi.

Hokusai s-a apropiat de mine. Îşi sumesese chimonoul şi i se vedeau picioarele slăbănoage. I-am dat găina care se zbătea înnebunită. A luat-o de picioare, cu capul în jos. La început s-a zbătut, parcă voia să spună că ştie că nu va muri într-un mod elegant, ca păsările dinaintea ei, dar dintr-odată s-a potolit, ca şi cum se împăcase cu propria soartă.

Hokusai a întors găina cu capul în sus. Ne-am luptat amândoi să-i înmuiem picioarele în vopseaua roşie, până s-au umplut bine de vopsea. Hokusai s-a întors la hârtia ţinută de cei patru samurai, de-a lungul căreia şerpuia panglica albastră. A fluturat mâna prin aer şi a aruncat găina în sus.

Unul dintre câini nu s-a mai putut abţine şi s-a repezit să o prindă, însă a fost pedepsit.

Găina nu putea zbura, fiindcă avea aripile scurtate. A căzut pe hârtie şi a luat-o la fugă. A alergat cu picioarele ei înmuiate în vopsea de la un capăt la celălalt al hârtiei şi înapoi. A văzut picioarele tatei, s-a speriat şi a alergat înapoi, a sărit în sus bătând din aripi, a zburat câţiva paşi, apoi n-am mai văzut-o. Urmele de labe pe care le lăsase pe hârtie, la început de un roşu viu, se uscau şi deveneau nişte pete palide de culoare.

Toate privirile erau îndreptate spre hârtie.

Hokusai a oferit desenul shogunului.

— Uitaţi, a zis Hokusai arătând spre hârtie. Râul Tama toamna.

Shogunul a fost încântat. Au izbucnit în ovaţii şi l-au aplaudat.

Ne-am întors acasă osteniţi, dar bucuroşi. Câştigaserăm întrecerea.

— Oei, Oei, a zis el. Hei, tu aia. Te-ai descurcat bine.

— Hei, Bătrâne, am răspuns. Şi tu la fel.

De-acum devenise un lucru obişnuit. Mă duceam cu Sanba în camera lui de lucru, pe unde se afla la vremea aceea. Pe jos era o salteluţă pe care el se întindea, căutând să se ferească de ghemotoacele de lână. După ce îşi găsea locul, bătea cu palma în saltea ca să mă întind şi eu alături de el. Mă lipeam de trupul lui. El gemea şi mă trăgea mai aproape, îmi desfăcea chimonoul şi îşi lipea picioarele ciolănoase de trupul meu.

Mă lipeam mai tare de el. Mă atingea cu gura pe ureche, pe ceafă, pe umăr. Buzele lui erau calde, însă trupul era rece. Eu eram mai puternică şi mlădioasă, dar nu prea înfocată. Nu scoteam nici o vorbă, doar câte un geamăt de plăcere când mă mângâia.

Ce-o fi gândit de faptul că făcea dragoste cu Ei? Mă cunoştea de când aveam şase ani. Mă văzuse crescând. Văzuse desene cu părţi ale trupului meu la atelier. Nu aveam cu ce să-l uimesc. Cred că mă alesese pentru mintea mea, la fel cum făcuse tata. Erau mii de prostituate vulgare, târfe de pe malul râului şi de pe lângă temple. Femei dintre care putea alege şi care erau de vânzare. Dar până şi pe cea mai josnică dintre acestea ar fi trebuit să o cumpere. Pe mine nu era nevoie să mă plătească.

Oricum ar fi stat lucrurile, nu mă simţeam ruşinată. Eram tânără, sănătoasă şi de bună-credinţă. Poate că de asta ajunsesem aici, unde mă simţeam bine.

— Mă uimeşti, Ei.

— Chiar aşa? Cum adică? m-am prefăcut eu mirată să îl aud că mă laudă.

— Nu eşti smerită, a zis şi a tuşit scurt, după obicei.

M-am potrivit pe mădularul lui care, spre bucuria mea, era tare şi ridicat. M-am aşezat pe burta lui şi m-am dat puţin înapoi, sprijinindu-mă pe mâini şi picioare. Faţa lui era chiar sub faţa mea, pieptul lui chiar sub sânii mei mici, cu sfârcurile întărite. Stăteam în genunchi, călare pe el. I-am strâns puţin şoldurile între genunchi şi l-am legănat dintr-o parte în alta.

— Vrei să spui că aşa s-ar cuveni, am zis.

Am dat deoparte cuverturile. Ochii mi se obişnuiseră cu întunericul şi voiam să-i văd liniile şerpuite ale trupului pe salteaua albă. Voiam să văd tot.

Când, obosită, mă ridicam din patul lui Sanba şi îmi adunam hainele ca să plec acasă, gândul mă purta adesea la Shino. Acum eram şi eu femeie. Mă întrebam dacă îi era dor de mine, dacă trăgea nădejde că ajunsesem ca ea, elegantă la vorbă şi în gândire. Era singura mea pricină de mâhnire în anii aceia. Shino plecase şi era peste putinţă, în furnicarul acela de oameni fără nume de familie, să îi mai dau vreodată de urmă.

20. Învăţăceii

Aveam aproape douăzeci de ani. Într-o seară mă plimbam prin Yoshiwara împreună cu Sanba. Era zi de sărbătoare şi străzile erau pline de gură-cască. Deasupra clădirilor joase de lemn, cu ferestre zăbrelite şi uşi fără firme, începuseră să se adune nori groşi, negri. A început să plouă. Umbrelele portocalii, galbene, verzi şi violete se desfăceau una după alta, se izbeau între ele, împroşcând cu apă. Toată lumea avea umbrele, în afară de noi. Ne-am adăpostit sub streaşina unei *ageya*. Un tunet puternic i-a speriat pe clienţii care au rupt-o la fugă. Ploua cu găleata. Tunetul bubuia de parcă s-ar fi îndepărtat, apoi dintr-odată trosnea chiar deasupra capetelor noastre.

După el veneau fulgerele. Îmi plăcea să le văd cum străbat cerul, cum îl sfâşie, cum scot limbi albe de lumină. Noi stăteam sub streaşină, la câteva degete de perdeaua de apă.

Între două fulgere îi spuneam lui Sanba că tata povestea că odată, pe când călătorea spre Takaido, fusese lovit de un trăsnet şi aruncat pe un câmp. A zăcut multă vreme acolo, fără să se poată mişca. După aceea şi-a luat pentru o vreme numele de Raijin, Zeul tunetului.

Am aşteptat să se oprească ploaia, scoţând din când în când capul afară şi strigând „Vai de mine“ la fiecare bubuit sau trăsnet. În cele din urmă au încetat şi fulgerele, şi tunetele. Am ieşit de sub streaşină. Străzile erau pustii, posomorâte sub ploaia care cădea fără încetare. Am alergat printre bălţoace până la o mică ceainărie.

Pereţii ceainăriei, de un roşu închis, ca pământul, luceau la lumina lămpii. Înăuntru erau doar patru locuri. Ne-am strecurat lângă doi tineri îndrăgostiţi. În spatele tejghelei stătea o femeie micuţă cât un copil. Ceainăria era construită jos, pe pământ, în locul unei bucătării care fusese odată în afara casei. Fiica proprietăresei ne-a întrebat ce dorim. Sanba a cerut *matcha*, praf de ceai verde. Ne simţeam cât se poate de bine în locşorul acela tihnit, mai ales că afară bubuiturile tunetului reîncepuseră şi pe acoperişurile de tablă de auzeau pietricelele rostogolindu-se. Femeia avea chef de vorbă. Cât de tare tuna, cum fugiseră toţi să se pună la adăpost! Curtezanele trebuie că nu mai lucrau – aducea ghinion să faci amor când vântul bătea tare şi ploua. Cei care încălcau regula mureau mai repede. Nu aveai cum să scapi de zeul tunetului. Oricum mori, de ce să te mai şi grăbeşti? Nu-i aşa?

Sanba a încuviinţat.

— Oricum mori, dacă eşti încredinţat că asta ai să păţeşti.

Femeia n-a prins înţelesul vorbelor lui, ba s-a speriat chiar mai tare. Sanba a izbucnit în râs.

Simţeam pe buze ceaşca de argilă, iar în gură ceaiul aromat, gros, verde ca mazărea. Ne plăcea locul acela, unde ne simţeam la adăpost. Pe o astfel de furtună e înţelept să cauţi un loc cât mai aproape de pământ şi să te porţi cât mai umil, aşa încât zeii să nu creadă că-i sfidezi, nici măcar prin vorbele tale. Iar Sanba se găsise tocmai acum să se poarte necugetat.

— Ai să stârneşti mânia zeilor, i-am zis.

— Nu râd de furtună. Râd de tine.

— De ce?

— Fiindcă tu eşti un fel de păcăleală. Zeii te-au făcut un mare pictor, dar te-au făcut şi femeie. Te-au făcut mai bună decât e tatăl tău. E o cruntă păcăleală.

— Ce tot spui acolo? am zis.

Furtuna vuia în cerul nevăzut de deasupra noastră.

— Nu-s mai bună decât el.

— Dacă nu eşti mai bună, atunci nu-ţi mai bate capul. Stai acasă şi mărită-te.

Ştia cât mă scârbeşte gândul măritişului. A tuşit scurt şi mi-a zâmbit răutăcios.

Tăcerea se înstăpânise înăuntru, tot aşa cum ploaia se înstăpânise afară. În ochi mi-au apărut două lacrimi care s-au prelins încet pe obraji. N-am clipit.

— Se poate să mă înşel, a continuat el. N-o fi o păcăleală, ci o tragedie. Ei, oricum ar fi, eu n-am să apuc să văd deznodământul.

Ploaia bătea în ţiglele de argilă şi se scurgea prin jgheaburile de lemn de lângă casă. O auzeai de peste tot.

— Pleci undeva?

Nu mi-a răspuns.

Îndrăgostiţii s-au ridicat şi au ieşit.

Femeia cea micuţă, cu faţa rotundă şi zâmbet silit, tot ştergea tejgheaua. Ştergea şi vesela, apoi o lustruia. Fiica ei lucra cot la cot cu ea. Într-un sfârşit au terminat şi au rămas nemişcate, una lângă alta. Afară se lăsase liniştea. Furtuna se ostoise.

Am ieşit în stradă. Aerul bătea în violet. În jur, nici ţipenie de om. Toţi erau pe la casele lor. La capătul şirului de case am văzut o femeie păşind nesigură afară. Ţinea umbrela aplecată ca să-şi ascundă faţa vopsită în alb. Oricum n-aş fi putut s-o văd, căci era tocmai la celălalt capăt al şirului de case verzi. Am rămas cu ochii aţintiţi într-acolo. Am dus mâna la obraz: era ud. Mă cuprinsese dintr-odată sentimentul că viaţa mea e întocmai ca acea

scenă: un lucru de care mă temeam, pe jumătate ascuns, aflat la capătul unei străduţe înguste şi întunecate.

Oamenii au ieşit unul câte unul din case şi au aprins felinare. Globurile de lumină s-au înşirat pe stradă, îndepărtându-se de noi. Sanba a luat-o într-o parte, eu în cealaltă. Atunci m-am întrebat din nou, ca de atâtea ori: De ce sunt altfel decât celelalte femei? Pentru ce eram osândită? Oare aveam a mă teme de ceva din partea tatei?

Tata era profesorul meu şi îl respectam. Gânduri ca acestea de acum nu-mi veneau decât când eram supărată, şi atunci le dădeam deoparte. Îi eram îndatorată tatei şi nu-mi plăcea să-l aud pe Sanba spunând că tata îmi face rău. Poate că Sanba era gelos pe puterea pe care o avea tata asupra mea. Oare îmi era sortit ca sentimentele pentru Sanba să stea împotriva sentimentelor mele pentru Hokusai?

Oare zeii chiar îşi râdeau de mine?

Hokusai avea prea puţin timp pentru învăţăceii care veneau ala noi. Pe unii dintre ei îi găsea prin locurile pe unde umbla. Locuiau în Nagoya sau Osaka şi luau ore sub formă de scrisori primite şi trimise înapoi. Alţii deveneau parte din viaţa şi familia noastră. Hokusai arunca o privire peste lucrările lor şi apoi mi le dădea mie sau lui Tatsu. Shigenobu, soţul lui O-Miyo, se încăpăţâna să facă aşa cum îi plăcea lui şi nu avea răbdare să ducă la bun sfârşit ceea ce îi cerea tata. El şi tata se certaseră şi nu mai voiau să ştie unul de celălalt, însă O-Miyo tot mai venea pe la noi împreună cu copilaşul ei.

Odată a venit la atelier un bărbat pe nume Eisen. Era neam de samurai. Se pricepea grozav să picteze femei frumoase şi nici la peisaje nu era prea rău. Tata nu-l învăţa, ci îi dădea să facă ceva, de pildă să copieze tablouri de-ale lui. La fel făcea cu toţi, doar că se purta mai urât cu Eisen. Îl critica pe uriaşul cel blând de faţă cu ceilalţi ucenici, pentru tot felul de nimicuri: că pune culoarea prea repede; că are anumite deprinderi, pe care, dacă e să fim cinstiţi, toţi le căpătau. Erau nevoiţi să şi le cultive, dacă voiau să meargă pe urmele maestrului, dar să se şi deosebească de el. Hokusai nu dorea să-l lase pe Eisen să progreseze. Spunea despre el că e un desfrânat.

Că bea şi ţine un bordel. Într-adevăr, îi răspundeam eu, dar asta nu-l împiedica să facă încântătoare portrete de curtezane.

— Să înveţe să deseneze poduri şi zeităţi; de-astea ne trebuie. De frumoase n-avem nevoie! Poţi să le pictezi şi tu, Ei!

N-a trecut multă vreme şi Eisen a plecat de la atelierul nostru.

Câţiva discipoli care făcuseră dovada măiestriei căpătau, în schimbul unei sume de bani, dreptul de a folosi un nume derivat din Hokusai. I-am avut pe Hokki, Hokko şi Hokuen. Am avut-o şi pe frumoasa Hokumei, fiica unui negustor. A fost o vreme când în atelier nu erau decât femei: noi, cele trei fiice ale lui, şi Hokumei. Dacă era gata să se supună voinţei tatălui meu sau, mai degrabă, toanelor lui? Avea de ales? Atelierul Steaua Nordului era singurul care primea femei. Şi nici noi, fiicele lui, nu aveam de ales.

E de la sine înţeles că el vedea lucrurile cu totul altfel. Ofta şi desena cu furie, apoi ne dădea desenele şi se plângea zâmbind că era depăşit numeric.

— Sunt sclavul vostru, zicea. Eu doar lucrez aici. Stăpânele sunteţi voi!

Lucrurile stăteau exact pe dos, însă se pricepea de minune să ne ducă cu vorba.

Nu-l mai văzusem pe Sanba de câteva săptămâni când, într-o bună zi, un *gyoji*, un slujbaş al stăpânirii, a venit la atelier. Stătea şi îşi rodea buza de jos sau încerca să-şi apuce mustaţa cu dinţii. Eu schiţam o imagine hazlie: un servitor siluia soţia sub privirile soţului. Era un subiect interzis, bineînţeles, şi de aceea avea să se vândă bine. Slujbaşul se uita fără să scoată o vorbă, doar suflarea îi era şuierătoare. Avea o bănuială cum că îl luam în râs, dar nu avea cum să fie sigur. În cele din urmă a rupt tăcerea:

— Aţi auzit că Sanba Shikitei e bolnav?

Am simţit o durere surdă, parcă mă lovise cineva cu un ciocan de cauciuc. Tata nu şi-a dezlipit ochii de la pictura la care lucra.

— N-am auzit, a zis Hokusai.

— Da, chiar aşa, a făcut *gyoji*, savurând vestea pe care ne-o adusese. Tuşea din adâncul pieptului şi nu-i mai trecea, iar acum…

Cunoşteam foarte bine tusea aceea scurtă, uscată. O ştiau şi cei de la teatru. Era trăsătura lui caracteristică, semnătura lui. Îl apuca din când în când. Dădea ritm vorbelor şi greutate judecăţilor lui. Nu se putea ca acea

tuse nevinovată să fie dovada unei boli. Să fi ştiut *gyoji* că eu şi Sanba eram amanţi?

— L-o fi prins vreo răceală.

— A, nu. E mult mai rău. Nu mai are mult de trăit.

— De unde ştii? am zis eu cu voce aprigă.

Voiam să dau de urma zvonului şi să-l strivesc sub picior, ca pe un şoarece.

— Am auzit lumea vorbind în tutungeria lui Kyoden. Mitsu povestea că doftorii i-au spus că are ceva în plămâni.

— Care doftori? Cei olandezi? Ori chinezi?

Sanba îşi bătea joc de învăţaţii olandezi, hotărâţi să descifreze cu orice preţ tainele trupului, pe care el îl socotea a fi un mister care nu trebuia dezvăluit. Sanba credea în instincte şi în semne. Credea în tot felul de leacuri şi poţiuni năstruşnice, chiar şi în cele pe care le născocise el însuşi.

— Doftorul de la Soare-Apune i-a spus că e prea târziu. Acum o să aibă prilejul să încerce licoarea lui de viaţă veşnică, a spus slujbaşul zâmbind subţire.

Apoi a ridicat o sprânceană ascuţită spre mine şi a ieşit de-a-ndăratelea din atelier.

Mi-a venit în minte ceainăria în care ne adăpostiserăm de furtună. Sanba vorbise de tablourile pe care aveam să le pictez. „N-am să apuc să le văd“, zisese.

Tata desena grăsani. Grăsani aşezaţi în genunchi, grăsani întinzând mâinile, grăsani îmbăindu-se, grăsani dansând. Din vârful pensulei picura un şir nesfârşit de grăsani. La un moment dat s-a oprit, a întins mâna şi a luat cu blândeţe din faţa mea desenul cu servitorul şi stăpâna care se desfătau unul cu altul. A pus în loc o pagină dublă cu valuri spumegânde. Desenul fusese început de el. În partea de jos a foii valurile se domoleau şi se preschimbau în linii molcome, negre şi cenuşii pe albul hârtiei. În jumătatea de sus valurile înaintau învolburate. Între trăsăturile negre de penel, albul neatins al foii căpăta putere, se tălăzuia gata să se prăvălească.

— Termină-l, mi-a poruncit.

Aşa lucram eu: la bucată, ca într-o fabrică. Nici nu apucam bine să îmbrac sânii unei frumoase în falduri de ţesătură, că trebuia să desenez

spuma unui val năprasnic. Am încercat să mă împotrivesc, dar în zadar, aşa că mi-am întors atenţia spre valuri. Cu trăsături scurte de penel făceam valurile să se înalţe mai sus şi mai sus pe foaie, ajungându-le pe ale lui şi întrecându-le, apoi îndepărtându-se tot mai mult. Linia orizontului nu exista. Valurile umpleau hârtia până la marginea de sus. A început să mă doară spatele, aşa că m-am ridicat şi m-am aplecat într-o parte. Tata a ridicat capul.

— Hai, du-te! Dacă tot nu lucrezi, mai bine îţi iei tălpăşiţa, cum faci de obicei.

Era atât de nedrept, că m-a umflat râsul.

— Cine te ajută mai mult ca mine, Bătrâne?

— Nimeni, într-adevăr. Însă acum eşti cu gândul la Sanba, a zis strâmbându-se.

— Mă faci să cred că eşti gelos.

Obrăznicia mea l-a binedispus. A zâmbit larg, cu zâmbetul lui nevinovat.

— Gelos? a zis. Am trei fete şi tu eşti cea din urmă. Dacă Sanba nu se simte bine, rămân cu tine pe cap.

— Oricum rămâi cu mine pe cap. Sanba are nevastă.

— Fugi şi vezi ce e cu el, m-a îndemnat tata.

Ploua încet. Mi-am luat umbrela şi o haină şi am luat-o la fugă spre chei. Nu aveam bani, dar am văzut un barcagiu pe care îl cunoşteam şi m-am rugat de el să mă ducă spre miazănoapte. Mi-a făcut semn cu capul să mă urc. Ploaia se oprise, norii se ridicaseră. Din locul unde soarele dispărea la orizont ţâşneau raze galbene.

Stăteam în mijloc, lângă luciul neted al râului. Prova îl tăia şi valurile ridicate, albe de spumă, se întorceau asupra bărcii asemenea unui rânjet. Barcagiul meu stătea în picioare la prova. Tovarăşul lui stătea la pupa înălţată. Amândoi ţineau în mâini prăjini lungi. Bărbatul care stătea în spate înfigea prăjina în albia râului, lăsându-se în ea cu toată greutatea. Amândoi cântau ca să păstreze ritmul:

— Vâsleşte! Faceţi loc! Vâsleşte! Faceţi loc!

Cu cât înaintam spre miazănoapte lumina cădea încet, încet, până când razele de foc s-au stins cu totul. Pe întuneric oraşul părea încruntat. În ceainăriile de pe maluri ardeau focuri. În prăvăliile care stăteau cu faţa spre

apă proprietarii aprinseseră felinare şi le înălţaseră afară pe stâlpi. Barcagiul de la prova se legăna. I se zăreau muşchii umflaţi ai pulpelor, picioarele goale în ciuda frigului. Era atât de sigur pe el, că se apleca peste apă, mult în afara bărcii.

Dinspre apă venea un miros de muced care mi-a adus aminte de ceasurile petrecute lângă Sanba. Era mirosul lui, pe care îl simţeam îndată prin chimonoul lui negru. De câte ori ne întâlneam, figura lui îmi părea străină, cu toate că ne văzuserăm poate doar cu o săptămână în urmă. Cine mai e şi ăsta? îmi ziceam. Când mă întindeam alături de el, îmi zâmbea blând, privindu-mă cu ochii lui miopi. Mâinile îi erau întotdeauna reci. Dacă se întâmpla să îi arăt desenele mele, stăteam ca pe ace. Îmi doream foarte mult să fie pe placul lui.

— Foloseşti culori tari, mi-a spus la început. Încă de când eram copil am fost pus să macin pigmenţii. Eram foarte mândru de culorile pe care le făceam.

— Dar şi artiştii proşti pot folosi culori tari, am zis. Nu are nici o însemnătate.

— Ba are. Culorile pot schimba totul. Iar tu nu eşti un artist prost. S-ar putea să ajungi un mare artist, şi atunci o să îţi ştim cu toţii de frică. Drept e că ai şi avut un profesor bun, a zis, şi eu am încuviinţat din cap. Numai că trebuie să-l birui.

Îmi spusese de două ori că trebuie să-l întrec pe tata.

— Atunci, a zis, o să vedem cu toţii ce puteri ai şi o să tremurăm de frică.

— Vrei să spui că artiştilor le va fi teamă de mine?

— Ne e încă de pe acum, a spus râzând.

Mi-am privit mâinile. Ce n-aş fi dat ca barcagiul să se străduiască mai mult, să meargă mai repede!

— Nu e nici un chilipir să fii cel mai bătrân, mi-a spus odată. Tu eşti tânără şi ai viaţa înainte. Eu mi-am cam trăit traiul. Când ai să îmbătrâneşti, poate că ai să-ţi iei un iubit tânăr. Atunci ai să mă înţelegi.

Am ajuns în cartierul Asakusa. Mulţimi de oameni se îmbulzeau la uşile restaurantelor şi ceainăriilor. Un muzicant ambulant îşi dojenea maimuţa, care făcuse cine ştie ce poznă. Câţiva trecători adunaţi în jurul lui îl priveau hlizindu-se. Chiar atunci ploaia s-a pornit din nou.

— Cum se distrează *daimyo*! Veniţi să vedeţi aici mai întâi. Vedeţi la ce se uită seniorii şi doamnele în casele lor din Oraşul de Sus.

Maimuţa era îmbrăcată în haine femeieşti şi fusese învăţată să meargă în două picioare şi să cânte la flaut. Un băiat ţinând un castron în mână trecea printre oameni. Bănuţii aruncaţi de mâini murdare cădeau cu un zgomot surd în castron.

Mi-am făcut loc printre trupurile oamenilor, care stăteau înţepeniţi pe loc, parcă nevrând să mă lase să trec. Am luat-o printre căsuţele modeste, cu panourile de la intrare închise şi am dat colţul spre o străduţă lăturalnică. După luminile strălucitoare din piaţă, aici mi se părea că domneşte întunericul. El locuia la a treia sau a patra casă. Am văzut că în spatele unei uşi ardea o lampă.

Când paravanul a fost tras deoparte, am făcut o plecăciune. Umbrela s-a aplecat şi ea, ascunzându-mi faţa.

— Aici sălăşluieşte Shikitei Sanba? am întrebat în şoaptă.

— Cine eşti?

Femeia din faţa mea stătea dreaptă. Mi se adresase cu voce puternică. Simţeam că are ochii aţintiţi asupra umbrelei şi ar fi găurit-o cu privirea dacă i-ar fi stat în puteri. Am lăsat umbrela pe spate şi am privit-o în faţă. Era o femeie mai în vârstă decât mine, însă nu o babă. Când m-a văzut, a tras aer adânc în piept. S-a dat pe spate şi apoi s-a aplecat puţin spre mine. Ştia prea bine cine sunt şi se bucura, simţindu-se răzbunată.

— Vasăzică vestea a ajuns şi în mahalale, a zis.

Grosolănia ei mi-a dat putere. Prin urmare nu aveam de ce să mă căiesc. Am ridicat capul.

— Am venit să aflu cum îi merge.

— Prea bine nu-i merge. Nu ne mai putem preface că nu vedem.

În vocea ei am simţit o învinuire, ca şi cum n-aş fi vrut să văd, ca şi cum aş fi uneltit împotriva lui. Am dat drumul umbrelei şi ploaia s-a prăvălit pe capul meu. Dacă mi-ar fi cerut, m-aş fi lăsat înecată de ploaie acolo, pe loc. Dar nici asta nu voia.

— Mai bine intri, a zis şi s-a dat înapoi.

Am trecut pragul. Din spatele casei a venit vocea lui. Acră, batjocoritoare, mânioasă.

— Zeiţa mea, avem oaspeţi?

— Nu avem vreme de oaspeţi, i-a răspuns ea cu voce aspră. Avem de îngrijit un bolnav, chiar tu eşti acela.

— Mda, a zis Sanba şi a tuşit scurt. Să nu uităm de mine.

Tusea era mai puternică, dar vocea nu îi slăbise. Avea aceeaşi profunzime de bas, aceeaşi notă de voioşie, aceeaşi vibraţie care te îndemna să râzi. Nu e bolnav, mi-am zis. E aşa cum îl ştiam!

Nevasta lui a văzut că mă înviorasem.

— Nu te amăgi, mi-a spus cu răceală. Ai să vezi cu ochii tăi ce nu poţi auzi cu urechile.

— Dacă n-avem oaspeţi, cine a intrat? a întrebat cu vocea lui frumoasă.

— Fata aia a ta.

În camera din spate s-a lăsat tăcerea. Parcă îl şi vedeam – privirea lui de un copil prins cu mâţa-n sac. Nevastă-sa mi-a făcut semn cu capul: du-te la el.

Stătea întins pe spate, cu ochii în tavan. În jurul lui luceau sticluţele. Se trata cu remediile lui caraghioase, elixirurile nemurii al căror secret doar el îl ştia.

Trăsăturile i se ascuţiseră. Era gălbejit la faţă, cu obrajii scofâlciţi şi avea pe gene şi pleoape un fel de sare care sclipea.

— Sanba.

— Aha! Nu s-a înşelat! E chiar fetiţa mea.

Nu mai eram fetiţă. Fusesem la început. Acum aveam douăzeci şi doi de ani.

Mi-aş fi dorit să mă întind lângă el şi să-i simt căldura. Dar el avea febră, aerul din cameră mirosea urât. Mi s-a făcut scârbă şi, oricum, nevasta lui era lângă mine. Iar copilul unde o fi fost?

— Să-ţi spun ce vreau, a răspuns el unei întrebări pe care nu i-o pusesem. Să ies în oraş. Ne vedem la teatru, a zis. Să cumperi cocoloaşe de orez ca să luăm cu noi la Nakamura. Numai că n-o să stăm toată ziua, ci o să plecăm când se lasă seara. O să luăm o bărcuţă, mergem pe insula Nakasu şi ne întindem pe iarbă, sub copaci.

Soţia lui era chiar în spatele meu.

— Înduplecă-l pe taică-tu să te lase. În noaptea când e lună plină. Câte zile mai sunt până atunci? Am pierdut socoteala. Stau aici şi mă străduiesc să ţin ochii deschişi în timp ce zilele se scurg pe lângă mine. Dar atunci am să mă simt mai bine.

— Luna plină e peste cinci zile.

— În ziua aceea ne întâlnim la Nakamura. Dacă izbuteşti să pleci de acasă.

După aceea a pierdut şirul gândurilor.

A uitat de mine şi am rămas acolo ca o păpuşă abandonată din zilele de altădată, care nu fuseseră niciodată pe de-a-ntregul rupte de viaţa lui, de nevastă, de salteaua asta, de statul cu ochii în tavan. Locul meu nu era aici şi, cu toate astea, vocea, profilul întrezărit pe întuneric… erau ale lui. Era al meu, îmi aparţinea.

Nevastă-sa m-a împuns cu degetul de la picior în spate.

— Hai, vorbeşte-i.

Îmi cerea să-l aduc înapoi.

— Sanba, am murmurat.

— Da.

— Aproape am terminat albumul cu scene hazlii. Ştii care, povestea cu servitorul şi stăpâna care sunt amanţi. Ea visează că va fugi cu el în lume…

Vorbeam adesea despre lucrurile pe care le făceam.

Sanba a oftat.

— Îţi doresc mult noroc, a zis într-un fel care mi-a arătat că înţelegea totul: munca mea, visul, până şi degetul care mă împungea în spate.

— Nu-ţi va fi niciodată uşor, fiindcă eşti un artist adevărat, a continuat. Dar dacă ai să fii deşteaptă şi cu un pic de noroc ai să treci peste toate. Să-mi făgăduieşti ceva.

Ce aş putea să-i făgăduiesc? Şi de ce m-aş lega faţă de el să fac ceva anume?

— Orice. Îmi dai o speranţă, mi-a zis.

— Îţi promit să fac cele mai frumoase culori din Edo.

— Aha, a făcut el.

Glasul lui era captiv, prizonier al trupului său şi al căsuţei în care zăcea. Ce n-aş fi dat să-l pot fura! Să-l înfăşor într-o pânză, apoi într-un carton, să

o fac sul şi să o pun într-o cutie pentru stampe. Să-l scot din acea cameră, să-l eliberez de boală. Să-l scot din cutie doar atunci când am să mă întind pe salteaua mea, am să privesc în sus, prin acoperişul casei şi am să văd stelele şi cerul ca şi cum acoperişul n-ar exista sau ca şi cum ar fi desenat în felul mincinos al artiştilor, partea dinăuntru fiind în afară. Glasul lui ar urca până la stele şi tot acolo aş merge şi eu. Am lăsa ochii în jos şi ne-am vedea pe noi înşine, două creaturi micuţe, pierdute în labirintul de străzi, pereţi de hârtie, ziduri, ulicioare şi canale înguste care formau oraşul Edo.

— Sanba? l-am chemat.

S-a întors.

— Da?

— Dar dacă nu e ziua potrivită?

— Atunci găsim altă zi, a spus.

Când a rostit cuvintele „altă zi“, glasul i s-a spart. A fost o spărtură mică în vocea lui gravă, bărbătească, hârâită, dar eu am auzit-o. Ai fi zis că, dacă se oprea, el însuşi s-ar fi spart în bucăţi. Coaja s-ar fi crăpat şi ceva fierbinte, adevărat, profund şi năvalnic ar fi ţâşnit afară. N-am aflat niciodată ce era acel ceva, ce mi-ar fi spus dacă ne-am fi întâlnit ca înainte. Cu vorbele acelea şi-a luat rămas-bun de la mine.

Obrajii îmi erau uzi. Nevasta lui mă privea un pic nedumerită. Nici măcar nu s-a învrednicit să se mânie pe mine. S-a ivit şi fiul lor, un băiat frumos de zece ani. Era vremea ca bolnavul să fie îngrijit. Deocamdată părea că a adormit. În zadar visasem la lungile ceasuri petrecute împreună, la feţele actorilor vopsite în alb şi brăzdate de linii roşii, la ceasurile când stăteam întinşi alături, când ne duceam la ceainărie să bem sake. Crimele înfiorătoare şi crizele de furie la care fusesem martori – el scriind în grabă şi eu urlând – erau acum doar năluciri. Viaţa de zi cu zi, monotonă şi searbădă, câştigase o victorie lipsită de glorie asupra acestui trup descărnat, gălbejit.

Am ieşit din cameră cu spatele şi tot aşa am mers până afară. Nu mi-am dat seama că trecusem pragul decât când am auzit ploaia răpăind pe umbrelă: era ca trosnetul lemnelor în foc.

Tata mi-a aruncat o singură privire şi a înţeles. Nu s-a arătat în nici un fel tulburat de ceea ce trebuie că era şi pentru el o veste cumplită despre soarta unui prieten. S-a uitat cu atenţie la pagina cu valuri şi mi-a dat să desenez alta, cu modele de piepteni. Lucram în tăcere. Tăria tatei îmi dădea şi mie putere. Nu era nevoie să ne vorbim. Înţelegeam prea bine ce avea să-mi spună. La ce mă aşteptam? Bărbaţii au neveste – altminteri nu se poate. Oamenii se îmbolnăvesc. Oamenii cad pe marginea drumului, se prăvălesc în şanţ şi mor. Oamenii sunt muritori. Lui Sanba îi venise rândul.

Fără să scoată o vorbă tata parcă se dezvinovăţea… ba nu, mai degrabă voia să-mi mai spună ceva: ieşise învingător. Shikitei Sanba, fin cunoscător de kabuki, autor satiric şi artist, vânzător de elixir al nemuririi, căzuse pradă demonilor, în timp ce Hokusai mergea mai departe. Avea şaizeci şi doi de ani – era deja foarte bătrân, judecând după vârsta la care mureau oamenii. Numai că el nu voia să moară. Nu se lăsa, nu încă.

Stăteam alături şi lucram. Eu mă gândeam la cât de efemeră este viaţa noastră şi la cât de mult dorea tata să trăiască. Într-o zi nu mai aveam de lucru. În alta ne trezeam cu cenzorii pe urmele noastre. Boala ne pândea, nemiloasă. Eram nevoiţi să ne găsim mereu un nume nou, să facem lucruri noi, să ne mutăm în alt loc. Să ne ferim de ameninţările care ne pândeau din toate părţile. Să trăim mai mult decât ceilalţi.

Dar de ce îmi stătea gândul la tata? Sanba mă părăsea. Simţeam cu toată fiinţa mea. Câte zile mai erau până atunci?

Când am obosit atât de tare că nu mai puteam nici să stau aşezată, m-am prăvălit în faţă, cu fruntea pe braţele încrucişate. Am rămas aşa, încovoiată, cu ochii închişi, aşteptând ca tata să mă ia la rost.

M-a lăsat în pace. Iar când m-a atins am fost uimită. A pus mâna pe umărul meu, aproape de ceafă. Mâna era grea, dar gestul era blând, aşa cum l-ai atinge pe un tovarăş de suferinţă. Era gestul unui războinic faţă de alt războinic, cu care împărţea totul: viaţa, moartea, arta. Şi supravieţuirea.

Mâna lui m-a încălzit. Apoi m-a tras în sus.

Mi-am şters faţa pe mânecă.

A luat foaia cu desene de piepteni şi a privit-o. A făcut hmm. Şi aaa, ahaa. Îi plăceau. Eu am ieşit afară, m-am dus la fântână şi m-am stropit cu apă

rece pe faţă. Când m-am întors în cameră, m-a privit de parcă atunci mă vedea prima oară.

— Trebuie să te măriţi, mi-a spus.

21. Soţul

La Atelierul Steaua Nordului mai era un pictor. Se numea Minamizawa Tomei şi era fiul unui vânzător de ulei. Era un om blând, cu ochi de copil. Când mergea îşi târşâia picioarele. Îşi dorea nespus să lucreze cu Hokusai. Numai că tata nu putea să-i înveţe decât pe cei care învăţau singuri. Aşa că lucram eu cu Tomei în locul lui şi el se bizuia pe ce îl învăţam eu.

Îmi plăcea Tomei. De multe ori, după ce terminam treaba, ne duceam împreună să bem sake. Ascultam femeile care cântau la *samisen*, cu capul aplecat peste coarde. Tomei avea o voce frumoasă, cânta şi el. Ne ţineam de glume împreună. De când murise Sanba făceam haz de necaz.

Când l-am anunţat că vrem să ne căsătorim, tata ne-a pus o singură întrebare:

— De ce beţi sake?

— Ca să ne treacă vremea.

— Aşa, vasăzică. Nu, mulţumesc. Eu vreau să ţin bine de fiecare clipă.

Mă purtam cu cruzime faţă de soţul meu. Unii ziceau:

— Oei e fiica unui maestru şi îl ia în râs pe fiul lipsit de talent al unui vânzător de ulei.

E încă o învinuire grosolană pe care mi-o aduce istoria şi pe care o resping. L-am luat de bărbat ca să am un prieten. Ar fi fost mai rău pentru el dacă nu-l luam.

Eram tânără, dar mă simţeam bătrână, ca şi cum trăisem deja o viaţă de glorie. Fusesem tovarăşa lui Shikitei Sanba şi, ori de câte ori ne duceam să mâncăm undeva după ce ieşeam de la teatru, oamenii se înghesuiau în jurul mesei noastre. Acum însă, când Sanba nu mai era, parcă mă micşorasem iar de bărbatul cu care eram măritată nu era nici o scofală. Era un om blajin, într-adevăr. Şi cumsecade. Lucru ciudat e că femeile tinere se poartă cum nu

te-ai aştepta cu bărbaţii cumsecade. Nu le arată recunoştinţă, ba chiar, dacă aceştia nu se dezmint niciodată, încep să-i dispreţuiască.

A, cumsecădenia, ar fi zis Sanba. Am auzit de ea. Nu cumva e un fel de spuzeală pe piele? Oare scapi de ea dacă te speli bine?

Când m-am măritat, mi-am ras sprâncenele. Această frunte lată, cum i se spunea, a fost singura schimbare vădită din viaţa mea. Cuta dintre sprâncene era tot acolo, crestată în carnea mea. Nu m-am lăsat de băutură. Îmi lipsea dragostea. Îmi luasem obiceiul să scot şuviţe de păr din coc şi să le rod. Mă mânca pielea acolo unde sprâncenele începuseră să crească la loc. Dimineaţa, când ieşeam să cumpăr de mâncare, silueta lui Sanba – umerii căzuţi şi mersul leneş, cu paşi mici – îmi apărea în faţa ochilor, apoi intra agale într-o librărie.

M-am dus în colţul unde se aflau cărţile nou apărute. Am privit cele mai noi stampe cu femei frumoase, pictate de Eisen şi Hiroshige. Erau frumoase, dar n-aveau viaţă, nu te simţeai atras de ele. Slăbănoage, însă buhăite la faţă, aveau nişte mutre lungi, năzuroase. Am văzut şi cărţi de învăţătură de-ale tatei: Manga, seria a şasea şi a şaptea. Orbii. Slabii şi graşii. Erau cărţi bune, dar neroade. Un cal ridicat în două picioare şi o femeie în straie negre şi sandale înalte stătea pe frânghia cu care era legat calul. Eram în anii ’20. Poate că începea să-şi piardă mâna sau vremea lui cam trecuse.

— Hokusai nu va muri, îi prezisese Sanba. O va ţine aşa timp îndelungat. Are mintea trează şi, pe deasupra, te are pe tine.

Sub tejghea se găseau cărţi de contrabandă, la îndemâna oricui – *shunga* făcute de tata şi de mine: cupluri înlănţuite, cu părţile intime exagerat de mari, date la iveală de hainele desfăcute anume.

Ar fi trebuit să-i fiu recunoscătoare lui Tomei că mă luase de nevastă. În schimb, îl goneam pufnind scurt din buze: Pfui! Dacă îmi aducea un ceai: Pfui! Era rece. Dacă atingea hârtia cu pensula: Pfui! O muiase prea mult în tuş.

Însă orice aş fi făcut nu puteam să-i stric buna dispoziţie. Zâmbea, ridica ochii şi tuşul se scurgea din vârful pensulei.

— Acum ai stricat tot.

Când mă vedea supărată, încerca să mă sărute. Eu, de pe altă parte, n-aveam chef să-l sărut decât atunci când se purta cu răceală, iar asta nu se întâmpla niciodată.

— Hai să mergem undeva să mâncăm ţipari, mă îmbia. Azi am bani. Putem să ne plimbăm pe malul râului.

Eu ridicam din umeri şi îmi muşcam buza.

— Mă deranjezi. Nu vezi că lucrez?

Nu era vina lui. Sau, mai bine zis, vina lui era că nu era Sanba. Tomei nu ştia nimic despre Sanba, cu toate că ar fi trebuit. Erau mulţi care ştiau. Iar el ar fi trebuit să-şi dea seama după priceperea mea la pat. Numai că Tomei era un copil, un visător.

Ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, îmi mai şi băteam joc de el. Ştiam că e urât din partea mea, dar erau zile când nici nu mă puteam uita la el. Când îl vedeam cu cât încântare mănâncă o bucată de pepene verde, cum i se prelingea pe bărbie zeama dulce, lipicioasă… eu îmi pierdusem de mult acea inocenţă. Când bătea palma cu ghicitorul care îşi scria prorocirile în versuri, pe bucăţele de hârtie. Şi când râdea prosteşte, cu umerii zgâlţâindu-i-se de hohote.

— De fapt, nu înţeleg de ce te-ai făcut artist, i-am zis într-o zi când a îngenuncheat pe drum ca să culeagă tăciunii pe care o bucătăreasă îi aruncase după ce terminase de gătit. Nu te interesează arta. – Cum de mă făcusem atât de rea? – Nu te interesează decât lucrurile sparte, am încheiat scârbită.

— Aşa e, mă atrag lucrurile sparte, a recunoscut el zâmbind, iar eu am fost sigură că va adăuga că tocmai de aceea îi plac. Dar tu nu eşti spartă, scumpa mea. Eşti întreagă şi puternică.

Îmi citise gândurile. Aşa ceva nu se putea ierta. M-am strâmbat la el.

M-a sărutat. Mă iubea! De ce? De ce? Eu îl voiam pe Sanba, dar Sanba era mort. Într-o clipă de sinceritate i-am spus lui Tomei că, dacă vrea dragostea mea, trebuie să fie rece cu mine. Să mă ia peste picior.

— Să fierbi în taină şi pe întuneric, l-am sfătuit.

Însă el fierbea una, două, fără ruşine. Iar apoi dădea în foc. Încerca să mă facă să mă „topesc“, cuvântul folosit în *shunga* pentru a desemna starea de voluptate. Nimic.

— Nu e vina ta, îi spuneam, căci mi se făcea milă de el.

Se îndepărta de mine. Eram o scoică stricată, care, după ce a fiert în supă, nu vrea să se deschidă.

Voiam să stârpesc dragostea lui pentru mine.

Şi, bineînţeles, dacă asta vrei, asta capeţi. După o vreme Tomei a început să-mi zâmbească mai rar. Îi ucideam iubirea. De cum am băgat de seamă, m-a cuprins părerea de rău.

— Nu mă lăsa, îi şopteam după ce adormea. Mă străduiesc cât pot.

Şi a venit şi vremea când oamenii n-au mai vrut stampele lui Hokusai. A avut un an prost, apoi încă unul, şi încă unul… Necazurile ne-au copleşit şi nu ne-au mai părăsit. V-am spus câţi morţi am avut în familie? Mai întâi a murit fiul tatălui meu cu prima lui soţie. Cel care, la fel ca tata, fusese adoptat de către familia Nakajima, poate fiindcă erau rude, ca să moştenească afacerea cu şlefuitul oglinzilor. Numai că, spre deosebire de tatăl meu, fratele meu făcuse treabă foarte bună. După ce a murit el, n-am mai primit suma de bani pe care stăpânul lui ne-o trimitea în fiecare an.

Sora mea, O-Miyo, al cărei soţ Shigenobu era beţiv şi cartofor, a scăpat cu viaţă doar fiindcă s-a dus la templul unde se desfăceau căsătoriile. S-a întors la noi împreună cu fiul ei. Băiatul era o pacoste. O-Miyo l-a trimis înapoi la taică-său, care nici el nu-l suferea. Băiatul s-a apucat să bată străzile, terorizându-i pe copiii mai mici şi pe săracii care nu făceau rău nimănui. Când nici nu împlinise zece ani, l-am văzut cu ochii mei cum a încercat să-l strângă de gât pe cel care aduna banii la concursul de tir. Nu la multă vreme după aceea O-Miyo a început să tuşească de ziceai că o să-şi scuipe plămânii. A murit când avea treizeci de ani. Băiatul ne-a rămas pe cap. Mama a încercat să-l stăpânească, dar n-a izbutit.

Apoi a venit rândul lui Tatsu. S-a stins sub ochii noştri. Mă aşezam în spatele ei şi o ţineam în braţe când o apucau crizele de tuse. Aş fi vrut să-i dau ceva din căldura inimii mele, din puterea mea. Uneori scuipa sânge. Apoi n-a mai putut să picteze. Lipsa ei se simţea, şi la muncă, dar şi în casă, fiindcă ea era cea care păstra ordinea. Hârtiile au început să se adune iarăşi teancuri, teancuri prin colţuri. Moartea ei a fost o nenorocire pentru noi toţi.

Hokumei, fata de negustor care adusese un pic de gingăşie şi bună-cuviinţă în atelier, a lucrat o vreme cot la cot cu noi apoi a plecat. Eu dormeam acasă cu soţul meu, dar de când se lumina de ziuă până seara eram la atelier, unde supravegheam tot ce se întâmpla. Acum aveam şi eu câţiva ucenici. Una dintre ei era Mune, fiica lui Hokumei. Ne împrieteniserăm şi mulţumită ei nu mai simţeam atât de tare golul lăsat în suflet de moartea surorilor mele.

Pe măsură ce femeile dispăreau din viaţa lui, tata râdea tot mai rar, până a uitat să mai râdă. Colegii de breaslă, ba până şi discipolii au profitat de situaţie ca să se ridice împotriva lui. Eisen, pe care îl respinsese, avea acum succes. Hokusai l-a învinuit că îşi atribuia lucrări care ar fi trebuit să fie ale noastre. Masayoshi l-a învinuit pe Hokusai că e un plagiator. Un fost discipol numit Hokusai, Câinele, s-a apucat să ne imite lucrările. Am fost nevoită să scriu editorului nostru din Osaka în numele lui Hokusai: „Ucenicul meu, Taito II, îşi vinde picturile semnându-le «Hokusai». Aşa ceva nu s-a mai pomenit. Te rog să pui capăt acestor lucruri“.

Când voia ca altcineva să facă lucrări semnate cu numele lui, tata mă punea pe mine.

Într-o zi l-am găsit pe Hokusai tremurând. A întins mâna dreaptă şi a scuturat-o. Era moale, ca de mort.

— De câtă vreme stai aici?

S-a strâmbat la faţă. Cuvintele nu-i ieşeau, parcă erau lipite înăuntrul lui.

— A-a-am da-ambla-git, a gemut.

M-am speriat.

— Nu-i adevărat. Poţi să te mişti.

— N-nu po’ s-să m-mă ridic.

Se smucea pe loc, încercând să se ridice.

L-am ajutat să se ridice.

— V-vrea’ s-să m-merg.

A început să meargă în cerc şchiopătând. Pe mine m-a umflat râsul. Credeam că se prosteşte. Mă gândeam că i-au amorţit picioarele de atâta stat jos.

— Ai damblagit şi vrei să-ţi treacă mergând.

— D-dacă me-rg îmi trr-ece.

Îşi târa picioarele şi răsufla greu, dar nu se oprea. Se vedea pe faţa lui cât e de hotărât. Eu îl priveam. Şi dintr-odată am înţeles. Devenise bătrânul care pretindea că este încă de când mă născusem eu.

— Pu-ne-mă j-jos. Jos!

Pe atunci nu avea un pupitru la care să lucreze. Folosea o cutie în care se ţinea orezul. Am împins-o în faţa lui şi i-am dat pensula.

Mâna îi era înţepenită, n-o putea stăpâni. Şi-a ieşit din fire.

— Desenează tu, mi-a zis. A-aşa, n-nu a-aşa…

Voia să fac linia din spate mai groasă. Voia curba de sub braţ mai subţire.

— A-aşşşa. D-da. Nu! Nu! N-nu u-us-ca pensu…

Ăsta a fost începutul.

Eram încredinţaţi că paralizia o să-l dea gata. Părea că nu mai are sfârşit. Marele artist era paralizat, bolborosea, nu-şi putea stăpâni mişcările. Neputinţa îl înfuria. Singura care avea răbdare cu el eram eu. Desenam împreună ilustraţii pentru cărţi în celebrul lui stil. Îi sprijineam mâna în timp ce desena munţi, copaci şi pescari aruncând plasele în mare. Pescari chei şi zâmbitori care se bucurau de soare.

Mi-a spus o poveste.

A schiţat un deal golaş, iar în spatele lui mai multe dealuri despărţite de văi înguste.

— O-o a-arma-tă ma-are în va-le. M-mer-ge s-să c-cu-ce-rească ţ-ţări înde-p-păar-tate.

A desenat armata prinsă între munţii acoperiţi de zăpadă, unde nu se vedeau decât stânci, gheţuri şi vârfurile negre ale arborilor îngropaţi sub troiene. Armata a pierdut bătăliile. Şi-a pierdut până şi duşmanii. Dar generalul şi trupele şi-au continuat drumul. Generalul mergea pe jos. Calul mergea alături de el, istovit din cauză că stratul de zăpadă era foarte adânc.

Generalul nu mai avea sfătuitori. Îi lăsaseră puterile. Nu mai avea decât şiruri de soldaţi ca nişte ciuperci. Braţul tatei îşi revenea. A desenat faţa fiecărui soldat ascunsă sub o pălărie plată de pai. Armata se întindea cât vedeai cu ochii, în despicătura celei mai îndepărtate văi.

Marele războinic nu avea pe nimeni alături.

— A-aşa c-că ’ntre-abă calu’. ’ţelegi?

— Da. Întreabă calul ce să facă.

— D-da. Z-zi-ce. C-ca-lule, ce c-cre-zi? M-mer-gem ’nainte ori n-ne ’ntoarcem?

Calul era bătrân. Aştepta de mulţi ani să fie întrebat. Şi vremea aceea venise.

Taboul ieşea de sub pensula tatei. Îşi ţinea mâna neputincioasă cu cea bună şi aşa trăgea liniile. A desenat fiecare pai de pe hainele de ploaie ale soldaţilor, fiecare prăjină a stindardelor, fiecare piatră sau vârf de arbore care se ivea de sub zăpadă, fiecare pălărie de soldat din armata aceea uriaşă.

În faţa calului nu erau urme în zăpadă. În spatele lui se aflau generalul şi sutele şi sutele lui de oameni. Spinarea calului desenat de tata, felul cum îşi ţinea capul, ochii privind în pământ mărturiseau cât de ostenit era, cât de hotărât era să se retragă.

Oamenii ţineau stindardele sus, însă pânza era zdrenţuită. Picioarele învelite în jambiere negre se poticneau printre gropi şi moviliţe, pe urmele celor din faţă. Calul privea pământul din faţa lui.

— Dacă mergem mai departe, vom fi biruitori. Vom împărăţi lumea. Vom avea aur şi glorie şi vom fi proslăviţi pentru vitejia noastră, a zis generalul şi a dat drumul hăţurilor. Sau mai bine să ne întoarcem? Mai putem încă ajunge înapoi acasă.

Calul n-a stat să se gândească. S-a întors şi a pornit-o spre casă. Bogăţiile şi gloria nu-l atrăgeau.

— C-ce e vir-tu-tea? a întrebat Hokusai.

— Să accepţi înfrângerea? am încercat eu să ghicesc.

A clătinat din cap.

— Credinţa?

— N-nu, a făcut tata dispreţuitor.

— Atunci, ce e?

— S-sim-pli-tate.

Simplitate.

Ce anume voia să-mi spună? Că eu eram calul atunci când tot restul era pierdut? Că ar trebui să renunţ la bătălii şi la vise şi să mă întorc acasă? Să găsesc acea simplitate în inima mea, în artă, în gândire?

Avea să facă şi el la fel? Să renunţe?

Eram nedumerită şi am cugetat multe zile la vorbele lui.

Mie nu-mi plăcea simplitatea. O vedeam la Tomei. Întindea braţele ca să mă prindă şi când îl împingeam deoparte zâmbea şi îşi punea mâinile sub ceafă, ca să mă poată urmări din ochi.

— De ce te uiţi la mine?

— Îmi placi, eşti frumoasă.

Cum era cu putinţă să mă creadă frumoasă? Eu ştiam că sunt urâtă.

Tot din cauza simplităţii lui nu vedeam fantomele. Din fericire, căci nu mă culcam niciodată cu el fără să am fantoma lui Sanba alături. Simţeam mirosul bine cunoscut de frunze şi ace de pin, de ceva pe jumătate ars, un miros de lemn. Îmi închipui că aşa miroseau aşa-zisele remedii pe care le fabrica Sanba. Îmi plăcea nespus mirosul lui.

Soţul meu era o podoabă, un om cu adevărat minunat. Iubea viaţa şi nu ştia ce e mânia. Nu se agăţa de nimic: ar fi acceptat orice i-aş fi dat. Şi cu toate acestea nu mă puteam purta cu el decât cu un fel de cruzime de care nu mă crezusem în stare.

22. Familia

M-am dus să o văd pe mama.

Obrajii i se scofâlciseră, lipiţi de gingiile fără dinţi. După ce suferise o viaţă întreagă, plângându-şi singură soarta, trăia acum în sărăcie, dar rămăsese tot limbută şi zgârcită. Nu găsea nimic de preţ într-o viaţă de artist, nu-i păsa nici de stampe, nici de cărţi. Ea voia mâncare şi căldură, tocmai lucrurile pe care Hokusai le dispreţuia. Dar de purtat se purta acum blând cu ea, parcă ar fi avut de-a face cu un câine bătrân.

Am găsit-o ghemuită pe o saltea, în casa surorii ei. Avusese o criză. Mătuşa mea plângea. Pisicile mieunau şi copiii stăteau în picioare prin colţuri. Mama era pe stradă împreună cu alţi oameni, în faţa prăvăliei negustorului de peşte. Se prăbuşise la pământ şi fusese adusă acasă pe braţe.

Am trimis un copil după omul care ştia să pună oasele la loc. A pipăit-o şi a spus că are ceva rupt la oasele bazinului şi că va trebui să stea absolut

nemişcată, altminteri osul se va lipi strâmb şi nu va mai putea merge niciodată.

Tata a întrebat bâlbâindu-se: acum părea moartă, dar ar putea să-şi revină dacă ar vrea?

— Doctorii occidentali se pricep la oase rupte, a răspuns doctorul. Dar la spirite rănite sunt mai pricepuţi sunt zeii japonezi.

— Şi-a rănit spiritul căzând în faţa prăvăliei de peşte?

— Mai înainte de asta, a zis mătuşa mea.

Mama s-a mişcat puţin.

— N-ne a-aude, a făcut Hokusai. Z-zice că s-se ’ntoa’.

— Ai ajuns să citeşti gândurile oamenilor, Bătrâne? m-am minunat eu.

— Ci-ci-tesc p-pe fe-ţe.

— Şi ce spune faţa mamei?

Hokusai a pus capul în piept.

— Vorbeşte-i. Poate se răzgândeşte.

— N-nu po’ s-să vo’be’…

Zeii îi luaseră darul vorbirii tocmai atunci când avea mai mare nevoie de el. M-am apucat să tălmăcesc eu ceea ce el nu putea spune.

— Tata doreşte să spună „Nevastă, întoarce-te la mine. Cu tine alături am să trăiesc mai bine. Nu sunt pregătit să mă părăseşti“, am zis eu posacă.

Hokusai a fluturat din mâini. Pe cât se părea nu-i plăcuseră vorbele mele.

Fratele meu Sakujiro era şi el acolo. Devenise un tânăr serios, priceput la socoteli, lucru neobişnuit în familia noastră. Dar în ochi se vedea că îi place să glumească. Doar era fiul lui Hokusai. El singur mă putea lua peste picior.

— Ce ştii tu despre cum se vorbeşte, Bărbie? Tu, care îţi baţi joc de soţul tău?

— Habar n-ai câte ştiu.

Hokusai clipea din ochi, amuţit.

— Poate că are dreptate când îşi doreşte moartea, am zis.

Sakujiro m-a privit în tăcere.

— Tu şi mama ta sunteţi una şi aceeaşi.

La aşa ceva nu mă aşteptam. Mama era o roabă care nu ştia nimic în afară de corvezile casei. Dar la faţă semănam cu ea, e adevărat.

— Ea e cea care s-a lepădat de tine, a mai zis Sakujiro. Care a spus că spiritul tău încăpăţânat trebuie înfrânt. Acum vrei să te lepezi tu de ea?

— Nu mă lepăd de ea. Vreau doar ca spiritul ei să-şi găsească odihna.

Mama zăcea pe rogojină. Ochii i se mişcau încoace şi încolo pe sub pleoapele închise. Mătuşa se îngrijea de ea. Tata amuţise. De împăcare nici nu putea fi vorba.

Oare ce vedea pe cortina pleoapelor? Peisajul vieţii ei fusese cenuşiu. Nu avusese parte nici de sărbătoriri cu artificii, nici de plimbări cu barca pe Sumida, nici de cortegii impresionante, nici de cântece deşucheate, râsete sau ceşti de sake ca să se încălzească. Catifele roşii şi livezi de cireşi înfloriţi nu văzuse nici măcar în visele ei. Avea să vadă doar sacul în care urma să fie băgată. Oare cum arăta pe dinăuntru?

O văzusem pe sora mea născând. Culorile îmi erau cunoscute: roşul sângelui, negrul resturilor şi placenta cu sclipiri de curcubeu. Văzusem şi moartea: oasele încă acoperite de carne de la Câmpiile Osândei; feţele condamnaţilor, împietrite într-o expresie sfidătoare; chiar şi peştii înghesuiţi pe taraba negustorului. Peştii fuseseră ultimul lucru pe care îl văzuse ea: peşti argintii, verzi sau albaştri întinşi pe o parte, peşti cu dungi rozalii, peşti ale căror culori se ştergeau cu fiecare oră care trecea, luând cu ea ceva din spiritul lor acvatic.

Dar mai degrabă cred că era cu ochii aţintiţi spre cântar; viaţa însăşi era în cumpănă.

— Spune-i vorbe drăgăstoase, l-am povăţuit pe tata. Vorbe aşa cum îi spuneai lui Shino. Spune-le, dacă vrei să se răzgândească.

Era prima oară când tata n-a ştiut ce să răspundă. A deschis gura, buzele i se mişcau, dar nu scotea nici un sunet.

— N-nu p-pot.

Ne-am uitat amândoi la ea. Acest obiect mă născuse pe mine, apoi mă dăduse altcuiva. Ştiam pricina: mă recunoscuse chiar din prima clipă – eu eram ea. Fusese o femeie îndărătnică. Şi unde o dusese încăpăţânarea? Căutase să mă cruţe pe mine.

— Bietul Hokusai, ziceau oamenii. Îi moare şi soţia asta. Cine va ţine casa de acum încolo?

Soţului îi era îngăduit să-şi părăsească soţia dacă era stearpă. Dar Tomei nu mă învinuia pe mine. Era încredinţat că doar Hokusai e vinovat.

— Tatăl tău e copilul tău, spunea adesea.

Şi, ca de atâtea ori, gândirea lui simplă găsise răspunsul adevărat.

Cu toate acestea, căsătoria noastră n-a fost distrusă de cei zece ani în care n-am făcut copiii. Vă spun eu, căci nu aveţi cum bănui. De mâncare, de pregătitul şi servitul mâncării. Eu îmi închipuisem că vom fi amândoi artişti, în timp ce Tomei voia să-i servesc mâncăruri gătite în casă.

Îmi plăcea grozav să merg la piaţă. De acolo luam mâncărurile şi era minunat. Vinete învelite în pastă miso. Colţunaşi încreţiţi, rodii stacojii şi peştişori cu pielea aurie. Răcuşori mustăcioşi, încovrigaţi în cochilii străvezii. Varză roşie rasă, murată în oţet. Bucăţele de tofu plutind în cerneală de sepie. Toate erau atât de frumoase! Într-o zi, când aveam ceva bani câştigaţi de la o comandă, m-am întors acasă cu peşte, vinete la grătar şi cuburi de tofu prăjite – mâncarea lui preferată. Eram mândră de mine.

Numai că el a aruncat cât colo frunzele de bananier în care era învelită mâncarea.

— Ce ţi-a venit? am întrebat cu gura plină şi deschisă, fiindcă mâncarea era fierbinte.

— Nu le-ai gătit pentru mine.

Adică voia să stau afară, pe pământul tare şi să-i aduc o farfurie mergând în genunchi?

— Nu, dar am cumpărat-o.

— Nu e acelaşi lucru. O soţie trebuie să gătească.

— Dar de ce? Sunt artist, trăim din banii pe care îi câştig.

Tomei a început să ţipe şi să învârtească o mătură prin aer.

— Pe el îl serveşti, a arătat cu capul spre casa tatălui meu. Să mă serveşti şi pe mine!

M-a apucat râsul. Nu fiindcă el era un artist prost, ci fiindcă îi dăduse prin cap o idee atât de trăsnită, cum că eu m-aş îngriji de gospodărie.

Nu e niciodată înţelept să râzi de un om furios.

Obiceiul era ca, atunci când soţul era nemulţumit, să ia o mătură şi să-şi dea nevasta afară pe uşă. Cea izgonită în acest fel era norocoasă: ar fi putut la fel de bine să o omoare. Pedeapsa pentru o crimă conjugală – în care

stăpânul se răzbuna pe un supus al său – nu era severă. Copiii locuiau în continuare cu soţul, aşa că acestuia nu-i rămânea decât să-şi ia o nouă soţie care să aibă grijă de ei, în timp ce prima soţie – dacă scăpa cu viaţă – se întorcea acasă la părinţii ei, acoperită de ruşine.

Când Tomei a întins mâna după mătură, m-am gândit să-l scutesc de oboseală. Am îndesat pensulele în mâneca chimonoului, mi-am pus haina vătuită şi m-am strecurat pe uşă afară. Mi-a părut foarte rău că nu apucasem să mă desfăt cu mâncarea cumpărată.

La noi e o vorbă: „Dacă vezi o femeie alergând prin Kamakura, nu e nevoie să o întrebi încotro. Ajunge să-i arăţi drumul“.

Templul Fugarelor se numea Tokei-ji. Fusese fondat de o femeie de stirpe nobilă şi curtenii de acolo purtau însemnele imperiale. Doar ajungând acolo o femeie putea divorţa din voia ei proprie. Trebuia să fugi. Dacă ajungeai la templu înainte ca soţul să pună mâna pe tine, erai în siguranţă. Văzusem imagini ale templului în care o femeie îşi arunca sandalele înainte, pe poarta templului, în timp ce soţul ei, care aproape o ajunsese, întindea mâna să o apuce de păr.

Am străbătut în goană mulţimea de oameni de pe străzile din cartierul Shitamachi. Simţeam cum vântul îmi bate în faţă. Simţeam că trăiesc, însă eram mânioasă. Mi se întâmpla adesea, dar de data asta mânia era afară, liberă, la vedere. Ce uşurare! Dar când mă gândeam că Tomei ar vrea să divorţeze de mine mândria mea era rănită. Mai că nu-mi venea să cred. Înghiţeam atâtea de la Bătrân, că nu credeam să am mândrie. M-am izbit de un hamal încovoiat sub povara sacilor şi omul s-a răstit la mine. Obrajii îmi erau uzi. Am încetinit pasul, căci aveam nevoie să cuget. Viaţa mea ajunsese la o răscruce. Puteam să merg fie spre dezastru, fie înapoi, spre plictiseală şi mediocritate.

— Foloseşte-ţi mintea, Bărbiţă, m-am îndemnat singură. Nu te lăsa în voia mâniei, mi-ar fi zis Shino. Nu te fugăreşte nici un diavol. Mergi mai încet.

Bărbatu-meu nu mă urmărea, eram sigură, şi cu toate acestea mă simţeam fugară. Nu aveam unde să mă duc. Dacă rămâneam în Edo, ar fi trebuit mă întorc acasă. Dacă mă duceam la ai mei, mi-ar fi spus să mă duc înapoi

acasă: „N-avem nevoie de încă un divorţ! Uite ce i s-a întâmplat lui O-Miyo!“ Ştiam prea bine ce-ar fi zis, aşa că nu le-am cerut sfatul. M-am hotărât să mă duc la Templul Fugarelor.

Dacă o luai pe Tokaido[6], până la Totsuka erau cinci opriri. Odată ajuns acolo, lăsai drumul şi o luai peste munte spre Tokei-ji. Trebuia să ajung la marginea de răsărit a oraşului şi să intru pe poartă.

6 Drumul spre Marea de Est, cel mai important din cele cinci drumuri din epoca Edo, lega capitala Edo (Tokyo de astăzi) de oraşul imperial Kyoto.

Însă din Edo nu puteam ieşi singură. Aşa spunea legea: „Femeile nu ies. Puştile nu intră“. Aveam nevoie de ajutor. Dar la cine mă puteam duce? Nu mă puteam gândi decât la Mune, ucenica mea.

Era iarnă, începuse să ningă şi zăpada se topea căzând pe pietre. Mă simţeam la adăpost mergând prin noianul de zăpadă care cădea de sus, ascunzându-mă de ochii celorlalţi. Neaua amuţea huruitul căruţelor. Oamenii de pe stradă îmi păreau deodată îndepărtaţi. M-a cuprins un fel de înflăcărare. Probabil mersesem toată ziua. Voiam să nu mă mai simt întemniţată, aşa cum mă simţisem ani de zile. Bucuroasă că scăpasem, am mers atât de mult, că m-am trezit în faţa librăriei Ichibee, unde se adunau *rangaku-sha*.

În lumina caldă a prăvăliei, învăţaţii cu capete ţuguiate stăteau grupuri, grupuri şi beau ceai. Discutau despre idei. Cât de diferită era lumea lor de a mea! Am împins uşa şi am intrat.

Proprietarul, cel care mă tunsese odată ca pe un băiat, n-o uitase pe fiica lui Hokusai. M-a întâmpinat cu căldură, cu toate că învăţaţii cei serioşi abia dacă se opriră din discuţii ca să-mi arunce o privire. Adevărul e că nu prea aveau ce vedea: aveam părul ud şi ciufulit, hainele îmbibate de apă. Mi-a oferit un scaun lângă sobă şi o ceaşcă de ceai.

— Maestrul e bine, sănătos?

— Da, sigur, am spus, aşa cum răspundeam întotdeauna.

Nimeni nu trebuia să ştie în ce stare se află de fapt.

Afară ningea tot mai tare. Zăpada se aduna pe marginile gardurilor, la toate crengile şi rămurelele. O pisică neagră care nu voia să-şi ude labele

mergea pe gard; ajunsă lângă casă, s-a adăpostit sub streaşină.

În cele din urmă clopoţelul de la intrare a clincănit o ultimă oară: toţi *rangaku-sha* plecaseră.

— Ei, acu’ spune-mi ce te-a adus aici, m-a îndemnat librarul.

— Trebuie să plec din Edo. Ajută-mă să trec de paznici.

— Pot să te întreb de ce?

Era oprit să dai ajutor unei soţii fugare.

— Mai bine nu, am răspuns. O ucenică mă va ajuta dacă poţi să-i dai de ştire.

Tocmai atunci a intrat fiul librarului cu un pachet de cărţi în spate. Taică-său l-a certat fiindcă zăpada udase cărţile. Băiatul i-a explicat că umbrela se îngreunase într-atât de zăpadă, că n-o mai putuse ţine. Oricum, s-a pomenit că mai are de îndeplinit o însărcinare: s-o găsească pe Mune şi să-i dea o scrisoare.

Am dormit aşa cum tata dormea adesea, ghemuită lângă *kotatsu*.[7]

7 Cadru de masă acoperit cu o plapumă, aşezat peste o vatră în care ardeau cărbuni; deasupra se punea tăblia mesei în jurul căreia se adunau membrii familiei seara ca să se încălzească.

Afară, ca şi în visele mele, zăpada cădea necontenit, acoperindu-mi urmele paşilor. Dimineaţa, când m-am trezit, hainele mi se uscaseră şi eu mă încălzisem. Clopoţelul de la uşă a clincănit şi în librărie a intrat o siluetă înfăşurată într-o pelerină neagră de călătorie: Mune.

I-am spus unde vreau să ajung: la Tokei-ji.

— Biata mea Oei, a şoptit. Habar n-am avut.

— Să nu-ţi fie milă de mine, te rog. Soţul meu nu se poartă rău cu mine. Dimpotrivă, eu mă port rău cu el.

Era de râs, şi asta am şi făcut. Amândouă.

Ne-am urcat în litiera lui Mune, care avea perdele la ferestre şi aşa am ajuns la punctul de pază de la ieşirea din Edo. Servitorii care duceau lectica fuseseră învăţaţi să spună că înăuntru se afla doar o doamnă de viţă nobilă. Însă străjerii înarmaţi cu săbii au văzut că servitorilor le era greu să ridice lectica.

— Ia staţi aşa! Faceţi contrabandă? Ce aveţi acolo?

Mi-au poruncit să ies afară, unde am rămas tremurând în faţa celor doi inchizitori cu mutre de ţărănoi. Tuşeau tot timpul, scuipau şi se scărpinau între picioare. Se vedea cât de colo că n-aveau nimic mai bun de făcut decât să hărţuiască femeile care treceau pe acolo.

— Unde mergi? De ce încerci să pleci fără hârtii? Pentru ce vrei să pleci?

Abia atunci m-am gândit pentru prima dată oare cum se descurcase sora mea O-Miyo. N-o întrebasem niciodată, iar acum era prea târziu. Oamenii ăia erau mult sub mine, nu meritau osteneala unei minciuni.

— Mă duc la templul unde se desfac căsătoriile.

S-au pus pe râs.

— De ce?

— Soţului meu nu-i place cum gătesc.

Au râs cu şi mai multă poftă. M-au apucat de braţ.

— Păi atunci hai să te învăţăm noi să găteşti. Stai cu noi până vine bărbatu-tău după tine.

— O să fiţi dezamăgiţi. Atât de puţin îi place cum gătesc, că nici nu vine după mine, am zis. Şi nici să cos nu ştiu.

De data asta am râs împreună cu ei. Mune a deschis fereastra lecticii şi a tuşit. Am amuţit cu toţii.

— Domnişoara Oei şuguie cu voi. De fapt, ea este un artist renumit, a spus. Este profesoara mea şi o conduc la un templu unde urmează să picteze altarul. Asta este scrisoarea de comandă, a zis fluturând o hârtie.

Gardianul-şef s-a aplecat peste balustrada turnuleţului de pază din lemn şi ne-a făcut semn să trecem. Ne-am grăbit să ajungem cât mai departe, înainte să le vină vreo idee şi să se răzgândească.

După ce am mai mers preţ de o oră, Mune mi-a dat broboada ei groasă, neagră şi m-a strâns în braţe.

— Nu pot merge mai departe. Dar hanul din Totsuka nu e departe şi ai să dormi acolo.

Servitorii au întors lectica şi în scurtă vreme nu i-am mai văzut.

Am pornit iar la drum. Zăpada era un dar al zeilor, căci îmi netezea drumul în faţă şi îmi acoperea urmele. Nu mai ieşisem din oraş de când eram copil. Vremea nu te îmbia la plimbare, e adevărat, dar era frumos. Pe dreapta şi pe stânga drumului nu se vedea nici pământul, nici apa. Toate

culorile din lume se şterseseră; rămăsesem doar eu, înfăşurată în broboada neagră, asemenea unui caracter indescifrabil, unei pete de tuş. Mergeam, dar nu ştiam ce soartă mă aşteaptă la capătul drumului.

Din pricină că drumul era troienit, unui căruţaş i s-a făcut milă de mine şi m-a dus până la Kawasaki. În loc de bani i-am făcut un desen al măgarului. Am aruncat o privire spre mare. Era acoperită de valuri înspumate, purtate de vântul care se înteţea. Pe lângă mine treceau oameni încovoiaţi sub umbrele care erau la rândul lor încovoiate sub un strat gros de zăpadă. Am mers mai departe. Am intrat într-o ceainărie ca să-mi încălzesc picioarele îngheţate. Nimeni nu mă urmărea. Nimeni nu dorea să mă ia înapoi acasă. Nimeni nu ştia unde plecasem.

Eram hoinară, ca un cal fără stăpân. O femeie lăsată de capul ei. Mă gândeam la toţi anii pe care îi aveam în faţă şi mă delectam dinainte cu plăcerea de a fi eu însămi. Voiam să mă duc la templu şi să mă asigur că toate legăturile căsniciei sunt desfăcute în mod oficial. Ţineam totuşi să respect datinile şi legea. După aceea aveam să fiu liberă.

Vara, regiunea Kawasaki era acoperită de câmpuri de orz care se întindeau unduind până la ţărmul mării. Acum rămăseseră doar tulpini uscate, cafenii, care străpungeau nesfârşitul covor de zăpadă. Pe astfel de vreme nu puteam ajunge la hanul din Totsuka. M-am rugat de călugării de la un templu să mă lase să dorm acolo. Dimineaţa am traversat râul Rokugo cu bacul. De la Kawasaki la Totsuka am mers într-o căruţă din care am coborât mirosind a peşte. Perdeaua de zăpadă continua să cadă fără grabă din cerul mohorât.

În Totsuka am găsit hanul de care îmi vorbise Mune, chiar la marginea drumului. Era ţinut de un prieten al artiştilor *ukiyo-e*. Bunzo cumpărase stampe de la tata. Dacă i-aş fi spus cine sunt, m-ar fi primit la el. Dar dacă le-ar fi spus şi altora? Ar fi râs de mine? Nu voiam să rup vraja.

Era uşor să nu fiu recunoscută. Nu se uita nimeni la mine, nu mă lua nimeni în seamă. Oamenii pur şi simplu nu mă vedeau. Am rămas ghemuită într-un colţ întunecat până la ora închiderii. L-am privit pe Bunzo care stătea de vorbă cu oaspeţii. Era un om cumsecade şi avea să i se facă milă de o biată femeie urgisită. L-am lăsat să creadă că sunt încă una dintre fugarele care trăgeau la hanul lui, mai ales că nu era primejdie să mă

recunoască. Dacă nu-l aveam pe tata alături, eram un nimeni. Din fericire rămăsesem cu ceva bani, aşa că mi-am putut cumpăra un loc lângă sobă pentru noaptea aceea.

Dimineaţă mi-au dat ceai, peşte uscat şi orez. Hangiul m-a aşteptat în prag; fără să scoată un cuvânt a întins mâna, arătându-mi drumul spre Kamakura. Într-acolo m-am îndreptat, lăsând Tokaido în spate.

Ninsoarea se oprise, cerul era albastru. Poteca era abruptă, dar lată, bătătorită de sute de ani de picioarele curtenilor, ale femeilor deznădăjduite şi ale soţilor mânioşi. Pe alocuri, zăpada rămăsese prinsă între ramurile dese ale pinilor şi dedesubt pământul era gol. În alte locuri însă era foarte adâncă. Eram prima fiinţă care călca pe acolo şi picioarele mele lăsau urme adânci. M-am întâlnit cu nişte curteni care coborau. Mi-au arătat cu mâna în sus şi m-au încurajat: „Nu mai e mult! Asta a fost bucata cea mai abruptă“. Unul chiar mi-a dat ceai fierbinte.

Era întuneric şi începuse iarăşi să ningă când am ajuns la un mic templu al Zeului Vulpe. Înăuntru ardea o lumânare. Am intrat şi mi-am frecat palmele deasupra flăcării. Am tras aerul din căuşul palmelor şi i-am simţit căldura în piept. Am ieşit din nou pe cărare şi am ridicat ochii. Ceva mai încolo, alături de potecă, un şir de trepte ducea sus pe deal.

Ajunsă la înălţimea vârfurilor, am văzut printre crengi lampioane şi acoperişul unui templu. Pentru prima oară am şovăit, îndoită. Bătusem atâta drum. Oare făceam bine? Mă lipseam de protecţia unui bărbat într-o lume făcută doar pentru bărbaţi. Nu era o nesăbuinţă din partea mea?

Ba da.

Atunci, aveam de gând să gătesc?

Nu, nicicum.

Am ajuns la poartă. Nu era nimeni pe urmele mele. Nu trebuia să-mi arunc sandalele peste prag ca să fiu în siguranţă. Am intrat încet pe sub acoperişul porţii şi m-am oprit gânditoare în curte. Le-am auzit pe călugăriţe cântând şi m-am îndreptat într-acolo.

Nu-mi amintesc cum m-au primit în noaptea aceea. Cum am izbutit să mă încălzesc? Eram îngheţată până în măduva oaselor. Hainele îmi erau ude până mai sus de genunchi.

— E cineva pe urmele tale? m-au întrebat călugăriţele, fluturând deasupra mea tămâia aprinsă.

— Nu, am răspuns.

— Trebuie că ai multă putere dacă ai ajuns pe vremea asta.

Am rămas acolo trei luni. I l-am descris pe nevinovatul meu soţ lui Suigetsu Kannon, o mică statuetă de piatră închipuind o femeie care stătea lângă iaz şi privea luna plină oglindită în apă.

— Nu se mânie, nu e violent. Nu bea mult şi nici nu m-a bătut.

Apa sclipea. Kanon zâmbea din colţul gurii.

— Ce vină îi aduci, atunci? părea ea să spună.

— Nu mă vede aşa cum sunt. Vrea să gătesc şi să cos. Vrea să fiu alta.

Necazurile mele îmi păreau neînsemnate acum. Alte femei fugite de acasă aveau vânătăi şi răni. Ţipau în somn.

— Care femeie speră să fie văzută aşa cum este?

Eu eram una dintre acelea.

— Ai copii?

— Nu, n-am. Sunt stearpă.

— Te ocărăşte fiindcă eşti stearpă?

— Nu, nu mă ocărăşte. Şi îmi pare bine că sunt stearpă. Am nevoie de fiecare ceas din viaţa mea ca să pictez. Urăşte ceea ce fac eu, am continuat, dându-mi seama că am şi eu de se să mă plâng. Îl urăşte pe tatăl meu, care e bătrân. Se teme de mine, şi de aceea se poartă cu cruzime.

Miloasele călugăriţe m-au auzit şi nu m-au dojenit. Ştiau ce înseamnă meditaţia şi rugăciunea şi au înţeles şi nevoia de linişte. Doar ele au acceptat că arta îmi cere să fiu într-un fel anume. Călugăriţele cunoşteau calea prin care puteam obţine divorţul şi s-au pus pe treabă. Soţul nu avea cum să se împotrivească. Trebuia doar să scrie o scrisoare de trei rânduri şi jumătate. Epistola lui Tomei, caligrafiată frumos pe hârtie groasă de dud, s-a alăturat sutelor de scrisori asemănătoare păstrate în pavilionul cu obiecte de valoare.

„Nu este o nevastă adevărată. Nu o vreau şi îi dau libertatea. Este liberă să se ducă unde vrea şi să se mărite cu cine doreşte. Mie îmi este netrebuincioasă.“

Am citit scrisoarea stând lângă iaz. Kanon mi-a făcut cu ochiul. Mă salvase. Doar că devenisem „netrebuincioasă“. Un preţ tot trebuia plătit. Am împăturit hârtia şi am ascuns-o în mâneca chimonoului.

A venit primăvara. Pământul s-a acoperit de muşchi, pietrele cenuşii au înverzit, pajiştile s-au luminat de iarba proaspăt încolţită. Mă plimbam prin cimitir, unde erau statui ale unor călugăriţe vestite. Rătăceam prin grădini şi pictam florile – narcise, hortensii. Îmi făceam drum până în port. Era aprilie, luna când se pescuiau sardelele.

Sardelele veneau odată cu mareea. Pescarii, ieşiţi în larg, le aşteptau cu plasele pregătite. Eu priveam valurile şi parcă eram alături de ei, în larg. Mă gândeam la tata şi la cât de multă nevoie trebuia să aibă de mine. Stând pe plajă vedeam muntele Fuji, extraordinar de frumos sub mantia strălucitoare de zăpadă.

PARTEA A PATRA

23. Von Sieblod la Nagasaki, 1823

Pe insula în formă de evantai din golful Nagasaki, doctorul olandez era aşezat la pian. Îşi plimba degetele în sus şi în jos pe clape.

Avea degete lungi şi puternice, aşa încât acoperea uşor o octavă şi jumătate. După ce parcurgea claviatura, izbea tare cu degetele în clapele albe, de câte două ori în fiecare. Aşa se ţinea în formă, căci un chirurg are nevoie de mâini puternice.

Tăcerea era tulburată de zdrăngăneala pianului. Paznicii japonezi care stăteau în genunchi la uşă scrâşneau din dinţi.

Doctorul era ostatic. Poarta din spate a casei – Poarta dinspre Apă – dădea direct în mare. Aici trăgeau ambarcaţiunile. Poarta din faţă – Poarta dinspre Oraş – din faţă se deschidea spre oraşul Nagasaki, dar acolo nu îi era îngăduit să meargă. Puţini erau aceia care aveau voie să intre pe poartă. Pe zidul înalt care înconjura casa era o pancartă pe care scria în japoneză şi olandeză: „Intrarea interzisă preoţilor, cerşetorilor şi femeilor“. Dedesubt era scris cu caractere mai mici: „Cu excepţia prostituatelor care au ştampilă roşie pe acte“.

Philipp Franz von Siebold avea douăzeci şi şapte de ani. Era înalt şi blond, un bărbat uimitor de frumos, cu toate că japonezilor le părea atât de neobişnuit, că îl credeau un diavol. Jumătatea de sus a feţei era impresionantă: avea ochi mari şi sprâncene stufoase deasupra orbitelor adânci. Fruntea era lată şi privirea vie. De la ochi în jos faţa era cu totul altfel: îngustă şi delicată. Nasul lung şi subţire cobora drept, parcă tras de firul cu plumb, până la buzele la fel de lungi şi subţiri, din fericire ridicate la colţuri. Era cu zâmbetul pe buze din ziua în care sosise. Dar acum nu

prea mai avea poftă să zâmbească. Îşi pierdea răbdarea. Lumea de dincolo de uşa din faţă era de o bogăţie greu de închipuit.

Von Siebold purta uniformă cu epoleţi. Ciucurii aurii de pe umeri se legănau. Degetele îi alergau pe claviatură, bărbia i se legăna în sus şi în jos. Împreună cu alţi negustori ai Companiei Olandeze a Indiilor de Est, locuia pe o insulă artificială numită Deshima, chiar la marginea ţării închise care era Japonia. Sarcina lui Von Siebold era să aibă grijă de sănătatea compatrioţilor săi. Nu mai rămăseseră mulţi din aceştia: abia dacă se mai făcea negoţ şi prezenţa lui acolo nu se mai justifica. Stătea împins de curiozitate şi de patima nestăpânită a colecţionarului. Olandezii voiau informaţii despre japonezi; voiau obiecte, tablouri, arbori şi flori. Nimeni nu se pricepea mai bine ca Philipp von Siebold să le adune.

Cu condiţia să scape de pe această insuliţă unde era prizonier.

Ajunsese cu o lună în urmă. De câte ori îşi amintea de peripeţiile călătoriei pe mare, crăcăna picioarele şi le înfigea bine în podea, de parcă taburetul pe care stătea l-ar fi putut trânti pe jos, ca un cal nărăvaş. Corabia *Drie Gezusters*, plecată din Batavia la sfârşitul primăverii, fusese prinsă de un taifun tocmai când se apropia de extremitatea sudică a arhipelagului Japoniei. Von Siebold mergea împleticindu-se pe punte, temându-se că i-a sunat ceasul. Deodată a văzut o barcă de pescari aruncată încolo şi încoace de valuri, fără pânză sau vâsle. A strigat către marinari:

— Se scufundă! Putem să-i tragem cu cârligul?

— S-ar putea să ne ducem şi noi la fund!

— Încercaţi!

Marinarii olandezi au scos cinci japonezi din apă. Pescarii au îngenuncheat pe punte şi s-au rugat în timp ce valurile le zdrobeau barca. După aceea au făcut ceva de neînţeles: s-au aşezat în cerc, apoi şi-au tăiat părul şi bărbile. Păreau cuprinşi de disperare. Au arătat prin semne că vor să-şi găsească sfârşitul în apă.

— Sunteţi în siguranţă! spuneau olandezii. V-am salvat! repetau bătându-i pe spate cu mâinile lor cât nişte lopeţi.

Dar pescarii tremurau şi continuau să se roage.

O săptămână mai târziu *Drie Gezusters* a intrat în golful Nagasaki, întâmpinată de o mulţime de spadasini, pe cât de înalţi, pe atât de laţi în

umeri. Gărzile au luat puştile olandezilor, iar pescarii salvaţi au fost duşi de acolo; nu s-a mai ştiut nimic de ei. De ce? Era împotriva legii să fii salvat de străini.

Conducătorii acestui ţinut ferit de restul lumii sunt perverşi, gândea doctorul.

În timp ce îl percheziţionau ca nu cumva să aibă asupra lui lucruri interzise, von Siebold s-a uitat în jur. Spre deosebire de locuitorii săi, ţara era primitoare. Dealurile presărate cu case albe înconjurau protector golful cu ape albastru-închis. Insula clădită pentru negustori stătea ca un dop în mijloc. Ca să le închidă gura gardienilor, predase Biblia mare, cartonată, în schimb păstrase, ascunsă la spate, sub cureaua pantalonilor, una mică, a cărei primă pagină o rupsese. Nici el nu ştia de ce, căci nu cânta niciodată vreun imn şi nici nu-şi făcea semnul crucii. Japonezii îi priveau cu scârbă pe creştini. Se aşteptase să i se ceară să calce în picioare cartea sfântă, aşa cum li se ceruse uneori celor care veniseră înaintea lui. Nu s-ar fi dat îndărăt, însă nu îi ceruseră aşa ceva.

Cu toate acestea, după ce percheziţia se terminase, fusese cât pe ce să nu-l lase să intre. Străjerii vorbeau olandeza mai bine decât el. Era născut în Germania, acolo făcuse şcoala şi vorbea cu accent german. Din această pricină îl bănuiau că e iscoadă germană. Le-a spus că e *yama-orandajin*, olandezul cât un munte.

A rânjit singur aducându-şi aminte şi a luat o octavă mai jos la pian. După ce făcuseră atâta tevatură în legătură cu spionii şi creştinii, îl primiseră bine. Cam aici se oprise. Adevărul este că el chiar era spion, deşi unul binevoitor, gata să stea prizonier pe insula artificială şi să se supună legilor japoneze, dacă în acest fel izbutea să le afle secretele. Adusese cu el un generator electrostatic, o pompă de aer şi un aparat de galvanizat, ca să-i impresioneze pe japonezi şi astfel să-i stârnească, să le poată cere să-i împărtăşească minunile lor. Şi mai adusese pianul, la care cânta în fiecare zi.

Până şi compatrioţii lui – olandezii care locuiau pe neobişnuita insulă-închisoare cu case joase, curţi împrejmuite de ziduri, depozite şi ţarcuri pentru animale, unde totul mirosea a sare de mare şi uşile ruginite aşteptau următoarea corabie (care trebuia să sosească peste şase luni) – până şi ei

trăiau în afara timpului. Se îmbrăcau după moda de la curte aşa cum fusese ea înainte să se nască von Siebold: haine de catifea matlasate şi pelerine negre. Când ieşeau în oraş – doar cu permisiune specială şi sub pază –, purtau pălării cu pene şi aveau în mâini bastoane spaniole cu măciulii aurite. Le plăcea să îi privească lumea cu gura căscată. Ei erau înalţi, pe când japonezii erau scunzi. Mergeau cu paşi mari, pe când ţăranii şi orăşenii japonezi făceau paşi mici, grăbiţi. Japonezii erau slabi, olandezii erau graşi. Când se întorceau din oraş, erau şi mai umflaţi, din cauza pachetelor pe care le ascundeau sub haine.

Treceau cu tot felul de lucruri interzise chiar pe sub nasul paznicilor, care închideau ochii de cum erau mituiţi. Înainte vreme japonezii permiteau să se scoată din ţară obiecte din aramă, aur şi argint, dar acum era interzis. Sculpturi făcute de mână, păpuşi, stampe, obiectele de cult şi ritual trebuia să rămână în ţară, dar cum, necum, olandezii puneau mâna pe ele şi le trimiteau în Olanda în cutiile de ceai.

— Doamne sfinte, ce naiba cânţi acolo, von Siebold?

Unul dintre olandezii mutaţi pe insulă a băgat capul pe uşă. Pereţii despărţitori erau atât de subţiri, că muzica se auzea pe toată insula.

Doctorul a strigat, ca să acopere zdrăngănitul pianului:

— E un cântec german foarte cunoscut – *Invitaţie la dans* de von Weber.

Vecinul s-a strâmbat îngrozit şi s-a retras.

— Fie-ţi milă, von Siebold! E trecut de zece!

Superiorul lui, *opperhoofd* de Surler, era în mod vădit scos din fire. Von Siebold era bucuros. Se lua la întrecere cu toţi cei de deasupra lui şi se purta cordial cu cei de sub el.

A încheiat ultimul crescendo şi a închis capacul pianului. Mai trecuse o zi.

Când a ieşit din cameră şi a traversat curticica îndreptându-se spre casa lui, a ţinut ochii plecaţi, ca să nu fie nevoit să le vadă pe tinerele japoneze care intrau şi ieşeau din casele olandezilor. Erau prostituatele care aveau un înscris cu ştampilă roşie. Or fi fost compatrioţii lui grăsani şi demodaţi, dar aveau o sănătate de fier.

Ajuns la casa lui, s-a pregătit de culcare. Atârnase pe toţi pereţii camerei tabele cu caracterele fonetice pe care le studiau copii japonezi în clasele

primare şi le privea cu atenţie înainte de culcare. Avid de orice era japonez – cuvinte, imagini, flori, animale, cufere de bambus, cutii lăcuite, acupunctură – şi hotărât să le obţină. Puţin câte puţin.

Stătea întins pe spate, dar era treaz. Îşi făcuse un plan. Primul pas era deja făcut: le propusese doctorilor japonezi să-i înveţe medicina apuseană. Ţinea lecţiile chiar pe insula Deshima. În ziua convenită, un şir de oameni respectuoşi intra pe Poarta dinspre Oraş, iar von Siebold îi întâmpina pe toţi. În schimbul lecţiilor cerea doar ca fiecare din ei să aducă o plantă vie, într-un ghiveci cu pământ gras, ca să o poată transplanta cu uşurinţă.

Avea o grădină anume în care planta aceste daruri. A doua zi, când primele raze de soare luminau culmile dealurilor, se ducea acolo. Tulpinile înflorite ale hostei[8] se mai înălţaseră cu două degete, mugurii arţarului parcă începuseră să bată în portocaliu. Se apleca aşa încât să simtă mirosul delicat al şofranului, luptându-se să-şi înăbuşe dorinţa de a avea o femeie care îl cuprindea adesea, aşa cum i se întâmpla acum. Nu putea rămâne indiferent când vedea femeile nopţii şi le auzea paşii uşori pe pietre.

8 Plantă asemănătoare cu crinul sau cala, adusă în Europa de von Siebold.

Dar să nu uite de plan! A doua zi de dimineaţă, după ce îşi făcea plimbarea prin grădină, avea să cânte la pian ca să-şi păstreze agilitatea degetelor. Avea degete lungi, scormonitoare, la fel ca privirea lui. Se îngrijea de ele ca de nişte sclavi credincioşi, antrenaţi să răspundă la mesajele pe care le trimitea creierul lui. Era un doctor tânăr, fără experienţă şi cine ştie când avea să-l cheme cineva ca să facă o operaţie. Pe deasupra, cântând le dădea de ştire celorlalţi că e acolo şi că e pregătit.

Liniştit de aceste gânduri a adormit.

Dimineaţa toate s-au petrecut întocmai cum îşi închipuise. Mai întâi a băut cafea şi cacao. Apoi a inspectat grădina, care creştea, deşi nu atât de repede pe cât şi-ar fi dorit. Pământul adus de pe coasta muntelui nu era îndeajuns de fertil. Trebuia să-i pună pe servitori să aducă balegă de porc şi să o pună la rădăcini. Când s-a întors în casă, i-a văzut pe doctorii japonezi adunaţi pentru lecţia de dimineaţă. Zâmbind pentru prima oară în dimineaţa aceea s-a dus să-i întâmpine. Îi plăceau mai mult decât colegii lui olandezi.

Se învârtea printre bărbaţii cu fuste lungi, zâmbind şi făcând plecăciuni. Aceştia ţineau privirile plecate, parcă zăpăciţi de înălţimea lui, de mişcările lui graţioase, de părul lui blond. El se bucura că e admirat, îi plăceau politeţea lor exagerată, privirea calmă, dar atentă, mintea ascuţită, voinţa lor neîmblânzită. Unii dintre ei studiaseră olandeza ani de zile – era latina Orientului. Erau maeştri ai codului de comportament în ţara lor şi se învoiseră pe tăcute să joace orice joc numai să capete ceea ce doreau.

În dimineaţa aceea i-au înmânat lucrările pe teme date de el: sărbătorile anuale şi însemnătatea lor, naşterea copiilor şi lăuzia, educaţia băieţilor. Von Siebold le-a citit iute şi le-a pus întrebări.

— Ce faceţi când un copil nu poate ieşi?

— Când un copil nu poate să se nască normal, când este prins înăuntrul mamei sale, încercăm să-l tragem afară cu mâinile şi degetele. Dar unele părţi ale trupului sunt prea mari. Ori umerii, ori părţile dinapoi – a ridicat ochii, încurcat, căci nu ştia cuvântul – crupa, obrajii din spate.

Unul dintre compatrioţii lui l-a mustrat, fiindcă folosise cuvântul care se referă la un animal domestic.

— Nu. Nu aşa i se spune.

— Şezutul? l-a ajutat von Siebold.

— Când *şezutul* nu iese, copilul poate muri, a zis doctorul japonez cu un fel de mulţumire care nu se potrivea defel cu ceea ce spunea.

Dar nu scăpase. Von Siebold îi punea întrebări mai departe: De ce nu se foloseşte forcepsul la naşterile dificile?

— Nu folosim aceste unelte fiindcă femeile nu le suferă, a venit răspunsul.

Von Siebold se îndoia că femeile ar fi avut un cuvânt de spus, chiar şi în astfel de situaţii.

— Vă spun femeile ce să faceţi? l-a zgândărit el.

— Noi hotărâm. Nu este bine folosit metal în trup.

— Şi atunci ce se întâmplă dacă nu puteţi scoate copilul?

— Găsim un braţ sau un picior şi tragem, a zis unul mai şugubăţ, arătând prin gesturi cum procedau.

Tovarăşii lui au tuşit cu subînţeles.

— Poate că îl tăiem şi atunci copilul iese pe bucăţi.

— Şi femeia?

— Moare sau trăieşte, cum vor zeii, a încheiat învăţăcelul.

Von Siebold îl privea îngrozit.

— Pentru ce nu faceţi o secţiune cezariană?

Operaţia se făcea în Japonia. Von Siebold citise notiţele predecesorului său.

— O, nu, nu, nu. Nu cuvenit, crimă. Zeii nu mulţumiţi, mama şi copilul plătesc preţ greu, a răspuns doctorul japonez, îngenuncheat pe podea.

Von Siebold a adunat lucrările, scrieri pline de informaţii care scăpaseră cenzurii. A strâns şi cutiuţele de bambus cu plantele pe care doctorii i le aduseseră ca tribut, extaziindu-se în faţa celor din care nu mai văzuse. O tisă micuţă. Un fel de chiparos, pe cât se părea. Şi un preţios bonsai; fusese tăiat şi chinuit, până ajunsese un copăcel în miniatură. Von Siebold a făcut o plecăciune adâncă şi doctorii japonezi i-au răspuns tot cu plecăciuni.

Mai târziu a plantat răsadurile în grădină. Avea magnolii, glicină şi mai multe varietăţi de pin. După ce le planta, le binecuvânta şi le spunea în şoaptă: „Să prinzi rădăcini!“

La căderea nopţii tăcerea era atât de adâncă, încât auzea plescăitul valurilor la Poarta dinspre Apă. La Poarta dinspre Oraş prostituatele arătau necruţătorilor străjeri înscrisul cu ştampilă roşie, apoi intrau repede şi se îndreptau cu mersul lor împiedicat spre bărbaţii care le aşteptau. A văzut limpede silueta uneia care traversa tocmai atunci curtea. Era însărcinată. Copiii ieşiţi din aceste legături erau adoptaţi în Japonia. Taţii olandezi nu aveau nici o pretenţie, şi poate nici nu voiau să-şi asume vreo răspundere.

La el nu venea nici o femeie. Nu-şi găsea liniştea, aşa că s-a apucat să citească relatările scrise într-o olandeză cam înţepenită. Aşa afla secrete bine păstrate despre obiceiuri, legi, istoria aşa cum o înţelegeau ei, arta vindecării cu ajutorul acelor. S-a dus la privata din curte. Lipise un tabel cu caractere japoneze pe perete, ca să nu piardă vremea nici măcar acolo. Stând şi gândindu-se la ora de medicină din ziua aceea, s-a hotărât să-i înduplece pe doctori să facă cezariene. Cum? Oferindu-le celor mai buni dintre ei o diplomă specială de doctor.

Astfel va avea un motiv să-i ceară lui *bugyo*, guvernatorul oraşului Nagasaki, un permis special ca să poată da consultaţii şi în afara insulei. Salva nişte vieţi şi scăpa din închisoare.

A doua zi von Siebold i-a explicat planul lui Sturler. Cererea lui a fost transmisă japonezilor. A primit un răspuns deosebit de curtenitor. Nu. Ne pare foarte rău.

Nu i s-a dat nici o explicaţie pentru acest refuz. În mintea lui, von Siebold aducea argumente nevăzutului *bugyo*. Nu se gândea decât la interesul japonezilor. Mureau atâtea femei sau, poate că era şi mai important, mureau atâţia băieţei. Numai că nu putea trimite o nouă cerere, ştia foarte bine, aşa că s-a apucat să împrăştie îngrăşământul pentru plante. Tocmai îl aşeza la rădăcinile calelor când a apărut un sol. Avea o armură grea, două săbii, un steag şi un stindard.

Adusese o convocare scrisă: doctorul trebuia să meargă la casa unui neguţător bogat care orbise.

Von Siebold era peste poate de bucuros. Şi-a pus pălăria uriaşă şi pelerina neagră, a luat bastonul cu mâner aurit şi geanta neagră de piele în care îşi ţinea instrumentele chirurgicale. Însoţit de doi samurai, unul în faţă şi altul în spate, a ieşit pe Poarta dinspre Oraş. Îl aşteptau dimineaţa frumoasă şi oraşul însuşi.

Primul lucru care l-a uimit a fost zgomotul. A auzit strigătele guturale ale hamalilor care trăgeau de măgari. Vânzătorii ambulanţi îşi lăudau marfa cu glasuri ascuţite. Clopotele din temple dăngăneau. Viaţa oraşului l-a năucit. Femei înfăşurate în eşarfe late şi ţesături cu dungi şi modele complicate. Bărbaţi cu braţele încărcate de cutii pentru ceai. O mare de ţărani care vindeau lemne de foc şi păsări în cuşti, napi şi peşti înfipţi în beţigaşe. Copilaşi de cel mult trei ani aprindeau focul sub căldări uriaşe. Pescari negricioşi, legaţi cu banderole peste frunte, aduceau butoaie cu peşte. O procesiune de pelerini, îmbrăcaţi în alb de sus până jos, treceau psalmodiind rugăciuni, cu ochii în pământ. A râs din toată inima. Era – şi nu doar din cauza staturii sale – deasupra tuturor acestor preocupări mărunte.

Ar fi mers oricât de mult, însă casa negustorului nu era departe. Într-un exces de zel menit să impresioneze, străjerii l-au împins în curte. La uşă a fost întâmpinat de o fată timidă, care a făcut o plecăciune. Camera în care a

intrat era întunecoasă, lambrisată cu lemn negru, cu tavanul foarte jos. Von Siebold a fost nevoit să-şi scoată pălăria, dar tot se lovea cu capul de tavan, aşa că stătea cocoşat şi aplecat într-o parte.

Negustorul Kusumoto stătea cu picioarele încrucişate pe o pernă chinezească. Nu s-a clintit sub privirea cercetătoare a lui von Siebold, care a văzut că ochii omului erau acoperiţi în parte de o pieliţă albicioasă. Un caz simplu de cataractă. La şcoală asistase la astfel de operaţii, dar nu făcuse nici una el însuşi. Cu toate acestea, l-a asigurat pe Kusumoto că îi poate reda vederea.

Modestă şi solemnă, fiica negustorului l-a condus la plecare.

Întors acasă, le-a cerut servitorilor malaezi să-i aducă un cap de porc. A auzit guiţatul disperat al animalului când l-au decapitat. Apoi i-a pus să scurgă tot sângele, timp în care şi-a ascuţit bisturiele. A cântat arpegii la pian şi a suflat peste degete, ca să şi le încălzească.

— Fii isteţ, fii iute, şoptea pentru el însuşi, bătând darabana pe buze cu vârfurile degetelor, după care şi-a pus halatul de doctor.

În salonul de chirurgie a dezlipit pieliţa de pe ochii porcului, scoţând la iveală corneea caldă încă. Şi-a zis că se descurcase destul de bine.

— Te-ai apucat de măcelărie? l-a luat Sturler peste picior, apărând în cadrul uşii.

— Dacă vreau să vindec pe cineva de orbire, trebuie mai întâi să exersez.

— Hmm. Vasăzică faci o repetiţie generală. Da’ ai greşit undeva, nu crezi?

— Nu cred, însă văd că tu crezi.

— Porcul e doar un porc, a zis Sturler rar, aplecându-se peste prag. De vreme ce nu are cataractă, vederea nu i se poate îmbunătăţi. Şi, chiar dacă ar fi aşa, cum ar putea un porc să-ţi spună că vede mai bine? Sau mai rău? N-ar putea nici dacă ar fi viu, dar ăsta, pe deasupra, mai e şi mort, a zis el, plesnindu-se peste coapsă şi izbucnind într-un hohot de râs.

„Superiorul meu nu mă place. E gelos“, şi-a zis el fără să se piardă cu firea. I se mai întâmplase ca ceilalţi să se simtă jigniţi de numeroasele lui calităţi înnăscute.

A doua zi a plecat spre casa lui Kusumoto însoţit de străjeri. Ducea cu el trusa de operaţie şi o lampă puternică. Îi era teamă. Dacă rata operaţia, nu se

mai putea aştepta la favoruri de la japonezi. Ba chiar putea să fie pedepsit. O rugase pe fiica lui, Otaki, să-l ajute. Ar fi preferat un bărbat, dar nu găsise nici unul, iar Otaki se descurca foarte bine. Chiar şi atunci când jupuise pieliţa de pe ochii tatălui ei, fata îşi ţinuse firea şi îndeplinise fără să şovăie tot ce îi ceruse. Von Siebold fusese impresionat.

Când s-a terminat operaţia, Kusumoto a zis că vede perfect. Doctorul străin avea puteri magice.

— Ei, nici chiar aşa, protestase von Siebold.

Dar zvonul se răspândise repede. A doua zi străjerii japonezi îi spuneau Doctorul Minune. Trei zile mai târziu stătea în genunchi în camera de oaspeţi a lui Kusumoto. Pe cât se părea, negustorul i-o oferea pe Otaki în dar. Von Siebold s-a prefăcut că nu înţelege. A făgăduit că-i va mai vizita. Lucrurile s-au oprit aici.

Când a plecat, i-a mulţumit fetei pentru ajutor. Ea s-a ruşinat, murmurând de mai multe ori că nu făcuse nimic. Lui von Siebold i s-a părut însă că l-a ţinut de mână puţin mai mult decât era necesar şi a mai băgat de seamă cât de frumoasă era.

Acum se bucura de oarecare libertate. De câteva ori pe săptămână, însoţit de un singur străjer, trecea prin piaţă în drum spre casa negustorului ca să vadă cum îi merge. Cu toţii şi-au dat seama că se îndrăgostise de fată şi ea de el. Totul s-a întâmplat foarte repede. Ca să-l poată vizita la Deshima, Otaki avea nevoie de un permis de trecere, pe care era ştampila roşie a curtezanelor. Familia îi dăduse de înţeles că ea însăşi dorise aşa, ca să-l poată servi. Fusese prostituată înainte de a-l cunoaşte? Ajuns aici, von Siebold n-a izbutit să se facă înţeles.

La şase luni după ce sosise la Nagasaki, Philipp i-a scris unchiului său din Olanda că e fericit. (Oare când fusese altfel?) Scria aşa: „M-am legat pentru o vreme de o încântătoare japoneză de şaisprezece ani pe care n-aş schimba-o de bună voie cu nici o europeană“.

Nu trecuse nici un an şi lui von Siebold i s-a dat voie să construiască o şcoală de medicină într-o vale frumoasă, cu o cascadă. Mergea acolo singur aproape în fiecare dimineaţă, îşi ţinea cursurile şi seara se întorcea pe insulă. Strânsese o colecţie uriaşă de plante şi o îmbogăţea fără încetare. Cu

fiecare corabie care pleca spre Europa trimitea specii noi – hortensii, chiparoşi, nemţişori, cireşi, stânjenei. Pe lângă asta aduna obiecte. Cu oamenii săraci era foarte uşor: le dădea bani şi se despărţeau fără şovăială de lucrurile de valoare. Cu cei instruiţi făcea schimb – cunoştinţele lui cu ale lor. Pe funcţionarii guvernamentali îi convingea să închidă ochii îngrijindu-se de sănătatea lor şi a familiilor.

În cele din urmă Otaki a venit pe insulă. I s-a dat voie să locuiască împreună cu el din cauza stării ei. Datorită ei a învăţat japoneza mult mai repede decât de pe tabelele atârnate în toaletă. Nici nu trecuseră doi ani de când von Siebold trăia pe insulă că o ajuta pe Otaki să dea naştere copilului lor. Era o fetiţă pe care el a îndrăgit-o foarte tare, la fel ca pe mama ei. A fost foarte mâhnit când Otaki şi fetiţa au fost obligate să plece de pe Deshima, dar în această privinţă legile japoneze erau de neclintit, chiar şi pentru Doctorul Minune. Doamna von Siebold avea să locuiască împreună cu fetiţa în casa tatălui ei. Copilul aparţinea Japoniei. Philipp mergea să le vadă în fiecare zi. Acum avea clinica lui lângă cascada susurătoare. În semn de recunoştinţă japonezii i-au construit o casă unde petrecea multe nopţi singur. Era absolut interzis, însă nimeni nu părea să bage de seamă. Ucenicii lui stăteau adunaţi în jurul lui în rânduri de câte cinci atunci când opera.

— Sunt cu ochii pe buzele mele, îi povestea lui Otaki şi ea râdea fiindcă aşa ceva nu se putea spune în japoneză: era o imagine caraghioasă.

Poate că singurul nor în viaţa aceasta tihnită era relaţia cu *opperhoofd*. Între ei stăruia o anumită încordare. Dar până şi aceasta părea să slăbească. De Sturler îi spusese că, nu peste multă vreme, misiunea olandeză va trebui să meargă la Edo ca să aducă un omagiu shogunului.

Von Siebold urma să li se alăture.

La sfârşitul lui februarie zăpada se topise pe dealuri şi vârfurile albe ale hostei ieşiseră de două palme din pământ. Mugurii prunilor erau umflaţi şi fiica lui Siebold avea doi ani după socoteala japonezilor, care o considerau de un an la naştere. Aproape şaizeci de japonezi şi trei olandezi au pornit la drumul de şase sute de mile care despărţea Nagasaki de Capitala de Răsărit. Duceau cu ei mâncare, argint, sticlărie, mobile – între care şi pianul – şi multe daruri pentru shogun. Von Siebold îşi adusese instrumentele –

barometre, cronometre, sextanţi – bine împachetate în cutii. Voia să măsoare şi să ia notiţe despre toate locurile pe unde trecea. Angajase un desenator japonez ca să schiţeze peisajele. Von Siebold era aşezat într-o lectică şi lua notiţe. Era unul dintre foarte puţinii europeni care străbăteau ţara interzisă.

Vestea venirii lui i-o luase mult înainte. Grupuri de ţărani se strângeau la marginea drumului. Aduceau cu ei tot felul de ciudăţenii: un făt avortat de o căprioară albinoasă, un copil epileptic, o scoică frumoasă. Aşteptau ore în şir în ploaie.

La început străjerii erau bănuitori, dar mai târziu s-au liniştit. I-au dat voie lui von Siebold să coboare, să dea consultaţii şi să primească daruri. Într-o zi servitorii au prins o salamandră uriaşă, cu capul ascuţit, corpul alungit, ţepi pe spinare şi coadă ascuţită. Von Siebold i-a pus să construiască o cuşcă şi a trimis-o la Deshima, poruncindu-le servitorilor să o hrănească cu şobolani, care trăiau în număr mare sub duşumele.

A călătorit multe zile în lectică, purtat pe umeri de servitori. Şi într-o bună zi, ca prin vrajă, vârful alb al muntelui Fuji a apărut pe cer. Von Siebold a sărit din lectică şi a scos sextantul ca să-l măsoare. Străjerii au vociferat nemulţumiţi. Von Siebold s-a urcat înapoi în lectică şi au plecat mai departe.

Muntele Fuji a apărut din nou. A cerut stăruitor să fie lăsat să-l măsoare. Vârful parcă se juca cu ei, apărând când într-o parte, când în alta. Până la urmă, ca să nu-i supere pe străjeri, a ascuns sextantul şi busola în pălărie şi le scotea doar atunci când era sigur că nu-l vede nimeni. De atunci, ori de câte ori zărea vârful perfect al muntelui, ieşea din convoi şi îl măsura pe furiş.

După două luni de călătorie, alaiul a ajuns la Edo. Era 10 aprilie 1826, a notat von Siebold în jurnal. Aici, spre deosebire de Nagasaki, cu care se obişnuise, se simţea nelalocul lui. Străzile erau înţesate de oameni veniţi să-i vadă pe cei trei barbari înalţi, cu părul roşu. Au fost imediat închişi în Casa Nagasakiya, până când shogunul avea să-i primească. În acest timp au primit vizita multor învăţaţi. Erau *rangaku-sha* şi mulţi dintre ei fuseseră botezaţi cu nume noi de *opperhoofd*. Între ei se aflau atât Mogami, cât şi

Genseki, doctorul curţii. Takahashi Sukuzaemon, astronomul curţii, se numea acum Globius.

Învăţaţii voiau cărţi şi aduseseră în schimb documente. Dar von Siebold înţelesese că poate învăţa la fel de mult, dacă nu şi mai mult din stampele pe care le făceau japonezii. Predecesorul lui adusese o pereche de stampe făcute de pictorul Hokusai. Una din ele stârnea admiraţia tuturor, pe când despre cealaltă se credea că e blestemată, căci toţi cei care o avuseseră se îmbolnăviseră şi muriseră. Von Sieblod era încredinţat că Hokusai e un pictor de la curte, aşa că a cerut ca şi el să fie adus la Nagasakiya.

24. Întâlnirea

Într-o bună zi ne-am trezit cu un individ mărunţel la uşă. Aducea un mesaj: Doctorul Minune olandez voia să-l cunoască pe Hokusai, pictorul curţii.

— Pictorul curţii! m-am tăvălit pe jos de râs.

Tata n-a dat semn că ar fi auzit. Îşi luase obiceiul să se poarte astfel. Eu, în schimb, am ciulit urechile. Poate că barbarul cu părul roşu avea să cumpere stampe de-ale noastre. Cei dinaintea lui cumpăraseră. Erau vremuri grele, iar cu ceva ani în urmă trăisem bine vânzând stampe olandezilor.

Bătrânul era prost dispus în ziua aceea. Nu era cine ştie ce, nici măcar nu-mi aduc aminte din ce pricină. Poate că solul însuşi îl scosese din sărite. Nu-i putea suferi pe cei care îşi dădeau aere. Pe linguşitori îi plăcea să-i pună la punct. Poate că îşi amintise de căpitanul Hemmy, care îl insultase încercând să cumpere o stampă la jumătate de preţ. Poate că-i venise în minte cum se certase cu mama pentru cei o sută cincizeci de *ryo* neplătiţi. Acum, că ea nu mai era, îi ducea dorul.

Pe scurt, dintr-o pricină doar de el cunoscută, tata îşi curăţa cerneala de sub unghii şi refuza să dea ochii cu olandezul.

Când am ieşit din casă, am strâns din ochi, orbită de lumina soarelui. Acolo unde lucram noi era întuneric, atât de întuneric, încât tata era nevoit să ridice foile în dreptul ochilor ca să le vadă. Cam nesigură pe picioare şi

cuprinsă de senzaţia că locul meu nu e acolo – parcă fusesem eu însămi decupată dintr-o carte cu poze şi lipită în peisaj –, m-am pornit la drum.

Arătam chiar ca o femeie de la oraş în chimonoul albastru şi jacheta vătuită. În mânecă aveam câţiva bănuţi şi nişte hârtii. Părul îl ţineam strâns într-un coc pe ceafă, nu eram machiată şi formele mi se rotunjiseră. Am trecut prin piaţă şi mi-am cumpărat vânătă prăjită şi tofu în sos dulce-piperat. Erau delicioase!

M-am lins pe degete. Adevărul e că ieşeam prea puţin în oraş; viaţa mea era închinată muncii, cu un fel de înverşunare aş putea spune. Abia acum vedeam şi eu câte se schimbaseră în oraş: cât ar părea de greu de crezut, în jurul vânzătorilor erau încă şi mai mulţi oameni de la ţară. Un ciopor de femei înconjuraseră prăvălioara unui vânzător de ţesături, în care baloturile de mătase imprimată şi de catifea se ridicau până la tavan. Peste tot găseai de cumpărat jucării de lemn, titireze şi o jucărie care, după ce o frecai între palme, îşi lua zborul. Câinii lătrau, negustorii îşi lăudau marfa care mai de care, călugării treceau în şiruri.

Aceasta era viaţa de care tata nu se putea lipsi. Mă bucuram şi eu de ea. De peste drum m-a salutat vânzătorul de dulciuri care onora fără greş comenzile lui Hokusai.

— Ce mai face bătrânul?

— Cum nu se poate mai bine! am răspuns zâmbind cam silit, căci faţa mea nu era obişnuită să exprime bucuria. Din ce în ce mai bine.

Doar prietenii lui ştiau de paralizie. Iar dulciurile făceau parte din planul lui de a se vindeca singur. I-am făcut cu mâna vânzătorului de dulciuri şi am mers mai departe. Trăgeam aer adânc în piept, mândră că fusesem trimisă ca sol la olandez. E drept că sunt doar o femeie, îmi spuneam, că am bărbia ieşită în afară şi un chimono sărăcăcios, dar îl reprezint pe cel mai bun artist din întreaga Japonie şi asta e dovada.

Când am ajuns la Nagasakiya, străjile m-au poftit să intru cu o plecăciune. M-am găsit faţă în faţă cu el.

Înfăţişarea Doctorului Minune m-a lăsat fără cuvinte. Era înalt, dar nu avea părul roşu, ci auriu, ca spicele de grâu. Era lat în umeri, subţire în talie şi avea picioare lungi şi zvelte. Ochii îi erau de un albastru adânc. Era mult mai înalt decât mine, dar s-a aplecat şi m-a privit cu blândeţe în ochi.

M-a ajutat mult faptul că mă gândisem dinainte ce să spun şi cum să mă port. Nu m-am fâstâcit, ba chiar m-am simţit îmbărbătată de măreţia lui. Simţindu-mă acceptată de ochii aceia, m-am liniştit. Faţa mea şi-a pierdut expresia ţeapănă, bătăioasă. Am plecat privirea şi vorbele mi-au venit uşor pe buze.

— Tatăl meu, marele maestru, este acum prins cu o lucrare amplă şi nu poate veni.

Sanba îmi spusese că am gropiţe în obraji şi că m-aş putea folosi de ele ca să obţin mai uşor ceea ce-mi doresc. Aşa am făcut – poate pentru prima oară în viaţa mea.

Doctorul olandez n-a dat nici un semn că ar fi uimit. În schimb mie nu-mi venea să cred că vorbesc în japoneză cu un barbar. Şi ne mai şi înţelegeam unul pe celălalt! Ceea ce nu reuşea să spună în cuvinte el exprima cu ochii adânciţi în orbite şi cu sprâncenele bogate, pe care le ridica sau cobora ca să se facă mai bine înţeles. Ce bărbat frumos era! De fapt nici nu semăna cu un om, ci mai degrabă cu un alt fel de creatură, mai presus de noi.

Von Siebold nu era obişnuit ca japonezii să-l privească îndelung. Mai degrabă el era cel care îi privea cercetător. Dar această tânără japoneză se holba la el fără să se ferească. Vedea cum îşi plimbă ochii pe faţa lui şi îşi dădea seama cât de diferiţi sunt: el avea sprâncene stufoase, pe când ale ei erau mici, dar dese, ceea ce însemna că nu era măritată; ochii lui erau adânciţi în orbite şi încercănaţi din pricina nesomnului, în timp ce ei ochii negri îi jucau în cap, plini de viaţă.

Fiica lui Hokusai era mică de statură şi, cu toate că nu avea feminitatea unora dintre japoneze, nu era lipsită de un anume farmec. Avea faţa ovală, cu maxilare late, şi bărbia pătrată, ieşită în afară, ceea ce îi dădea un aer iscoditor. Avea urechi mari şi o voce neobişnuit de gravă pentru o japoneză. Nu era bine îmbrăcată, dar asta era poate un capriciu de artist. Şi nici nu făcea plecăciuni.

El a fost uimit şi puţin contrariat de lipsa ei de timiditate. I se adresa ca şi cum erau egali, ceea ce nu i se mai întâmplase cu o femeie japoneză. I-a spus că tatăl ei are şaizeci şi şapte de ani.

— Ce bătrân e!

— Aşa se laudă de când m-am născut, a zis fiica. Acum chiar este bătrân.

— La ce lucrează? a întrebat el.

— A cam renunţat la portretele de femei frumoase. Acum desenează ţărani la câmp, frumuseţi naturale… a răspuns ea pe ocolite.

Von Siebold a cerut să vadă nişte lucrări de-ale lui Hokusai şi femeia i-a promis că îi va aduce. El s-a dus la birou să ia notiţe pe care voia să le folosească atunci când va scrie o carte despre japonezi. Ce e cu mândria asta de a fi bătrân? Auzise undeva că moartea e punctul culminant al vieţii unui om. Şi lipsa de respect a fiicei artistului faţă de uzanţe? Erau amândoi nişte excentrici, dacă aşa ceva era cu putinţă în Japonia.

Câte lucruri care se băteau cap în cap nu văzuse! Iar autorităţile erau cu două feţe, bineînţeles. Ameninţau cu măsuri de o stricteţe extremă. Fusese convocat aici, dar nimeni nu-i dădea atenţie. Nu avea voie să facă cercetări, în schimb învăţaţii oficiali veneau la el cu întrebări oficiale. Japonezii se adaptau fără nici o greutate la astfel de situaţii, dar lui îi păreau fără noimă.

De pildă, femeile japoneze. Unele dintre ele, puţine la număr, erau îndeajuns de inteligente cât să se ocupe de o afacere de familie – să ţină un han sau o prăvălie. Altele, mai puţin isteţe, se pricepeau să ţească sau să crească viermi de mătase. Dar chiar şi cele mai emancipate dintre ele deveneau neînsemnate în prezenţa unui bărbat cu care erau rudă. Femeile, notase el, nu au un context social propriu. Doar rareori apăreau singure în public; era întocmai ca la arabi. Dar ce nu înţelegea el în ruptul capului era faptul că nu părea că le sileşte nimeni. Femeile acceptau de bună voie să devină invizibile. De ce era femeia japoneză dependentă în aşa măsură încât însăşi existenţa ei era definită de obligaţii?

Şi cu toate acestea, după cum văzuse astăzi, de ce şi atitudinea opusă era evidentă, cel puţin în cazul fiicei lui Hokusai?

A lăsat tocul jos, s-a întins în patul occidental, adus cu căruţa din Nagasaki, odată cu perna occidentală pe care îşi odihnea capul. Poate că va afla mai multe de la ciudata fiică a lui Hokusai când avea să se întoarcă.

Când m-am dus cu tablourile la Nagasakiya, mi-a oferit ceai şi o prăjitură dulce pe care am găsit-o delicioasă. Doctorul Minune mi-a povestit despre călătoria lui şi cum, la fiecare oprire, scotea telescopul şi admira frumuseţea

neîntinată a muntelui Fuji. Îl măsura iar şi iar, apoi aşternea pe hârtie observaţiile în timp ce era dus în lectica pe care el o numea biroul zburător.

— Dar înălţimea lui Fuji-san chiar era alta în diferite locuri de pe drum?

— Sigur că da! Depinde unde te afli când îl priveşti.

Am fost uimită. Credeam că muntele are mereu aceeaşi înălţime. El a izbucnit în râs văzând că am căzut pe gânduri.

— E de la sine înţeles că ochii te păcălesc. Nu-ţi dai seama?

— Muntele e un zeu, i-am amintit.

— Poate, dar puteri magice nu are, mi-a tăiat el vorba. În schimb, pare să-şi schimbe înfăţişarea după cum ne schimbăm noi poziţia. De fapt, noi suntem cei care urcă sau coboară. Prin urmare, eu nu măsuram înălţimea muntelui, ci a terenului.

— Aha, am făcut eu, şi chiar începeam să înţeleg.

— Am ascuns busola în pălărie, mi-a mărturisit el.

Era atât de mândru de invenţia lui, că mi-a arătat pălăria înaltă de fetru şi buzunăraşul dinăuntru.

— O busolă în pălărie! m-am minunat eu. Aveţi un creier afară din cap? Vă ajută să gândiţi?

Olandezul n-a râs.

— N-am nevoie de ajutor ca să gândesc. Doar ca să măsor.

Era o plăcere să-l priveşti, în ciuda faptului că arăta atât de neobişnuit. Cred că era un om bun. Şi că voia să facă bine. Numai că nu era îndeajuns de prevăzător.

— Cineva tot o să bage de seamă, am murmurat eu, făcând o plecăciune adâncă.

— Cine să bage de seamă? Stăpânirea îmi îngăduie să fac tot ce doresc. Iar curiozitatea mea este născută din profundul meu respect faţă de poporul tău.

— Oamenii nu au voie să fie curioşi, am zis folosind un cuvânt care însemna oameni de rând.

— Eu nu sunt un om de rând, a zis el. Sunt om de ştiinţă.

— Legile… am zis eu şi am făcut o nouă plecăciune.

— Astfel de legi nu sunt serioase. Există, e adevărat, dar nimeni nu le dă atenţie.

S-a apucat să-mi explice.

— Legile, a zis, nu sunt luate în seamă. De pildă, legea împotriva contrabandei. Toată lumea ştie că *opperhoofd* iese în oraş şi se întoarce acasă încărcat de felurite obiecte. Şi cu toate astea *opperhoofd* nu este percheziţionat. Când vine înapoi la Deshima e foarte gras. Apoi se duce în camera lui, se dezbracă şi dintr-odată e foarte slab, a glumit el.

A râs fiindcă mi s-a părut că asta aştepta de la mine. I-am spus că ştie foarte bine japoneza şi l-am întrebat cum a izbutit.

— Am atârnat pe peretele toaletei poezia cu ajutorul căreia copiii învaţă silabele.

Nu m-am putut abţine să nu râd închipuindu-mi cum arăta.

A fost uimit de izbucnirea mea, ca şi mine de altfel. De unde atâta sinceritate?

— Când dorm, învăţ cuvinte, mi-a zis.

— Cum anume?

Ştiam că Hokusai ar fi interesat să afle. Dacă ar şti cum să deseneze în somn, n-ar şovăi nici o clipă.

— Spun perechi de cuvinte până mă fură somnul.

Am tăcut amândoi. Discuţia cursese iute, apoi se poticnise şi acum ne simţeam stânjeniţi.

Dintr-odată doctorul şi-a îndreptat atenţia asupra mea.

— Eşti căsătorită?

— Da.

Era mai simplu să-i spun o mică minciună.

— L-ai ales tu însăţi pe bărbatul cu care te-ai măritat?

— L-am ales după ce l-am întâlnit la lecţiile de pictură ale tatălui meu.

— E ceva neobişnuit, a făcut el.

— Tata mă cunoaşte bine.

— Ai luat şi tu lecţii?

— Am luat, când eram mai tânără. Acum ţin eu însămi cursurile. Tata e foarte prins cu treburile. Hokusai a hotărât că e sarcina mea să transmit şi altora metoda lui.

S-a lăsat tăcerea. I-aş fi putut spune mai multe, însă n-a întrebat.

— Sunteţi însurat? l-am întrebat la rândul meu.

— Am o soţie japoneză.

Răspunsul lui m-a nedumerit. O numea soţie, dar în acelaşi timp spunea că e japoneză, ca şi cum asta era o însuşire.

— Adică da sau nu? am insistat.

— Da, s-a îmbăţoşat el.

— Aveţi şi o soţie olandeză?

Aici a început să râdă.

— Nu, Otaki e singura mea soţie. Avem împreună un copil, o fetiţă. Le iubesc pe amândouă foarte mult.

M-a fermecat felul în care vorbea despre ele. Nu mai întâlnisem nici un bărbat care să vorbească despre dragoste cu atâta simplitate.

Doctorul dorea privelişti celebre din Edo. Dorea parade sărbătoreşti. Dorea tablouri cu ritualurile noastre. Toate trebuiau să fie acuarele. I-am promis că Hokusai le va desena şi ne-am înţeles la un preţ bun. În schimb s-a oferit să ne aducă unele lucruri din Europa. Am refuzat, aşa cum cerea buna-cuviinţă. Atunci a adus vorba de culoarea *beru*.

Ei, asta era cu totul altceva.

Ştiam culoarea aceea. Noi îi spuneam albastru de Berlin. Era o culoare nouă, foarte scumpă, un albastru de Prusia foarte puternic. La noi ieşise pe piaţă doar de câţiva ani. Pictorii din Osaka o foloseau la stampele cu actori. Aici, în Edo, discipolul rebel Eisen o folosea când picta evantaie. Era deştept, trebuie să recunosc. Praful de pigment era foarte fin şi mult mai uşor de folosit la tipografie decât albastrul-indigo pe care îl aveam noi. Albastrul pe care îl foloseam noi pălea cu timpul, pe când *beru* dura multă vreme.

I-am spus doctorului că *beru* era prea scump. Nu puteam să ni-l permitem nici măcar pentru o pictură, unde se folosea foarte puţin. De stampe nici nu putea fi vorba, ţinând seama de cantitatea care ne trebuia.

— Ba nu, a zis el. Nu e adevărat. Nimic nu poate fi prea scump pentru marele maestru.

A vrut să-mi ofere nişte daruri. Cu toate că eu m-am codit să primesc, din nou fiindcă aşa cerea eticheta, mi-a dat puţin *beru* chiar atunci. Şi nişte coli de hârtie olandeză. Şi un creion.

Pe când mă îndreptam spre casă străbătând străzile peste care se lăsa întunericul şi unde, ca la orice sfârşit de zi, măscăricii făceau giumbuşlucuri, tobele bubuiau, prostituatele îşi îmbiau clienţii, mă întrebam de ce oare îmi dăruise creionul.

Poate din pricină că vorbisem despre pictura în stil occidental şi despre liniile drepte folosite pentru a desena clădiri, coloane şi mobile. Desenatorul angajat de von Siebold folosea creionul şi poate că de aceea îşi zisese că Hokusai l-ar putea folosi şi el în lucrările lui.

L-am folosit eu. Întâi l-am ţinut cu delicateţe şi respect în mână, conştientă că îl atinsese cu degetele lui subţiri şi lungi de chirurg. Apoi m-am apucat să fac linii cu margini drepte, ca un eşafodaj al personajelor. Peste liniile de creion am pus acuarelă. Rezultatul a fost uneori mai bun, alteori mai rău. Îl rugasem pe Hokusai să picteze, dar n-a vrut.

— Sunt pentru doctorul olandez, i-am amintit.

— Fă-le tu şi pune-i pe învăţăcei să te ajute, a zis. Străinul e un nătărău, nici n-o să-şi dea seama.

25. Darul

M-am întors, aducând picturi. Von Siebold îmi zâmbea tot mai binevoitor de câte ori veneam. Dăduse jos foile cu caractere deja învăţate. Stăteam la taclale, ne făcuserăm un obicei din asta.

I-a plăcut *Rupere de nori*, cu ţăranii încovoiaţi sub perdeaua deasă de apă. Era o privelişte des întâlnită în Japonia, însă el nu ştia.

— Numai un geniu ar fi putut surprinde o clipă efemeră ca aceasta, am spus, arătându-i cum se apărau oamenii de vântul şi ploaia care se înverşunau adesea împotriva ţării noastre.

În sinea mea făceam haz. Era un tablou pe care Hokusai îl desenase, dar apoi mă pusese pe mine să îl colorez.

Am stat de vorbă despre geniul tatălui meu. Despre nesupunerea lui în faţa regulilor. Despre viziunea lui, neîncetat împrospătată. Cum, dintre toţi artiştii japonezi, doar numele lui va fi cunoscut în Europa.

Secretarul lui von Siebold a scris contractul de vânzare. Văzând că doctorul îmi zâmbea cu căldură, am îndrăznit să-i pun întrebarea care mă frământa.

— Sunteţi un om învăţat, am început.

A dat din cap. Despre asta nu încăpea discuţie.

— În Anglia, am continuat, a fost un scriitor mare, pe nume Shakespeare. Îl ştiţi?

A părut uimit de întrebare.

— Orice om şcolit cunoaşte opera lui Shakespeare. Am studiat-o la şcoală.

S-a ridicat în picioare, cu o mână întinsă:

— „Ce minunată lucrare e omul, cât de nobilă îi este inteligenţa, ce fără de număr îi sunt facultăţile, alcătuirile şi mişcările, cât de chibzuit şi de admirabil e în faptele sale, cât de asemenea unui înger în puterea sa de înţelegere, cât de asemenea unui zen: frumuseţea lumii; pildă a vieţuitoarelor“.[9]

9 *Hamlet*, trad. de Leon Leviţchi şi Dan Duţescu, în William Shakespeare, *Opere complete*, vol. V, ediţie îngrijită şi comentarii de Leon D. Leviţchi, note de Virgil Ştefănescu-Drăgăneşti, Editura Univers, Bucureşti, 1986, p. 362.

Da, era el însuşi asemenea unui înger, singurul cuvânt englezesc pe care îl ştiam. Am bătut din palme. Ascultându-l cum recită cuvintele necunoscute care se rostogoleau şi se legau unul de altul, ochii mi s-au umplut de lacrimi. Secretarul a pufnit în râs. Nu mai auzisem niciodată engleza. Sanba îl iubea pe Shakespeare. De la el aflasem despre cel mai mare dramaturg din lume. Poate că unele dintre piesele lui erau citite aici, de către cei care învăţau olandeza. Numai că Sanba nu era un învăţat. El trăia de pe urma numelor şi a faimei; nu ştia nimic despre opera omului, doar că fusese celebru.

— Ce minunat! am exclamat. Puteţi să-mi spuneţi ceva despre om?

— Ce anume?

— De pildă, îmi puteţi spune dacă Shakespeare avea o fiică?

Nu ştiu la ce întrebare se aştepta, dar în nici un caz la asta.

— O fiică? a repetat. E mort de două sute de ani.

— Aşa e, însă…

— Se ştiu foarte puţine despre viaţa lui.

Unul dintre olandezii care se aflau în cameră s-a apropiat şi i-a spus lui von Siebold ceva la ureche. Poate că înţelesese întrebarea mea.

— Este posibil să fi avut o fiică, a zis von Siebold.

Am zâmbit.

— Scria şi ea piese de teatru?

De data asta n-a fost nevoie să ceară părerea cuiva.

— Nu.

— Dar îl ajuta la scris?

— Nu, nu.

Nu-mi venea să cred! Ce dezamăgire!

— De ce nu?

— Poate că nu ştia să scrie.

— Fiica unui mare maestru nu ştia să scrie?

Şi eu care credeam că occidentalii erau foarte civilizaţi!

— Mă îndoiesc. Shakespeare a fost un om simplu, de la ţară. Fiica lui, dacă acceptăm că a existat, a învăţat poate să îşi scrie numele. Ori poate să scrie câteva cuvinte, cum ar fi lista lucrurilor care îi aparţineau.

— Şi n-ar fi trebuit să-l ajute la scris? am stăruit eu.

Petrecusem ore în şir închipuindu-mi-o pe femeia asta. Eram încredinţată că existase.

Dintr-odată el s-a luminat la faţă. Credea că m-a înţeles. Vasăzică doream să ştiu ce rol jucase această fiică necunoscută în viaţa tatălui ei. A zâmbit larg.

— Shakespeare s-a dus să locuiască la Londra; fiica şi soţia lui au rămas acasă, a spus el cu blândeţe.

— Aha. Dar cum s-a descurcat fără ele?

A plecat capul. Mi-a vorbit ca unui copil pe care nu vrei să-l dezamăgeşti.

— Sunt lucruri pe care nu putem decât să ni le închipuim, m-a prevenit.

— Tatăl meu, am zis ştiind că mă dădusem de gol, dar în clipa aceea nu-mi păsa, tatăl meu a avut trei fiice. Şi tot nu erau de ajuns.

Von Siebold a râs. Am râs şi eu împreună cu el.

— Despre fiica lui Shakespeare nu se ştie nimic, a spus hotărât.

Nu se ştia nimic! Nu-mi venea să cred! Nu-mi închipuisem o viaţă de glorie pentru ea, ci o viaţă modestă. Dar nicidecum o soartă atât de nedreaptă. Să nu ştie nimeni de ea. Tot ce dăduse ea artei să fie uitat. Ba chiar să nu se ştie dacă a existat cu adevărat.

— În Anglia nu e ca aici. La opera lui Shakespeare nu lucra toată familia.

— Nu?

Îmi venea greu să cred. Trebuia să mă obişnuiesc cu gândul.

Von Siebold era nedumerit, era limpede.

— Dar ce crezi că făcea fiica lui?

Sanba îmi povestise despre marele dramaturg, care scrisese despre regi şi războaie. Şi actorii de kabuki vorbeau despre el. Scrisese multe piese de teatru, iar ca să le scrie avea neapărat nevoie de o fiică alături de el. Poate că l-a ajutat la scris când era plecat din oraş, ori la strângerea de informaţii, dacă erau pe drum. Sau, dacă vreodată el avea prea mult de lucru, poate că i-a spus ce să scrie şi ea…

— Nimeni în afară de marele maestru n-ar fi putut scrie piesele, a zis von Siebold. Chiar dacă a existat o fiică, ea n-a avut nimic de-a face cu scrisul.

Mi-am dat seama că nu înţelesese nimic.

— Sigur, am spus. Şi nici n-ar fi spus decât că aşa e firesc.

M-a privit cercetător.

— Ce pierdere!

A zâmbit nesigur. Îl luam oare peste picior?

— Ce fel de pierdere?

— A marelui ei talent.

Faţa lui a rămas fără expresie.

— În Japonia facem aşa încât talentul să ajungă la descendenţi, am spus.

— În orice caz, a zis el pe un ton împăciuitor, o astfel de femeie nu există. Nu ştim nici măcar dacă s-a născut.

N-am zâmbit, ca să nu-mi arăt dinţii stricaţi. Venise vremea să plec.

— Vă sunt recunoscătoare pentru că mi-aţi împărtăşit gândurile dumneavoastră.

Am făcut o plecăciune şi am promis că voi reveni. Am plecat dezamăgită, dar zguduită în convingerile mele. Nu crezusem că europenii sunt aşa de înapoiaţi.

Mergeam pe stradă, cufundată în gânduri. Încă de când auzisem că Shakespeare îi înţelegea pe cei însemnaţi ca şi pe oamenii de rând, îl asemănasem în mintea mea cu Bătrânul. O învăţase pe fiica lui să scrie. Când era un copil, făcuse tot felul de treburi mărunte pentru tatăl ei, cu drag chiar, pentru că ea îi înţelegea arta mai bine ca oricine. Îi împărtăşea gândurile, supărarea pe lume. Nu era cu picioarele pe pământ, fiindcă era cu capul în nori, aşa că fiica lui îi ţinea din scurt pe negustori şi pe concurenţii care altminteri l-ar fi tras pe sfoară. În acest fel fiica a devenit adevăratul lui discipol, întotdeauna credincios.

Fiindcă Shakespeare-san era capricios. Ca orice mare maestru avea ciudăţeniile lui. Dacă fiica lui ar fi avut aceeaşi fire – n-ar fi făcut altora pe plac fără o pricină anume şi n-ar fi putut să se prefacă –, atunci ar fi trebuit să şi-o ascundă. Ar fi trebuit să-l ajute pe tatăl ei nu din respect sau din simţ al datoriei, ci fiindcă altminteri opera lui n-ar mai fi văzut lumina zilei. Opera lui era mijlocul lor de trai. Iar fiica lui credea în valoarea acestei opere.

Pe de altă parte, această fiică – bine, dacă n-a existat, atunci aş putea vorbi despre mine însămi –, aceasta fiică putea produce şi ea opere de valoare. Numai că arareori avea timp să lucreze. Cu cât îl ajuta mai mult pe Hokusai, cu atât el devenea mai faimos şi ea mai neînsemnată. Cu cât el creştea, ea îmbătrânea. Asta era adevărata întrebare: Când avea să-i vină şi ei vremea?

De la Nagasakiya ne-au trimis vorbă cum că von Siebold avea un dar pentru noi.

M-am dus să-l iau.

— Pentru tatăl tău, mi-a zis.

Era vopseaua numită *beru*, albastrul-viu care nu pălea cu vremea. Şi era îndeajuns de mult ca facem oricâte stampe doream.

Am luat pachetul. Am frecat între degete praful neasemuit de fin. Fiindcă acasă măcinatul pigmenţilor cădea în primul rând în sarcina mea, eram încântată. Mă scutea de multă muncă. Iar marea şi cerul aveau să arate minunat.

— Nu pot primi, am zis împingând pachetul spre el.

— Ba da, mi-a răspuns şi a împins pachetul spre mine.

M-am fâstâcit, fiindcă mâinile lui o atinseseră pe a mea.

— Ştii cum a fost descoperit? m-a întrebat von Siebold încercând să treacă peste acel moment stânjenitor.

— Nu.

Am luat puţin praf de pigment şi l-am frecat între degete. Apoi l-am frecat pe pielea mâinii, aşa cum făceau actorii când încercau machiajul. A intrat în micile creţuri ale pielii, atât era de fin.

— Oamenii de ştiinţă l-au fabricat din întâmplare. Voiau să facă un pigment roşu. N-ai fi zis, nu? Probabil că are fier în compoziţie. Te rog să-l primeşti. Abia aştept să văd ce va face tatăl tău cu el.

Uitase că şi eu sunt pictor.

Mi-a strâns mâna.

Eu am luat pachetul.

La o săptămână după aceea m-am întors la Nagasakiya. I-am arătat primul tablou: „Malurile râului Sumida“, o stampă lucrată de tata mai demult, din care păstrasem o copie. Von Siebold voia o frumoasă, o *bijin-ga*, aşa că i-am vândut o pictură pe mătase, „Curtezană aranjându-şi coafura“. Am zis că e de Hokusai, dar de fapt era o lucrare colectivă, făcută în atelier. Mă simţeam puţin vinovată. Încă nu avusesem timp să folosesc culoarea *beru*.

De această dată a arătat că îi face plăcere să mă vadă. Mi-a zâmbit larg şi mi-a luat mâinile în ale lui.

În casă era linişte, de parcă olandezii fuseseră daţi uitării, pierduţi în viermuiala de oameni din Edo. Secretarul lui mi-a oferit o cafea, amară, dar parfumată. Doctorul mi-a arătat colecţia lui. Avea un album special, cu un fel de buzunăraş pe fiecare pagină, în care se afla o floare presată. Mi-a arătat o primulă care nu creştea decât pe un munte din valea râului Kiso. Mi-a arătat boboci uscaţi de cireş Yoshino, cel care înflorea devreme, frunze din arborele Zelkova, un crin *kanoko* şi câteva seminţe de hortensie. Era preferata lui: voia să-i dea numele soţiei sale, Otaki. Le cultiva pe insula-închisoare şi trimitea seminţe, ba chiar şi plante vii, tocmai în Olanda. Colecţiona şi plante de ceai, pe care le trimitea în insulele olandeze din Caraibe.

— Lucrurile exotice ale Japoniei, a zis el cu glas visător, au început să iasă în lume. Flori, ceai, stampele tatălui tău, obiceiurile voastre, despre care scriu în cartea mea.

— Obiceiurile noastre sunt exotice?

Mie mi se păreau aspre.

— Da, sigur. În ochii noştri sunt exotice, chiar bizare. Dar asta nu va mai dura multă vreme. Vor veni străini şi obiceiurile noastre vor colora apa la fel ca frunzele de ceai.

Am zâmbit auzind această metaforă. Era ceva învăţat din felul nostru de a vorbi, cred.

— Vor veni străini?

Îmi doream să-i văd, dar nu credeam că voi avea prilejul.

— Fără îndoială. Vor veni aici din toată lumea. Shogunul nu poate ţine insulele astea împrejmuite de ziduri la nesfârşit.

Shogunul se juca cu olandezii. Vizita oficială a fost amânată din nou. În faţa Nagasakiyei se adunau oameni puzderie. Voiau să-i vadă pe olandezi în casa lor încuiată.

— Olandezul mi-a povestit despre lucrurile frumoase pe care le-a adunat pe drum venind încoace, i-am spus lui Hokusai. A găsit o salamandră uriaşă, mai lungă decât braţele mele întinse. Avea capul lătăreţ, triunghiular, ca un vârf de săgeată de piatră cioplit de indienii din America de Nord.

Venisem de vreo şase ori la Nagasakiya. Când mă întorceam acasă, îi povesteam tatei tot felul de lucruri. Îmi plăcea că aveam poveşti de spus. O tot repetam pe cea despre împăratul Napoleon, care îi înfrânsese pe regele şi regina Franţei şi care îşi pierduse puterea după ce îşi pierduse soţia. I-am povestit despre gheaţă, cum putea fi fabricată şi păstrată într-o cutie anume, datorită electricităţii. I-am vorbit despre sălbaticul pletos care străbătea pădurile din Lumea Nouă, desenând păsări pe care nimeni nu le mai văzuse niciodată.

Data următoare când m-am dus cu nişte stampe doctorul mi-a pus o întrebare. Când venea spre Edo, se despărţise la un moment dat de grup ca să facă o vizită unui magistrat. Apoi aflase că, după plecarea lui, *bakufu* îl

puseseră pe magistrat sub arest în propria lui casă. Doctorul îşi făcea griji din cauza acestuia.

— Ce lege a încălcat magistratul? m-a întrebat, sincer nedumerit.

— A stat de vorbă cu dumneavoastră.

— Dar atâţia oameni stau de vorbă cu mine! Şi tu vorbeşti cu mine.

— E adevărat, am zis. Poate vi se pare că nu există o lege sau că nimeni nu o respectă. Nu vă lăsaţi înşelat de aparenţe. Legile există, numai că sunt ţinute secrete.

S-a legănat pe tocurile înalte.

— Legi secrete! Atunci ce rost mai au?

— Să-i sperie pe oameni! Shogunul e ca un tigru la pândă. Tigrul are multă răbdare. Prada poate să meargă agale sau să o ia la fugă. Nu are nici o însemnătate. Dar vine o vreme când face un pas prea mult şi atunci tigrul se aruncă asupra ei.

Doctorul nu-şi lua ochii de la faţa mea.

— Veţi scrie în cartea dumneavoastră că spun bazaconii şi că am temeri de om primitiv, am zis. Să ştiţi însă că ar trebui să fiţi mai cu băgare de seamă.

Von Siebold s-a îndrăgostit de femeile din tablourile pe care i le-am adus şi care arătau obiceiurile noastre, de pildă „Două femei şi un băiat la Sărbătoarea băieţilor“ sau „Negustor făcând socotelile la sfârşitul anului“.

S-ar zice că ne împrieteniserăm, în ciuda deosebirilor dintre noi.

Am vorbit despre sclavie, despre negrii din Africa vânduţi la fel ca animalele, ca să lucreze pe plantaţii în cele două Americi. Am spus că mă umple de scârbă şi chiar îmi era silă.

— Oamenii nu sunt făcuţi ca să fie vânduţi şi cumpăraţi.

Mâna îi tremura, parcă abia se abţinea să nu ia notiţe.

— E ciudat cu câtă patimă vorbeşti, mi-a zis.

Cu prilejul vizitelor mele la von Siebold i-am văzut pe Mogami Tokunai, însoţit de gărzile imperiale, şi pe Mamiya Rinzo. Ei desenau hărţile, fiind însărcinaţi de palat. Tata îi cunoştea de la întrunirile învăţaţilor olandezi, dar pe mine nu m-au recunoscut. Când am trecut pe lângă ei, mi s-a strâns inima de frică. Noi nu aveam voie să vedem hărţi. Shogunul le primea de la

zei. Îmi închipui că cei care copiau aceste hărţi trimise de zei erau şi ei curioşi, la fel ca noi toţi. Dar cu ce preţ?

Într-o zi am văzut un bărbat aşteptând în curte la Nagasakiya. Servitorii îi spuneau Globius. Erau mulţi japonezi care ceruseră – şi primiseră – nume olandeze. Obiceiul de a-şi lua un nume nou se răspândise acum şi printre cei de viţă nobilă.

— Cine e cel căruia îi spun Globius? l-am întrebat pe tata.

— L-ai văzut pe Globius acolo? s-a minunat tata şi a fluierat de uimire. E cititorul în stele al shogunului.

Vasăzică olandezii erau atât de dornici să înveţe, că nu se opreau decât la stele. Mi-am amintit că von Siebold îmi spusese cum olandezii încalcă legile în timp ce japonezii închid ochii. Aici nu eram de aceeaşi părere cu el. Nimeni nu închidea ochii. Ochii clipeau, într-adevăr, însă nu le scăpa nimic.

I-am mulţumit lui von Siebold şi i-am spus că mai aveam o pictură pentru el. Ceva deosebit, un dar pe care i-l adusesem. Nu m-a lăsat inima să ştiu că îl vede fără să aibă habar că eu îl pictasem. Îl făcusem anume pentru el, pe mătase, nu pe hârtie olandeză. Mă inspirasem după portretul unei tinere curtezane făcut de tata cu zece ani în urmă. Aveam schiţa, dar o întorsesem pe dos şi îi pictasem faţa în aşa fel încât să se vadă ceea ce simte şi chiar ceea ce simţeam eu. Lucrasem multe ore la portret şi ţineam foarte mult la el. Îl intitulasem „Curtezană făcându-şi plimbarea“. Eram mândră de el şi îi urasem noroc acum, când ieşea în lumea largă, în Europa.

Ţinându-l pe palme am întins braţele spre el şi am făcut o plecăciune, întocmai cum se închină un samurai în faţa sabiei lui.

Von Siebold mi-a mulţumit foarte curtenitor. A desfăcut sulul şi l-a privit cu mare atenţie.

— Pictura aceasta e o bijuterie, a spus.

Am plecat capul, doar puţin. Cred că înţelesese că era opera mea.

— De ce ţine capul înclinat într-o parte?

— Aşa stau femeile, am zis. A ieşit la plimbare în cartierul plăcerilor, am adăugat.

— Îmi închipui că aşa a fost învăţată, a spus el rar. Femeile sunt supuse atâtor constrângeri revoltătoare. – S-a apucat iarăşi să scrie. – Femeia japoneză, a zis, e tăcută şi supusă. Se gândeşte doar la binele altora. Niciodată la al ei.

Îmi venea să râd cu gura până la urechi, aşa cum râdeam împreună cu tata atunci când cineva spunea ceva fără noimă. M-am stăpânit însă.

— Tu trăieşti printre femei, a zis. Poate mă ajuţi să înţeleg. Cum pot să uite de ele în aşa măsură?

Ce i-ar fi răspuns soţul meu dacă i-ar fi pus întrebarea asta? Dar pe surorile mele le văzuse? Ori o auzise pe mama ocărându-l pe tata? Poate că Bătrânul avea dreptate: von Siebold era un nătărău. Un nătărău fermecător, romanţios. N-ar fi fost niciodată în stare să deosebească un Hokusai adevărat de o copie.

Am tuşit ca să-mi dreg vocea. Aş fi vrut să-i spun ce gândesc, însă nu m-a lăsat inima. Era un străin pe meleagurile noastre şi îmi era ruşine să-i vorbesc despre viaţa noastră. Şi apoi, oare ne înţelegeam unul pe altul? Avea în minte suferinţele femeilor din Yoshiwara, aşa cum le aveam eu? Pe scurt, n-am ştiut ce să spun.

— Poate că nu suntem învăţate să ne gândim la noi.

— Ăsta e un lucru bun. Femeile astea au atâta blândeţe, a insistat von Siebold. De unde le vine blândeţea?

Mi-au venit în minte nopţile istovitoare, când se ridicau din pat şi treceau de la un bărbat la altul. Fuseseră învăţate încă din copilărie că bărbatul are întâietate. Micile răzvrătiri fuseseră înăbuşite una câte una. Dăruirea de sine devenise un ritual.

— Din multă brutalitate, am zis.

A rămas cu ochii la mine.

— Vorbeşti ca un călugăr.

Eu mă bucuram că îmi dă atenţie.

— Nu puteţi vedea totul, chiar dacă aveţi busolă în pălărie, l-am luat eu peste picior, aşa cum făceam şi cu tata. Eu, de pildă, nu sunt nici supusă, nici blândă.

— Într-adevăr, a spus el căzând pe gânduri.

Asta fusese dintotdeauna hiba mea: eram şi totuşi nu eram femeie. Parcă mi s-a deschis o rană veche. M-a cuprins o dorinţă nestăvilită. M-am dat înapoi, am plecat capul şi mi-am întors faţa.

— Cum de nu s-a prins de tine educaţia japoneză? Tu eşti altfel. Să fie în tine un artist descătuşat? Cineva care a luat-o înaintea timpului său? Pentru mine eşti o specie cu totul nouă.

— Ziceţi că aş fi o specie nouă? Mie mi se pare pe dos. – Trebuia să am grijă la ce vorbesc. Niciodată nu ştiai cine te putea auzi. – Sunt bărbaţi în Japonia care cred că au dreptul de a schingiui obiceiurile şi instinctele altor fiinţe omeneşti pentru plăcerea lor. Aşa li se întâmplă curtezanelor, am spus zâmbind. Cât despre mine, eu nu sunt nouă. Sunt o specie foarte veche. La fel ca salamandra uriaşă. Nu o vezi, dar ea trăieşte. O femeie care n-a fost domesticită.

— Tatălui tău trebuie să-i mulţumeşti, bănuiesc, a zis gânditor. Pictorul de la curte, care face doar cum îl taie capul.

Tot mai credea că Hokusai e pictor de curte! Am clătinat din cap.

— Dar femeile supuse nu vă par ciudate? Vorbiţi de specii. Această femeie, am zis arătând spre biata curtezană, această specie e împotriva naturii. Este silită să dea deoparte orice i-ar face plăcere. E silită să slujească, să sufere, să satisfacă nevoile bărbatului. Animalele nu se poartă astfel. Numai bărbaţii care se gândesc doar la ei cred aşa. Cine le dă dreptul?

— Vai de mine! a făcut el.

Să fi simţit că pictura era făcută de mine? Oricum, alte întrebări nu mi-a mai pus, cu toate că, fără îndoială, ar fi vrut să afle mai multe. Nici una dintre picturi nu era semnată. Hokusai îşi semna întotdeauna lucrările. Mă aşteptam să-mi ceară lămuriri, dar poate că se gândea că vrem să ne apărăm împotriva legilor date de shogun.

Data următoare când am venit să aduc picturi noi, von Siebold mi-a mărturisit că făcuse o înţelegere cu Globius, astronomul curţii. Globius avea o hartă a insulelor din nord. Von Siebold avea o hartă a oraşului Edo, precum şi o hartă a întregii Japonii.

— Aşa ceva va fi greu de trecut cu vederea, am protestat eu.

— De ce? Cunoştinţele trebuie să circule, mi-a răspuns el cu o privire înfrigurată. Oamenii vor să ştie. Legile care înăbuşă dorinţa de cunoaştere a omului sunt vane şi nu pot dura.

— Dar dumneavoastră nu vă stă în putere să puneţi capăt legilor „vane“, cum le numiţi.

— E vorba doar de o hartă.

Am fost nevoită să-i spun că picturile şi cuvintele aşternute pe hârtie îl înfuriau pe shogun mai presus de orice altceva. Eu însămi nu pricepeam de ce, dar ştiam că aşa este.

— Le e teamă de orice e scris cu pensula. De aceea artiştii sunt aruncaţi în închisoare.

Mă privea de parcă nu înţelegea.

— Le e teamă de anii care vor veni. Le e teamă că ochii altui timp vor privi înapoi şi îi vor judeca pentru viaţa pe care o ducem. Aţi trecut vreodată pe lângă Câmpiile Osândei? Aţi văzut capetele înfipte în ţepuşe, leşurile jupuite, prinse de bârne de lemn?

— Da, le-am văzut. Străjerii ziceau că sunt puse acolo ca să ne simţim în siguranţă.

— Noroc că nu l-aţi văzut şi pe Hokusai acolo, am glumit eu.

— Cred că te întreci cu gluma.

— Ba nu, am zis scurt şi cât de apăsat eram în stare. Nu aţi simţit teribila putere a Japoniei apăsându-vă. – În mintea mea am adăugat: „Încă nu“. Şi mă rugam să nu o simtă niciodată. – Şi nouă ni se pare uneori că shogunul e adormit.

Ochii prelungi ai lui von Siebold aruncau scântei din orbitele lor adânci, însă el şi-a păstrat surâsul pe buze. Se credea deasupra oricărei bănuieli.

În acest timp, trimişii stăpânirii vorbeau despre negoţul cu aramă, care nu mergea prea bine. Doctorii se adunau ca să ţină o lecţie de acupunctură. Nimeni nu ştia despre discuţiile lor. Nu aveau un trup material, aşa că nu era nevoit să le ţină în bagajele lui. Spunea lucruri despre care credea că se topesc în aer precum ceaţa, ca aburul de apă din apropierea cascadelor.

— Nu l-am întâlnit niciodată pe tatăl tău, a spus von Siebold căutându-mi privirea, ca şi cum ar fi putut citi tainele inimii mele în ochi; mi-a prins

mâna între palmele lui mari, albe. Dar poate că am făcut cunoştinţă cu cea mai bună parte a cercului său de artişti.

M-a cuprins o emoţie puternică, dar m-am stăpânit. Mă linguşea? Ori poate îmi făcea ochi dulci?

— Tata a fost bolnav, i-am răspuns, însă pacheţelul de *beru* pe care i l-aţi trimis în dar l-a înveselit.

Nu ştiam dacă îi mulţumisem îndeajuns. Tatei îi mergea într-adevăr mai bine; poate că doctorul chiar ştia să facă minuni. Când am plecat, m-am întâlnit cu două gheişe care intrau. Aveau să danseze, să cânte şi să servească băuturi. Nu erau curtezane, ci pe o treaptă mai sus. Cu toate acestea, nu aveau să-i lipsească ispitele.

A fost ultima oară când am vorbit cu el.

După ce îi amânase de atâtea ori, shogunul a acceptat să-i primească. Îndată după aceea, clanul Tokugawa n-a mai vrut să ştie de olandezi. Nu mai erau doriţi la Edo. A fost mare tevatură ca să-i scoată cât mai repede din oraş. Von Siebold şi ai lui au ieşit din Edo mai puţin falnici decât intraseră. Faţa doctorului, cu un cap mai înalt decât ceilalţi, avea aceeaşi expresie blajină dintotdeauna; pe faţa lui nu puteai citi nimic. A fost ultima oară când l-am văzut.

Primăvara a luat sfârşit, a venit vara. Eu eram tot ostatică în lumea noastră înconjurată de ziduri. Cât ar fi zis că-i e dragă Japonia, von Siebold avea să se întoarcă în ţara lui. Singura mea mângâiere era gândul că avea picturile mele. Îmi închipuiam cum se va scurge viaţa lui: în fiecare zi se va duce să-şi vadă soţia şi copilul; apoi mergea la şcoala de lângă cascadă, unde îl aşteptau doctorii japonezi care învăţaseră cum să facă operaţiile datorită cărora ajunsese faimos. Ne iubea, dar avea să plece. Lua cu el picturile „noastre“.

Aşa că acum o ferestruică se deschisese pentru mine în zidul înalt.

26. Anii întunecaţi

Viaţa, ca şi arta, e plină de întâmplări. Pentru unii mai mult decât pentru alţii.

Viaţa tatălui meu, la fel ca arta lui, era cuprinzătoare, presărată cu date, evenimente, personaje, obositoare – oamenii din picturile lui urcau şi coborau munţi, traversau râuri, lucrau –, sclipitoare şi niciodată plicticoasă. Nimic nu era scos în evidenţă în mod deosebit. Toate se întreceau să atragă privirea. Ca să distreze privitorul, la marginea tabloului desena un omuleţ cărând o găleată, dar care avea faţa lui mucalită şi era încovoiat de umeri ca el. Iar în mijlocul scenei o femeie îşi lua rămas-bun de la iubitul ei. Femeia şi omuleţul aveau aceeaşi însemnătate. Tablourile lui viermuiau de lume. Ori de câte ori le priveai, un personaj căuta să-ţi atragă atenţia şi nici unul nu merita să rămână nebăgat în seamă.

Însă viaţa mea nu era aşa.

Nu semăna cu a lui.

Viaţa mea era ca o pictură pe mătase, intensă, dar domolită. Ca o pată întunecată de sânge pe o pânză goală. Dacă te uitai bine, vedeai că nu e doar o pată, ci un ciorchine de siluete înghesuite, prea înghesuite. Dacă te uiţi bine, le distingi pe fiecare, sunt întunecate şi impregnate în ţesătură. În acelaşi timp plutesc în spaţiu, un spaţiu gol care le accentuează contururile. Dincolo de viaţa mea de zi cu zi era golul, neantul. Treceau ani de zile fără să aducă vreun eveniment deosebit sau vreun semn hotărâtor. Iar când începeau să apară, veneau toate odată.

Tata nu era cu mult mai bine, cu toate că în fiecare zi când se trezea ne spunea că e vindecat. Cenzorii nu ne slăbeau – erau vremuri întunecate. De multe ori, când eram plecată cu treburi, îmi aduceam aminte de întâlnirile cu Doctorul Minune şi de poveştile lui. Regi şi regine din Europa care se aruncau unul în braţele altuia într-un loc numit sală de bal. Un bărbat care se plimba prin codri şi desena păsări construindu-şi cuibul. Oameni sălbatici purtând pe cap podoabe din pene, care locuiau în case în formă de con, făcute din piei de animale, la poalele unor munţi la fel de înalţi ca Fuji-san. Gândul că dincolo de porţile şi şanţul cu apă al oraşului nostru se întindea lumea largă îmi dădea un fel de încredere.

Pe de altă parte trăgeam nădejde că într-o zi am să dau de Shino pe stradă. Sprâncenele rase şi coafura simplă aveau să-i pună în relief

trăsăturile. Chiar mă întrebam dacă nu cumva trecusem pe lângă ea şi n-o recunoscusem.

Eram necăjiţi şi de aceea tata şi cu mine aveam micile noastre ghiduşii. Hokusai îşi masa limba, o scotea afară şi o băga la loc, iar eu râdeam de el. Ca să-şi recapete vorbirea spunea poveşti cu stafii. Una era despre nişte marinari care se înecaseră în timpul unui taifun. Mă rugam zeilor să-mi dea răbdare să-l ascult până la capăt. Pe neaşteptate devenise tot ce aveam, iar eu devenisem tot ce avea el.

— Trr-up-pp-urile a-au ffo-st luate d-de va-ll-luri! Da’ d-du-pă o-o vv-re-me, mm-mul-tă v-vre-me, s-ssta-afii-le lo’ au fo’ v-vă-zzu-te în ce-cea-ţa a-al-bă. C-ccân-tau!

Avea un râs nătâng care nu se mai termina. I-am făcut ceai din ierburi chinezeşti în timp ce el recita Sutra Lotusului vorbind gângăvit de parcă era beat. S-a aşezat în cap, şi-a legănat picioarele. Stătea mai bine în cap decât în picioare. Eu eram nevoită să merg aplecată prin cameră, ca să nu mă izbească în cap cu tălpile. S-a aşezat într-un picior, cu celălalt îndoit peste coapsă, sprijinit de perete. A căzut de parcă era făcut din gumă, şi nu s-a mai putut ridica. Gemea şi împroşca cu scuipat. M-a pus să-i masez picioarele şi l-a chemat pe doftorul erborist să-i pună pe spate prişniţe înscrise cu cuvinte magice. Se ruga la Steaua Nordului ori de câte ori o putea vedea. Eu pisam pigmenţi în timp ce el desena cercuri ca să-şi recapete îndemânarea.

Şi inima îi era bolnavă. Îşi luase numele Iitsu, adică „încă una“, cu şase ani în urmă, când dorea să înceapă o viaţă nouă. Dar de întinerit nu întinerise. Era trecut bine de şaizeci de ani. Cei de-o vârstă cu el erau morţi. Desenase ilustraţii pentru cărţi. Scrisese manuale de instrucţiuni. Crease *shunga*. Era obosit de oraş şi de viciile lui. Îşi dorea să picteze marea şi cerul, subiecte care nu reuşeau întotdeauna, din cauza albastrului care se şterge.

Acum, că avea *beru*, o jucărie nouă, Bătrânul revenea încet, încet la viaţă. Se pregătea pentru o zi de pictat frecându-şi muşchii picioarelor, ducându-şi piciorul la nas, înnodându-şi braţele la spate în timp ce deschidea şi închidea gura. În atelier era linişte. Shigenobu plecase, mama şi surorile mele muriseră, fratele meu era tocmit ucenic la un contabil. Oamenii care

crezuseră că pot învăţa de la Hokusai se duseseră care încotro. I-am adus lui Hokusai apă şi tuş. A făcut o sută de schiţe, dar mâna tot nu-l asculta. Din când arunca ochii spre albastrul de Berlin, parcă ar fi avut puteri vindecătoare.

I-am povestit despre busola din pălărie. L-am desenat pe doctorul olandez cum măsura muntele sacru iar şi iar, din diferite locuri de pe drumul spre Edo, şi cum găsea întotdeauna aceeaşi înălţime. Privit prin telescopul lui, Fuji cel sfânt se iţea de sub un nor sau un pod, printr-un cerc de butoi, pe sub creasta aplecată a unui val. Am râs împreună. Lui Hokusai i-a venit ideea să deseneze toate aceste privelişti cu Fuji-san. Editorul a fost încântat. În Edo exista un cult al celor care îl venerau pe Cel Fără Pereche. Toţi aveau să cumpere stampe.

Iar acum avea albastrul pentru un cer şi o mare minunat de frumoase. Într-o zi se va simţi îndeajuns de bine ca să-l folosească. Însă până atunci trebuia să înveţe din nou să meargă.

Mergeam pe malul râului, acolo unde legile nu aveau putere, printre beţivi posaci şi dansatori de la templu. Razele soarelui băteau pieziş în apa mică. Vulturii se năpusteau asupra peştilor împotmoliţi în noroi, apoi se ridicau bătând din aripi deasupra undelor sclipitoare, lăsând umbre peste valuri. Mâinile mele erau negre-albăstrui de la *beru*.

Când plecasem de la templul Tokei-ji, mă dusesem drept la casa tatei. Ce altceva aş fi putut face? El avea nevoie de cineva care să-l îngrijească, iar eu aveam nevoie de un cămin. Când am intrat în Edo, nu mi-a cerut nimeni nici un act. O pasăre care îşi ia zborul din colivie trebuie să fie şireată, să prindă clipa cea mai prielnică. Dar o pasăre care se întoarce în colivie găseşte uşa deschisă.

Nu prea vindeam lucrări. Hokusai nu picta. Nu putea decât să viseze la muntele sacru şi la drumul pe care avea să meargă acolo. Eu îmi alegeam subiecte mai sumbre: o încercare de viol, tata în chip de nemuritor, jucându-se cu o broască.

Totuşi, îmi găsisem în sfârşit pacea. Mă simţeam bine în colivie. În doi ani redevenisem fiica nemăritată. Nu avusesem de ales. Datoria mea era să duc mai departe opera tatălui meu. Din ce trăiam noi? Nu ne întreba nimeni,

şi chiar dacă ne-ar fi întrebat n-ar fi căpătat un răspuns cinstit. Ca să-i ţin pe ceilalţi departe, stăteam într-o poziţie ciudată, cu capul lăsat într-o parte, de parcă aveam gâtul rupt. Umblam încruntată, ca să arăt că nu sunt o femeie supusă. Mergeam peste tot în oraş: la editor ca să duc desenele, la piaţă ca să cumpăr peşte şi tăiţei de hrişcă. Îmi plăcea foarte mult să ies în oraş. Pe deasupra, aveam şi alte pricini de mulţumire: pictam şi îl cunoscusem pe doctorul olandez.

Într-o noapte l-am visat pe doctorul olandez. Se juca în valuri, aşa cum făcuse tata. Valurile erau din ce în ce mai înalte, iar eu mă învârteam încoace şi încolo pe mal, străduindu-mă să nu-l pierd din ochi. Valurile au înghiţit orizontul după care, în ciuda pălăriei lui înalte, l-au înghiţit şi pe el.

A fost un vis înfiorător de care nu izbuteam să scap. Mergeam pe stradă şi visul era viu în mintea mea. Mă minunam eu însămi de cât de amănunţită apărea figura barbarului în mintea mea.

Deasupra mea, pe podul Ryogoku, a apărut în fugă vestitorul de la *Kawara-ban*. Am urcat malul. Cămătarii şi ghicitorii stăteau sprijiniţi de picioarele podului. După cum doreai, puteai fie împrumuta în contul viitorului tău pământean, fie arunca o privire asupra sorţii hărăzite de zei. Cămătarii aveau în faţă colaci de sfoară pe care erau înşiraţi banii găuriţi. Prezicătorii se legănau murmurând.

Ajuns în vârful podului, vestitorul şi-a tras gluga de pe cap. Atunci am văzut şi eu cum arată: tras la faţă, ciupit de vărsat.

— Taifunul a lovit oraşul Nagasaki. Insula străinilor cu părul roşu a fost distrusă.

Taifunul a făcut prăpăd pe coastă. Oraşe întregi au fost dărâmate, au murit mulţi oameni. Corabia numită *Cornelius Hauptman* s-a sfărâmat de stânci. Încărcătura de optzeci şi nouă de cufere de comori furate din Japonia va fi confiscată.

Ascultaţi, ascultaţi. Shogunul vrea ca oamenii să ştie că Doctorul Minune a fost prins furând multe obiecte preţioase de la japonezi. Zeii s-au mâniat pe diavolii străini şi i-au zdrobit.

L-am urmat pe vestitor. Eram înspăimântată de cele aflate, îmi era teamă de mine însămi. Visul fusese prevestitor. De unde venise şi cum? Să fi fost

eu o vrăjitoare, aşa cum spuneau unii? Mă temeam pentru doctor. Mă temeam pentru picturile noastre.

Vestitorul a ajuns la un mic pavilion al povestitorilor.

— Poftiţi înăuntru dacă vreţi să auziţi povestea doctorului olandez, a zis întinzând palma ca să-i dăm bani.

Sala s-a umplut. Mi-am găsit şi eu un locşor în spate, printre pachete şi pisici, aşa cum făcusem şi cu douăzeci de ani în urmă.

— Aţi auzit cu toţii despre Doctorul Minune, care locuieşte pe insula străinilor cu părul roşu, în golful Nagasaki.

— Da! au strigat cei mai mulţi.

— Nu! au zis alţii.

— E un om bun, au strigat câţiva. A salvat multe vieţi.

Povestitorul şi-a făcut apariţia şi a început:

Doctorul Minune era foarte îndrăgit. Atât de îndrăgit, încât superiorul lui era invidios. Acest ofiţer s-a plâns celor puternici din ţara lui de peste mare că Doctorul Minune cheltuieşte prea mult, că nu face decât cum îl taie capul, fără să ţină seama de nimic. Cei puternici l-au rechemat pe doctor în Olanda. Era nevoit să se întoarcă acasă.

Era deznădăjduit, căci iubea Japonia. Adunase multe comori pe care voia să le ia cu el – flori, arbori şi o salamandră uriaşă. Dar mai era o comoară pe care nu putea să o ia cu el. Nu putea fi cumpărată şi nici ascunsă sub pelerină. De fapt, două comori: Otaki, soţia lui japoneză, şi fiica lor. Tutorele lor, guvernatorul oraşului Nagasaki, nu putea fi mituit.

În casa lui de pe insula din golful Nagasaki, doctorul era aşezat la pian şi cânta. Deodată a auzit un zgomot puternic. S-a apropiat de crăpătura îngustă prin care intra aerul şi a zărit un val enorm trecând peste zidul împrejmuitor şi umplând curtea.

Nu-şi amintea să mai fi văzut un val atât de înalt. Venea o furtună. A ridicat ochii spre cer: era vârstat cu fulgere verzi. Cu cinci ani în urmă, venind încoace, trecuse printr-un taifun. L-a cuprins spaima că de data asta nu va mai scăpa cu viaţă.

S-a gândit la obiectele lăcuite, la coşurile împletite, la chimonouri şi obiectele de cult. La jucăriile din lemn sculptat şi desenele cu

înmormântări. Cărţi. Hărţi. Încărcase toate aceste comori în corabia care aştepta semnalul de plecare.

Furtuna s-a prăvălit asupra lor.

Doctorul s-a dus la Poarta dinspre Apă. Străjerii aflaţi chiar la marginea apei dădeau din mâini, dar glasurile lor erau înăbuşite de vuietul furtunii. Bărcuţele care mergeau până la corăbii se scufundau. Cerul era negru şi galben. Vântul s-a năpustit în golf ca într-un tunel.

Apa a trecut peste zidurile insulei şi s-a răspândit pe acoperiş.

Doctorul l-a strigat pe căpitan.

— Trebuie să plecăm imediat!

— E prea târziu.

— Şi corabia?

— Încercăm să o punem la adăpost.

Nu-l mai ascultasem pe acest povestitor. Era foarte priceput. Era mătăhălos şi avea o chică deasă, ridicată în vârful capului. Iar vocea şi-o putea trimite în afara trupului, astfel că ne părea că vorbeşte un bărbat din primul rând, pe care îl unsese căpitan. Nu eram prea impresionată, căci şi mie îmi izbutea această mică şmecherie. Povestitorul a imitat perfect accentul lui von Siebold, şi-a făcut vocea înaltă, ca de femeie, şi a trimis-o după cortină, ca şi cum Doctorul Minune era ascuns acolo. Şiretlicul a plăcut şi oamenii au izbucnit în râs. Pe mine m-a prins povestea şi mi-a dat timp să cuget, să mă liniştesc.

A doua zi von Siebold s-a agăţat de un prun din grădina lui, încercând să stea drept în ciuda vântului puternic. Pomul era plantat chiar de el şi avea acum zece picioare înălţime. Dar, chiar când s-a prins de trunchi, vântul s-a năpustit asupra lui, l-a smuls din rădăcini ca pe un morcov şi l-a azvârlit peste acoperiş. Doctorul a fost izbit de zid şi a scos un răcnet de furie.

Povestitorul a mimat tot ce spunea. Poate că aşa se întâmplase ori poate că erau scorneli de-ale lui ca să facă plăcere ascultătorilor. Oamenii se aplecau odată cu el, gemeau, se distrau de minune. Din câte vedeam eu, nu le prea păsa de doctorul olandez.

Mergea acum prin apa care îi ajungea până la genunchi. Încerca să prindă tot felul de lucruri care zburau pe lângă el – arbuşti şi plante, o băncuţă de fier forjat, o stropitoare. Nu avea sorţi de izbândă. Plantele lui dragi dispăreau sub apă; hortensiile Otaki fuseseră măturate de valuri; primulele, care înfloriseră deja şi păreau la adăpost, zăceau sub trei palme de apă; crinii se înecau şi ei. Iar lăstarii fuseseră încărcaţi pe corabie. Să fie totul pierdut? Un val ridicat de vânt îl izbi în obraz, smulgându-i un ţipăt.

Nu mai înţelegea nimic. Marea nu ajungea niciodată până aici, zidul o ţinea la distanţă. Dar acum marea spărsese zidul. Prin spărtură vedea corabia ancorată, legănându-se în voia valurilor, cu pânzele bina strânse. Lemnăria trosnea înspăimântător. Von Siebold se ruga să nu se rupă ancora. Cât despre el, îi era teamă că vântul îl va lua pe sus ca pe o frunză.

— Şi ce s-a întâmplat? am strigat împreună cu ceilalţi. Spune-ne odată!

Povestitorul m-a privit drept în ochi.

Însă n-a avut norocul ăsta.

Taifunul izbucnise taman la timp ca să nu mai poată fugi.

Da, căci dacă doar cu câteva zile înainte ar fi fost izgonit, acum era nevoit să scape cu fuga.

Se trezi luat de apă şi purtat cu picioarele în sus până se izbi de peretele depozitului. Dinăuntru se auzeau guiţături şi behăieli disperate. Or avea servitorii grijă de animale, se gândi, zbătându-se ca să se desprindă de peretele de lemn. Doar nu era să se apuce el să salveze porci! Coteţele se dărâmau, el însuşi nu se mai putea ţine pe picioare. Ce situaţie: să fie prizonier aici, pe o micuţă insulă construită de japonezi, la cheremul furtunii!

Ca nişte câini turbaţi, valurile se năpusteau unul după altul prin fisura din zid, se spărgeau şi o luau în dreapta şi în stânga. Rupeau scânduri din peretele magaziei, iar scândurile plutitoare deveneau la fel de primejdioase ca nişte arme.

Dar ceilalţi unde erau? Fugiseră pe Poarta dinspre Oraş? Lăzile cu comori începură să alunece afară pe pardoseala udă, lucioasă ca sticla, dar nimeni nu apăru să le prindă. În câteva minute peretele magaziei se

umflase şi se îndoise. O masă înaltă, pe care examina pacienţii, ieşi plutind din infirmerie. Pe acea masă se născuse fiica lui. Instrumentele lui – acele de acupunctură, un borcan cu formol în care ţinea un homar – treceau plutind pe lângă el. Ţiglele de pe acoperiş se spărgeau cu zgomot de pietre.

Încercă să meargă, dar apa îl ridică şi îl răsuci. Ploaia şi vântul îl orbeau. Era turbat de furie. Se lăsă în genunchi şi aşa, mergând în patru labe, se întoarse în clădirea principală. Tovarăşii lui erau adunaţi acolo şi priveau cum valurile luau porcii care guiţau înspăimântaţi.

Spectatorii erau încântaţi. Ce poveste minunată! Ce plăcere să-l vadă pe acel om, care se credea mai presus de noi toţi, pus în patru labe de forţa naturii! Mie îmi era ruşine. Aşa eram noi – neputincioşi, lesne de amăgit, bucuroşi de nenorocirile aduse de zei asupra oricui încerca să scape.

Corabia fusese împinsă spre marginea portului. Încă plutea, în ciuda stricăciunilor. Lăzile cu obiecte preţioase fură duse la ţărm şi lăsate să se usuce. Olandezul scăpă cu viaţă, dar japonezii nu fură la fel de norocoşi. Se înecară cu miile, fură îngropaţi de ţiglele căzute de pe casă sau duşi de valuri în larg.

Oamenii au început să murmure, furioşi că pedeapsa menită olandezului se întorsese împotriva lor.

Cu toate astea, Doctorul Minune, care îi mâniase pe zei, avea să fie prins. Nu putuse pleca. Corabia nu se putea repara în mai puţin de trei luni. Grădina nu mai putea fi salvată. Von Sieblod se străduia să domolească mânia zeilor ajutând oamenii care suferiseră de pe urma taifunului. Plecă din oraş în oraş, unde amputa mâini şi picioare zdrobite, cosea răni, bandaja capete sparte.

Dar acum îl ajunsese ceva mult mai rău decât furtuna. Fusese convocat. Trebuia să meargă sub pază la guvernatorul oraşului Nagasaki ca să fie supus interogatoriului. Oamenii stăpânirii văzuseră că fura comori de mare preţ. Îi oferiseră privilegii şi el răspunsese cu trădare.

Oamenii au scos exclamaţii indignate.

Von Siebold avea optzeci şi nouă de cufere şi mii de alte obiecte de origine animală, minerală sau vegetală. Spunea că nu ştie de unde au apărut. Spunea că alţii încărcaseră corabia. Pur şi simplu nu putea să explice de unde veneau comorile, ştia doar că sunt ale lui. În adâncul inimii lui era uşurat, fiindcă ceea ce era mai însemnat pentru el nu ieşise încă la iveală. Se afla ascuns bine în casă.

Dar lucrurile nu s-au oprit aici. Uneltirile mergeau mult mai departe. Până şi cei mai puternici oameni din împărăţie erau amestecaţi. Takahashi, astronomul curţii, cel căruia îi spuneau Globius, fusese târât afară din biblioteca lui şi aruncat în temniţă. Făcuse schimb de hărţi cu von Sieblod şi era bănuit a fi iscoadă rusească. Uneltirile ajunseseră chiar până în inima castelului.

Oamenii erau îngroziţi, dar şi fermecaţi de poveste. Le era teamă de orice fiindcă până la urmă tot ei aveau de suferit, iar de înţeles nu înţelegeau nimic, fiindcă nu le dădea nimeni nici o lămurire. O pedeapsă atât de grozavă nu putea veni decât de la zei, care îşi aranjau mobilele în cer.

Dar ştiţi ce era încă şi mai rău?

Oamenii au amuţit.

Von Siebold a văzut cum străjile îl întorceau din drum pe un om care voia să iasă pe Poarta dinspre Oraş. Omul era înfăşurat într-o pelerină de călătorie şi se vedea că e istovit.

— Ce s-a întâmplat, prietene? a întrebat von Siebold.

S-a uitat la faţa îmbătrânită a omului şi a văzut că era plină de vânătăi. Apoi l-a recunoscut: era un traducător din suita shogunului.

— Cu traducătorii ăştia trebuie să fii foarte atent, a cugetat cu glas tare un spectator din primele rânduri, un om păţit după câte se vedea. Au două feţe.

Eu împietrisem de groază. Era o poveste de pomină, prea bună ca să fie scornită. Trebuie că era adevărată.

Doctorul l-a poftit pe călător înăuntru, ca să se încălzească. Omul venise ca să-l prevină: casa lui avea să fie percheziţionată. Traducătorul însuşi

fusese arestat şi bătut.

— M-am eliberat doar fiindcă am promis că vin aici ca să dau de urma hărţilor şi a picturilor, ca să le folosim drept mărturii împotriva dumneavoastră.

— Atunci trebuie să scapi de aici, a zis von Siebold. Dar mai întâi o să facem copii după hărţi.

Cea mai importantă hartă a lui era a insulelor ruseşti aflate departe, la miazănoapte de capitala noastră. Au stat treji toată noaptea ca să o copieze. Apoi au pus originalul într-un loc unde putea fi găsit destul de uşor. Copia au făcut-o sul, au băgat-o într-o cutie de tablă şi au îndesat-o într-o gaură din peretele de lemn din spatele pianului. Tot acolo a pus şi alte hârtii, printre care picturi reprezentând castelul shogunului şi ritualurile secrete ale poporului nostru. Erau atât de preţioase, că nu le trimisese pe corabie, ci voia să le păstreze asupra lui, ascunse sub haine. În vasele cu flori a ascuns mai multe pumnale, pentru cazul în care va fi nevoit să se apere.

Două zile mai târziu, sub ochii lui von Siebold, străjile au găsit preţioasele hărţi şi le-au confiscat.

— Dar picturile pe care le cumpărase de la artiştii din Edo? am strigat eu. Le-au găsit şi pe acelea?

Povestitorul m-a privit de parcă ştia. Dar de unde ar fi putut afla?

— Nu încă, a zis.

Străjile au râs când au dat de pumnalele ascunse în ghivece. Apoi s-au postat la porţile Deshimei şi nu l-au lăsat să plece de pe insulă. În fiecare săptămână, soldaţii îl iau pe sus şi îl duc la casa guvernatorului, unde îi pun aceeaşi întrebare. Dar el nu vrea să-şi recunoască nici o vină. Şi nu dă nici un nume.

27. Fuga

M-am întors încet acasă, cu pachetele în braţe. Hainele întinse la uscat – cămăşuţe de copil – fluturau în vântul puternic. Pisicile vagabonde ieşiseră

din ascunzători, în căutarea oaselor de peşte aruncate la gunoi. Vecinii mă urmăreau din priviri, curioşi ca de obicei. La fântână, o femeie scotea o găleată de apă. Trăgea de mâner, dar vântul împingea găleata departe de ea. Toate aceste amănunte mi se întipăreau în minte.

O femeie era îngenuncheată în faţa unei pive de împâslit ţesăturile. În mâna ridicată ţinea un ciocan de lemn. Buf, buf, se auzea ori de câte ori lovea pânza. Se vedea că e hotărâtă să termine treaba cât mai repede şi că îi făcea plăcere să muncească. Alături de ea, într-o găleată, era un bebeluş. În pragul casei, legănându-şi picioarele deasupra noroiului, stătea încă un copilaş, ceva mai mare.

Von Siebold nu dă nume, îmi ziceam. Eram încredinţată că aşa este, fiindcă era un om dintr-o bucată. Dar picturile noastre? Adevărat, nu erau semnate, însă îţi puteai da seama că sunt ale lui Hokusai. Aveau să ne aresteze şi pe noi?

Femeia mi-a făcut semn să mă apropii.

— A fost mare tevatură la voi acasă, mi-a spus în şoaptă.

Inima a început să-mi bată cu putere.

— Aşa a fost? am răspuns, împietrită de spaimă.

— A ieşit un bărbat în fugă, mi-a şoptit ea. De atunci taică-tău nu s-a mai arătat pe afară.

Uşa era trasă într-o parte. Am intrat. Vântul plimba prin cameră frunzele de bambus în care fusese înfăşurată mâncarea. Tata stătea în genunchi, sprijinit pe coate, şi privea cu atenţie un desen întins pe jos.

— Bătrâne, a fost cineva în vizită?

Nu mi-a răspuns. Atunci am văzut că nu mişca mâinile. Era înţepenit. L-am împuns cu degetul în coaste şi tot nu s-a mişcat.

— Hokusai!

S-a prăvălit într-o parte.

Mi s-a pus un văl negru pe ochi. Cred că am strigat după ajutor. Vecina a trimis copiii să aducă apă, iar ea a fugit la spiţer. Eu ţineam capul tatei pe genunchi.

Am stat aşa ore în şir, aşteptând să spună ceva. Apoi a cerut *shochu*. A dat pe gât băutura din cartof şi s-a prefăcut că n-are nimic. A zis că adormise, ce mare lucru? Dar eu ştiam cine fusese la noi.

După ce rămăsese orfan, fiul surorii mele O-Miyo cu Shigenobu se preschimbase din bătăuş în bandit. Avusese şi de la cine învăţa: tatăl lui o izbise pe sora mea cu pumnii într-o seară, pe când pregătea masa. Băiatul se agăţase de chimonoul mamei lui în timp ce Shigenobu dădea cu cratiţele de pereţi. O pusese pe O-Miyo să stea afară, în frig, în timp ce el şi tovarăşii lui stăteau la băutură în jurul *kotatsu*. Băiatul se numea Shigeshiro. Tata încerca tot timpul să-i găsească o scuză, fiindcă părinţii lui se despărţiseră.

— Şi ce-i cu asta? îi răspundeam de fiecare dată.

Venise în mai multe rânduri la noi, chiar şi la casa unde locuiam acum.

Eu îi spuneam Băiatul Monstru. Ori de câte ori venea şi călca pe tatami cu sandalele murdare, tata îl întâmpina cu un zâmbet larg care îi încreţea toată faţa, şi un pumn de bani. Îi era drag. Era un prost că ţinea la el, dar nu se putea stăpâni.

— Bătrânule, dragul meu tată, Hokusai, încercam eu să-i deschid ochii. Eşti un prost. Banii ăia, pentru care noi muncim o zi şi o noapte, el o să-i risipească într-o clipită. E Copilul Lipitoare.

Era un personaj din poveşti. Mama lui era zeiţă, dar el fusese izgonit din cer din cauza firii lui.

Asta a fost cu prilejul ultimei vizite pe care ne-o făcuse Băiatul Monstru.

— Da, numai că nu uita, a zis Hokusai triumfător, ce s-a întâmplat cu Băiatul Lipitoare. A fost preschimbat şi acum e venerat drept Ebisu, unul dintre cei Şapte Zei ai Norocului.

— Nu cred să fie la fel şi cu băiatul ăsta.

— E băiat bun, doar că trebuie să ai răbdare cu el.

Mi-am prins capul în mâini. Tata era aşa de încăpăţânat!

— Vreau să-l ajut să-şi deschidă o prăvălie de peşte.

— Bătrânule, visezi cu ochii deschişi. Nu e omul să muncească cinstit nici măcar o zi.

— Ei e o femeie aspră, a zis el ridicând ochii în tavan, de parcă vorbea cu un strămoş. Ţine bine de banii mei.

— Uiţi că sunt şi banii mei. Eu am amestecat culoarea. Eu am pictat podul şi cireşii. Eu am desenat femeile.

Erau lucruri pe care nu-i plăcea să le audă.

— O să muncească ucenicii dacă tu nu vrei, a bombănit şi a ieşit să se uşureze în spatele casei.

— Poate ai uitat că nu mai avem ucenici…

Tânărul s-a întors după doar câteva ore.

— Nu mai avem nimic să-ţi dăm, i-am zis.

— Nu mai aveţi nimic, aşa-i? s-a întors el către tata, care i se păruse mai înţelegător. Lumea zice că eşti un artist renumit. Iei o mulţime de bani pe astea. Unde s-au dus? a întrebat dând cu piciorul într-un vraf de schiţe.

Mai ţii minte cum e să-ţi fie frică? ziceam eu în sinea mea. Cum vor bătăuşii să ne sperie şi noi nu trebuie să ne lăsăm? Hokusai nu se speria de nimeni, în afară de Băiatul Monstru. Îi era frică de el fiindcă îi era drag. Asta era slăbiciunea lui: dorinţa de a găsi ceva bun la nepotul lui. Mie însă nu-mi era teamă.

În ziua aceea, după ce Shigeshiro a plecat din nou şi Hokusai era aşezat lângă foc, i-am pus o pânză udă pe obrazul învineţit.

— În sufletul lui e băiat bun, să ştii.

Nu-mi venea să-mi cred urechilor.

— Pe mine nu m-ai iubit niciodată atât. Bătrân fără minte ce eşti!

Hokusai a tăcut o vreme.

— Tu n-ai nevoie. Eşti puternică.

Vasăzică asta era!

— Ţii la el fiindcă e slab?

— E piatra atârnată de gâtul meu. E pedeapsa mea pentru tot ce-am greşit în viaţă. Dar o să se îndrepte. O să-i vină mintea la cap.

— Ba n-o să-i vină, Bătrâne. Nici într-o mie de ani, am zis.

Prin urmare venise din nou.

— Pe mine nu mă păcăleşti, Bătrâne. Ştiu cine a fost aici.

Îmi era scârbă de golanul care bătuse un bătrân paralitic, dar eram bucuroasă că cel puţin nu veniseră soldaţii.

După ce a băut rachiul de cartofi, Hokusai şi-a venit în fire. Atunci i-am dat vestea cea rea.

— Azi-noapte am visat valuri mari care l-au înghiţit pe doctor.

Şi-a frecat obrazul, a scos limba. Voia să se dezmorţească, dar de fapt era numai urechi.

— Pe deasupra, astăzi l-am auzit pe vestitor. Aducea veşti despre doctor. În Nagasaki a fost taifun. Corabia lui s-a izbit de ţărm, aşa că nu mai poate pleca din Japonia. L-au luat pentru interogatoriu. Toate comorile lui au fost confiscate.

Tata era superstiţios, ca toţi cei care sunt bolnavi şi se roagă să mai trăiască o vreme. A făcut ochii mari.

— E-eş' p-pro-oo-roc.

— Văd unele lucruri, am încuviinţat. Dar nu la timp. Sunt în primejdie. I-am vândut picturi de-ale noastre. Poate sunt pe corabie.

Ne-am hotărât să ne mutăm, din nou. De data aceasta am ales un cartier din Edo pe care nu-l cunoşteam deloc.

Aveam câteva chimonouri fiecare, un ceainic, ceşti şi cele trebuincioase pentru pictură. Am chemat o lectică pentru tata, un lux nemaiauzit, iar eu am cărat toate lucrurile până dincolo de Honjo, unde străduţele lăturalnice nu mai erau atât de pline de lume. Pe o ulicioară dosnică găsiserăm nişte cămăruţe întunecate, întocmai ca cele din care plecaserăm. Dar când am ieşit să cumpăr anghilă friptă nimeni nu m-a salutat pe stradă. Nici măcar editorilor nu le-am spus unde ne mutaserăm.

Eram însă prea dornici să aflăm ce se mai întâmplase ca să stăm ascunşi multă vreme.

— Chiar tu spuneai că cel mai bine e să te ascunzi la vedere, i-am zis Bătrânului într-o dimineaţă când nu ne mai găseam locul. N-o să ne caute nimeni în locul unde suntem aşteptaţi. Poţi merge?

Am fost uimită când am văzut cât de repede s-a ridicat în picioare. Am pornit-o spre râu. Tata îşi trăsese pălăria de paie peste ochi şi se sprijinea în *bo*. Am luat bacul până la Yoshiwara. Chiar la intrare se afla o sală mare de petreceri.

Pe tăbliţa de lemn de la intrare scria: „Astăzi, Petrecerea Poeţilor, la ora 3 după-amiaza".

Îmi plăcea foarte mult *ageya*. Era uriaşă, avea o suprafaţă de o sută de tatami. Din stradă nu vedeai decât panourile negre de lemn şi ferestrele zăbrelite, acoperite cu hârtie albă. Dacă ridicai privirea, vedeai ţiglele de pe

acoperişul primului şi celui de-al doilea etaj, curbate ca nişte valuri. La capete era imprimat blazonul proprietarului – frunze de dud sub un acoperiş de templu. Pe zidul dinspre stradă erau atârnate felinare de aramă.

Înăuntru era răcoare, mai ales că acoperişul înalt avea deschizături prin care să poată ieşi fumul. Lumina pătrundea cât de cât prin ferestrele acoperite cu hârtie, dar în centrul încăperii era întuneric. Abia zăream stativele de lângă pereţi, pe care se odihneau săbiile samurailor veniţi în vizită.

Când am intrat, am fost întâmpinaţi de strigăte:

— Salut! Bine aţi venit!

— Hokusai! Bătrâne, ce mai faci? Ai mai făcut desene pentru stampe noi? Lucrezi la vreo carte?

— Nu, nu, a răspuns tata. Nimic nou.

— Viaţa nu ne dă întotdeauna ceea ce vrem, a zis proprietarul.

De la intrare se vedea bucătăria, cazanele cu apă fiartă, ceainicul de fier, găleata şi puţul. Bucătarii umblau de colo-colo tăcuţi, cu gândul la treburile lor. Pe frunte aveau banderole pe care erau imprimate frunzele de dud şi acoperişul templului. Proprietarii s-au grăbit să ne iasă înainte, cu palmele lipite în salutul tradiţional.

Erau a cincea generaţie de proprietari. Reconstruiseră *ageya* după ce se făcuse scrum în incendiul care distrusese Yoshiwara. Am trecut prin sală şi am intrat în Camera Năvodului, al cărei tavan era o împletitură din şipci de lemn. Pe pereţi erau atârnate picturi de copii chinezi înălţând zmeie, decorate cu foiţă de aur, dar înnegrite de fum. Mi-am aprins pipa. Încăperea s-a umplut de lume. Nimeni n-a scos o vorbă despre faima noastră sau despre prietenia cu olandezul care acum era ţinut ostatic. Amândoi eram bine-veniţi.

Bietul Waki, artistul tatuajelor, tot îşi mai arăta acuarelele. Nu avea talent, dar era hotărât să ajungă faimos. După el au venit un poet caligraf, câţiva parodişti şi alţi pictori de stampe.

Toată după-amiaza am băut ceai şi am mâncat tăiţei de hrişcă, preferaţii tatei. Am mai mâncat murături şi peşte fript. Când a început să se însereze, servitorii au adus lumânări ca să-i putem vedea pe artişti gesticulând în acest ceas de glorie pentru ei.

În cele din urmă s-a lăsat noaptea. Lumânările aşezate pe măsuţele joase învăluiau capetele, umerii şi frunţile tuturor într-o lumină aurie, scoţându-le în evidenţă pe fundalul întunecat al încăperii. Prin găurile de aerisire ale tavanului înalt zăream stelele. Mă simţeam ca în vremurile bune şi, ştiind că sentimentul de siguranţă e trecător, parcă iubeam şi mai tare locul acela.

Chiar atunci au apărut nişte japonezi care învăţau olandeza, cerând gălăgios să li se dea de băut. Au fost întâmpinaţi cu strigăte de bucurie, fiindcă aduceau veşti.

— Takahashi, astronomul curţii, cunoscut şi sub numele de Globius, a fost arestat! A fost denunţat de Mamiya, exploratorul!

Erau cei pe care îi văzusem intrând la Nagasakiya.

— Din ce pricină? Ce zice Mamiya că a făcut Globius?

— A vândut Doctorului Minune hărţi ale locurilor secrete din împărăţie. Doctorul le-ar fi scos din ţară dacă nu s-ar fi ridicat zeul mării împotriva lui.

Cât de repede uitaseră savantlâcurile şi reveniseră la vechile credinţe!

— L-a pârât cineva. Cineva în care avea încredere.

Croitorul de lângă mine a prins şi el glas:

— Astea sunt uneltirile celor mari; fiecare vrea să-l trântească pe celălalt la pământ. Ce ne pasă nouă?

Un şir de gheişe cu ochii plecaţi a intrat fără zgomot şi a dispărut în spatele obloanelor de pe scenă. Apoi obloanele au fost ridicate ca să le vedem. Mă uitam la feţele lor boite cu alb. Îmi păreau atât de ţipătoare. Foloseau o culoare anume, nenaturală, dar care plăcea bărbaţilor. Mă întrebam cum de se lăsau bărbaţii păcăliţi atât de uşor şi dacă într-adevăr credeau în zâmbetele forţate ale gheişelor.

A început muzica. Eu mă legănam, singură în lumea ştiută doar de mine, la fel ca ghicitoarea de lângă piciorul podului care nu auzea hărmălaia din jurul ei. Poate că gemeam şi eu, nu ştiu. Băusem toată ziua. Aerul muced era îmbâcsit de fum de la foc şi de la pipele noastre. Picioarele îmi erau înţepenite. M-am ridicat, mi-am cerut scuze şi am ieşit.

În grădina împrejmuită cu gard erau doi pini bătrâni. Unul avea o ramură crescută orizontal, aproape de pământ, lungă de cel puţin zece paşi. Ramura era proptită cu prăjini de bambus. Îmi plăcea foarte mult grădiniţa. O pisică se învârtea printre stâlpii de lemn şi deodată a zbughit-o sub terasă. Ploua.

A tunat şi aproape imediat a fulgerat. Dinăuntru se auzeau murmure grăbite: oamenii spuneau rugăciuni în şoaptă, ca să se apere de fulger. Apoi goleau ceştile cu băutură.

La un moment dat au ridicat măsuţele ca să se poată dansa. Tata şi cu mine am plătit ce mâncaserăm şi ne-am croit drum printre trupurile năduşite. Când am ieşit în stradă, ploaia se oprise. Toate străluceau, în ciuda ceţii. Felinarele atârnate deasupra aleii înguste aruncau o lumină galbenă, descriind un joc de lumini şi umbre.

Am ridicat privirile, căutând cele Şapte Stele, dar nu le-am găsit. Ne aştepta un drum lung. Tata păşea încet şi îşi târa un picior. Se sprijinea de mine. Mergeam în tăcere, respirând aerul nopţii, trecând acum prin lumină, acum prin locuri întunecoase. Un barcagiu cumsecade ne-a dus în josul râului, până aproape de noua noastră locuinţă.

Au trecut multe săptămâni până când am putut să plec de lângă tata. În cele din urmă am primit o comandă, chiar dacă nu foarte însemnată: o pereche de viteji care ucideau diavolii, pentru templul dintr-un târg. Am chemat doi ucenici ca să termine lucrarea. Eu m-am dus la librăria Ichibee, unde cu siguranţă aveau veşti proaspete despre ce se întâmpla la Nagasaki. Poştaşii merseseră greu din cauza copacilor smulşi de furtună şi care blocaseră drumul Tokaido. Dar până la urmă ajunseseră. Multe noutăţi nu aveau. Am întrebat despre soţia lui von Siebold. Păţise ceva? Şi copilul, care acum trebuie că avea patru ani? Nimeni nu avea habar. Dar colecţiile lui? Picturile, picturile noastre (ale mele)? Se aflaseră pe corabia care fusese aruncată pe ţărm?

Învăţăceii care se adunaseră acolo nu-mi înţelegeau îngrijorarea. În capul lor Doctorul Minune avea puteri malefice. Încălcase legea de multe ori. Poate că cel mai rău era că măsurase în câteva rânduri înălţimea muntelui Fuji. Cei care vorbeau erau aceiaşi care se înghesuiseră la uşa lui – editori, doctori, negustori. Artişti care încercaseră să-i vândă lucrările lor. Ce iute îşi părăsiseră eroul! Era un fel de ură faţă de ei înşişi, după cum mi-am dat seama. Iar acum atotştiutorul doctor olandez avea să cadă în mâinile aceloraşi puternici care ne ţineau pe noi în ignoranţă.

— Dar v-am văzut stând în faţa ferestrelor din Nagasakiya, i-am zis unuia.

— Ţi s-o fi părut.

Am înţeles că acestor oameni le era teamă de iscoadele care s-ar fi putut afla printre noi. Puteam fi chiar eu una dintre acestea? Au continuat să înşire nelegiuirile doctorului.

— Avea o hartă amănunţită a oraşului Edo.

— Avea o mantie de in cu blazonul imperial.

Cu toţii au scos exclamaţii îngrozite.

— Cum a pus mâna pe aşa ceva?

— I-a dat-o Genseki în schimbul unei doctorii care măreşte pupila ochiului.

Era deţinătorul copiei unei hărţi secrete pe care doar shogunul o avea şi care arăta insula Karafuto, la graniţa cu Rusia. Europenii o numeau Sahalin şi credeau că e o peninsulă. Copia lui von Siebold era mai bună chiar decât harta din biblioteca imperială, ziceau ei. Mogami o făcuse şi tot el o vânduse. Acum mărturisise tot şi îl numea pe von Siebold spion.

Dar de ce îl pârâse Mogami?

Fiindcă el însuşi fusese închis.

Mogami îl mai învinuise şi pe Globius. La Globius găsiseră o carte despre Napoleon şi o hartă a oraşului Sankt Petersburg, amândouă considerate dovezi ale faptului că dăduse hărţi japoneze străinilor. Globius fusese aruncat în închisoare. Când îl bătuseră prima oară îi spărseseră toţi dinţii. Ca să nu-şi poată muşca limba.

Şi pe astronomul curţii îl aştepta pedeapsa cu moartea. Acum era păzit bine, ca să nu se sinucidă.

Păi da, căci plăcerea de a-l ucide îi era rezervată shogunului.

Numărul celor bănuiţi creştea de la o zi la alta. În scurtă vreme cincizeci de persoane, adică jumătate din învăţaţii din anturajul shogunului, fuseseră aruncaţi în închisoare.

Doctorul Minune fusese trimis înapoi la Edo. Făcuse lungul drum de întoarcere cu cătuşe la mâini. Şi-au adus aminte că la început umbla vorba că von Siebold făcuse şcoala în Germania şi că vorbea germana cultivată

chiar mai bine decât olandeza. Aha, vasăzică e spion. Îndreptase telescopul şi sextantul către Fuji-san. Intrase în biblioteca shogunului. Îi puneau iar şi iar aceeaşi întrebare:

— Eşti iscoada ruşilor?

— N-am vorbit în viaţa mea cu un rus.

— De ce ai furat mantia de in împodobită cu blazonul imperial?

— N-am furat-o. Mi-a fost dăruită.

— Cine ţi-a dat-o?

Von Siebold nu putea da numele lui Genseki, medicul curţii, şi nici să explice un lucru pe care ei îl ştiau deja, şi anume că îi fusese dată în schimbul medicamentului care dilata pupila ochiului, aşa încât Genseki să poată face magica operaţie pe ochi.

— La ce îi trebuia doctorului curţii leacul de la tine? E mai bun decât cele japoneze?

Von Siebold ştia să evite răspunsul greşit. Toate vindecările veneau de la divinitate, cu permisiunea shogunului.

— Vindecă, dacă ai puţină îndemânare şi cu îngăduinţa zeilor.

— De ce ai măsurat înălţimea sfântului Fuji-san dacă nu eşti spion?

— Nu mi-am propus să folosesc în vreun chip nelegiuit ceea ce am aflat, a răspuns. A fost doar plăcerea mea de a şti.

L-au ţinut aşa timp de un an.

N-am mai fost acolo când s-a sfârşit. Camerele închiriate la răsărit de Honjo, cât mai departe, s-au dovedit a nu fi îndeajuns de departe. Legăturile cu străinii – care îi scoteau întotdeauna din fire pe oamenii stăpânirii – deveniseră o fărădelege. Într-o zi a venit un sol al shogunului. Îl căuta pe tata. A desfăcut o pictură făcută sul. Era o lucrare de atelier.

— De ce ai pictat zidurile castelului şi ai dat pictura spionului străin?

Hokusai s-a simţit insultat. Era prima oară când vedea pictura aceea. Era una dintre cele care arătau felul în care trăiam. Nu era prea bună, recunosc. Zidurile negre de piatră erau prea ameninţătoare şi în faţa lor ardea un foc. Asta era tot. Eu ştiam că pe foc erau aruncate matriţe de lemn pentru tipărirea stampelor. Te trimitea cu gândul la cenzură. Adevărul e că tata nu-i

dăduse nici o atenţie atunci când o pictasem. Pe de altă parte s-a întâmplat ca în ziua aceea să se simtă mai rău ca de obicei.

— P-p’ctr’ a-ast’ n-nu meu-mea, bolborosea el. N-nu s-semn’tă, zicea dând din mână ca şi cum şi-ar fi scris numele. N-nu.

A făcut un gest de parcă ar fi vrut să o calce în picioare. Chiar arăta rău în ziua aceea, cu ochii holbaţi, ieşiţi din orbite. Era limpede că nu el ar fi putut-o picta.

Eu stăteam cu capul plecat, cu ochii în pământ. Eram fiica divorţată, copleşită de mâhnire. După ce a plecat solul, am izbucnit în râs şi am pocnit din palme. Tata s-a lăsat pe spate şi a dat din picioare. Ce haz am făcut!

Cu toate acestea, în noaptea aceea am plecat din Edo. Am stat de vorbă şi am fost de aceeaşi părere: poate că primul sol s-a simţit stânjenit să învinovăţească un bătrân bolnav şi pe ciudata lui fiică; al doilea cu siguranţă avea să fie mai aspru. Iar acum, că se ştia unde locuim, aveau să vină şi alţii.

Hokusai se credea norocos că nu avem mai nimic de luat cu noi.

— Vezi, fiica mea, am fi fost nevoiţi să le cărăm în spate, a zis el; se vedea că se simte mult mai bine.

Ne-am îndepărtat de pâlcul de case de lemn şi de zidurile negre ale palatului unde trăia shogunul. Am mers cu bacul cât de departe am putut. Apoi am luat-o pe jos, cum mai făcusem de atâtea ori. Am trecut de închisoare. Am trecut de Câmpiile Osândei. Pe o cruce era ţintuit un leş. Păsările se învârteau înnebunite în jurul lui. Pe jos erau căzute bucăţi de carne pe care nu le putuseră înghiţi.

Hokusai a râs. Era acelaşi râs care mă nedumerea pe vremea când eram copil. Îi era milă, dar nu arăta îndurare. Morţii nu-l impresionau, în schimb suferea pentru cei care trăgeau să moară. Morţii erau o poveste încheiată. Doar cei pe moarte sufereau. La fel şi cei în viaţă.

Eu plângeam, căci fereastra mea spre lume se închisese.

Tata a făcut un gest caraghios, ridicând din umeri până i-a adus în dreptul urechilor. De câte ori soarta se arăta potrivnică, el îşi recăpăta energia, se regăsea. Nu se mai poticnea când mergea şi nici nu se mai bâlbâia. M-a împuns cu cotul în coaste.

— Tu ai sământă de răzvrătit în tine, Bărbie. De la mine ai moştenit-o. D-aia arăţi aşa ciudat.

Mi-au dat lacrimile. M-a apucat de cot şi m-a zgâlţâit. S-a uitat în ochii mei până a găsit ce căuta.

— Ce-ai mai făcut? Iar te-ai îndrăgostit de un bărbat pe care nu-l poţi avea?

I-am întors spatele, furioasă.

Eram pe drumul Tokaido şi ne îndreptam spre mare, către Uraga. Bătrânul nu se grăbea, dar nici nu încetinea pasul. Nu obosea şi nu se oprea să-şi tragă sufletul. Nu ştiu dacă se proptea în toiagul cel lung ori dacă îşi lua avânt împingându-se în el, dar mergea neaşteptat de bine. Ajuns în vârful dealului s-a întors şi a mers de-a-ndăratelea, fără să-şi ia ochii de la priveliştea oraşului. Am grăbit pasul şi am trecut de el. Când am ajuns la punctul de control, s-a prefăcut de minune a fi paralizat, clătinându-se pe picioare şi bolborosind. Eu îl ţineam şi astfel am devenit nevăzută, una dintre femeile fără nume care îi ajutau pe cei în vârstă. Străjerii ne-au făcut semn să trecem. Am mers până când oraşul nu se mai vedea decât ca un punct nedesluşit în depărtare.

Eu n-aş fi vrut să plecăm.

— N-o să mai ştim ce s-a întâmplat cu el.

— Ba o să ştim, a zis Hokusai. Am să mă întorc eu noaptea şi am să aud ce se zvoneşte.

La câteva luni după aceea Doctorul Minune a fost judecat, dar n-a fost găsit vinovat de spionaj. Greşelile lui se datorau unui „exces de zel ştiinţific“. Takahashi, căruia i se mai spunea şi Globius, a murit în închisoare înainte să i se aplice pedeapsa cu moartea; fiul lui a fost izgonit. Genseki, doctorul curţii, a fost dat afară şi fiul lui a fost pedepsit.

Von Siebold a avut un noroc chior. A fost doar expulzat. Căzut în dizgraţie, a fost nevoit să părăsească oraşul Edo şi i s-a ordonat să nu se mai întoarcă niciodată. Nu-mi puteam închipui de ce se arătase atâta îndurare faţă de barbar în timp ce japonezii fuseseră pedepsiţi cu atâta cruzime, dar

poate că era adevărat ceea ce von Siebold spusese întotdeauna, şi anume că legile nu îl priveau şi pe el.

Se zvonea că, odată întors la Deshima, doctorul căutase hărţile ascunse în pereţi, dar că le găsise roase de şobolani. Pe de altă parte, nu i-a venit să creadă când lăzile cu obiecte japoneze care fuseseră confiscate în Nagasaki i-au fost înapoiate. Şi tablourile mele? l-am întrebat pe tata. Unde erau?

— Răspunsul ăsta trebuie să-l găseşti în vis, mi-a spus Hokusai. Altminteri nu vom afla niciodată.

M-am străduit să visez, însă, mai mult decât să aflu de soarta picturilor, îmi doream să-l văd pe bărbatul înalt, cu păr auriu, care îmi vorbise de Shakespeare şi despre viaţa femeilor. N-am visat nimic, poate din cauză că mă prefăceam că vreau să ştiu ce e cu picturile.

Atunci am încercat să invoc picturile. Ce s-a ales de tine, curtezană ieşită la plimbare? Dar de voi, cai de samurai? Ştiu că unele dintre voi au fost confiscate, deoarece pictura cu zidurile castelului ajunsese în mâinile străjilor. Aţi fost date înapoi doctorului, cum se zvonea? Şi unde sunteţi acum? Împodobiţi camerele tainice ale shogunului? Călătoriţi spre Europa, în burta marii corăbii cu pânze?

Ori aţi fost date flăcărilor?

Ochiul minţii mele rămânea închis.

La mijlocul lui decembrie Doctorul Minune a plecat din Nagasaki pe fregata *Java*, îndreptându-se spre Batavia. Soţia şi fiica lui au ieşit pe mare într-o bărcuţă de pescari, ca să-l vadă când pleacă. Se spunea că purta portretele lor la piept, sub cămaşă, iar când vântul a umflat pânzele, Doctorul Minune s-a aplecat peste balustradă şi a plâns.

Am plâns şi eu.

PARTEA A CINCEA

28. Vremuri de restrişte

Tata a rămas în Uraga, iar eu m-am întors la Edo. Poate că viaţa lui era într-adevăr în primejdie şi vorbeam de şederea în Uraga ca de un surghiun. Dar în sinea mea credeam că vrea să vadă oceanul şi muntele Fuji. Era pregătit să înceapă seria de stampe cu muntele sacru la care se gândea de mulţi ani. Eu am fost nevoită să accept orice găseam de lucru – şi nu era prea mult.

Întâi de toate m-am întors în vechea noastră casă din Asakusa. Acolo nu aveam să mă simt singură. Puteam să reiau lecţiile cu foştii mei ucenici. Ieşeam pe stradă ca să beau ceai, să mănânc orez şi peşte fript. Micul dejun, luat înainte să simt un ghem de nervi în stomac, era masa mea preferată. Uneori îmi cumpăram „*unagi* dansator“ – ţipar fript şi apoi prăjit, ca să i se încreţească pielea. Pe dinafară era crocant, dar înăuntru carnea era moale, dulce.

Era delicios. Îmi lingeam degetele şi plescăiam de plăcere. Îi dădeam bineţe vânzătorului de dulciuri, prietenul tatei. Ajungeam acasă chiar când soseau învăţăceii.

Mune încă mai venea să ia lecţii şi, cu toate că nu avea talentul maică-sii, era o pictoriţă bună. Îi îndrumase şi pe câţiva dintre prietenii ei să vină la mine. I-am pus la lucru, să schiţeze, să copieze, să deseneze. Mă plimbam printre ei în genunchi, dând pisicile la o parte, învăţându-i să fie precişi, punându-i să repete şi iar să repete. Ne simţeam bine împreună.

— Trebuie să învăţaţi să mişcaţi pensula prin aer fără să vă gândiţi, aşa cum îşi mişcă rândunica aripile.

La prânz, unul dintre ei îmi aducea mâncare de la tarabă – vinete, dacă aveam noroc. Numai că erau scumpe şi de obicei refuzam, în afară de cazul în care stăruiau ei.

Se întâmpla uneori să-mi vină în minte o idee de pictură. Însă tocmai atunci un învăţăcel îmi punea o întrebare. Încercam să-mi păstrez ideea. A doua zi, la fel. Prinsă cu lecţiile şi unele comenzi (din fericire, mai primeam şi comenzi), n-aveam niciodată timp să-mi pun ideile pe hârtie.

Vremurile erau grele. Au început să apară foştii ucenici ai lui Hokusai, în căutare de lucru – Hokuri, Hokuryo şi Hokusen. Până şi elevii elevilor veneau să mă vadă: Kakusen, care fusese elevul lui Hokumei, şi Keiri, care studiase cu Hokkei. Eram singură şi mă simţeam foarte bine. A făcut o serie de stampe intitulată *Vieţile unor femei înfloritoare*. Era prima oară în viaţa mea când simţeam şi eu că înfloresc. Au fost unii care le-au comparat cu lucrările tatei şi au zis că Hokusai a îmbătrânit. Dar nu, Hokusai nu îmbătrânea; dimpotrivă, întinerea de la o zi la alta.

Din când în când, în nopţile fără lună, venea pe furiş în oraş, într-o barcă. Cobora la cheiul pescarilor de la gura râului Sumida. De acolo, ascuns sub o pălărie de ţăran, sprijinit în *bo,* străbătea mulţimile îndreptându-se spre miazănoapte. Mergea doar pe malul râului şi ţinea capul aplecat. Murmura neîncetat, ca să nu facă iarăşi o criză: *Atanda, atanda, atanda-bate*.

Se întâmpla ca, atunci când ajungea pe străduţa noastră, vecinele să stea aşezate în prag, păzindu-şi soţii beţi care dormeau în casă. Femeile nu se lăsau înşelate de pălăria ţărănească.

— Hei, hei, Bătrânule, ziceau. Uite, vine Bătrânul!

De fapt, acum îşi zicea Iitsu, adică „încă una“.

— E o binecuvântare să ai aşa un tată, mi-a zis vânzătorul de dulciuri, uimit când a aflat că tata avea şaptezeci de ani.

Hokusai lăsase atâtea vieţi în spate. Începuse lucrul la superba serie de stampe cu muntele Fuji. *Beru* se ieftinise, aşa că acum ne puteam permite să-l folosim la imprimarea stampelor. De fiecare dată îmi veneau în minte ochii albaştri ai doctorului olandez.

Era o seară de iarnă, la amurg. Ucenicii îşi strânseseră lucrurile şi acum îşi luau la revedere. Mune rămăsese la urmă, ca de obicei. Mi-a atins cu

blândeţe braţul:

— N-o să-ţi fie urât? m-a întrebat, cum mă întreba întotdeauna la plecare.

Am mai pus nişte cărbuni în *kotatsu* şi m-am cuibărit sub plapumă. L-am rugat pe băiatul din vecini să-mi aducă ceai. Aveam câteva ore doar pentru mine, ca să pictez. Dar chiar atunci am auzit o tuse discretă la uşă.

— Cine-i acolo? am întrebat îngroşându-mi vocea.

— Eisen, am venit să te văd, a zis el râzând, căci vocea mea bărbătească nu-l păcălise.

— E o oră cam nepotrivită pentru vizite, am zis nu prea binevoitoare, dar i-am deschis.

Fiindcă Eisen era samurai, se purta fermecător atunci când era treaz şi ireproşabil când era beat. Ştiam amândoi de ce plecase de la Atelierul Steaua Nordului cu ani în urmă, alegând un alt maestru de la care să înveţe. Era un om talentat, dar care nu-şi găsea liniştea. Hokusai îl ţinuse prea mult timp deoparte, aşa încât, după ce a plecat de la noi, Eisen şi-a croit iute drumul lui în lumea artei. Îmi închipuiam că venise ca să-mi dea veşti despre el. Ajunsese un pictor de succes. Şi el folosea *beru* – de fapt, fusese primul care îl folosise. Am vorbit despre cât de ieftin ajunsese; acum toată lumea avea să folosească această culoare. Am mai pălăvrăgit o vreme apoi, cum nu-i oferisem nimic, a făcut o plecăciune şi a plecat.

N-a trecut multă vreme şi, într-o zi, pe înserat, Eisen s-a ivit din nou la uşa atelierului. La vremea aceea nu mai rămăseseră decât femeile, care curăţau pensulele şi mai schimbau câte o vorbă, ostenite. Eisen a rotit privirea prin cameră ca să se lămurească cum stau lucrurile.

— Pentru ce te ascunzi aici? m-a întrebat şi a adăugat îndată: Cireşul pictat de tine e încântător.

A luat o pisică şi a mângâiat-o după urechi într-un fel anume.

— Sunt deznădăjduit. Ce ne mai rămâne nouă, bărbaţilor, de făcut când femeile ajung la o asemenea măiestrie?

S-a învârtit pe lângă ucenicele mai tinere, făcându-le să se fâstâcească, şi i-a spus câteva vorbe până şi celei mai urâte şi sfioase fete, care nici un îndrăznea să ridice ochii din pământ. Mune, care se simţea sigură pe ea de când o numisem mai mare peste celelalte, i-a ţinut piept.

— Dacă vrei un sfat, ai putea bea ceva mai puţin şi lucra un pic mai mult.

Eisen a înclinat spre ea capul cu faţa mare, în formă de scut. Purtarea lui m-a fermecat. Asprimea de la suprafaţă masca de fapt buna-cuviinţă dinăuntru, pe dos de cum se întâmplă cu cea mai mare parte a oamenilor astăzi.

— A, mulţumesc pentru observaţia ta binevoitoare. E adevărat, am cam luat-o pe căi greşite. Cu toate astea, m-am hotărât să nu mă împotrivesc şi să privesc, aşa, ca şi cum n-ar fi vorba de mine, cum mă răpun ispitele vieţii.

Fetele au râs pe înfundate.

M-a ajutat să le dau afară, în ceaţa asfinţitului, de parcă s-ar fi temut că vreuna dintre ele mi-ar fi căşunat cu ceva. În timp ce făceam hârtiile sul, m-a întrebat:

— Ce-ai zice să ieşim să bem ceva?

I-am răspuns cu mai multă asprime decât aş fi vrut.

— Nu mai ai nevoie de băutură, dacă-mi dai voie să-ţi spun.

A înţeles că vorbeam serios. Şi-a cerut scuze de o mie de ori şi a plecat. Bun, mi-am zis. Am scăpat de o pacoste.

Dar a doua zi l-am aşteptat. Când i-am auzit tusea discretă la *shoji*, am tras uşa deoparte un pic cam grăbită. Şi-a dat seama şi a încercat să-şi ascundă un zâmbet subţire.

Cred că nu mă înşel spunând că se bucura văzându-mă. Cu părul lui cărunt, sprâncenele groase care îi tăiau faţa în două şi nasul acvilin, arăta ca un om cu reputaţie îndoielnică. Vocea groasă, răsunătoare, se poticnea din cauza fumatului. Şi-a cerut iertare pentru cum se purtase în ziua dinainte.

— Oei-san, mi-ai spus că nu mai am nevoie de băutură. Nu doresc să contrazic o doamnă atât de hotărâtă. Dar să ştii, şi te rog să mă ierţi că-ţi spun de-a dreptul, am mare nevoie de băutură. Tocmai atunci când a băut mult, bărbatul are nevoie de şi mai mult. Nu eşti de aceeaşi părere?

Niciodată n-ar fi zis în câteva cuvinte ceea ce putea spune într-o sută. Cum să-i rezist? Şi pentru ce, la urma urmei?

Ne-am dus la o ceainărie şi am băut ceaşcă după ceaşcă de sake. Urechile mele mari se înroşiseră şi îmi ardeau. Ştiam că râsetele mele, care se încheiau cu un pufăit din pipă, nu erau deloc feminine. Numai că am uitat cât de puţin atrăgătoare eram. Am vorbit despre cine ce picta, despre seria

de stampe cu muntele Fuji făcute de tata, despre care ne plăceau şi care nu dintre stampele nou apărute. Luna era sus pe cer când m-a condus până la uşă, după care şi-a luat rămas-bun şi a plecat.

A doua zi am intrat într-o librărie ca să mă uit la lucrările lui Eisen. Am găsit o stampă de-a lui cu Hana-ogi VIII, cea mai nouă faţă a marii curtezane. Avea o figură ovală, destul de asemănătoare cu a lui. Era frumoasă, cu o privire neîmblânzită, încăpăţânată. Am studiat-o cu admiraţie sinceră. Cum de izbutise? Spaţiul alb lăsat pentru trăsături şi îmbrăcămintea dezordonată spuneau multe. Eisen era mult mai sensibil decât ai fi zis ascultându-l cum vorbea.

Am luat repertoriul artiştilor care se inspirau din lumea plutitoare – întocmit de el – şi am descoperit uluită că eram şi eu acolo: „Ei, fiica, lucrează sub oblăduirea tatălui ei. Este un pictor excelent“.

Puţini bărbaţi ar fi recunoscut acest lucru.

Data următoare când a venit, i-am oferit ceai şi l-am trimis pe băiatul din vecini să-l aducă. A privit în jur şi ochii i s-au oprit pe sobiţă.

— Pregăteşti ceva de mâncare? a întrebat prinzând curaj.

Am vrut să-l lămuresc de la bun început.

— În afară de pigmenţi nu pun altceva pe foc.

— Păi atunci hai să vorbim despre pigmenţi, a propus el. Cum îi prepari? Ştiu că lucrezi cu mare grijă.

— Asta e meseria mea.

Când începusem să lucrez cu tata, prepararea pigmenţilor fusese doar o corvoadă. Acum însă mă pricepeam de minune şi îmi plăcea să-i pregătesc. Scoteam culori limpezi şi adânci, pentru care alţi artişti mă invidiau. Aveam secretul meu despre cum să îngroş vopselele şi culorile. Era taina mea, pe care n-o împărtăşisem nimănui. Mai întâi fierbeam la foc mic amestecurile de plumb şi seminţe, aşa cum făceam acum. Adăugam nişte ingrediente doar de mine ştiute şi apoi mai făceam ceva, un lucru de care nimeni n-avea habar.

— De pigmenţi s-ar putea ocupa ucenicii.

— Lui Hokusai îi place mai mult să-i prepar eu.

— Cred şi eu că da.

În altă seară m-a întrebat:

— De ce nu-ţi semnezi frumoasele?

Poate căuta doar să mă prindă. Mi-a plăcut totuşi să cred că era doar curios.

— De ce le-aş semna?

— Dacă le-ai semna, s-ar putea să afli că ai un stil diferit de cel al tatălui tău.

— A, despre asta era vorba. (Adevărul e că tata lucra într-o mie de stiluri.) Semnătura mea sunt culorile.

— De ce să fie tatăl tău lăudat pentru ele?

— Fiindcă e Hokusai. Iar acum e Iitsu.

— Şi tu eşti Oei.

— Sunt fiica lui. E datoria mea să îl ajut.

— Datoria! a pufnit el dispreţuitor.

Era un cuvânt folosit de ceilalţi, de neoconfucianiştii cu apucături învechite, de asupritori. Eram amândoi încredinţaţi că lumea lor e sortită pieirii. Recunosc, nu eram prea mândră că folosisem un astfel de cuvânt. Pe de altă parte, obiceiurile noi, cu care se împăunau artiştii, erau într-adevăr diferite, însă n-aveau cum să şteargă ideea de familie.

— Poate că el crede că îi aparţii.

— Aşa se şi cuvine. Spre deosebire de alţii, am zis cu subînţeles, eu nu l-aş părăsi niciodată.

— Dar pe soţul tău l-ai părăsit.

— A fost cu totul altceva.

— Cum adică?

Era o întrebare fără rost. Am ridicat din umeri.

— N-ai nevoie de un soţ pe care nu-l iubeşti.

— Puţine femei ar spune aşa ceva.

— Puţine sunt cele care ar avea de ales.

Eisen a izbucnit în râs.

— Poţi să-ţi părăseşti soţul, dar nu şi tatăl, am continuat eu. De tată rămâi legată pe viaţă. Iar de un om ca tata mai mult decât de alţii. El m-a făcut artist. M-a iubit în ciuda urâţeniei mele şi a purtării băieţeşti. Sigur, şi Tomei mă iubise, dar cumva nu părea să aibă aceeaşi însemnătate.

— Tomei nu s-a purtat bine cu tine?

— Ba da, am spus, ştiind că nu eram corectă faţă de el. Nu ştiu ce să-ţi răspund.

— Îmi pare bine că ai spus aşa. Iubirea e misterioasă şi nu are nevoie de răspunsuri.

Ne cuibărisem sub *kotatsu*, unul cu capul într-o parte, altul în cealaltă, străduindu-ne să ne ferim de curentul rece care mai pătrundea pe sub cuvertură, dar şi de fierbinţeala sobiţei. Eu ţineam în mână o ceaşcă de ceai, iar el o sticlă de sake. Când a spus cuvântul iubire, mi-a fugit gândul la doctorul olandez. Mi-am adus aminte că tata îmi spusese că mă îndrăgostesc de bărbaţi care aparţin altor femei. Oare Eisen aparţinea cuiva? Cred că da. Avea o soţie. Acum băgase mâna sub gulerul chimonoului meu. Nu şovăia deloc, pipăindu-mă cu îndrăzneală.

— Dacă voi doi, Oei şi Hokusai, aţi fi căsătoriţi, aş mai înţelege. Ai putea fi tovarăşa lui tăcută. Dar nu sunteţi! Eşti femeie în toată firea. Ar trebui să ai numele tău. Ai putea fi celebră.

— Ce gând caraghios!

— Pictezi mai bine decât el.

Ştiam că pictez mai bine. Aveam o tehnică mai bună şi mai multă răbdare. Eram mai sigură pe mine. Ştia şi Hokusai. Dar asta nu însemna că sunt un mare pictor.

— Pictatul nu e totul, am zis ridicându-mă. El ştie să deseneze, închipuie lucruri neobişnuite…

— Aşa e, a zis Eisen. El e Hokusai, şi tu nu eşti. Însă şi tu eşti Oei, şi el nu e. Tu înţelegi femeile, ştii să arăţi care le e firea, desenul tău e mai fin şi, pe deasupra, faci nişte culori minunate!

Mi-am legat la loc obiul, supărată. Mi-am adus aminte cum mă cercetase doctorul olandez. Îmi spusese că femeile japoneze îşi pierd toată puterea dacă intră pe tărâmul sentimentelor. Acela era într-adevăr tărâmul meu. Ştiam foarte bine cum arată: un roşu adânc, un albastru în care îţi venea să te îneci, verdele pădurilor dese. Ştiam şi cum e la pipăit, ori ştiusem, cu ani în urmă. Poate că uitasem. Eram pictorul intensităţii, nu mă născusem în lumea aceea. Să fi fost şi eu fără putere pe acel tărâm?

Eisen a întins mâna după sake.

— Eşti atât de răzvrătită în unele privinţe, iar în altele atât de supusă… a bombănit el.

Am luat pigmentul de pe foc. Acum avea să stea sub pământ timp de şaizeci de zile. Asta era taina pe care nu i-o mărturiseam.

S-au mai scurs câteva săptămâni până când l-am văzut din nou.

Când a plecat şi ultimul ucenic, m-am înfăşurat în haina groasă, de iarnă, şi am ieşit în stradă. Aerul era îngheţat. Mirosea a cărbune ars şi totul era alb. De-a lungul străzii felinarele clipeau ca nişte licurici. M-am trezit cu el lângă mine.

Am luat bacul de la Yanagibashi până la poarta Yoshiwarei. Apa era neagră precum cerneala, pasagerii tăcuţi. Am trecut împreună peste podul arcuit şi am intrat pe Poarta Mare în cartierul plăcerilor. Sandalele de lemn bocăneau pe pietre. Nu mai mersesem pe strada mare de multă vreme.

În faţa noastră vedeam căsuţele de lemn cu obloanele trase. Liniştea domnea peste tot. Până acum nu mai văzusem în faţa bordelurilor de mâna a doua tăbliţele pe care scria „Reduceri pentru servicii speciale“. Am trecut prin faţa prăvăliei lui Mitsu, care ajunsese un fel de prevestitor al sfârşitului lumii.

— Ia vino încoa’! Am ceva să-ţi spun, a strigat din pragul uşii. Ai aflat? mi-a şoptit pe un ton melodramatic, cu ochii holbaţi. Sfârşitul e aproape! Te ştiu de undeva? m-a întrebat după ce s-a uitat mai bine la mine.

— Sunt Oei, am zis.

— Ei! Copila mea! Mai ţii minte vremurile bune din Yoshiwara? Străzile erau frumoase. Oamenii veneau aici să cheltuie banii. Acum *bakufu* o să închidă toate prăvăliile.

Trebuie că avea cataractă, doar era bătrână acum. Dar la lumina felinarului părea că nu s-a schimbat deloc faţă de cum era pe vremea copilăriei mele. Ochii îi sclipeau tare pe faţa albă ca hârtia.

— Cine e cu tine? Tatăl tău? m-a întrebat şi atunci am înţeles că nu mai vedea.

— Nu. Este Eisen, pictorul.

— Aha, a făcut şi s-a tras înapoi, în prăvălia întunecoasă. Să ai grijă de Bătrân. Necazul e pe urmele lui. Ştiam eu că aşa se va întâmpla.

— Bătrânul e departe, în siguranţă, undeva la ţară.

Obloanele erau trase peste uşi. Oamenii mergeau grăbiţi pe străzile cufundate în umbră. Yoshiwara se urâţea cu fiecare an. Marile bordeluri decădeau, mai ales că le făceau concurenţă bordelurile ilegale din Shinagawa şi din alte părţi ale oraşului. Nu mai era considerat de bun-gust să-ţi cheltui toţi banii într-o aventură amoroasă fără viitor, cu o curtezană.

În prăvălia de ceai încă mai găseai aşternuturi care să le ispitească pe *yobbo* – saltele şi plăpumi somptuoase, din mătase roşie, cearşafuri albastre cum e cerul, brodate din belşug cu fir de aur – dar toate erau acoperite de praf. Ne-am aşezat în spate, aproape de foc. Lângă noi o curtezană se ruga de iubitul ei să n-o părăsească. Alături de ea, privind-o, era o tânără ucenică. De fapt, nu mai era chiar tânără, dar nici bătrână nu era – probabil de vârsta mea.

Curtezana era foarte frumos aranjată, cu părul strâns în vârful capului, uns cu grăsime şi împodobit cu ace de păr lungi cât nişte pumnale. Pe faţă avea un strat gros de machiaj alb. Până şi picioarele erau albe precum creta în penumbra din prăvălie. Unghiile picioarelor erau roşii, vopsite cu suc de fructe. A lăsat chimonoul pe spate şi atunci am văzut că avea un nume tatuat pe umăr. Şi-l făcuse singură, scrijelindu-şi pielea, după care pusese cerneală neagră pe rană.

Era numele celui care o părăsea.

Pe obrajii ei boiţi se prelingeau lacrimi mari. Curtezanele erau cunoscute pentru şmecheriile pe care le foloseau ca să pară că plâng „din dragoste“. Îşi smulgeau genele ori miroseau alaun. Dar lacrimile astea erau sincere. Bărbatul trebuie că era ultima ei speranţă.

Din păcate bărbatul a împins-o deoparte şi s-a ridicat. Nici nu plecase bine, că femeia şi-a acoperit faţa cu palmele; se dădea bătută. Lumina lămpii scotea în evidenţă numele iubitului, tatuat deasupra claviculei.

Ucenica ei a întins un deget şi a atins cicatricea neagră.

— Acu’ tre’ s-o schimbi, a zis cu voce piţigăiată.

— Da, da, a zis femeia pipăind tatuajul cu gândul aiurea. O să-l ard cu *moxa* şi după ce se vindecă îmi fac altul.

De data aceasta eram de aceeaşi părere cu *bakufu*. Cartierul plăcerilor era imoral. Însă nu din motivele pe care le pomeneau ei – că oamenii simpli se

bucurau de plăceri scumpe şi uitau de necazuri. Partea imorală erau suferinţele curtezanelor. Eisen a ghicit la ce mă gândeam.

— Uşile Casei Tamaya sunt din aur, dar înăuntru bântuie bolile lumeşti. Când se îmbolnăveşte o curtezană, proprietarii o bagă într-un coteţ de găini, a zis Eisen.

Eisen avusese şi el un bordel, dar arsese până în temelii. Nu-i părea rău. Era mai mult decât putea îndura, mi-a mărturisit. Şi oricum, nu se putea pune cu bordelurile ilegale.

— Proprietarii de bordeluri se duc la competiţii de sumo şi la teatru. Cât sunt ei plecaţi, administratorii lasă înăuntru hoţi şi criminali, pe oricine poate plăti.

Ochii îi străluceau. A întins mâinile pe masă până aproape să le atingă pe ale mele.

— E greu să rămâi om cumsecade pe vremurile astea, am zis eu.

— N-am mai auzit pe nimeni spunând aşa ceva. Adică eu aş fi fost mai onorabil dacă vremurile ar fi fost altfel? Şi tot om de treabă m-aş fi numit?

Întrebarea lui m-a făcut să râd.

— Greu e să ştii ce înseamnă a fi cumsecade.

— Sunt încredinţat că dreptatea e de partea ta şi că eu nu mai am ce aştepta de la viaţă, a zis el ridicând ceaşca de sake.

Avea o sinceritate cuceritoare. Trăia aproape de mizeria vieţii, îi simţea atracţia, îi cunoştea şi grozăviile. Şi cu toate acestea îi plăcea să picteze femei frumoase. Aici gusturile noastre se întâlneau.

— Beau în cinstea marilor lucrări de artă pe care ai putea să le faci, a zis ridicând ceaşca de sake, dacă n-ai fi ostatica voinţei tatălui tău.

Îmi aducea aminte de Sanba. Oare asta să fi fost calea spre inima mea? Pe poarta trădătorilor care nu sufereau să mă vadă atât de supusă Bătrânului? Am stat de vorbă până când clienţii au început să iasă din bordel, îndreptându-se spre poartă. Atunci am plecat şi noi. Lămpile erau ca nişte pietre pe care trebuia să calci ca să traversezi grădina cufundată în întuneric. Am ridicat ochii spre stele, dar în noaptea aceea şi din locul acela nu se vedeau. Am scrâşnit din dinţi fiindcă mă făcuse „neputincioasă“. Ca şi cum aş fi fost mama.

— Nu sunt neputincioasă. Refuz să fiu, am zis.

M-a luat de braţ cu un gest curtenitor.

— Ago-Ago, a spus zâmbind.

Iar era vorba de bărbia mea cea semeaţă. De încăpăţânarea mea. Înainte mă lua tata peste picior, acum venise rândul lui Eisen.

Am ieşit la braţ pe Poarta Mare, am trecut podul şi am urcat poteca şerpuită de pe colina Primping. Paşii noştri răsunau împreună, ceva ce nu mi se mai întâmplase. Întotdeauna mergeam singură sau în spatele tatei. Eisen mă ţinea de cot, iar mie mi-a venit în minte Tomei, fostul meu soţ. Apoi m-am gândit la femeia – necunoscută mie – cu care se însurase Eisen.

Am ajuns la docuri. Pe mal era un barcagiu. Lângă el, o barcă micuţă, cu acoperiş, sălta pe apă.

— Ia-i, a zis Eisen scoţând câteva monede din pungă. Ieşim să facem o plimbare.

M-am aşezat sub coviltir şi m-am înfăşurat bine în pelerină, în timp ce Eisen manevra vâsla ca să ne depărtăm de mal. Norii grei de zăpadă se oglindeau în apa nemişcată. Am trecut pe lângă gălăgioasele bărci-restaurant, luminate cu felinare ţipătoare şi printre bărcile închiriate cu ora, care erau într-un du-te-vino neîncetat, cât era noaptea de lungă. Ne-am îndreptat spre mijlocul râului, unde curentul era puternic şi se simţea mirosul adâncului. Zăpada cădea ca o perdea subţire şi se topea în apă.

Aici era mai frig. Eisen a lăsat jos vâsla, cu grija unuia care nu se simţea în largul lui. S-a ridicat în picioare şi barca s-a legănat rău de tot. Am pufnit în râs. Atunci s-a întors, şi-a strâns chimonoul la spate şi m-a tras spre căldura trupului său.

M-am pierdut, de parcă un duh – molcom, pământesc, pus pe şagă – a pătruns în mine şi a pus stăpânire pe sângele meu şi pe oase. Nu mă mai simţisem aşa. Îmi era frig, dar mă topeam, eram un roşu adânc. Eisen a întins braţele ca să mă ţină, dar era prea târziu. Ne-am prăbuşit amândoi pe fundul bărcii.

Era caraghios, ba încă ne mai şi lovisem. Ne-am dres glasul şi am schimbat câteva cuvinte politicoase, ca nişte străini care călătoreau împreună şi fuseseră trântiţi unul peste altul de un cutremur. Eram rezervaţi. Ne puneam la încercare unul pe celălalt. Apoi am încetat să ne mai prefacem.

Am devenit nesătui – lacomi şi egoişti. Nu mai trăisem aşa ceva. Am ţinut-o aşa, nu ştiu câtă vreme, până când s-a terminat. Eram ameţită, îngheţată de zăpada care cădea fără oprire. Şi Eisen părea zguduit de înflăcărarea care ne cuprinsese. Ne-a luat ceva vreme să ne venim în fire. Barca încă se legăna. Felinarul de la prova se hâţâna şi pâlpâia. Oricine ar fi văzut barca ar fi înţeles ce se petrecuse. Ne-am pus amândoi pe râs.

Eisen s-a ridicat în picioare şi, cu o figură demnă, şi-a legat chimonoul. M-am aşezat şi eu în genunchi ca să-mi leg obiul. O barcă a trecut aproape de noi. În ea am zărit două siluete întunecate. Se vedea că se grăbeau.

Eisen stătea cu vâsla în mână şi capul întors. Se ferea să mă privească în ochi. Norii se risipiseră şi în adâncul râului se vedeau stelele. Ne îndepărtaserăm mult de locul unde stătea barcagiul. Eisen a scos o înjurătură. Era nevoit să vâslească destul de mult ca să ne întoarcem la doc. Mie nu-mi păsa. Mi-am netezit hainele, aşezându-le aşa încât părţile umede să nu mă atingă. Apoi am aşteptat ca Eisen să ducă barca înapoi.

Fiindcă tata lipsea, eu eram cea care chivernisea banii. Îi număram cu mare grijă atunci când plăteam negustorii, spre deosebire de Hokusai, care îi arunca la picioarele oamenilor din cauză că i se părea că e sub demnitatea lui să umble cu bani. După aceea, schimbător cum era, se apuca să-i cerşească de la unul sau altul. Eu păstram banii primiţi pe lucrări şi îi ţineam ascunşi, împreună cu sigiliul lui, într-o cutie de mandarine, în spatele statuii sfântului Nichiren. Aşa ne ţineam în viaţă. Cu toate acestea, lui Hokusai nu-i plăcea să ţin eu banii. Când s-a întors după ce lipsise câteva luni, toate s-au schimbat.

Mai erau două zile până la Anul Nou. S-a întors de la Uraga pufăind, mirosind a aer rece, proaspăt. Eu înţepenisem de atâta stat în genunchi. Am sărit în sus ca să-l întâmpin, uimită de cum arăta. Dar un picior mă durea şi mă înţepa atât de tare, că nu m-am putut sprijini în el. M-am clătinat.

A început să râdă.

— Of, ce împiedicată eşti! Of, fata mea, nu te-ai schimbat deloc!

Poate că Eisen mă răsfăţase. Întotdeauna îmi spunea că-i face plăcere să mă vadă.

— Să-mi fie cu iertare, am zis, măcar că din glasul meu se înţelegea altceva.

— Ei, nu te întrista! Am venit să fiu alături de tine de Anul Nou. O să fim amândoi cu un an mai bătrâni. Eu o să am şaptezeci de ani.

Iar eu treizeci.

— Avem de făcut câteva vizite. Şi de adunat bani.

— Şi de plătit ce datorăm.

— Trebuie să luăm bani de la editor. Cele Treizeci şi şase de privelişti sunt atât de populare!

Era foarte mulţumit de el însuşi. Părea că şi-a recăpătat sănătatea. Ai fi zis că e la a doua tinereţe. Aş fi vrut să mă bucur, însă fierbeam de necaz. Oare el avea două vieţi, iar eu nici una? S-a aşezat şi a cerut ceai şi dulciuri. Am trimis un ucenic să le aducă.

În atelier se simţea un aer de sărbătoare. Mi-am aprins pipa, am băut sake şi l-am privit pe Hokusai care spunea poveste după poveste, bâţâind din cap. Dădea un adevărat spectacol, ce mai!

— *Beru* e de vină, am zis. Te-a făcut iar copil.

— Prostii. Eu sunt Bătrânul. Sunt cel mai bătrân om din oraş.

Mi-a arătat ultimele desene făcute pentru stampele cu Fuji. Voia să facă o serie mai mare, de patruzeci şi şase de stampe. După asta avea de gând să mai facă încă o sută.

— Dar ai să poţi concepe atât de multe? Şi fiecare altfel decât celelalte?

— Sigur, sigur. Am întinerit, n-ai zis chiar tu?

Într-adevăr, era ca înainte. Nu mai bolborosea. Ochii îi străluceau şi, în timp ce pe mine mă bătea gândul să merg la culcare, el nu mai avea răbdare să stea pe loc. Aveam ceva să-i spun. Nu îi mai spusesem nimănui până atunci. Un lucru care îmi făcea mare plăcere.

— Ştii la ce am să lucrez la anul? l-am întrebat întinzându-i o scrisoare de la editorul Suzanbo. Îmi cere să fac ilustraţiile pentru o nouă ediţie a cărţii *O sută de poezii celebre de o sută de poeţi*.

Tata mi-a smuls scrisoarea din mână şi a privit-o.

— A scris cerând ca Oei să facă ilustraţiile? Şi nu tatăl ei?

Am pus ochii în pământ şi am lăsat capul într-o parte.

— Trebuie să fie o greşeală.

Poate că vederea îi slăbise totuşi, fiindcă a fost nevoit să citească scrisoarea de mai multe ori. A ridicat ochii spre mine, caraghios în

nedumerirea lui.

— Chiar eşti încredinţată că aşa scrie? Eu nu cred. Ceea ce cred eu e că îţi cer să mă ajuţi să fac eu ilustraţiile.

Eu n-aveam nevoie să mai citesc scrisoarea. O citisem de multe ori.

— M-a angajat pe mine.

— Cum se poate? Trebuie să fie o greşeală. De ce îţi cer ţie să faci desenele, şi nu mie? a întrebat uimit.

— Fiindcă le place stilul meu, ce te miri? am răspuns cam tăios.

— Stilul tău? Ce ştiu ei despre stilul tău? Eu ştiu cum e stilul tău. Sunt tatăl tău. Stilul tău e stilul pe eu ţi-l dau. Nimeni altcineva nu-ţi ştie stilul.

Era din ce în ce mai supărat. A aruncat scrisoarea pisicilor. A umflat pieptul şi a pufnit.

— Suzanbo îmi cunoaşte stilul, am spus cât de blând am putut. Lumea mă ştie. Am ucenicii mei. Lucrez mult cât timp tu eşti plecat din Edo. Unde e scrisoarea?

Am luat-o din ghearele pisicilor care se jucau cu ea.

— Mi-a scris mie fiindcă vrea ca eu să fac ilustraţiile.

— Ba nu. Nu cred că e bine. Eu aş face o treabă mult mai bună, a zis tata.

— Diferită… am încuviinţat. Şi pentru mult mai mulţi bani, asta e sigur.

— Nu. Mai bună. Cu siguranţă mai bună. Pentru poeziile *waka*? Nici nu începe vorbă.

M-a cuprins mânia. Numai că eu nu aveam voie să fiu mânioasă. Doar el avea dreptul să se mânie. N-am lăsat să se citească nimic în privirea mea.

Hokusai a înţeles totuşi ce se întâmplă cu mine. A mai pufăit puţin şi s-a preschimbat cât ai clipi din copil în bătrân înţelept.

— Fiica mea, ştii că îţi preţuiesc stilul. Ţi-am spus în mai multe rânduri. Dar acum trebuie să ai încredere în mine. Am să preiau eu lucrarea. Dă-mi scrisoarea. Am să-i răspund lui Suzanbo că fac eu desenele.

29. Scene hazlii

Într-o noapte m-am trezit cu tata la uşă. *Atanda, atanda-bate*, am auzit afară. A intrat fără să mă salute. S-a învârtit prin cameră, mi-a luat pelerina

din cui şi a azvârlit-o cât colo, căutând ceva.

— Vasăzică te-ai încurcat cu Eisen? a zis gâfâind.

De unde ştia?

— Nu-ţi face sânge rău, Bătrâne. Nu e aici, i-am spus, dar el nu s-a oprit din căutat.

Aş fi vrut să vorbim luându-ne în zeflemea, ca pe vremuri, însă tata se purta ca un amant gelos.

În cele din urmă s-a aşezat şi i-am adus ceai. Când a întins mâna să ia ceaşca, mi-am dat seama că mă iertase, dar tot voia să mă dojenească.

— E însurat. Chiar n-ai învăţat nimic?

Lumea spunea că Eisen şi cu mine formam o pereche neobişnuită. Avea cu zece ani mai mult ca mine, era un afemeiat, un dezmăţat. Eu eram o fată bătrână morocănoasă, roaba tatei. Dar cât mai râdeam împreună! De câte ori puteam ne întâlneam la teatru. Voia să scrie şi el piese, numai că se încurca în prea multe explicaţii. I-am şi spus-o în faţă.

— Nu e nimic de explicat. Actorii vor doar să ia o poziţie spectaculoasă. N-au nevoie de cugetările tale!

M-am oprit şi am dus mâna la gură. Era un gest pe care îl făceau femeile ca să-şi pună frâu limbii. Să fi devenit şi eu sfioasă?

— Dar, te rog, nu lua în seamă sfaturile mele, i-am zis. Soţul meu nu mă asculta niciodată.

— De prost ce era, a zis Eisen, care cunoştea lucrările lui Tomei. Zi mai departe. Nu pot divorţa de tine fiindcă n-am avut plăcerea să mă însor cu tine. Te-aş ruga să-mi devii soţie, dar m-ai refuza, a zis el galant. Sunt un artist decăzut şi sărac, pe deasupra. Şi oricum – chiar mă gândeam dacă o să spună sau nu – sunt însurat.

— Un amănunt neînsemnat, am zis.

Datorită lui Eisen mi-am reluat obiceiul de a merge în ceainării. Beam împreună, vorbeam tare şi făceam glume grosolane. Curtezanele veneau şi se duceau, delicate ca nişte fuioare de fum risipite de vânt. Cenzorii erau pe urmele noastre, ca să ne pedepsească până şi pentru picturile care nu încălcau legea. Bărbaţii pictau *shunga* pentru clienţi particulari.

— Tu de ce nu pictezi *shunga*? m-a întrebat Eisen. Hokusai era unul dintre cei mai buni.

Băutorii de sake au pufnit în râs.

— De unde să ştie cum să picteze? E femeie, da’ zici că-i bărbat. Ce ştie ea despre iubire şi sex se poate desena pe un colţişor de hârtie.

Am zâmbit într-un fel care, trăgeam nădejde, avea să pară misterios.

— Dar îşi poate închipui, a zis Eisen, nevoit să-mi ia apărarea.

— Ar însemna să-i ceri prea mult, nu doar ei, ci oricărei femei.

Am lăsat capul într-o parte ca să-mi arăt nemulţumirea. Dar în drum spre casă nu mi-am putut ascunde amărăciunea.

Eisen mi-a dat curaj.

— Îşi imaginează că eşti o femeie bărbătoasă? Păi cine ar putea atunci mai bine decât tine să deseneze scene hazlii? Ştii ce gândesc şi femeile, şi bărbaţii.

A doua zi a venit să mă ia de cum s-a înserat. Ne-am dus la piaţa care apăruse lângă templul Asakusa. Ne-am aşezat sub un acoperiş de lemn, într-un restaurant micuţ care servea ceai *nara*. Ceaiul era turnat peste orez, aşa că primeai de fapt un fel de mâncare. Sakeul nu era bun, în schimb era ieftin. Eisen nu era în apele lui. Fata care ne servea a îngenuncheat alături de el şi i-a oferit încă un sake.

— Dacă vrei să te apuci de *shunga*, cred că te-aş putea ajuta să te documentezi, a zis.

Era o propunere. Când ne-am ridicat, Eisen s-a clătinat pe picioare şi m-a prins de cot.

— Hai, a zis. Mergem în camera mea.

Mergeam grăbiţi printre tarabele acoperite, fără să scoatem o vorbă, abia salutându-i pe artiştii pe lângă care treceam. Ce le-am fi spus dacă ne întrebau unde mergem?

— Ce serioasă eşti! a făcut el.

Întorcea cărbunii cu vătraiul ca să aţâţe focul. Locuinţa lui era mai elegantă decât a mea. Eu rămăsesem în picioare, înfăşurată în pelerină, pe care mi-o trăsesem peste cap şi urechi.

— Ei! a zis el. Ce mi-ai făcut? Nu eşti frumoasă. Nu eşti aşa cum ar trebui să fie o femeie. Uite, acum nu mă ajuţi să aţâţ focul… Şi cu toate astea te doresc.

— Am mai auzit toate astea, i-am răspuns. În afară de partea cu doritul.

A renunţat să vânture tăciunii şi a plecat de lângă vatră. Nici nu s-a întors bine că o flăcăruie roşiatică a izbucnit din cenuşă.

— Este triumful inteligenţei asupra trupului, a spus. Soţul tău a fost primul bărbat din viaţa ta? Ori am de-a face cu cineva care a început mai devreme?

— Chiar aşa.

— O fi fost Sanba? a încercat să ghicească. Era de-o vârstă cu tatăl tău, nu? Eu sunt mult mai tânăr, a încheiat luându-se singur în râs.

Camera începuse să se încălzească.

S-a apropiat de mine şi mi-a desfăcut chimonoul. Mi-a desfăcut şi rufăria. Şi-a coborât degetele pe pântecul meu rotund şi tare.

I-am pus o mână pe ceafă şi s-a aplecat, fremătând sub degetele mele. Gura, ochii şi apoi creştetul capului s-au atins de buzele mele. Mi-am tras chimonoul de pe umeri şi i-am apăsat capul pe piept. Sânul meu îl aştepta, cu sfârcul întărit.

— Unde ai învăţat să faci aşa?

— Nicăieri. M-a învăţat dorinţa.

Capul lui s-a mutat la celălalt sân.

— La fel?

Chimonoul îmi rămăsese la mijlocul pieptului, pe braţe, fiindcă era încă legat în talie. Fusesem iniţiată când abia ieşisem din copilărie, însă fata aceea murise odată cu Sanba. Acum eram femeie.

M-a întors cu spatele. Şi-a pus mâinile pe umerii mei şi le-a plimbat pe spate, pipăindu-mi şira spinării. Pielea mi se înfiora sub degetele lui.

Mă gândeam dacă se poate să leşini de dorinţă. Într-o piesă, da.

— Poate suntem într-o piesă, am zis.

— Eu, da, mi-a răspuns. Întotdeauna sunt într-o piesă.

Mi-a desfăcut şi mai mult chimonoul, descoperindu-mi pântecul. Am întins şi eu mâna şi l-am mângâiat pe pântec. Era încordat de parcă avea un

animal adormit sub piele. Mi-am arcuit spatele şi mi-am apăsat gâtul de pieptul lui. Şi-a lipit buzele de ceafa mea şi a gemut.

— Nu mai ştiu de mine, a şoptit.

Am desfăcut picioarele.

Aşa a început lucrarea noastră comună.

Eisen era înalt. Dacă stătea în picioare îmi puteam sprijini capul pe pieptul lui. Când tata nu era acasă, rămânea uneori toată noaptea. Seara, după ce terminam ce aveam de lucru, se apuca să bea. Beam şi eu un pic de sake. Apoi îi plăcea să facem dragoste. Îl priveam cu multă atenţie: picioarele cu muşchii încordaţi, când stătea deasupra mea; faţa, cu privirea fixă pe care o au bărbaţii când se apropie de punctul culminant. El închidea ochii. Eu îi ţineam închişi. Îi priveam mădularul, pe care nu mai avusesem prilejul să-l cercetez înainte. Neted şi umed, se mişca încet, asemenea unei salamandre oarbe.

Avea coapsele subţiri şi drepte, mult mai drepte decât alţi bărbaţi şi decât tata, care era crăcănat. Fesele nu erau tari sau rotunde, ci teşite, late şi netede. Şi pieptul era neted, cu sfârcurile mari, negre. Nu-şi scotea niciodată chimonoul, la fel şi eu. În cameră era frig, iar hainele aveau darul să ne aţâţe şi mai tare simţurile. Ţesătura moale aluneca pe piele, se deschidea şi lăsa trupurile fierbinţi să se atingă.

Eisen era slab. Eu aveam forme pline, dar îmi plăcea că el e slab. Îmi plăceau oasele picioarelor lui, şoldurile şi coatele osoase care mă împungeau, găsindu-şi locul pe pipăite. Eram mulţumită că nu se grăbea niciodată. Îmi plăcea cum se împingea în mine şi felul cum se încorda şi se înmuia la sfârşit, ca un peşte scos din apă.

Mă simţeam bine cu el şi îl găseam oricând voiam, aşa că ne-am obişnuit să ne întâlnim des. Nu eram îndrăgostită de el, aşa cum fusesem de Sanba şi, cum mi se părea uneori că fusesem de doctorul olandez, măcar că nu-l văzusem decât de trei ori, preţ de câte o jumătate de ceas, cu cinci ani în urmă. Era o nesăbuinţă să te îndrăgosteşti, spunea tata, o modă, o amăgire cu care se îmbătau curtezanele ca să mai uite de grozăvia vieţii de zi cu zi.

Nu împărtăşeam aceleaşi vise sau dorinţe. Cu Eisen nu era vorba decât de satisfacerea unor nevoi. Eliberată de gândul că trebuie să-i fac pe plac

fiindcă îl iubeam, făceam tot ce-mi trecea prin cap. Era cu totul altceva decât să mă dau, să mă supun sau să mă las moale, să fiu ascultătoare, crezând că aşa am să aţâţ dorinţa bărbatului. A fost o întâmplare că am aflat că pot să mă tăvălesc pe saltele rămânând cu mintea limpede şi satisfăcându-mi curiozitatea.

— De ce nu încerci din faţă? l-am întrebat odată când se ţinea după mine. Nu înăuntru, afară, doar atât.

— Te pricepi la şmecherii de curtezană, a mormăit şi a făcut cum i-am spus, prăpădindu-se de râs.

— Habar n-am de nimic! De nimic! Încerc doar să mă simt bine.

Mi-a povestit despre femeile care rămâneau indiferente la atenţiile bărbaţilor şi citeau cărţi în timp ce făceau dragoste. Eu eram taman pe dos. I se părea că-i dau multă atenţie, nu că prea puţin mă interesa. Şi aveam idei pentru scenele hazlii în timp ce făceam „dragoste“.

Am încercat să stau deasupra şi i-a plăcut şi aşa.

— Trebuie să ţin minte, a mormăit în timp ce eu îmi desfăceam chimonoul la piept şi mă aplecam spre el. E chiar foarte bine.

Datorită ţesăturii moi şi a imprimeurilor atrăgătoare, chimonourile stârneau simţurile. Mă simţeam ca în imaginile pe care le desenam de atâta vreme.

Împreună cu Eisen am acceptat o comandă pentru *shunga*. Cumpărătorul, persoană particulară, îşi putea permite cincisprezece imagini mari, în patru culori. Voia să vadă o istorioară prostească, intitulată *Un cuplu în imagini*. Mi-am amintit ce văzusem pe vremea când eram o copilă. In bordelul lui Shino văzusem oameni tăvălindu-se pe saltea, bărbaţi călărind femeile şi picioarele acestora, ridicate în aer.

Am fost bine plătiţi şi o vreme am avut mâncare din belşug. Tata se întorsese la Uraga şi îi trimiteam bani. Am primit şi alte comenzi. Când am găsit desenele lui tata de cupluri surprinse în diferite poziţii, le-am folosit. În acelaşi timp, felul meu anume de a vedea lucrurile a început să transpară în desene. Personajele mele aveau forme mai rotunde decât ale lui Hokusai. Lumea era un vas de sticlă cu peşti coloraţi, iar bărbatul – oricare ar fi fost el – era afară, privind înăuntru. Femeia era înăuntru, înotând şi izbindu-se

de peretele de sticlă. Poate era pe cale să se înece. Robele se umflau în jurul lor.

Am compus o povestioară despre o curtezană şi clientul ei care au luat o bărcuţă acoperită şi au ieşit pe râul Sumida. Bărbatul i-a dat nişte bani barcagiului ca să-i lase singuri în barcă şi să aştepte pe mal. Eisen a scris dialogurile. A fost nevoie să-i amintesc să nu le facă prea lungi.

Curtezana: Ce probă frumoasă. Mai dă-mi unul, mai dă-mi un harpon.
Bărbatul: Cârma la stânga! Cârma la stânga!
Curtezana: Aşa? Aşa?

La scurtă vreme după aceea oamenii stăpânirii au interzis bărcuţele cu coviltir. Nu era voie să fie folosite decât în zilele cu ploaie sau ninsoare, şi doar pentru transport.

Veniseră vremuri încă şi mai grele.

Am semnat împreună o carte de *shunga*. Pe copertă am scris cu caractere de-o şchioapă *In-yo wago gyoku mon ei*, adică *Lucrare făcută de un bărbat şi o femeie*. *Gyoku-mon* înseamnă „giuvaier“. Femeia era un bun, un giuvaier al lui *mon*, „poartă“ sau „nume“. La una dintre pagini un bărbat şi o femeie făceau dragoste sub o masă-sobă. Pe plapumă am desenat o carte, gata să cadă de pe masă. În colţul din dreapta sus al cărţii pictate am adăugat: „Scrisă de Shishiki Gankou şi Josei Insui“.

Shishiki Gankou era unul dintre numele tatei; i-l vânduse lui Eisen când avusesem nevoie de bani. Josei Insui însemna că pictorul e o femeie, Ei.

Eisen a fost cel care m-a convins să semnez cărticica desenată cu numele meu.

N-a trecut multă vreme şi Eisen şi cu mine am primit un contract pentru o altă carte, care urma să se cheme *Bucuria trupească a femeii*. Ne băteam capul ce să desenăm.

— Ce-ar face-o pe o femeie fericită? a întrebat Eisen.

— Şi aibă un iubit cu multe degete care să o ducă la extaz fără să o pătrundă.

Aşa ne-a venit ideea unui calamar.

Istorioara noastră pornea de la un basm popular. Eroina era o scufundătoare *ama*[10] care fusese răpită şi dusă la palatul Regelui de sub Mări, escortată de un calamar şi fiul lui. Calamarul a întrebat-o pe *ama* ce i-ar plăcea şi femeia i-a cerut să facă dragoste cu ea. În basmul popular femeia se sacrifica pentru plăcerea calamarului care o păzea. În istorioara noastră însă, *ama* era o femeie îndrăzneaţă. S-au oprit la adăpostul unor stânci şi calamarul a satisfăcut-o, folosindu-se de gura lui mare şi de cele opt tentacule.

10 Pescuitoare de perle sau fructe de mare.

Eisen a scris un dialog grotesc, aşa cum ştia el, şi l-a înghesuit în jurul trupului culcat al femeii şi al capului umflat al amorezului, pe care le-am desenat eu.

Calamarul mare: Dorinţa mi s-a împlinit în cele din urmă, în ziua asta de neuitat. În sfârşit te-am prins! Lindicul tău e umflat şi plin. Ce grozav! Nimeni nu-i ca tine!… Tentaculele se împletesc afară şi înăuntru. Cum îţi place?

Femeia: Aşa. E bine, e bine. Aaah! Da, mă gâdilă. În curând n-am să mai simt nimic între coapse. Ooooh! Toate hotarele s-au şters! Mă topesc!

Calamarul mic: După ce termină tata vreau să-mi frec tentaculele de blăniţa ta până când ai să te topeşti…

Am dus desenul la tipografie. Editorul şi-a închipuit că îl făcuse tata.

— Şi Hokusai ăsta! Are o imaginaţie grotescă! Cum i-or veni astfel de orori în minte? a zis el clătinând din cap, dar a luat desenul. O fi mers prea departe de data asta? mormăia el. Biata *ama* e încremenită de groază.

— Nu, nicidecum. E în extaz, l-am asigurat eu.

30. Semnul păsării de noapte

Cu tata care pufnea şi dădea din picioare la celălalt capăt al camerei, somnul nu s-a prins de mine. Dimineaţa l-am găsit lucrând, aşezat în

genunchi. Chicotea pentru sine în timp ce-l desena pe zeul norocului. Mulţumit şi pus pe şotii, Hotei semăna destul de mult cu Hokusai însuşi.

Am ieşit pe străduţă şi, cu mâinile în şold, am ridicat faţa spre cer. Apoi m-am aplecat şi am lăsat capul până aproape de glezne. M-am lăsat în jos, m-am răsucit şi m-am întins, făcând mişcările pe care le învăţasem de la Shino cu ani în urmă. Voiam să-mi recapăt buna dispoziţie.

Cu siguranţă că venea o nouă primăvară. Simţeam pe piele căldura soarelui, căldură adevărată, nu o părere, aşa cum fusese cu o săptămână în urmă. Vecinii de pe străduţă porniseră obişnuitele pregătiri pentru Anul Nou. Femeile zdrobeau orezul ca să facă găluşte *mochi*. Vecinul împodobea intrarea cu ramuri de pin şi tulpini de bambus.

— Vasăzică Bătrânul s-a întors? a strigat către mine.

— De unde ştii?

A venit noaptea, înfăşurat în pelerina care-l face nevăzut.

Adevărul e că îl recunoşteai de la depărtare după felul cum mergea sprijinindu-se în baston şi cum bombănea fără încetare.

— Ha, ha, ha! A adus cu el şi sacii de bani fără fund?

— Ce bine ar fi fost!

Când eram singură nu prea vorbeam cu oamenii. Sunt încredinţată că mă credeau posacă şi neprietenoasă. Dar, după întoarcerea tatei, cu toate că la început nu m-am bucurat, n-am mai fost atât de morocănoasă. Avea darul să mă deschidă către lume.

— Te apuci de curăţenie astăzi? m-a întrebat femeia, timidă.

Exista obiceiul ca oamenii să cureţe casa de sus până jos, să-şi plătească datoriile şi să adune toate sumele cuvenite, ca să poată începe un an nou purificaţi. În acea zi şi în următoarea trebuia să aerisesc toată casa, să spăl aşternuturile, să mătur pânzele de păianjen şi să adun învelitorile de mâncare înghesuite de pisici prin colţuri. Şi pe deasupra mai erau şi datoriile de plătit. Am intrat să stau de vorbă cu tata.

— Tată, avem de vorbit despre bani.

— Bărbiţă, mi-a zis el bucuros, am făcut un desen frumos al zeului norocului. O să aibă grijă de noi.

— O avea el grijă, dar nu de noi. Suntem înglodaţi în datorii.

— Ce neplăcut, a făcut el fără să-mi dea prea multă atenţie, cu un ochi la desen. Nu-i nimic nou sub soare.

— Astăzi o să vină cămătarii. Nu mă duce capul de unde am putea face rost de bani.

M-am dus la statuia sfântului Nichiren şi am scos hârtiile din spatele ei. Aceia erau toţi banii noştri: două sute de *mon*, pe care i-am şi arătat.

— Ei, atunci a venit vremea să ne schimbăm locuinţa.

M-am luat cu mâinile de cap. Iar pe drumuri? Singura parte bună e că scăpam de făcut curat prin toată casa. Dacă plecai din cartier, negustorii te mai iertau de micile datorii.

— Aşa zici?

— Da, da, fără îndoială. Trebuie să ne găsim un loc nou de unde să privim lumea. Poate nu ţi-am mărturisit, dar dintotdeauna mi-am dorit să locuiesc la Fukagawa.

Vorbea de un loc aflat în centrul oraşului, lângă templul Mannen şi Podul Veşniciei.

Dacă mă gândeam mai bine… Era un pod frumos, arcuit. Iar mutatul ne-ar fi scăpat de o grămadă de necazuri. Pe lângă datorii şi murdăria care se adunase în casă mai era şi Băiatul Monstru. Fiindcă era singura rudă de parte bărbătească în viaţă, tata răspundea şi de datoriile Băiatului Monstru. Iar acesta aflase unde stau atunci când ne mutaserăm înapoi în Asakusa. Dacă plecam, i-ar fi luat ceva vreme până ne găsea din nou.

— Bine, atunci plecăm.

Ne-am apucat să scriem. Hokusai a lăsat instrucţiuni mai multor editori, iar eu le-am trimis vorbă lui Eisen şi învăţăceilor mei.

Apoi ne-am strâns lucrurile şi în câteva ore eram plecaţi. Vecinii ne priveau lung: ştiau prea bine că nu ne mai întoarcem.

În Fukagawa am găsit nişte camere abia curăţate. Proprietarii plecaseră chiar în ziua aceea. Pesemne erau tot unii ca noi, care voiau să se ferească de cămătari.

Ne-am aranjat saltelele şi vasele cu vopsele. Eu am ieşit ca să aduc apă de la fântână când am dat cu ochii de Eisen.

— De mine nu te poţi ascunde! a zis cu vocea lui bubuitoare.

Am zâmbit, pentru prima oară în ziua aceea.

— Nici n-am avut de gând.

L-am poftit înăuntru ca să-l salute pe tata, care era deja aplecat peste o lucrare, mai fericit ca oricând.

— Se întâmplă să am câţiva prieteni artişti prin partea locului. Haideţi cu mine. Dăm o petrecere de uitare a anului ce se încheie.

Într-o ceainărie aflată câteva străzi mai încolo, oamenii ştergeau amintirea anului vechi şi îl întâmpinau pe cel nou, ajutaţi de numeroase vedre de sake. Am băut şi eu. Tata însă a vrut numai câteva ceşti de ceai slab, după care a plecat la templu. Avea să stea acolo, îngânând rugăciuni, până când suna clopotul. Bătea de o sută opt ori, câte o dată pentru fiecare viciu omenesc.

— I-ai spus că vrei să te semnezi? m-a îmboldit Eisen.

— Nu.

Îmi era peste putinţă, dar trebuie să recunosc: întrebările lui Eisen mă făcuseră să visez cu ochii deschişi. Am început să mă gândesc cum ar fi dacă aş ajunge, aşa cum fusese Hokusai – şi s-ar putea să ajungă din nou, mulţumită stampelor cu muntele Fuji – cea mai renumită artistă din Edo.

În seara aceea aproape că n-am scos o vorbă.

Îi priveam pe ceilalţi artişti, celebri şi ei, fiecare în felul lui. Erau aşezaţi în colţul camerei, sprijiniţi cu spatele de perete pe ambele laturi. Îşi spuneau părerile cu glas tare, convinşi de adevărul propriilor vorbe. Nu strigau, căci nu aveau nevoie. Ori de câte ori deschideau gura, ceilalţi amuţeau. Pe feţele lor se citea mulţumirea. Rosteau păreri, glume, ordine, întrebări şi întindeau braţele făcând semne fetelor care serveau: adu-mi, adu-mi un castron de orez, adu-mi sake, adu-mi laudele celorlalţi.

Cum să pot intra în rândurile lor? Femeile se ţineau deoparte, stăteau în genunchi, cu spatele drept şi tăceau. Aveau guriţe roşii, strânse. Apucau fărâme de mâncare şi le înghiţeau aproape fără să se vadă.

Mi-am amintit de Mune şi de prietenele ei. Erau mai încrezătoare în forţele proprii, căci aparţineau păturii negustorilor. Însă talentele lor erau ascunse, la fel ca trupurile lor. Dacă îi făceam un compliment unei ucenice, spunea că nu e adevărat. Se dădea la o parte din faţa unui bărbat şi îi asculta

părerea, ba chiar îl măgulea. „Bărbatul e superior, femeia inferioară.“ Era literă de lege.

M-am gândit la semnătura mea. Aveam oare într-adevăr nevoie de aşa ceva? Să înlocuiesc semnătura lui? Editorii ştiau că „Iitsu“ înseamnă Oei. Lumea încurca lucrările lui cu ale mele. Nici Hokusai nu le mai deosebea prea bine. Şi nici măcar eu. Dorinţa mea de a fi cunoscută era doar un semn de vanitate, unul dintre viciile despre care aveam să auzim în scurtă vreme.

La miezul nopţii ne-am dus la templu ca să ascultăm clopotul bătând. Într-adevăr, a bătut de o sută opt ori şi fiecare dangăt mi-a mers drept la inimă.

A doua zi de dimineaţă Hokusai nu se simţea prea bine. Buna dispoziţie de cu o zi înainte se ştergea văzând cu ochii. Stătea întins pe saltea şi mă privea cum mânui pensula. Când a văzut cât de tari erau culorile amestecate de mine, a murmurat:

— Prea multă culoare.

Am mârâit. Ce puteam să-i zic?

— Ştii la ce m-am gândit? a spus. Ce-ar fi să pictezi una dintre cele *O sută de privelişti ale muntelui Fuji*?

— Seria aia e a ta.

— E a mea, dar eu sunt tatăl tău! Vreau să o împart cu tine. De ce nu faci priveliştea de Anul Nou?

— Fiindcă vreau să mă ocup de comenzile pe care le primesc eu. Am vrut să fac poemele *waka* şi mi le-ai furat.

Nu-mi venea nici mie să cred că rostisem acele cuvinte.

— Iar dezgropi morţii?

Trăia tot timpul în prezent, pe când eu îmbătrâneam cu fiecare zi.

— Da.

Atunci a încercat să mă îmbuneze.

— Hai, fă una. Fă-o pe asta.

Se spune că e de bun augur dacă, de Anul Nou, vezi o vânătă, muntele Fuji sau un şoim. (Poate vă întrebaţi de ce o vânătă. Poate fiindcă seamănă cu mădularul bărbătesc? Ori poate fiindcă shogunul Ieyasu se dădea în vânt

după vinete, sau poate fiindcă numele lor sună precum cuvintele „o mare împlinire“?).

Am desenat un şoim negru în prim-plan şi muntele Fuji profilat neclar în depărtare. Şoimul ucidea un fazan. Pasărea de pradă şi victima ei erau cocoţate pe o vânătă. Era mica mea glumă sinistră. Cele două păsări erau atât de încolăcite, că nu puteai să-ţi dai seama care e una şi care cealaltă. Şoimul prinsese de gât fazanul al cărui cap atârna rupt într-o parte, cu ochii larg deschişi.

Desenul meu nu se potrivea cu celelalte din serie.

— Ce s-a întâmplat cu Hokusai cel pus pe şagă? se minunau oamenii. De unde viziunea asta înspăimântătoare despre Anul Nou?

Anul acela Nou a venit şi a trecut, urmat de altul şi altul. Nu mai ţineam numărătoarea decât ca să pot spune că purtarea tatei era tot mai lipsită de noimă pe măsură ce înainta în vârstă. A pictat cele patruzeci şi şase de privelişti ale muntelui Fuji. S-a apucat să lucreze la următoarele o sută de stampe. Îşi închipuia că publicul nu avea să se mai sature de ele. Şi poate că aşa ar fi fost, numai că editorul a rămas fără bani şi matriţele n-au mai fost tipărite.

O dimineaţă de primăvară. Îmi plăcea să mă trezesc devreme, la ora când călugării rătăcitori ieşeau pe străzi la cerşit. Când vânzătorii de tofu îşi aşezau cărucioarele. Proprietarul băii aprindea focul sub cazan. Îmi plăceau mirosul lemnului şi trosnetul buştenilor arzând. Îmi plăcea să aud clinchetul banilor care treceau dintr-o mână în alta. Le priveam pe fetele de la ceainărie care se duceau la lucru. Comandau cantităţi uriaşe de mâncare de la tarabe, cu toate că nu-şi puteau permite să cheltuie atâţia bani.

Am ieşit în stradă. Eram din nou singură. Hokusai plecase iar la drum, fără să ţină seama de vârsta pe care o avea. Eram liberă să fac tot ce pofteam, aşa că mi-am petrecut ziua traversând canalele din Edo, oprindu-mă în pieţe, la tarabele cu cărţi şi în ceainării. Spre sfârşitul după-amiezii mi-am îndreptat paşii spre Yoshiwara. Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul când am făcut câţiva paşi pe pod. Crescusem mergând pe aceste străzi. Îmi era drag locul acesta neobişnuit, care făcea parte din shogunat, dar cu toate

acestea i se opunea. Îmi era drag felul acela de împotrivire îndârjită, cu toate că sortită pieirii. Îmi erau dragi negustorii gălăgioşi, sărbătorile şi atracţiile ţipătoare, curtezanele preumblându-se cu castele de păr pe cap şi amestecul de frumuseţe şi cruzime.

Paşii m-au purtat aproape fără voia mea spre străzile sărăcăcioase, spre bordelurile de la marginea canalului, unde, odată cu apusul soarelui, femeile îşi luau locurile din spatele zăbrelelor de lemn. Cu toate că erau tinere şi slăbuţe aveau mişcări greoaie. Se ajutau una pe alta, sperioase ca nişte păsări. M-am înfiorat văzând cum se înviorează una dintre ele atunci când un client s-a apropiat de zăbrele şi i-a făcut semn. În lumina slabă a felinarului, umbrele întunecate ale zăbrelelor desenau linii negre pe trupurile femeilor. Sub stratul gros de suliman alb care le acoperea feţele se vedeau obrajii veştejiţi de plictiseală. Purtau părul adunat în vârful capului, prins cu mai multe ace, *bin-sashi*, care ieşeau în afară ca spiţele unei roţi deşucheate. Shino cea dispărută ne învăţase cum să ne apărăm folosindu-ne de aceste ace de păr. Încă îmi mai aminteam paşii „dansului“.

Mune începuse să-mi facă rost de comenzi de portrete ale femeilor din Yoshiwara. Ea şi mama ei, Hokumei, erau mijlocitoarele mele. Nu ştiam cine erau amatorii de artă care cumpărau tablourile. Era un mister, dar, atunci când venea o comandă, primeam şi o mare sumă de bani pentru culori şi foiţă aurită, aşa că îmi făcea plăcere să lucrez. Veneam în Yoshiwara ca să privesc, dar nu desenam decât atunci când eram singură acasă. Curtezane citind la lumina stelelor, curtezane aşteptând în spatele zăbrelelor de lemn – acestea erau subiectele mele preferate. Nu foloseam culori subtile: negrul era negru, părţile luminate erau de un alb tare, nimic nu putea fi ascuns. Privitorii erau desenaţi din spate, cu feţele ascunse sub eşarfe negre, şi dincolo de ei femeile pe care le priveau, topindu-se în lumina puternică a lampioanelor atârnate de tavan.

Ce fel de oameni eram ca să născocim acest soi de femei educate doar ca să facă plăcere bărbaţilor? Îi pusesem întrebarea şi doctorului olandez. Iar acum puneam din nou aceeaşi întrebare oricui voia să-mi vadă lucrările. Cine eram noi ca să le forţăm să fie rugătoare? Să stea la vedere învelite în baloturi de ţesături, cu feţele acoperite de suliman alb, crăpat ca pământul uscat? Să vorbească şi chiar să gândească precum copiii, ca nişte simple

obiecte – ceea ce şi erau la urma urmei. Cine eram noi să sucim în aşa măsură nişte vieţi?

Ori de câte ori le vedeam, mă ducea gândul la viteaza şi delicata Shino, care îmi fusese soră şi mamă totodată, aşa cum surorile mele şi mama mea nu ştiuseră să fie. Puterea ei o ajutase să treacă până şi prin ritualul zăbrelelor de lemn şi să-şi găsească un soţ. Şi tot puterea ei o îndepărtase de mine. Fără îndoială că orbul avea grijă de ea. Dar oare cum suferea să o atingă cu mâinile lui umflate? Cum suferea să o pipăie cu degetele groase? Şi ce înţelegea din sentimentele unui orb, atât de diferit de tata, cu ochii lui râzători, care vedeau tot?

Mitsu, de la care veneau toate veştile, ne spusese că afacerea orbului ajuns cămătar mergea foarte bine.

— Are o clientelă de prima mână, nici n-aţi crede, spusese ea făcându-ne cu ochiul mie şi lui Eisen. Femeia aia e din nou pe vârful dealului. S-a întors de unde a plecat, numai că acum nu mai are familie nobilă. Doar banii o ţin acolo, aşa-i?

Trecuseră mulţi ani de atunci. Am găsit douăzeci când i-am numărat. O viaţă de om. Îmi închipuiam că nu mai însemn nimic pentru ea. Eram copilul iubitului ei tainic, iubitul pe care fusese nevoită să-l părăsească şi care o părăsise la rândul lui. Ştiam că tata n-o uitase fiindcă nu mai avea altă femeie. Dar nu încăpea îndoiala că ea ne uitase. Ne schimbam des locuinţa şi în felul acesta ne pierdeau urma atât cei nedoriţi, cât şi cei doriţi.

Şi totuşi, într-o zi, parcă răspunzând dorinţei mele, mi s-a ivit în cale.

Mergeam pe malul canalului din spatele străzii Yoshida, un loc puţin umblat de lângă Nihonbashi. Pe chei era o spălătorie părăsită, unde oamenii din partea locului veneau ca să spele legumele sau rufele. Alături era o prăvălie care vindea tăieţei, unde mergeam să cumpăram hrişcă. Proprietarii, soţ şi soţie, se încăpăţânau să ţină deschis, cu toate că abia dacă le pica un client. În ziua aceea am descoperit că fuseseră nevoiţi să închidă prăvălia.

Mergeam încet. Un poliţist a fluturat spre mine bastonul, îndemnându-mă să grăbesc pasul, şi apoi a salutat. Ultimul incendiu care pustiise Yoshiwara izbucnise tocmai într-o astfel de casă. De aceea făcea de pază în locul acela.

M-am oprit la podeţul care traversa apa liniştită a canalului. Era seară, luna se ridicase sus pe cer. Se strecurase printre acoperişuri şi acum se odihnea în apa tăcută, luminând puţin acest loc mohorât.

Am văzut o femeie ieşind pe uşă şi luând-o pe străduţă, pe lângă perete. Era înfăşurată într-o pelerină şi mergea iute, ca o pisică, dar spatele ei lung, drept, mi-a atras atenţia. Până să-mi dau seama, vorbele mi-au ieşit de pe buze.

— Shino!

N-a întors capul. Nici nu s-a oprit, ci doar a încetinit puţin pasul.

— Shino! Sunt eu, Ei.

— Ştiu, a zis. E greu să-ţi uit glasul.

În clipa aceea am înţeles că se ferise să dea ochii cu noi.

— Nu vrei să te uiţi puţin la mine? am spus încet.

Trecuseră atâţia ani. Eu aveam treizeci şi şapte, ceea ce însemna că ea împlinise patruzeci şi şapte. Dar de mers mergea ca o fetiţă.

— Te-am supărat în vreun fel?

A întors privirea spre străzile luminate, gemând de lume. A băgat mâna în mânecă, de parcă ar fi căutat ceva.

— Nu te opri aici, mi-a spus. Ai să mă dai de gol.

S-o dau de gol? Faţă de cine? Nu înţelegeam nimic. Era o femeie liberă şi probabil bogată.

— Mergi înainte, mi-a ordonat.

Am luat-o înainte, trecând la câţiva paşi de ea.

— Soţul meu nu ştie că sunt aici.

M-a năpădit din nou vechea ură faţă de orb.

— Putem să ne vedem undeva?

— Astă-seară, nu. Vino mâine. Văd eu cum fac. Du-te la casa de unde m-ai văzut ieşind, la apusul soarelui. Ai să vezi nişte lumânări. Ia-te după ele.

Când m-am apropiat de canalul îngust, am băgat de seamă că fosta prăvălie unde se vindeau tăiţei şi pe care o credeam părăsită avea o mică firmă de lemn pe care scria „Semnul păsării de noapte“. Ferestrele de hârtie luceau; era limpede că înăuntru ardeau lumânări. Mi-am apropiat obrazul de uşă, am râcâit cu unghia şi am spus în şoaptă:

— Bună seara.

Uşa s-a deschis. Opt capete de femei s-au întors înspăimântate spre mine.

— Nu aveţi de ce să vă temeţi, a zis Shino.

Stătea în mijlocul unui grup de femei care arătau ca vai de ele. Fiecare era aşezată pe câte un butoiaş de sake. Ţineau în mâini oglinzi în care se reflectau limbile de foc ale lumânărilor, alergând prin cameră ca nişte păsări galbene.

Shino, legată cu un şorţ, de-abia dacă mi-a aruncat o privire. Avea în mână o pensulă şi un bol cu praf de orez cu care boia obrajii veştejiţi ai unei femei.

— Iartă-mă că nu ţi-am spus mai multe ieri, a zis ea voioasă. Dar, de vreme ce prostituatele sunt în afara legii, să le ajuţi e la fel de ilegal. Soţul meu nu e de acord.

Am văzut feţele urâţite de cicatrici, însemnate de vărsat, gurile ştirbe – cusururi care dovedeau că aveam în faţa mea nişte păsări de noapte. Dar femeile râdeau şi erau îmbujorate. În cameră ardea un vas de cărbuni şi era cald. Shino era ajutată de o femeie care desena guriţe delicate în locul buzelor subţiate care abia se mai vedeau. O femeie a luat un pic de ceară moale de la lumânare, a frământat-o între degete şi şi-a lipit-o pe nas, al cărui vârf fusese mâncat de sifilis, îmi închipui. A potrivit cocoloşul de ceară, a mai adăugat puţină şi a netezit-o cu vârful degetelor. Mă întrebam cât timp avea să rămână lipită de nas.

— Vasăzică ăsta e viciul tău, am zis, refugiindu-mă în ironia aspră moştenită de la tata. Bravo. Puteam să bag mâna în foc că nici acum nu te porţi frumos.

— Iar limba ta a rămas la fel de ascuţită, mi-a întors ea vorba.

Aş fi vrut să o strâng în braţe, dar nu îndrăzneam în faţa celor opt femei cu feţe pe jumătate aranjate.

Figura prelungă a lui Shino era mai plină acum. Cât despre puterea ei, acum nu şi-o mai ascundea. Nu-şi mai ascundea privirea, ci te privea drept, cu un zâmbet abia schiţat. Nici acum nu mă obişnuisem cu înfăţişarea ei de femeie măritată, cu sprâncenele rase şi dinţii înnegriţi cu vopsea. Părul ei, altădată negru ca tăciunele, încărunţise în vârful capului şi la tâmple, dar cocul larg avea încă aceeaşi culoare.

— Îţi prieşte viaţa de femeie măritată, am recunoscut eu. Să ştii însă că, şi după atâta vreme, tot simt că am fost dată la o parte pe nedrept.

— Nu eu am dorit să se întâmple astfel. Dar altminteri nu se putea.

Să renunţe la tata, mai înţelegeam. Dar la mine? De ce şi la mine? Să fi fost orbul atât de răzbunător? N-am cutezat să întreb.

— Eşti mulţumită? am întrebat amândouă în acelaşi timp.

Feţele fleşcăite, vopsite doar pe jumătate, s-au strâmbat de râs. Nu-mi venea să vorbesc în faţa lor, dar îmi dădeam seama că Shino n-ar fi vrut să lase treaba neterminată.

— Sunt foarte mulţumită, a zis.

— Şi eu la fel. Dar preacinstitul tău soţ? am spus fără nici o umbră de ironie.

— E bine, cu voia zeilor. Iar tatăl tău?

— Bătrânul călătoreşte mult. Cele *Treizeci şi şase de privelişti ale muntelui Fuji* au avut mare succes, iar el se bucură de o sănătate înfloritoare, în ciuda vârstei.

— Uimitor, a murmurat Shino. Mi-ar plăcea să-mi povesteşti mai multe despre tine, însă femeile trebuie să se pregătească. Se lasă seara şi trebuie să iasă pe stradă.

Femeia care se străduia să-şi umple cu ceară gaura din nas a cerut să fie ajutată. Shino aranja părul alteia, răsucind şuviţele încurcate şi prinzându-le cu ace în vârful capului. M-am oferit să o ajut şi aşa am ajuns să îndes cocoloaşe de ceară într-un nas mâncat de sifilis. Când am terminat, atât pasărea de noapte, cât şi eu însămi eram mulţumite.

— Te pricepi să mânui pensula. Desenează buze, fă-le mici şi roşii.

Îmi închipui că femeile acelea fuseseră frumoase odată, sau cel puţin îndeajuns de frumoase cât să se poată vinde. În halul în care arătau acum, nici un bordel nu le-ar fi primit. Shino le ajuta să arate îndeajuns de bine cât să găsească pe stradă un client care să le dea câţiva bănuţi. După ce au plecat, destul de binedispuse, în căutarea muşteriilor din seara aceea, m-am aşezat pe o ladă de orez şi am luat ceaşca de ceai oferită de Shino.

— Mâine vor avea ce să mănânce, a zis.

— Le ajuţi să-şi găsească de lucru.

— Dacă ar avea de ales, ar face altceva. Fiecare zi aduce un pic de speranţă, chiar şi machiajul înseamnă o speranţă.

O ascultam cum îmi vorbea cu ochii strălucind. Îşi făcuse nişte planuri. Se străduia să-l convingă pe proprietarul unui bordel să îi îngăduie deschiderea unui spital.

— Te rog să mă ierţi că am fost atât de secretoasă. Soţul meu pune uneori pe cineva să mă urmărească.

Bănuiam că era ruşinat din pricină că Shino fusese curtezană.

— Ba nu. Ca să lucreze, capătă autorizaţie de la shogun. Ceea ce fac eu îi pune în primejdie afacerea. Dacă s-ar afla că suntem prietene ar fi încă şi mai rău. Atelierul Steaua Nordului e privit cu ochi bănuitori. Hokusai pictează în stilul occidental, ba mai şi vinde lucrări străinilor.

— Nu ţi-e teamă să le ajuţi pe femeile de noapte, dar ţi-e teamă să te vezi cu noi? am întrebat eu adânc rănită, cu lacrimi în ochi.

— Să ştii că nu te-am uitat, a zis Shino. Cumpăr orice lucrare de-a ta – stampă, carte, chiar şi *shunga*.

— Chiar dacă sunt semnate de tatăl meu? m-am mirat eu.

— Ştiu să le deosebesc.

N-am vrut să mă supun interdicţiei impuse de Shino. Când şi când mai treceam pe lângă prăvălioară. Desenam guriţe stacojii, iar cu un brici micuţ bărbieream cefele femeilor care voiau să aibă păr doar în două locuri, asemenea fecioarelor. De fiecare dată mă dădea afară pe uşă cât putea de repede. Ultima oară s-a supărat de-a binelea:

— Ţi-am spus să nu mai vii!

N-am mai trecut pe acolo o bună bucată de vreme. După câteva luni, trecând pe malul canalului, am văzut că prăvălia era cufundată în întuneric. „Semnul păsării de noapte“ nu mai era.

Cât despre mine, nu mai primeam comenzi de portrete ale frumoaselor din Yoshiwara. Acum erau la modă poveştile chinezeşti. Subiecte neprimejdioase, care nu aveau cum să supere autorităţile. Am avut noroc să găsesc un patron bogat care mi-a comandat o pictură.

31. Un vizitator spăsit

Eram singură în Atelierul Steaua Nordului când m-am trezit cu Matsudaira Sadanobu, venit în vizită. Îmbătrânise şi se îngrăşase. Însoţitorii lui au umplut aleea care ducea spre casă şi i-au băgat în sperieţi pe vecini. Sadanobu a făcut o plecăciune adâncă şi a întrebat de tata.

— Nu ştiu niciodată unde se află Bătrânul. Mai tot timpul e pe drumuri, i-am răspuns scurt.

— Tatăl tău era îndrăgit de shogun şi de oamenii de rând deopotrivă, a început Sadanobu.

— Ei da, însă nu şi de cei dintre shogun şi oamenii de rând – vechili, consilieri, cenzori.

— Ba nu, era îndrăgit de toţi. Cu toţii îl iubeam.

Am băgat de seamă că vorbea la trecut. Oare ştia ceva despre care eu nu aveam habar? L-am chemat pe băiatul vecinului şi l-am trimis după ceai.

— Eu sunt scriitor, a spus Sadanobu, mai prinzând curaj. Înţeleg greutăţile vieţii de artist.

— A, da. Îmi aduc aminte ce aţi scris, am zis în timp ce aşteptam. O frază celebră din edictul care anunţa reformele Kansei: „Cărţi sunt de când lumea. Nu mai e nevoie de altele“.

Sadanobu s-a înroşit la faţă.

— Asta a fost acum multă vreme. A fost nevoie de oarece asprime ca să salvăm poporul. Oraşul decăzuse. Ne va judeca istoria. Eu, unul, n-am vrut ca lucrările create de voi să rămână.

— Vă era teamă de judecata istoriei.

— Înţeleg totuşi că acţiunile mele au îngreunat viaţa scriitorilor şi artiştilor. Am venit să-mi cer scuze.

Scuze? Nu eram pregătiţi să le primim.

— Am înţeles că Hokusai nu se simte prea bine. Şi eu sunt cu un picior în groapă. Aş dori să-l văd înainte să mor.

Hokusai e pe moarte? Aşa se zvonea?

I-am dat un răspuns pe măsură:

— Hokusai o să trăiască mai mult decât dumneavoastră. Până acum a îngropat două neveste şi pe toate surorile mele. Au murit cu toate pe la

douăzeci de ani, dar, desigur, asta e soarta săracilor, nu? S-ar putea să mă îngroape până şi pe mine.

Sadanobu a ascultat cu răbdare vorbele mele aspre.

— Dacă doriţi să fiţi iertat, am zis, aţi face mai bine să mergeţi la templu. Aici nu veţi găsi nici urmă de iertare.

— Aş vrea să îndrept răul pe care l-am făcut în lumea asta înainte să o părăsesc.

— Trebuie să aveţi o îngâmfare ieşită din comun ca să vă închipuiţi că aşa ceva e posibil, i-am zis.

A ridicat vocea, oarecum ameninţător.

— Te agăţi de trecut, încălcând învăţăturile lui Buddha al vostru. Am ţinut la tatăl tău, aşa cum am ţinut şi la ceilalţi artişti şi scriitori.

— De asta ne-aţi pus cătuşe la mâini?

— Da, a făcut Sadanobu. Ca să nu faceţi rău. Operele voastre oglindeau răul şi putreziciunea dinăuntrul nostru. Trebuia să le stârpim. Nu aveam nimic cu voi ca oameni.

— Poate, dar noi sufeream de foame fiindcă eram oameni. Din aceeaşi pricină ne şi ascundeam. Nenorocirea noastră e că suntem oameni. Dar, am continuat, cine e consilier de rang înalt acum? Nu Sadanobu. Cine e shogun acum? Ienari cel corupt. Şi cine e Hokusai? Hokusai a rămas acelaşi.

Lui Sadanobu i-au apărut broboane de sudoare la rădăcina părului pe care l-ar fi avut dacă nu ar fi fost ras în cap. Nu arăta prea bine. Poate că era, aşa cum zicea, cu un picior în groapă, însă pe mine nu mă impresiona. Inima mea era împietrită.

— Credeam că şi-a schimbat numele în Iitsu, a mormăit.

— Nu, Iitsu sunt eu, am zis ca să-l încurc şi mai tare.

Vorbele mele erau îndrăzneţe, dar adevărul e că cenzorii erau puşi să ne distrugă. Chiar mă gândeam uneori că vremea *ukiyo-e* apusese.

Hokusai scria prefaţa la cartea sa *O sută de privelişti ale muntelui Fuji*. Eu trăgeam din pipă.

— Cred că nu e mare lucru de lucrările pe care le-am făcut înainte să împlinesc şaptezeci de ani, a spus. Abia când aveam şaptezeci şi trei am aflat ceva adevărat despre păsări, animale, insecte, peşti şi despre viaţa ierburilor şi a copacilor. Trag nădejde ca, până la vârsta de optzeci de ani, să

fi făcut paşi înainte. La nouăzeci voi fi pătruns şi mai adânc înţelesul tainic al lucrurilor. La o sută voi fi devenit cu adevărat uimitor, iar la o sută şi zece ani fiecare punct şi fiecare linie desenate de mine vor fi înzestrate cu o viaţă a lor.

Cum îi mai ispitea pe zei!

Într-un sfârşit, primele două volume ale cărţii au fost publicate. Apariţia celui de-al treilea a fost anunţată, matriţele au fost tăiate, dar nu se găseau bani ca să fie tipărit.

S-a auzit un tunet atât de puternic, încât pământul s-a zguduit ca la cutremur. Apoi a venit ploaia. A plouat şi a plouat până a distrus toată recolta. Anul următor n-am avut vară, nici în cel de după. *Bakufu* ne-au spus că zeii ne pedepseau pentru păcatele noastre. Orezul s-a scumpit; costa acum de trei ori mai mult. La ţară oamenii mureau de foame. Oamenii povesteau că leşurile erau puse maldăr pe marginea drumului, ca să se poată trece.

Flămânzii nu cumpără picturi. Flămânzii împrumută de la cămătari.

Eisen şi cu mine ne petrecuserăm seara bând. Acum treceam prin curtea templului, în drum spre casă. Un povestitor se proptise de trunchiul unui copac şi le făcea semn trecătorilor să se adune în faţa lui. Mi s-a părut că îl recunosc. Era un bărbat vânjos, cu o chică deasă şi putea să-şi facă vocea să se audă din altă parte.

— Ascultaţi la mine! Vă spun o poveste adevărată, întâmplată în oraşul nostru. Este povestea unui cămătar orb.

Ploua cu găleata, ca în fiecare zi. Picăturile bubuiau pe umbrelele noastre ca pe nişte tobe. Din bujorii de pe lângă alee rămăseseră doar nişte grămăjoare fără formă. L-am prins pe Eisen de cot.

— Vreau să aud povestea.

Povestitorul şi-a aţintit privirea asupra mea şi a început.

Cămătarul orb era un bărbat trupeş, precaut din fire şi înzestrat cu un miros ascuţit. Simţise că o ceată de hoţi pusese ochii pe el în seara aceea. Îi auzise cum se ţineau după el de la distanţă, povestind printre hohote de râs cum îl vor tortura cu pumnalele.

Orbul era un bărbat curajos. Îşi iubea soţia, care fusese curtezană. Îi cumpărase contractul şi de atunci trăiseră fericiţi împreună.

S-a întors, îndepărtându-se de casă. A mers încet de-a lungul canalului până în locul unde acesta se îngusta şi o cotea brusc la dreapta. Cunoştea locul după mirosul arborilor de lac şi după zgomotul căruţelor, al cailor şi al trecătorilor. S-a ţinut aproape de zgomot, ştiind că, dacă rămânea singur, aveau să se năpustească asupra lui.

Ajuns la un podeţ peste canal s-a oprit neştiind ce să facă. De o parte simţea aerul răcoros, puţin umed, care îi dădea de ştire că se apropie de marginea oraşului. Mai bine o iau pe partea cealaltă, şi-a zis şi a traversat. Numai că orbul uitase ceva. Pe malul acela fusese un teatru. Dar clădirea arsese şi în locul ei rămăsese un teren viran.

Tocmai când străbătea acest teren, hoţii l-au ajuns din urmă. Se învârteau în jurul lui plesnind din bice. Orbul se legăna pe picioare ca un urs, trăgând aerul pe nas, încercând să-şi ţină firea. Era un bărbat puternic. Pe primii doi care au sărit asupra lui i-a aruncat în canal. Ceilalţi ticăloşi au râs când şi-au văzut ciracii la ananghie. Apoi şi-au pierdut răbdarea şi l-au prins cu funii, ca pe un taur. Au tras până când funiile i-au făcut răni pe piele.

Orbul nu se dădea bătut. Parcă nici nu simţea durerea. Tâlharii au înnebunit de furie. Unul dintre ei a adus o torţă şi a dat foc funiilor. Orbul a simţit mirosul uleiului şi fumul. S-a smucit din strânsoarea frânghiilor, dar au aruncat cu torţe după el şi apoi cu ulei. Când s-a înnegrit carnea pe el de cât arsese, l-au aruncat în apă.

Unii au spus că bakufu *îi veniseră de hac fiindcă se îmbogăţise prea tare.*

Eisen îmi şoptea ceva la ureche, dar nu îl ascultam.

— Şi ce s-a ales de soţia cămătarului, cea care fusese curtezană? am strigat.

Povestitorul m-a privit nepăsător.

— Povestea s-a sfârşit.

A adunat bănuţii pe care îi aruncaseră oamenii pe rogojina lui.

M-am întors spre Eisen. Pe cât eram eu de speriată, pe atât era el de bucuros.

— E cămătarul de la care am luat eu bani, înţelegi?

Ţipa şi râdea deodată. A lăsat jos umbrela şi s-a învârtit în cerc, cu capul lăsat pe spate. Ploaia îi şiroia pe faţă.

— Nu înţelegi? Dacă el nu mai e, nici datoria mea nu mai e.

Eisen construise un bordel împrumutând bani de la un cămătar care cunoştea lumea aceea şi pe oamenii ei. Când bordelul a ars până în temelii şi curtezanele şi-au luat tălpăşiţa, nu l-a mai reconstruit şi n-a dat nici banii înapoi. Trăia cu spaima bătăuşilor cămătarului.

— Era un bărbat chel, cu mâini uriaşe. Îşi atârna mătăniile de ureche. El e acela? m-a întrebat.

— El e.

Am căutat locuinţa lui Shino pe dealul din spatele castelului shogunului. La doar câteva zile după moarte soţul ei devenise o figură de poveste. A fost de ajuns să întreb unde se află casa cămătarului orb, că mi-a fost arătată pe loc.

Odată ajunsă, nişte femei cu priviri bănuitoare abia s-au îndurat să-mi deschidă. Mi-am găsit prietena îngenuncheată într-o cameră cu pereţi îmbrăcaţi în foiţă de aur. M-a văzut, dar n-a vrut să-mi vorbească. Am plecat şi m-am întors a doua zi, când am fost primită cu aceeaşi silă. Shino tot n-a vrut să deschidă gura.

M-am întors după câteva săptămâni şi de data aceasta am fost uimită când paravanul a fost tras deoparte. Shino se răsese în cap. Era cheală, aşa cum fusese soţul ei. Atâta doar că, în timp ce capul lui avusese o formă de cartof, al ei era ca un bulb de lalea. Ochii îi păreau imenşi, umerii obrajilor ieşiţi în afară. Pielea capului era albăstrie ca luna.

— Ţi-ai tăiat părul!

— Îmi pare rău că nu a fost aici soţul meu ca să mi-l radă. Ar fi făcut o treabă mult mai bună, a zis frecându-şi ceafa unde rămăseseră smocuri de păr. Tu ai răbdare şi ochi pentru amănunte. Te rog, a spus şi mi-a întins briciul.

Când m-am aplecat deasupra ei, mi-a şoptit că va avea voie să stea în casa aceea doar dacă se căsătorea cu fratele soţului ei, un bărbat care vedea. Familia şi perceptorii se certau deja pentru bani.

— Am refuzat, a zis. Nu mai pot. Am avut un soţ pe când eram o copilă. Apoi am avut un iubit şi după el un alt soţ. Am făcut destule pentru o singură viaţă.

Ochii îi scânteiau din nou. Poate că îl jelea pe el sau poate se simţea eliberată, nu-mi dădeam seama. Oricum, era din nou aşa cum o ştiam.

— L-ai iubit?

— Toată viaţa ta ai pus întrebări obraznice. Dar am să-ţi răspund. Mă învăţasem cu el şi, dacă stai să te gândeşti, e mult mai bine aşa. Auzea până şi un fluture aşezându-se pe o floare. Îmi plăcea să ştiu că nu vede, în schimb mă poate urmări cu urechile. Îmi plăcea atât de mult, că nu-l vreau pe fratele lui, oricât aş pierde din cauza asta. Sunt bătrână! Nu-mi mai bag capul în jugul căsătoriei.

Ştiam ce are de gând. Înţelesesem când îi văzusem capul ras.

— Să nu crezi că, dacă îţi închini viaţa zeilor, ai să scapi de bărbaţi, am povăţuit-o eu.

— M-am hotărât, a răspuns Shino.

— Nu te pripi, am stăruit. Dai o robie pe alta.

Voiam să stea cu mine. Puteam locui împreună şi poate chiar să-l domolim pe Bătrân atunci când se întorcea din călătorii.

Mi-a zâmbit din colţul gurii şi a clătinat din cap.

— Aşa e. Niciodată nu suntem libere. Nu facem decât să schimbăm coliviile. Cu toate astea, când şi când suntem lăsate libere, cum sunt eu acum.

— Nu asta am vrut să spun!

Mi-a spus că se va duce la un templu, dar numai pentru scurtă vreme. Voia să facă pelerinaje.

Mi-a prins faţa în palmele ei reci, m-a privit şi m-a rugat să plec. Trebuia să-şi strângă lucrurile. Rudele din partea bărbatului ei îi îngăduiau măcar să le ţină în casă.

Şi aşa s-a făcut că orbul, care mi-o furase odată, mi-a furat-o din nou, prin moartea lui. Şi asta n-a fost tot, fiindcă a mai furat o dată, tot de la mine. Mi l-a luat pe Eisen care, scăpat de datorii, nu mai era ţinut să stea în Edo. A făcut ceva de neiertat, şi anume a plecat cu Hiroshige, tânărul lui

rival, după cum încă îi spuneam, ca să picteze *Cincizeci şi trei de popasuri pe drumul Tokaido*. Dintotdeauna se lăudase că are o aplecare spre trădare.

În Edo toată lumea plângea după vremurile de odinioară. Cenzorii câştigaseră bătălia. Nu mai puteai trăi din stampe. Nu se mai vindeau. Iar cei mai buni artişti se duseseră.

În 1841 a murit shogunul Ienari, cel care ne poftise la vânătoarea cu şoimul şi care râsese de găina cu picioare vopsite în roşu. Fusese un desfrânat, aşa cum credeau consilierii lui că eram noi. Moartea lui a fost sărbătorită. La şapte zile după aceea optzeci de prizonieri au fost eliberaţi din închisoare. Au ieşit pe stradă, un alai de trupuri descărnate, fără dinţi în gură, cu hainele pe jumătate mâncate de şobolani – în afară de cei cărora familia le trimisese ceva îmbrăcăminte. Parcă erau nişte stafii ieşite din mormânt. Noul regim se grăbea să ne taie orice mijloc de subzistenţă. Hokusai lucra la o carte care nu putea fi tipărită. Comenzile pentru picturile mele nu mai soseau. Într-o zi am trecut prin atelierul unui olar. Văzând cum pică pe jos fărâme de lut mi-a venit o idee. I-am cerut voie să le adun. Am adus acasă cam doi pumni de argilă din care am modelat nişte păpuşele micuţe – procesiunea celor eliberaţi din închisoare. Am vopsit păpuşile în culori vii, cu totul altfel decât fuseseră în realitate.

— Fă ceva mai vesel, a mormăit Hokusai.

— Ce poate fi mai vesel decât să scapi de moarte?

Apoi am făcut păpuşi reprezentând alaiul dansatoarelor la sărbătoarea Niwaka[11] şi ambasadorii coreeni veniţi la Edo. Fiecare figurină avea un costum complicat. Frământam lutul între degete şi făceam păpuşi nu mai mari decât unghia. După aceea le pictam, ca să arate ca în realitate. Lucram de dimineaţa până seara, fără să mai fac nimic altceva. Erau mărturii ale timpului nostru. Spre deosebire de Sadanobu, mie nu-mi era teamă de istorie. Eram încredinţată că ne va face dreptate.

11 Sărbătoare care se ţine anual în Yoshiwara.

L-am pus pe un tâmplar să-mi facă cutiuţe de lemn în care să ţin figurinele. Spre uimirea noastră, au avut mult succes. Vindeam tot ce

puteam produce şi, cu toate că artiştii ne priveau cam de sus, se vedea cât de colo că tânjeau să câştige cât noi.

În anul următor a venit o veste cumplită: încă un scriitor era cercetat. De data asta era vorba de Tanehiko Ryutei, samuraiul romancier a cărui satiră, *Un Genji de la ţară*,[12] fusese publicată în fascicole timp de peste zece ani. Îmi închipui că *bakufu* voiau să ştie cum se va termina înainte să-l convoace pe autor la Nisipurile Albe.

12 Parodie literară după romanul clasic *Povestea lui Genji* de Murasaki Shikibu.

După ce a fost anchetat, Tanehiko s-a sinucis.

Eram înfricoşaţi. Opera lui Tanehiko, la fel ca lucrările noastre, fusese cumpărată de von Siebold şi scoasă din ţară. Ieşise din Japonia în lumea largă. Pe de o parte eram bucuroşi, pe de alta speriaţi: eram cunoscuţi celor din afară, în schimb eram bănuiţi de trădare la noi acasă. Timp de peste zece ani fusese linişte, dar poate că noul regim avea să scoată la iveală încălcările legii comise de noi. Eram istoviţi şi ne aşteptam la ce-i mai rău.

Din cauză că tatăl meu ajunsese la o vârstă aşa înaintată, doar rareori mă gândeam că şi anii mei se adună, iar să spun că bătrâneţea lui îmi lua cei mai buni ani ai vieţii ar fi fost necinstit din partea mea. Paralizia care îl lovise cu ani în urmă şi pe care era încredinţat că o învinsese îl chinuia din nou. Cu toate acestea, oamenii se minunau când aflau că are optzeci şi doi de ani, ca, de altfel, şi despre mine, copil făcut la bătrâneţe, aflând că am patruzeci şi doi.

Măcar că se ascundea de mine, am văzut că ceva se schimbase la el. Mâinile îi tremurau şi îi era tot mai greu să deseneze linii drepte, ceea ce îl scotea din fire. Găsise o nouă reţetă de viaţă lungă: fructe de longan[13] şi zahăr tos amestecate într-un galon de *shochu*, whisky de cartofi din cel mai tare, şi lăsate să macereze într-un vas sigilat timp de şaizeci de zile. Bea două ceşti dimineaţa şi două seara, fără greş.

13 Arbust asiatic ale cărui fructe, după ce sunt cojite, seamănă cu globii oculari; numit de aceea şi ochi-de-dragon.

Îşi petrecea timpul rugându-se să aibă viaţă lungă şi să scape de Băiatul Monstru. S-a apucat să picteze lei cărora le spunea omorâtorii de diavoli. A

revenit la tehnica picturii cu pensula pe care o învăţase de la nobili în tinereţe şi termina o schiţă în şaizeci de secunde, timp în care stătea concentrat, aplecat asupra hârtiei, fără să ridice pensula. Uneori leul zbura prin aer. Alteori stătea la pândă, cu colţii rânjiţi. Dar se întâmpla adesea ca, odată ce termina desenul, pe care îl numea „alungarea duhurilor rele“, să-l facă ghemotoc şi să-l arunce afară.

Într-o bună zi Hokusai m-a anunţat că voia să plece iar la drum. Avea de gând să străbată Japonia ca să ajungă la ţărmul de pe partea cealaltă. Era încredinţat că va găsi de lucru dacă va pleca din Edo. Şi-a luat toiajul cel lung, *bo*, şi dus a fost.

Eram din nou singură. Lucram mai departe la figurinele mele. Mai găseam câte ceva de lucru la un templu. Am început să mă rog la templul femeilor, cu toate că n-am ajuns niciodată să înfig ace în cubuleţe de tofu. S-au scurs luni întregi şi n-am auzit despre el decât că mersese pe jos până la îndepărtaţii munţi Nagano. Acolo dăduse peste un patron al artelor, negustor de orez şi samurai, pe nume Takai Kozan, care îi oferise adăpost, ba chiar şi de lucru.

La un moment dat a revenit acasă. A stat vreo jumătate de an, după care a plecat din nou. Am rămas iar singură.

32. Juhachi-ya

Azi am primit o scrisoare lungă. Hokusai mă ruga fără ocolişuri: „Vino la mine. Am nevoie de tine, Bărbiţă. Kozan ne-a clădit o căsuţă pe malul unui pârâu“.

— Mă cheamă tata, i-am mărturisit celui care vindea cea mai bună fidea din cartier.

Am sorbit până la ultima picătură şi am mai cumpărat două frigărui cu peşte de la taraba alăturată. Mergeam la povestitorul de la templul Senso-ji, cu care mă împrietenisem. Încărunţise şi umbla neîngrijit îmbrăcat. M-am aşezat lângă el pe rogojină, în faţa templului.

— Tata mă cheamă la el, la Obuse. Nu poate lucra fără mine. Nici nu mă mir, doar are optzeci şi şase de ani. Oamenii respectabili, cu bun-simţ, mor

pe la cincizeci de ani.

— Hmmm. Aşa, aşa, încuviinţa Yasayuke printre sughiţuri, fluturând din mână ca să alunge fumul pipei.

Amestecat cu mirosul tămâii din vasul cu jăratic, fumul aproape că acoperea duhoarea chimonoului cu care era îmbrăcat. Ţesătura era ţeapănă de murdărie şi sudoare.

— Tu însăţi eşti bătrână.

— Nu fi caraghios. Atunci când ai un tată bătrân, nu ai cum să fii bătrân; trebuie să rămâi tânăr.

A luat frigăruia de peşte pe care i-am întins-o.

— Vrea să mă duc la el.

Am scos din coş o cutie subţire, lungă cam cât antebraţul meu. Am despachetat figurinele făcute din lut, pictate în culorile intense, pe care oricine le-ar fi recunoscut ca fiind ale mele – culoarea ceaiului tare, stacojiu, roşul-portocaliu numit *beni*, verdele-închis şi mai multe nuanţe de albastru. Le-am aşezat în ordine pe capacul cutiei. Era un alai al străjerilor castelului. Vedeai acolo stegari, înalţi slujbaşi, samurai şi chiar pe shogunul însuşi, cu toate că, fără nici o îndoială, era împotriva legii. Dar era micuţ, cât ultima falangă a degetului meu mic. Aici mă adusese nevoia.

— Acestea sunt păpuşile *keshi ningyo* originale! Nu vă lăsaţi păcăliţi de falsificatori! strigam spre trecători.

— N-o să cumpere nimeni alaiul ăsta. Arată groaznic. Mai bine faci un alai de nuntă, m-a sfătuit povestitorul.

Am apucat cu dinţii o bucată înnegrită de peşte şi am rupt-o. O femeie s-a apropiat să se uite la figurine.

— Cât costă?

— Cinci *mon*.

Le privea cu jind. Alaiul nu era frumos, dar era adevărat. Îl văzusem eu însămi. Îl văzuse şi ea – oameni cărând tăbliţe pe care erau scrise nelegiuirile înfăptuite, străjerii cu toiege de lemn, conducătorul tronând în lectică. Femeia şovăia. Oare putea să-şi permită? Eu ronţăiam mai departe peştele. N-am încercat câtuşi de puţin să o conving şi în cele din urmă a plecat.

I-am arătat scrisoarea lui Yasayuke.

Prima parte era scrisă de tatăl meu, după care negustorul cel bogat adăugase ceva de la el: mă invita să vin acolo, să împart căsuţa de pe munte cu tatăl meu. Urma să călătoresc cu caravana negustorilor, numită Juhachi-ya, adică Optsprezece. Kozan îmi făcuse rost de un permis pe care să-l arăt la *sekisho*, punctele de trecere de pe drum. Scria acolo că sunt fiica lui Koyama-san, proprietarul caravanei. Ultimul rând al scrisorii mă îndruma să merg la prăvălia lui Kazan din Edo, unde mă aştepta o pelerină călduroasă de călătorie.

— S-a îngrijit de toate, aşa că trebuie să las totul baltă şi să plec acolo.

— Ce e de lăsat baltă?

— Totul! Atelierul, comenzile, învăţăceii mei, păpuşile *keshi ningyo*…

Şi mai era ceva. Aveam o prietenă nouă, o copilă. Se numea Tachi şi era nepoata mea, fiica fratelui meu Sakujiro. În timp ce nouă ne mergea tot mai rău, Sakujiro se descurcase foarte bine. Lucra acum în casa de socotitori ai shogunului. Soţia lui nu mă plăcea, în schimb fetiţa venea să mă vadă ori de câte ori avea prilejul.

— Dacă ai să fii jefuită şi ucisă, a zis prietenul meu cu un zâmbet ştrengăresc, am să spun eu povestea vieţii tale. Ai să devii o legendă.

Am râs şi eu.

— Am intrat deja în legendă. Sunt devotata fiică a Bătrânului Nebun după Pictură. Sunt Iitsu, artistul din umbră. Sunt Cea-care-pictează-dar-nu-coase. Iar acum am să călătoresc dându-mă drept fiica unui negustor.

— Ai să vorbeşti cam aşa.

Yasayuke şi-a tras pelerina peste cap, a lăsat bărbia în piept şi a vorbit cu glas de femeie, subţire şi plângăcios.

— Merg de la Edo la casa noastră din munţi fiindcă bătrânul meu tată este bolnav. Nu fac rău nimănui.

Apoi a sărit în picioare şi m-a privit de sus, încruntat, asemenea unui străjer *bakufu* de la un popas de pe drum.

— Unde ţi-e soţul?

Pelerina i-a schimbat din nou faţa.

— N-am soţ. Cine să mă ia de nevastă? Sunt pocită, am zis lăsând să-mi curgă bale pe la colţul gurii şi uitându-mă cruciş.

S-a îndreptat iarăşi de spate.

— E o femeie de rând. Las-o să treacă.

Era doar un joc, fiindcă eu ştiam să vorbesc precum fiicele de negustor, doar le dădeam lecţii în fiecare zi. Nu-mi era teamă, însă m-am hotărât să-l întreb pe frate-meu dacă pot să o iau pe Tachi cu mine. Fetiţa ar fi putut vorbi în locul meu. Ştiam că îşi doreşte foarte mult să vadă lumea. Iar taică-său ar fi zis da, nu fiindcă voia să-mi facă pe plac mie, nici măcar ei, ci fiindcă mergeam la o familie de samurai, respectabilă şi bogată pe deasupra.

Am scos scrisoarea lui Takai Kozan din chimono. Mai-marele căruţaşilor a citit-o, m-a măsurat din ochi şi a dat scurt din cap. Kozan era şeful şi eu eram încărcătura aşteptată.

Lui Tachi, care stătea tăcută alături de mine, înfăşurată în pelerină, abia dacă i-a aruncat o privire.

— E fiica mea, am zis.

Bivolii cu pielea aspră, negri de murdărie, mugeau fără încetare. Oamenii care îi mânau erau la fel de murdari ca ei. Unul m-a ridicat şi m-a pus în căruţă. Aveam să călătoresc în căruţa unde se afla clopotul de alamă al templului, printre baloturi de mătase şi unelte agricole. Tachi a fost aşezată lângă mine, pe un maldăr de cărţi şi stampe de la Ichibee, librarul *rangaku*.

Chimonoul meu albastru, simplu, era ascuns sub o pelerină groasă. Pe cap aveam o broboadă primită de la Kozan. Ne apropiam de un punct de control. Când eram copil, trecusem pe aici deghizată în băiat; acum mă dădeam drept femeie samurai.

Drumul mergea de-a lungul coastei. Priveam valurile şi îmi aduceam aminte cum sărise tata în spuma lor. Îi spuneam poveşti lui Tachi. Seara am ajuns la un popas şi am tras la un han. Noi două ne-am luat o cameră doar pentru noi şi ne-am culcat pe loc. Trupurile ne dureau din cap până-n picioare.

A doua zi am luat-o în susul unui râu. Fuji, muntele nepereche, se înălţa în stânga noastră. Apoi a dispărut după un şir de stânci ascuţite ca nişte colţi negri. Printre ele zăream vârfuri albe. Bărbaţii cântau cântece de cărăuşie, iar eu am găsit o cale să aranjez baloturile în aşa fel încât să nu mă umplu de vânătăi de la zdruncinatul căruţei.

Asta era lumea de dincolo de porţile oraşului Edo. Asta tânjeau oamenii să vadă.

Cu toate că era sfârşitul lui martie, ici şi colo rămăseseră pete de zăpadă. Cerul era *beru*, iar vântul îngâna melodia cântată la un shamisen de o curtezană întristată. Poteca străveche urca şi cobora printre pietre răsturnate de copite. Am ajuns la Magome, un oraş de popas. De o parte şi de alta a drumului pieptiş se înghesuiau prăvălii care vindeau sandale de paie şi ustensile de bucătărie din lemn. Mi-am cumpărat şi eu o pereche de sandale. Într-o librărie am văzut o falsă stampă a lui Hokusai: linii groase, culori urâte, matriţe prost aliniate. Cu mulţi ani în urmă avusesem un ucenic pe care îl numeam Câinele Hokusai. Pe cât se vedea încă mai lucra. Falsurile lui se vindeau bine în provincie, în timp ce tata şi cu mine nu găseam de lucru în Edo.

Am trecut pe lângă o roată pusă în mişcare de o panglică lungă de apă. Bărbaţii arătau cu mâna: „Uite, zăpada se topeşte pe vârfuri“. Ne-am oprit să mâncăm tofu învelit în zahăr ars şi supă cu fidea şi legume de munte. Băieţii de la han îmbiau bărbaţii cu prostituate. Juhachi-ya nu s-a oprit. Preoţii şi pelerinii se adunau la răspântii. Căruţaşii strigau la ei să se dea la o parte din calea animalelor noastre, cu care nu te puteai pune.

După ce ieşeam din oraş, aveam să ajungem la partea cea mai abruptă, trecătoarea.

— Fiică pocită, m-au strigat căruţaşii, acum poţi să te dai jos din căruţă!

Tachi a sărit şi ea jos. Sandalele cumpărate erau bune şi am putut călca bine pe pietre. Bărbaţii cântau, iar noi ţineam ritmul bătând cu palma în lemnul căruţei. Ne-am întâlnit cu nişte hamali care mergeau înspre Edo. În depărtare zăream ţărani lucrându-şi parcelele de pământ înguste, şerpuitoare. Un *sashiba*, vultur cenuşiu, a coborât fâlfâind din aripi într-un arbore. Urmărea o pasăre mai mică, pe care a şi prins-o. Apoi s-a avântat în înălţimi, tot mai sus şi mai sus.

Respiram cu mare greutate acum, din cauza urcuşului.

— Suntem aproape de vârf, a zis unul dintre oameni, şi el cu răsuflarea întretăiată.

Ne-am aşezat pe o bancă de piatră, patru bărbaţi, Ei şi un copil. O slujnică a ieşit dintr-o colibă micuţă ca să ne aducă ceai. Mi se părea cunoscută şi după ce am privit-o un timp mi-am amintit. Tata făcuse un desen chiar cu această scenă: femeia plăpândă, veranda ceainăriei cocoţată pe marginea unui mal abrupt, munţii, albaştri în zare şi verzi în apropiere, drumul bătătorit răsucindu-se ca o panglică printre copaci. Fusese aici înaintea noastră. Mergeam pe urmele lui.

De aici poteca mergea pe lângă coasta unui munte. În stânga noastră se deschidea un hău. Tachi şi cu mine ne-am prins de mână. Când am mai coborât, am intrat în pădure: un zid de copaci se înălţa pe stânga şi încă şi mai mulţi erau pe coasta împădurită. Soarele îşi trimitea razele printre trunchiurile subţiri şi le împrăştia la picioarele noastre. Poteca urma coasta muntelui într-o curbă largă, iar priveliştea îţi tăia respiraţia. Parcă eram la balconul unui teatru uriaş. Vârfurile copacilor, mii şi mii, se legănau în bătaia vântului. Ramuri de bambus se aplecau şi oftau. Ce ne aştepta? Ce ne aştepta? Cărarea cobora din ce în ce mai mult. Picioarele mele loveau cu tot mai multă putere pământul pe măsură ce coboram.

M-am prins de căruţă ca să nu cad. Asta era lumea despre care doar auzisem din povestiri. Ale cărei culori le amestecasem. Lângă han am văzut un rândaş rotofei ţesălând calul încă şi mai rotofei al unui samurai; am văzut cum tâmplarul scapă în apă unealta cu care voia să repare podeţul îngust de lemn. Mi l-am închipuit pe tata dormind pe un pat de ace de pin. L-am văzut pe Hiroshige cu caietul de desen în faţă, singuratic şi netulburat, schiţând privelişti îndepărtate.

Am ajuns în vârful trecătorii. Am ascultat şuierul vântului. Oamenii au dezlegat boii. Şi-au înmuiat legăturile de cap în apă şi le-au legat la loc.

— Mersul la vale e cel mai greu. Ţine-te deoparte.

Şi-au strâns curelele şi s-au aşezat în faţa căruţei, împingând cu umerii în scânduri.

Toată încărcătura a alunecat în faţă. Baniţele atârnau, legate cu sfori, butoaiele hârâiau pe fundul căruţei. Fusese greu la urcuş, dar acum toate lucrurile se grăbeau să o ia la vale. Boii se legănau dintr-o parte în alta. Căruţaşii au sărit în spatele căruţei şi au tras de ea ca să nu o ia la vale şi să

lovească animalele. La cotituri căruţa era cât pe ce să iasă de pe drum. Căruţaşii înjurau şi se agăţau de partea ridicată a căruţei cu coviltir.

Tachi şi cu mine veneam în spate.

Boii mergeau şi ei cum puteau, fără să ia în seamă scârţâiturile roţilor de lemn, zbuciumul oamenilor care se luptau să nu iasă căruţa din şleauri. La un moment dat s-au oprit-o, şi-au dat cu apă pe frunte, apoi au înjurat şi mai abitir, au băut apă şi au pornit-o din nou.

Am ajuns la Copacii Duhurilor, un loc bine cunoscut. Aici se aflau doi copaci în care îşi făcuseră sălaş nişte duhuri. Unul era stafia răzbunătoare a unei femei care fusese ucisă. Celălalt era soţul ei, cel care o omorâse. Toate caravanele care ajungeau aici se opreau să se odihnească la micul han de lângă *onsen*, un izvor cu apă fierbinte.

La ora aceea razele soarelui cădeau pieziş printre trunchiurile golaşe. Căruţaşii au scos hamurile de pe boi şi i-au dus în staul. Cei Optsprezece erau cunoscuţi aici. Mai-marele căruţaşilor a explicat că sunt „un bun care este aşteptat la Koyama; fiica lui, cică“, a zis şi a făcut cu ochiul.

— Mai degrabă maică-sa.

Hangiul şi hangiţa au plăcut-o pe Tachi şi au luat-o cu ei la bucătărie să-i dea de mâncare. I-am auzit cântând şi râzând. Căruţaşii s-au pus pe băut. Şi-au făcut apariţia prostituatele, aducând tăiţei de hrişcă cu ciuperci. M-am aşezat într-un colţ şi am sorbit fideaua cu zgomot. Hangiul stătea cu ochii pe mine. Soarele a coborât după munţi, pădurea s-a întunecat.

Simţeam un fel de greutate în piept, ca şi cum mă izbise cineva cu putere. Mă mai simţisem de câteva ori aşa după ce primisem scrisoarea tatei. Nu plângeam niciodată. Acasă, când stăteam în atelierul întunecat alături de tata, lacrimile erau ca nişte giuvaieruri sclipitoare. Locul lor nu era acolo, erau un soi de răsfăţ dintr-o altă viaţă. Dar în locul acesta imens erau binevenite. Le-am şters cu mâneca şi am simţit mirosul reavăn al pământului.

Vreo şase căruţaşi s-au dus la baie. I-am zărit cu coada ochiului cum se frecau cu bucăţi albe de pânză, aşezaţi deasupra unor bolovani încinşi. La adăpostul întunericului de catifea au intrat în vană. Şi-au sprijinit capetele de margini şi şi-au întins picioarele în apa caldă, gemând de oboseală.

— Hai lângă noi, Katsushika Oei, m-au îndemnat.

Vasăzică îmi ştiau numele de artist?

— Eşti fiica renumitului Bătrân. Hai lângă noi. O să-i salutăm pe zei la miezul nopţii.

Nu mai era nimeni prin preajmă. Doar, ascunşi printre copaci, duhul femeii ucise şi cel al iubitului criminal, în sfârşit împăcaţi. Iar eu, la urma urmei, eram bătrână. Nu era nici o primejdie din partea lor, şi nici dintr-a mea.

Mi-am scos chimonoul şi am rămas în fusta de dedesubt. Am luat o cârpă de spălat şi m-am apropiat de vană. M-am lăsat în jos, o umbră în întuneric. Mi-am scos fusta. Zăream linia picioarelor şi a braţelor, dar nu şi carnea de pe trup. Simţeam aburul urcând spre mine dinspre apă, îmbiindu-mă. Aerul răcoros mă învăluia, mângâindu-mi pielea.

La intrarea în han erau torţe aprinse, dar lumina lor nu pătrundea până aici. Feţele întunecate ale căruţaşilor erau aplecate pe marginea vanei. M-am cufundat în apă. Era fierbinte, ca la orice baie cu foc de lemne. Am întins mâna şi am dat de ceva care plutea la suprafaţa apei. Mi-am înăbuşit un ţipăt. Îmi păruse a fi un mădular bărbătesc şi, după cum hohoteau căruţaşii, am înţeles că asta şi voiseră. De fapt era o ceşcuţă de lemn, plină cu sake, care plutea pe apă.

Am dat-o pe gât şi am întins mâna ca să-mi mai toarne. Glasurile bărbaţilor au umplut încăperea. Mi-am sprijinit capul de marginea de piatră a vanei. Corpul meu plutea la fel ca ceaşca de sake. Corpul meu, ceaşca şi apa erau totuna.

Luna a apărut pe cer. Toate lucrurile erau argintii şi aruncau umbre. Coaja copacilor se desprindea în fâşii lungi care atârnau ca nişte şuviţe de păr pe un gât lung şi subţire. Am privit în sus spre plasa de rămurele. Stelele, tăcute şi sfioase, se iveau prin aburi şi frunze.

Asta era lumea largă şi eu intrasem în ea.

— Iată libertatea după care tânjeai, Fiică pocită, îmi spunea lumea.

— Mulţumesc, am răspuns.

Bărbaţii mi-au umplut din nou ceaşca. Mă simţeam un licurici care apărea şi dispărea, era şi nu era acolo. Zâmbeam pe întuneric. Tata nu avea să trăiască veşnic, oricât şi-ar fi dorit, oricât s-ar fi rugat zeilor. De ce i-ar fi dăruit viaţa fără moarte? Nu-i doream moartea, dar îmi doream ca viaţa mea să dureze mai mult decât a lui. Era ceva rău în asta? Doream să am viaţa

mea. În noaptea aceea am văzut-o ivindu-se, sfioasă, atât de aproape, că aş fi putut-o atinge cu mâna.

După câteva ceasuri de odihnă, Juhachi-ya a pornit iar la drum. O ploaie blândă cădea peste desişul de bambus. Ciucurii aurii, îngreunaţi de apă, stăteau aplecaţi. Am străbătut valea îngustă şi la asfinţit am ajuns într-un sat cu o singură stradă. Din vârful dealului, ceaţa cobora peste Tsumago. În schimb cerul părea că se limpezeşte. M-am dus la un altar de la marginea drumului şi m-am curăţit. Am mulţumit pentru frumuseţea pe care o vedeam. M-am rugat de iertare fiindcă mă gândisem la moartea tatălui meu. Cred că abia aştepta să mă pună să lucrez.

Când, în cele din urmă, am ajuns la Obuse, învăluiţi într-un nor de praf, Juhachi-ya m-a ajutat mai întâi să cobor din căruţă şi abia după aceea a dat jos pachetele în faţa casei lui Takai Kozan. Femeile au luat-o pe Tachi, turuind fără încetare. Tata a venit să mă întâmpine. Îmbătrânise, era încovoiat şi zbârcit.

— Oei, Oei! m-a strigat de parcă eram la mare depărtare.

I-am prins mâinile în ale mele. Erau reci.

— Hei, hei, Bătrâne. Cum îţi merge?

— S-s-sunt b-bi-ne, a răspuns. D-d-a’ am c-c-că-z-zut d-de p-pe s-sca-ră.

De asta mă temusem. Iar îl lovise damblaua.

33. Obuse

Am îngenuncheat lângă pârâiaş. Am băut câteva ceşti de apă şi m-am ridicat, clătinându-mă puţin. Oraşul era în mijlocul unei câmpii, înconjurat de livezi. De jur-împrejur se înălţau vârfurile albe ale munţilor, scăldate într-o lumină roşiatică, pe măsură ce soarele se ridica şi el. Pârâul parcă fumega şi ierburile erau tivite cu brumă albă. După-amiaza se anunţa însă a fi călduroasă. Dinspre fabrica de sake răsuna duruitul butoaielor de lemn.

Poate că Hokusai murise, ajunsese în rai şi pregătise totul ca să vin şi eu după el. Tachi fusese primită cu drag şi se juca cu ceilalţi copii, înălţând zmeie cât era ziua de lungă. Noi aveam o căsuţă în apropierea atelierului lui

Kozan, chiar pe malul unui pârâiaş. Tata se angajase la o treabă grea: să picteze acoperişurile a două care pentru O-bon, Sărbătoarea morţilor. Desenase nişte valuri foarte frumoase, dar vederea îl lăsa, nu mai avea putere şi, pe deasupra, îl cuprinsese iarăşi tremurul paralitic. Era treabă grea să pisezi pigmenţii şi el nu era obişnuit cu asta.

Valurile erau ostatice în cadre de lemn.

— Sunt altfel decât valurile de la Uraga. Nu ţi-ar fi prea uşor să alergi printre ele, am zis în glumă, ca să-l necăjesc. Dacă te-ai întinde pe nisip te-ar lua cu ele.

A mârâit.

— Va-valuri f-furi-oase, a încuviinţat. M-m-mul-te.

Pe unul dintre panouri valurile se roteau în cerc. Pe altul o luau drept în sus, parcă ar fi vrut să-l înghită pe privitor.

Acelora le-am spus „valuri masculine“, iar celor care se răsuceau înăuntru, „valuri feminine“. Lucram împreună şi râdeam. Sau mai bine zis eu râdeam şi el scotea un fel de icnete ciudate. Eram bucuroasă că recunoştea existenţa a două energii, feminină şi masculină. Simţeam că, în adâncul inimii, mă recunoştea pe mine ca artist.

Ramele au fost pictate de Kozan însuşi. A adăugat şi nişte îngeri, după moda occidentală.

Seara mergeam uneori la atelierul lui Kozan. Avea obiceiul să cânte la o *koto* cu trei coarde, privind pe fereastra camerei aflate la etaj. De acolo se vedea proprietatea, ulicioarele bine întreţinute dintre magazii, câmpurile răvăşite de vânt şi drumul. Vedeam pinii ale căror crengi fuseseră legate cu sfoară ca să nu se îndoaie. Iar dacă se apropia cineva pe drum, atunci îl vedeam înainte ca el să ne vadă pe noi.

Camera avea şi o uşă secretă, ascunsă într-un dulap. Uşa dădea spre o scară neştiută de nimeni şi apoi afară, aşa încât, la nevoie, Kozan putea ieşi fără să fie văzut.

Priveam munţii din depărtare, minunându-mă că îi străbătusem. Asemenea prismelor de sticlă din cărţile occidentale, despicau lumina şi deveneau transparenţi pe fundalul strălucitor al cerului.

Când se întuneca, Kozan aprindea un mic felinar şi ne arăta cărţile lui. Erau scrise în olandeză însă aveau ilustraţii. Unele tratau despre arme – puşti şi pistoale lungi şi scurte, mari şi mici. Dacă s-ar fi aflat că văzusem astfel de lucruri, cu siguranţă că am fi fost pedepsiţi. Pe mine mă interesa mai tare cutia cu ajutorul căreia se făceau pozele, numită aparat fotografic. Kozan era încântat de uimirea mea.

În zilele acelea petrecute în creierul munţilor am avut liniştea trebuincioasă ca să mă gândesc şi la mine. Eram mulţumită. Nu tânjeam după nimic şi, lucru de mirare, bărbaţii îşi schimbaseră atitudinea faţă de mine. Mă respectau. Se purtau cu atenţie, ba chiar cu grijă. Adevărul e că mă schimbasem cu vârsta. Poate că vedeau în mine ceva care le făcea plăcere.

Din Matsumoto a venit un alt patron bogat, pe nume Sakai Yoshiaki. Stătea în munţi, dar avea o prăvălie în Edo, chiar lângă podul din faţa castelului unde locuia shogunul. Avea multe stampe de Hokusai, între care şi cele patruzeci şi şase de privelişti ale muntelui Fuji. Dar scopul vizitei lui nu era să-l întâlnească pe Hokusai, pe cât mi-am dat eu seama. Întâlnirea era doar un pretext. În aer se simţea o oarecare nervozitate; ştiam că bărbaţii discută politică. Sakai simpatiza cu forţele care voiau să deschidă Japonia către lume.

Am terminat valurile. M-am apucat să prepar roşul intens de care aveam nevoie pentru următoarea lucrare – tavanul unui templu aflat afară din oraş. În acelaşi timp scriam un manual despre culori, pe care tata dorea foarte mult să-l publice, poate cu gândul să emită pretenţii în faţa unor posibili imitatori.

Un băiat timid s-a apropiat de noi. Se numea Iwajiro şi era cel de-al doilea fiu al lui Koyama, negustor de orez şi fabricant de miso, proprietarul caravanei Juhachi-ya, om cu dare de mână. Băiatul dorea să înveţe să picteze.

Am fost de acord să-l învăţ şi ţineam lecţiile la el acasă. Tânărul nu era lipsit de talent. I-am corectat felul în care ţinea pensula şi apăsarea degetelor pe coada pensulei, şi i-am dat să facă un anumit număr de ramuri

de bambus. În timp ce lucra mă uitam spre centrul oraşului prin deschizătura dintre panouri.

Pe poartă au intrat doi samurai călare. Au descălecat, au aruncat hăţurile unui servitor şi au intrat în atelierul lui Kozan. Unul dintre ei era Sakai. Celălalt părea că e acasă în orăşelul acela mic.

— Cine e omul ăla? l-am întrebat pe Iwajiro.

Băiatul a ridicat privirea.

— E profesorul lui Kozan, Shozan Sakuma.

Am fost impresionată şi speriată. Auzisem de Shozan Sakuma. Era un om învăţat, un *rangaku-sha*. Dar era o primejdie pentru cei din jurul lui. Avea în Edo o şcoală unde vorbea împotriva politicii izolaţioniste impuse de oamenii stăpânirii. Ar fi dorit un stat în care zestrea noastră spirituală să se îmbine cu ştiinţa practică a Occidentului.

Un străjer a rămas de pază afară. Se învârtea încoace şi încolo, ca o moară de vânt. După câteva ore musafirii au ieşit din casă, însoţiţi de Kozan. Se băteau unul pe altul pe spate, cu un fel de mulţumire tainică zugrăvită pe chip.

— Bătrâne, l-am mustrat când m-am întors acasă, la vârsta dumitale tot nu te laşi de vicleşuguri. Ziceam că te-ai retras într-un locşor paşnic; când colo, descopăr că orăşelul ăsta e un cuib de duşmani ai shogunului.

A zâmbit pe sub mustaţă şi a desenat mai departe la omorâtorii de diavoli.

— Eşti de partea răzvrătiţilor, dar nu vrei să recunoşti. Ţi-e teamă că astfel îţi îngrădeşti libertatea ca artist. Te ştiu eu.

A râs fără să-mi răspundă. Nu era conştient de primejdie şi nici nu se simţea răspunzător că mă pusese într-o astfel de situaţie. Ca să se distreze, a făcut un sigiliu cu semnul *hyaku*, însemnând „o sută“, vârsta pe care ar fi vrut să o aibă, dar nu şi cea mai înaintată vârstă la care dorea să ajungă. Nu se apucase încă să folosească acel semn.

Se întâmpla totuşi uneori, când soarele dispărea după munţi şi întunericul se lăsa dintr-odată, să admită că va veni o zi când el nu va mai fi.

— Bărbiţă, c-ce-ai s-să f-faci cân’ n-o s-să ma’ fiu?

— Are să-mi fie foarte bine. Ca şi până acum.

Desena mici chitanţe de plată. În partea de sus se desena pe el însuşi din profil, un fel de caricatură: chel, zbârcit la faţă, cu câteva fire ţepoase la ceafă. Urechea îi era asemenea unui melc uriaş, cu capul în jos. Avea ochii cufundaţi în orbite, nasul drept şi bărbia moale, sprijinită în piept.

Dedesubt mă desena pe mine, cu faţa ca o mască. Aveam fruntea lată, încadrată de valuri de păr prinse la spate. Între sprâncene se vedea o pată de vopsea. Buzele strânse, drepte, nu o luau nici în sus, nici în jos. Falca puternică.

— S-să fa’ hâr-tii d-d’ astea. Ai grij’ s-să iei b-ba-nii.

Pe fiecare îşi punea sigiliul: Hokusai, 88 de ani.

Templul budist Ganshoin era mic şi plăcut vederii, aşezat pe marginea unui iaz în care primăvara orăcăiau broaştele. Era un templu vechi, reconstruit cu câţiva ani înainte. Kozan îl angajase pe Hokusai să picteze o pasăre Ho-o pe tavan.

Ho-o este o pasăre de bun augur, un phoenix care trăieşte atât de mult, că încep să-i crească ierburi pe trup. În desenul nostru am pus trei feluri de plante. Mai întâi frunze de *goyo no matsu*, pinul cu cinci ace. Arătau ca nişte solzi sau ca penele păsării aşezate una lângă alta. Am adăugat frunze delicate de laur şi la urmă două frunze de platan mari şi cafenii. Una din frunze acoperea o parte din cealaltă, aşa încât între ele rămânea un spaţiu de forma unui triunghi. Prvindu-l ne-am dat seama că e aidoma lui Fuji-san, simbolul ţării noastre.

Am trasat desenul cu tuş negru. Pictura de pe tavan avea să fie enormă, de mărimea a douăzeci şi unu de tatami. Tatai Kozan a fost încântat şi ne-a cerut să marcăm culorile.

Când a venit vremea să pictăm, ajutoarele au întins pe jos douăsprezece panouri din lemn de chiparos, câte patru pe lat şi trei pe lung. Am copiat desenul original pe cele douăsprezece panouri, folosind cerneală *sumi*. Eu am amestecat culorile: mai întâi, stratul alb care acoperea întreaga suprafaţă. Apoi, luând fiecare panou pe rând, am pus culorile – nuanţe de roşu, galben, verde şi albastru, *beru*, desigur, şi încă o nuanţă strălucitoare. La sfârşit am decorat pasărea Ho-o cu fărâmiţe de foiţă de aur.

Pasărea era fioroasă, încordată, cu ciocul dat pe spate. Avea ochi negri, pătrunzători. Mi se părea că mă urmăreşte cu privirea oriunde m-aş fi aflat în cameră. Am numit-o „Ho-o privind în opt părţi“. Tata se odihnea mult. Îmi spunea ce să fac, arătându-mi cu degetul şi prefăcându-se indignat dacă o luam pe o scurtătură, dojenindu-mă ori de câte ori avea prilejul şi din când în când spunându-mi o vorbă de laudă, doar una. Uneori simţea că îl lasă puterile şi se împăca cu gândul. Erau zile când nu mai ştia nici să-şi găsească haina sau nu se putea ridica în genunchi. Când îl vedeam aşa, mi se strângea inima.

Alteori mă privea cu o faţă împietrită şi ţipa la mine cu glas veninos, de mă scotea din toate răbdările. În clipele acelea îmi spuneam: „Foarte bine! Să se ducă! Nu mai pot răbda“.

Întotdeauna după accesele acestea de furie râdea ca un copilaş, zguduindu-şi umerii, încreţindu-şi toată faţa. Iar eu mă înduioşam cu gândul la ziua când nu va mai fi.

Arşiţa s-a retras în faţa unei furtuni grozave care anunţa venirea toamnei.

La început a fost doar o coloană cenuşie în depărtare. Mă plimbam pe malul râului când vântul m-a izbit în spate şi m-a împins către casă. Aici l-am găsit pe tata dormind. Vântul se învârtea pe afară, foşnind şi bufnind, trântind o poartă lăsată deschisă, legănând crengile pinului. Am ascuns uneltele de pictură sub saltea, de teamă că acoperişul va fi luat de vânt.

S-a auzit o răpăială, o zarvă asurzitoare. Nu-mi puteam da seama ce cădea din cer. Părea că plouă cu bile de lemn. Izbeau oalele de metal de afară, izbeau acoperişul şi scoteau un sunet diferit, înspăimântător. Apoi au izbit pietrele care au început să cânte. Să fi fost gloanţe din muschetele occidentalilor?

M-am uitat afară şi am văzut bulgărei albi de gheaţă căzând din cer, izbindu-se de pământ şi sărind iar în sus, într-un dans nebun. Hokusai s-a ridicat, s-a frecat la ochi cu pumnii strânşi, apoi s-a apucat să îngâne sutre cu glas tare, în ritmul răpăielilor.

Parcă ne năpădise o ploaie de săgeţi. Am acoperit capul pleşuv al lui Hokusai cu braţul. Mă feream şi eu, dar voiam să văd. Era un zgomot asurzitor. Tata zicea că e o pedeapsă trimisă de zeii care voiau să-l ucidă.

— Z-Zeii T-tune-tului v-vin d-după m-mi’! ţipa el.

Ştiam că tata povestea că fusese lovit de trăsnet şi aruncat într-un câmp de orez. Ani de zile se tot lăudase că focul ceresc l-a atins, l-a zgâlţâit, dar i-a cruţat viaţa, aşa încât acum nu avea de ce să se mai teamă.

— Pe mine nu mă pot omorî, se împăuna el.

Era Raijin, Zeul Tunetului.

Acum lucrurile se schimbaseră.

— Am fost prea trufaş! Zeii tunetului au venit să mă pedepsească!

Era înnebunit de frică în aşa hal, încât Tachi a început să plângă. S-a ascuns sub masă, în timp ce furtuna bântuia afară şi tata bombănea lucruri de neînţeles.

Văzând cum stau lucrurile, mi-am zis că trebuie să fac ceva.

— Aşa e vremea, Bătrâne. Doar vremea. A coborât din munţi, îi tot repetam. O să se întoarcă de unde a venit.

Dar şi eu credeam în semne. Îmi era teamă ca nu cumva maşinaţiile politice ale gazdei noastre să-i mânie pe zei.

În cele din urmă s-a lăsat liniştea. M-am uitat pe ferestrele de hârtie, dintre care unele erau sfâşiate, şi am văzut grămăjoarele de gheaţă albind pământul.

— Nu ieşi! Dă-te la o parte de la fereastră! ţipa Tachi.

Încă se mai auzeau bubuituri de tunet. După ele veneau fulgerele – limbi despicate, zimţuite, care săgetau o clipă cerul şi dispăreau. Apoi s-a pus pe ploaie. Era prea mult! Ne-am strâns unul lângă altul ca să înfruntăm împreună dezlănţuirea naturii.

Până la urmă furtuna a trecut. Hokusai a adormit, însă eu am rămas trează. După o vreme furtuna s-a întors. De data asta nu mai izbucneau limbi albe de foc. După mârâitul furios al tunetului cerul tot se lumina ca ziua. O clipă vedeam toţi copacii şi clădirile, până şi ţiglele de pe case, parcă ziua s-ar fi aprins şi stins din nou. Cerul tot era când alb, când negru, apoi iarăşi alb. Umbrele ţâşneau o clipă şi piereau.

Eu mă plimbam prin coliba noastră. Mă uitam la ferestrele de hârtie. Îmi doream să desenez ceea ce vedeam: satul îngheţat, casa lui Kozan, casele bătrânilor, ţăranii simpli. Unde plecaseră cu toţii? Cum de izbutise furtuna

să rupă firele care ne legau, aşa încât nimeni nici măcar nu mai privea afară?

Aşteptam fulgerele care scoteau umbrele din pământ şi dădeau contururi precise copacilor şi caselor. De fiecare dată încercam să-mi aduc aminte cum arătau înainte să se lase întunericul. Furtuna a ţinut toată noaptea. Ploaia a topit grindina. Dimineaţa eram sleită de oboseală fiindcă nu putusem adormi. La fel erau toţi oamenii din oraş.

În dimineaţa aceea tata n-a fost în stare să se dea jos din pat.

Am înţeles că venise vremea să ne întoarcem la Edo.

34. Alungarea duhurilor rele

După ce Juhachi-ya ne-a adus înapoi la Edo, i-am aranjat tatei un colţişor unde să se simtă bine. Dacă nu stătea întins sau sprijinit de un perete, se prăbuşea la pământ. Nu ştiu dacă era paralizia sau atingerea Zeului Tunetului, dar vedeam bine că de la o zi la alta era tot mai şubred.

Ne-am întors la exerciţiile zilnice de alungare a duhurilor. Se concentra cât putea de tare, desena un leu în şaizeci de secunde, după care se ridica în picioare cu mari strădanii. Se ducea pe loc afară, mototolea foaia şi o arunca pe jos. Mâna îi tremura uneori atât de tare, că nu se înţelegea mai nimic din desen.

Trecătorii îşi luaseră obiceiul să culeagă ghemotoacele de hârtie, ştiind că erau rezultatul mâinii marelui maestru. Le desfăceau şi plecau bucuroşi de comoara pe care o găsiseră. Când i-am văzut ce fac, mi-am luat şi eu obiceiul să mă furişez afară atunci când Hokusai dormea, să iau ghemotoacele de hârtie, să le netezesc şi să le pun bine.

Aşa a început perioada cea mai grea. În ultimii doi ani ai vieţii lui ne-am mutat de trei ori: de la Honjo, pe celălalt mal al Sumidei, înapoi la Asakusa, mai întâi la Tamachi, apoi la Umamichi şi în cele din urmă într-o casă aflată pe terenul templului Henjoin. Şi acolo am rămas, istoviţi de atâta alergătură. Ne împăcaserăm cu soarta şi ne liniştiserăm.

Teatrele kabuki de lângă Nihonbashi arseseră şi se mutaseră aproape de templul Asakusa, chiar lângă noi. Ne aflam chiar la marginea lumii respectabile, înconjuraţi de teatre şi de apă – canale, râul însuşi, mlaştini.

În oraş se zvonea că Hokusai putea lucra fără ochelari şi că făcea drumuri lungi pe jos, fără să meargă încovoiat. Era doar o poveste frumoasă. În zilele mai rele priveam amândoi adevărul în faţă. Nu mai putea pleca de acasă. Am refuzat invitaţia de a ne întoarce la Obuse. Tata zăcea pe saltea sau cel mult aşezat în genunchi, iar eu stăteam lângă el. Aveam aproape cincizeci de ani.

— Ce noroc pe mine, să am un tată care mă face să simt tânără, glumeam adesea, deşi adevărul era că mă omora cu zile.

Mă gândeam mai mult la Eisen, cu care mă împrietenisem din nou. Nu mai tipărea stampe cu Hiroshige, ci se apucase de scris cărţi. Era o ocupaţie care i se potrivea foarte bine. Pe măsură ce îmbătrânea căuta femei tot mai tinere. Într-o zi l-am întâlnit pe stradă; era însoţit de o tânără. Când m-a văzut, a gonit-o:

— Fugi! Pleacă de aici! Am găsit o femeie adevărată!

Ne-am îmbrăţişat cam stânjeniţi şi ne-am luat rămas-bun. Prostituata a ieşit repede dintr-o prăvălie unde aşteptase şi i s-a alăturat. Nu avea nici o însemnătate pentru mine. Cred că îl dezamăgisem pe Eisen neajungând îndeajuns de vestită. Poate că şi Sanba, acolo unde se afla, era dezamăgit. „Te aşteaptă o viaţă însemnată!“ îmi prezisese.

Asta să fi fost viaţa mea însemnată? Sau poate alta, care nu mi se arătase? Viaţa mea se mărginise la atât: ajutor al marelui artist, muză şi îngrijitoare. Pe măsură ce el se stingea îmi era tot mai drag. Chiar dacă mă întrebam uneori la ce bun truda asta fără sfârşit şi munca neplătită, ajungea să întorc ochii spre chipul drag mie şi ştiam că aş face orice să nu-i mai văd privirea neajutorată. Ceea ce făceam eu nu avea nici o însemnătate. Vorba lui Sadanobu: „Cărţi sunt de când lumea şi nu mai e nevoie de altele!“

Abia acum înţelegeam. Pictam şi cu asta ne alegeam. Nu primeam nici o recompensă. Dacă aveam noroc, ce câştigam ne ajungea până terminam lucrarea. Nu era mare scofală. Puţini erau cei care ştiau de mine, dar aceştia mă respectau. O viaţă de huzur, faimă? Nu avusesem niciodată astfel de

ambiţii. În schimb tata avusese, dar acum se înţelepţise şi nu se gândea decât la cum să-şi rafineze arta.

Şi atunci când mă aşteptam mai puţin mi s-a oferit de lucru.

Am ilustrat un dicţionar al ceaiului care a fost foarte admirat. Apoi a venit *Manualul ilustrat pentru femei*.

Eram foarte mulţumită de această comandă. Mi-am bătut capul să desenez figuri cât mai elaborate, în culorile tari care erau doar ale mele. Am pus mult suflet în ceea ce făceam. Erau lucruri mai bine realizate cu mai multă concentrare şi mai originale decât era nevoie.

Pentru prima pagină am creat o mulţime, un alai de femei îmbrăcate în haine de culoare închisă. O curtezană cu paisprezece ace înfipte în păr şi poalele chimonoului învolburate ca nişte valuri – în stilul Hokusai-Oei, atât de uşor de recunoscut – şi date acum într-o parte, ca să poată executa pasul în formă de opt. O călugăriţă cu o glugă neagră trasă peste cap. O femeie cochetă, cu două puncte negre pe frunte, care ducea o scobitoare la gură. O ţărancă îmbrăcată în veşminte simple de bumbac. O femeie purta o broboadă, iar alta îşi strânsese la ceafă părul lung, negru, care îi ajungea până mai jos de brâu.

Am desenat femeile din oraşul meu îndeplinind felurite treburi şi le-am descris comportamentul în felurite împrejurări, cu toate că eu însămi nu le trăisem pe toate. Alaiuri de nuntă, prima noapte de dragoste a curtezanelor („Crezi că e deosebită de a celorlalte?“ glumea Eisen). Felul cum se aranjează masa. Cum se realizează un machiaj corect.

Toamna se îndrepta spre iarnă. Doar arareori câte o rază de soare atingea pământul, luminând molozul vieţilor noastre. Vârfurile golaşe ale copacilor se înălţau negre spre cer, în timp ce ramurile joase îşi păstrau frunzele cafenii. Copacii păreau ostatici, părăsiţi încet, încet de frunzele care îşi luau zborul, eliberate.

Mă trezeam devreme, mă duceam să iau ceai şi mă întorceam. Lucram până la asfinţit, când ştergeam pensula şi îl duceam pe tata la culcare. Fulgi mici de zăpadă se învârtejeau în aer, se aşezau pe obrajii mei şi se topeau. Lucram în linişte la *Manualul ilustrat*, stând lângă salteaua lui Hokusai.

Din când în când ne vizitau discipolii. Katsushika Isai continua lucrarea începută de noi în Obuse, unde se dusese cu Juhachi-ya. Eram invidioasă pe el. Tânărul Tsuyuki Kosho fusese şi el la Obuse şi avusese de-a face cu Koyama, negustorul de orez. Isai spunea că tata îi dăduse sigiliul lui pentru vârsta de 100 de ani, Hyaku. Mă pusese pe gânduri, dar nu credeam că spune adevărul.

Am desenat o tavă dreptunghiulară. Am aşezat pe ea nouă castroane, în rânduri de câte trei. Apoi am desenat încă o tavă, de data aceasta cu şase castroane, un şir de trei, unul singur şi două alături. Poate că erau feluri de mâncare diferite. Am mai desenat un castron mare, în care era un peşte, cu capul şi coada atârnând afară, apoi o tavă pe care era o găină, cu ciocul şi penele atârnând într-o parte şi-n cealaltă.

Arătam cum nu trebuie făcute lucrurile, cum nu se face gospodărie. Era un desen tipic, peste care ar fi fost desenat un X mare.

Am desenat o femeie care lua cu beţigaşele tăiţei dintr-un castron. Avea de gând să-i mănânce? Nu. Îi ridicase deasupra castronului pe care îl ţinea la piept. Pe genunchii ei era aşezat un copilaş. Alţi oameni stăteau fiecare la câte o măsuţă pe care se afla o tavă cu farfurii cu peşte şi castroane cu orez, gata să fie mâncate.

Sigiliul Hyaku era o asigurare pentru viitor, iar viitorul era în mâinile mele. Aveam de gând să stau de vorbă cu tata despre asta. Dar în ultima vreme nu era lucru uşor să stai de vorbă cu tata.

Am desenat scoici şi creaturi cu ţepi, o clasă de şcolari care făceau socoteli scriind de-a dreptul pe podea şi tot aşa învăţau şi să scrie caracterele japoneze. Într-o parte era o numărătoare uriaşă. Iar în partea din faţă, întors cu spatele, moţăia un bătrân chel… a, profesorul!

Am arătat în desene cum trebuie pregătite prăjiturelele cu *sakura*: patru femei culegând flori de cireş într-o traistă de pânză; o femeie întinzând cu sucitorul o bucată de cocă. Era o scenă frumoasă, mult mai frumoasă decât merita o astfel de carte.

De multe ori am pus în partea de sus a paginii mici cadre cu arbori, munţi, ferigi şi stampe. Lampioane, fluturi, dealuri, ramuri de vâsc, păsări în zbor, un flaut, sandale de lemn, o pisică jucându-se cu un ghem de lână, ace de pin. Ierburi, trunchiuri de copac, un pavilion cu acoperiş de stuf.

Pe margini am desenat şiruri de prăvălioare, baloturi de ţesături înghesuite unul peste altul, oameni desfăcând valuri de pânzeturi, femei alegându-le. Am adăugat şi desene explicative: cum să faci obiecte din hârtie împăturită, ultimul nod de obi la modă. Eu una nu găsisem niciodată nimic interesant la aceste ocupaţii femeieşti. Dar eram pricepută la „mărunţişuri“ şi îmi plăcea să le desenez.

Am desenat un templu. Sfeşnice pe postamente înalte, bucăţi de hârtie împăturite, atârnate de grinzile acoperişului. Femei cu păr lung până mai jos de genunchi, legat doar o dată, în talie, aşa cum îl purtau femeile de familie nobilă. Altă femeie făcea o plecăciune adâncă, ascunzându-şi faţa după evantai. În partea de sus mai mulţi zei pluteau printre nori.

Alt desen reprezenta un joc: ghiceşte parfumul. O femeie turna parfum pe mai multe batiste. Apoi se apropia de iubitul ei, care se odihnea pe *futon*, îngenunchea lângă el şi flutura batistele una câte una. Îşi dezgolea braţul, aşa încât bărbatul să simtă şi mireasma ei. Petale de crin sau trandafir, rămurele de pin acoperite de zăpadă sau boboci de migdal.

Mi-au venit în minte alte mirosuri: cele din spatele bordelurilor la ora Şarpelui; în mijlocul dimineţii, duhoarea vărsăturilor şi a oalelor de noapte; resturile de la masă, pe care se încăierau câinii.

Ori mirosul bătrâneţii, putoarea tatălui meu care făcea pe el. Izul veşmintelor lui, mirosul închis al odăii noastre amestecat cu mirosul iute al urinei de pisică şi al frunzelor putrezite în care fusese înfăşurată mâncarea.

Rafalele de vânt smulgeau frunzele uscate de pe ramuri şi le izbeau de pereţii subţiri de lemn şi paravanele de hârtie. Mă simţeam prizonieră, greoaie, înţepenită, asemenea unei pietre pe fundul râului.

Pe de altă parte munca mă liniştea. Un fel de nostalgie mă cuprindea, mă învăluia ca un abur. Vieţi de femei, minunate şi teribile. Cele mai multe necunoscute mie. Ei da, a fost o vreme când am avut un soţ. Îmi aminteam cât de neîndemânatic era când picta. „Eşti frumoasă“, îmi spusese odată. „De ce nu laşi treaba deoparte uneori şi să fii doar frumoasă?“

Tata mă găsea urâtă. Mă întrebam acum de ce mă luasem după el în loc să-l ascult pe soţul meu, care o fi fost un nătărău, dar care mă iubea.

Alte femei aveau copii. Eu eram stearpă. Spre deosebire de Shino, care devenise stearpă la Yoshiwara, eu ajunsesem astfel în mod natural. Zeii avuseseră grijă de mine şi le eram recunoscătoare.

Am desenat ciclul de viaţă al unui ou. Mai întâi o sferă cu două cercuri înăuntru, apoi forma unui ou, apoi forma oului în care apăreau două picioare şi capul. Apoi capul, două picioare şi două braţe. O siluetă în formă de frunză sau de stea. Apoi silueta s-a lăţit şi mai tare: cap, braţe, picioare şi trunchi. Pe pagina următoare aveam să desenez un băiat cu părul negru, stând în picioare.

Bebeluşii deveneau copii. Copiii puteau fi drăguţi sau nu. Îi pictasem pentru doctorul olandez. Apoi am avut-o pe Tachi, care venise ea însăşi spre mine. Mamele şi surorile erau o altă bucurie a femeilor. Eu nu mai aveam nici mamă, nici surori. Nici măcar Shino nu mai era lângă mine. Am desenat o călugăriţă cerşetoare, în mână cu un castron în care oamenii puneau bănuţii.

Unul dintre ultimele desene din carte era de-a dreptul hazliu.

Doi grădinari. Unul săpa, altul turna apă dintr-o găleată de lemn. Sădeau cireşi pe strada Nakanocho. Aveau picioare noduroase, fesele dezgolite, doar o fâşie de pânză între picioare. De la fereastra de deasupra, aplecată peste pervaz, o tânără le făcea ochi dulci. O purtare necuviincioasă din partea ei.

Am terminat cartea, care a fost tipărită în foarte multe exemplare. A fost foarte apreciată. Toată lumea spunea că e frumoasă. Purta numele meu şi semnătura mea. Eram aproape celebră şi o vreme am mâncat bine.

35. Anul Nou, 1849

Bătrânul avea zile când era aproape la fel ca înainte.

S-a ridicat de pe saltea, cu pătura strânsă în pumn, cu ochii mari, uimit că îi mai fusese hărăzită o zi de viaţă.

— Cele mai bune urări pentru ultima zi a anului, a zis. Unde e *shochu*?

— Ştii prea bine unde e *shochu*.

Nu voiam să mă opresc din lucru, aşa că am arătat cu mâna spre carafă. M-a privit chiondorâş, printre gene, întinzând gâtul subţire de parcă era o broască ţestoasă. A luat polonicul, l-a umplut şi a băut două măsuri. I-au dat lacrimile şi a râgâit.

— E ceva de mâncare?

— Am fost la tarabă şi am luat o găluşcă cu carne de porc, am răspuns cam în silă. A fiert doar una, pentru mine.

— Ce faci acolo?

— Amurgul la casele verzi. Femeile stând pe veranda cu zăbrele. Bărbaţii care le privesc.

A aruncat o privire la desen.

— Mişcător.

A mai râgâit de câteva ori, s-a dus la uşă, a tras-o deoparte şi s-a uitat afară. S-a crăcănat, s-a apucat cu mâinile de buci şi s-a lăsat în jos, trăgând vânt după vânt. Apoi s-a pus pe râs.

— Poate că în anul ăsta nou am să mor.

Povestea asta cu muritul era o balivernă. Hokusai nu-şi dorea moartea.

— Dacă mori, n-ai să mai ai timp să desenezi. Cum mai e cu piciorul? l-am întrebat.

Îşi tot freca şoldul. Când l-am întrebat, s-a oprit.

— Cred că am să urc iar pe munte să mă văd cu Kozan.

— Iar te apuci să faci promisiuni pe care nu poţi să le ţii, l-am luat în râs.

Dar de cum am rostit aceste vorbe mi-a părut rău. Nu avea să mai ajungă niciodată acolo. Credea că starea lui de slăbiciune se datora furtunii din Obuse, reîntâlnirii cu trăsnetul.

— Am fost damblagiu, spunea adesea.

Numai că de data aceasta nu-i mai trecea. În ciuda ierburilor chinezeşti şi a desenelor care alungau duhurile rele starea lui nu se ameliora.

— Auzi, regele Emma de pe tărâmul celălalt[14] şi-a clădit o căsuţă la ţară. Vrea să-i pictez o stampă. Ţine minte, fiica mea, când mă vor lua de aici, să-mi pui alături cele trebuincioase picturii.

[14] Zeul morţii.

M-a privit atât de pătrunzător, încât mi-am dat seama că vorbeşte serios.

— Aşa am să fac.

Expresia aspră i s-a şters de pe faţă şi arăta iarăşi pus pe glume.

— Cred că o să am un loc bun pe drumul spre iad. Are să-mi pară bine să te văd dacă treci pe acolo.

— Poate că o să mergi în iad, Bătrâne, dar de stat n-o să stai mult acolo. N-ai putut sta niciodată multă vreme într-un loc.

S-a întors şi s-a ghemuit pe tatami alături de mine. M-am pregătit să fac faţă inevitabilei discuţii de la sfârşitul anului.

— Dragul meu tată, a venit ziua de care ne era teamă. Ziua la care nu vrem să ne gândim, dar care a venit totuşi. A venit vremea să ne plătim datoriile.

— Pentru ce mă baţi la cap cu banii, Ei? a zis privindu-mă ca şi cum era mult deasupra acestor lucruri.

S-a ridicat în genunchi şi coate, cu fundul în aer. A luat o pensulă şi a tras un sul de hârtie de orez din vraful de lângă mine. Am băgat de seamă cu enervare că el picta în timp ce eu stăteam degeaba.

— Din păcate, cei de la care am putea lua bani nu sunt prea numeroşi.

— Cam aşa e, a zis el pe gânduri.

— Poate că editorul are bani pentru mine din vânzarea *Manualului ilustrat pentru femei*.

— Când l-am mai făcut şi pe ăsta?

— Nu l-ai făcut tu, ci eu.

— A, da. Acu’ îmi aduc aminte. Ăla unde se arată cum trebuie să se poarte femeile în fiecare împrejurare a vieţii lor. Parcă tu ai şti! a pufnit el.

— N-am zis că am făcut regulile. Eu doar am desenat ilustraţiile, am spus scoasă din fire.

— Aha.

Dintr-odată, pensula, pe care o ţinea într-o poziţie perfectă, ridicată ameninţător deasupra hârtiei, s-a pus în mişcare. Mergea încoace şi încolo, desena cercuri, stropea hârtia într-un acces de mânie.

— Şi omorâtorii de duhuri, pe care i-am desenat în fiecare zi?

— I-ai aruncat în stradă, nu mai ţii minte?

Lucrurile mergeau tot mai rău în ţara noastră. În timp ce străinii erau ţinuţi afară, bătălia între samuraii care doreau deschiderea spre Occident şi partizanii izolării se înteţea. Unul dintre căruţaşii caravanei Juhachi-ya a venit la noi acasă. S-a oprit în prag şi a făcut o plecăciune până la pământ. Eu încetasem să mă îngrijesc de felul cum arătam. Îmi închipui că cine mă vedea mă credea cu mintea dusă. Nu aveam cum să scap teafără din bătălia tatei cu viaţa şi cu moartea.

— Nu vorbeşte decât rareori, i-am zis omului, căci nu voiam ca alţii să ştie cât de rău se bâlbâia şi cum pocea cuvintele.

— Pe dumneata am venit să te văd. Ne întoarcem în munţi. Afacerea nu mai merge. Ăsta e ultimul drum pe care îl facem. Te luăm cu noi, dacă vrei. Zeii ne sunt potrivnici. Edo va arde din nou, până în temelii. Casele vor fi prădate, oamenii ucişi. Nu va fi un loc sigur.

Am făcut sul optzeci şi şase de schiţe pe care le salvasem şi le ascunsesem după ce Hokusai le aruncase afară. Fusesem nevoită să le ţin ascunse pentru că altminteri s-ar fi mâniat. Credea că le-am vândut de mult.

— Du-le lui Kozan. E tot ce ne-a mai rămas.

Căruţaşul a plecat.

Tăcere. Apoi sunetul pensulei: ba împungea hârtia, furioasă, ba se rotea cu delicateţe, lăsând urme când subţiri, când late. Apoi iar tăcere. Nu-mi plăcea să fiu supărată pe el. Nu-mi plăcea să-i aduc aminte că nu mai are putere. Iubim aroganţa celor puternici, ba chiar o îndrăgim, oricât ne-ar oprima. Nu puteam suferi să-l văd umilit. Mai degrabă m-aş fi umilit eu însămi şi aş fi dus aceeaşi viaţă smintită.

— Nu mai avem de pictat care de sărbătoare, vasăzică?

— Asta a fost anul trecut.

A ridicat puţin şoldul descărnat şi a tras un vânt.

— Mai era şi sfântul Nichiren…

Într-adevăr. Era o pictură făcută pentru templu. O pictură ciudată, pe deasupra. Sfântul Nichiren stătea pe un nor, iar dedesubt se înşirau rânduri, rânduri de credincioşi pleşuvi. Coada solzoasă a unui dragon se încolăcea chiar pe sub picioarele sfântului, dar acesta era prea ocupat cu cititul ca să ia seama.

M-am înviorat.

— Aşa e. N-am fost plătiţi pentru pictura aia.

— Nu puteam cere bani. Era vorba de templu.

— Aşa e.

— Da’ poate vine cineva.

— Da, poate trimit pe cineva. Altceva ar mai fi?

— Ai vândut figurine?

— De câte ori am vândut, am luat banii şi i-am dat pe mâncare.

Şi cam asta a fost tot. Nu mai aveam nimic de pus pe răboj.

— Cât datorăm?

— Cei mai mulţi bani îi datorăm templului, drept chirie pentru camera aceasta. Apoi negustorului de unde luăm mâncarea. Şi mai e…

— Şi mai e datoria la birt. Eu unul nu merg niciodată acolo. Tu te duci.

— Îţi cumpăr *shochu*.

— Până la urmă, avem sau nu datorii?

— Avem, tată. Nu se poate să nu ştii.

— Am putea să ne mutăm de aici, a zis luminându-se la faţă.

Ştiam că o să spună asta. Când ne mutaserăm ultima oară făcuserăm o listă cu locurile unde stătuserăm şi ajunseserăm la numărul de nouăzeci şi trei, după care mă oprisem.

— Despre ce vorbeşti? De o sută de privelişti din Edo? O sută de sălaşuri mizere? Nu, Bătrâne. Nu mă mai mut. Mi-a fost de ajuns. Anul trecut ne-am mutat de trei ori! Am avut de împachetat lucrările. De strâns aşternuturile. Ceainicul şi ceştile.

— Nici nu ştiu de ce mai ţinem ceainicul. Nu-l folosim niciodată.

Aşa era. Am tăcut.

— Ne place să locuim în camere închiriate, nu?

— Mie nu-mi place.

A părut rănit până în adâncul sufletului.

— Nu-ţi place? Dar aşa trăim noi.

— Am obosit de traiul ăsta.

— Atunci vrei să rămâi aici?

Oare chiar voia să plece singur?

— Nu, Bătrâne, sigur că nu.

— Atunci e bine. Hai să mergem.

Era obsesia lui. Casele în care locuiam erau ca multele schiţe de dinaintea unei lucrări, ca frunzele de lotus în care era învelită mâncarea: folosite şi aruncate la gunoi. Tata pur şi simplu nu-şi putea găsi liniştea. Fugeam de cenzori. Fugeam de Băiatul Monstru. Fugeam de *bakufu* pentru că eram consideraţi prieteni ai Occidentului. Fugeam de vârstă şi de vremuri. Gata, eu una nu mai puteam.

M-am prefăcut că mi-e lene. Am căscat.

— Ce plictiseală! De ce să nu rămânem aici?

Un tablou lua naştere sub pensula lui. Picta din nou un tigru. În anul care trecuse pictase numai tigri, sub ploaie, pe zăpadă. Aveau labe moi, trupuri musculoase, dar erau cumva tăcuţi, întorşi spre ei înşişi, parcă nu ştiau încotro să-şi îndrepte puterea. Dar mâna îi tremura prea tare şi a scăpat pensula.

— De-am avea şi noi o căsuţă a noastră, am zis; de fapt, nici nu ştiu de ce îmi băteam capul.

— Bărbie! a ţipat furios. În lumea asta nu sunt decât case de închiriat. La ce bun să vrem una a noastră? Adevăratul nostru cămin este înspre miazănoapte, la Steaua Nordului. Dacă am avea o casă pe pământ, am fi nevoiţi să o înapoiem. Doar şi trupul nostru e închiriat, nu?

Aşa arăta Hokusai când era într-o dispoziţie pioasă.

— Dacă ne-am închiriat trupurile, am bombănit eu, atunci am de făcut o plângere la cel de la care mi l-a dat pe ăsta.

A chicotit. Astea erau glumele pe care le aştepta de la mine, la care izbucnea în râs. În realitate nu aveam de ce să mă plâng de trupul meu. M-am bătut cu palma pe burtă: era rotunjită. Picioarele îmi erau puternice şi vânjoase. Nu mă simţeam niciodată rău, nu oboseam niciodată. Pictam cât era ziua de lungă şi chefuiam prin birturi până în zori.

— Într-adevăr, orice cămin am avea pe pământ e trecător.

A dat din cap a încuviinţare.

— Dar asta nu e o pricină să-l facem încă şi mai trecător.

Tata a cedat şi văzându-l mi s-a strâns inima. A lăsat capul pe umăr, ascultând cu o ureche, şi a încercat să apuce din nou pensula. Tigrul lui avea o formă minunată – capul întors spre dreapta, coada şfichiuind aerul de la dreapta la stânga, unite de corpul pătat, vânjos, care descria o diagonală.

— Fă-l tu mai departe, mi-a zis întinzându-mi pensula.

Din profil se vedeau botul alb al tigrului şi gura deschisă. Cu ochii la desen, Hokusai a arătat cu degetul spre pensulă, apoi spre tuş şi spre centrul feţei lui. Am făcut o mică pată neagră: botul tigrului.

Nu mai văzusem niciodată un tigru, fiindcă nu trăiau în Japonia. Pentru noi era o creatură din poveşti. În schimb văzusem pisici. Tigrul ăsta semăna cu pisicile pe care le avusesem încă de copil. Am făcut pasul tigrului la fel ca pe cel al unei pisici. Bătea aerul cu coada, întărâtat, şi răgea în tăcere, în timp ce ploaia se revărsa deasupra lui şi îi înmuia fiecare fir de păr din blană, făcând-o să pară de catifea.

Hokusai stătea în capul oaselor şi sorbea cu zgomot ceaiul. Buzele lui subţiri erau întinse peste marginea ceştii. Ce buze bătrâne, încreţite şi uscate. Ar putea trăi veşnic.

— Astăzi, am zis, în loc să ne mutăm în alte camere, vom face curat în astea.

— Îhî, a făcut el. Tu ai să faci curat. Eu sunt paralitic.

Tata a rânjit arătându-şi gingiile ştirbe, cu faţa luminată de un fel de bucurie: îmi dădea ceea ce meritam. A întins mâna către mine şi mi-a smuls pensula. Nu mai era nimic de spus.

Era rândul meu să mă împotrivesc.

— Nu ştiu să mătur.

— Îţi arăt eu cum, a zis Hokusai.

— Chiar ştii? Ai ştiut dintotdeauna şi nu mi-ai arătat cum?

— Era datoria maică-tii să te înveţe.

— A încercat, tot aşa cum a încercat şi să mă înveţe să cos.

Am râs şi de gluma asta.

A luat o bucată de hârtie în care fuseseră învelite cocoloaşele de orez cumpărate cu o seară înainte, a înmuiat pensula în tuşul meu şi a început să deseneze.

Mai întâi a desenat mâinile pe coada măturii. Niciodată nu fusese priceput la desenat degete, dar acum chiar făcuse degetul mare pe dos. Apoi a făcut un şir de urme, cum ar fi făcut un profesor de dans. Mai întâi tălpile, apoi întreg corpul. Din câteva linii a schiţat o siluetă. Era silueta mea, scundă şi sprintenă, cu genunchi şi coate osoase. Mă învârteam încoace şi

încolo, cu mătura în faţa mea, legănându-se, răsucindu-se ca vrăjită. Din colţuri nevăzute se ridica praful.

— Ăsta nu e măturat, am protestat eu. E desenat.

— Aha, a zis Hokusai, cu ochii sclipind ca pe vremuri, iar le încurci.

Oricum, făcuse un desen mai bun – mai hazliu şi mai plin de viaţă – decât puteam face eu ca să ilustrez o îndeletnicire femeiască. Şi oricum, din clipa în care rostise căscând primele vorbe, eu nu mai trăsesem nici o linie la lucrarea mea. Izbutisem doar să-i termin lui tigrul.

Într-o casă nu e loc decât pentru o pensulă.

Recunosc, îmi luase cam multă vreme să aflu acest adevăr.

Apoi Hokusai s-a aplecat încet, fiindcă trupul lui aproape că nu mai avea greutate – era doar lumină şi foc – şi s-a prăvălit pe saltea. Ochii i s-au închis şi respira cu greutate.

— Hokusai?

Nu mi-a răspuns, dar pe buze îi juca un mic zâmbet.

— Te joci cu mine?

Nu mi-a răspuns.

Am privit trupul slăbănog ghemuit pe saltea şi am ales să cred că se odihneşte. M-am aşezat lângă el şi timpul a trecut. Mica noastră ceartă despre schimbatul locuinţei îmi părea acum fără rost. Nici nu mai putea fi vorba de aşa ceva, dar noi nu ne dăduserăm încă seama. În faţa mea, ghemuit pe podea, era un bătrân care abia mai respira.

M-am ridicat, hotărâtă să fac ceea ce făcea orice gospodină din Japonia în ultima zi a anului: să mătur prin casă.

Numai că noi nu aveam mătură.

Alături locuia o vânzătoare de *unagi*, de la care am luat o mătură cu împrumut.

M-am apucat de treabă aşa cum arăta desenul. Mâinile puse una peste alta pe coada măturii. Un picior în faţa altuia. Întind braţele în faţă. Le trag înapoi şi aplec mătura. Răsucesc mănunchiul de ierburi de la capătul măturii ca să împing gunoiul. Mă învârt în cerc, ca să adun gunoiul într-un singur loc. Şi pe urmă…

Mătur, mătur, mătur. Am stârnit o furtună. Praful a umplut camera. Plutea în aer, sclipind în razele care pătrundeau pe uşă. Dar nu după multă vreme

avea să cadă la pământ. Unde se ducea praful? El avea să se prefacă în praf. Şi eu la fel, într-o bună zi.

A deschis gura ştirbă. A mormăit, voia *shochu*. I-am ţinut ceaşca la gură.

— Am venit în lumea asta în pielea goală şi tot aşa o voi părăsi, a zis.

Îl mai auzisem vorbind aşa. Dar acum nu mai voiam să-l aud vorbind de plecare.

Doi discipoli au apărut în prag. L-au salutat pe tata, care s-a luptat să se ridice în capul oaselor.

— S-a prăjit *unagi*? Adu-mi şi mie, Bărbiţă. Mi-e foame.

— Mă duc acum.

Bătrânii au o foame de lup.

36. Prieteni

Buf, buf, buf. Vânzătoarea bătea anghilele cu ciocanul de lemn. Am trecut repede pe lângă ea. În piaţa templului bătea un vânt îngheţat. Mi-am înfundat mâinile în mânecile hainei matlasate, apăsându-le pe coaste. De mâine zilele vor fi mai calde, nu se putea altfel. În mijlocul pieţei, departe de copacii care l-ar mai fi putut apăra de bătaia vântului, un om împingea un cărucior, aplecat peste el ca să se mai adăpostească. S-a oprit, a ieşit de după cărucior şi a făcut o plecăciune.

— Cum se mai simte onoratul dumitale tată?

Bunăvoinţa lui m-a scos din fire. Am răspuns cu voce plângăreaţă:

— Hokusai e pe rogojină. Hokusai nu se va mai ridica.

Mi-a părut rău pe loc, văzând spaima oglindită în ochii omului. A mormăit o scuză şi s-a ascuns în spatele căruciorului.

Am cumpărat nişte bonită şi apoi l-am rugat să-mi dea două ouă speciale ca să-i stârnesc Bătrânului pofta de mâncare. Vânzătoarea mi le-a învelit în frunze.

— Cum se simte azi?

Mă întreba în fiecare zi, cu toate că ştia răspunsul. Dar de data aceasta nu mai aveam chef să bag spaima în vecini.

— E bine, mulţumesc. S-a apucat să-mi spună poveşti. A pregătit şi pensulele pentru pictură.

Mâncatul îl istovea. Privindu-l mi-a trecut orice poftă de mâncare. M-am aşezat alături de el, după obicei, şi am luat pensulele.

Băusem prea mult sake cu o noapte înainte. Trăsesem prea mult din pipă. Stătusem prea mult la birt. Plânsesem gândindu-mă la cum vom trăi anul viitor. Acum aveam un gust de cenuşă în gură şi simţeam că ţeasta stă să-mi pocnească, întocmai ca pielea unei tobe *taiko*. În timpul ăsta Bătrânul se târa în patru labe pe tatami, cu fundul ridicat în aer.

M-am întors la tabloul meu – curtezane în spatele zăbrelelor de lemn. Deasupra capetelor femeilor voiam să pictez stele la fel cu cele pe care le văzusem la ţară. Mici scântei, ca şi cum moliile găuriseră o ţesătură groasă. Voiam să pătrundă lumina, o lumină venită din altă lume. Dar nu ştiam cum să desenez stele pe cerul nopţii. În timp ce mă străduiam, am auzit un râcâit la uşă. Alt vizitator de Anul Nou.

Am tras paravanul într-o parte. Avea o pânză albă înfăşurată peste frunte şi legată strâns sub bărbie. Îi acoperea umerii şi pieptul. Era îmbrăcată cu o haină scurtă, obişnuită, o fustă căptuşită, tabi albi şi sandale cu curele de piele. Dar nimic nu i-ar fi putut ascunde identitatea – nici capişonul călugăriţelor, nici noroiul de pe drum. Ţinea în mână un fluier de bambus.

A făcut o plecăciune adâncă. I-am răspuns cu una şi mai adâncă. Hokusai a rămas în patru labe, sprijinit în coate, fără să ridice ochii. Mi s-a pus un nod în gât şi i-am făcut semn călugăriţei să intre în cameră.

— Hei, hei, Bătrâne, am zis. A venit cineva să te vadă.

A ridicat ochii. În picioare nu se putea ridica.

Shino a făcut o plecăciune şi i-a adresat urări de sănătate şi noroc.

Dintr-odată am băgat de seamă că e frig şi camera e goală. Nu aveam nimic în cameră, în afară de lada de portocale prinsă în cuie pe un perete şi în ea statuia lui Nichiren. Pe deasupra, eram nepieptănată.

Am aţâţat focul, l-am chemat pe băiatul din vecini ca să ne aducă ceai.

— Nu putem pune pe foc decât praf de cărbune. Orice altceva îl face să tuşească, am explicat eu.

Hokusai s-a aşezat în genunchi, cu picioarele strânse sub el, fără să dea drumul pensulei. N-a scos nici o vorbă.

— Aveam cinsprezece ani, a glăsuit Shino, când am fost trimisă la ceainărie să aduc un ceai special pentru Fumi de la Casa Tamaya. Când eram acolo, am întâlnit un artist.

— Eu aveam patruzeci şi cinci de ani, a continuat Hokusai. Duceam pe umăr o copilă numită Bărbiţă. Era un dar de la noua mea soţie. Mergeam în Yoshiwara ca să-mi vând lucrările.

— Eu fusesem pedepsită să duc o viaţă de curtezană în Yoshiwara pentru că ridicasem mâna asupra soţului meu. De fapt, îi tăiasem o ureche. Fusesem doamnă de onoare în castelul shogunului.

— Habar n-am avut!

— A fost o vreme când urma să devin şlefuitoare de oglinzi la curtea shogunului, a zis.

Hokusai a ridicat ochii şi a privit-o drept în faţă. A rotit de câteva ori palma în dreptul pieptului, ca şi cum ar fi lustruit ceva, s-a oprit şi s-a uitat atent la cercul pe care tocmai îl curăţase, s-a încruntat şi s-a apucat din nou să-l frece cu palma. A scuipat, a frecat din nou, s-a uitat atent, a mai frecat puţin şi a ţuguiat buzele.

— În palatul shogunului erau multe femei care n-aveau cu ce să-şi umple timpul. Cele tinere erau foarte frumoase. Şi singure.

Şi-a dus mâna între picioare, a tras şi a izbucnit în râs.

— La curtea shogunului erau multe locşoare tainice – camere peste camere, coridoare fără sfârşit. Puteai oricând să te furişezi într-un dulap.

Shino tăcea, încercând să se obişnuiască cu felul lui de-a fi.

— Se râdea mult la curtea shogunului, a zis, făcând alt gest obscen.

— Am auzit, am spus eu.

— Ce ştii tu? m-a luat la rost. Ce ştii tu despre bărbaţi? Tu eşti Oei, cea cu falca lată, căreia nu-i plac bărbaţii.

— Cum poţi să spui că nu-mi plac bărbaţii? După ce ţi-am dedicat viaţa mea…

A rânjit, arătându-şi gingiile goale. Eram prizonierii propriei noastre sminteli şi o mai şi arătam oaspetelui nostru.

— A venit Shino să ne vadă, am zis.

— Îmi pare bine.

Dar vederea ei l-a făcut să se gândească la vremurile de mult trecute.

— A fost o grosolănie din partea mea să-l refuz pe Nakajima după ce mă adoptase, a spus Hokusai.

— Păi atunci de ce l-ai respins? am întrebat.

— Fiindcă nu voiam să lustruiesc oglinzi, a răspuns, privindu-mă de parcă eram idioată. Nu mai voiam să fiu socotit răspunzător de curăţenia unui lucru sau a unui loc. Nu mai voiam să fiu nevoit să întorc spatele unor oameni din cauză că erau puternici. Aşa că m-am ales cu libertatea, a chicotit. Libertatea de a privi fără să-mi ascund faţa.

S-a lăsat tăcerea.

— Dar doamnele shogunului erau cumsecade. Cumpărau *shunga*. Dacă n-ar fi fost ele, aş fi pierdut totul. Cenzorii ar fi distrus tot ce aveam.

A privit-o pe Shino şi s-a întors în prezent.

— Ei este soarele şi luna mea. Iar tu eşti Shino, steaua mea.

I-am lăsat singuri şi m-am dus la *ageya*.

Am trecut pe lângă bucătărie, l-am salutat pe proprietar, mi-am lăsat haina şi am intrat în Camera plaselor de pescuit, unde, ca în fiecare seară, bărbaţii stăteau aşezaţi la mese, fumând, bând şi vorbind tare. M-am strecurat într-un loc de lângă perete.

— Uite-o, vestita femeie-artist din Edo. Sigur, nici nu sunt multe, s-a auzit un glas. Câte femei-artist or fi?

Hiroshige s-a tras la o parte ca să-mi facă loc.

— Câte scapă din paturile bărbaţilor din Edo, am răspuns. Paturi în care cele mai multe muncesc neştiute.

Mi-a zâmbit îndurerat. Nu suporta să rămână mai prejos, nici măcar cu o replică.

— Sunt multe femei, într-adevăr. Dar numai Oei a fost aleasă pentru *Manualul ilustrat*. Oare de ce?

— Să fie din cauza părintelui ei?

Frunţile bărbaţilor luceau în lumina lămpii, ochii le sclipeau. Gurile însă le erau ascunse de întuneric. Am tras fum în piept.

— Nu, nu se poate. Şi, la urma urmei, cui îi pasă de bătrânul Hokusai? A trăit mult, dar azi nu se mai ia nimeni după el.

Hiroshige era doar cu câţiva ani mai în vârstă decât mine. Acum se credea regele *ukiyo-e*, celebrul autor de stampe cu privelişti nu mai puţin celebre. Desigur, el nu făcea decât să copieze lucrările tatei vechi din urmă cu cincisprezece ani.

— Oei a fost aleasă fiindcă era ceva nou. E o idee bună să pui o femeie să facă desenele, a continuat el. A ieşit ceva frumos. Dar a doua oară n-o să mai meargă.

— Ba mie mi-ar plăcea să încerc, am zis.

— E o carte frumoasă. Oei-san a făcut treabă bună, s-a auzit altă voce – a lui Eisen. Întotdeauna îmi sărea în ajutor.

Am privit-o pe fata care cânta la shamisen. Faţa ei albă era aplecată deasupra corzilor, atentă. Cântecul era vechi, cuvintele triste.

Galanteria şi idilele
Sunt pentru cât trăim
Dar într-o zi murim, murim.
Haideţi să bem, să petrecem,
De mâine să nu ştim.

Am ieşit pe puntea de lemn, în grădina scufundată. O lampă uriaşă de metal, scăpată din incendiu, îşi arunca lumina pe rădăcinile noduroase ale copacilor. O pisică ivită din senin s-a frecat de picioarele mele. Am luat-o în braţe şi am mângâiat-o. Picături de ploaie pe jumătate îngheţate atârnau de acele pinilor. La poalele lor pământul era acoperit de un covor arămiu de ace uscate. Unele dintre ele erau purtate de apa care şiroia printre rădăcinile răsucite.

Am văzut ceva mişcând la celălalt capăt al grădinii. Două siluete îmbrăcate în haine groase îşi luau rămas-bun. Amanţi? Ori samurai complotişti? În ziua de azi era totuna. Şi unii, şi alţii erau sortiţi pieirii.

L-am recunoscut pe unul din ei. Era Sakuma, profesorul lui Kozan din Obuse. Complotiştii puneau la cale lucruri mari: voiau să răstoarne clanul Tokugawa. Auzeam tot mai des zvonuri despre corăbiile occidentale care

aruncau ancora pe ţărmurile răsăritene ale Japoniei şi rămâneau acolo unde tunurile noastre nu ajungeau. Cu douăzeci de ani în urmă von Siebold îmi spusese că sistemul nostru nu va putea ţine timpul în loc. Numai că eu trăisem atât de mult în acest fel, încât îmi venea greu să-mi închipui că se va schimba ceva.

Un toboşar *taiko*, râzând în hohote, a ţâşnit afară din *ageya* pe alee. Se încălzise înăuntru şi îşi scosese cămaşa. Pielea îi strălucea, arămie. Petrecăreţii au ieşit după el.

— Scrie-ne un poem, Oei!

Bărbaţii m-au tras înapoi înăuntru.

— Bine, bine, am zis. Vă scriu.

— O să fie ceva desfrânat?

— La desfrâu n-o să-l întreceţi niciodată pe Bătrân.

Mi-au pus în faţă o farfurioară cu apă, hârtie de orez şi tuş. Am scos o pensulă din mănunchiul pe care îl purtam cu mine în mâneca chimonoului.

— Ia vezi cum scrii cu asta, m-a îndemnat Eisen.

Mi-a arătat un obiect nemaivăzut. Avea peri, întocmai ca o pensulă, dar coada era mai groasă şi nu era făcută din lemn lăcuit. Era găurită şi avea un tub pe care îl puteai stoarce. Mi-a arătat cum s-o umplu cu tuş.

— O am de la Hiroshige. A inventat-o anume ca să poată face schiţe pe drum.

Doi băieţi îmbrăcaţi în haine de fete s-au ridicat ca să ne cânte. Erau înduioşători. Unul din ei sufla într-un flaut, celălalt cânta.

Eşti divin.
Numai potrivit pentru căsătorie.
Eşti rafinat.
Doar o întrebare am.
O iei pe la spate?

Feţele bărbaţilor erau ascuţite, liniile nasului şi ochii aspri, de războinic! Simţeam furnicături în degete, atât de tare îmi doream să-i desenez. Dar cine ar fi cumpărat un desen cu astfel de chipuri?

În noaptea Anului Nou am plecat împreună cu Eisen într-o ricşă spre podul Ryogoku, ca să vedem artificiile. O mulţime de oameni se înghesuiau pe podul arcuit, înălţat pe picioare groase de lemn mult deasupra râului şi malurilor înzăpezite. Pe apa liniştită erau ancorate bărci mari şi mici, toate aşteptând începerea spectacolului. Ne-am oprit în vârful podului, chiar deasupra bărcii unde se aflau artificiile. Când s-a dat semnalul, pe deasupra capetelor noastre au început să zboare mingi aurii şi roşii. Urcau o vreme în sus, apoi porneau înapoi spre pământ, împrăştiind scântei colorate.

Eisen a luat o duşcă din clondirul pe care îl avea la el.

— Te-am iubit odată, a zis, dar erai a altcuiva.

Râul curgea tăcut pe întuneric, ca un şuvoi de lac negru în care se reflectau florile de lumină şi de foc ale artificiilor. Cine nu voise să mă dea? Hokusai, desigur. Tatăl meu.

— Tata spune că va trăi veşnic, dar ceasul i se apropie. Aşteptăm acea clipă, dar ne prefacem că nu va veni niciodată.

— Prefăcătoria te sleieşte de puteri, a spus bunul meu prieten.

Mi-am aţintit privirea în întuneric, deasupra parapetului. Eisen era un prieten vechi, dar tot nu i-aş fi făcut mărturisiri. Am luat-o pe ocolite:

— Nu ştie ce înseamnă să te odihneşti la bătrâneţe. Uită. Stăruie. Se răzgândeşte. Vrea să fugă, dar nu poate să se ţină pe picioare. Îl ascult fără să crâcnesc. Nu cred că se poate înşela. A înnebunit, aşa că şi eu am luat-o razna.

Încă un mănunchi de artificii a zburat deasupra capetelor noastre, împrăştiind scântei. Mulţimea scotea strigăte încântate. Dedesubt şirurile de bărci se legănau pe apa mişcătoare.

— E supărat fiindcă el e pe moarte, şi tu nu.

A început să ningă. Fulgii cădeau răsucindu-se de la mare înălţime, treceau prin faţa ochilor noştri şi se lăsau pe suprafaţa apei. L-am bătut pe braţ pe prietenul meu; îi eram recunoscătoare că e alături de mine.

Ne-am spus noapte bună. Aveam de gând să merg, să nu mă opresc decât atunci când se crăpa de ziuă. La început zăpada se topea de cum atingea pământul negru. Dar fulguiala n-a încetat. Când am ajuns la templul Asakusa, zăpada se prinsese de ramurile pinilor şi pe jos se aşternuse un strat subţire de gheaţă.

37. Orfană de tată

Dar nu tata a murit primul, ci Eisen. S-a dus şi bunul meu prieten.

Lucrurile mergeau la fel de rău.

Tata era tot mai şubred şi mai încăpăţânat. Zăcea ziua întreagă pe salteaua subţire pe care o întinsesem pe rogojini şi nu ne mai băteam capul să o strângem.

Într-o zi i-a fost mai rău decât de obicei.

L-am trimis pe băiatul din vecini după doctor. Shino îmi dăduse bani pe care îi ţineam ascunşi ca nu cumva Hokusai să-i cheltuie pe dulciuri sau să-i arunce vreunui vânzător ambulant.

— Nu e nimic de făcut, a zis doctorul când a venit. Aşa e bătrâneţea. Nimeni nu scapă de ea.

Ceva mai încolo Hokusai s-a trezit şi a început să se roage. Câte n-ar mai face dacă zeii i-ar mai da încă zece ani! Ar ajunge un mare artist. S-a milogit să mai capete zece ani, apoi opt şi, în cele din urmă, nădăjduind că-i îmbunează, a mai cerut măcar un an. Doar un an, ca să ajungă un artist fără pereche.

Mi se rupea inima auzindu-l. De la mine putea obţine oricând tot ce dorea, dar zeii nu îi dădeau ascultare. Nemurirea era greu de căpătat, iar lui nu-i era hărăzită.

M-am aşezat lângă el şi l-am ascultat cum se târguia cu zeii.

— Dacă nu mai pot trăi în chip de Hokusai, atunci mă învoiesc să fiu un elefant sau un orb, o broască ţestoasă ori poate o vulpe.

— Vulpe ar fi bine, am zis ca să-i fac plăcere, dar s-a înfuriat şi s-a întors asupra mea.

— De acu’ înainte toate neizbânzile mele o să fie ale tale, Ei. Iar reuşitele tale vor fi ale mele.

Cum adică? De fapt ştiam ce vrea să spună. Lumea va crede că lucrările lui proaste sunt ieşite de sub pensula mea, în timp ce lucrările mele cele mai bune vor fi puse pe seama lui. Pesemne că aşa se va şi întâmpla. Am îndrăznit să rânjesc sardonic, dar i-am încuviinţat spusele. S-a aprins şi mai tare.

— Un lucru n-am să mai fiu în următoarea mea viaţă: tată. Legătura mea cu tine nu va trece dincolo de moarte. Această legătură va muri. Am să mă eliberez de tine!

M-a rănit adânc.

— Crapă, atunci! am zis. N-am să mai am tată. Mori şi lasă-mă orfană, am spus printre hohote de plâns.

— Aşa am să fac, şi după aia am să mă lipsesc de fiică.

Am tăcut amândoi preţ de câteva minute, după care s-a gândit mai bine şi a încercat să mă îmbuneze.

— Da’ ce sunt eu fără Ei, fiica mea? Ea îmi dă ceai. Îmi ştie toate poveştile. Fiecare stampă a mea e crestată nu în lemn, ci în mintea ei. A ieşit din mine… Nu mai putea vorbi doar de bine. Din sămânţa neroditoare. Pentru ce, din atâţia fii şi fiice, tocmai ea? bolborosea. E împotriva firii, o femeie care nu e femeie.

Mi-am ascuns faţa ca să nu-mi vadă durerea. Vorbea cu zeul lui.

— Din toate faptele mele, doar ea o să trăiască mai mult decât mine.

Eisen avusese dreptate. Tata era mânios fiindcă aveam să trăiesc şi să pictez, iar el nu. M-am înverşunat împotriva lui.

După o vreme s-a pus pe plâns.

— Iertare. Îmi pare rău de ce am făcut. Măreţia mea a înăbuşit-o pe a ei.

A amuţit şi am crezut că adormise, dar nu era aşa.

— Ei, a zis. Tu mai ai timp. Când ai să rămâi orfană de tată, rupe-te de tot şi mergi pe drumul tău.

— Care e drumul meu? am întrebat. Cum am să ştiu?

Din cauză că nu-mi îngăduise să semnez cu numele meu mă izgonise din istoria pe care îi plăcea să o păstreze pentru el însuşi.

Mă plânsesem lui Eisen:

— O să mă ia cu el în mormânt. Din cauza lui am îmbătrânit înainte de vreme.

Oare calea mea să ducă drept în mormânt? Nu, nicidecum.

— Hai, dă-i drumul. Mori şi lasă-mă orfană, am şoptit.

Dar ce se va alege de mine? Ce va fi lumea fără tata?

Discipolii au venit să-l vegheze. Nici unul nu avea lacrimi în ochi. Au făcut plecăciuni şi au aşteptat, privind cum i se ridică şi coboară pieptul în

ritmul respiraţiei. Apoi au plecat unul câte unul. Unii îşi fereau privirea şi ştiam de ce: nu le era pe plac faptul că cel mai mare discipol al lui şi ruda cea mai apropiată erau una şi aceeaşi persoană – o femeie.

— Bărbiţă! Vino încoace. Scrie!

Compusese poemul de rămas-bun, *jisei*.

Fantomă, fără îndoială,
Seară de seară voi străbate cu pas vioi
Mlaştinile înverzite.

Mai lucrase la versurile acestea simple şi în Obuse. Atunci adăugase un vers pe care îl uitase acum. Suna aşa:

Şi desele sosiri în Japonia ale corăbiilor străine.

Era un vers nepotrivit, care strica tot poemul, însă eu ştiam de ce îl pusese acolo. Era scăparea mult aşteptată. Iar acum ştia că nu va trăi îndeajuns cât să o apuce.

Am visat că venise Eisen. Aplecase deasupra mea faţa pe care se vedeau anii de desfrâu şi mă privea cu ochii umflaţi de băutură.

— Te-am iubit, mi-a zis. Dar erai a altcuiva.

— Iubirea! am răspuns. Mi-ar plăcea să mai revin la tema iubirii. Cred că face doar cât un pârţ de şoarece pe furtună. Şi poţi să spui că eu am zis aşa.

L-am trimis pe băiatul vecinei să aducă ceai. Când s-a întors, Hokusai era cu mintea în altă parte.

— Da’ mori odată, Bătrâne, şi lasă-mă orfană de tată, i-am spus, cu toate că nu părea să mă audă.

N-a trecut nici un ceas şi mi-a părut rău de ce spusesem. Dacă rămâneam fără el, ce avea să se aleagă de mine? Ce era lumea fără tata mergând ţanţoş pe drum, înaintea tuturor?

— Bătrâne, le-ai luat-o tuturor înainte. Nu ţi-au iertat-o. Nici cenzorii, nici shogunii şi mai cu seamă nici tovarăşii tăi artişti. Când ziceau că te-au ajuns, tu o luaseşi iar înainte.

A zâmbit auzindu-mă.

Cât despre mine, am venit în urma ta timp de patruzeci de ani. Iar în capcanele întinse tatei m-am prins eu singură. Da, eram legată de tatăl meu ca un animal prins în laţ. Puterea lui de a domina şi senzualitatea întrecuseră orice limită. Chiar şi acum se mai simţea în atelier prezenţa lui animalică printre noi, cele trei fiice. Tata.

Pornirea lui de a-i judeca pe ceilalţi, de care mă temeam, se arăta şi în mine. Nimic în afară de perfecţiune nu-l mulţumea nici la el, nici la ceilalţi. Nu admitea în ruptul capului că perfecţiunea e de neatins. Rănise mulţi oameni. Pe Shino. Pe mama. Orice îndepărtare de calea atât de dragă lui îl scotea din fire. De semenii lui nu avea milă. Stăteam aplecată asupra lui, cu capul lăsat pe umăr, parcă ascultam o voce de altundeva. Mă dădea deoparte, se certa cu mine, dar niciodată nu s-ar fi lipsit de mine. Eram tot ce-i rămăsese.

Îl iubeam.

Era ziuă când am auzit glasul vânzătorului de peşte.

— Ţipari de vânzare! Proaspeţi, acum aduşi de la piaţă. Nu-i nici o oră de când înotau în heleşteu!

Stătusem toată noaptea alături de el, privindu-l cum se face tot mai frumos. Faţa era atât de subţiată, că pielea i se lipise de craniu, lucind precum ceara fierbinte din jurul lumânării. Mintea îl părăsea, lăsând locul gol. I-am luat mâna. Şi-a cerut iertare pentru greşelile făcute de mine şi m-a rugat să nu mă las de pictură.

Îşi dorise ca fiecare linie desenată de el să fie adevărată. Implorase cerul să-i mai dea zece ani de viaţă ca să se străduiască să picteze adevărul.

Eu însă ştiam că adevărul căutat de el nu există. Era doar o fantasmă. O idee despre perfecţiune. Oricare din noi are fantasmele lui, şi a lui era adevărul.

I-am spus că va renaşte în chip de tigru, un tigru al zăpezilor.

L-am luat de mâna dreaptă. Era neschimbată: mare, lată, zbârcită, atât de încărcată de o forţă nevăzută, că m-am cutremurat. E oare cu putinţă ca atâta putere să dispară într-o clipă? Nu, nicidecum. Trebuise atât de mult timp, atât de mult, ca fiecare bucăţică de carne, fiecare tendon să capete puterile acelea supraomeneşti. Eram calmă şi el la fel. Nu mai avuseserăm

asemenea clipe de tihnă împreună. Tocmai asta e tragedia morţii. Aduce pacea pe care o distrugem cu neliniştea vieţilor noastre.

M-a strâns de mână, mâna cu care pictam, şi a strigat „Aah!“. Apoi mâna lui a rămas nemişcată. S-a dus. S-a dus într-o clipă.

L-am ţinut multă vreme de mână. Când am obosit, m-am întins lângă el.

Iar acum se făcuse ziuă. Au început să vină fel de fel de oameni. Cu toate că nu spusesem nimănui, ştiau cu toţii.

— S-a dus, spuneau şi aruncau o privire în cameră.

Simţiseră duhul lui trecând pe lângă ei. Trecea în goană peste câmpuri, spuneau ei.

Era a optsprezecea zi din luna a patra – 10 mai 1849, după calendarul occidental. Prunii înfloriseră şi se scuturaseră, la fel şi cireşii. Era o zi foarte frumoasă pentru murit.

Vă scriu ca să vă spun că tata s-a dus la cele veşnice astăzi-dimineaţă. Era împăcat şi a dorit să plece. (Aici minţeam.) *E acasă la noi până când sfârşim pregătirile pentru ceremonia funerară de mâine. Sper că puteţi fi alături de noi.*

Oamenii veneau şi lăsau monede înfăşurate în hârtie frumos pictată. Am trimis băiatul să cumpere o cutie simplă în care să-i punem cenuşa. Femeile de prin casele vecine au venit să mă ajute. S-au aşezat lângă mine şi m-au ajutat să-i cos veşmintele mortuare, făcute din pânză de bumbac înălbit. Zâmbeau văzând cât de neîndemânatică sunt şi am zâmbit şi eu împreună cu ele. „Cea care pictează, dar nu coase“ acum cosea. Trupul i l-am spălat eu însămi. L-am îmbrăcat şi ucenicii i-au pus trupul în sicriu. Erau acolo Katsushika Isai şi Kosho. Se îmbrânceau ca să se aşeze cât mai aproape de sicriu.

Am adunat pensule, călimări şi suluri de hârtie. Am luat praf din culorile mele cele mai intense şi l-am pus în ceşcuţe pe care le-am învelit în hârtie fină. La sfârşit am făcut o bocceluţă cu toate acele lucruri, am legat-o şi am aşezat-o lângă trupul lui.

De la templu a venit un preot care a rostit sutra funerară.

În seara aceea au început să vină o mulţime de oameni. Aduceau supă cu tăiţei de hrişcă, felul lui de mâncare preferat. Era important să fim bucuroşi, iar eu eram. Îmi auzeam vocea răsunând în tăcerea rămasă după ce vocea lui amuţise.

Când au plecat cu toţii, înainte de ivirea zorilor, m-am apucat să pictez. Voiam să pictez un lampion frumos pentru cortegiul funerar. În timp ce pensula se mişca aproape singură eu îl jeleam. Viaţa noastră fusese lipsită de belşug sau chiar de bunăstare, iar moartea lui fusese la fel. Nu mă pusesem împotrivă, aşa cum făcuse mama. Dacă m-aş fi purtat astfel ar fi însemnat să nu îi fiu credincioasă tatei. Dar acum, în această zi, îmi doream – singura dată în viaţa mea – să port un chimono de ceremonie.

Dimineaţa un mesager de la templu mi-a adus o cutie mare. În ea era un chimono, cu toate cele trebuincioase.

— L-a lăsat călugăriţa pentru dumneavoastră. A fost al ei pe vremea când era măritată.

Era un chimono de culoarea levănţicii, cu irişi violeţi şi cocori cu capul roşu.

Femeile m-au îmbrăcat şi mi-au legat obiul lat. Afară se formase deja un cortegiu. Făcusem o mulţime de cortegii funarare din figurine *keshi ningyo*, aşa că ştiam ordinea cu ochii închişi: mai întâi lampioanele, apoi florile de hârtie şi cele proaspăt tăiate şi coliviile cu păsări care aveau să fie eliberate ceva mai încolo, ca să-i cânte slava. După asta veneau vasele în care ardea tămâia şi tăbliţa memorială acoperită cu o bucată de mătase fină, iar la sfârşit de tot sicriul.

— Cartierul ăsta prăpădit n-a văzut niciodată o înmormântare aşa de frumoasă, repeta vânzătoarea de ţipari.

Ne-am înşirat în urma sicriului. Discipolii – Katsushika Isai, Tsuyuki Kosho, Hokuba, Sori III, Sukuki Hokusai II, Taito II, care venise tocmai de la Osaka când aflase că tata nu mai are mult de trăit. Takai Kozan trimisese pe cineva să-l reprezinte. Apoi veneau oamenii simpli: vecinii de cartier de la care cumpăram frigărui de peşte, cărbune pentru *kotatsu* şi sandale. Tosaki-san, care făcea renumitele dulciuri după care se dădea în vânt Hokusai, şi care acum nu-şi mai putea ţine lacrimile. Prietenul meu

Yasayuke, povestitorul. Shino, bineînţeles. Samurai, preoţi, învăţaţi şi da, poate n-o să vă vină să credeţi, doamne de la curte. Până şi *bakufu* veniseră.

Mai erau o mulţime de editori şi prieteni artişti, care îşi aruncau priviri bănuitoare. Dinspre partea lor Hokusai fusese înmormântat cu zece ani în urmă. Dar abia acum se liniştise. Moartea îl luase în stăpânire. Mai întâi îi luase pe prietenii lui, pe soţii şi pe cei mai mulţi dintre copii. Rămăsesem doar eu.

Ba nu, mai erau şi alte rude. Sakujiro şi Tachi. Până şi îngrozitorul Băiat Monstru, care vărsa lacrimi făţarnice.

Eram o sută cu toţii. Am mers pe jos de acasă până la templul din bătrânul cartier Umamichi, aflat cam la o milă depărtare. Se zicea că doar rudele de parte bărbătească se cuvine să poarte ceva în mână, dar eu am stăruit. Am dus lampionul pe care îl pictasem. Ajunşi la templu am pus pe altar toate lucrurile aduse. Am închinat tămâie şi preoţii au intonat sutre. După cum era datina, am împărţit mici flori şi frunze de lotus modelate din pastă de fasole. Oameni veniţi de afară, care nu făceau parte din cortegiul funerar, s-au strecurat prin mulţime şi au luat dulciuri pe care le-au vândut apoi pe stradă.

Tata ar fi pictat o astfel de scenă.

După ceremonie am dus sicriul la crematoriul de la marginea oraşului. Eu veneam în urma sicriului, cu certificatul de la templu, fără care trupul nu putea fi ars. Când am ajuns, sicriul a fost pus în cuptor, uşa a fost închisă şi cineva a ştampilat certificatul. Am aşteptat să se întunece. Focul de lemne nu are putere şi pe deasupra mirosul răspândit era urât, aşa că arderea se făcea întotdeauna noaptea.

Când sicriul a luat foc, n-am putut să-mi stăpânesc un geamăt. Mi se părea prea devreme. Flăcările i-au cuprins trupul, această mică ofrandă. Nu mai puteam suporta. În trupul acela fusese viaţa lui, doar cu o zi în urmă. Cum puteam şti că plecase într-adevăr? Eu n-am să îngădui niciodată să-mi fie arse oasele.

Viaţa, câtă o mai fi fost în oasele acelea încăpăţânate, se înălţa şerpuind spre stele, lăsând în urmă o dâră de fum alb ca o coadă de dragon.

PARTEA A ŞASEA

38. Dangăt de clopot

La început mi-au dat pace, căci asta şi doream, la urma urmei. Dormeam, mă trezeam, îmi era dor de el. De gemetele lui, pe care le auzeam zi şi noapte. De râsul lui smintit. De viziunile lui de coşmar. Nu venea nimeni să mă vadă, nici măcar Băiatul Monstru. Poate că prietenii lui bandiţi îi făcuseră de petrecanie din cauza datoriilor de la jocurile de noroc.

Cu toate astea auzeam în mintea mea şirurile ritmice de silabe învăţate de la tata. *Myoho renge kyo. Ho ben pon dai ni. Ni ji se sou. Ju san mai an. Jo ni ki.*

Uneori le recitam şi eu.

„Înţelepciunea lui Buddha este adâncă şi nemăsurată. Poarta spre ea e greu de înţeles. Şi la fel de greu e de pătruns.“

M-am trezit. Mă mai ridicasem din pat în ziua aceea? Nu eram sigură. Mi-am impus să mă trezesc, am băut apa stătută, m-am dus împleticindu-mă la privată, m-am spălat pe faţă şi m-am întors tot împleticindu-mă în casă. Ochii îmi erau împăienjeniţi, dar mi s-a părut că văd o călugăriţă cu văl alb pe cap aşezată lângă saltea.

— Nu te împotrivi, lasă-te în voia tristeţii, m-a povăţuit.

— Nu sunt tristă, am răspuns, apoi m-am întins la loc şi mi-am tras cuvertura peste faţă.

— De multe ori spunem aşa, dar de multe ori chiar suntem trişti.

M-a podidit plânsul.

— Nu te mai agăţa de trecut. Lasă lucrurile să meargă de la sine, renunţă la ce a fost.

— Am renunţat la tot! am protestat eu. Despre ce vorbeşti?

Am adormit, m-am trezit, am băut ceai şi ea era tot acolo.

— Vino cu mine, m-a îndemnat Shino. Mergem la mânăstirea din Kyoto, vechea capitală. Poţi locui acolo. Asculţi dangătele clopotelor şi pictezi.

— Nu pot să plec. Trebuie să stau aici, întinsă pe saltea. Dedesubt am ascunse lucrări de artă.

— Scuză mai caraghioasă n-am auzit până acum, a râs Shino.

Mie însă îmi era teamă să nu fiu jefuită. Le spusesem oamenilor că păstrez salteaua împuţită a tatălui meu din respect, dar adevărul era că sub ea ascunsesem mai multe lucrări.

— Nu pot să plec şi să le las.

— Atunci le luăm cu noi.

Shino m-a ajutat să strâng hârtiile şi bucăţile de mătase şi să le pun într-o desagă de pânză, totul era gata pentru drum.

— Nu pot să las pisicile, am făcut eu o ultimă încercare de a rămâne.

— N-au să păţească nimic. Oricum s-au îngrăşat prea tare hrănindu-se cu resturile pe care le aruncă vânzătoarea de ţipari.

M-am străduit să-mi iau rămas-bun într-un mod cuviincios. I-am dăruit câteva desene de-ale lui Hokusai lui Tasaki-san, cel care făcea dulciurile după care tata se dădea în vânt. Le-am mulţumit tuturor pentru darurile făcute. Cineva îmi tot trimisese castane. Oare ce făcusem cu ele? Nu-mi amintesc să le fi mâncat. I-am scris lui Iwajiro, ucenicul meu din Obuse, dându-i sfaturi ca să poată lucra mai departe.

Mai aveam lucrări de terminat, lucrări pe care urma să le semnez şi să le pun sigiliul „Hokusai, 88 de ani“. Păstram sigiliul într-o punguţă, ascuns în mâneca de la chimono. Când mă dezbrăcam de culcare, îl piteam în spatele sfântului Nichiren, în cutia de mandarine care încă mai era agăţată pe perete. Celălalt sigiliu, pe care scria ceva ce nu mai avea cum să fie, adică „Hokusai, 100 de ani“, nu era la mine. Isai pretindea că tata i-l dăduse lui.

M-am dus la Yasayuke povestitorul. L-am găsit la piciorul podului, înconjurat de o mulţime de oameni cărora le prezicea viitorul cu mult entuziasm.

— Am venit să-ţi fac o propunere: să stai câteva luni în locuinţa mea. Eu plec în pelerinaj.

Lui Yasayuke nu-i plăcea să aibă un acoperiş deasupra capului; nu era obişnuit. A clătinat din cap şi s-a tânguit.

— Ştii unde. Lângă fântână, i-am zis. Lângă vânzătoarea de ţipari. O să-ţi dea şi ţie să mănânci. Ai cărbuni pentru *kotatsu*. A venit toamna. La iarnă o să-ţi pară bine să stai acolo. Să laşi pisicile să doarmă înăuntru când e ger – da, ştiu, le-am învăţat rău –, dar nu şi pe ucenici. Spune-le că am plecat într-o călătorie.

Şi aşa ne-am apucat să cerşim, Shino şi cu mine. Stăteam la marginea drumului, iar Shino cânta la flaut. Când am ajuns la *sekisho*, le-a explicat străjilor că merge la mânăstirea din munţi. Eram sora ei care îşi pierduse tatăl, de o vârstă foarte înaintată, şi voia să se roage pentru el. Străjerii nu ne-au dat nici o atenţie, aşa că am ieşit netulburate pe poartă.

— Ai văzut? a zis Shino încântată. Ce uşor e când eşti un nimeni?

Shino cerşea cu atâta măiestrie, încât castroanele nu rămâneau niciodată goale. La sfârşitul zilei aveam destui bani cât să putem înnopta la un han pentru pelerini.

Ne-a luat şapte zile ca să ajungem la trecătoare. Am urcat coasta abruptă a muntelui, pe lângă pârâu. Am trecut de pietrele de hotar în care erau dăltuite caractere. În oraşul de popas lumina soarelui înălbea acoperişurile de ţiglă. Am cerşit ca să ne luăm doi desagi de pus în spate, legaţi cu chingi pe care să le putem prinde de umeri. Apa se scurgea printr-un jgheab peste o roată – argint peste piatră – scoţând un clipocit blând.

— Cam pieptiş dealul ăsta pentru două doamne în vârstă, a zis un bărbat şi a aruncat un ban în castronul întins de Shino. Cling!

A fost primul sunet pe care îl auzeam limpede de luni bune de zile. Până atunci vuietul durerii mele aproape că mă asurzise.

În seara aceea am stat pe băncile de piatră de pe marginea drumului. Shino cânta minunat. Eu priveam culmile albastre, nedesluşite din cauza depărtării. Privirile îmi rătăceau până în zare, unde ceaţa albă învăluia vârfurile înalte. Lumea mi se arăta din nou.

Noaptea, la lumina lunii, Shino se răsucea şi se năpustea în faţă, făcându-mă să râd. Cu gluga albă pe cap semăna foarte bine cu o stafie. Îşi făcea exerciţiile de *kata* folosindu-se de mine. M-a pus la pământ cât ai clipi.

Două doamne în vârstă. Eu aveam cincizeci de ani, ea aproape şaizeci. Şi tot neîmblânzită arăta.

Ziua, la lumina soarelui, îmi vorbea de religie ţinând capul plecat cu modestie.

— Trebuie să fim cinstite şi blânde. Trebuie să fim miloase. Să ne respectăm taţii şi soţii. Trebuie să avem răbdare.

— Regulile astea n-or fi fost făcute de bărbaţi ca să le preschimbe pe femei în ajutoare, soţii şi mame? săream eu. Budismul spune că femeile trebuie să urmeze aceleaşi reguli ca şi călugării, şi pe deasupra unele privitoare la „moralitatea femeii“.

— Poate că nu-i pe placul tău, dar e calea spre libertate, mă învăţa Shino. Trebuie să înveţi să te prefaci. Dacă faci mutra asta acră, n-o să te creadă nimeni. Lasă-i să creadă că eşti la mâna lor. Atunci ai să-ţi capeţi libertatea. Tu nu vezi? Eu mă am doar pe mine… şi spiritele, care nu-mi dau nici o atenţie.

Cu fiecare zi înaintam spre iarnă. În oraşele în care poposeam casele se înşirau pe marginea drumului una după alta. Acoperişurile roşii erau ude din cauza ploii. Caii nechezau în grajduri, traşi de hăţuri de pajii seniorilor *daimyo*. Picioarele lui Shino erau acoperite de băşici, dar ea continua să cânte la flaut, iar când se întuneca îşi făcea exerciţiile de luptă, folosind beţe în chip de arme. Am exersat împreună *kata* de ucidere a demonilor, plesnind în faţă şi în spate cu mănunchiuri de ierburi lungi şi apoi răsucindu-ne.

La o răscruce am lăsat drumul spre Obuse şi am luat-o spre Kyoto. Pe aici nu mai fusesem niciodată. Când durerea s-a mai potolit, mi-am dat seama că şi ea îl pierduse. Am privit cu atenţie faţa ei netedă, căutând un semn de tristeţe, dar n-am zărit nici unul.

În Kyoto un călugăr în robă albastru-închis, legată la brâu cu funie, cu faţa ascunsă sub o pălărie de papură, părea că mă strigă pe nume: „O-e. O-e“. Ţinea la piept cu amândouă mâinile o hârtie pe care era scrisă o rugăciune. Împreună cu tovarăşii de drum se învârteau în cerc, repetând rugăciunea. La un moment dat s-au adunat şi au plecat pe o alee. După ce au plecat, am auzit cântecul păsărelelor.

Shino i-a povestit stareţei că sunt o renumită artistă din Edo, fiica marelui maestru plecat dintre noi. Mi s-a dat o cameră.

M-am apucat să vizitez templele.

Mă plimbam zilnic prin grădina templului zen de la Ginkaku-ji. Mersesem pe jos atâtea săptămâni, că simţeam nevoia să mă plimb în fiecare zi. Pe cer norii erau grei de zăpadă, ameninţători. Copacii lăsau umbre subţiri pe pietrişul aleilor. Grădina fusese a unui împărat din vremuri de demult, care o construise ca să se poată odihni pe veci în ea. Auzeam cântările călugărilor, asemenea mârâitului unui animal cu multe picioare şi gâtlejuri. Dacă intrai în armonia ei, te liniştea. La fel ca toate lucrurile din lumea mea.

Oare cum se plimba împăratul prin grădină? Cu mâinile la spate şi capul plecat. Nu avea nevoie să se uite pe unde calcă, fiindcă totul fusese îndepărtat din calea lui. De ce s-ar fi uitat? Văzuse totul: parcele acoperite de muşchi, pietre în formă de cadrane solare, iazuri nemişcate în care crapii apăreau şi dispăreau din locurile întunecate. Stânci pătate de verdele şi galbenul lichenilor. Bobocii căzuţi în timpul nopţii erau culeşi în grabă de grădinar, care se trântea la pământ auzind paşii Maiestăţii Sale, cât pe ce să se înece în pârâul cristalin care curgea printre maluri de piatră.

La ce se gândea împăratul?

La popor. Cu siguranţă că se gândea la popor.

Dar oare ştia cine suntem? Ştia că eram mulţi şi nemulţumiţi? Se gândea oare la cum să-i ţină departe pe barbarii străini?

M-am dus la templul Eikando-Zenrin, templul shogunului. Am admirat poarta pe unde intra, m-am uitat peste zid să văd aleea pe care o lua shogunul atunci când mergea în oraşul împăratului. Oare cum mergea shogunul? mă întrebam. La ce cugeta?

Îmi închipui că se gândea să dea legi noi. Cum să ne facă pe noi să cheltuim mai mult ca să poată aduna impozite. Cum să ne ţină cu teama în suflet tot timpul. Cum să pună capăt zvonurilor. Şi, desigur, cum să ţină restul lumii departe de ţărmurile noastre. La astfel de lucruri trebuie că se gândea. Iar noi, artiştii şi actorii, aşa, jumătăţi de om cum eram, dobitoace fără minte, ne foloseam isteţimea ca să-l păcălim. De multe ori izbuteam.

Iar el era nevoit să născocească alte şi alte căi de a ne pune la respect. Nu-i era uşor.

Am mers la un templu celebru pentru priveliştea lui neschimbată. Era plin de călugări care intonau rugăciuni. Conducătorul lor ţinea măsura bătând cu un ciocănel într-o tăbliţă de lemn. Şi ei îmi rosteau numele: „Do o do eu do ei ei ei“.

Pentru ce se rugau? Şi pentru ce se rugase tata atâta vreme, murmurând cuvintele sanscrite din care nu înţelegea o boabă, dar de dragul cărora le întorsese spatele prietenilor şi nici măcar nu voia să-i salute?

Pentru nemurire, bănuiesc.

Omul se prefăcuse în cenuşă, doar fusesem martoră.

Am făcut un drum şi până la grădina Nanzen-ji, rezervată stareţilor. Era preferata mea, din cauza conului de nisip[15] aranjat cu mătura în fiecare dimineaţă. Era o grădină cu adevărat perfectă, unde muşchiul era tăiat în forme şi curăţat de orice fir de iarbă care s-ar fi ivit. În lumina lunii avea o sclipire magică, de parcă ar fi fost luminat de dinăuntru.

15 Element decorativ din grădinile zen, simbolizând un munte.

Aşa trebuia să fie lumea lor, a împăratului, a shogunului şi a stareţului: copleşitoare; divină; netulburată; veşnic neschimbată. Pentru noi însă, pentru oamenii de rând, schimbarea era peste tot. Chiar aici, în oraşul imperial, samuraii care doreau să îl aducă înapoi pe împărat se înfruntau cu cei care voiau să deschidă ţara către Vest. Uneori un leş era arătat în public, cineva era aspru pedepsit, un cuib de răzvrătiţi era zdrobit.

Mătăniile aveau un efect liniştitor asupra mea. Zi de zi le prefiram între degete. Shino m-a luat să-mi arate templul ei, ascuns într-o mică trecătoare din munţi, de unde se vedea oraşul. Fiindcă nu puteau fi preotese în Kyoto, călugăriţele îşi ţineau slujbele aici. Credeau că animalele, pietrele şi plantele au un fel al lor de a înţelege lumea. Prima oară când le-am văzut făcând o plecăciune în faţa unei capre, mi-am stăpânit cu greu râsul, dar când m-am gândit mai bine mi-am dat seama că nu ai de ce să nu respecţi o capră. Eu însămi respectam pisicile.

În apropiere era un arbore bătrân al cărui trunchi se crăpase şi rămăsese căscat. În gaură prinsese rădăcini un pin. Copacul cel tânăr creştea drept,

însă ramurile bătrâne şi uscate ale arborelui îl ţineau ostatic. Crengile tinere ieşeau prin găurile unde odinioară fuseseră ramurile celui bătrân. Astfel era protejat, deci avea noroc. Pe de altă parte, era chinuit, ţinut în loc, deci nefericit. Viaţa mea era asemenea acelui pin. Fusesem prinsă în copacul cel bătrân şi mă luptam să dau deoparte braţele moarte ale tatălui.

În templul acela se găsea un poem. L-am învăţat pe dinafară şi l-am murmurat pe drumul de întoarcere, împreună cu Sutra Lotusului.

Clopotul de seară, bronz solemn
Sunând în templul străbun din vale
Abia se aude aici.
Poate e bătaia înceată a inimii muntelui,
Ori poate pulsul hotărât al pinului (dar al păsărilor)
Crescând într-o scorbură a bătrânului arbore.
Şi poate că toate sunt una – clopotul, muntele, copacul,
Ţârâitul neîntrerupt al greierilor
Şi câinele alb
Şi tăcutul artist-preot, sculptor de măşti Nō
Tăind o cârjă de bambus pentru bătrânul piersic,
Semn al puterii, semn al grijii.

Când s-a desprimăvărat, am pus picturile făcute de tata în ultimii ani în desagă şi am luat-o în spate. Picturile noi pe care le făcusem, într-un fel tot ca să alung duhurile rele – pisici, capre, copaci, cartofi, tot ce era viu – le-am înfăşurat într-o pânză roşie şi i le-am oferit lui Shino.

— Să te întorci în lume, mi-a zis.

— Am să mă întorc.

Ne-am luat rămas-bun. Nu ştiam dacă o voi mai vedea vreodată. Ea era bătrână, iar eu… eu nu aveam nimic al meu. Doream însă din toate puterile să ies din scoarţa bătrânului arbore. Voiam să fiu un artist deplin. Să trăiesc din lucrul mâinilor mele şi atât.

39. Bătălii

Am intrat pe străduţă cu paşi mari, sprijinindu-mă în toiagul care fusese al tatei. L-am găsit pe Yasayuke aşezat pe mica verandă din faţa casei. Adunase toţi vecinii ca să mă întâmpine.

— Ştim de mai multe zile că vii.

— Cum de-aţi aflat?

A ridcat tare din umeri, cum îi era obiceiul înainte să răspundă.

— Tot Nakasendo[16] ştia. „Fiica maestrului se întoarce acasă. S-a vindecat de nebunia care îi cuprinsese pe amândoi acum câţiva ani.“ Aşa zicea lumea.

16 Unul dintre cele cinci drumuri care legau Edo de Kyoto.

Vânzătoarea de peşte, a cărei faţă era acum pământie şi creaţă ca o coajă de nucă, a pus câtva bucăţi de peşte pe grătarul cu cărbuni şi mi le-a oferit ca dar de întoarcere acasă. Pisicile se învârteau printre picioarele mele. Acum, după ce petrecusem o vreme la templu, puteam să le văd în adâncul ochilor şi să le citesc gândurile.

M-am aşezat şi l-am ascultat pe Yasayuke povestindu-mi ce se mai întâmplase cât locuise el în casa mea. După ce a plecat, am ascuns câteva lucruri de preţ – sigiliul lui Hokusai la 88 de ani, mătasea pe care pictam, lucrările terminate – sub salteaua cea veche, acum putrezită. Altă ascunzătoare nu aveam.

Ucenicii s-au adunat în prag. Mulţi, mai mulţi ca niciodată, pe cât se părea. Erau vreo treizeci, fiecare din ei purtând o fărâmă din numele tatălui meu: Hokuba, Hokuju, Taito II, care era bătrân şi bolnav, Katsushika Isai în persoană, la care mă tot gândisem. Fusese bun prieten cu noi şi chiar locuise în casa noastră timp de câţiva ani. Mi-a transmis bune urări din partea lui Iwajiro, ucenicul meu, şi i-am mulţumit.

Printre ei se afla Fukawa, căruia îi scrisesem atunci când murise tata. Îi dădusem câteva lucrări să le termine. Cu toate acestea nu prea aveam încredere în el. Nu-mi plăcea nici tânărul Tsuyuki Kosho. Mă scotea din fire faptul că-şi luase numele Iitsu.

— Numele ăsta e luat. Toată lumea ştie că lucrările semnate Iitsu sunt făcute de mine.

— Mi l-a promis mie, a zis Tsuyuki.

Minţea. Hokusai n-ar fi făcut aşa ceva. Dar maestrul nu era de faţă ca să dea mărturie. Mă aşteptau atâtea bătălii, că am ales să mă las păgubaşă, o hotărâre pe care aveam să o regret. La vremea aceea mi-am zis doar că, dacă omul acela voia să fie necinstit, nu aveam cum să mă împotrivesc.

Ucenicii erau ca nişte rubedenii încăpăţânate. Îl iubiseră pe tata, numai că Bătrânul trăise prea mult. Le păruse bine că avusesem grijă de el când era bolnav. Pe de altă parte nu le plăcea că ne apropiaserăm atât de tare înainte de moartea lui. Cu toţii erau în căutare de lucru. Ani de zile la rând eu fusesem cea care hotărâse la ce să lucrăm. Dar pe vremea aceea tata trăia şi eu aveam binecuvântarea lui în tot ceea ce făceam. Acum mă luaseră la întrebări. Se putea oare ca fiica lui Hokusai să moştenească sigiliul? Aşa dorise Bătrânul? Amintirea lui ar avea de suferit dacă autoritatea lui trecea în mâinile unei femei?

Au dat buzna în casă, prefăcându-se că sunt pătrunşi de respect pentru cel mort. Între ei şopteau însă, îndeajuns de tare cât să-i aud:

— E doar fiica lui. Nu poate moşteni sigiliul. Nu e prima între noi.

Sigiliul însemna două lucruri: pe de o parte era un mod de a arăta că o stampă sau o pictură era opera lui Hokusai, iar pe de alta era însemnul puterii artistului. Eu aveam sigiliul de la vârsta de 88 de ani, dar în ochii discipolilor asta nu însemna că pot moşteni şi autoritatea, şi puterea lui. Iar cu Hokusai nimic nu era simplu: mai exista şi celălalt sigiliu, cel cu vârsta de 100 de ani.

Le-am explicat că Hokusai n-a lăsat nimic şi că ar face bine să fie mulţumiţi cu fărâmele de nume luate de la el. Că trebuie să-şi găsească o cale doar a lor.

— Bătrânul s-a smintit în ultimii ani ai vieţii lui, au zis. Altminteri n-ai fi moştenit tu sigiliul. Înainte ca mintea să i-o ia razna, a spus că mie…

Îmi pusesem răbdarea la grea încercare. În ultimii cinci ani stătusem clipă de clipă alături de Bătrân, în timp ce se stingea. S-ar putea spune că se smintise, dar mintea lui mergea aşa cum mersese toată viaţa, doar că era mai dedată la excese. Eu ţinusem lucrurile în mână, dar în taină, cu fel de

fel de şiretlicuri. Îi ferisem pe toţi de adevărul crud, iar acum se întorceau împotriva mea.

— Doar maestrul conducea atelierul, o ţineau discipolii una şi bună. Tu n-ai fost niciodată decât un ajutor.

— Era paralitic! încercam eu să-i conving. Era pe moarte! Cine credeţi că făcea lucrările acelea frumoase?

— Ei, poate unele amănunte, a zis unul mai obraznic.

Fukawa, un bărbat blajin şi pictor priceput, a ridicat braţul ca să pună frâu discuţiei tot mai aprinse.

— Ascultaţi-o pe fiica artistului!

Nu le-a venit la îndemână, dar până la urmă au tăcut.

Am deschis gura să spun ceva, dar Fukawa a glăsuit mai departe.

— Ştim că multe dintre lucrări ţi se datorează. Dar n-ai fi putut lucra dacă n-ar fi fost el aici să-ţi spună ce să faci.

Trecuse de mult vremea când Hokusai îmi spunea cum să pictez sau să desenez. În ultimii zece ani lucrurile stătuseră chiar pe dos. Iar ei ştiau prea bine, căci fuseseră de faţă. M-am simţit jignită. M-am ridicat şi le-am făcut semn să plece din casa mea. Altă hotărâre pe care aveam să o regret. Au bodogănit ceva şi au ieşit supăraţi. Fără îndoială că s-au adunat în altă parte ca să mă vorbească de rău.

Ca să mă mai liniştesc m-am dus să beau ceva la vechea ceainărie. Trăgeam din pipă şi îmi doream să-l am lângă mine pe Eisen, ca să mă sfătuiască, sau măcar pe Sanba… pe cineva care credea în mine. Nu rămăsese nimeni în care să pot avea încredere. În sinea mea ştiam că pot duce atelierul mai departe. Dar cum să-i conving pe oameni?

M-am îndreptat spre casă pe întuneric. Luna era ascunsă pe undeva şi zorile nu aveau să vină curând. Am văzut o gheişă abia mergând pe sandalele înalte. A alunecat, s-a oprit şi a fluturat mâinile cu degete lungi.

— Ajută-mă. Te rog. Alunec!

Ce fiinţă fără rost! Peste câteva ore străzile aveau să se trezească la viaţă. Oamenii negricioşi, înarmaţi cu lopeţi, aveau să apară pe stradă.

Ce lume împuţită! Dar cât o iubeam…

Camera mea era goală. Am aprins lampa. La orele acelea târzii, lucrând noapte de noapte, am terminat lucrările pe care îi promisesem tatei că le voi

termina. Acum lucram la un tigru care străbătea o furtună de zăpadă. Era un portret al Bătrânului. Mlaştinile înverzite din poezia lui deveniseră câmpuri înzăpezite. Am pictat ghearele. Am desenat acele de pin de pe ramuri, tot ca nişte gheare. Apoi firele de păr de pe labele din spate. Am făcut perniţele moi ale labelor, luând ca model labele pisicilor mele. I-am pus pe faţă un zâmbet fericit. Apropiind faţa de pânză, am desenat semnătura lui Hokusai, aşa cum făcusem de atâtea ori. Am scos sigiliul de piatră din ascunzătoare, în spatele statuii sfântului Nichiren din lada de portocale. L-am înmuiat cu puţină cerneală roşie şi l-am apăsat pe ţesătură: Hokusai, 88 de ani. Am suflat în lampă şi m-am culcat. Afară se luminase de ziuă.

Când m-am trezit, trecuse de amiază. Vecinii, cei care nu văzuseră lampa arzând toată noaptea, îmi spuneau că sunt leneşă şi mă dojeneau – cu drag, e adevărat –, dar mă dojeneau că sunt o beţivă.

Când s-a luminat bine, m-am asigurat că vopseaua se uscase. Am făcut pânza sul şi am pus-o sub braţ. Aşa, ca să aibă clevetitorii despre ce vorbi, am ieşit pe stradă şi m-am dus drept la prăvălia lui Sakai-san, aflată chiar la poarta castelului. Era fiul unui negustor bogat pe care îl cunoscusem la Obuse, un bărbat subţire şi elegant ca un dansator de Nō. Ai fi zis că, dacă bate vântul un pic mai tare, îl dă jos. Dar avea un gust rafinat. A întins mâinile în faţa pieptului ca să ia sulul de mătase. Când a desfăcut pictura, *Tigru în zăpadă* i s-a tăiat respiraţia. Am fost mândră şi fericită în acelaşi timp.

— Mai am şi alte lucrări din ultimii ani de viaţă ai tatălui meu, i-am zis. Am să le aduc.

Ne-am înţeles că îmi va da bani când aveam nevoie.

Şi aşa a trecut timpul.

— Ce-ai să te faci? a întrebat fratele meu, Sakujiro.

Venirea lui m-a luat pe nepregătite. Stăteam lângă *kotatsu*, ghemuită sub plapumă, şi beam ceai. Abia mă trezisem. Simţind nevoia să fiu pe picior de egalitate cu el, m-am ridicat în picioare.

— Ce-am să mă fac? am repetat eu.

Fiindcă era cel mai mare dintre fiii lui Hokusai rămaşi în viaţă, era răspunzător de soarta mea. Cu toate acestea întrebarea lui m-a nedumerit.

Ce făcusem dintotdeauna. Ce făceam şi acum.

— Am să lucrez ca artist, am să locuiesc aici.

— Păi cum, fără Bătrân?

Era un frate bun. Nu era nici prost, nici bădăran. Ba chiar avea oleacă de învăţătură: scria haiku şi avea un nume de artist. Am lăsat capul în jos, ferindu-mi privirea – vechiul meu şiretlic.

— Înţeleg că acesta ţi-e răspunsul, a zis el. Nu poţi.

— Sigur că pot. Am lucrat, lucrez şi voi lucra ca artist.

Îmi băteam gura de pomană.

— Hai să stai la noi, a zis. Am luat casa din Uraga. Iar eu am fost avansat: răspund de vânzări.

Era plătit cu optzeci de butoiaşe de orez pe an.

— Ai fi putut să ne ajuţi şi pe noi, am zis fără să mă gândesc prea mult.

— Te avea pe tine, a zis fratele meu. Altceva nu-şi dorea.

Am ridicat ochii spre el, uimită.

A plecat, aruncând o privire ameninţătoare spre uşă.

— Am să mă întorc, a spus.

Câte lucruri fuseseră ascunse în umbra lui Hokusai! De pildă eu şi frate-meu, fiecare cu nevoile lui, fiecare dorind să se elibereze de sub stăpânirea lui, iar el tânjind după dragostea părintească.

După o vreme s-a întors.

— Sakujiro! am zis, aproape fără să ridic capul, aplecată cum eram asupra pânzei la care lucram.

Oare avea să-i treacă vreodată amărăciunea cauzată de faptul că eu avusesem prea mult din tata şi el prea puţin? Pictam o miniatură cu flori. O mulţime de petale, aurii şi portocalii. Fiecare petală era ca o limbă subţire, răsucită în sus, roşie deasupra, galbenă dedesubt.

— Ei, surioară, a mers el drept la ţintă. Nu mai poţi trăi aici de una singură. Atelierul s-a destrămat, iar tu nu poţi să-ţi câştigi traiul din ceea ce lucrezi.

— Până acum ce crezi că am făcut? Vezi şi tu că se poate.

Pe deasupra, nu eram totdeauna singură. Mă duceam în vizită la ucenicii mei. Din când în când stăteam la patronii care îmi comandau lucrări.

— Ţi-am lăsat timp de gândire. Mi-am închipuit că mai aveai de terminat lucrări de-ale Bătrânului… Nu uita că trecerea timpului nu te întinereşte.

— Câţiva ani nu înseamnă nimic.

A ridicat braţele în sus, mânios.

— Nu-ţi poţi permite să alegi. Îţi propun să am grijă de tine.

Se plimba de colo până colo prin cameră. Trei paşi până la peretele din spate, trei până la cel din faţă; trei paşi într-o parte, trei în cealaltă. Ajunsese cu vârful degetelor de la picioare chiar la marginea bucăţii de mătase pe care pictam; am tras-o ceva mai încolo cu un gest delicat.

— Ce faci? Încă mai încerci să-ţi găseşti un drum ca artist de sine stătător?

— Nu încerc, am răspuns cu blândeţe. Chiar asta fac. Asta fac de multă vreme. Încă de pe vremea când trăia Hokusai.

L-am rugat să se aşeze şi mi-a dat ascultare. L-am trimis pe băiatul din vecini să aducă ceai. Ceştile ne-au încălzit mâinile, dar nu şi inimile. Am încercat să-l fac să înţeleagă. I-am explicat cum m-am priceput mai bine că, de mulţi ani încoace, de pe vremea când Hokusai era în viaţă, trăiam din munca mea. Munca mea, nu a lui.

A fost ultima oară când am încercat să mai conving pe cineva. Sakujiro nu mi-a dat crezare, pur şi simplu. Mi-a zis că sunt nebună. A pus jos ceaşca de ceai şi a sărit în picioare, cu pumnii strânşi. Cuvintele mele atârnau în aer. Le-a alungat fluturându-şi braţele. S-a aplecat deasupra mea. Asta înseamnă că trebuia să se uite în jos, în vârful capului meu, care era aplecat peste bucata de mătase. Îi simţeam privirile sfredelitoare. Babă nebună, îşi zicea. I-a luat-o mintea razna.

Umilită, m-am mâniat la rândul meu. Îl uram. Îi uram pe toţi pentru felul în care mă vedeau. Mânia mă sufoca. Am deschis gura.

Şi chiar atunci mi-am amintit de sfatul lui Shino: prefă-te. Lasă-i să creadă că eşti la mâna lor. Am simţit că poate am găsit o cale de scăpare. Tata spunea că aş putea să mă fac ghicitoare. Du-te la Uraga, îmi şoptea un glas. E un loc frumos. Profită de propunerea lui. Gâdilă-i orgoliul. Fă-i pe plac o bucată de vreme. Pe urmă o să te lase în pace.

Am plecat capul spre dreapta. Poate că semăna a supunere, poate că însemna că primesc. Am ridicat bărbia ca să-i văd ochii. Erau întunecaţi de

mânie. Am zâmbit uşor.

— N-am să-ţi ascund, am zis încet. Nu-i uşor să găseşti de lucru.

— Ai văzut? Sigur că da. Trebuie să-ţi schimbi mereu stilul.

— Mă pot încă bizui pe Takai Kozan. Îmi plăteşte doi *ryo* de aur şi doi *bu* pentru crizantemele pictate pe mătase. E mai mult de cât ne plătea când trăia tata.

Dar Sakujiro n-a auzit decât numele, nimic altceva.

— Kozan? Vezi, asta e buba. Ai să dai de necaz. Samuraii ăştia care se dau în vânt după Occident sunt foarte periculoşi. Pun la cale o răscoală. Şi cel care vinde lucrări de artă, cel care are prăvălie lângă castelul shogunului, şi el e considerat suspect.

— Sakai-san? Primejdios?

De unde ştia că merg acolo?

Fratele meu se plimba în picioarele goale pe tatami, parcă era un judecător în căutare de dovezi.

— Atunci ne-am înţeles. N-ai să mai locuieşti aici, a zis. Ai să vii să locuieşti împreună cu familia mea. La malul mării. E mai curat. O să-ţi facă bine.

Îi păsa lui de sănătatea mea? Asta era dragostea de frate? Ori poate că voia să refacă legăturile de familie de mult rupte? Nu-mi dădeam seama.

Am zâmbit timid. Nu mi-a fost uşor, însă am izbutit.

— Vrei să iei o bătrână în casa ta?

A zâmbit victorios.

— La urma urmei, eşti sora mea.

— Bine, am să vin, doar într-o scurtă vizită. O să vedem dacă inima ta bună ne va ajuta să ne înţelegem.

În sinea mea îmi spuneam ce bine va fi să văd din nou valurile oceanului.

40. Corăbiile negre

Şi aşa s-a făcut că am fost de faţă în noaptea aceea.

Ieşisem din grădina lui Sakujiro. Am urcat dealul şi m-am oprit în vârf, de unde se vedea marea. Vântul bătea din spate, suflând spre mare. Mi-am

desfăcut părul şi vântul mi l-a adus peste obraji. Un lucru atât de simplu m-a făcut să mă simt liberă. La picioarele mele se întindea oraşul, casele luminate de mici lampioane. Se întunecase. Era 8 iulie 1853 după calendarul occidental. Pe plajă se întindeau valuri lungi, înspumate, dar mai departe ziduri de apă înalte ca nişte munţi se îndreptau spre larg. Apa se îndepărta de noi. Dincolo de valurile înalte, oceanul se topea în cerul cenuşiu. Linia orizontului se ştersese, învăluită în ceaţă.

Le promisesem lui Yasayuke şi ucenicilor că mă voi întoarce şi închisesem uşile Atelierului Steaua Nordului. Eram doar o femeie fără apărare, trimisă în Uraga, să locuiască în casa rudelor ei. Hokusai se refugiase în locul acesta, un simplu sat de pescari, ascunzându-se de ochii cercetători ai nemiloşilor *bakufu*. În locul acesta ne jucaserăm în valuri.

Dar asta era doar o aparenţă. Acum Uraga era în vârful degetelor noastre întinse. De când corăbiile occidentale îşi făcuseră apariţia în golf, samuraii deschişi spre Occident îşi luaseră obiceiul să se întâlnească aici. Poate că aici se întâlniseră dintotdeauna. Poate că Uraga era un cuib de complotişti. *Bakufu* stăteau tot timpul de veghe: aduseseră tunuri chiar pe dealul unde mă aflam eu, în dealurile Miura care dominau oraşul.

Cât o fi ştiut Bătrânul din toate acestea? Să se fi întâlnit cu Kozan aici? De ce se ascunsese de mine? Ca să mă apere? Sau ca să-şi apere secretele, deloc puţine la număr?

Luna s-a ivit dintr-un nor şi la lumina ei am zărit ceva venind pe mare. Ce să fi fost?

Când m-am uitat mai bine, mi-am dat seama că era un bărbat care trăgea la vâsle. Pielea lui albă lucea în lumina lunii. N-am văzut nici barca, nici valurile. Apoi luna a intrat într-un nor şi el a dispărut.

Când luna a ieşit din nori, l-am zărit din nou, mai aproape de mal. Am înţeles că era o bărcuţă-pilot. În spatele lui venea ceva mult mai mare.

Era o corabie neagră. Spuma albă a valurilor o acoperea în parte. Corpul corabiei se confunda cu fundalul întunecat, dar mi-am putut face o idee despre ce era: o corabie întunecată, fără formă clară. Parcă venea din lumea spiritelor.

Ceaţa s-a risipit încet, încet şi razele au străpuns perdeaua de nori. Am văzut încă o corabie, apoi alta şi alta. Navigau împotriva vântului. Şi scoteau un fum albicios. Veneau din larg şi intrau legănându-se în golful Edo.

Am rămas fără grai: ce vrajă putea fi aceea care purta corăbiile înainte în timp ce vântul le împingea îndărăt?

Corăbiile străine sosiseră.

Bătrânul ar fi zis că numai o vrăjitoare ca mine ar fi ştiut să aleagă momentul. Iar dacă ar fi fost şi el aici, ar fi râs. Ar fi alergat de colo-colo şi ar fi ţopăit de bucurie. Eu împietrisem de spaimă. Da, se întâmpla chiar sub ochii mei. Hokusai pierduse acest moment, doar din pricina a patru ani. „Şi desele sosiri în Japonia ale corăbiilor străine.“ Era ultimul rând al poeziei lui, scris în Obuse. După o vreme, în Edo, când era mai aproape de moarte, îl ştersese. Paria pe mai mulţi cai o dată, ca de obicei.

— Hei, hei, Bătrâne! am strigat ca să mă poată auzi din iad. Ce zici de asta?

Dintr-odată m-am simţit foarte singură. Îmi era dor de tatăl meu, îmi era dor de Eisen, ba chiar – dacă stau şi mă gândesc la primele lucruri pe care le-am aflat despre Occident – îmi era dor şi de von Siebold. Prevăzuse acest moment şi chiar vorbiserăm de asta. Era un moment de care nu ne puteam feri, aşa cum nu te poţi feri de moarte sau de viaţă. Viaţa mea, aşa cum fusese până acum, şi oamenii pe care îi cunoşteam deveneau amintiri. O lume nouă venea asupra noastră. Eram aici, în viaţă, cu toate încercările prin care trecusem. De ce am fost eu, aproape singura printre cei la care ţinusem, de ce fusesem aleasă ca să trăiesc şi să fiu martor al acelui moment? Aş fi vrut să o chem pe Shino, dar era departe. Ascunsă în vechiul ei templu de pe munte, lângă Kyoto, era ferită de vârtejul care avea să ne cuprindă pe toţi – sau cel puţin aşa trăgeam nădejde.

Stând acolo, pe dealul Miura, cu ochii la duşmanul, cuceritorul şi eliberatorul care se apropia pe mare, l-am văzut cu ochii minţii pe doctorul olandez desenând golfurile şi strâmtorile care duceau înspre inima Japoniei. Se spunea că străinii se foloseau de hărţile obţinute de von Siebold de la trădători ca să găsească drumul spre porturile noastre. Să fi fost adevărat? Îi

vedeam şi acum mâinile, lungi şi puternice, cu degete boante, mâini de om inteligent şi viclean. Îi vedeam şi acum fruntea înaltă şi buzele subţiri care păreau că-mi zâmbesc din depărtare, liniştindu-mă.

Acum eram singurul martor al sosirii corăbiilor negre. Mi-am dat pe spate părul care îmi intra în ochi şi mă orbea. Îmi dădeam seama după uriaşa răsuflare alburie, după felul cum înaintau prin noapte împotriva vântului, împotriva naturii însăşi, că acele corăbii nu puteau fi oprite. Strădaniile shogunului ar fi fost în zadar. Veneau străinii, cei care aveau să spargă cochilia lumii lui.

Am urlat odată cu vântul, întocmai ca o vrăjitoare. Doream ceva şi în acelaşi timp îmi era teamă. Îmi doream să fiu liberă şi în acelaşi timp îmi era teamă de barbarii cu păr roşu, de soldaţii înarmaţi cu puşti, de samuraii gata de război. Tânjeam să văd pe cineva drag. Bărbaţii din viaţa mea! Cu toţii mă părăsiseră. De ce eu? De ce doar eu trăisem ca să fiu martoră?

Dacă acele corăbii puteau înainta împotriva vântului, atunci orice era cu putinţă. Poate că aş putea să-i revăd pe bărbaţii pe care îi pierdusem – pe von Siebold, pe tata.

În faţa mea erau trei corăbii negre. Apoi ceaţa s-a ridicat, luna s-a ascuns în nori şi nu le-am mai văzut. Nu aveam în faţa ochilor decât o pagină goală, cenuşie şi neagră, întinzându-se de la pământ până la cer.

Dintr-odată vântul s-a oprit.

Auzeam glasuri, goarne, mugete de animale. Mă învârteam de colo-colo, ştiindu-i în apropiere. Speriată, l-am chemat iarăşi pe tata:

— Bătrâne! Pehlivan bătrân! Ai plecat în exil în adormitul Uraga? Tare mă îndoiesc. Nu, nici vorbă. Ştiai ce se va întâmpla. Ai urzit planuri împreună cu samuraii conspiratori. Stăteai cu ochii în zare. Dintotdeauna ai suspinat după lumea apuseană. Doreai să fii celebru şi acolo. Şi acum… uite: vin barbarii! M-ai păcălit, potlogarule!

Mi-am adus aminte de scara secretă din atelierul lui Takai Kozan din Obuse. De însoţitorii lui care stăteau de pază. Mi-am amintit cum stătusem lângă Shozan Sakuma şi mă uitasem la cartea cu desene în care se arăta cum să faci un obiect necunoscut numit aparat fotografic. Sakuma era acum condamnat să nu iasă din casă timp de zece ani fiindcă îi îndemnase şi pe alţii la acte de trădare. Kozan s-ar bucura să afle. La fel şi tata. De ce or fi

ales să picteze un phoenix pe tavan? Să fi fost un mesaj tainic? Japonia era în flăcări, avea să dispară, dar va renaşte, asemenea phoenixului. De ani de zile mocnea focul în Uraga. Acum era gata să izbucnească.

Şi frate-meu, care mă îndemnase să mă întorc în Uraga, unde aveam să fiu în siguranţă!

Ce glumă sinistră!

Buddha ne învaţă că orice lucru imaginabil are mai multe stări. Tot ceea ce pare solid se mişcă şi s-ar putea chiar să fie o închipuire. Valurile sunt împinse de o forţă din adâncuri, dar şi de vânt. Se transformă în ceaţă şi pâclă.

În clipa aceea am văzut ceva solid mişcându-se. Corabia era la picioarele dealurilor, legănată de valuri! Semăna cu o măturăstângaci alcătuită, ca aceea făcută din stuf cu care tata desenase uriaşa imagine a lui Buddha, intrând în acest fel în istorie.

În partea cea mai îngustă a canalului, de ambele părţi, erau baterii de tunuri montate pe dealuri. Shogunul dăduse ordin să se tragă asupra oricărei corăbii apusene care ajungea în strâmtoare. Dar tunurile nu trăgeau. Corăbiile negre înaintau, împotriva vântului şi nu întâmpinau nici o împotrivire; nimeni nu le putea atinge fiindcă erau în mijlocul canalului. Una, două, trei. Fundul apei era presărat cu stânci, pe care le vedeai atunci când era vreme bună, dar care erau ascunse de ceaţă într-o noapte ca asta. Corăbiile nu s-au izbit de stânci. Şi-au continuat drumul, drept spre mijlocul golfului.

Cu siguranţă că erau corăbii diavoleşti.

Am simţit că-mi îngheaţă sângele în vine de frică. Corăbiile pătrunseseră în golf. Îmi aduc aminte că tata îmi spunea că lumea e rotundă, ca un bol în care ţii un peştişor. El mersese peste tot pe deasupra şi văzuse tot ce era de văzut. În noaptea aceea am simţit că sunt înăuntru, că mă învârt în apă, izbindu-mă de peretele de sticlă. Că mă înec. M-am întors la casa fratelui meu. Am privit-o pe Tachi cum dormea şi mi-a fost milă de ea. M-am întins în pat, dar n-am putut închide ochii. Străinii erau atât de puternici. Ce aveau să ne facă?

La început nu ne-au făcut nimic.

În zori tunurile fuseseră mutate mai aproape de mal. *Bakufu* adunaseră o sută de bărci de pescari şi puseseră câte un tun în fiecare, după care le-au trimis să tragă în corăbii. În zadar.

Ne-am adunat sus pe stânci ca să privim. După tunuri, primii au ieşit pe mare artiştii, care voiau să facă desene. Eu m-am întors la locul meu din vârful dealului, de unde vedeam tot. Ce am desenat? O corabie neagră, masivă, cu trei catarge şi multe plase. Pânzele erau legate orizontal pe beţe lungi. Steagurile fluturând în spate, căci puterea misterioasă împingea corăbiile împotriva vântului. Deasupra se înălţa un fuior de fum negru, ca răsuflarea unui dragon. La mijlocul corabiei era o cutie pe jumătate cufundată în apă, cu o roată ca cea a unei mori. Pe punte se vedea un omuleţ, parcă şi mai mic din cauza steagului vărgat de deasupra capului.

41. Treburi gospodăreşti

Stăteam în grădină împreună cu Tachi. Familia fratelui meu nu ducea lipsă de nimic. În grădină era un mic iaz cu crapi. Pe margini erau plantaţi copaci şi aranjaţi bolovani negri care luceau când ploua. Dacă te duceai într-un colţ anume, puteai zări marea. I-am spus cea mai cunoscută poveste cu fantome din toată Japonia. Văzusem piesa la un teatru kabuki.

— O tânără frumoasă, Oiwa, locuia la malul apei, acolo unde mlaştinile ajung până la drumul Tokaido. Era peţită de un om rău, dat tatăl ei refuza să o dea acelui bărbat, numit Iemon. Într-o zi Iemon l-a ucis. Pe de altă parte se pare că era oricum prea târziu să-l refuze, fiindcă Oiwa şi Iemon trăiau împreună de ceva vreme şi ea îi purta copilul. A dat naştere micuţului, dar atunci crudul Iemon s-a întors împotriva ei, spunându-i că e urâtă.

— De ce a zis că e urâtă? a protestat Tachi.

— Iemon a trădat-o pentru că fusese în vizită la un senior din partea locului şi acolo o văzuse pe nepoata acestuia. Seniorul le îngăduise celor doi să se întâlnească şi apoi încuviinţase la căsătoria lui Iemon cu nepoata lui. Oiwa, care îi născuse copilul, era o femeie săracă şi cei doi nu fuseseră căsătoriţi cu adevărat. Seniorul era şi el un om rău, care nu voia să ţină

seama de ea şi de copilul ei. Ca să şteargă orice urmă a frumoasei Oiwa, seniorul i-a trimis otravă, spunând că e o poţiune întăritoare după naştere. A băut-o şi s-a preschimbat într-o balauroaică hidoasă.

M-am strâmbat, întinzându-mi colţurile gurii şi încreţindu-mi fruntea. Am râs amândouă până când n-am mai putut vorbi, dar Tachi era revoltată de nedreptate, aşa că mi-am tras sufletul şi am povestit mai departe.

— Iemon le-a ucis atât pe Oiwa, mama copilului său, cât şi pe servitoarea ei. Le-a legat trupurile de o parte şi de alta a unei scânduri şi le-a făcut vânt în râu. Scândura plutea când cu o parte, când cu cealaltă deasupra apei. Bătrânele din sat s-au adunat pe malul râului şi au văzut totul.

Era o scenă care mă înfricoşa şi pe mine. Tachi tremura de groază, dar şi de încântare când i-am povestit. Am descris scena cu multe amănunte: trupurile ba scufundându-se, ba ieşind din apă, părul moartelor, braţele şi picioarele plutind, învineţite.

— Cele două femei ucise au devenit strigoi şi l-au urmărit pe Iemon şi pe senior. Pe când dormea, Iemon a văzut-o în vis pe balauroaica cea hidoasă, care fusese pe vremuri frumoasa lui ibovnică şi, vrând să o ucidă, a omorât-o din greşeală pe noua lui soţie. Oiwa, care era născută în anul Şobolanului, s-a întrupat apoi în şobolani. La sfârşitul piesei, şobolanii se reped la Iemon şi îl devorează.

Am oftat uşurată când am ajuns la sfârşit: criminalul îşi primise pedeapsa binemeritată.

— Ce bine, a zis Tachi cu vocea sugrumată de emoţie, dar hotărâtă.

Cu ochii minţii văzuse moartea oribilă de care avusese parte Iemon şi hotărâse că aşa era drept.

— Dar soţia cea nouă… de ce a trebuit să moară şi ea? Era şi ea rea?

— Nu ştiu, am zis. Cred că a fost pedepsită pentru răutatea tatălui ei. Hai să-l întrebăm.

Apoi ne-am ridicat ochii către cerul nopţii. Acolo ne îndreptaserăm privirea tata şi cu mine căutând răspunsuri atunci când eu eram de vârsta ei, i-am spus lui Tachi. Era foarte serioasă şi ne-am pus fiecare întrebările în tăcere. Ne înţelegeam de minune în astfel de clipe. După ce ploua, Tachi şi cu mine ne duceam în pădure şi culegeam ciupercile de pin. Ne întorceam acasă şi Tachi mi le gătea. Le mâncam fiindcă te făceau nemuritor.

— Dacă e să trăiesc până la adânci bătrâneţi, îi spuneam, vreau să te am lângă mine. Trebuie să mănânci şi tu din ele.

Soţia lui Sakujiro ne-a întrerupt şirul gândurilor: Katsushika Isai venise în vizită.

— E ceva necurat la mijloc, îşi dădeau cu părerea celelalte femei din casă. De ce vrea să vadă o femeie bătrână? Ce are de gând?

Ne-au urmărit printre gene pe Isai şi pe mine când ne-am îndreptat spre masa joasă de piatră din grădină. Tachi a venit după noi şi s-a aşezat tăcută ceva mai încolo. Stătea cu spatele la noi, dar ştiu că era numai urechi.

Isai era un bărbat înalt, cu nasul coroiat, care mergea de parcă păşea pe frunze de nufăr. Avea obrajii lăsaţi şi mişca tot timpul din buze, parcă morfolea ceva. A aruncat o privire amuzată spre cumnata mea şi soacra ei, ale căror umbre se vedeau cum nu se poate mai bine mişcându-se în spatele paravanelor de hârtie.

— Cum îţi e aici? m-a întrebat.

— Mă apuc să fac curat în bucătărie, am răspuns. Să pregătesc orezul…

Am scos un hohot de râs ca să mă audă femeile, ale căror umbre au dispărut pe dată. Isai a zâmbit pe sub mustaţă.

— Nu la astfel de lucruri te pricepi tu. Dacă te-ar trimite la piaţă, te-ai simţi mai bine.

— Asta e treaba lor. Pe mine nu vor să mă lase să ies.

Isai deschisese o tipografie în Yokohama. Era oraşul unde străinii fuseseră reţinuţi de shogun. Fusesem acolo. Oraşul însemna două străzi mărginite de clădiri dărăpănate, câteva magazii cărora li se spunea „depozite“, după cum le numeau străinii, şi câteva case cu camere de închiriat ridicate pe un teren mlăştinos. Tot oraşul puţea, din cauza canalului colector.

Străzile noroioase erau pline de chinezi şi vânători de balene şi doamne cu ghemotoace mari de pânză sau mătase legate la spate. Erau şi bordeluri, bineînţeles, în care fete cu privirea stinsă stăteau tânjind pe verande. Era şi o măcelărie, înconjurată de o gloată de japonezi care se zgâiau la carnea de vită, devenită dintr-odată mâncare la modă. Mai era şi un atelier cu tiparniţă. Străinii foloseau plumb în loc de lemn pentru tipărit.

Isai învăţase o brumă de engleză ca să poată sta de vorbă cu străinii.

— Există o piaţă pentru arta noastră, mi-a spus.

Avea să devină cunoscut ca unul dintre ultimii artişti *ukiyo-e*. E adevărat, în Japonia eram pe moarte, în schimb în afara ţării abia fuseserăm descoperiţi.

— Sunt mulţi străini care caută lucrări de Hokusai.

— Nici nu mă mir, am răspuns.

Bătrânul era vestit şi asta şi-ar fi dorit cât trăia. I-am mai spus că sper ca tata să ne audă de unde e acum, pe tărâmul morţilor. Bătrânul îşi dorea să trăiască peste o sută de ani şi, după cât se pare, dorinţa i se va împlini.

— Nu e nimic de glumă, a spus Isai.

De fapt, era pus în mare încurcătură. Clienţilor nu le plăcea să audă că Hokusai e mort de şase ani şi că nu se mai găsesc noi lucrări de-ale lui.

— Trebuie să mai fie câte o stampă pe ici, pe colo, am zis.

Şi atunci, în grădină unde Tachi îşi ciulise urechile să prindă fiecare vorbuliţă, Isai s-a întrebat cu glas tare dacă aş mai putea desena stampe cu femei frumoase, aşa cum făcea tata.

— Adică aşa cum desenez de ani de zile?

A zâmbit uşor.

— Ştim că i-ai dat o mână de ajutor. De aceea te întreb. Dar, desigur, erau lucrările lui. Purtau sigiliul lui Hokusai.

— Sunt treizeci de ani de când tata a încetat să mai facă stampe cu frumoase, am zis pe un ton tăios.

N-a scos o vorbă. Poate voia să pretindă că nu ştiuse?

— Ai vrea să vii să lucrezi cu noi?

Mi-am lăsat capul în piept. Nu ştiuse cum să mă întrebe. Şi în orice caz, primul pas într-o târguială e să refuzi.

— Nu pot să mă mut la Yokohama. Mi-am schimbat locul de prea multe ori.

— Stai aici, dacă aşa vrei. Nu e nevoie să vii până la Yokohama ca să vezi matriţele şi stampele tipărite. Pot veni eu la tine.

Isai nu era un om rău. Chiar îmi plăcea. Mi-a spus că-l adusese pe bătrânul Egawa, cioplitorul în lemn pe care îl prefera tata, ca să lucreze cu el.

Am rămas iar pe gânduri.

— Am două pricini pentru care nu vreau să plec din casa asta. Întâi din cauza fetei, Tachi. Apoi fiindcă aici, în Uraga, stelele sunt strălucitoare. Când mi se dă voie să ies afară noaptea – i-am zâmbit strâmb –, caut steaua Myoken.

Ştia despre ce e vorba – stăteam de vorbă cu tata.

— Cele Şapte Stele sunt foarte strălucitoare în Yokohama, mi-a spus.

Adevărul e că nu voiam să locuiesc nicăieri. Voiam să hoinăresc. Îmi doream să trăiesc la fel ca tata, ale cărui obiceiuri le urâsem pe vremea când putea bate drumurile. Speram că nu e prea târziu pentru mine. Îi mărturisisem dorinţa mea atunci când stăteam de vorbă cu el noaptea. Încă mai primeam comenzi, dar nu din Obuse. Mune şi alţi câţiva mă găsiseră şi îmi cereau din când în când să pictez o pânză. Nu mă puteam plânge de viaţa pe care o duceam. Îmi plăcea să trăiesc ca pe vremuri, când mă puteam duce să stau o vreme la un ucenic şi să-i dau lecţii. Câteodată mă duceam la templul Asakusa din Edo. Asta e, nu puteam sta pe loc. Iar acum, că mă puteam mişca, nu mă mai săturam să umblu de colo-colo.

— Yokohama e un loc primejdios, cu atâţia străini în port, am zis, cu toate că nu-mi era deloc teamă; în sinea mea ştiam că nu voi muri de mâna unui străin.

— O să am eu grijă de tine, mi-a promis.

Se vedea că au mare nevoie de mine. Oricât şi-ar fi dat silinţa, discipolii care îşi luaseră nume începând cu Hoku nu puteau face lucrări în stilul maestrului atât de bine cum puteam eu. Însă nu voiau să recunoască.

I-am spus că nu sunt pregătită să iau o hotărâre şi a plecat.

Stelele nu erau doar un pretext. Ţineam cu adevărat la cerul înstelat al Uragăi. Dacă izbuteam să mă furişez afară din casă, atunci când fratele meu şi ai lui se temeau că mă duc să beau sake cot la cot cu bărbaţii, urcam dealul, priveam marea şi apoi ridicam ochii spre cer. Stelele clipeau, îmi făceau semn, cochetau cu mine.

— *Rangaku-sha* ne-a spus că stelele sunt nişte globuri de gaze aprinse.

— Uf, ce trist, a făcut Tachi.

Tata nu se îndoise de stele, numai că Japonia fusese năpădită de atâtea cunoştinţe noi, că era greu să te ţii de vechile credinţe. I-ar fi fost greu să se

uite la un glob de gaze şi fum care se mişca la întâmplare prin hăul nesfârşit.

Ţara era în stare de asediu, şi nu doar din cauza barbarilor, ci a luptelor pentru putere. Drumurile erau bântuite de bandiţi. Un diplomat străin fusese omorât de un spadasin, iar politicianul care mijlocise încheierea Tratatului de prietenie cu Statele Unite ale Americii fusese ucis, acuzat de trădare. S-ar fi cuvenit ca împăratul să-i izgonească pe străini, însă împăratul nu avea bani. *Bakufu* aveau grijă ca împăratul să fie sărac. Samuraii care doreau ca împăratul să preia controlul veneau în număr mare în Kyoto, oraşul imperial. *Bakufu* îi arestau pe cei pe care îi găseau, dar alţii rămâneau ascunşi. Tâlharii profitau de toate încurcăturile ivite.

Cât despre mine, nu credeam în ideile vechi, dar nici nu le urmam pe cele noi. Eram mai degrabă asemenea ghicitoarelor care stăteau la picioarele marilor poduri din Edo. Ştiinţa intra în capul meu, apărând nici eu nu ştiam de unde; mintea mea era ca o grădină de care mă ocupasem toată viaţa. Pusesem în pământ felurite seminţe şi, în anii mei de singurătate, le îngrijisem, le cercetasem şi le hrănisem, şi din aceşti sâmburi de cunoaştere se născuseră viziuni mai ample.

Tachi, nepoata mea, nu mai era o fetiţă. Acum avea cincisprezece ani. În scurtă vreme părinţii urmau să-i aranjeze o căsătorie convenabilă, lucru nu tocmai lesnicios. Era o fată altfel decât altele, cu picioarele pe pământ, care ştia ce vrea. Ce îmi plăcea la ea era că punea tot timpul întrebări.

— Vrei să-ţi spun o poveste cu o stafie?

— Da, neapărat.

— A fost odată o servitoare care lucra pentru un bărbat şi soţia acestuia. Amândoi stăpânii erau oameni foarte răi. Dacă fata nu spăla bine vasele, o băteau. Odată i-au înnegrit aşa de tare ochii, că biata de ea nu mai vedea deloc. Când a vrut să şteargă o farfurie, a scăpat-o şi farfuria s-a spart. Bărbatul şi femeia s-au înfuriat şi au bătut-o iarăşi, atât de tare că servitoarea a murit.

— Vaai, a făcut Tachi.

Mă asculta ca vrăjită. Probabil ducea o viaţă destul de plicticoasă. Oricum, era o viaţă mărginită: era nevoită să facă treabă în casă şi, cu toate

că nu fusese la şcoală decât o scurtă bucată de vreme, ai ei gândeau că a învăţat destul.

— După ce a murit, s-a întors ca stafie.

— Cum arată o stafie?

— Cum arată o stafie? N-ai văzut niciodată o stafie?

— Mi se întâmplă să văd lucruri ciudate noaptea, mi-a răspuns fără ocolişuri, aşa cum îi era felul. Da’ de unde să ştiu dacă sunt stafii dacă habar n-am cum arată o stafie?

Tachi avea picioare groase şi o burtă bine rotunjită. Te privea în faţă, fără să clipească, şi nu se ruşina.

— Aşa e, am zis. Dar să ştii că nu e uşor să-ţi răspund la întrebare. Stafiile nu seamănă între ele. De pildă, eu am văzut una care arăta ca o varză plutind pe un iaz. Frunzele i se legănau în jurul capului, ochi nu avea, ci doar o…

— Pfui! a exclamat Tachi.

— Sau… am zis după ce m-am gândit mai bine şi am întins mâna după pensulă şi hârtie. Cum se poate să nu ştii cum arată o fantomă! Hai să-ţi arăt fantoma servitoarei.

— Păi ai văzut-o?

— Tu chiar crezi că vedem tot de există? Lumea e plină de lucruri pe care nu le putem vedea.

— Nu-mi vine să cred că un pictor poate spune aşa ceva, s-a minunat Tachi.

— E adevărul-adevărat, am asigurat-o. Şi să ştii că pictorii nu pun pe hârtie doar ceea ce se vede. Pictăm şi lucruri invizibile. Eu n-am văzut stafia, dar cred că tata a întâlnit-o. A desenat-o pentru o carte.

Am scos piatra de tuş, am turnat puţină apă din găleată şi m-am aşezat pe duşumea. Am schiţat faţa scofâlcită a servitoarei, gâtul subţire şi părul lung, ud, lipit de cap.

— Când a murit, a căzut în găleata cu apă de vase, am lămurit-o pe Tachi. Gâtul îi era lung de două picioare. Din cauza farfurioarelor care alunecaseră înăuntru şi stăteau oarecum depărtate unele de altele gâtul fetei semăna cu un felinar sau un dragon de hârtie.

Tachi s-a arătat îngrozită, ceea ce şi aşteptam.

42. Şampanie

Într-o zi a venit un funcţionar oficial, un sol trimis de guvernul local. Ajuns la uşă a ciocănit şi a atins pământul cu fruntea, un semn de politeţe rafinată. Odată intrat nu a mai contenit cu plecăciunile. Mi-a înmânat o invitaţie la un dineu dat în cinstea ambasadorilor străini aflaţi în trecere.

Invitaţia era adresată Fiicei Marelui Maestru Katsushika Hokusai, pictoriţa Katsushika Oei. Scria aşa: „Guvernatorul districtului Yokohama ar fi încântat să fiţi prezentă la dineu, ca să îl întâlniţi pe Excelenţa Sa, ambasadorul britanic“.

Era ceva fantastic, o poveste din teatrul kabuki. Primul meu gând a fost că ar putea fi o capcană. Ştiam însă cum să răspund. Învăţasem cu multă vreme în urmă, atunci când solii shogunului veniseră la atelier şi Hokusai i-a lăsat să aştepte în timp ce el prindea puricii din pelerină.

— Dar nu e cu putinţă, am murmurat întorcându-mi faţa de la el.

Cu cât şovăiam mai mult, cu atât mai elegantă era purtarea mea în ochii solului. Numai că eu spuneam adevărul. Din nefericire, eticheta cerea ca orice încuviinţare să fie mascată de un refuz; în fapt nu aveai cum să spui nu.

— Nu am cum să ajung până acolo, am zis.

— Guvernatorul a dat deja dispoziţii ca să fiţi luată de acasă şi dusă la recepţie, a venit răspunsul.

— Nu are cine să mă însoţească, am zis din nou.

— Dacă vă face plăcere, Katsushika Oei, puteţi invita un membru al familiei să vă însoţească.

L-am rugat pe fratele meu Sakujiro să vină, cu toate că refuza să creadă că invitaţia era pentru mine. În mintea lui invitaţia îi era adresată tatei, şi prin urmare el era îndreptăţit să meargă la recepţie. Mai că-mi părea rău pentru el. Săracul, era prins între mândrie şi dispreţ: mândrie din cauza tatălui său şi dispreţ pentru arta celor umili.

Soţia lui era încredinţată că invitaţia e rezultatul influenţei nesănătoase a barbarilor.

— Hokusai reprezentat de fiica lui! bombănea ea. Ce piatră de încercare pentru tradiţiile noastre.

Sakujiro i-a spus că vremurile se schimbă.

— Chiar într-atât încât să fie invitate femei la dineuri ceremonioase?

— Da, a răspuns fratele meu. Tâmplarii au învăţat să facă mese şi scaune. Templele sunt împărţite cu paravane ca să poată intra şi diplomaţii. Doamnele merg la recepţii.

Soţia a ieşit în grădină ca să se plângă maicăi-sii.

— De când au sosit pe tărmurile noastre, ofiţerii americani au ridicat paharul în cinstea „doamnelor care nu sunt de faţă“ – şi nu vorbeau doar de soţiile lor, ci şi de doamnele japoneze care nu erau de faţă.

— Ce obrăznicie! a exclamat mama ei şi a scuipat într-o farfurioară.

Avea flegmă în gât şi de aceea purta tot timpul în mână o farfurioară în care să poată scuipa.

Mi-am pus singurul meu chimono bun, cel de culoarea levănţicii, împodobit cu cocori cu capul roşu. Cel dăruit mie de Shino cu mult timp în urmă, ca să-l port la ceremonia de incinerare a lui Hokusai. Cumnata mea şi-a dat silinţa să-mi explice că nu mai era la modă. Mi-a oferit altele, în culori mai palide, mai potrivite, spunea ea, pentru o persoană în vârstă.

Nu m-am lăsat convinsă. Ba chiar mi-am pus pe buze puţin roşu, aşa cum învăţasem la „Semnul Păsării de Noapte“.

Mi-au spus că n-o să-mi placă şampania, dar n-a fost aşa. Două doamne străine mă priveau pieziş cum dădeam pe gât un pahar după altul, fără măcar să mă înroşesc la faţă sau să mă ameţesc, aşa cum păţeau soţii lor. Sakujiro stătea lângă mine.

După ce am mâncat, un acrobat s-a cocoţat pe o funie care stătea ţeapănă în aer şi s-a învârtit pe un nod făcut la vârf. Apoi un scamator s-a urcat pe un podium asemănător cu scena pe care dansează gheişele. Avea mâini frumoase, subţiri, cu vene pronunţate. Mă furnicau degetele, atât de tare îmi doream să le desenez. A împăturit o bucată de hârtie albă, a despăturit-o, a întors-o pe dos şi a împăturit-o din nou, până a făcut un fluture alb.

După asta a băgat mâna dreaptă în mâneca braţului stâng, a scos un evantai şi l-a deschis în aceeaşi clipă, cu o mişcare iute din încheietură.

Fluturele de hârtie era aşezat în palma stângă. Scamatorul a fluturat evantaiul, iscând o boare care apoi a prins putere. Fluturele a început să dea uşor din aripi. Părea atât de adevărat, că simţeam cum mă gâdilă în palmă. Apoi fluturele s-a ridicat încet şi, dintr-odată, parcă speriat de ceva, s-a înălţat deasupra capului scamatorului.

Străinii dădeau din cap unul către celălalt, zâmbind larg. Ce isteţi sunt piticii ăştia japonezi!

Eram martori la un act de magie. Străinii uitau – ca noi toţi, de altfel – că fluturele era doar o bucăţică de hârtie. S-a rotit pe deasupra meselor. Un ofiţer străin a întins mâna ca să-l prindă, dar fluturele a bătut repede din aripi şi a scăpat. Alţi doi bărbaţi în uniformă s-au năpustit să-l prindă, dar fluturele s-a lăsat în jos, s-a răsucit şi s-a ferit de ei, cu toate că nici o clipă nu s-a îndepărtat de evantaiul fluturat fără încetare de scamator. Oamenii ţipau şi arătau cu mâna. N-au trecut nici câteva minute şi erau încredinţaţi că scamatorul scosese un fluture viu din mânecă şi îl ascunsese pe cel de hârtie.

Am auzit un translator întrebând cum dresase fluturele.

Fluturele s-a lăsat în jos, de parcă avea de gând să se aşeze pe ceva, dar a dispărut – magicianul dusese mâna stângă la spate – doar ca să apară din nou, sus de tot. În cele din urmă s-a lăsat pe marginea evantaiului.

Câteva clipe mai târziu şi-a luat din nou zborul, cercetând farfuriile din preajmă ca şi cum nădăjduia să găsească nectar şi chiar apropiindu-se de lumânările care ardeau pe mese – îndrăzneală care ne-a tăiat respiraţia. Fluturele zbura iute, se rotea, se înălţa şi cobora. N-a şovăit nici măcar o clipă, n-a căzut şi a găsit întotdeauna curentul de aer trimis spre el de evantai.

Am fost foarte impresionată de măiestria omului, de strădania lui şi de chinul îndurat până învăţase să mânuie fluturele, de dăruirea lui faţă de acea iluzie creată de evantai, hârtie, aer şi încheietura mâinii. De inteligenţa nepământeană a frumoasei mâini a magicianului, străbătută de vene albăstrui. Gingăşia se luase de mână cu imposibilul şi rezultatul era un spectacol de curaj şi imaginaţie.

Barbarii amuţiseră de uimire. Eu însă înţelegeam că aveau un mare regret: în faţa lor era un lucru care nu putea fi cumpărat, trimis cu o corabie,

copiat. De asta sunt barbari, mi-am zis. Fluturii de hârtie – şi toate cele asemenea lor – urmau să dispară atunci când aveam să trăim după cum ne învăţau străinii.

Invitaţii s-au ridicat, împingând scaunele şi făcând un zgomot neplăcut, ca un cârâit de găini furioase. Chiar atunci un translator aflat în spatele meu mi-a tăiat calea.

— Sunteţi doamna Hokusai?

— Aşa este, am răspuns.

Fratele meu a făcut o plecăciune. Eu nu. Luasem obiceiurile lui Hokusai.

— Timpul a trecut atât de repede, a zis translatorul. Aveam intenţia să vă prezint… cineva dorea să vă prezinte omagii. Nu mai avem cum. Toată lumea pleacă, a mai zis cu regret în glas. V-aţi simţit bine?

— Da, am spus şi eram sinceră.

În timp ce ne îndreptam spre un han, legănaţi în palanchinul purtat de hamali, simţeam bulele şampaniei ridicându-se în mine şi o mulţime de fluturi zburătăcindu-mi prin cap. Ceva mai încolo, când efectul şampaniei s-a şters, lumea mi s-a părut dintr-odată goală şi fără rost. Cine să fi vrut să-mi fie prezentat?

La două seri după aceea fratele meu a venit după mine în grădină. În spatele nostru, pinul din vârful dealului se legăna în bătaia vântului. În astfel de nopţi cu vânt, foşnetul valurilor răzbătea până sus. Am luat cornuleţul de cocă pe care mi-l oferea, am rupt o fărâmă şi am pus-o delicat în gură.

— Astă-seară mănânci ca o femeie, a zis Sakujiro cu blândeţe. Dar numai arareori te porţi ca o femeie.

Poate că nu vorbise cu nici un gând ascuns, fără să vrea să mă rănească. M-am hotărât să nu mă supăr.

— Mă străduiesc să intru în voia familiei tale, am răspuns. Nu am nevoie să plescăi din buze, în schimb am nevoie să pictez.

A dat din cap.

Am luat încă o prăjiturică.

— Sunt de la Tosaki?

— Da, el le-a trimis. Pentru tine, ca să fiu cinstit.

Mi-a oferit această mică mângâiere – nu fusesem uitată de cei care ţinuseră la tatăl meu – aşa cum arunci o firimitură unei păsări care aşteaptă. Trebuia să fiu mai aspră cu el.

— Spune-mi, a zis, îţi pare rău că nu ai nici o recunoaştere a muncii tale?

A arătat spre pensulele înşirate alături de mine. Le ţineam întotdeauna aproape, mai ales când, aşa cum se întâmpla acum, se întunecase aproape de tot.

Era o întrebare cu tăiş ascuns. Părea că-i e milă de mine, şi totuşi mă rănea.

— Sunt recunoscută de oamenii de care îmi pasă, am răspuns, rănindu-l la rândul meu.

— Ştiu că tu erai cea care picta, a spus încet. Eu ştiu.

Nu i-am răspuns. Ce-aş fi putut spune?

Mi-au venit în minte vorbele lui Shino: prefă-te. Până la urmă ai să capeţi ceea ce vrei.

— Îmi faci o mare onoare, Sakujiro, recunoscându-mi munca. Nu doresc decât să duc mai departe faima lui Hokusai.

— Desigur, vremurile se schimbă. Japonia se va moderniza. Noi vom fi uitaţi, cu tot cu obiceiurile noastre demodate.

— Se poate, am zis şi apoi mi-a venit un gând supărător: Iar eu am să fiu învinuită că am falsificat lucrările tatei, în timp ce tot ce se consideră a fi opera lui este de fapt rodul mâinilor mele, şi încă de multă vreme. E de tot râsul, nu crezi?

Sakujiro nici n-a zâmbit măcar.

— Mă întreb uneori… tata îşi dorea nemurirea. Să fi vrut să trăiască veşnic în această lume? Ori să trăiască veşnic prin operele lui, în afara ţării noastre?

Nu mă gândisem niciodată la asta.

— Poate că şi una, şi alta.

— Povestea asta cu recunoaşterea mă pune în încurcătură. Mi se pare firesc ca un artist să şi-o dorească. Atunci de ce nu şi tu? M-am întrebat de multe ori cum de suporţi situaţia asta. Cum ai răbdat atâţia ani alături de Bătrân?

L-am privit chiondorâş.

— Sigur, tu eşti femeie, a continuat el după ce a tăcut câteva clipe. Poate că vezi lucrurile altfel. Dar să ştii, Oei, măcar atâta am învăţat şi eu în viaţă – a spus umflându-se în pene – femeile nu sunt chiar atât de diferite de noi. (Ce mândru era de el!) Îmi spun uneori că tu poate ai ajuns să nu ai încredere în cei care vor cu orice preţ să fie celebri. Dacă ne gândim bine, tatăl tău s-a purtat urât o viaţă întreagă doar ca să dobândească faima.

Vorbea simplu, pe şleau.

— Vrei să zici tatăl nostru.

— A ajuns măscărici de bună voie. Mai ţii minte pictura uriaşă a lui Buddha şi labele roşii de găină înşirate în faţa shogunului? Mai ţii minte cum se ţinea mândru şi prindea puricii din chimono în timp ce cumpărătorul aştepta răbdător? Doar ca să fie cunoscut drept un excentric. Şi ca să capete atenţia celor din jur. Iar tu, tu ai fost târâtă de val alături de el. Felul în care se purta…

Nevasta lui Sakujiro a tras paravanul şi a rămas acolo, ascultând. El a vorbit mai departe.

— Poate că ţi-ai zis „Nu-mi pasă dacă oamenii mă cred o proastă, dacă munca mea nu e recunoscută“. Ori poate că ţi-ai zis „O fac pentru el, fiindcă ţine atât de mult la faimă“.

Nu ştiam să-i răspund la aceste întrebări. Iar dacă aş fi ştiut, oare i-aş fi răspuns? Se purta frumos cu mine, dar îmi dădeam seama că ar face orice ca să nu capăt ceea ce îmi doream, oricare ar fi fost acel lucru.

— Da, am zis. Aşa e, cum spui.

Sakujiro s-a apropiat şi mai tare de mine.

— Da sau nu? Chiar nu-ţi pasă? Nu pot crede. Tu vrei să fii cunoscută pentru ceea ce ai făcut. Vrei să se ştie că ai fost marea Iitsu. Iar acum cauţi şi tu nemurirea. Da, o cauţi, Ei. O doreşti tot atât de mult ca el.

Mi-am plecat capul. M-am stăpânit şi am vorbit fără patimă.

— M-ai înţeles greşit, frate. Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de faimă. Însă ai şi dreptate. Toţi oamenii vor să fie admiraţi. Să aibă nume bun. De vreme ce n-am să fiu niciodată admirată pentru frumuseţea sau graţia mea, măcar să fiu apreciată pentru munca mea: Asta e făcută de Oei.

Ştiam că am să-l păcălesc, atâta vreme cât o să fiu smerită.

Dar smerenia ei era prefăcută. La fel ca tata, eu mă hrăneam din vorbele usturătoare, din hazul făcut pe seama altora. Dar Sakujiro nu putea înţelege aşa ceva. Pe mine mă amuza purtarea Bătrânului – tiranică, grosolană, egoistă. Pe Sakujiro îl jignea. Iar Hokusai era nemaipomenit. Eu îmi dădeam seama, mult mai bine decât oricine altcineva. A sta în umbra cuiva atât de mare era aproape tot una cu a sta în bătaia soarelui.

— Şi mai e ceva, frate. Poate că n-o să-ţi placă. Cineva ştia: tata. Ştia că sunt mare, uneori mai mare decât el.

Zâmbetul s-a şters de pe faţa lui Sakujiro.

— În unele zile îmi dădea voie. „Pictează femei frumoase mai bine decât mine“, le spunea prietenilor. Eisen ştia, la fel şi discipolii. Fukawa cel blajin; Isai. Cu toţii ştiau. Asta era buba. Asta e buba şi acum.

— Vasăzică aşa stau lucrurile, a spus el mânios.

— Oamenii se frământă. Cine va fi moştenitorul lui Hokusai? Cine va moşteni sigiliul?

M-am aplecat peste pictura la care lucram. O clipă citisem teama în ochii lui Sakujiro. Oare acum căpătasem putere? Era o idee neobişnuită, dar nu-mi mai ieşea din minte. Şi el îşi dorea să fie moştenitorul tatei. Numai că eu mă pricepeam la artă, pe când el nu. Acest meşteşug pe care el îl desconsidera devenea mai preţuit cu fiecare zi, printr-o întorsătură a sorţii, datorată străinilor care debarcaseră pe ţărmurile noastre.

Poate că această idee m-a îmboldit să vorbesc din nou, după ce tăcusem câteva minute.

— Nu mă simt bine aici.

— Din ce pricină?

— Soţia ta e de părere că ar trebui să mă ocup de treburile gospodăreşti.

Femeia era tot acolo, lipită de paravan, parcă voia să se facă nevăzută.

— Dar n-ai unde să te duci, a zis el.

— Dimpotrivă, pot merge în multe locuri. M-aş putea întoarce la casa noastră din Asakusa. Sau la Yokohama. Ori aş putea să călătoresc şi să locuiesc acasă la ucenici.

Şi-a ieşit din fire. Ba nu aveam să călătoresc! Spumegând de furie, mi-a înşirat motivele. Trăiam vremuri primejdioase din cauza politicii. Pe Tokaido tâlharii îi spintecau pe străini cu săbiile. Cu nici două zile în urmă

un străin fusese omorât de un samurai în timp ce traversa călare un sat de lângă Yokohama. Oriunde întorceai capul dădeai de bandiţi şi barbari.

Cum nu i-am răspuns, a intrat înapoi în casă.

N-a trecut multă vreme şi nevasta lui Sakujiro a făcut reguli noi pentru mine. După cum îi era obiceiul, le-a spus mai întâi fratelui meu.

— Nu se poate plimba pe malul mării. E o femeie bătrână. Vecinii ne vorbesc de rău. Dacă se înverşunează să bea şi să fumeze, măcar să nu o vadă şi alţii!

Eram afară, trăgând din pipă cu ochii la stele, şi am auzit fiecare cuvinţel.

Sakujiro a ieşit după mine. A ridicat neputincios din umeri. Bietul de el, nu mai avea linişte. Îmi dădeam seama că, deşi încuviinţa cele spuse de ea, mă înţelegea şi pe mine.

— Nici tata nu-i plăcea, mi-a mărturisit în şoaptă. Semeni prea mult cu el.

Am chicotit amândoi. Mă simţeam bine. Poate că, după ce ne vorbiserăm verde-n faţă, acum ne puteam înţelege ca un frate cu o soră. La urma urmei, ştia prea bine că n-aş putea spăla vasele şi pregăti mâncarea tot restul vieţii.

A doua zi dimineaţă, pe când ne luam ceaiul, soţia lui m-a făcut femeie bărbătoasă.

— Nu eşti normală. Nu eşti femeie!

Ea însăşi era o creatură fără sex: informă, cu faţa puhavă, cu trupul veşnic înfăşurată în chimonouri. Cum de putuse o astfel de femeie să dea naştere unui boboc de fată ca Tachi nu mă ducea mintea. Acum stătea în micuţa bucătărie, sâsâind de enervare.

— Chiar aşa, am zis.

Cred că o cuprindea groaza când mă apropiam de ea. Acum mă bătea gândul să îi spun că în buca mea stângă era mai multă feminitate decât în toate strămoaşele ei, dar în schimb am făcut ceva ce nu se putea ierta: am izbucnit în râs.

— De unde ştii tu cum e o femeie? Poate-ţi închipui că e o servitoare în casă. Aşa s-ar zice.

S-a apucat să pună cărbuni în sobă.

— Femeia are minte, spirit. Femeia are un trup şi ştie să se bucure de el.

— Auzi ce spune ea! La vârsta ei!

Mă hotărâsem să plec, dar încă nu-i spusesem. Nu voiam cu nici un chip să-i fac plăcere.

În seara aceea, după ce am mâncat, mi-am aprins pipa.

— N-ai vrea să aduni mâncarea rămasă şi farfuriile? a zis Sakujiro.

— Sunt atât de neîndemânatică, încât ţi-ar părea rău pe dată că m-ai lăsat în bucătărie.

Nevastă-sa pufnea şi trântea oalele.

— De ce te pui tot timpul împotrivă? m-a întrebat Sakujiro întristat.

— Pot să-mi câştig traiul din munca mea. La ce bun să-mi bat capul cu treburile gospodăreşti?

M-am dus în grădină împreună cu Tachi. De acolo îl auzeam pe Sakujiro certându-se cu nevastă-sa. Se înţepau unul pe celălalt, întocmai cum făceau tata şi mama. Numai că, spre deosebire de tatăl nostru, Sakujiro nu ieşea învingător.

A doua zi mi-am strâns pensulele, le-am ascuns în mânecă şi am plecat.

Mi-a fost greu să-mi iau rămas-bun de la Tachi. Aveam o înţelegere tainică, ştiută doar de noi. Când voiam să plec fără să spun unde, aveam să zic că mă duc să pictez hanul de la Totsuka. Aşa Tachi înţelegea că plec într-o călătorie, dar să nu se îngrijoreze. Aveam să mă întorc în scurtă vreme.

Asta le-am şi spus, având grijă să mă audă şi Tachi: că un om pe nume Bunzo vă rugase să pictez hanul din Totsuka.

Aşa m-am întors la Edo.

43. Peştele uriaş

Zvonul umbla încolo şi încoace prin piaţă. Parcă îl şi vedeai zburând în sus şi în jos, asemenea unui mic demon purtat de vânt. Oamenii se aplecau să-l audă, după care se răsucea şi se îndrepta spre următoarea ureche care îl aştepta. Pe unde trecuse, vânzătorii trăgeau obloanele. Femeile strângeau legumele de pe grătare şi le puneau în butoiaşe. Cei care nu auziseră strigau cerând să li se spună despre ce e vorba. După ce aflau, îşi strângeau

copilaşii la piept. Fraţii mai mari le luau de mână pe fetiţe şi le trăgeau după ei.

— De ce trebuie să mergem acasă?

— Străinii au năvălit dinspre mare. Au ajuns până la Edo.

— Invazie! ţipau oamenii.

Cuvântul era repetat şi răsuna pe străzi.

Alături de mine, Yasayuke povestitorul tocmai ajunsese la sfârşitul unei poveşti despre cum barbarii păroşi se împreunaseră cu vulpile, iar creaturile astfel născute – oameni cu cozi lungi, stufoase, şi dinţi ascuţiţi – veneau acum să smulgă fetele inocente din paturile lor. Ascultătorii şovăiau: pe de o parte erau speriaţi şi ar fi vrut să o rupă la fugă, pe de alta erau încântaţi şi doreau să audă sfârşitul poveştii.

În Edo nu se vorbea decât despre primejdii, noii-veniţi, politică şi evenimente petrecute pe tărâmuri îndepărtate, dar care aruncau umbre asupra locşorului unde ne duceam viaţa. Eu însămi dorisem ca porţile să se deschidă, dar nici în vis nu-mi închipuisem ce se va dezlănţui odată cu venirea barbarilor. Simţeam primejdia până şi în curtea templului, în foşnetul ramurilor de pin deasupra capetelor noastre. Până şi ciorile cârâiau „primejdie“.

— Uite-i cum fug!

Ascultătorii lui Yasayuke o luaseră la goană. Mamele îi prinseseră pe copii de guler şi îi trăgeau ca pe nişte câini. Aruncaseră apă peste focurile de sub sobe şi acum tăciunii sâsâiau şi scoteau fum. Rogojinile erau făcute sul şi încărcate în cărucioare.

— Din cauza unora ca tine se sperie oamenii, l-am dojenit. Împrăştiaţi tot felul de zvonuri. Să vă fie ruşine!

Clopotele din templu au început să bată. Căruţele ieşeau din piaţă şi multe se înţepeniseră pe drum, deoarece căruţaşii voiau să treacă podul cât mai repede. Baricada a fost ridicată, pentru mai multă siguranţă.

— Oei-san, ar trebui să-ţi fie teamă. Doar cei cărora nu le e teamă sunt ucişi. Ai auzit de cei cinci marinari ruşi care au fost hăcuiţi în Yokohama? Nici ei n-au luat în seamă sfaturile.

Panica era molipsitoare. Piaţa se golea. Pompierii au sprijinit scări de partea de sus a templului, apoi, agăţându-se cu prăjinile cu cârlige la capăt,

s-au aburcat pe acoperişul de ţiglă, de unde strigau la străjerii de dedesubt, dându-le ordine. Am luat pătura şi m-am apucat să înfăşor păpuşelele de argilă.

— Nu mai are rost să stau aici. N-am să vând nimic.

Am luat *Kawara-ban*, devenit acum foaie volantă. Scria acolo că nu e nici o invazie. În Edo intraseră un american şi translatorul lui. Atât. M-am alăturat şi eu celor suficient de curajoşi cât să stea să-i vadă. Eram adunaţi pe câte zece rânduri de-o parte şi de alta a străzii. Străinii erau călare. Înaintea şi în spatele lor veneau soldaţi care îi păzeau. Străinii erau undeva, sus, deasupra capetelor noastre. Nu se auzea decât zgomotul copitelor. Nimeni nu scotea o vorbă.

În drum spre casă am trecut pe lângă o cazarmă. Era plină de soldaţi şi mirosea îngrozitor. Era un miros cunoscut mie.

Mirosul holerei.

Izbucnea de multe ori atunci când un mare număr de soldaţi erau înghesuiţi în cazărmi aflate în cartiere sărace. Unii făceau o diaree apoasă, dar se vindecau repede. Alţii se îmbolnăveau mai rău şi toată apa ieşea din ei. Li se puneau cârcei în picioare şi mureau la scurtă vreme după aceea.

Am ajuns la străduţa mea şi m-am dus la fântână. Vânzătoarea de *unagi* era şi ea acolo.

— Ce duhoare!

Mi-am frecat mâinile, ca şi cum aşa aş fi putut scăpa de miros. Dar până şi mâinile îmi miroseau.

— Boala asta e adusă de barbari, mi-a şoptit vecina. Barbarii ucid oameni şi le lasă trupurile în seama vulpilor. Aşa ajunge să se răspândească.

— Prostii, i-am tăiat eu vorba. Holera bântuie de multă vreme. Cu mult timp înainte de venirea barbarilor.

Femeia m-a privit cu ură.

— N-are nimic de-a face cu vulpile. Pe de altă parte, sunt nevoită să recunosc că străinii din Yokohama au obiceiuri foarte ciudate legate de vulpi.

N-avea rost să încerc să fac o glumă.

— Păi, vezi? m-a luat la rost vânzătoarea de *unagi* şi s-a dus să aprindă focul la grătar.

— Le place să se îmbrace în jachete roz, se urcă pe cai şi aleargă nebuneşte prin mlaştini după vulpi. (Văzusem imagini de la astfel de vânători la librărie.) Dar nu se dedau la lucruri nefireşti cu ele! (Lumea credea că mă pricep foarte bine la străini din cauză că tata le vânduse picturi şi stampe.) Şi chiar de-ar fi aşa, de ce ne-ar lovi holera pe noi, aici, pe străduţele dosnice din Edo?

Nici Hokusai, nici eu nu avuseserăm vreodată holeră. Eram încredinţaţi că datorită rugăciunilor şi a farmecelor pe care le recitam. Era şi un dans care te ferea de boală. Văzusem multe femei învăţându-şi copiii să sară cu mâinile deasupra capului, întâi într-un picior apoi în celălalt.

Voiam şi eu să mă pun la adăpost. M-am întors la librărie şi am cumpărat o cărticică intitulată *Holera*. *Înainte să vină doctorul*. Scria acolo că trebuie să iau ierburi chinezeşti. Cu lista în mână m-am dus la vânzătorul de ierburi, unde am cheltuit o bună parte din ceea ce câştigasem cu străduanie.

În drum spre casă am dat de un leş chiar pe stradă. Duhoarea te dobora. Mai rău era că oamenii se ruşinau de boala lor. Încercând să o ascundă, se duceau pe furiş să-şi spele hainele în râu sau se ascundeau în spatele casei ca să se uşureze. Oriunde întorceai privirea era mizerie. Mi-am acoperit gura cu marginea mânecii.

Nici de data aceasta nu m-am molipsit.

În schimb bătrâna vânzătoare de *unagi* s-a îmbolnăvit. Într-o zi s-a simţit puţin slăbită, iar a doua zi a fost luată la spital. *Bakufu* voiseră la început să-i ajute pe săraci împărţindu-le supă, dar în scurtă vreme acest ajutor se întorsese împotriva noastră. A venit băiatul femeii ca să gătească el peştele, dar nu se pricepea defel. A povestit că se dusese la spital să o vadă pe maică-sa, dar că îi spuseseră că fusese rău bolnavă şi murise.

— Dar când s-a dus acolo nu era chiar atât de rău, repeta el îndurerat. Îi duc pe bătrâni acolo ca să scape de ei, fiindcă le e teamă că îi vor molipsi şi pe alţii de holeră.

Băiatul era om în toată firea, un om cumsecade, dar un bucătar prost, şi peştele era amar, cu atât mai mult, cu cât îl gătise fiind mâniat.

— Dau vina pe străini, dar soldaţii sunt cei care vor să ne dea gata, zicea el. Lumea a luat-o razna. O să avem parte doar de necazuri. Ce se vede e doar începutul.

Vecinii s-au rărit când molima s-a stins. Eu am rămas acolo, de dragul amintirilor şi al trecutului.

Îmi spuneam rugăciunile, iar şi iar. Fumam pipă. Beam sake. Hrăneam pisicile acum sălbăticite. Într-adevăr, era un mod mai puţin obişnuit şi chiar înapoiat de a-mi trece timpul. De fapt, eram martoră la trecerea timpului. Vremea noastră trecea. Marii maeştri se duseseră. Măreţia dispăruse. Utamaro murise pe când eu eram copil. Hokusai murise. Eisen se stinsese chiar înaintea tatălui meu. Acum venise rândul lui Hiroshige.

Însă eu aveam noroc. Dar şi ghinion. Eram vie. Trăiam ca să fac drumul de la lumea veche la cea nouă. Eram gata să joc după noile reguli. Valul mă luase şi mă dusese mai departe.

Încă mai aveam câteva picturi. Din când în când terminam una şi o semnam „Hokusai, 88 de ani“. Puneam sigiliul. Având grijă să nu mă vadă nimeni, mă duceam la prăvălia lui Sakai, cea din faţa castelului shogunului. Sakai era întotdeauna bucuros să mă vadă şi plătea întocmai cât făcea pictura mea.

Apoi s-a mişcat peştele.

Eram în cameră şi trăsesem uşa. Pisicile nu-şi găseau liniştea: mieunau şi se învârteau de colo-colo. Aveam un pumn de cărbuni şi mă pregăteam să aprind *kotatsu* când am simţit cum îmi fuge pământul de sub picioare. Mi-am zis că m-a luat cu ameţeală. La cină nu mâncasem decât dulciuri cu umplutură de caise, însă fuseseră cam multe. Voiam să pun ceainicul pe foc după ce aprindeam cărbunii. De obicei trimiteam pe cineva să-mi aducă, dar în seara aceea nu voiam să mai ies din casă.

Pământul mi-a fugit de sub picioare şi am căzut în genunchi. Am dat drumul cărbunilor şi m-am agăţat de sobiţă, dar n-am reuşit să mă ţin de ea. Pământul se mişca, se crăpa. Nu s-a oprit, ci se prăvălea mai departe. Pereţii casei mele s-au prăbuşit, peretele de lemn care mă despărţea de casa de alături s-a crăpat şi a căzut şi el.

Pe stradă femeile ţipau, bărbaţii cereau ajutor. Eu n-am scos un cuvânt. Îmi încleştasem mâinile pe *kotatsu*, care măcar îmi oferea un punct de sprijin. Dar apoi s-a rostogolit, trăgându-mă după ea. M-am izbit cu capul de o grindă. Ceva s-a crăpat – grinda, şi nu capul meu, nădăjduiam. Mă ţineam mai departe de sobiţa de fier. Din fericire nu apucasem să aprind focul, altminteri mi-aş fi ars palmele. Apoi m-am gândit unde o fi hârtia unsă cu ulei şi răsucită cu care voiam să aprind focul.

Nu mi-a luat multă vreme s-o găsesc – într-un colţ unde luaseră foc şi alte hârtii, în care fusese împachetată mâncarea. Până să mă ridic în picioare – pământul nu se liniştise şi, pe când îmi dădeam eu seama, era aplecat, ca panta unui deal – flăcările s-au întins la vraful de desene pe care le ţineam acolo.

— Hei! am ţipat, ca şi cum flacăra ar fi fost o pisică pe care o puteam izgoni.

Am dat drumul sobei şi am căzut peste hârtii. Nici eu nu ştiu cum am găsit ceainicul şi am turnat apa din el. Unde erau pisicile? O zbughiseră de acolo, laşele, fără să le pese de mine. Hârtiile erau acum înnegrite şi ude, dar cel puţin nu mai ardeau. Focul din camera mea se stinsese, însă judecând după ce auzeam şi miroseam, alte case fuseseră cuprinse de flăcări. Grinzile caselor de pe stradă se rupeau, iar casele se prăbuşeau. Femeile alergau la fântână ducând găleţi de lemn în mâini. Toată lumea ţipa să vină pompierii, dar ei nu se arătau.

Am ridicat soba. Am ieşit pe uşa care nu mai era decât o gaură sub grinda prăbuşită. Ajunsă la fântână, am găsit o mulţime de oameni înnebuniţi de spaimă. Femeile dădeau găleţile unui băiat vânjos, care le umplea şi le dădea înapoi altor băieţi, care se întorceau în goană la focurile izbucnite pe stradă. Acum îmi dădeam seama că fusese un cutremur.

— Ştiam că asta ne aşteaptă, ziceau oamenii. E din cauza barbarilor. Peştele pe care e aşezată Japonia se mişcă sub pământ.

— Focurile o să ne omoare, nu casele care se prăbuşesc, se văitau oamenii.

Copiii au fost trimişi să bată cu cârpe flăcările mici care se întindeau de la o casă la alta. Bărbaţii ridicau grinzile, căutându-şi rudele dispărute,

băieţii se duceau şi veneau alergând, cu găleţile în mâini. Pământul încă mai huruia şi tremura.

— Peştele! ziceau unii către alţii. Of, of, când o să se oprească?

— Numai când o să îndrepte cumpăna, ziceau unii.

Pământul tot se mai clătina, iar acum se pornise şi să tune şi să fulgere.

— Katsushika Oei! Oo-Oei! Iu-huu!

Mergând prin mijlocul străzii, acoperit de cenuşă din cap până în picioare, Yasayuke se îndrepta spre mine. Îşi croia drum netulburat printre oamenii înspăimântaţi care scoteau pături şi vase de bucătărie din casele pe jumătate prăbuşite.

— Prietene, am glumit eu, n-ai unde dormi?

— Ba nu, a răspuns. Nu de mine mi-e grijă, ci de tine. Eşti femeie şi ai nevoie de ocrotire.

A spus anume aşa, ca să mă scoată din fire.

— Hai la templu. E singurul loc ferit, a zis apucându-mă de braţ şi trăgându-mă după el.

— Nu pot.

— De ce?

— Pisicile…

— Ce bazaconie! Te-au părăsit de cum a început să fulgere.

— Nu pot să-mi las lucrurile.

— Ce lucruri?

— Picturile.

Grinda casei de alături căzuse peste uşă, dar casa nu ardea, nu încă. Vecinii aruncau găleţi de apă, aşa că nu avea să ia foc.

Cutia de portocale cu statuia sfântului Nichiren era încă agăţată de peretele din spate. Am scos statuia, am luat sigiliul lui Hokusai şi l-am băgat în mânecă. Am adunat picturile şi pensulele, le-am înfăşurat într-o pânză şi le-am ascuns sub chimono. Apoi am căutat prin cenuşă resturile desenelor din colţul camerei. Pe urmă am tras salteaua deoparte. Preţioasele desene şi picturi „de Hokusai“, scrisorile şi chitanţele erau încă acolo. Le-am făcut sul şi le-am pus într-o traistă de pânză.

44. După cutremur

Dimineaţă au venit pompierii, fluturând steagurile şi cârligele lungi de fier, cântând cât îi ţinea gura. În spatele lor soseau ajutoarele lor, cărând scări de bambus. Yasayuke şi cu mine scăpaserăm cu viaţă. O mulţime de oameni se strânseseră sub streaşina uriaşă, strângându-şi în braţe copiii, târând după ei cărucioare. Nu mă simţeam bine acolo.

— Şi dacă templul se prăbuşeşte? Nu avem cum scăpa de sub grinzile alea groase, mă văitam eu, pipăind cu vârful degetelor sigiliul din mânecă.

— Cum ar putea peştele să dărâme templul? Chiar atât de puternic nu este.

Tremurul a început din nou şi m-am aruncat la pământ. Când vântul a început să aducă valuri de cenuşă, m-am dus împreună cu Yasayuke la copacul cel mare. Ştiam că are rădăcini adânc înfipte în pământ şi mi se părea un loc mai sigur decât sub grinzile imense ale templului.

Yasayuke a venit lângă mine şi am rămas acolo. După noi au venit şi alţii, unii răniţi, alţii tremurând de frig şi frică. După o vreme au apărut alergătorii aducând veşti: cutremurul lovise cel mai rău cartierele centrale, acolo unde se aflau birourile guvernamentale. Distrugerile erau mari şi de-a lungul râului, înspre golful Edo. Acolo multe case ardeau şi focul se răspândea. Oamenii erau îngropaţi sub zidurile prăbuşite.

— Auzi? Asta e răsplata divină fiindcă i-au lăsat pe străini să intre în ţara noastră. Peştele ştie că *bakufu* sunt slabi şi trebuie înlocuiţi.

— E o superstiţie copilărească, nu-ţi dai seama?

Pământul se cutremura iar şi iar. În întuneric auzeam tropăit de picioare, vedeam felinare legănându-se. Bărbaţii strigau „hei-rup“ când ridicau un butoi cu apă sau un perete prăbuşit.

Toate podurile fuseseră blocate cu baricade, aşa că nu puteam ieşi din cartier.

— Ne ţin aici în loc să stingă focurile. Vor să ne vadă arzând de vii!

A fost prima oară când m-am întrebat dacă voi trăi la fel de mult ca tata. Până atunci nu mă gândisem că aş putea muri într-o clipă. Îmi doream să fiu răsplătită cu treizeci sau poate chiar patruzeci de ani de libertate după moartea lui. Eram la fel de puternică şi vioaie cum fusese el şi aveam

puterea de a mă înnoi ori de câte ori mi se punea ceva în cale. Aşa făcusem de când mă ştiam.

Dar asta fusese demult. Cu toate că tata trecuse prin multe primejdii în viaţa lui, ştiam în oarecare măsură când urmau perioadele de restrişte sau de foamete. Acum eram confruntată cu o lume necunoscută. Telegraful din Yokohama trimitea mesaje prin sârmă de-a lungul drumului spre Tokaido. În acelaşi oraş-port un şir neîntrerupt de luptători sumo cărau saci cu orez şi baloturi de mătase pe corăbiile străine. Ţăranii vindeau mătăsuri străinilor şi se îmbogăţeau, asta dacă nu erau ucişi de clanurile vecine drept trădători.

Iar acum peştele uriaş mişca pământul sub picioarele noastre.

Lângă noi, adăpostit sub copac, se afla un ghicitor, coborât parcă din vechile stampe, cu un toiag lung de care erau prinse hârtiuţe împăturite în care îţi puteai citi soarta.

— Oei, mi s-a adresat el, să ştii că nu vei avea viaţa norocoasă a tatălui tău. Îţi mai rămân doisprezece ani de trăit după venirea barbarilor, atât.

A doua zi zorii n-au adus lumina. Fumul miilor de focuri ascunsese soarele. Pe la prânz peştele s-a mişcat din nou sub Edo. S-a aflat că de-a lungul râului, până în golful Edo, zăceau mii de morţi.

Stăteam pe treapta din faţa casei mele năruite. Mângâiam pisicile şi mă uitam la copilaşii care îşi găsiseră de joacă printre dărâmături când a apărut Sakujiro.

— A, Sakujiro, ce mai faci?

Mă bucuram sincer să-l văd. De când plecasem de acasă nu mai ştiam nimic de el. Cutremurul se petrecuse cu două săptămâni în urmă. Îmi făceam griji pentru Tachi.

— Toată lumea e bine?

Mi-a spus că soţia şi rubedeniile sunt bine, dar casa e dărâmată. Banca de piatră din grădină se rupsese în două, chiar în locul unde îmi plăcea mie să mă aşez. Era fără îndoială un semn pentru nevastă-sa.

— Mai întâi mor atâţia oameni răpuşi de holeră, apoi vine cutremurul. Sunt şapte mii de morţi. Toţi tâmplarii fac coşciuge. O să treacă multă vreme până când ne vom putea reclădi casa.

— Îmi pare rău, am zis şi chiar aşa simţeam, dar n-am putut rezista ispitei de a-l lua un pic peste picior. Dar sunt sigură că cei ucişi de molimă şi de cutremur nu te supără doar pe tine.

Sakujiro a râs strâmb.

— Casele cu chirie ni le putem repara singuri. Dar ca să repari o casă mare ca a voastră trebuie să cheltuieşti mulţi bani, trebuie să-i plăteşti pe unii mai săraci ca să facă treaba. Ştii şi tu, dacă te uiţi pe lista de cheltuieli.

Mi-a făcut cu degetul în semn de dojană.

— Vorbeşti fără să te gândeşti. Vorbele tale ustură!

Dar cuvintele, tocmai fiindcă erau adevărate, mă înviorau. Îmi dădeau înapoi ceva din ce nu avusesem. Ştiu că ar fi trebuit să mă prefac. Oare înţelegea de ce vorbeam astfel? Nici măcar n-am încercat să-l lămuresc. Poate că aşa s-ar fi cuvenit. În schimb, am întins braţele spre el:

— Nu-ţi place sora ta sau doar nu încuviinţezi ceea ce face?

— Nu sunt de partea artiştilor care nu respectă regimul nostru!

— Aşa era şi tata, am spus răstit. Nu i-ar fi plăcut că eşti prea respectabil!

— Ce minciună sfruntată! Tata nu se băga în politică. Spre deosebire de tine el ştia cum să-şi păzească viaţa. Tu habar n-ai.

— Şi cine ar vorbi atunci pentru cei amărâţi?

— Nimeni, bineînţeles, a zis făcând ochii mari. Shogunul e tatăl lor. El vorbeşte pentru ei. Nu cumva eşti dintre cei care doresc întoarcerea împăratului?

M-a ocolit, mi-a întors spatele şi a plecat, traversând străduţa. Apoi s-a întors şi m-a privit printre gene, ca şi cum mă vedea mai bine dacă dădea la o parte ce era în jurul meu. Când a vorbit, cuvintele lui m-au lăsat cu gura căscată.

— Eşti mânioasă fiindcă noi avem bani şi tu nu.

Ne înţelegeam oarecum ca prieteni, aşa că nu voiam să mă cert cu el. Am vrut să-l mai potolesc.

— Hai să ne înţelegem cu privire la un lucru. Nu din cauza banilor ne-am certat. Iar acum avem motiv să ne bucurăm. Cutremurele au trecut. Au fost îngrozitoare, dar au anunţat schimbarea pe care tata a aşteptat-o toată viaţa. Eu nu cred în semne, dar pentru un ţăran ca Hokusai…

Sakujiro parcă a luat foc.

— Ţăran, auzi! Mama lui se trăgea din seniorul Kira.

Am arătat cu degetul spre pancarta care încă mai atârna de grinda prăbuşită. „Un ţăran din Honjo“ scria pe ea.

S-a înroşit la faţă.

— Hokusai nu se dădea în lături să amintească de obârşia lui nobilă ori de câte ori îi venea la îndemână. Tu eşti ţăranca, tu…

M-am lăsat pe spate pe verandă şi am dat fumul afară pe la colţul gurii. Dacă era să fiu o babă, atunci aveam să-mi joc bine rolul.

— Spui că nu ai bani, a continuat el. Dar oare aşa o fi? Toată lumea ştie că Hokusai lua sume uriaşe pentru lucrările lui.

— Of, vechea poveste! Sunt uimită că fiul lui Hokusai nu găseşte ceva mai original de spus.

Am întins mâinile spre Sakujiro de parcă aş fi vrut să-l îmbrăţişez, cu toate că nici prin gând nu-mi trecea s-o fac.

— Ar fi fost bine dacă tata ar fi cheltuit banii mai cu chibzuială, dar, după cum ştii şi tu, nu aveai cum să-l înveţi. Frăţioare, pot să-ţi ofer ceai? Mă duc să chem băiatul…

— Da’ tu de ce nu poţi pregăti ceaiul, ca o femeie normală?

M-am simţit atinsă în amorul propriu.

— Pentru ce trebuie să ne certăm din cauza tatei?

Ştiam răspunsul. Nu ne certam din cauză că tata era într-un anume fel, ci din cauză că-l iubise doar pe unul din noi.

— Frăţioare, am zis. Tu ai venit primul. Erai fiul lui. N-a fost în stare să-ţi arate, dar aşa simţea.

Era o minciună, dar a fost primul lucru care mi-a venit în minte.

Sakujiro a răsuflat adânc.

— N-am venit să mă cert cu tine. Am venit să te previn din nou. Trebuie să pleci de aici. E primejdios. Eşti bătrână.

Ce mă tot băteau la cap cu vorba asta? Bătrână? Eu nu eram bătrână, nu. Mai aveam douăzeci de ani până atunci. Nici măcar nu împlinisem şaizeci de ani. La vârsta mea tata purta roşu şi îşi spunea Iitsu. La şaizeci de ani încă nu crease cele mai mari opere.

— E un loc sigur, am zis. Alcock – am rostit cuvântul englezesc rar, cu grijă, ca să văd ce impresie îi face –, ambasadorul britanic, pleacă de acasă şi se plimbă prin piaţă, cumpărând tablouri şi păpuşi. I-am vândut un grup de păpuşi *keshi ningyo*… Şi te înşeli când spui că sunt bătrână. În fiecare dimineaţă îmi spun rugăciunile când mă trezesc. Sunt iute, pregătită pentru orice. Sunt mai tânără azi decât eram în ziua când a murit Hokusai.

— Casa asta, a spus el rar, s-a prăbuşit în jurul tău. Nenorocirile au venit una după alta. Iar tu eşti lipsită de apărare.

Mă scotea din fire când vorbea aşa. Numai că de data aceasta n-am lăsat să se vadă nimic.

— Sigur că trebuie să-ţi dau ascultare. Eşti bărbatul cel mai în vârstă din familie, am murmurat. Dar de înţeles tot nu înţeleg. Dacă plec de aici, unde să mă duc?

— Ştii unde. La Uraga.

— Am mai trecut prin asta.

Era deznădăjduit.

— Nu te pot părăsi aici. Nu mă lasă inima.

— Şi nici nu mă poţi lua cu tine. Nu te lasă nevasta.

În sfârşit un zâmbet i-a mijit pe faţă.

Şi atunci am înţeles că fratele meu mă iubea. Mă iubea fiindcă era datoria lui, dar mă şi ura fiindcă eram cum eram.

— Lasă visele de răzvrătire. Sunt deşarte. Nu te mai gândi la nenorocirea asta ca la un semn prevestitor de bine. Nu e nici un semn! Nu există semne, nici prevestiri. Nu va fi nici o poveste de glorie în care orăşenii până acum călcaţi în picioare să iasă învingători. Vremea noastră e un şir de întâmplări şi doar shogunul ne poate apăra.

Vorbea de parcă doar el ştia ce ne aşteaptă.

— O să fie accidente, boli, corupţie. O să fie haos. Nu te lăsa prinsă de el. Dacă scapi şi de următoarea molimă, atunci au să-ţi vină de hac cenzorii. Sau cei care nu-i suferă pe străini.

— Eu vreau să trăiesc cât Hokusai. Un ghicitor mi-a spus că mai am cel puţin încă doisprezece ani de trăit.

Parcă nu mi se mai păreau atât de mulţi.

Sakujiro s-a plesnit cu palma peste frunte.

— Încăpăţânată, încăpăţânată şi primitivă. E adevărat, tatăl nostru a avut o viaţă lungă. Dar astea sunt vremuri primejdioase. Şi, de fapt, cum de a supravieţuit Hokusai? Ştie toată lumea. Te-a avut pe tine ca să-i porţi de grijă.

Mi-au dat lacrimile. Până acum nimeni în afară de Shino nu recunoscuse că mulţumită mie ajunsese Hokusai la vârsta aceea înaintată, că acea „minune“ mi se datora măcar în parte. Atunci de ce să-mi mai rămână doar încă doisprezece ani de trăit? Nu era cinstit, nu era!

Sakujiro s-a înduioşat. Mi-a atins mâna.

— Lumea e cu susu’-n jos. Lumea a luat-o razna. Uraga a fost un loc de refugiu pentru tata. Ar putea fi şi pentru tine.

M-am dus la templu şi m-am rugat. Să fi avut Sakujiro dreptate? Oare trebuia să plec din Edo? Ce spuneau zeii? În inima mea ştiam că fratele meu avea dreptate: nu mai puteam sta în casa aceea.

Stând acolo în genunchi mă gândeam că poate aş putea să-i fac pe plac şi lui, şi mie în acelaşi timp. Mi-am amintit de propunerea lui Katshushika Isai. Discipolii se adunau în Yokohama. El însuşi le vindea stampe străinilor şi asta nu era tot: ziarele atât de căutate de străini aveau nevoie de ilustraţii. Să-mi fi încercat norocul la Yokohama, în inima invaziei străine? Centrul de unde discipolii lui Hokusai trimiteau lucruri în afara ţării?

Atunci s-a întâmplat ceva neaşteptat. Pe când mă retrăgeam cu spatele de lângă micul altar, o călugăriţă s-a apropiat de mine. Aş fi trecut pe lângă ea, dar m-a oprit.

— Eşti Katsushika Oei, cea care pictează păsări, flori şi pisici?

Îşi adusese aminte de răgazul de tihnă petrecut în vechiul templu aflat pe dealul de lângă Kyoto.

— Eu sunt.

Am făcut o plecăciune şi am ridicat amândouă capetele ca să ne privim în ochi. Atunci am recunoscut-o: era una dintre călugăriţele care se rugau în acel templu. I-am prins mâinile în ale mele. Amintirea acelui loc netulburat mi-a adus lacrimi în ochi.

— Ştiai că micul nostru templu de lângă străvechiul arbore s-a sfărâmat? Ne-am despărţit, fiecare a plecat în alt oraş.

Mă liniştea gândul că Shino e acolo. Vestea m-a uimit şi m-a neliniştit.

— Unde a fost trimisă Shino?

Călugăriţa mi-a strâns mâinile, le-a scuturat, bucuroasă.

— Desigur, nu aveai cum să afli.

Aşa era. Dacă cineva ar fi vrut să dea de mine, n-ar fi avut cum. De când murise tata umblasem din loc în loc şi nu lăsasem urme.

— Mă rog să nu fie o veste rea.

— A, nu. Ceva minunat. Se pare… călugăriţa s-a apropiat de mine (până şi călugăriţelor le place să bârfească, dar fac tot ce pot ca să se ascundă)… se pare că se trage dintr-o familie de cea mai nobilă viţă.

— Aha.

Ştiam.

— Au căutat-o nişte doamne din familia imperială. A fost făcută stareţă a Templului Fugarelor.

Am murmurat câteva cuvinte de mulţumire şi am ieşit iute din templu. Abia aşteptam să plec. Am rămas vreme îndelungată la piciorul podului împreună cu Yasayuke. M-am gândit la vorbele ghicitorului, care însemnau că mai aveam doar câţiva ani de trăit. Trecuseră săptămâni întregi de la cutremur, iar acum, chiar sub ochii noştri, străjile au ridicat bariera.

Încă un semn. Venise vremea să plec din Edo.

45. Revederea

Yokohama era un oraş construit aiurea, pe o câmpie joasă. Între străzi curgeau canale cu apă murdară, pe marginea cărora găseai marinari din toate colţurile pământului, beţi cu toţii, şi bordeluri sărăcăcioase. Katshshika Isai mi-a oferit o cameră la un han, cu câteva case mai sus de tiparniţa lui de pe Strada Găinilor. Era ultimul artist *ukiyo-e*. Hiroshige, vechiul meu prieten şi rival, căzuse victimă unei epidemii de holeră. Mergea pe şaizeci şi doi de ani. L-au îngropat în grădina interioară a templului Togaku-ji din Asakusa, lângă un iaz. La căpătâi i-au pus o piatră funerară şi doi palmieri. Ştiam locul.

Isai avea o cameră de lucru în prăvălia lui. Acolo făceam desenele pentru matriţele de lemn. Tot acolo lucra bătrânul Egawa, gravorul. Făceam stampe în culori vii, în care apăreau bărbaţi şi femei din Occident şi în care arătam schimbările petrecute în Japonia. Nu semnam lucrările. Făcusem un sigiliu anume pentru atelier.

Mă simţeam bine. Găsisem o cale de a merge mai departe. Isai nu era singurul meu client. Uneori mai făceam desene pentru ziarele englezeşti, când venea câte un redactor să mă roage. Se mai întâmpla ca unul dintre vechii noştri patroni să-mi comande câte o lucrare. Dar nu mai era ca pe vremuri, când mergeam şi stăteam la ei acasă luni la rând, lucrând în tihnă. Vremurile acelea se duseseră.

Stăteam ore în şir în faţa vitrinelor, ca şi cum n-aveam nimic altceva de făcut. Străinii bocăneau pe trotuarele de lemn cu încălţările lor grele, pătrate la vârf. Erau însoţiţi de femeile lor. Se salutau şi strigau unul la altul de pe o parte pe alta a străzilor pline de noroi. Se tocmeau la preţ şi plecau luând cu ei cărucioare întregi, pline de orice se putea cumpăra.

La librărie se găseau dicţionare pentru barbari cu ilustraţii lămuritoare ale cuvintelor japoneze, dar şi dicţionare cu ajutorul cărora să putem învăţa engleza. Cotrobăind printre cărţi am făcut o descoperire neaşteptată: o cărticică intitulată *Scrisoare deschisă către japonezi*, semnată de dr. Philipp von Siebold.

Văzându-i numele am împietrit, gâtul mi s-a uscat şi parcă m-a izbit ceva cu putere în piept. Parcă eram o tânără curtezană fără minte. Se scurseseră treizeci de ani. Mi-am amintit cât de apropiaţi eram când stăteam de vorbă şi cât îmi lipsise fereastra mea către lume atunci când el, colecţionar de flori şi cugetări asupra femeilor japoneze, plecase către alte lumi.

Cartea fusese publicată în japoneză la Nagasaki. Pe cât se părea, lui von Siebold, trădătorul izgonit odată, i se dăduse voie să se întoarcă în ţară.

Am citit în fugă. Spunea că se gândise tot timpul cu grijă la poporul japonez, chiar şi când fusese departe. Citeam cuvintele şi îi auzeam glasul. Spunea că ştiuse de multă vreme că aveam să fim supuşi de puteri străine. Toate se întâmplau aşa cum prezisese el. China pierduse Războiul Opiului cu Marea Britanie, iar acum era nevoită să cumpere drogul de la englezi. Acum venea rândul nostru. Încercase să-l prevină pe shogun. Într-o

scrisoare semnată de regele Olandei sfătuia Japonia să-şi deschidă porţile de bună voie, în loc să le fie deschise de vasele de război americane. Însă shogunul n-a mişcat un deget. *Bakufu* nu erau pregătiţi şi când au venit americanii nu le-a rămas decât să capituleze.

Nu mă puteam opri din citit, uimită că i se dăduse voie să scrie atâtea lucruri într-o carte.

Von Siebold explica faptul că tratatele care dădeau intrare liberă americanilor în porturile noastre erau în defavoarea japonezilor. Preţul argintului japonez era prea scăzut şi străinii, care scoteau profituri de 200 şi 300 la sută pe mărfurile cumpărate din Japonia şi vândute în Occident, ne trăgeau pe sfoară.

Am cumpărat cartea.

Ajunsă acasă am cercetat-o pagină cu pagină. N-am găsit nici o imagine a lui Philipp. Mă întrebam dacă l-aş mai recunoaşte pe Doctorul Minune. Ori dacă el m-ar recunoaşte pe mine. Lumea zicea că sunt bătrână, dar urâtă nu mai eram. Nu aveam nici măcar un rid pe faţă, ci doar şuviţe argintii în păr atunci când îl dădeam pe spate. Şi învăţasem să râd.

Într-o zi, când spălam farfurioara de vopsele în canal, un grup de străini şi-a făcut apariţia în capătul străzii. Nu era un lucru neobişnuit. Dar printre cei veniţi acum se aflau câţiva foarte înalţi şi felul în care mergea unul dintre ei mi-a atras privirea.

Ştiam că va veni. De la banchet ştiam că doctorul olandez nu mă uitase, dar nu credeam că îmi va da de urmă. Dar probabil că tipografia lui Katsushika Isai, unde se făcea reclamă operelor lui Hokusai, îi stârnise interesul.

Mergeam repede, cercetând ambele laturi ale străzii, unde căsuţele de lemn erau cocoţate pe stâlpi deasupra noroiului. Am îngenuncheat şi am lăsat privirea în pământ. Când s-a apropiat, mi-am dat seama că nu era von Siebold, ci un bărbat mult mai tânăr. Un tânăr care semăna leit cu tatăl pe care îl întâlnisem cu treizeci de ani în urmă.

Văzându-l pe tânăr mi-au dat lacrimile.

Vai mie! Mă înmuiasem. Am ţinut capul plecat în piept şi m-am rugat să treacă fără să mă bage în seamă. Nu voiam să fiu văzută. Uitasem cu totul de visurile legate de acest bărbat sau, mai degrabă, de tatăl lui.

Au trecut pe lângă mine fără să-mi arunce o privire şi au intrat în prăvălie.

Isai a ieşit îndată după aceea şi mi-a vorbit cu glas blând:

— Oei-san, olandezul vrea să te vadă.

— Nu e cu putinţă.

— Vrea să stea de vorbă cu fiica lui Hokusai.

Oamenii de pe stradă au scos capetele pe uşă. Mi-am văzut strada unde locuiam aşa cum trebuie că o vedeau ei: case joase, dărăpănate; oameni îmbrăcaţi ca vai de ei; copii murdari; rigole împuţite. Nu mă văzuse niciodată acolo unde locuiam.

— Trebuie să-i spui că nu sunt aici, am zis speriată.

Ce fusese în capul meu, de visasem la acest bărbat? Mândria se şterse, acum îmi era ruşine de mine. Probabil că tot urâtă rămăsesem. În fiecare zi îmi răsuceam părul pe un pieptene şi îl prindeam cu un singur ac de păr. Nu mă sulemeneam, nu purtam bijuterii. Mă îmbrăcam într-un chimono simplu, legat cu un obi negru, şi pe deasupra îmi puneam un halat de lucru stropit cu vopsea.

— Oei, du-te să vorbeşti cu el. Te poate face bogată.

Mă simţeam ruşinată de faptul că cei apropiaţi mie nu se gândeau decât la bani. Am cufundat iarăşi farfurioara în apă, am ridicat-o şi am răsucit-o ca să se clătească bine. Vopseaua roşie de pe margini a început să se dizolve, colorând apa într-o nuanţă transparentă de stacojiu.

Mă purtam la fel ca tata. Când eram copil, încăpăţânarea tatei mi se părea o nedreptate, mai ales că pe umerii mei cădea sarcina de a sta de vorbă cu oaspeţii. Dar acum eram atât de ruşinată de sărăcia mea şi în acelaşi timp atât de mândră de munca mea, că nu ştiam ce să spun.

Tânărul a ieşit din prăvălie. M-a măsurat din cap până-n picioare. Privirile ni s-au încrucişat.

— Este o plăcere să o întâlnesc pe fiica marelui maestru Hokusai, a zis într-o japoneză stâlcită.

Mi-am amintit şi eu de bunele maniere.

— L-am întâlnit pe tatăl tău, am spus zâmbind. Arăţi întocmai ca el.

Von Siebold cel tânăr a întins amândouă mâinile către mine şi eu le-am întins pe ale mele. M-am ridicat în picioare cu o mişcare stângace. Ţineam

braţele şi mâinile întinse în faţă, ca oiştea unei căruţe.

Luasem şi eu ciudatul obicei al tatei de a nu face plecăciuni. Sau, mai bine zis, renunţasem la ciudatul obicei de a face plecăciuni.

— Îi va face mare plăcere să afle că v-am găsit, mi-a spus.

Am privit drept în ochii lui albaştri, a doua pereche de ochi albaştri pe care o vedeam în viaţa mea. Nu erau la fel ca ai lui taică-său – aveau o privire rece.

— Trimiteţi-i cele mai bune urări, am zis.

Olandezul a plecat la scurtă vreme după aceea.

Doar la câteva zile după aceea grupul de oameni înalţi a apărut din nou. De data asta erau doi von Siebold. Oamenii din cartier care se aflau din întâmplare pe stradă au fost martori la întâlnirea dintre barbarul cu păr galben şi fiica celebrului pictor – ea însăşi celebră ca pictoriţă, atât cât putea fi o femeie.

Părul îi albise, dar era încă şi mai frumos decât atunci.

Ne-au dus la o ceainărie şi ne-au îmbiat să luăm loc. Mulţumeam cerului că nu ne vedeam în sărăcăcioasa mea cămăruţă. Cu toate acestea, fiul lui n-a vrut nici să se aşeze, nici să bea ceai.

Nu l-am întrebat pe von Siebold de soţia lui japoneză. În schimb l-am întrebat de fiica lui japoneză, Ine. Von Siebold mi-a spus că devenise moaşă. Era foarte mândru de ea. Dar îmi dădeam seama că existenţa ei îl necăjea pe fiul lui european get-beget.

Discutam nestânjeniţi. Dinspre partea mea, erau puţini oameni cu care putusem sta cu adevărat de vorbă: Sanba, apoi Eisen. Şi, oricât de neobişnuit ar părea, mai era şi von Siebold. Atunci când ne cunoscusem, fusesem în stare să-i împărtăşesc gândurile mele şi el mă înţelesese. Ne privisem unul pe altul cu simpatie. În unele privinţe nu ne înţelesesem. Dar ne împrieteniserăm.

Toate acestea se petrecuseră sub nasul autorităţilor. Cuvintele lui fuseseră primele mesaje primite din afară. „Nu eşti ca celelalte femei japoneze“, îmi spusese. Nu înţelegea de ce japonezele se mulţumesc cu atât de puţin. Vorbele lui îmi rămăseseră în minte şi, în loc să devin bărbat, aşa cum mă învinuiau rudele, m-am gândit să fiu o femeie ca cele din alte părţi ale lumii. O femeie care nu voia să se mulţumească cu puţin.

Iar acum ne întâlneam din nou – nu într-o lume nouă şi nici în cea veche, ci undeva la mijloc, acolo unde se năştea o nouă lume. Aproape că îmi părea rău după primejdiile din vremurile acelea, atât de vădite în comparaţie cu cele de acum.

„Le iubesc pe amândouă foarte mult“, spusese despre familia lui japoneză. Îl întrebasem dacă are şi o soţie europeană şi el izbucnise în râs şi spusese că nu. Doar o soţie. Îmi închipui că după aceea îşi luase o soţie europeană. Dovada era fiul lui cu piele albă.

În timp ce stăteam de vorbă ghiceam întrebările pe care nu le punea: De ce lucrează fiica marelui maestru pe străduţa asta noroioasă? De ce trăieşte în sărăcie?

— Tatăl tău, Hokusai, a trăit până la o vârstă înaintată. Avea o forţă nemaipomenită şi o fire încăpăţânată.

Vorbind de tata se însufleţise, cu toate că nu îl întâlnise niciodată. Eu eram singura care mergea la Nagasaki-ya.

Isai şi discipolii stăteau în jurul nostru şi dădeau din cap. Acum, că tata ajunsese erou naţional, era greu să spui ceva rău despre el.

— Cum au fost ultimii lui ani? m-a întrebat von Siebold. Cum i-a fost sfârşitul?

— Greu, am răspuns.

— Ei, dar tu îi erai alături.

M-am îngrozit, simţind cum îmi dau iarăşi lacrimile. De ce? Mă simţisem la fel atunci când fratele meu recunoscuse că îngrijirile mele îl ţinuseră pe tata în viaţă. Oare de asta aveam nevoie? De recunoaştere? Dar asta era o nevoie tipic occidentală, nu?

Ce mă speria la străini era faptul că lângă ei începeai să încerci emoţii străine.

— Ambiţii nemăsurate, a continuat von Siebold. Totuşi îmi închipui că, ajuns la respectabila vârstă de nouăzeci de ani, era pregătit să moară.

— Ba nu, am zis. Chiar când trăgea să moară se ruga să mai trăiască încă zece ani.

Mi-ar fi plăcut să adaug că îmi ceruse iertare şi mă rugase să pictez mai departe. Aşa făcuse, dar până când îşi dăduse sufletul îşi luase vorbele înapoi.

Între noi s-a lăsat tăcerea, ca şi cum tata însuşi intrase în cameră. După câteva clipe von Siebold a glăsuit din nou.

— Şi ce mai face soţul tău, Oei-san?

— Nu mai trăieşte, am zis. Dar ne despărţiserăm cu mulţi ani înainte să moară.

Am băgat de seamă că mă privea cu atenţie, aşa cum făcea şi înainte când voia să ţină minte un anumit lucru despre poporul japonez.

— E neobişnuit, a zis încruntându-se.

— Ba nu era neobişnuit, am protestat eu râzând. Şi sora mea s-a despărţit de bărbatul ei. De când ne-am văzut ultima dată am locuit împreună cu tatăl meu. Am pictat împreună şi am dat lecţii în Atelierul Steaua Nordului.

— Şi acum? Unde locuieşti? m-a întrebat.

— Am mai multe locuinţe. Trăiesc din ceea ce pictez.

N-a cerut să-mi vadă lucrările.

— Ai copii?

— Nu, n-am. În schimb am ucenici. Şi discipolii lui Hokusai au grijă de bunăstarea mea.

Am arătat cu capul spre Isai. Era adevărat. Nu era nevoie să spun în amănunt în ce fel aveau grijă de mine.

— În Europa, Hokusai e cel mai renumit artist japonez, a zis.

Am lăsat capul într-o parte, cum îmi era obiceiul.

— Am auzit că lucrările lui sunt apreciate.

— Mult mai mult decât atât. Au cucerit toată Europa!

Acum, ca şi pe vremuri, a sărit de pe scaun, entuziasmat.

— Au o mare influenţă. Mulţi artişti, mai ales cei din Paris, îl laudă şi admiră *manga*.

Isai şi Tsuyuki Kosho – cel care îşi spunea Iitsu II, lucru care mă scotea din sărite – erau numai urechi. Nu cred că mă priveau cu prietenie.

— Un artist pe nume Félix Bracquemond a găsit cărţile cu schiţe *manga* în Paris şi a copiat din ele. A lăudat arta japoneză în faţa prietenilor lui artişti. Le-a arătat acestor prieteni – care erau cu toţii mari artişti – desenele lui Hokusai şi s-a apucat să facă alte lucrări pornind de la ele.

Am spus că trag nădejde ca tata să ne asculte de pe lumea cealaltă.

Von Siebold se plimba prin cameră cu paşi mari.

— Eu ştiam de multă vreme că Hokusai e un geniu. Am ştiut înainte ca marii artişti ai Europei să-şi dea seama. De aceea am cumpărat picturile acelea de la tine. Şi încă mai colecţionez. M-ar interesa să cumpăr orice lucrare de-a tatălui tău pe care se întâmplă să o mai ai.

Eram în mare încurcătură.

Dacă îi spuneam „N-a mai rămas nimic, nici o lucrare“, ar fi plecat fără să cumpere nimic. Şi discipolii n-ar fi avut ce să vândă. Tsuyuki şi Isai nu mă slăbeau din ochi. Mai bine le-aş fi spus pe nume: falsificatori.

— E mort de mulţi ani, am zis ca să mai câştig timp.

Da, atunci aş fi putut să-i spun.

Aş fi putut să spun: „Domnule von Siebold… Philipp… opera tatei este opera mea. Aşa stau lucrurile de multă vreme. De fapt, încă de când ai cumpărat *Curtezană făcându-şi plimbarea*… era pictată de mine“.

Dar oare m-ar fi crezut?

„Picturile acelea nu erau semnate“, aş fi putut spune. „Iar tu nu m-ai întrebat niciodată. *Familia pescarului* şi *Două femei şi un băiat*, desenul cu mama care îngrijeşte copilul… La vremea aceea tata era bolnav, nu putea lucra. Eu am făcut desenele, folosind creioanele şi hârtia primite de la tine. Acelea sunt lucrările pe care le numeşti ale lui Hokusai. Sunt lucrările mele. Le-am făcut pentru tine. *Curtezană făcându-şi plimbarea* mai presus de toate. Mi-am pus tot sufletul în ea.“

Aş fi putut spune asta.

Însă am tăcut. Isai era cu ochii pe mine. Tsuyuki mă supraveghea. Şi a mai fost ceva, un alt motiv, pentru care n-am spus adevărul.

Teama de ei? Nu cred. Aveau nevoie de mine. Eram singura care îl putea imita pe maestru aşa încât nimeni să nu-şi dea seama. Fireşte, de cele mai multe ori mă copiam pe mine însămi. Pe deasupra, aveam sigiliul de la 88 de ani.

Şi atunci, de ce?

Îmi era teamă de mine însămi.

De ce am lăsat să-mi scape acest prilej de a mă salva? Doar fiindcă m-am simţit stânjenită? Fiindcă mă învăţasem să trăiesc în umbra marelui artist? Sau poate că îmi plăcea să rămân în umbră? Mă scârbea gândul de a deveni celebră, aşa cum îşi dăduse Sakujiro cu presupusul? Cu toate astea, îmi

dorisem atât de mult ca Philipp să mă cunoască şi să ştie cine sunt… am dorit din toată inima. Acum, că se ivise prilejul, m-am dat deoparte.

Nu ştiu prea bine de ce, dar nu doream atâta zarvă în viaţa mea. Poate că pare greu de crezut. Nici eu nu înţeleg. Ştiu doar că aşa m-am purtat.

— Trebuie să aveţi grijă, am spus. S-au făcut multe falsuri, mai ales după moartea lui. Picturile trebuie să fie semnate. Să aibă sigiliul lui. Şi semnătura lui. E foarte greu să găseşti o lucrare de-a lui Hokusai. Dar eu pot căuta în casele unde am păstrat unele lucrări. Sper ca pentru dumneavoastră să pot găsi ceva. De dragul îndelungatei relaţii pe care o aveţi cu noi, da, voi încerca.

A scos vârful limbii şi s-a lins pe buze, un gest pe care mi-l aminteam. A făcut ochii mari şi mi-a zâmbit.

— Însă voi avea nevoie de puţin timp. Se poate să ne revedem peste o lună?

— Desigur, a zis. Desigur.

Von Sieblod muşcase momeala atât de uşor! După aceea mi-a părut rău. Să fi crezut în toţi anii care se scurseseră că acest zeu cu părul blond va fi apărătorul meu? Cu siguranţă că nu aşa stăteau lucrurile.

Mulţumit, a făcut plecăciuni către toţi cei din jur. L-am însoţit până la capătul străzii. Când ne-am despărţit, mi-a sărutat mâna pătată de tuş.

— Draga mea Oei, să ştii că toată lumea nu se mai satură de tot ce e japonez: evantaie, zmeie, umbrele. Oamenilor le plac obiectele voastre din porţelan. Şi mai ales chimonourile. Ce modele minunate! Şi dintre toate, *ukiyo-e* i-au vrăjit.

— Nici n-am bănuit că suntem atât de apreciaţi, am zis încântată.

Nu mi se părea deloc neobişnuit să mergem alături pe stradă. Interdicţiile care îmi cârmuiseră viaţa se năruiau şi, lucru încă şi mai ciudat, mi se părea că nici nu existaseră vreodată.

46. Fluturi albi

O vreme am stat la Mune, în casa de la marginea de răsărit a oraşului Edo. Apoi am plecat, nu înainte de a-i scrie lui Tachi că mă duceam să

pictez hanul de la Totsuka.

Am pornit la drum dimineaţa devreme. Aşa cum făceam întotdeauna, am pus sigiliul lui Hokusai în mânecă, împreună cu pensulele. Am luat cutia cu pigmenţi. Am făcut sul picturile pe care le ţineam într-o traistă de pânză. Mi-am luat toiajul cel lung, *bo*.

Totsuka era al şaselea popas pe drumul spre Tokaido. Cu puţin noroc, puteam ajunge acolo înainte să se înnopteze. Hanul era mare, o clădire urâtă, ţărănească. Apărea într-una dintre stampele lui Hiroshige despre drumul spre Tokaido. Aş fi putut chiar sta acolo, aşa, ca să mă distrez, cu toate că Bunzo nu îmi comandase nici o pictură.

În stampa lui Hiroshige hanul era un loc primitor, cu acoperiş de stuf întins peste veranda de lemn, doar la câţiva paşi de drum. Alături se afla o piatră cenuşie, sculptată, aşa cum găseai de-a lungul drumului. La piciorul podeţului rotunjit ardea un felinar de piatră. În faţa hanului stătea o servitoare care îi întâmpina pe oaspeţi. Se vedea de la o poştă că Eisen fusese cel care o desenase, pe vremea când lucra cu Hiroshige. Fata era scundă, cu toate că purta sandale înalte, şi avea capul mare, aşa cum îi plăcea lui Eisen să le deseneze.

În mijlocul desenului se vedea partea din spate a unui cal (o idee copiată de la Hokusai), a cărui coadă flutura în bătaia vântului. Călătorii care soseau mergeau cocoşaţi, împinşi de la spate de vântul care bătea spre mare.

Totsuka era aşezat pe un teren neted, mlăştinos, dar chiar în spatele hanului un deal pieptiş se ridica chiar din apă. Dincolo de pod, drumul se afunda în păduri întunecate. Cu toate că hanul părea primitor şi slujnica îmbia drumeţii să intre, era un loc singuratic. Oceanul din spate era frumos în zilele cu soare, dar aspru şi neîndurător iarna.

Când am zărit hanul, era spre sfârşitul după-amiezii. Bunzo avea să-mi dea o cameră şi o masă bună, bucuros că mă vede.

Şi totuşi, în timp ce mă apropiam, am simţit o pală de aer rece şi umed, ieşită parcă dintr-un mormânt. Am zărit câţiva cai duşi de hăţuri în spatele hanului, ba chiar mi s-a părut că îl văd pe Tsuyuki. De ce s-ar afla aici? Şi, dintr-odată, privind scena aceea paşnică – uşa deschisă, flamurile în culori vii, slujnica zâmbitoare, cu cap de curtezană desenată de Eisen – m-a trecut un fior.

Nu degeaba mi se spunea vrăjitoare.

Trecuseră doisprezece ani de la cutremurul din 1855. După calendarul occidental era anul 1867. Aveam şaizeci şi şapte de ani. Am băgat mâna în buzunarul din mânecă şi am strâns în pumn sigiliul lui Hokusai. Am şovăit. Încă mai era lumină.

Atunci, pe loc, mi-am schimbat planurile.

M-am întors. Cerul s-a acoperit de nori şi s-a pornit furtuna. Ploua cu găleata, ca şi cum cineva era mânios fiindcă scăpasem. Picăturile cădeau pocnind pe umbrelă şi se spărgeau de pietrele drumului. După o vreme norii au fost alungaţi de vânt. Aerul era rece şi limpede.

Am luat-o spre Kamakura, urcând poteca pieptişă. Era puţin înainte de amiază. N-o mai văzusem pe Shino de cincisprezece ani. Nu fuseseră ani uşori pentru mine, dar mă descurcasem. Cât despre Shino, eram sigură că nu m-ar trăda.

Aici, în creierii munţilor, vremea se schimba cât ai clipi. Ziua începuse cu ploaie, dar acum strălucea soarele. Am ajuns la o păşune frumoasă, luminată de razele apusului. Cărarea o străbătea şerpuind. Eram ca într-un vis. Mă simţeam într-un loc străvechi, dar mirosind a proaspăt după furtună.

Apoi am ajuns la un câmp peste care zburau roiuri de fluturi albi.

În faţă era un desiş de muri care îi atrăgea. Fluturii se ridicau şi se aşezau, uşori ca nişte fulgi deasupra unor guri deschise. Tufişurile păreau că respiră. Fluturii albi deschideau aripile şi atunci erau ca nişte cercuri albe, apoi le strângeau şi erau doar nişte linii subţiri. Profilaţi pe liniile aspre ale munţilor înalţi, neclintiţi, păreau atât de fragili, de imateriali.

Văzând atâta frumuseţe m-a cuprins dorul de viaţă.

Ceva mai încolo, pe pajiştea aceea înaltă, am zărit un bătrân, o siluetă întunecată, micuţă ca de copil.

Era Hokusai.

Toiagul meu lovea pământul la fiecare al doilea pas, boc, boc. Desaga din spate zdrăngănea. Bătrânul nu m-a auzit însă. Era atent în altă parte. Flutura braţele, cu o figură concentrată. Dirija o simfonie de fluturi care roiau prin amfiteatrul lui. În jur, movilele şi văioagele poienii erau smălţuite cu flori de câmp – ruji, anemone şi nu-mă-uita.

Poiana se întindea în jurul nostru, deschisă, primitoare, învăluită într-o boare un pic sărată de la apa mării. O acvilă de munte care se învârtea pe cer s-a năpustit asupra unui veveriţe, dar a fost respinsă de norul de fluturi.

Ascultau cu toţii de bagheta Bătrânului.

M-am oprit la marginea acestei scene. Merita să fi fost pictată de el.

Mi-a făcut semn pe unde să intru şi pe unde să ies. A făcut fluturii să se ridice şi să se împrăştie. A închis partea asta din tablou desenând un cerc cu mâinile. Apoi a închis şi partea cealaltă. S-a lăsat pe spate, cu bastonul între picioare, a închis ochii şi a zâmbit. Fluturii l-au ascultat, dar nu cu toţii. S-au adunat pentru a doua parte a simfoniei.

— Bătrâne! am strigat. Cum îţi merge?

S-a deşteptat, a ridicat mâna dreaptă şi a izbucnit într-un hohot de râs zgomotos. Veveriţa s-a pus să alerge chiţăind de la o scorbură la alta în timp ce umbra acvilei desena modele pe care doar el le-ar fi putut crea.

N-a întors capul.

— Bărbiţă, nu te văd. În schimb te aud.

— Ţi-ai pierdut vederea, Bătrâne? Te-ai întors în chip de orb?

— Nu mi-am pierdut vederea. Am irosit-o. Mi-am folosit ochii cât pentru cinci vieţi. Dar acum sunt mulţumit. Pot în sfârşit să mă odihnesc. Sunt aşa de obosit de văzut!

— Te descurci? Ai nevoie de mine? Am să vin alături de tine, am zis.

— Aşa să faci, Bărbiţă. Dar nu încă. Nu ţi-a venit vremea. Mergi mai departe.

După asta nu l-am mai văzut.

Poteca mergea pe marginea falezei, de-a lungul oceanului. La picioarele mele, apa, tulbure din cauza nisipului, izbea în mal.

Am ajuns la un han, unde am băut ceai şi am mâncat turtiţe de orez. Am mers mai departe, am trecut peste un stăvilar.

Ierburile erau de un gălbui sidefat, apa de un albastru străveziu, cerul senin, cu câte un norişor ici şi colo. În depărtare vedeam muntele Fuji, rece, nemişcat.

Drumul era lung, aşa că am avut timp să mă gândesc. Aveam atâtea să-i spun! De pildă, despre tigri, pe care tata nu-i văzuse niciodată, ci doar şi-i închipuise. Îl pictasem în chip de tigru în zăpadă şi apoi de tigru sub ploaie,

cu toate că nici eu nu văzusem vreunul. Acum, că Japonia făcea negoţ cu lumea întreagă, fuseseră aduşi doi tigri şi cineva îi cumpărase. Scria în ziarul din Yokohama. Tigrii erau ţinuţi în cuşti, vasăzică nu erau nici pe departe atât de interesanţi ca ai noştri. Dar acum lucrurile închipuite de noi îşi pierdeau farmecul, la fel ca nişte zmeie atunci când nu bate vântul.

Aveam o grămadă de lucruri să-i povestesc lui Shino. Iar ea avea să se bucure cu adevărat să mă vadă. Aveam să-i dăruiesc lucrările mele, ca să le păstreze. Aveam să mergem împreună la izvoarele cu apă fierbinte. Templul Fugarelor avea să-mi fie din nou loc de refugiu. Va fi pentru mine ceea ce fusese Obuse pentru tata: un loc sigur, stabil, unde să-mi pregătesc sfârşitul.

În vremurile acelea drumurile erau bântuite de tâlhari. Dar pe această bucată de drum nu era nimeni. M-am scuturat de neagra presimţire care mă cuprinsese la Totsuka. Viaţa nu-mi era în primejdie. Eram un nimeni, aveam câţiva bănuţi şi nişte pensule. În buzunarul ascuns în mânecă simţeam sigiliul de piatră atârnând greu.

Ajunsă la porţile templului am luat-o în sus pe panta abruptă. Mi-am adus aminte cum, cu mulţi ani în urmă, venisem aici în fugă ca să mă despart de soţul meu. Făcusem drumul prin zăpadă până la genunchi şi nu simţisem oboseala urcuşului. Acum o simţeam din plin. În cele din urmă am văzut câteva călugăriţe.

— Bătrâno! mi-au zis. Hai să te odihneşti.

— Cu mare bucurie, am răspuns, folosind accentul cultivat pe care Shino se străduise să mi-l imprime. Sunt o veche prietenă a stareţei. Aţi putea să o anunţaţi că Oei e aici?

Shino mergea sprijinindu-se într-un baston. N-a dat nici un semn de mirare când m-a văzut. Era foarte bătrână. Pe faţa ei prelungă, atât de dragă mie, se citea o lumină lăuntrică.

— Ai venit, a zis. Ce după-amiază perfectă!

— Da, într-adevăr, mai ales acum, că te-am găsit.

Mi-a venit să mă plec la picioarele ei, lucru rar pentru mine, şi chiar aşa am făcut. Mi-a pus palma pe cap.

— Ai mers mult pe jos. Arăţi iar ca o broască ţestoasă, ca atunci când erai o copilă cocoţată pe umărul lui.

— Mă duceam în altă parte, dar m-am întors din drum.

— De ce?

— Fiindcă am nevoie să mă pregătesc.

Am mâncat, după care mi-a arătat câteva comori.

— Avem multe lucruri de valoare în templu, mi-a zis. Aici sunt în siguranţă.

Am străbătut câteva camere. Fiindcă era întuneric, a ridicat felinarul.

Odată, când eu eram copil şi avusesem o perioadă de bunăstare, tata a dat o petrecere cu picturi. Şi-a adunat lucrările şi le-a atârnat în cameră, ca să ne bucurăm de frumuseţea şi lumina lor.

Acum am găsit aici lucrările mele, în culori tari, adânci ca dorurile mele. Nu le mai văzusem niciodată laolaltă: legendele chinezeşti, băiatul care privea muntele Fuji aşezat pe ramura unei sălcii, stampele şi sulurile pictate, cărţile cu desene – *Cartea ceaiului* şi *Manualul ilustrat pentru femei* – până şi *shunga*.

— Tu erai cea care le comanda?

— Nu întotdeauna.

Ne-am plimbat prin camere privind picturile. Shino îmi punea întrebări despre ele sau făcea câte un comentariu.

Am revăzut acolo *Fata compunând o poezie noaptea, sub cireşii înfloriţi*. Comanda venise prin Mune. Era portretul unei curtezane care ţinea o pensulă în mână. Cerul întunecat era spuzit de stele.

— Înţeleg de ce îţi plăcea să pictezi prostituate precum aceasta. Fiinţe neajutorate cu care bărbaţii îşi satisfăceau poftele deşucheate. Şi cu toate astea, femeia nu va fi niciodată învinsă.

— Cred că am înţeles puţin ce înseamnă să fii sclav, am zis.

Shino a oftat.

— Toţi oamenii sunt sclavi. Recunosc, femeile nu au libertate, în afară de cea pe care le-o lasă bărbaţii Dar bărbaţii înşişi sunt jucăriile zeilor. Or fi conducând ei lumea, dar, până la urmă, lumea se dovedeşte a fi o iluzie şi puterea lor, fum.

— Aşa o fi, am zis îndoită.

Shino a plimbat degetul pe norul de fum care se ridica deasupra muntelui Fuji şi în care dispărea dragonul.

— Ştii lucrurile astea. Viaţa te-a învăţat.

Am scos cutia în care ţineam pipa. Era lucrul la care ţineam cel mai mult, o cutie de lac negru, împodobită cu frunze verzi. Am luat pipa subţire de lemn cu găvan de argint, tub de fier şi o banderolă aurie. Am desfăcut cutiuţa de metal în formă de melc în care aveam tutunul. Am aprins-o de la o lumânare. Mirosul dulceag a năpădit camera.

Vorbeam de lucruri despre care mai vorbiserăm.

— Vremurile se schimbă, am spus. Eu văd departe. Viaţa femeilor va fi alta.

— Ai văzut tu aşa ceva?

— Am văzut.

Am tras din pipă ca să mai prind curaj.

— Şi am mai cugetat la ceva. Hokusai a fost un pictor bun, dar mare maestru n-a fost. Asta a fost o închipuire la care ne-am dat cu toţii obolul. Aveam nevoie de cineva în care să credem.

— Era un om ca toţi oamenii şi îi plăceau lucrurile simple. Ăsta a fost harul lui, pe care puţini îl au. Şi dacă n-ar fi vrut, tot bun la suflet ar fi fost.

Ne-am contrazis, aşa cum făceam de obicei. Am vorbit despre faimă, care fusese obsesia vremii în care trăisem, ideal pe care îl serviserăm şi noi, cu stampele noastre. Cu toţii voiam o fărâmă de faimă, aşa că ne străduiam să fim cât mai buni. Nu cumva orgoliul fusese o forţă a binelui?

Ba nu, se împotrivea stareţa. Ideea măreţiei lumeşti o scârbea de-a dreptul. Zicea că strică sufletul şi toate celelalte haruri. Era pricina zarvei şi a confuziei. Nu aducea pace nimănui. Plăcea doar dacă o priveai de la depărtare. Eu o ascultam dând din cap, trăgând din pipă şi cugetând.

Dar cu frumuseţea cum e? protestam eu. Altfel? Era ţelul fiecărei picturi sau stampe pe care o făcusem. În ce stătea puterea ei? Era menită doar să facă plăcere? Ori era ceva mai profund, o trăsătură a spiritului?

La asta nu ştia ce să răspundă. Aşa sunt călugăriţele, n-au răspunsuri.

M-am culcat într-o cămăruţă, aproape de picturile mele. Mai bună tovărăşie nici nu-mi puteam dori. Ani şi ani din viaţa mea. Mă gândeam la tata şi la fluturi. La simplitatea lui, la bucuriile lui – şi îl invidiam.

Dimineaţa i-am spus lui Shino că voi muri în scurtă vreme. Văzusem multe capete de oameni înghesuite, privind toate spre acelaşi punct, cu

acelaşi sentiment în ochi. Privirile lor erau îndreptate spre mine, lucru care a avut darul de a mă înspăimânta.

— Trebuie să fim pregătiţi în orice clipă să murim, a zis Shino.

— Învaţă-mă să cred, i-am spus. Vreau să trăiesc veşnic. Ştii ce vreau: după ce am să stau de vorbă cu o călugăriţă virtuoasă, am să mă luminez şi am să trăiesc în veci.

— Şi pe tine te încearcă aceeaşi dorinţă? a râs Shino.

Credea că m-a prins, dar aveam răspunsul pregătit.

— Nu aşa cum dorea tata. Nu doresc nemurirea, ca el. N-a avut niciodată linişte. Am fost lângă el când a murit. Cu ultima suflare s-a rugat să mai aibă de trăit măcar un an, ca să atingă perfecţiunea în artă. Eu îmi doresc cu totul altceva. Eu vreau tihnă. Şi pisici.

— Pisici?

— Vreau culori care să nu se şteargă. Şi să nu putrezesc! Făgăduieşte-mi.

Mă îngrozea gândul că trupul meu are să se descompună. Călugăriţele studiau cu râvnă descompunerea trupului, toate cele nouă stadii, în cele mai dezgustătoare amănunte. Ai fi zis chiar că le face plăcere. Erau obligate să memoreze cele nouă stadii ale descompunerii pornind de la „mort de puţină vreme“ la „umflare“, „ruptură“, „asudarea sângelui“, „decolorare şi uscare“. Urmau „putrezire“, „mâncare de către animale sau păsări“, „supurare“, „roadere de către viermi“ şi…

— Le ţii minte foarte bine, a spus Shino scurt.

— Uscare până ce trupul ajunge o grămăjoară de surcele, ăsta era ultimul stadiu, nu-i aşa?

— Acestea sunt marile învăţături. Marea înţelepciune a Sutrei Lotusului.

— Nu-mi pasă. Nu asta doresc eu.

— Aha, a făcut Shino. Atunci, ce am putea face?

— Vreau lumină. Vreau să-mi păstrez trupul, vechiul meu prieten.

Shino a rămas pe gânduri o vreme.

— Este o cale, a zis.

O cale cunoscută de anumiţi călugări şi călugăriţe de multe veacuri.

Seara ne-am dus la izvoarele cu apă fierbinte. Am pălăvrăgit, am râs şi ne-am întins picioarele în aburul dogorâtor, aşa cum făcuserăm cu ani în

urmă. I-am mărturisit temerile mele. Cum că voiau să-mi facă de petrecanie. Că nu le mai convenea existenţa mea, dintr-o pricină foarte uşor de înţeles: cum ar putea discipolii să falsifice operele lui Hokusai atât timp cât cea care le „falsificase de la bun început“ era încă în viaţă? Cum să producă falsuri atât timp cât artistul din umbră încă mai picta şi lucrări purtând sigiliul lui Hokusai, 88 de ani, apăreau în continuare?

— Vreau să mă opresc, am zis scoţând sigiliul din mânecă. Aş vrea să-l las la tine, în Templul Fugarelor, de unde nu-l va putea lua nimeni niciodată.

Chinezii din străvechime căutaseră şi ei nemurirea. Ei credeau că, dacă îmbină yin cu yang, întunericul şi lumina, şi în acest scop precis, mercurul şi plumbul sau galbenul şi culorile foarte întunecate, pot obţine un elixir care să păstreze trupul intact pe veşnicie. Shino adunase unele ingrediente, altele decât cele primite de la învăţaţii olandezi. Ne străduiserăm împreună să îmbunătăţim pigmentul şi, cu toate că ea nu-şi dorea să fie pusă la păstrare, trăgea nădejde, de dragul meu, că vom izbuti.

Florile de care aveam nevoie ca să desăvârşesc pigmentul creşteau pe câmpurile de deasupra Kamakurei. Am cules seminţe de *beni*, le-am măcinat şi am obţinut un roşu intens, viu. Uneori mă aventuram până la poalele muntelui, pe câmpul cu fluturi albi, unde tata îmi spusese: „Nu ţi-a venit vremea. Du-te, pleacă“.

Îmi doream să-mi spună că vremea aceea a venit. Nu l-am mai văzut însă niciodată. La început Shino mergea alături de mine. Numai că era foarte slăbită. Purtătorii lecticii alergau după ea şi o rugau să se urce.

Apoi a venit toamna. Se întuneca tot mai devreme. Ultima oară am mers împreună cu Shino la ceasul Maimuţei, pe la cinci după-amiaza, ora la care începea parada curtezanelor pe vremuri. Ne plimbam la lumina unui felinar pe sub arborii uriaşi, păşind pe covorul jilav de frunze arămii şi roşietice. Aerul umed era apăsător. Spre vest soarele apunând lăsase cerul era trandafiriu. Şi chiar atunci am văzut luna răsărind – enormă, strălucitoare, rotundă.

Luna şi soarele în acelaşi timp pe cer! Ştiam amândouă că e un semn, cu toate că ne spuneam una alteia că nu credem în semne.

Am adormit împăcată.

Când m-am trezit, în faţa căsuţei mele era adunată o mulţime de oameni. Purtau numele şi feţele tatei. Erau discipolii lui mai vechi sau mai noi – Isai, Tsuyuki Kosho… până şi Iwajiro era printre ei. Iwajiro, băiatul care pictase sub îndrumarea mea. Erau acolo, pe lângă duşmanii mei, până şi prietenii, o grămadă de capete rotunde.

— Dă-ne sigiliul, Katsushika Oei, a glăsuit unul dintre ei, n-am văzut cine din cauza întunericului. Noi suntem adevăraţii urmaşi ai lui Hokusai. Noi suntem cei care vor purta numele mai departe. Siligiul nu poate fi moştenit de o femeie.

— Vă amăgiţi singuri, am răspuns. Sigiliul în sine nu poate preschimba pe cineva în urmaş.

— Dacă nu ne dai sigiliul, o să facem aşa încât să nu mai poţi lucra niciodată, m-au ameninţat.

— Nu pot să vi-l dau, căci aş greşi. Tata mi l-a lăsat mie.

Aş fi vrut să le spun că tata era o plăsmuire, că îşi luaseră nume după o închipuire pe care o urmaseră şi după care îşi orânduiseră viaţa şi că din acea pricină erau şi ei nişte născociri.

— Atunci o să ţi-l luăm, au spus cu părere de rău.

Deschisesem gura ca să le spun că nu îl am, dar n-am mai apucat să rostesc vorbele. O sabie scurtă mi-a fost înfiptă în coaste ca să nu mă pot mişca, o *katana* m-a izbit peste ceafă. Lovitura n-a fost bine executată. Nu mi-a tăiat gâtul decât pe jumătate şi acum capul îmi atârna într-o parte, aşa cum stăteam eu de obicei, ca o floare a cărei tulpină a fost ruptă.

Sângele ţâşnea din mine în ritmul bătăilor inimii. Am căzut la pământ. Am auzit strigăte şi tropăit de paşi: străjile veneau în goană. Am zărit roba albă a stareţei, trupul ei subţire, acum lipsit de putere, răsucindu-se în dreapta şi în stânga, dansând *kata* ei, acum lipsită de rost. Bărbaţii au dispărut. Mi-ar fi plăcut să pot spune că datorită curajului ei şi măiestriei cu care mânuia *naginata*. Dar vai, cred că n-a izbutit decât să-i sperie. Arăta cu adevărat ca un duh al răzbunării.

De unde ştiuseră că sunt acolo? Cine îmi luase urma? Cine cutezase să intre în curtea închisă din inima templului? Poate că nu avuseseră în minte să mă ucidă, însă faptul că i-am sfidat, aşa cum îmi stătea în fire, le stârnise mânia. Mi-am amintit – prea târziu – de sfatul lui Shino: prefă-te.

Acum Shino era aplecată deasupra mea. Îşi stăpânea mâhnirea. Asta era puterea ei – puterea de a stăpâni. M-am simţit oarecum uşurată.

— Să nu uiţi, am zis. Culoare vie. Fără putreziciune.

Îmi simţeam trupul din ce în ce mai greu.

Sângele curgea şuvoi din mine. Se prelingea peste pietrele din faţa intrării în Casa Comorilor, până în spate, unde străjerii strigau şi încălecau, pregătindu-se de urmărire. Râul de sânge ar fi trebuit să-mi lase trupul gol, şi totuşi n-a fost aşa. Eram grea cât zece atunci când au încercat să mă tragă din pragul uşii.

— Nu o puteţi mişca, a zis Shino. Trupul acesta nu va putea fi mişcat decât dacă ucigaşul se întoarce. Dacă se întoarce şi o ia de o mână, eu o voi lua de cealaltă şi va fi uşoară ca o frunză. Aşa o vom putea duce de aici.

Străjerii l-au adus pe ucigaş. Nu i-am văzut faţa. Era unul dintre falsificatori, nici n-are însemnătate care anume. Erau toţi la fel – întrupări ale tatălui la a cărui creare îmi adusesem obolul.

M-a luat de mâna stângă iar Shino de dreapta. M-am ridicat în picioare şi am mers împreună. Nu vedeam faţa discipolului, dar îl puteam auzi. Străjile l-au luat de acolo.

Împreună cu Shino m-am retras în partea cea mai tainică a templului.

Călugăriţele aveau poţiuni, balsamuri şi leacuri doar de ele ştiute. Murmurând rugăciuni m-au întins pe jos şi mi-au spălat trupul.

După aceea m-au pregătit învelindu-mă mai întâi într-un strat gros de vopsea albă, aşa cum foloseam la pictură. Au vopsit fiecare fărâmă de piele – picioarele, braţele, vârfurile rotunjite ale degetelor mâinii, spaţiile dintre degetele de la picioare şi pielea albăstruie din spatele urechilor. Mi-au vopsit şi locurile intime pe care pictorii le mai văzuseră înainte, şi pliurile dintre muşchii coapselor. Noduroasa şiră a spinării, părul ţepos şi pielea flască de sub braţ; tălpile bătătorite, tăiate de linii orizontale; călcâiele uscate şi crăpate; buzele şi pleoapele. Simţeam firele pensulelor pe pielea întinsă a stomacului meu rotund şi pe pielea sensibilă de sub semeaţa mea bărbie.

Au pregătit o vană cu pigment roşu, în care trebuia să-mi fie păstrat trupul. Două m-au luat de cap şi de picioare, alte două de şolduri, şi m-au

cufundat în lichid. Dacă vreo parte din mine ieşea la suprafaţă, o împingeau cu delicateţe la fund. La sfârşit eram roşie din cap până în picioare, gata să înving putreziciunea. M-au îmbrăcat în veşmintele albe de înmormântare şi m-au pus în sicriu.

Nu s-a făcut nici un înscris. Călugăriţele din Templul Fugarelor aveau multă putere. Plecasem din ţara şi din timpul meu. De lângă familie şi prieteni. Din artă şi istorie, în bună măsură.

47. Cripta

Am rămas cu desăvârşire singură. Iarna aud apa picurând de pe streşini, iar în nopţile de vară văd licuricii. Mai vine şi câte o pisică slăbănoagă şi se freacă de sicriu. O vreme am fost înconjurată de operele mele, dar după moartea lui Shino uşile au fost sparte şi lucrările luate de acolo. Aş vrea să le mai văd o dată, să văd unde au ajuns. Probabil că sunt împrăştiate prin lumea asta arţăgoasă, ascunse în cămări sub pământ sau în cufere uitate, şi n-am să le mai văd niciodată. Aici e locul meu de odihnă veşnică.

Sunt pictoriţa lipsită de frumuseţe, neîngrijită, nedorită, neoficială.

Sunt pensula. Sunt linia. Sunt culoarea.

Aş vrea să vorbesc cu tata despre o mulţime de lucruri. Lumea e rotundă. Ce înseamnă asta pentru valuri? Curg peste margine? Sau se răsucesc şi se întorc, lingând suprafaţa, aşa cum lingi cu limba o gogoaşă de orez sau o îngheţată?

Era un om împrăştiat. Ba îşi lua tălpăşiţa ca să se pună la adăpost, ba îşi găsea un nume nou. Se împăuna cu talentul lui, după care se plictisea de el. Apoi iarăşi făcea paradă de harul lui, care ţâşnea ca un izvor dintr-o stâncă şi apoi seca. Risipea. Irosea. Mândria lui era nemăsurată. Arunca bani de aur pe jos şi ne punea să-i numărăm. Se folosea de noi toţi, dar mai ales de mine.

A fost tatăl meu.

— Du-te cu el, îmi spusese mama. Pe mine nu mă mai ţin răbdările. Du-te tu, fiindcă îl iubeşti.

A fost condamnarea mea pe viaţă.

Cât priveşte iubirea… Shino zice că e cea mai mare enigmă. Eu am spus o dată şi spun din nou: e un vânt de şoarece într-o furtună.

Puteţi să repetaţi ce am zis. Sunt Oei. Katsushika Oei. Katsushika vine de la locul de baştină al lui Hokusai. Oei m-a numit el pe mine. Unii spuneau despre el că are hachiţe şi e greu să trăieşti în preajma lui. Nu le împărtăşesc părerea. Nu era greu să trăieşti în preajma lui. Era peste poate să trăieşti în preajma lui.

Eu sunt aceea, fiica lui Hokusai. Pictor al culorilor intense şi al liniilor subţiri, perfecte. O femeie căreia îi plăceau mâncarea, băutura şi tutunul. O prezicătoare. Mâncătoare de ciuperci care, aşa cum mi s-a făgăduit, mi-au dat nemurirea. Cu trupul vopsit în roşu, înfăşurat în pânză albă, stau întinsă în sicriu, un pictor ajuns mare prin forţe proprii. O femeie grozavă, iubită de mai mulţi bărbaţi. Şi care a iubit mulţi, la rândul ei. Dar pe nici unul, să fiţi încredinţaţi, mai mult decât pe Bătrân.

Acesta ar putea fi epitaful meu. Poate că şi este. Numai că va trebui să-mi găsiţi mormântul ca să aflaţi. Iar asta nu stă în puterile voastre.

POSTFAŢĂ
CINE A FOST ARTISTUL DIN UMBRĂ?

În mai 2006 am fost la Feeer Gallery din Washington, să văd o expoziţie care reunea lucrări făcute de Hokusai în ultima parte a vieţii. Atunci când Japonia s-a „deschis“ spre Occident, după 1860, stampele şi picturile lui Hokusai au fost cumpărate şi trimise în toată lumea – în Olanda, Anglia şi Franţa. Treizeci de ani mai târziu, Charles Freer, magnatul căilor ferate, a cumpărat multe dintre aceste lucrări şi le-a expus într-un muzeu. A cerut prin testament ca ele să nu poată fi niciodată înstrăinate. Colecţia se afla în depozite de o sută de ani.

În ultima zi a expoziţiei publicul a fost invitat la un simpozion. Au luat cuvântul experţi veniţi din toată lumea.

Expoziţia însăşi a fost splendidă. Picturile pur şi simplu dădeau viaţă spaţiului. Nu cred ca pictorul să şi le fi închipuit vreodată astfel, expuse în camere uriaşe care dădeau dintr-una în alta. El picta doar ca să-şi câştige traiul. Aveam în faţa mea oraşul Edo: afişe pentru spectacolele de teatru, jucării de copii, dansuri la parade, vitrinele prăvăliilor, poduri pline de oameni, bacuri. Fiecare persoană era un personaj, fiecare fiinţă umană era surprinsă făcând ceva – ori o îndeletnicire amuzantă, ori o corvoadă istovitoare. Ai fi zis că Hokusai catalogase lumea în care trăia anume ca să ne facă plăcere.

Tot acolo se înălţa ameninţător *Marele val de la Kanagawa*, întinzând ghearele de spumă spre bărcuţele neajutorate – „imaginea spaimei“, după cum îl numeau unii. Apoi veneau curtezanele din lumea plutitoare, electrizante în costumele grele şi complicate – ilustrând spaima într-o formă mai visceralã. Dintr-un puţ de lemn se ridica fantoma unei femei care fuma

o pipă lungă, subţire. Un fuior de fum alb, asemenea unei cozi de dragon, urca pe cerul albastru al nopţii.

Tigru în zăpadă era atârnat chiar la sfârşit. Felina uriaşă părea că pluteşte, cu ghearele scoase din teacă, identice cu acele de pin care ieşeau de sub covorul de zăpadă. Era o pictură de mare fineţe, care nu semăna deloc cu cele dinainte. Dedesubt scria: „Considerată a fi un autoportret. Pictată în ultimul an de viaţă, la vârsta de optzeci şi nouă de ani“.

Mi se părea de necrezut ca un bătrân să fie în stare să picteze aşa ceva.

Între marii artişti, cariera lui Hokusai a fost una dintre cele mai lungi: a început să lucreze în adolescenţă şi a ţinut-o aşa până la vârsta de nouăzeci de ani. Se crede că a creat nu mai puţin de zece mii de lucrări, dar ceea ce nedumereşte este dificultatea de a i le atribui. A folosit zeci de pseudonime, mai multe sigilii şi a recurs cam la o jumătate de duzină de stiluri distincte care – acum după ce le-am văzut unul lângă altul – mă fac să cred nu doar că era un artist versatil, ci chiar înzestrat cu personalitate multiplă.

Hokusai a fost supranumit „Dickens al Japoniei“. Felul în care i-a portretizat pe cei care muncesc a fost comparat cu arta muralişti lor americani angajaţi în proiecte pe vremea New Deal.

Născut într-o suburbie a oraşului Edo în 1760, a fost ucenic pe lângă şlefuitorul de oglinzi al shogunului. În adolescenţă, a fost curier la o librărie şi cioplitor în lemn. A dus-o bine cât a muncit într-un atelier, până când s-a certat cu stăpânul. La vârsta de treizeci şi şapte de ani vindea mirodenii pe stradă. La patruzeci şi şapte era cel mai bine plătit artist din oraş. La cincizeci şi şapte era falit, şi de atunci a dus-o tot aşa, când în belşug, când în sărăcie lucie, mai mult în sărăcie, până când a murit, având exact de două ori vârsta medie a unui japonez din vremea aceea.

Rareori se întâmpla ca artiştii *ukiyo-e* să aibă parte de patroni sau colecţionari indulgenţi; pictau ce le cereau orăşenii. Iar aceştia voiau scene din cultura lor în plină expansiune. Picturile erau cenzurate, artiştii pedepsiţi. Hokusai a supravieţuit fiindcă a ştiut să se adapteze. A pictat cartoane de poezii pentru poeţii *kyoka*. A ilustrat romane. A dat lecţii prin corespondenţă şi a publicat cărţi de iniţiere pline de schiţe numite *manga*. A

produs un număr imens de *shunga*, stampe erotice sau „imagini hazlii“ cum li se mai spunea.

Îl pândea primejdia de a fi meşter a multe stiluri, fără să stăpânească însă nici unul. În 1826 avea şaizeci şi şase de ani şi ajunsese într-o perioadă proastă a carierei lui. Cea de-a doua soţie îi murise. Un atac cerebral îl lăsase aproape paralizat, incapabil să meargă. Se spune că s-a vindecat singur, cu ierburi de leac chinezeşti, rugăciuni şi exorcizări. La vremea aceea fiica lui, Oei, a venit ca să aibă grijă de el.

La un moment dat, ca prin minune, a renăscut. S-a apucat să bată drumurile, sprijinit într-un toiag lung de lemn, numit *bo*. Călătoriile (şi o nuanţă de albastru de curând apărută) i-au inspirat seria celor *Treizeci şi şase de privelişti ale muntelui Fuji*, printre care se numără cea mai celebră, *Marele val de la Kanagawa* – o lucrare care a rămas ca imagine clasică a unui tsunami şi ca alegorie a neputinţei omului în faţa naturii dezlănţuite.

Cu toate că cele *Treizeci şi şase de privelişti* s-au vândut bine, ele n-au adus mari schimbări în viaţa artistului. Hokusai şi fiica lui au trăit în mizerie până la moartea bătrânului. *Marele val* a cucerit lumea, ieşind din societatea închisă a Japoniei şi ajungând în Europa. Aici l-a inspirat pe Debussy să scrie compoziţia simfonică *Marea*. Van Gogh colecţiona stampe ale lui Hokusai. Picasso, Matisse, Monet, Toulouse-Lautrec, Cassatt au fost cu toţii influenţaţi de arta lui. Faima lui Hokusai n-a încetat să crească după moartea lui: a devenit cel mai celebru creator de stampe japonez.

De ce a fost mereu sărac, în ciuda perioadelor când era la mare căutare? De ce s-a refugiat în orăşelul Uraga, la malul mării, şi mai apoi în munţii Nagano? De ce şi-a schimbat numele de atâtea ori? Ce să înţelegeam din stilul inegal şi foarte diferit de la o lucrare la alta, mai ales spre sfârşitul vieţii sale? Multe dintre picturile lui au texte adăugate, dar acestea sunt criptice şi puţini sunt cei care pot descifra azi caligrafia japoneză premodernă.

Nu ne-a rămas nimic despre el. Artiştii lumii plutitoare erau situaţi pe o treaptă atât de joasă, că aproape nu erau menţionaţi în documentele oficiale. Şi oricum, arhivele ar fi fost oricum distruse de nenumăratele incendii şi cutremure care au pustiit oraşul Edo, ca să nu mai vorbim de

bombardamentul la care a fost supus în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

La simpozion, profesorul John Carpenter de la Sainsbury Institute din Londra a fost singurul cercetător care a pomenit de fiica lui Hokusai. L-am ascultat cu mare atenţie. Citisem despre Oei într-un vechi catalog al unei galerii de artă – *Artiste japoneze, 1600-1900*, scris de dr. Patricia Fister.[17]

17 Patricia Fister, Spencer Museum of Art, *Japanese Women Arists, 1600- 1900*, Harper & Row, New York, 1988 (Toate notele din postfaţă îi aparţin autoarei).

Ştiam că Oei a fost ea însăşi pictoriţă, că a lucrat toată viaţa în atelierul tatălui ei. Am aşteptat până când profesorul Carpenter s-a descotorosit politicos de un colecţionar convins că stampa lăsată lui moştenire valora o avere.

— Mă interesează să aflu mai multe despre Oei, am zis. Mă puteţi îndruma unde să găsesc mai multe informaţii? Sunt romancier, am zis.

S-a luminat la faţă.

— E o poveste foarte frumoasă.

— Ştiu de ce cred eu că e o poveste frumoasă, dar dumneavoastră ce motive aveţi?

Mi-a spus că Oei a trăit în vremuri teribile pentru femei şi că a pictat mai bine decât tatăl ei. Ştiam?

— Se spune despre lucrări că sunt inegale. Că sunt făcute în două stiluri diferite. Se vorbeşte despre „atelier“. Despre discipoli. Despre misterul care învăluie totul. Dar e atât de evident! Eu cred că lucrările sunt pictate de ea. Linia e diferită, iar culorile…

— Paleta ei era cu totul diferită, a zis şi s-a oprit.

Apoi m-a întrebat dacă am ultima carte publicată de el, în care era un eseu despre Oei. S-a oferit să mă pună în legătură cu cineva din Japonia care ştia multe despre Oei.

S-a oprit din nou. Îmi dădeam seama că nu voia să spună mai mult.

La sfârşitul simpozionului un custode al Muzeului Naţional din Tokyo ne-a anunţat că e prima şi probabil ultima ocazie de a vedea toate lucrările lui Hokusai la un loc. Şi adevărul era că oamenii erau nedumeriţi. Ceva nu se potrivea.

— Ar trebui să analizăm cum funcţiona atelierul şi în ce măsură ucenicii participau la executarea lucrărilor, a sugerat cineva.

— Ar trebui să ne gândim de ce atât de multe lucrări ale lui Hokusai sunt datate „88 de ani“.

— Unele lucrări din ultima parte a vieţii arată de parcă era beat când le-a făcut, a spus unul dintre custozii japonezi, care recurgea la serviciile unui interpret. Ba nu, am uitat. El nu bea. Poate că nu dormise bine sau nu se simţea bine atunci când le-a creat.

— Poate că ar trebui autentificate, a zis altcineva.

— Dacă se ajunge la autentificare, să nu o vedem ca pe o ameninţare. De fapt, nu contează dacă lucrările sunt autentice sau nu, a intervenit altcineva, neconvingător.

Era o idee naivă. Oare ai spune acelaşi lucru despre Van Gogh? Dacă n-ar mai fi autentice, lucrările lui s-ar mai vinde cu sute de mii de dolari? Nu. Sigur că avea însemnătate. S-au auzit proteste vehemente: fiecare din lucrări putea fi justificată; fiecare purta semnătura şi sigiliul lui Hokusai.

Carpenter a vorbit ultimul. A explicat că el studiase caligrafia şi putea spune cu certitudine că este posibil să faci o copie perfectă a unei semnături. Iar un sigiliu poate fi folosit şi de alţii. Important era să ne gândim cine ar fi putut-o face. Şi a fost de acord cu ceea ce se spusese mai înainte: cele mai reuşite falsuri – a folosit anume acest cuvânt – erau din al optzeci şi optulea an al vieţii lui.

Falsuri e un cuvânt greu dacă e folosit într-o galerie naţională de artă, un cuvânt greu dacă e folosit cu referire la artistul japonez cel mai cunoscut în afara Japoniei. Mi s-a părut foarte interesant că nici măcar un expert n-a sugerat că fiica lui Hokusai ar fi putut fi artistul din umbră.

Am ştiut atunci că, oricât de dificil i-ar fi unui amator care pe deasupra nici nu vorbeşte japoneza să pătrundă în acea lume, aveam să scriu povestea. Îmi plăcea arta şi îmi plăceau misterele. Mi se părea un fel de studiu de caz al modului în care un personaj incomod este şters din istorie. Cum se face că o femeie recunoscută de artiştii din vremea ei ca „un pictor de prima mână“, la fel de bună sau poate chiar mai bună decât însuşi vestitul „Bătrân“, care a fost, fie şi doar pentru un an, „cel mai renumit

artist din Edo“, a dispărut din anale? Sau aproape. Au rămas câteva comentarii incitante, câteva picturi minunate.

Ce se spune pe seama lui Oei: Mitul fetei urâte

Există un desen reprezentându-i pe Oei şi Hokusai atunci când acesta avea optzeci şi patru de ani. Hokusai stă pe jos în genunchi, cu fundul ridicat în aer, aplecat deasupra hârtiei întinse pe jos. E chel şi nu mai are decât puţin puf pe lângă urechi. Stă cu faţa aproape lipită de hârtie. E înduioşător, mai ales că se vede cât e de miop.

Alături de el stă fiica lui, sprijinindu-se în coada lungă a pipei, cu capul aplecat ciudat de tare într-o parte. E trasă la faţă şi ţine ochii plecaţi. Camera e goală. Pe un perete e atârnat un anunţ care spune că artistul nu primeşte comenzi de evantaie sau ilustraţii.

Desenul este opera lui Tsuyuki Kosho, unul dintre mulţii ucenici ai lui Hokusai. Cu toate că a desenat din amintire, la patruzeci de ani după moartea lui Hokusai, se spune că a redat scena „în cele mai mici amănunte“. El însuşi se referă la Hokusai care lucra „în singurătate“. Cum adică singurătate? Fiica lui era la câţiva paşi de el, dar se pare că nimeni nu o vedea.

O biografie oficială a lui Hokusai nu există. Desenul şi modul în care a fost creat sunt descrise într-o culegere de amintiri, *Katsushika Hokusai Den*[18], semnată de Iijima Kyoshin şi publicată în Japonia în 1893. Iijima le vorbea tovarăşilor lui despre maestrul care era încă în viaţă, la patruzeci şi patru de ani după moartea acestuia. Eu am citit cartea într-o traducere liberă datorată lui Edmond de Goncourt[19], unul dintre admiratorii francezi ai Bătrânului care au trăit în secolul al XVIII-lea.

18 Biografia lui Katsushika Hokusai.

19 Edmond de Goncourt, Hokusai, Bibliotheque Charpentier, Paris, 1896.

Contemporanii lui Hokusai şi-l amintesc pentru excentricităţile lui. „Ca toţi marii artişti“ era uneori înclinat să facă glume dezagreabile şi se purta urât cu cei care nu-i arătau deferenţa care credea că i se cuvine sau cu cei care pur şi simplu nu-i plăceau.

Într-o scrisoare atribuită lui Hokusai acesta a cerut ca un *ryo* de aur să-i fie plătit în bănuţii cei mai mici „ca să-mi pot plăti datoriile către negustorii

din cartier“. În alta se plângea că nu are decât un chimono cu care să apere „acest trup bătrân, în vârstă de şaptezeci şi şase de ani, împotriva frigului iernii“. Goncourt a tras concluzia că Hokusai a trăit „în cea mai neagră mizerie“ din cauza spiritului său independent şi a preţului scăzut cu care se vindeau operele de artă.

În carte se face referire la „fiica cea urâtă, Ei“, care lucra în atelierul lui. „Hokusai însuşi a recunoscut că talentul ei la pictură era ieşit din comun. Ar fi zis: «Când e vorba de pictat femei, îndemânarea mea nu se poate sta alături de a ei. Face desene complicate, în stilul ei propriu».“

Iijima scria: „A treia din aceste fiice (şi prima a celei de-a doua soţii), Oei […] s-a dovedit a avea o fire bărbătoasă, dominatoare. Ştia să picteze, dar nu putea coase. S-a măritat cu un ucenic de-al tatălui ei şi zece ani mai târziu era divorţată. După moartea mamei, s-a întors acasă şi a locuit împreună cu tatăl ei. Oei era ea însăşi un artist rafinat. Îl ajuta pe Hokusai să-şi facă lucrările şi a avut grijă de el la bătrâneţe“.

Iijima, citat de Goncourt fără comentarii, mai spune şi că „Oei a pictat multe dintre lucrările din perioada de mijloc a vieţii lui Hokusai, lucrări care sunt semnate cu numele Iitsu“.

Iitsu înseamnă „încă una“.

Afirmaţia lui Iijima cum că Oei a fost Iitsu a pus mulţi savanţi în încurcătură. Cu toate că au evitat să-i comenteze opera, istoricii de artă nu s-au sfiit să creioneze personalitatea acestei fiice misterioase. Ca şi cum n-ar fi fost îndeajuns că era dezordonată, mai era şi beţivă. „Când se semnează, adaugă şi cuvintele «Domnişoara Cherchelită», ceea ce poate să ne arate una dintre faţetele personalităţii lui Oei – aplecarea spre băutură“, scria Richard Lane, unul dintre primii colecţionari de opere ale lui Hokusai şi autor al lucrării *Hokusai: Viaţa şi opera*.[20] Profesorul Kobayashi Tadashi, cel mai reputat expert în Hokusai din Japonia, citează din jurnalul personal al cronicarului Saito Gesshin din Edo: „Fiica cea mică a lui Hokusai, Ei (cunoscută mai degrabă ca Oei) seamănă cu tatăl ei: în loc să spele vasele după ce a mâncat, le lasă pe jos şi uită de ele“[21]. Şi adaugă, într-o doară, că Oei „a făcut multe desene pentru matriţele stampelor publicate sub numele Iitsu“.

20 Richard Lane, „The Labyrinth or the Hornet's Nest“ în *Hokusai Paintings: Selected Essays*, ed. Gian Carlo Calza şi John T. Carpenter, Centrul Internaţional de Studii ale operei lui Hokusai, Universitatea din Veneţia, Veneţia, 1994.

21 Kobayashi Tadashi, în *Hokusai Paintings: Selected Essays*, ed. Gian Carlo Calza şi John T. Carpenter, Centrul internaţional de studii ale operei lui Hokusai, Universitatea din Veneţia, Veneţia, 1994.

În orice caz, lua peste picior talentele de artist ale soţului şi mulţi credeau că aceasta a fost pricina pentru care au divorţat. Nu se pricepea la gospodărie şi, pe deasupra, era „neplăcută la vedere“, „bărbătoasă“, cu o bărbie proeminentă. Toate ca toate, dar nici măcar „nu era frumoasă“.

Şi de ce a fost defăimată? Poate ca să se distragă atenţia de la ideea că Oei era autoarea multor lucrări care, în veacul scurs de când Iijima afirmase că ea era Iitsu, fuseseră atribuite lui Hokusai.

Dr. Patricia Fister spune într-adevăr că Oei făcea un mic semn pe picturile pe care le semna ea însăşi, dar nu şi pe stampe. Cinci sau şase asemenea picturi s-au păstrat în diverse muzee. S-a mai păstrat şi o carte intulată *Manual ilustrat pentru femei*. „Publicarea acestei cărţi şi a unui dicţionar al ceaiului, ambele ilustrate de ea, i-au adus lui Oei o anumită faimă în Edo, cu doi ani înainte de moartea tatălui ei.“[22]

22 Patricia Fister, *Japanese Women Artists.*

Un an mai târziu, în lucrarea *Labirintul sau cuibul de viespi*, Richard Lane spunea: „Au fost savanţi japonezi care au avansat ideea că unele dintre falsurile după Hokusai ar fi opera fiicei lui, O-Ei. […] În lipsa unor dovezi credibile, astfel de opinii ţin mai degrabă de domeniul fantasticului şi s-ar potrivi mai bine în romane sau piese de teatru“[23].

23 Richard Lane, *Hokusai: Life and Work*, Barrie & Jenkins, London, 1989.

Dar zvonurile sunt prea stăruitoare ca să poată fi ignorate. Vorbind despre picturile nesemnate, aflate în muzeele olandeze (din care multe au apărut ulterior), Lane însuşi se întreba: „Mai există o posibilitate interesantă: ca artistul să fie chiar fiica lui Hokusai, O-Ei. […] *Eu nu mi-am propus să dovedesc în lucrarea de faţă cine a făcut picturile*, ci doar să consemnez o părere de-a mea, şi anume că probabil altcineva decât Hokusai“.

(Sublinierea mea.) Lane încheie apreciind că lui Oei merită să-i fie consacrat un studiu, însă refuză să îşi asume această sarcină.

În altă lucrare, profesorul Kobayashi evită şi el această chestiune. „Afirmaţia că fiica lui Hokusai a creat multe dintre lucrările semnate cu numele Iitsu este o dovadă notabilă a rolului ei în producerea operelor lui Hokusai, dar în acelaşi timp ridică o întrebare al cărei răspuns depăşeşte intenţiile acestei cărţi.“[24] Tot el însă scoate în evidenţă, bazându-se pe puţinele scrisori rămase de la Hokusai, felul cum lucrările treceau de la el la fiica lui. Astfel, Hokusai scria editorilor: „Cât priveşte cele *O sută de poeme de o sută de poeţi*, explicate de învăţătoare, la început i-am cerut fiicei mele să facă schiţele pregătitoare, dar apoi, din varii motive, m-am hotărât să le fac eu însumi. Ea urmează să facă desenele pentru următoarea lucrare, *Imagini pentru războinici*. Cât despre plată, ne-am hotărât să cerem o sumă fixă.“[25]

24 Kobayashi Tadashi, „The Floating World in Light and Shadow“ în *Hokusai and His Age*, ed. John Carpenter, Hotel Publishing, Amsterdam, 2005.

25 Kobayashi Tadashi, *ibid*.

Aşadar nu e de mirare că Segi Shinichi afirmă: „Oei a fost nu doar o muză pentru tatăl ei în ultimii ani ai vieţii acestuia; avem multe motive să credem că uneori chiar a pictat în locul lui“. Drept exemplu dă *Tigrul în zăpadă*, despre care spune că nu are cum să fie făcut de un bătrân de nouăzeci de ani. Adaugă că lucrarea era „nesemnată“ şi că doar „mai târziu a primit semnătura şi sigiliul lui Hokusai, devenind *Tigru prins de viscol*, semnat Gakyu-rojin Manji rojin hitsu (în al nouăzecilea an). Unii cred că este opera lui Oei“[26].

26 Segi Shinichi, „Hokusai Paintings in Obuse: Realms of the Genuine and the Spurious“ în *Hokusai Paintings: Selected Essays*, ed. Gian Carlo Calza şi John T. Carpenter, Centrul internaţional de studii ale operei lui Hokusai, Universitatea din Veneţia, Veneţia, 1994.

Când m-am apucat să-i studiez viaţa, dădeam la fiecare pas de semne ale acestei ambivalenţe. Că Oei era artistul din umbră ştie toată lumea. John Carpenter a afirmat-o cu tărie, alţii doar au sugerat acest lucru. Unora li se pare un fel de glumă. „M-am întrebat adesea, a spus un distins profesor la o

conferinţă consacrată stampelor produse la Edo, ţinută la Madison, Wisconsin, câte dintre operele lui Hokusai din ultimii zece ani ai vieţii sunt făcute de Oei.“

La muzeul Isago no Sato din Kawasaki, un mic muzeu care adăposteşte colecţii de stampe *ukiyo-e* din zonă, am auzit şi opinii mai ferme. Muzeograful Koike Makiko spunea că Oei este azi „renumită“ în rândurile studenţilor la pictură datorită tehnicii ei cu adevărat excepţionale. „Ne-au rămas foarte puţine picturi de la ea. Cu toate acestea, oricine vede atâtea lucrări semnate de Hokusai îşi dă seama că nu le-a putut face singur pe toate. Motivul pentru care sunt atât de puţine lucrări făcute de Oei este că ea semna cu numele lui. Se spune că, în ultimul an al vieţii, Hokusai a făcut peste optzeci de lucrări în câteva luni. Nu e cu putinţă să fi terminat atâtea. Trebuie că le-a pictat ea, iar Hokusai doar şi-a pus semnătura pe ele.“

— Ea şi Hokusai… a spus Koike întinzând mâinile, cu degetele răsfirate şi apoi împletindu-le, lucrau împreună.

Am făcut acelaşi gest şi apoi am desfăcut mâinile.

— S-ar putea şti cine ce a făcut mai exact?

Koike a clătinat din cap. Opera lui Oei era atât de amestecată cu cea a lui Hokusai, că nu puteau fi separate.

Dar chiar este necesar? Oare oamenii nu şi-ar da singuri seama dacă ar voi? Să fie într-adevăr, cum spun istoricii artei, un labirint format din lucrări făcute în atelier, sub supravegherea maestrului, lucrări care sunt fie doar ale ei, fie doar ale lui şi sunt falsuri, pur şi simplu? Sau e vorba doar de cum priveşti lucrurile?

Întrebările corecte

Experţii ştiu multe, sunt sensibili, atenţi, dar, când se izbesc de idei consacrate, cei mai mulţi sunt tentaţi să o dea la o parte pe Oei şi reputaţia ei. Istoria artei cere dovezi pentru orice afirmaţie. Cel puţin până acum, nu a lăsat loc pentru speculaţii. Dacă un istoric al artei şi-ar propune să identifice operele lui Oei, atunci ar trebui să răscolească prin arhive şi să vină cu date, nume şi citate. De fapt, un astfel de cercetător, care şi-a închinat cunoştinţele lămuririi cazului lui Oei, chiar există.

Kubota Kazuhiro, care a lucrat la muzeul Takai Kozan din Obuse, a cercetat în amănunt documente datând din Japonia premodernă pentru a reconstitui personalitatea lui Oei. A pus întrebări despre cronologie, despre starea sănătăţii lui Hokusai, despre culori, stil, compoziţie şi tehnica de lucru şi astfel s-a apucat să despartă lucrările lui Oei de cele ale tatălui ei. Concluziile la care a ajuns sunt publicate în reviste de istoria artei. Citez aici doar câteva dintre multele articole şi nenumăratele detalii.

În *Oi Eijo: În căutarea fiicei lui Katsushika Hokusai*, Kubota face referire la fineţea cu care Oei reda detaliile.

„Un oarecare Umehiko era în posesia unei lucrări de Oei, intitulată *Pisoi jucându-se în spatele unui bonsai*. Impresionat de colori, care erau deosebit de fine şi bogate în acelaşi timp, Umehiko a întrebat-o cum a lucrat şi ea i-a răspuns: «Nu aveam de gând să fac o miniatură, dar aşa a ieşit». Umahiko mai scris şi că Oei făcea desene de mare fineţe, chiar şi pe mătase dublată, care este foarte greu de pictat.“[27]

27 Kubota Kazuhiro, „Oi Eijo: The Whereabouts of Katsushika Hokusai’s Daughter“, *Purintsu* 21, vol. 31, octombrie 1993.

În alt articol, Kubota analizează stilul lui Hokusai şi datele unei lucrări anume. „Să luăm, de pildă, *Te-odori zu* (*Dansul mâinii*), considerat a fi unul dintre *bijin-ga* ale lui Hokusai. Firesc ar fi să ne gândim că poate a fost pictat de Oei. Dacă examinăm cronologia lui Hokusai, vedem că la vremea aceea, spre sfârşitul anilor 1830, era ocupat să creeze cele *Treizeci şi şase de privelişti ale muntelui Fuji*. Mă îndoiesc că, în această situaţie, s-ar fi încumetat să se apuce de un astfel de tablou, care îi cerea să deseneze în amănunt forma degetelor şi a mâinii. Hokusai nu se pricepea să deseneze mâini şi degete îndeajuns de bine. Prin urmare, semnătura lui, pusă pe această lucrare, stă sub semnul întrebării. Pe deasupra, alături de semnătură scrie Touto (la răsărit de Edo). Aceasta ar putea însemna că a fost comandată de cineva care locuia afară din Edo. Îmi închipui că Hokusai, ştiind că persoana respectivă nu era din oraş, îi dăduse lui Oei lucrarea, să o facă în numele lui.“[28]

28 Kubota Kazuhiro, „A Discussion of Hokusai’s Daughter Oei Eijo“, *Ukiyo-e Geijutsu*, vol. 117, 25 septembrie 1995.

Kubota citează dintr-o scrisoare a lui Hokusai, trimisă editorului Suzanbo în 1835, pe vremea când stătea ascuns în Uraga. Hokusai scrie că va prelua comanda adresată fiicei lui. Era o comandă considerabilă: ilustrarea noii ediţii *Hyakunin Isshu* (*O sută de poeme waka*). Este una dintre cele mai cunoscute serii de ilustraţii semnate de Hokusai. Iar Kubota se întreabă: Dar dacă lucrarea a fost făcută de Oei, aşa cum a cerut clientul? Ar fi pretins Hokusai că e făcută de el?

Sunt întrebări evidente, în legătură cu care istoricii de artă fac tot felul de speculaţii, fără să pună însă nimic în scris.

Mai multe opere atribuite lui Hokusai au fost în realitate create de fiica lui, Oei. Kubota scria: „E vorba în special despre lucrările create după ce Hokusai împlinise optzeci de ani. Aceste lucrări au culori vii, accente tinereşti şi dovedesc o măiestrie a desenului ieşită din comun, cu toate că se presupune că le-a făcut un bătrân trecut de optzeci de ani“. Kubota face referire la personajele chinezeşti care apar în *Sousou şi zidul roşu* şi în *Victoriosul general Kakushigi*. Amândouă poartă semnătura lui Hokusai şi sigiliul „88 de ani“, dar amândouă ar fi putut fi opera fiicei lui.

După ce face aceste speculaţii, nu lipsite de fundament, Kubota încheie cu obişnuita prudenţă academică. „Ideile mele despre «artistul din umbră» sunt simple ipoteze, dar un lucru e sigur: operele ei trebuie analizate în paralel cu cele ale lui Hokusai.“[29]

29 Kubota Kazuhiro, „Oi Eijo: The Whereabouts of Katsushika Hokusai’s Daughter“.

Cu toate că îşi alege cu grijă cuvintele, cercetările lui Kubota se retrag din faţa unui secol de studii care atribuie totalitatea operelor marelui maestru, în ciuda bolii şi a vârstei lui. Kubota priveşte o pictură şi vede o anumită manieră de lucru, un stil cu totul diferit. Îşi permite să facă speculaţii, să pună cap la cap bănuielile pe care le avea; îşi permite să intuiască legături, lucru de obicei interzis istoricilor artei. Recurge la logică atunci când este într-adevăr nevoie.

Paralizia este un bun exemplu în acest sens. Pe cât se spune, a suferit simptomele de două ori în viaţă – o dată după vârsta de şaizeci de ani, prin anii 1820, şi apoi în ultimii zece ani ai vieţii, după 1840. Se poticneşte, se bâlbâie şi nu poate merge. Lane spune că, după moartea celei de-a doua

soţii, „Hokusai, trecut de 68 de ani, era din când în când afectat de paralizie, chinuit de nepotul cel ticălos, dar neîngenuncheat când era vorba de pictură“[30].

30 Richard Lane, *Hokusai: Life and Work*.

Lane crede că Hokusai s-a vindecat singur cu ierburi chinezeşti, meditând şi făcând zilnic exerciţii de pictură. La acea vreme trăise o jumătate de viaţă mai mult decât un japonez obişnuit, cam douăzeci de ani. Şi, cu toate acestea, a mai trăit încă douăzeci de ani, timp în care a creat opere minunate prin concepţia lor şi minuţia detaliilor.

Întrebarea se impune de la sine. Dacă el a făcut tablourile, atunci paralizia trebuie că a fost intermitentă, iar el a făcut dovada unei voinţe ieşite din comun. Experţii consideră că paralizia îi trecea în perioadele când lucrările lui erau frumoase. Dar dacă nu le-a pictat el? În alte lucrări se vede că nu-şi putea stăpâni tremurul mâinii. Muzeograful japonez venit la simpozionul de la Muzeul Freer a făcut următoarea remarcă: „Unele lucrări de bătrâneţe arată de parcă era beat când le-a făcut!“ Dar dacă paralizia era o stare neîntreruptă?

Am scris Bibliotecii Naţionale de Medicină din Washington, D.C., şi Bibliotecii Congresului. Ce însemna „dambla“ la Edo, în 1825 sau 1830? Ce fel de boală era? Ce păţeau bolnavii? Cum era tratată? Se vindeca? Se atenua şi apoi revenea? Nimeni n-a găsit informaţii valabile. Până când, din întâmplare, am citit *Baia Lumii plutitoare*, carte scrisă de contemporanul şi prietenul lui Hokusai, Shikitei Sanba. În carte, un personaj imaginar e lovit de dambla.[31]

31 Shikitei Sanba, „Bathhouse of the Floating World“ în *Shikitei Sanba and the Comic Tradition in Edo Fiction*, ed. Robert Leutner, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1985.

Butashichi nu are decât treizeci de ani, dar „se târâie ca un gândac. A fost victima unui fel de dambla cunoscută în popor sub numele de boala yoi-yoi“. Vorbeşte bolborosit şi se bâlbâie. Leşină. Farmecul necesar ca să-şi vină iar în fire este să scrii „fasole“ pe spinarea lui. În acelaşi timp arunci apă peste el şi îl strigi pe nume. Atunci îşi vine în fire. „Bi-i-ne. S-s-sunt bi-ine. M-m-a ap-p-ucat ş-şi m-mi-a t-tre-cut.“ Ţi se face milă când îl auzi cum vorbeşte. Se poticneşte şi cade. Se clatină, nu se poate ţine pe picioare şi

trebuie ridicat de la pământ. Nu s-ar zice că Butashichi va mai fi în stare să picteze. Pe cât se pare, în afară de farmecul cu fasolea, îi face bine să îngâne Sutra Lotusului.

Lucru ciudat, tocmai despre Hokusai se spunea că îngâna sutra cu atâta zel că uita să dea bineţe celor întâlniţi pe stradă.

Ajunsă aici, îi şi aud pe specialişti protestând vehement: nu poţi recurge la literatură ca să dovedeşti fapte istorice! Aşa este, dar se cade să căutăm tot felul de mărturii atunci când vrem să reconstituim trecutul.

Indiciile ascunse în lucrările semnate de Oei

Poate că într-adevăr ar fi fost imposibil să deosebim opera lui Oei de cea a tatălui ei, dacă nu ne-ar sări chiar ea în ajutor. De la Oei ne-au rămas o jumătate de duzină de lucrări, executate în stilul ei inconfundabil.

Printre acestea se numără *Operaţia pe braţul lui Guanyu*, un sul de mătase pictat, care se află la Muzeul de Artă din Cleveland. Poartă semnătura lui Oei şi sigiliul tatălui ei. Pare a fi fost comandată de un client bogat. Este o imagine crudă, plină de sânge, care aminteşte o legendă chinezească. Generalul Guanyu a fost rănit şi sângerează. Doctorii râcâie osul dezgolit cu un cuţit. Braţul e tăiat în mai multe locuri, de unde sângele se scurge în mici cascade. Cei de faţă întorc capetele, înspăimântaţi. Servitorii aduc mâncare, iar generalul, impasibil, îşi îndreaptă toată atenţia asupra unui joc de go.

Culoarea este vie, adâncă. O parte din vopsea a fost aplicată pe dosul mătăsii, ca să atenueze efectul. Oei excela în această tehnică de pictură, notează Kubota. Liniile sunt drepte, geometrice, la fel ca şi în alte tablouri. Personajele sunt adunate în centrul tabloului, aşa cum îşi construia ea de obicei compoziţiile. Liniile sunt sigure, egale, curgătoare. Detaliile sunt executate cu mare fineţe.

Stilul lui Oei se vede limpede şi în celelalte opere semnate de ea. În lucrarea *Trei femei cântând la instrumente muzicale*, aflată la Muzeul de arte frumoase din Boston, apar trei femei cu degete neobişnuit de lungi, subţiate spre vârf. Ţesătura chimonourilor este bogat decorată. Altă lucrare remarcabilă este *Noaptea în Yoshiwara*. Aici Oei foloseşte mult umbrele pentru a face portretul prostituatelor care sunt aşezate în spatele zăbrelelor

de lemn, la asfinţit. Lucrarea stă mărturie a compasiunii lui Oei pentru aceste femei. Culorile sunt profunde, liniile fine, atât de fine că par a fi scene dintr-un film de animaţie japonez, produs în secolul XX.

Altă operă semnată de Oei, *Frumoasa cu flori de cireş noaptea*, aflată în Muzeul de artă Menard din Komaki, Japonia, reprezintă o femeie frumoasă, aşezată lângă un felinar, ţinând în mână hârtie şi o pensulă. Deasupra ei, o ramură noduroasă de copac, cu smocuri de frunze umple colţul din dreapta sus al picturii.

În altă lucrare, *Dragon zburând deasupra muntelui Fuji*, conul muntelui se află în mijlocul imaginii, spre stânga, şi are aceeaşi formă ca felinarul, iar dragonul se înalţă în partea din dreapta sus, lăsând în urmă o dâră de fum, de aceeaşi formă ca arborele.

Aceste două lucrări, precum şi altele, iniţial atribuite lui Hokusai, dar în prezent puse sub semnul întrebării, permit o analiză a compoziţiei. Aşezând clişee fotografice ale anumitor imagini unele peste altele, Kubota a găsit un anumit aranjament care, în mod straniu, se repetă aproape identic. Este stilul compoziţional despre care se crede că a fost al ei: personajele sunt înghesuite în centrul paginii şi o formă răsucită, asemănătoare cu o coadă de dragon, se ridică până la marginea de sus. Fundalul este gol, lucru rar întâlnit în operele lui Hokusai.

Carolina Retta, în eseul ei intitulat *Tratatul lui Hokusai privind culoarea*, în care discută ultima carte publicată de artist, examinează şi problema compoziţiei. „Acolo unde imaginea centrală are un fundal atât de simplificat că ajunge abstract, acolo se vede influenţa lui Oei“, a scris ea.[32]

32 Caroline Retta, „Hokusai’s *Treatise on Colouring*“ în *Hokusai Paintings: Selected Essays*, ed. Gian Carlo Calza şi John T. Carpenter, Centrul internaţional de studii ale operei lui Hokusai, Universitatea din Veneţia, Veneţia, 1994.

Aceste lucrări, dar şi altele, contribuie la definirea unui stil şi a unei compoziţii care nu seamănă nici pe departe cu ale tatălui ei.

După moartea lui Hokusai: Problema crizantemelor

Hokusai a fost „masculul alfa“, cum se spune. Nu-l puteai înfrânge, nu puteai trăi mai mult ca el. Totuşi, bărbaţii care veneau în atelierul lui nu

acceptau să fie supuşi. Au plecat unul câte unul, în timpul vieţii lui Hokusai: Shigenobu, Eisen şi mulţi alţii.

Aşadar s-a văzut nevoit să se bazeze pe femei. În atelierul Steaua Nordului a folosit o serie de femei, între care pictoriţa Hokumei şi Tatsu, sora lui Oei, care acceptau să lucreze în anonimat. Hokusai a fost printre puţinii artişti care au lucrat cu femei. Acestea făceau de fapt muncă de sclavi: nu aveau voie să devină artişti de sine stătători şi nici să se mute la alt atelier.

Atunci când Hokusai a murit, Oei s-a îngrijit de ce rămăsese după el. Dar familia nu s-a putut împăca cu ea. Era o persoană „dificilă“, a afirmat John Carpenter, după ce i-a analizat caligrafia. A mai pictat o vreme, semnând unele lucrări cu numele tatălui, altele cu numele ei. De ce? „Oei voia ca meritul să fie al tatălui ei“, spune Carpenter.

Din nou, găsim o contradicţie între opinia lui şi cea a lui Kobayashi, care credea că Oei voia să-şi afirme identitatea ca artist.

Kubota Kazuhiro a dat de urma a cel puţin unei comenzi adresate lui Oei şi doar ei. „Registrul de plăţi al lui Takai Kozan ne arată că Ei locuia la aceeaşi adresă […] din Asakusa în martie 1835, la patru ani după moartea lui Hokusai. Ei i-a trimis lui Kozan, în Obuse, o miniatură intitulată *Cartea mătăsurilor. Ilustrarea crizentemei*. Kozan a consemnat un registru plata a «2 *ryo* şi 2 *bu*» pentru această lucrare, un preţ mult mai mare decât oricare altul plătit lui Hokusai.“[33]

33 Kubota Kazuhiro, „Oi Eijo: The Whereabouts of Katsushika Hokusai’s Daughter“.

Lucrările lui Oei au fost în proprietatea familiei Kozan, însă au dispărut la un moment dat. În mod cu totul inexplicabil, în 1983, Muzeul Hokusai a cumpărat două picturi, intitulate *Crizanteme*, de la un negustor de artă din Londra. Două tablouri cu crizanteme pictate de Oei se pierduseră. Două tablouri cu crizanteme se întorseseră la Obuse din Europa. Doar că acum erau lucrări ale lui Hokusai.

„Lucrările consemnate în registru, *Crizantemele* pictate de Oei, nu au fost încă găsite. Pe de altă parte, *Ilustrarea crizantemei* de Hokusai a revenit recent de la Londra la Galeria Hokusai din Obuse. Această lucrare are sigiliul cu «88 de ani», la fel ca *Sousou şi peretele roşu* sau *Victoriosul*

general Kakushigi (alte două) miniaturi pictate pe mătase“[34]. Să fie acestea făcute de fiica lui?

34 *Ibid.*

Totodată, Kubota a descoperit o ciudăţenie legată de semnătură. De obicei sigiliul şi semnătura erau aşezate în partea de jos, în dreapta. Numai că în acest caz semnătura era sus, în stânga. Kubota a demonstrat cum ar fi putut fi tăiată partea de jos a sulului şi semnătura „Hokusai, 88 de ani“, pusă în partea de sus.

L-am întâlnit pe negustorul care vânduse *Crizantemele* muzeului din Obuse – adică le revânduse înapoi muzeului, dacă într-adevăr era vorba de aceleaşi lucrări. El a descris cele două picturi drept „botanice“, executate cu precizie şi minuţie; numeroasele petale se suprapuneau cu exactitate. Lucrarea era nemaipomenit de detaliată, strălucea de culoare. Florile erau concentrate în mijloc şi miile de petale ca nişte limbi minuscule erau măiestrit aranjate pe materialul atât de greu de pictat cum este mătasea. Fundalul este gol şi atât.

Negustorul a preferat să rămână anonim. Îl voi numi Zeller. Este expert în picturile din perioada Edo, pe care le preferă de departe stampelor. Opiniile lui erau foarte categorice. A recunoscut din primul moment că este dintre cei convertiţi: este convins că Oei a pictat *Crizantemele* şi multe alte lucrări.

A cumpărat cele două picturi la începutul anilor ’60, la o licitaţie organizată de casa de licitaţii Phillips. Lunea erau scoase la vânzare lucrurile de proastă calitate; marţea era rezervată operelor de valoare. El a văzut perechea de picturi într-o luni. „Sunt minunate, şi-a zis. Găseşti în ele toate felurile de crizanteme care cresc în Japonia.“

În anii ’70 şi ’80 a încercat să le vândă. Le-au văzut experţi din diferite muzee, dar cu toţii spuneau: „Nu sunt de Hokusai“. Apoi a venit un tânăr negustor din Japonia. I-a spus că, dacă le-ar vinde în Japonia, ar putea obţine de zece ori preţul pe care îl cerea. Zeller le-a trimis la Tokyo să fie înrămate din nou şi apoi au fost vândute Muzeului Hokusai din Obuse. Acolo au fost „date în vileag“.

— Din cauză că erau scurtate şi semnătura nu se afla la locul ei? am întrebat.

Nu. A insistat că locul unde se afla semnătura nu avea nici o însemnătate. Se mai întâmpla ca sulurile pictate să aibă semnătura în acel loc. Sigiliul era veritabil. Semnătura era a lui Hokusai, dar era evident că nu erau făcute de el.

Adică Oei semna „Hokusai“ chiar şi atunci când i se comandau lucrări ei însăşi, după moartea tatălui ei? L-am întrebat de ce ar fi procedat astfel.

— De necaz, a răspuns Zeller. Fiindcă ştia că operele ei vor dispărea, în schimb ale lui vor rămâne.

Oare chiar picta ca să intre în istorie?

— Ea era un nimeni, a adăugat Zeller. Dacă voia ca opera ei să dureze, atunci aceasta era singura cale.

A folosit o imagine foarte plastică, spunând că, după moartea tatălui ei, Oei „se agăţa de resturile epavei“.

Dar Zeller nu-şi pierduse speranţa. Referindu-se la identificarea operelor lui Oei, el a zis:

— Fiecare pictor are tipicurile lui. Face iar şi iar aceleaşi lucruri.

Mi-a atras atenţia asupra degetelor, cărnoase la bază şi ascuţite la vârf. Hokusai le desena altfel, a afirmat categoric.

— După asta îţi dai seama. După asta şi după culori.

În domniul picturii nu există certitudini absolute, a spus Zeller. Dovada este cea pe care o vezi cu ochii tăi, iar oamenii au tendinţa să se lase influenţaţi. Mi-a vorbit de analiza chimică a pigmenţilor, care ar putea fi folosită pentru a data operele a căror paternitate e sub semnul întrebării şi pentru a găsi locul unde fuseseră făcute.

Era convins că *Tigrul în zăpadă* este făcut de Oei, la fel ca toţi ceilalţi tigri pictaţi spre sfârşitul vieţii lui Hokusai. *Curtezana făcându-şi plimbarea*, mai credea el, era tot a lui Oei, ca şi celelalte picturi „olandeze“, despre care era absolut sigur că-i aparţin. Ca şi multe altele. L-am întrebat ce credea despre paravanul cu phoenixul – pasărea Ho-o – care se afla în Muzeul de Arte frumoase din Boston. E făcut de ea, a zis. Şi pasărea Ho-o

din templul Ganshoin din Obuse, despre care se credea că e una dintre ultimele lui lucrări? Tot de ea.

Când „te luminezi“ în privinţa lui Oei şi priveşti lucrările lui Hokusai, vezi mâna ei peste tot.

— Dacă ai ochii la tine, nu se poate să nu bagi de seamă, a spus. Studiile despre Hokusai ar trebui aruncate la coş, nu fac doi bani. Ar trebui să luăm totul de la capăt.

Zeller mai credea şi că mai există lucrări, ascunse pe undeva.

— Caută, nu renunţa, m-a sfătuit şi mi-a dat numele celor cărora să le scriu – translatori, cercetători –, dar şi transcrieri ale discuţiilor de la conferinţele de specialitate. Până la urmă vor mai apărea picturi, zicea el. A venit vremea ca povestea să iasă la iveală.

Alte descoperiri

În Olanda, la Volkenkunde Museunm din Leida, se află câteva picturi „olandeze“ aduse din Japonia de von Siebold şi atribuite lui Hokusai. Nu sunt semnate. Au venit mulţi experţi, le-au văzut şi au plecat clătinând din cap.

M-am dus şi eu să le văd. Câteva acuarele şi două suluri pictate. Multe dintre ele poartă semnele distinctive ale lui Oei. *Curtezană făcându-şi plimbarea* reprezintă o tânără prostituată înfăşurată într-un chimono uriaş, umflat, colorat în cafeniu şi albastru. Pe dedesubt poartă o fustă roşie cu volane. Părul e prins în două cocuri suprapuse, în care sunt înfipte ace bogat împodobite. Sandalele se răsucesc în timp ce păşeşte. Mâna lui Oei se vede peste tot: compoziţia este centrată; personajul este singur, pluteşte în spaţiul gol; culorile sunt bogate, intense; femeia bondoacă stă ţeapănă, nemişcată; are degete lungi, subţiate la vârf.

În unele acuarele, pe sub culoare, se zăresc cadre formate din linii drepte, trasate cu creionul. Particularităţile de stil sunt evidente: ţesătura chimonourilor şi mobilele sunt fin desenate, până în cele mai mici detalii. Personajele sunt cam ţepene; corpurile nu se mişcă, în orice caz, nu se mişcă la fel ca personajele lui Hokusai. Prin colţuri nu apar căţeluşi caraghioşi, care muşcă oamenii de glezne. Ţesăturile şi drapajele beneficiază de multă atenţie, iar subiectele sunt uneori din acelea care

interesează în mod deosebit femeile, de exemplu o mamă alăptându-şi copilaşul.

Iar mâinile şi degetele sunt la fel, mai ales degetele pe care am început să le considerăm o trăsătură specifică lui Oei, semnătura ei, într-un fel. Palma este cărnoasă, la fel şi baza degetului mare, la fel ca perniţa degetului mare de la picior. Apoi degetele se subţiază imdiat, devenind lungi şi fine.

În legătură cu aceste acuarele merită menţionat un amănunt important pentru Oei: pentru prima oară era recunoscută ca artist, chiar dacă nu ca artist principal. În catalogul expoziţiei *Hokusai şi olandezii*, deschisă la Muzeul Edo-Tokyo în decembrie 2007, lucrările sunt atribuite acum nu doar lui Hokusai, ci lui Hokusai „posibil cu sprijinul fiicei lui Oei“[35].

35 Dr. Matthi Forrer *et al.*, ed., *Siebold & Hokusai and His Tradition*, catalog de expoziţie, Edo-Tokyo Museum, Tokyo Shimbun, Japan, 2007.

Un alt moment important în crearea poveştii a fost un documentar de televiziune transmis în Japonia de canalul NHK şi intitulat *Onna Hokusai* – femeia Hokusai. Aici, viaţa şi opera lui Oei sunt prezentate foarte aproape de felul cum le vedea Kubota Kazuhiro.

Rămân totuşi unele întrebări, şi faţă de acestea am luat atitudine în roman. Una se referă la *shunga* cu „semnătura ascunsă“ şi la teoria că Oei şi Keisai Eisen ar fi creat *shunga* împreună. Asupra acestui punct am primit o confirmare energică din partea lui Gankow Sakai, director al Muzeului Ukiyo-e din Matsumoto.

— Da, mi-a mărturisit el, am văzut semnătura ascunsă.

Tot el a spus, comentând picturile olandeze cumpărate de von Siebold în 1826:

— Anii 1820 au fost o perioadă proastă pentru Hokusai. Lucrările nu sunt semnate. Dacă nu sunt semnate, nu sunt ale lui Hokusai. El îşi semna întotdeauna lucrările. Este un element demn de luat în seamă.[36]

36 Gankow Sakai, director al Muzeului Ukiyo-e Museum, discuţie purtată la Matsumoto, Japonia, 21 martie 2007.

Mi-a vorbit la modul general despre greşelile care se fac în stabilirea paternităţii unor opere, greşeli repetate până când sunt acceptate ca

adevăruri.

— Cineva face o greşeală şi toţi o repetă după el.

Mi se pare că avertismentul dat de el merită reprodus aici.

— Întotdeauna trebuie să te întrebi de ce. Lumea spune că o lucrare este de Hokusai. De ce? Când priveşti tabloul cu crizanteme întreabă-te: „De ce Hokusai? Aşa arată un tablou de Hokusai? N-a mai pictat niciodată crizanteme. Nu seamănă cu nici una dintre picturile lui“. Răspunsul vine de la sine: dacă n-am vedea semnătura, n-am avea nici un motiv să credem că acest tablou a fost pictat de Hokusai şi asta nu e corect.

Ar mai fi un motiv, şi anume că lucrarea e un fals, însă această situaţie e prea complexă ca să o analizăm acum. E de ajuns să spunem că mai mulţi specialişti au scris despre uneltele folosite de falsificatori şi de imitaţiile de sigilii găsite în Obuse. Nu se referă în mod direct la opera lui Oei, însă complică studierea operei lui Hokusai.

Lucrurile privite pe dos

Singurul desen făcut de Oei în viaţa ei se află pe o chitanţă descoperită de Kubota în archivele din Obuse. Vedem două figuri, asemănătoare celor din desenele animate, reprezentându-i pe Hokusai şi pe Oei, el din profil, ea din faţă. Se vede imediat că desenele au fost făcute cu drag. Oei priveşte drept în faţă, părul ondulat este prins la spate, lăsând să se vadă fruntea pătrată şi punctul dintre ochi, probabil un semn budist, şi bărbia puternică, lată, de la care i s-a tras porecla „femeia cu falca lată“.

Chitanţa este remarcabilă. Cele două portrete de pe ea ne transmit un mesaj cât se poate de limpede, şi anume că tatăl şi fiica au lucrat împreună. Sunt pe picior de egalitate, şi în artă, şi la plată.

Pe mine m-a făcut să reflectez asupra sorţii celor doi artişti a căror relaţie rămâne să fie lămurită de istorici. Timp de o sută douăzeci şi cinci de ani, o viziune în alb-negru l-a făcut pe tată să fie ceva şi pe fiică exact contrariul. Ca şi cum ea ar fi trebuit să fie negativul fotografiei lui.

Ne închipuim că semnătura lui Hokusai creştea valoarea unei lucrări, pe când a lui Oei o diminua, măcar că singura dovadă – chitanţa de plată pentru *Crizanteme* – ne arată că ea primise mai mulţi bani decât primise el vreodată. Şi atunci de ce să ne pripim cu concluziile? Ştim că la ea veneau

comenzile. Poate că, de la un moment încolo, semnătura lui Oei făcea să crească valoarea unei lucrări.

Din cauză că ea amesteca pigmenţii, ne închipuim că era un simplu ajutor. Dar preţioasele culori erau tari, unice şi foarte invidiate. Atunci de ce să nu recunoaştem că pregătirea culorilor era o activitate de o importanţă covârşitoare? Că doar ea, din toată Japonia, putea să le facă atât de frumoase, oferind astfel tatălui ei un avantaj considerabil faţă de alţi pictori?

Ultima carte scrisă de Hokusai s-a numit *Tratat despre culori*. A fost publicată în 1848, cu mai puţin de un an înainte de moartea lui. Carolina Retta, care i-a studiat opera, a sugerat cu tact (asemenea sugestii sunt făcute întotdeauna cu tact) că principalul rol în scrierea acestui tratat i-a revenit lui Oei. Argumentele ei: în primul rând, data la care fusese scrisă, aproape de sfârşitul vieţii lui Hokusai; în al doilea rând, desenele din carte sunt la fel ca cele din scrisorile trimise din Obuse, despre care se ştie că erau scrise de Oei; în al treilea rând, culorile tari, tipice pentru Oei.

„Vedem o strânsă legătură între tehnicile descrise în manual şi cele folosite în picturile atribuite lui Hokusai în ultimii ani ai vieţii lui“, a scris Retta. „Este foarte posibil ca Oei să-l fi ajutat în această perioadă la compilarea notelor şi alcătuirea textului. În orice caz, scrisorile care s-au păstrat dovedesc că se pricepea la tehnicile de colorare folosite de tatăl ei.“[37]

37 Retta, „Hokusai’s *Treatise on Colouring*“.

Mai sunt şi alte presupuneri care pot fi privite pe dos. Oare nu cumva trăsăturile negative atribuite lui Oei – aplecarea spre băutură, de exemplu – erau de fapt ale lui? Am găsit reţeta băuturii dragonului: două ceşti de *shochu* dimineaţa şi seara. *Shochu* e o băutură tare, ca vodca, doar că e făcută din cartofi. Două ceşti dimineaţa şi seara. La simpozionul Freer, muzeograful japonez a afirmat pe un ton care nu putea fi decât sarcastic: „Unele dintre picturile de la bătrâneţe arată de parcă era beat când le-a făcut. Ba nu, era să uit. Hokusai nu punea gura pe băutură“.

Adevărul este că multe dintre trăsăturile lui Oei se vedeau şi la tatăl ei, doar că lui îi erau trecute cu vederea, ba chiar considerate o dovadă a

faptului că era un mare artist. Povestea ar putea suna astfel: Hokusai era un beţiv. Soţiile lui n-au murit, ci au fugit de acasă. El era un individ morocănos, umbla nespălat şi neîngrijit. Cheltuia tot, până la ultimul bănuţ. Devenise excentric, greu de suportat, aproape nebun. Oei îl îngrijea cu devotament. Prelua comenzile şi câştiga îndeajuns cât să se întreţină amândoi.

Am putea la fel de bine să-i vedem – aşa cum îmi place mie cel mai mult – ca parteneri, o echipă în care fiecare aducea partea lui de talent şi energie, dar şi de fragilitate. Echipa s-a destrămat odată cu moartea lui Hokusai. Oei s-a străduit şi timp de cel puţin cinci ani a trăit din pictură.

Ce s-a întâmplat cu ea după aceea? A dispărut.

Situaţia politică s-a schimbat în mod dramatic. Occidentul îşi făcuse apariţia în Japonia. Edo a fost pustiit de un cutremur şi apoi de o epidemie de holeră. Shogunul a fost înfrânt. Ţara s-a cufundat în războiul civil. Vechile obiceiuri lăsau locul celor noi. Oamenii nu mai cereau *ukiyo-e*. Tocmai atunci când credea că a venit şi vremea ei, Oei s-a trezit că vremea ei trecuse.

Dispariţia şi moartea lui Oei

Dincolo de toate presupunerile defavorabile, de faptul că nu a fost recunoscută, că a fost bănuită de falsificare, povestea lui Oei mai cuprinde o enigmă: moartea ei prematură, rămasă neexplicată până în ziua de azi. Kubota a găsit dovezi ale faptului că ea a trimis miniaturile cu crizanteme în Obuse în 1853. Acesta este ultimul indiciu al locului unde se afla la vremea aceea. De multe decenii, cercetătorii se străduiesc fără sorţi de izbândă să dezlege misterul dispariţiei lui Oei. Ce i s-a întâmplat? Cum de nu s-a aflat nimic?

Am întrebat-o pe Koike Makiko de la galeria de artă din Kawaki. Ea şi Shinwa Ichikawa, muzeograf la muzeul Hiroshige din Nakagawa-machi, au auzit fel şi fel de teorii în legătură cu locul unde se presupune că se afla în momentul când a dispărut. Se spune că s-a dus acolo ca să ajute la realizarea unor picturi sau stampe pentru piaţa de export care se deschisese odată cu venirea occidentalilor. Experţii, printre care şi Kubota Kazuhiro, cred că este posibil, deoarece Katsushika Isai, unul dintre elevii lui

Hokusai, deschisese în Yokohama un atelier de pictură unde ea ar fi putut lucra.

Koike a ezitat înainte să răspundă:

— Unii spun… că a fost ucisă.

Nu a fost omorâtă de cineva cunoscut, dar nici nu a murit într-un accident, susţin muzeografii. Mi-au spus că locurile acelea nu erau sigure în vremea ei. Ar fi putut fi ucisă de nişte tâlhari care nu ştiau cine este. Dar nu ştia nimeni cu certitudine. Este un mister, mi-au confirmat ei.[38]

38 Koike Makiko, discuţie purtată la Kawasaki, Japonia, 5 aprilie 2007.

Profesorul Carpenter e de părere că, din acest punct încolo, nu putem decât să facem speculaţii.

— I s-a întâmplat o nenorocire. Poate că ea însăşi a atras-o asupra ei. Poate că din cauza băuturii. Sau poate că a fost ceva… încă şi mai rău.[39]

39 John Carpenter, discuţie purtată la Londra, 29 mai 2007.

Îmi vine greu să cred că Oei ar fi ales singură moartea. Oare nu credem întotdeauna că femeile-artist se sting din lipsă de faimă sau din prea mult orgoliu, ori fiindcă erau cumva anormale de la bun început?

Până în momentul de faţă, locul şi data morţii lui Oei rămân un mister.

Când eram aproape să sfârşesc romanul, am primit o nouă ediţie a biografiei lui Katsushika Hokusai, cu note de subsol semnate de profesorul Suzuki Juzo. Mi s-a spus că notele cuprindeau lucruri noi, interesante, drept care le-am dat la tradus. Aşa au devenit parte a personajului Oei, aşa cum mi-am închipuit-o eu.

În note se discută despre faptul că Hokusai ar fi putut să fi fost băutor. Concluzia: nu se poate şti cu certitudine.

Am mai găsit acolo o mărturie nouă a lui Tsuyuki Kosho, cel care făcut schiţa care o defineşte pe Oei şi în ziua de azi. A zis: „Lui Hokusai, care era leneş din fire, nu-i plăcea să facă curat în cameră. Pe de altă parte, Oei nu era leneşă. Pricina pentru care nu făcea curat era că se supunea dorinţei Bătrânului. Altminteri avea grijă să fie pieptănată. Se purta cumpătat. N-am auzit niciodată zvonuri răuvoitoare pe seama ei. A stat întotdeauna în

preajma lui, făcându-şi datoria de fiică. Am pentru ea cea mai adâncă apreciere“[40].

40 Iijima Kyoshin, *Katsushika Hokusai Den*, Japan, 1893. Tradus oral de YusukeTanaka, discuţie purtată la Toronto, 20 aprilie 2007.

Şi mai ştiu o anecdotă grăitoare despre o pânză de păianjen. A fost transmisă de doi învăţăcei care i-au făcut lui Hokusai o vizită atunci când avea optzeci şi nouă de ani. Acesta a arătat cu degetul spre un colţ al camerei şi a strigat „Bărbie“, unul dintre numele lui Oei, o referire la bărbia ei proeminentă. „Aseară era un cuib de păianjen acolo. Unde s-a dus? Ai habar?“ Oei s-a uitat bine în colţul arătat, dar n-a găsit nici urmă de pânză de păianjen.

Aşa mi-o închipuisem pe Oei: o fiică devenită ţinta glumelor lui, o femeie care trebuia să dea socoteală de pânzele de păianjen dispărute. La ce avea Hokusai nevoie de pânza de păianjen? Voia să o picteze? Era ceva frumos, trecător, fragil, folositor, lucrat cu grijă? Poate că vedea în ea semnul unei vieţi noi. Poate că era o plăcere pe care o puteau împărtăşi amândoi.

Aceasta este soarta mărturiilor istorice. Rămâne o fărâmă, pe când cea mai mare parte se duce. Nu vom cunoaşte niciodată întregul adevăr. Poate că vom afla mai mult atunci când vor ieşi la lumină hârtii despre care nu se ştia nimic sau când va apărea vreo dovadă nebănuită. Până atunci facem speculaţii, ne minunăm, acceptăm fără să cerem dovezi, imaginăm. Invenţia este tot atât de necesară istoriei pe cât este ficţiunii.

Dar ceea ce m-a impresionat cel mai tare a fost faptul că noile note de subsol conţin mărturii ale unui membru al familiei lui Sakujiro care i-a supravieţuit: nepoata lui Oei. Tachi era un copil atunci când a dispărut Oei. Ea este singura femeie care a cunoscut-o pe Oei şi ale cărei păreri au ajuns până la noi. La treizeci de ani după ce mătuşa ei dispăruse, Tachi îşi amintea cu dragoste de ea. „Hokusai era nebun. Singurul mod de a trăi alături de el era să înnebuneşti şi tu“, spunea ea. Versiunea ei despre dispariţia mătuşii este scurtă şi grăitoare: „În vara anului Ansei 4 (1857) un bărbat pe nume Bunzo a invitat-o să picteze hanul de la Totsuka. Oei şi-a pus pensulele în buzunarul din mânecă şi a plecat. De atunci n-a mai văzut-o nimeni“.

MULŢUMIRI

De la bun început, istoricii de artă japonezi cu care am luat legătura au salutat intrarea unui romancier în domeniul lor de activitate. Mi-au pus cu generozitate la dispoziţie cunoştinţele lor, relaţiile şi timpul lor. Bucuria pe care mi-a adus-o scrierea acestei cărţi se datorează în parte faptului că i-am cunoscut şi că am învăţat de la ei despre lumea stampelor şi picturilor *ukiyo-e*. Toată recunoştinţa mea se îndreaptă spre cei de mai jos.

Dr. Ellis Tinios, lector onorific la Şcoala de Istorie a Universităţii din Leeds şi asistent special la secţia japoneză a Departamentului Asia din British Museum. Mi-a împărtăşit cu mult entuziasm din cunoştinţele lui enciclopedice despre cărţile ilustrate şi stampele din perioada Edo.

Dr. Patricia Fister, profesor la Centrul internaţional de cercetări şi studii japoneze din Kyoto este cea care mi-a făcut cunoştinţă cu Oei. Profesorul Kobayashi Tadashi, care predă istoria artei japoneze la Universitatea Gakushuin din Tokyo, şi este în acelaşi timp directorul Muzeului de artă din Chiba City, a discutat cu mine despre dispariţia artistei şi influenţa ei asupra altor artişti.

Îi sunt îndatorată domnului Kubota Kazuhiro, fost muzeograf-şef la Departamentul pentru probleme culturale din Obuse, prefectura Nagano, în prezent cercetător la Muzeul Ukiyo-e din Matsumoto. Mi-a permis să folosesc aşa cum cred de cuviinţă rezultatele cercetărilor lui, adunate în arhive şi colecţii din toată Japonia. Dorinţa lui de a descoperi adevărul despre Oei a fost o sursă de inspiraţie pentru mine.

Aş vrea să îi mulţumesc şi lui Sakai Nobuo, directorul Muzeului Ukiyo-e din Matsumoto, şi muzeografei Koike Makiko de la muzeul Isago no Sato din Kawasaki. Negustorul de artă din Londra pe care l-am numit Zeller mi-a

dat multe ore din timpul lui; de la el am aflat multe anecdote din lumea artei.

Bibliotecarii Jack Howard de la Biblioteca Extremului Orient a Muzeului Regal din Ontario şi Mariko Liliefeldt de la Fundaţia Japonia din Toronto mi-au fost de un ajutor nepreţuit.

Am urmat în două rânduri cursul lui Ellis Tinios la Şcoala de cărţi rare de pe lângă Universitatea Virginiei şi mi-a plăcut de fiecare dată. Galeria Freer ne-a permis cu generozitate să-i vedem colecţiile şi să-i folosim resursele. Barbara Nettleton a citit manuscrisul într-o primă formă şi a făcut multe comentarii folositoare pe marginea lui.

Translatorul, ziaristul şi povestitorul Yusuke Tanaka din Toronto a lucrat cot la cot cu mine în toate etapele romanului, împărtăşindu-mi din gândurile şi umorul lui împreună cu o traducere scrupuloasă a scrisorilor şi documentelor.

Emily Honderich a creat website-ul *theghostbrush.com* (numit aşa după titlul original al romanului, publicat în Canada), şi *theprint makersdaughter.com,* iar Robin Honderich a realizat materialul video *Mâna mai iscusită*.

Agenţii mei literari, Helen Heller, care a fost implicată în fiecare etapă a creării romanului, şi Alexis Hurley de la Inkwell Management din New York, au fost de-a dreptul minunaţi. Îi mulţumesc şi lui Iris Tupholme de la Editura HarperCollins pentru strădania ei ieşită din comun. Le mulţumesc de asemenea lui Janice Weaver şi Sarei Wight pentru redactarea lor complexă, precum şi directorului executiv Noelle Zitzer şi întregii echipe a filialei HarperCollins Canada.

Credinciosul şi tolerantul meu partener, Nick Rundall, a trăit ani de zile alături de acest roman. Mă gândesc totodată la copiii mei, Robin şi Emily, care sunt mari de acum, la surorile mele, Trudy şi Sue, şi la nemaipomeniţii mei părinţi, Doris şi George Govier.

Am citit multe cărţi despre Hokusai şi *ukiyo-e* din perioada Edo, dar lista lor e prea lungă pentru a fi reprodusă aici. Îi invit pe cititori să deschidă website-ul romanului, *theprintmakersdaughter.com,* şi să vadă materialele şi imaginile care m-au inspirat.

GLOSAR

ageya: han, local
bakufu: guvernul feudal din perioada Edo
beru: pigment albastru importat din Europa
bijin-ga: portrete ale unor femei frumoase
bin-sashi: ace de păr bogat împodobite
bo: toiag lung
daimyo: senior feudal
gyoji: funcţionari guvernamentali care lucrau ca cenzori
Juhachi-ya: numărul optsprezece; aici, numele caravanei negustorilor
kago: lectică dusă de servitori
kata: procedeu; în artele marţiale, serie de mişcări
keshi ningyo: păpuşi de mici dimensiuni, făcute din ceramică
kosode: veşmânt purtat pe deasupra
kotatsu: masă aşezată deasupra unei vetre cu cărbuni
koto: instrument cu coarde asemănător unei harpe
manga: schiţă
mochi: pastă de orez
momme: bănuţ
mon: ban; poartă
moxa: substanţă fabricată din ierburi uscate lăsată să ardă pe piele pentru a stimula un punct de acupunctură sau a exercita un efect calmant
naginata: băţ lung la capătul căruia era fixată o lamă tăioasă
netsuke: amuletă din lemn sculptat
oiran: cel mai înalt rang de prostituată
opperhoofd: comandantul olandezilor în Deshima
rangaku-sha: japonezi care studiau cunoştinţele ştiinţifice ale olandezilor

ryo: monedă cu valoare ridicată
saiken: îndrumar pentru cartierul plăcerilor
sakura: cireş sau floare de cireş
samisen: instrument cu trei coarde asemănător unei chitare
sekisho: porţi păzite aflate la intrarea şi ieşirea din principalele oraşe
shinzo: ucenică prostituată care nu a împlinit şaisprezece ani
shochu: băutură alcoolică fabricată din cartofi, hrişcă etc.
shoki: diavol
shunga: desene erotice; scene „hazlii“
surinomo: pictură alături de care este scrisă o poezie
tabi: şosete
tatami: rogojină împletită din paie
Tokaido: unul dintre principalele drumuri din Japonia feudală, care lega Edo de Kyoto
ukiyo-e: stampă, „imagine din lumea plutitoare“
unagi: anghilă la grătar
yakko: femeie de viţă nobilă condamnată să lucreze ca prostituată
yarite: administratoare a unui bordel, adesea o fostă prostituată
Yoshiwara: cartierul plăcerilor din oraşul Edo